

CTIBEH
KING

**STEPHEN
KING**

**FOUR
PAST MIDNIGHT**

COLLECTION

**СТІВЕН
КІНГ**

**ЧОТИРИ
ПІСЛЯ ПІВНОЧІ**

ЗБІРКА

УДК 821.111(73)
ББК 84(7Спо)
К41

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
King S. *Four Past Midnight* / Stephen King. —
New York : Scribner, 2016. — 960 p.

Переклад з англійської *Олександра Красюка* («Ленголіери»),
Олени Любенко («Таємне вікно, таємний сад»),
Віталія Ракулєнка («Бібліотечний полісмен»),
Євгена Гіріна («Сонячний пес»)

Обережно! Ненормативна лексика!

Дизайнер обкладинки *IvanovITCH*

ISBN 978-617-12-2717-0 (PDF)
ISBN 978-617-12-1662-4 (укр.)
ISBN 978-1-5011-4349-6 (англ.)

© Stephen King, 1990
© Nemiroltd, видання українською мовою, 2017
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад та художнє оформлення, 2017

Рівно північ

ВСТУПНЕ СЛОВО

Ви тільки погляньте — ось ми всі. Знову зібралися. Я сподіваюсь, ви бодай наполовину такі раді тут бути, як я. Згадав тут одну історійку, а позаяк розповідання історій — це те, чим я заробляю на хліб (і рятуюся від божевілля), то переповім її вам.

Десь ближче до початку цього року — ці рядки я пишу наприкінці липня 1989-го — я розсівся перед «ящиком», щоб подивитись, як «Бостон Ред Сокс» грають із «Мілуокі Бруверз»¹. Робін Янт із «Бруверз» виправдовував усі сподівання, і бостонські коментатори раптом зачудувалися з того, що Янту тільки недавно стукнуло тридцять.

«Деколи здається, що Робін допомагав Ебнерові Даблдею² креслити перші лінії фолу³», — сказав Нед Мартін, коли Янт вийшов на позицію і став лицем до лица з Роджером Клеменсом.

¹ «Boston Red Sox» та «Milwaukee Brewers» — бейсбольні команди. (*Тут і далі прим. пер.*)

² Ебнер Даблдей (1819—1893) — офіцер армії Сполучених Штатів Америки, генерал Союзу під час Громадянської війни. Також відомий як творець бейсболу, хоча деякі історики спорту вважають це питання дискусійним.

³ Крейдяні лінії на бейсбольному полі, що позначають межі ігрового поля.

«Угу, — погодився Джо Кастільйоне. — По-моєму, він у «Бруверз» прийшов зі старшої школи. І грає за них із тисяча дев'ятсот сімдесят четвертого».

Раптом мене аж підкинуло, і я так рвучко сів, що ледве не розілляв на себе бляшанку пепсі-коли.

«Хвилиночку! — подумав я. — Одну, чорт забирай, хвилиночку! Я свою першу книжку опублікував у сімдесят четвертому! Це ж зовсім недавно було! Що це за хрінь про допомогу Ебнерові Даблдею з першими лініями фолу?»

А потім мені подумалося, що сприйняття плину часу — а ця тема знову і знову зринатиме в тих повістях, які ви прочитаєте далі, — річ дуже індивідуальна. Справді, вихід «Керрі» навесні 1974-го (фактично її опублікували за два дні до початку бейсбольного сезону, і підліток Робін Янт відіграв свій перший матч за «Мілуокі Бруверз») для мене особисто здається не такою вже й давньою подією — наче тільки вчора було, по суті, — але є й інші способи рахувати роки, і от деякі з них налякають, що п'ятнадцять років насправді можуть бути дуже довгим періодом.

У 1974-му Джеральд Форд був президентом Штатів, у Ірані ще правив шах¹. Джон Леннон був живий, Елвіс Преслі теж. Донні Осмонд² співав разом зі своїми братами та сестрами високим писклявим голосом. Уже винайшли відеомагнітофони для побутового вжитку, але купити їх можна було лише на кількох пробних ринках. Обізнані люди пророкували, що з їхнім поширенням пристрої Sony формату Beta³ дуже швидко втопчуть конкурента, формат VHS, у землю. Можливість брати напрокат популярні фільми так само, як люди брали популярні романи на абонемент у бібліотеках, була ще у віддаленому майбутньому.

¹ Мохаммед Реза Пехлеві (1919—1980) — тридцять п'ятий і останній шах Ірану, був скинутий і вирушив у вигнання внаслідок революції 1979 року.

² Дональд Кларк Осмонд (нар. 1957 р.) — американський співак і актор, у минулому — кумир підлітків.

³ Betamax — формат касет для побутового використання, розроблений корпорацією «Sony» 1975 р.

Ціни на бензин підлетіли до захмарних висот: сорок вісім центів за звичайний, п'ятдесят п'ять — за неетилований.

Перші сиві волосини ще не пробивалися на моїй голові та в бороді. Моїй доньці, яка зараз навчається на другому курсі, було чотири роки. Мій старший син, котрий уже вищий за мене, грає на губній гармоніці й хизується розкішним хвилястим волоссям до плечей, як у Семмі Гагара¹, щойно дістав нагороду — трусики для привчання до горщика. А до народження мого молодшого сина, пітчера і гравця першої бази в команді чемпіонату Малої ліги, лишалося ще три роки.

У часу є ця дивна пластична властивість, і все повертається на круги свої. Ви сідаєте в цей автобус і думаєте, що далеко він вас не завезе — може, на інший бік міста, але не далі, — і тут раптом, матері твоєї ковінка! Ви вже на середині сусіднього континенту. Трохи наївна метафора, скажете ви? Я теж так вважаю, але сіль тут ось у чому: це не має значення. Головний ребус часу такий досконалий, що навіть такі інфантильні спостереження, як оце я щойно зробив, відгукуються з дивним лунким резонансом.

За ці роки незмінним залишається тільки одне — і мабуть, саме через це мені (та Робінові Янту заодно) здається інколи, що час стоїть на місці. Я досі роблю те саме: пишу історії. І це досі перевершує собою все, що я знаю; це те, що я люблю. Ой, зрозумійте мене правильно — дружину і дітей я теж люблю, але знаходити ці дивні путівці й вирушати ними в дорогу, дивитися, хто там живе, що ці люди роблять і з ким, а може, навіть чому, — це така насолода. Я досі люблю дивні відчуття, що народжуються під час цих мандрів, і ті розкішні моменти, коли картинки увиразнюються, а події складаються в чіткий візерунок. За кожною історією завжди тягнеться хвіст. Той звір прудкий, і я часом не встигаю його вхопити, але коли вдається, то тримаю міцно... і це дуже втішне відчуття.

¹ Семюел Рой Гагар (нар. 1947 р.) — американський гітарист і рок-вокаліст. Найбільш відомий як вокаліст американського рок-гурту «Van Halen».

У 1990-му, коли цю книгу опублікують, виповниться шістнадцять років відтоді, як я захопився цією фантазійною справою. Вісім років тому, вже після того, як я став головним літературним бабаєм усієї Америки (яким чином, сам і досі до пуття не розумію), вийшла моя книжка під назвою «Чотири сезони». Це збірка з чотирьох повістей, які ніколи раніше не виходили друком, і три з них не були страшними. Видавець бадьоро взяв збірку для публікації, але, думаю, певні побоювання були. Бо я й сам їх відчував. Але, як виявилось, ми даремно переймалися. Іноді письменник видає книжку, яка просто народилася щасливою. Саме такими для мене були «Чотири сезони».

Одну з тих повістей, «Тіло», екранізували, і фільм «Залишайся зі мною» (*Stand By Me*) мав успіх у прокаті... то був перший по-справжньому успішний фільм, який зняли за моєю книжкою, з часів «Керрі» (а «Керрі» з'явилася ще в ту сиву давнину, коли Ебнер Даблдей і самі-знаєте-хто креслили лінії фолу). Режисер «Залишайся зі мною» Роб Рейнер — один із найхоробріших і найрозумніших кіношників, яких я стрічав у житті, і я пишаюся нашою співпрацею. А ще цікаво відзначити, що компанія, яку пан Рейнер створив після успіху фільму «Залишайся зі мною», зветься «Касл Рок Продакшнз»¹... мої постійні читачі одразу зрозуміють, що тут до чого в цій назві.

Переважна більшість критиків також прихильно сприйняла «Чотири сезони». Майже всі вони бомбили напалмом одну повість, але оскільки для кожного з них об'єкт для спалювання був іншим, то я вирішив, що можу безкарно на них усіх не звертати жодної уваги... і не звертав. Але так виходить не завжди; коли в більшості рецензій на «Крістіну» її непрямо називали кошмарним, дуже слабким романом, я знехотя визнав, що, можливо, вона вийшла не такою вдалою, як я сподівався

¹ «Castle Rock Entertainment» — кінокомпанія, у назві якої використано назву вигаданого Стівеном Кінгом міста в штаті Мейн, яке фігурує в багатьох його творах.

(що, втім, не завадило мені перевести в готівку авторські чеки). Я знаю письменників, які стверджують, що не читають критику на себе або що погані відгуки не зачіпають їх узагалі ніяк, і двом із цих індивідів я навіть вірю. Проте я належу до іншого племені — у мене пунктик щодо поганих рецензій, і коли такі з'являються, я ходжу, мов хмара. Утім це триває недовго: я сідаю за стіл, вбиваю кількох діточок і бабусь, і ось я знову веселий і радісний.

А що найважливіше — «Чотири сезони» припали до душі читачам. Я не можу згадати жодного листа з тих часів, у якому мене б насварили за те, що написав не горор. Власне, більшість читачів хотіла мені сказати, що котрась із тих історій викликала в них сильні емоції, змусила думати, *відчувати*, і ті листи — ось *істинна* винагорода для тих днів (а їх завжди чимало), коли слова не йдуть, а невловного натхнення наче й не існує. Хай Бог благословить і береже Постійного Читача; рот може говорити, але без вуха, яке воліло б слухати оповідку, вона не оживе.

Ішов 1982-й. Рік, коли «Мілуокі Бруверз» отримали свій єдиний вимпел¹ Американської ліги під проводом — так, ви вгадали — Робіна Янта. Того року Янт відбив .331², промчав двадцять дев'ять гоум-ранів³ і здобув титул найціннішого гравця Американської ліги.

То був результативний рік для нас обох, старих чудиків.

«Чотири сезони» не були запланованою книжкою; вона просто сталася. Чотири повісті, які вона містить, з'явилися з різними інтервалами протягом п'яти років, історії занадто довгі, щоб їх публікувати як оповідання, і занадто короткі, щоб стати окремими книжками. Як і бути пітчером⁴ у бейсбольному

¹ Приз переможцю сезонного чемпіонату.

² Середній коефіцієнт результативності відбивання — хіти, поділені на виходи на битку.

³ Ігрова ситуація в бейсболі, коли відбивач і ті гравці, що перебувають на базах, встигають здійснити повне коло по базах (зробити пробіжку) і потрапити в «дім».

⁴ Пітчер — гравець, що подає м'яч.

матчі без хітів¹ чи відбивати в циклі (в одному матчі послідовно бігти до першої, другої, третьої бази і здійснити гоум-ран), то був не так подвиг, як статистичний курйоз. Мене страшенно потішило те, що книгу сприйняли й вона була успішною, але також я відчув укол виразного жалю, коли рукопис нарешті потрапив у видавництво «Viking Press». Я знав, що він класний; а ще знав, що іншої такої книжки мені вже, мабуть, ніколи в житті не опублікувати.

Якщо ви думаєте, що я зараз скажу «Що ж, я помилявся», то мушу вас розчарувати.

Книга, яку ви тримаєте в руках, дуже відрізняється від попередньої. У «Чотирьох сезонах» було три «мейнстримові» повісті й одна — про надприродне; у цій книзі всі чотири історії належать до жанру горор. Загалом і в цілому вони трохи довші за повісті «Чотирьох сезонів» і писав я їх здебільшого впродовж двох років, коли нібито відійшов од справ. Може, вони інакші тому, що породив їх розум, якому забажалося звернутися, принаймні тимчасово, до темряви та її тем.

Наприклад, теми часу й того, як він поволі роз'їдає людське серце. Теми минулого і тіней, які воно відкидає на теперішнє, — тіней, у яких часом ростуть малоприємні штуки, а ховаються ще менш приємні... ховаються і гладшають.

Утім не всі мої зацікавлення змінилися, а більшість переконань тільки зміцніла. Я дотепер вірю в стійкість людського серця й засадничу вагомість любові; досі вірю, що між людьми можуть виникати зв'язки і що ті сутності, які мешкають усередині нас, часом одна одної торкаються. Я до цих пір вірю, що ціна цих зв'язків страхотливо, обурливо висока... і вірю, що здобута цінність набагато вища за ціну, яку необхідно заплатити. І, напевно, я досі вірю, що прийде Білість і знайдеться місце, на якому можна буде дати бій... і боронити те місце до самої смерті. Старомодні зацікавлення й вірування, але я не брехати-му — я досі ними володію. А вони володіють мною.

¹ Хіт — удар, при якому відбивач досягнув першої, другої чи третьої бази.

Ще я досі люблю вдалі історії. Обожаю слухати і розповідати. Вам, може, й невідомо (чи байдуже), що мені віддалили купу грошви за публікацію цієї книги і двох наступних, але якщо вам відомо (і не байдуже), то також ви повинні знати: за *писання* цих повістин ніхто мені не заплатив ані цента. Як і все, що стається само собою, акт писання не пов'язаний із валютою. Гроші — крутецька штука, мати їх дуже добре, та коли настає час творити, найкраще — не думати про них надто багато. Це спинить увесь процес.

Мій спосіб розповідати історії теж, здається, трохи змінився (хочеться вірити, що я став вправнішим, але, ясна річ, кожен читач повинен і буде вирішувати це сам), однак цього й слід було очікувати. Коли «Бруверз» здобули вимпел 1982-го, Робін Янт грав на шорт-стопі¹. Тепер він у центрі поля. Імовірно, це означає, що він став трохи повільнішим... та все одно ловить усе, що відбивають у його бік.

Мене це влаштовує. Цілком і повністю.

Дуже багато читачів цікавиться, звідки приходять історії, і розмірковує, чи вписуються ці оповіді в якусь ширшу схему, яку задумав собі автор. Тому я до кожної повісті долучив коротеньку примітку про те, як вона писалася. Ці примітки можуть вас розважити, але ви не зобов'язані їх читати, якщо не хочете; це, слава Богу, не домашнє завдання, позапланової контрольної не буде.

А насамкінець я, з вашого дозволу, повторю, що дуже радий тут бути, живий-здоровий, і знову розмовляти з вами... і як добре знати, що ви досі *там*, живі-здорові й чекаєте, коли вже можна буде перенестися деінде — туди, де, можливо, у стін є очі, а в дерев — вуха, і щось *страшенно* малоприємне нипає на горищі, шукає виходу, щоб спуститися на перший поверх, туди, де люди. Ця істота досі мене цікавить... але нині я думаю, що люди, які слухатимуть чи не слухатимуть, цікавлять мене значно більше.

¹ Частина бейсбольного поля між другою і третьою базою.

Поки я не пішов, треба ж вам іще розказати, чим закінчився той бейсбольний матч. «Бруверзи» накостиляли «Ред Сокс». Клеменс відправив Робіна Янта в страйк-аут¹ під час першого виходу Янта на битку... але вже вдруге Янт (котрий, якщо вірити Недові Мартіну, допомагав Ебнерові Даблдею креслити перші лінії фолу) відбив високий дабл від Зеленого Монстра² на лівому полі й двічі збігав «додому».

Здається, Робін Янт іще не вийшов з гри.

Так само, як і я.

*Бенгтор, штат Мейн
Липень 1989 року*

¹ Вихід відбивача з гри після трьох страйків (невлучання по м'ячу).

² Популярна назва високої стіни на лівому полі стадіону Фенвей-Парк, де тренується бостонська бейсбольна команда «Ред Сокс».

ЛЕНГОЛІЕРИ

Перша після півночі

Присвячую Джо,
ще одній людині, яка боїться літати

ВСТУПНЕ СЛОВО ДО «ЛЕНГОЛІЕРІВ»

Історії навідують мене в різний час, в різних місцях — в машині, в душі, коли гуляю пішки, навіть коли огинаюся на вечірках. Було пару випадків — історії з'явилися до мене в сновидіннях. Але дуже рідко зі мною буває так, щоб я написав щось щойно по тому, як мені прийшла ідея, а «нотатника ідей» я не веду. Не записувати ідей — це досліди з їх самозбереження. Ідей мене навідує багато, але тільки невеличкий відсоток з них дійсно чогось варті, тому я їх усі ховаю до чогось на кшталт ментальної картотеки. Негодящі там згодом саморуйнуються, як та плівка від Центру на початку кожної серії в «Місія неможлива»¹. З добрими такого не стається. Вряди-годи, коли я відчиняю

¹ «Mission: Impossible» (1966—1973) — телесеріал про команду секретних агентів, які отримують чергове завдання записаним на магнітофонну плівку, що після першого ж прослуховування саморуйнується; у пізніших рімейках цього серіалу фігурує вже оптичний диск.

картотечну шухлядку і зазираю досередини поглянути, що там у ній залишилося, вгору на мене дивиться дрібна жменька історій, і кожна з них має власний яскравий центральний образ.

У «Ленголієрах» таким образом була жінка, що притискає долоню до тріщини в борту пасажирського авіалайнера.

Марно було самому собі нагадувати про те, що я дуже мало знаю про пасажирські авіалайнери — а я саме так і зробив; та тим не менше, той образ був там присутнім кожного разу, коли я відчиняв картотечну шафку, аби покласти туди чергову ідею. Дійшло до того, що я навіть почав відчувати запах парфумів тієї жінки (то були «Льонвуа»¹), бачити її зелені очі та чути її уривчасте, перелякане дихання.

Одного вечора, лежачи в ліжку на межі засинання, я збагнув, що та жінка — суцзя примара.

Пам'ятаю, я сів, скинув ноги на підлогу і ввімкнув світло. Так я просидів якийсь час, ні про що особливо не думаючи... принаймні на поверхні. Утім, під сподом той хлопець, котрий насправді робить за мене цю роботу, вже прибирав робоче місце і готувався знову заводити свою машинерію. Наступного дня я — чи то він — почав писати цю історію. Справа забрала приблизно місяць, і писалася вона найлегше з усіх історій у цій книжці, по ходу викладаючись сама собою, гладенько й природно. Час від часу що немовлята, що історії народжуються на світ майже без болісних переїмів, отак явилася і ця історія. Оскільки вона мала певну, подібну до моєї ранішої повісті «Туман», апокаліптичну атмосферу, кожному її розділу я так само надавав заголовок у старомодному стилі рококо. Виринув я з тієї атмосфери майже таким само неушкодженим, яким у неї був поринув... рідкісний випадок.

З мене доволі лінивий дослідник, але цього разу я наполегливо старався виконувати своє домашнє завдання. Три пілоти —

¹ «L'Envoi» (1978—1981) — парфуми, що випускалися для продажу тільки через заснований 1971 р. перший у світі поштовий каталог люкс-товарів «Norchow Collection».

Майкл Руссо, Френк Соарес і Даглас Деймон — допомагали мені ретельно добирати факти й ретельно їх дотримуватися. Вони виявили себе справжніми лицарями, щойно я пообіцяв нічого не зіпсувати.

Чи вийшло в мене все правильно? Сумніваюся. Навіть великий Деніел Дефо уклепався: в «Робінзоні Крузо» його герой роздягається догола, пливе до корабля, з якого нещодавно врятувався... і там наповнює свої кишені речами, яких він потребуватиме, щоб залишитися живим на безлюдному острові. А ще є один такий роман (його назву і автора ми тут милосердно оминемо) про мережу нью-йоркського метро, де письменник вочевидь переплутав кабіни машиністів з кабінками публічних туалетів.

Мое стандартне *застереження*, як завжди: за те, що я виклав правильно, дякуйте містерам Руссо, Соаресу і Деймону. За всі хиби ганьте мене. І це заява не з порожньої ввічливості. Фактичні помилки зазвичай трапляються не через хибну інформацію, а внаслідок неспроможності поставити правильне запитання. Я *таки* дозволив собі деякі вільності з літаком, у якому ви невдовзі опинитеся; втім, то дрібні вільності, і вони здавалися необхідними для розгортання цієї історії.

Ну, як на мене, цього вже досить; сходьмо на борт.

Летімо непривітним небом.

РОЗДІЛ 1

*Погані новини для капітана Інгала. Сліпа дівчинка.
Запах леді. Банда Далтонів прибуває в Тумстон.
Дивна халепка з рейсом № 29.*

1

Браян Інгал підкотив «Л-1011»¹ «Американської гідності» на стоянку перед перонними воротами № 22 і вимкнув вогник «ЗА-СТЕБНУТИ РЕМЕНІ БЕЗПЕКИ» рівно о 22:14. Зітхнувши крізь зуби довгим шипінням, він розстебнув власні плечові ремені.

Інгал не міг пригадати, коли востаннє в кінці рейсу відчував таке полегшення — і таку втому. В його голові пульсував неприємний біль, а в планах на цей вечір панувала тверда визначеність. Жодних напоїв у готелі для пілотів, жодної вечері, ба навіть жодної ванни, коли він уже повернеться до Вествуду. Він настановив собі завалитися до ліжка й проспати чотирнадцять годин.

Рейс №7 — флагманський маршрут «Американської гідності» з Токіо до Лос-Анджелеса — спочатку було затримано сильними лобовими вітрами, а потім типовою для Лос-Анджелеського міжнародного переобтяженістю... який, подумав Інгал, ймовірно, якщо не брати до уваги «Логан» у Бостоні, є найгіршим з американських аеропортів². Як на лихо, ще й проблема з розгерметизацією з'явилася під кінець польоту. Спершу невеличка,

¹ «Lockheed L-1011 TriStar» — широкофюзеляжний авіалайнер на 400 місць з дальністю польоту понад 7000 км, який випускався в 1968—1984 рр.

² Logan — міжнародний аеропорт у Бостоні, названий на честь генерала і члена сенату штату Массачусетс Едварда Логана (1875—1939).

поступово вона погіршувалася, аж поки не стала лячною. Дійшло майже до такого рівня, коли міг статися прорив і вибухова декомпресія... але, на милість, найгіршого не відбулося. Такі проблеми інколи, містичним чином, зненацька стабілізуються самі собою, тож саме це й сталося цього разу. Пасажири, які зараз висаджуються відразу поза пілотською кабіною, не мають щонайменшого уявлення про те, як близько вони були до того, щоби під час цього вечірнього польоту з Токіо перетворитися на людський паштет, але це знає Браян... що й винагородило його оцим довбанням болю в голові.

— Цей мандрюха прямо звідси їде на діагностику, — звернувся він до свого другого пілота. — Вони там знають, що він приїде і в чому полягає проблема, авжеж?

Другий пілот кивнув:

— Їм це не подобається, але вони там знають.

— Мені насрати, що їм подобається, а що — ні, Денні. Ми сьогодні наблизилися впритул.

Денні Кін кивнув. Він розумів, що так і було.

Браян зітхнув і провів рукою собі вгору і вниз по потилиці. Голова йому боліла, неначе якийсь хворий зуб.

— Може, я вже старішаю для цієї справи.

Звісно, це була фраза, яку будь-хто час від часу промовляє про власну роботу, особливо в кінці важкої зміни, і Браян сам збіса добре розумів, що він не занадто старий для цієї роботи — у свої сорок три роки він якраз входив у найкращий вік для пілотів цивільної авіації. Тим не менше, цього вечора він майже повірив у сказане. Господи, як же він втомився.

У двері кабіни постукали; штурман, Стів Серлз, не підводячись, розвернувся у своєму кріслі й відчинив. Там стояв чоловік у зеленому блейзері «Американської гідності». На вигляд наче стюард перонних воріт, проте Браян знав, що той не є ним. Це був Джон (чи, може, Джеймс) Дігейн, заступник виконавчого директора «Американської гідності» в Лос-Анджелеському міжнародному.

— Капітане Інгал?

— Так.

Прокинувся внутрішній комплекс захисних реакцій, і біль у його голові спалахнув. Перша думка, народжена не з логіки, а з втоми й напруги, була — вони хочуть спробувати повісити відповідальність за розгерметизацію літака на нього. Звісно, параноїчна реакція, але ж він і був у параноїдальному гуморі.

— Боюся, капітане, в мене для вас погані новини.

— Це щодо витікання?

Браян промовив це надто різко, і кілька пасажирів з тих, що рухалися на вихід, озирнулися, але наразі вже було пізно якось цьому запобігати.

Дігейн похитав головою:

— Це стосується вашої дружини, капітане Інгал.

Якусь мить Браян не мав ані найменшого поняття, про що каже цей чоловік, і тільки стояв та глипав на нього, почувачучись напрочуд дурнуватим. Та тоді йому дзеленькнуло. Звичайно ж, він має на увазі Енн.

— Вона моя колишня дружина. Ми півтора роки тому розлучилися. Що з нею?

— Там стався нещасний випадок, — промовив Дігейн. — Мабуть, вам краще пройти до нашого офісу.

Браян дивився на нього зачудовано. Після довгих, напружених останніх трьох годин все це здавалося дивовижно нереальним. Він придушив спокусу сказати Дігейнові, що, коли це якесь лайно на кшталт телепередачі *«Прихована камера»*, то хай собі йде з цим нахер. Але, звичайно, тут не те. Начальство авіалінії не схильне до жартів і розіграшів, особливо за рахунок пілотів, які щойно були наблизилися до неприємної пригоди в повітрі.

— Що з Енн? — почув Браян знову власне запитання, цього разу дещо м'якшим тоном. Він усвідомлював, що з обережним співчуттям на нього дивиться другий пілот. — З нею все гаразд?

Дігейн дивився вниз, на свої сяючи туфлі, і Браян зрозумів, що новина там дійсно якась вельми погана, що з Енн щось набагато гірше, ніж просто не все гаразд. Розумів, але виявив, що не в змозі в таке повірити. Енн було тільки тридцять чотири,

і вона була обережною в своїх звичках. І понад те, йому не раз приходила думка, що у всьому місті Бостоні вона єдина цілком психічно адекватна особа за кермом... можливо, у всьому штаті Массачусетсі.

Тепер Браян чув, як він питається про щось ще, і це було дійсно аналогічно тому, ніби якийсь незнайомиць увійшов до його мозку і використовує його рот як гучномовець.

— Вона померла?

Джон чи Джеймс Дігейн озирнувся, неначе по підтримку, але там, біля вихідного люка, єдино що стояла бортпровідниця, бажаючи пасажирам, що висаджувалися, приємного вечора в Лос-Анджелесі і раз по раз тривожно позираючи в бік кабіни, либонь, стурбована тим самим, що було спало на думку Браяну — що з якоїсь причини екіпаж хочуть звинуватити в повільному витіканні повітря, через яке кілька останніх годин цього рейсу перетворилися на такий кошмар.

Дігейн залишався самотнім. Він знову подивився на Браяна і кивнув:

— Так... боюся, вона дійсно померла. Ви не проти піти зі мною, капітане Інгал?

2

О чверть по півночі Браян Інгал уже влаштувався у кріслі 5А рейсу № 29 — флагманського маршруту «Американської гідності» з Лос-Анджелеса в Бостон. Хвилин десь через п'ятнадцять лайнер, що вирушає в рейс, знаний трансконтинентальним мандрівникам як «досвітній», уже буде в повітрі. Браян згадав, як зовсім недавно був подумав, що, якщо Лос-Анджелеський міжнародний не найнебезпечніший аеропорт в Америці, тоді ним є «Логан». Завдяки найнеприємнішим збігам він тепер має шанс в межах восьмигодинного проміжку часу випробувати обидва порти: «ЛАМ» як пілот, «Логан» — у ролі літерного пасажира.

Біль у його голові, тепер значно гірший, ніж був під час посадки рейсу № 7, ще на одну риску підстрибнув угору.

«Просто пожежа, — думав він. — Якесь клята пожежа. Що трапилось з детекторами диму, заради Бога? Там же зовсім новий будинок».

Йому раптом дійшло, що останніх місяців чотири або п'ять він навряд чи взагалі згадував про Енн. Протягом першого року після їх розлучення, схоже було, він тільки про неї й думав — що вона зараз робить, що на ній одягнуте, ну й звісно, з ким вона зустрічається. Коли нарешті почалося зцілення, воно відбулося дуже швидко... так, немов йому вкололи якийсь духовідновний антибіотик. Він достатньо прочитав про розлучення, щоби знати, чим зазвичай буває той відновний препарат: то не якийсь там антибіотик, а нова жінка. Іншими словами — ефект відбою.

Але для Браяна не існувало іншої жінки — поки що принаймні. Кілька рандеву й один обачний статевий акт (він дійшов висновку, що в епоху СНІДу всі позашлюбні статеві акти обачні), але нова жінка так і не з'явилася. Він просто взяв... і зцілювся.

Браян дивився, як на борту з'являються його попутники. Ось іде молода жінка, білявка, з маленькою дівчинкою в темних окулярах. Дівчинка тримається рукою за лікоть білявки. Жінка промурмотіла щось своїй протеже, дівчинка вмить підняла голову в бік її голосу, і Браян зрозумів, що вона сліпа — щось таке було в поруху її голови. Дивно, подумав він, як такі маленькі жести можуть так багато сказати.

«Енн, — подумав він. — Хіба ти не мусив би думати про Енн?»

Але його втомлений мозок усе намагався зісковзнути з теми Енн, Енн — яка колись була його дружиною, Енн, яка була єдиною в його житті жінкою, яку він ударив у гніві, Енн, яка була тепер мертвою.

Він гадав, що міг би вирушити в лекторське турне; виступав би перед аудиторіями розлучених чоловіків. Чорт забирай, і розлучених жінок також, як на те пішло. Тема — розлучення і мистецтво забуття.

«Оптимальний період для розлучення — невдовзі по четвертій річниці шлюбу, — розповідав би він їм. — Візьміть мій випадок, цілий рік я прожив у чистилищі, загадуючись, скільки

в тому провини моєї, а скільки її, загадуючись, правий я був чи ні, безуважно підштовхуючи її до теми дітей — саме таке велике питання стояло між нами, тобто нічого драматичного на кшталт наркотиків чи подружніх зрад, звичайна класична тема «діти-проти-кар'єри», — а потім у мене в голові немов якийсь експрес-ліфт з'явився, а в ньому Енн, і той ліфт полетів вниз».

Так. Усе посипалося. А щодо останніх кількох місяців, то він дійсно зовсім не думав про Енн... навіть коли припадав час надсилати щомісячний чек з аліментами. Сума була дуже помірною, дуже цивілізованою; Енн сама заробляла вісімдесят тисяч на рік, це без сплати податків. Відрахуваннями займався його юрист, і то був усього лише один з пунктів у виписці, яку щомісяця отримував Браян, маленький пунктик на дві тисячі доларів між рахунком за електрику та іпотечним платежем за квартиру в кондомініумі.

Він задивився на довготелесого підлітка в ярмулці, котрий ішов проходом зі скрипковим футляром під пахвою. Хлопець мав вигляд одночасно тривожний і збуджений, очі його були сповнені майбуттям. Браян відчув до нього заздрість.

Багато було гіркоти і злості між ними впродовж останнього року їхнього шлюбу, та нарешті, місяці за чотири перед кінцем, це сталося: його рука наказала йому йти, раніше ніж встиг заперечити мозок. Він не любив про це згадувати. Йї трапилося забагато випити на одній вечірці, і, коли вони повернулися додому, вона на нього серйозно визвірилася:

«Залиш мене з цим у спокої, Браяне. Просто залиш мене в спокої. Досить балаканини про дітей. Хочеш зробити аналіз сперми — катай до лікаря. Моя робота — реклама, а не виробництво дітей. Я так втомилася від усього цього твого мачо-лай...»

От тоді-то він її й ляснув, жорстко, по губах. Цей удар обрізав її останнє слово з брутальною акуратністю. Вони стояли й дивилися одне на одного у тій самій квартирі, де вона пізніше загине, обоє шоковані й налякані сильніше, ніж бодай колись самі це визнають (окрім, хіба що, тепер, коли він сидить у кріслі А5, дивиться, як на борт сходять пасажери рейсу № 29, і все визнає, нарешті признається в тім самому собі).

Вона торкнулася своїх губ, які вже почали кровоточити. Протягнула пальці до нього.

«Ти вдарив мене», — промовила вона. Не було злості в її голосі, тільки здивування. У нього майнула думка, що це, мабуть, уперше будь-чия зла рука приклалася до якоїсь частини тіла Енн Квінлен Інгал.

«Так, — сказав він. — Будь певна. І я зроблю це знову, якщо ти не заткнешся. Ти більше не будеш шмагати мене отим своїм язиком, любонько. Повісь на нього краще комірний замок. Кажу тобі задля твоєї ж користі. Ті дні минулися. Якщо бажаєш у цій хаті з когось збиткуватися, купи собі собаку».

Їхній шлюб ще був прошкандибав кілька місяців, але насправді він скінчився в той момент, коли долоня Браяна увійшла в миттєвий контакт з кутиком губ Енн. Його було збурено — свідок Бог, він піддався на провокацію, — але він і зараз би багато віддав, щоб лише відвернути ту мерзотну секунду.

Коли на борт уже просочувалися останні пасажири, він вловив себе на тому, що думає, майже одержимо, ще й про парфуми Енн. Він точно пам'ятав їх запах, але не назву. Як же вони називалися? «Легкі»? «Ласкаві»? А чи не «Літієві», заради Бога?¹ Назва танцювала десь поряд, та не вхопити. Це зводило з розуму.

«Я сумую за нею, — думав він тупо. — Тепер, коли вона пішла назавжди, я сумую за нею. Хіба це не дивовижно?»

«Лонбой»²? Щось дурнувате на кшталт цього?

«Ох, та кинь уже, — наказав він своєму втомленому розуму. — Заткнися корком».

¹ В оригіналі Браян перебирає слова на літеру «L», які асоціюються з поняттям «легкість-гнучкість-делікатність»: назву дійсно існуючих органічних парфумів «Lissome»; слово «lithesome» з фрази у пісні Лу Ріда «Romeo Had Juliette» (1989), де йдеться про героя, в якого при згадці про парфуми дівчини щипає очі, та назву найлегшого металу Lithium, солі якого також використовуються в ліках проти маніакально-депресивних розладів.

² «Lawn-Boy» — ручна газонокосарка, різноманітні моделі якої з 1934 р. випускає компанія «Evinrude».

«Гаразд, — погодився його розум. — Без проблем; я можу це припинити. Я можу припинити будь-якої миті, коли схочу. А може, вони називалися «Лайфбой»¹? Ні, це таке мило. Вибач. «Лавбайт»? «Лавлорн»²»

Браян застібнув на собі ремінь безпеки, відхилився назад, заплющив очі й відчув запах парфумів, назви яких він так і не спромігся точно загадати.

І саме тоді до нього заговорила стюардеса. Аякже: Браян Інгал мав певну теорію, що їх цього навчають — під час якогось післядипломного, найвищої секретності курсу, що, либонь, називається «Дражніння гусей», — дочекатися, коли пасажир або пасажирка заплющать очі, а потім уже пропонувати якийсь не такий уже й суттєвий сервіс. Ну, й звісно ж, вони мусили чекати, поки пасажир засне, і тільки потім його будити, щоби спитати — чи потрібна йому подушка або ковдра.

— Вибачте мені... — почала вона, та потім замовкла. Браян побачив, як її очі перебігають з погонів на плечах його чорного кітеля до кашкета з закарлючкою кокарди, яка ні про що не повідомляла, і на порожнє крісло поряд з ним.

Вона переоцінила ситуацію і почала знову:

— Вибачте, капітане, чого б ви бажали — кави чи помаранчевого соку?

Браян злегка здивувався, побачивши її дещо бентежну реакцію на нього. Вона махнула рукою в бік столика перед сервіс-секцією, відразу під невеликим прямокутником кіноекрана. На тому столі стояло два відерця з льодом. І з кожного стирчала струнка зелена шийка винної пляшки.

— Звичайно, в мене є також шампанське.

Інгал завагався

(«Лялечка» — близько до того, що треба, та не те»)

щодо шампанського, проте лиш на коротку мить.

¹ «Lifebuoy» («Рятувальний круг») — розроблене 1895 р. в Британії і досі популярне карболове мило.

² Lovebite — засмокот від поцілунку; lovelorn — любовна туга.

— Дякую, ні, — відповів він. — І жодних пропозицій упродовж польоту. Гадаю, я просплю всю дорогу до Бостона. Як там у нас з погодою?

— Від Великих рівнин¹ усю дорогу до Бостона хмари на висоті двадцять тисяч футів², але без проблем. Ой, а ще ми отримали повідомлення про полярне сяйво над пустелею Могаве³. Можливо, цього вам не варто проспати?

Браян звів брови:

— Та ви жартуєте. Полярне сяйво над Каліфорнією? Та ще й о цій порі року?

— Так нам повідомили.

— Хтось занадто перебрав дешевих наркотиків, — сказав Браян, і стюардеса розсміялася. — Гадаю, я краще подрімаю, дякую.

— Дуже добре, капітане. — Якусь хвилику вона вагалася. — Ви той капітан, який щойно втратив свою дружину, це ж ви?

Біль у голові сіпався й гарчав, але Браян змусив себе усміхнутися. Ця жінка — котра насправді ще зовсім дівчина — не хотіла його образити.

— Вона була моєю колишньою дружиною. А в іншому — так. Це я.

— Я страшно співчуваю вашій втраті.

— Дякую.

— А я не літала з вами раніше, сер?

На мить його усмішка з'явилася знов.

— Не думаю. Останніх роки чотири я працював на міжнародних рейсах. — І, оскільки це чомусь здалося необхідним, він простягнув їй руку. — Браян Інгал.

Вона її потисла:

— Мелані Тревор.

¹ Great Plains — географічний регіон, що смугою завширшки до 800 км тягнеться від північних кордонів Мексики через середину США і заходить в Канаду.

² 20 тис. футів = 6096 м.

³ Моґаве — велика пустеля, що тягнеться від Південної Каліфорнії у східному напрямку.

Інгал знову їй усміхнувся, потім відкинувся назад і вкотре заплющив очі. Дозволив собі відплисти, але не засинати — передзлітні оголошення, після яких почнеться розгін, тільки розбудять його знову. Для сну буде достатньо часу, коли вони здіймуться в повітря.

Рейс №29, як це і є з більшістю досвітніх рейсів, злетів без затримок — Браян собі подумав, що це найвищий пункт у їхньому вбогому списку принад.

Літак, «Боїнг-767», було заповнено трохи більше як наполовину. В першому класі разом з Браяном сиділо з півдюжини інших пасажирів. Ніхто з них не здавався йому п'яним чи скандалістом. Це вже було добре. Можливо, він дійсно проспить всю дорогу до Бостона.

Він терпляче спостерігав, як Мелані Тревор показує пасажирам на двері аварійного виходу, демонструє, як користуватися маленькими золотистими чашками¹, якщо трапиться розгерметизація (процедура, яку сам Браян подумки розглядав зовсім недавно, і то нагально), і як надуту рятувальний жилет під кріслом. Коли літак уже був у повітрі, стюардеса підійшла до його крісла і знову запитала, чи не могла б вона принести йому чогось випити. Він похитав головою, подякував їй, а потім натиснув кнопку опускання спинки сидіння. Браян заплющив очі й швидко заснув.

Мелані Тревор він ніколи більше не бачив.

3

Приблизно за три години після зльоту рейсу № 29 прокинулася маленька дівчинка на ім'я Дайна Беллмен і спитала у своєї тітки Вікі, чи можна їй випити води.

Тітка Вікі не відповіла, тому Дайна запитала знову. Коли відповіді так і не прозвучало, дівчинка потягнулася торкнутися

¹ Маються на увазі індивідуальні кисневі маски з м'якого силікону золотистого кольору.

тітчиного плеча, хоча була вже цілком упевнена, що її рука не торкнеться там нічого, окрім спинки порожнього крісла, і саме це й трапилось.

Лікар Фельдман їй колись розказував, що в сліпих від народження дітей часто розвивається надчутливість — майже така, як радар — до присутності або відсутності людей у їхньому безпосередньому просторі, але насправді для Дайни то була зайва інформація. Вона сама знала, що це правда. Це не завжди діяло, але зазвичай таки так... особливо, якщо зазначена людина була її зрячою провідницею.

«Ну, вона пішла до туалету і вже скоро повернеться», — подумала Дайна, але все одно відчула, що на неї спадає якесь дивне, непевне занепокоєння. Прокинулася вона не так, щоб раз — і все; то був повільний процес, наче пірнальниця виборсується з глибини до поверхні озера. Якби тітка Вікі, місце якої було біля вікна, вибираючись у прохід, прошурхотіла повз неї хвилини дві-три тому, Дайна б це відчула.

«Значить, вона пішла раніше, — сказала собі дівчинка. — Можливо, їй треба справити велику потребу — нема тут насправді нічого серйозного, Дайно. Чи, може, вона зупинилася побалакати з кимось на зворотному шляху».

От тільки не чула Дайна, аби бодай хтось зараз балакав у пасажирському салоні цього великого літака; тільки приглушене, постійне гудіння реактивних двигунів. Відчуття занепокоєння в ній зростало.

У голові дівчинки заговорив голос міс Лі, її психотерапевтки (хоча Дайна завжди думала про неї як про свою сліпу вчительку): *«Ти не мусиш боятися страху, Дайно, — всі діти лякаються час від часу, особливо в нових для них ситуаціях. І це вдвічі сильніше в сліпих дітей. Повір мені, я знаю».* І Дайна їй зразу ж повірила, бо, як і сама Дайна, міс Лі була від народження невидющою. *«Не відкидай свого страху... але й не піддавайся йому. Спокійно сиди і намагайся логічно помислити, що тут до чого. Ти здивуєшся, як часто це допомагає».*

«Особливо в нових для них ситуаціях».

Авжеж, це безумовно така ситуація; це вперше Дайна подорожує літаком, не кажучи вже про те, що летить вона від одного океанського узбережжя до іншого у велетенському трансконтинентальному авіалайнері.

«Намагайся логічно помислити, що тут до чого».

Отже, вона прокинулася в незнайомому місці і з'ясувала, що її зряча провідниця зникла. Звичайно, буде лячно, навіть якщо знаєш, що відсутність тимчасова — врешті-решт, твоя зряча провідниця не дуже-то може надумати скочити до найближчого «Тако Беллу»¹, коли їй раптом схочеться щось під'їсти, вона ж бо замкнена в літаку, який летить на висоті 37 000 футів. А щодо дивної тиші в салоні... ну, це ж досвітній рейс врешті-решт. Інші пасажери, радше за все, сплять.

«Геть усі? — з сумнівом перепитав занепокоєний куточок її мозку. — Геть УСІ вони сплять? Хіба таке може бути?»

Потім їй надійшла відповідь: кіно. Ті, хто не сплять, дивляться кінофільм, який демонструють у салоні. Звичайно.

Її омило відчуттям майже фізичного полегшення. Тітка Вікі казала їй, що в польоті показуватимуть фільм *«Коли Гаррі зустрів Саллі»* з Біллі Крісталом і Мер Раян і що вона сама хотіла б його подивитися...² якщо не засне, тобто.

Дайна легенько провела рукою по тітчиному сидінню, нашукуючи її навушники, але їх там не було. Натомість її пальці намацали якусь книжку в паперовій обкладинці. Нема сумнівів, якийсь з любовних романів, що їх так любить читати тітка Вікі — казкові історії про ті дні, коли чоловіки були чоловіками, а жінки ними не були, як вона їх називала.

Пальці Дайни зайшли трішки далі і зупинились на чомусь іще — на гладенькій, дрібнозернистій шкірі. За мить вона намацала зіпер, а ще за мить — ремінець.

Це була сумочка тітки Вікі.

¹ «Taco Bell» — заснована 1962 р. в Каліфорнії мережа фаст-фудів, де подають мексикансько-техаські страви.

² «When Harry Met Sally» (1989) — романтична кінокомедія.

До Дайни повернулося занепокоєння. Навушників на сидінні тітки Вікі не виявилось, але сумочка є. Там лежали всі дорожні чеки, окрім двадцяти, захованих глибоко у власній сумочці Дайни — Дайна це знала, бо чула, як це обговорювали мама з тіткою Вікі перед тим, як вони вийшли з будинку в Пасадені¹.

Чи могла тітка Вікі піти до туалету, покинувши свою сумочку на сидінні? Чи могла вона так зробити, коли її супутниця в цій подорожі не просто десятирічна дівчинка, коли вона не просто спить, але ще й *спіпа*?

Дайна так не думала.

«Не відкидай свого страху... але й не піддавайся йому. Спокійно сиди і намагайся логічно помислити що тут до чого».

Але їй не подобалося це порожнє крісло і не подобалася ця тиша в літаку. Їй здавалося цілком логічним, що більшість людей мусять спати, а ті, які не сплять, зважаючи на решту пасажирів, тримаються якомога тихіше, проте їй це все одно не подобалося. Якийсь звір з надзвичайно гострими зубами і кігтями прокинувся й почав гарчати в її голові. Вона знала назву того звіра; то була паніка, і, якщо вона не візьме її швидко під контроль, Дайна може зробити щось таке, що шокує і саму її, і тітку Вікі.

«Коли я зможу бачити, коли лікарі в Бостоні виправлять мені зір, мені не доведеться стикатися з такою дурнею, як ця».

Це було безсумнівно правильним, але наразі для неї абсолютно не помічним.

Раптом Дайна згадала, що, перед тим як сідати, тітка Вікі взяла її за руку, загнула на ній всі пальці, окрім вказівного, і підвела той один палець до поручня її крісла. Там був пульт керування — простий, всього лише кілька вмикачів, легко запам'ятати. Серед них два маленьких коліщатка, якими можна користатися, коли одягаєш навушники — одне для перемикання між різними аудіоканалами; інше регулює гучність. Один прямокутний перемикач для керування світлом над кріслом. *«Цей тобі не знадобиться, — сказала тітка Вікі з усмішкою в голосі. — Поки що, принаймні».*

¹ Pasadena — місто в окрузі Лос-Анджелес, штат Каліфорнія.

Останньою була квадратна кнопка — якщо її натиснути, прийде стюардеса.

Зараз пальчик Дайни торкався цієї кнопки, ковзаючи по її злегка опуклій поверхні.

«Ти насправді хочеш це зробити?» — запитала вона себе, і відповідь надійшла вмить. — *Еге ж, хочу».*

Натиснувши кнопку, вона почула делікатний дзвіночок. А потім почала чекати.

Ніхто не приходив.

Чувся тільки м'який, немовби вічний, шепіт реактивних двигунів. Ніхто не балакав. Ніхто не засміявся (*«Здогадуюся, що цей фільм не такий кумедний, як вважала тітка Вікі»*, — подумала Дайна). Ніхто не кашлянув. Сусідне з нею крісло, крісло тітки Вікі, все ще залишалося порожнім, і ніяка стюардеса, упакована в невеличкий, втішливий конверт парфумів, шампуню і слабеньких запахів макіяжу, не нахилилася над нею, щоби спитати Дайну — чи може вона їй щось принести: якийсь наїдок чи, врешті, тієї ж самої води.

Тільки той постійний, м'який гул реактивних двигунів.

Тваринка на ім'я паніка підвивала голосніше, ніж до того. Щоб побороти її, Дайна зосередилася на фокусуванні того свого радарного пристрою, перетворюючи його на щось на кшталт невидимого ціпка, яким вона зможе потягнутися звідси, зі свого крісла посередині пасажирського салону. Їй це добре вдавалося; часом, коли вона зосереджувалася дуже сильно, то майже вірила, що може бачити очима інших людей. Якщо вона думала про це достатньо сильно, достатньо сильно цього хотіла. Одного разу вона розповіла про це своє відчуття міс Лі, і відповідь міс Лі була нехарактерно різкою. *«Спільнобачення є частою фантазією сліпих, — сказала вона. — Особливо сліпих дітей. Ніколи не роби помилку, покладаючись на це відчуття, Дайно, бо легко можеш опинитися на витяжці, впавши зі сходів або виступивши перед якимсь автомобілем».*

Тому вона відмовилася від своїх зусиль у «спільнобаченні», як це тоді назвала міс Лі, а в тих кількох випадках, коли це відчуття

охоплювало її знову — ніби вона бачить світ, притемнений, тремтливий, але ж *ось він* — очима своєї матері або очима тітки Вікі — Дайна намагалася його позбутися... як та людина, яка боїться, що втрачає розум, намагалася б заблокувати бурмотіння фантомних голосів. Але зараз їй було страшно, і тому вона намагалася подумки намацати інших людей, *відчути* інших людей, і не знаходила їх.

Жах тепер у ній дуже побільшав, виття звіра паніки стало дуже гучним. Вона відчула, як у її горлі вибудовується крик, і зціпила проти нього зуби. Бо він вийде не криком, а вереском; якщо вона дозволить собі його випустити, він вискочить з її рота, як верещання пожежної сигналізації.

«Я не закричу, — наказувала вона собі відчайдушно. — Я не кричатиму, щоб не конфузити тітку Вікі. Я не кричатиму, не будитиму тих, хто спить, не лякатиму тих, хто не спить, щоб вони не збіглися всі сюди, не примовляли: дивіться, яке перелякане мале дівча, подивіться-но на це перелякане мале спіне дівча».

Але зараз те радарне чуття — той осередок у ній, що оцінював непевну, різного роду сенсорну інформацію і, здавалося, *таки* інколи дійсно щось бачив очима інших людей (неважливо, що там про це казала міс Лі), — воно, замість полегшення страху, радше посилювало його в Дайні. Тому що те чуття казало їй, що в колі його ефективності немає *нікого*. Зовсім нікого.

4

Браяну Інгалу наснилося дещо дуже погане. У тому сні він знову пілотував рейс № 7 з Токіо до Лос-Анджелеса, але цього разу розгерметизація була набагато гіршою. В кабіні панувало відчуття приреченості; ридав Стів Серлз, кусаючи данську булочку¹.

«Якщо ти в такому розпачі, як ти можеш ще й їсти?» — запитав Браян. Пронизливий, наче в чайника, свист почав заповнювати кабіну — звук витікання повітря, вирішив він. Звісно, то була дурня — витікання майже завжди відбувалися безшум-

¹ Danish pastry — солодка глазурована булочка з листкового тіста.

но, допоки не ставався викид, — але він припускав, що у сновидіннях все можливе.

«Тому що я люблю ці булочки, а більше мені не доведеться з'їсти жодної», — відповів Стів, схлипуючи ще безпорадніше.

А потім, раптово, той пронизливий свист припинився. З'явилася усміхнена, розслаблена стюардеса — фактично то була Мелані Тревор — і повідомила їм, що місце витікання повітря знайдено і перекрито. Браян підвівся і пішов слідом за нею крізь літак до пасажирського салону, де в маленькій ніші, звідки було прибрано крісла, стояла Енн Квінлен Інгал, його колишня дружина. Над вікном поряд з нею виднілася загадкова і дещо зловісна фраза: «ТІЛЬКИ ЛЕТЮЧІ ЗІРКИ». Написана червоним кольором, кольором небезпеки.

Енн була одягнена в темно-зелену уніформу стюардеси «Американської гідності», що вже дивно — вона ж обіймала певну посаду в рекламній агенції в Бостоні і завжди вернула свого тонкого, аристократичного носа, дивлячись згори вниз на стюардок, з якими літав її чоловік. Долонею вона затискала тріщину в фюзеляжі.

«Бачиш, любий, — промовила вона гордо. — Все залагоджено. Не має значення навіть те, що ти мене вдарив. Я тобі вибачила».

«Не роби цього, Енн!» — скрикнув він, але було пізно. На тильному боці її долоні з'явилася западина, що наслідувала ту тріщину в фюзеляжі. Вона дедалі глибшала, що дужче перепад тиску невблаганно висмоктував руку Енн за борт. Першим провалився її середній палець, потім підмізний, потім вказівний і мізинець. Пролунав бадьорий ляск — немов занадто жвавий офіціант висмикнув корок з шампанського — це долоню Енн цілком засмоктало в тріщину. Але Енн продовжувала усміхатися.

«Любий, це «Льонвуа», — промовила вона, а тим часом уже почала зникати її рука. З-під приколки, яка утримувала його забраним назад, вибивалося волосся і туманною хмарою віялося навкруг обличчя Енн. — Я завжди ними пахчуся, невже ти не пам'ятаєш?»

Він згадав, тепер він згадав. Але тепер це не мало значення.

«Повернися, Енн!» — закричав він.

Вона не переставала усміхатися, тим часом як її рука повільно смоктувалася в пороженчу поза літаком. *«Це зовсім не боляче, Браяне, — повір мені».*

Почав тріпотіти рукав її зеленого блейзера «Американської гідності», і Браян побачив, як крізь тріщину в борті тягнеться назовні драглистим білим слизом її плоть. Немов «Елмерівський клей»¹.

«*“Льонвуа”, пам’ятаєш?»* — перепитала Енн, перед тим як її засмоктало в тріщину, і тепер Браян почув його знову — той звук, який поет Джеймс Дікі колись був назвав «посвистом велетенського звіра-всесвіту»². Сновидіння почало мерхнути, а той звук тим часом невпинно гучнішав і одночасно ширшав. Щоб перетворитися не на посвист вітру, а на чийсь людський голос.

Очі Браяна враз розплющились. Якусь мить він залишався дезорієнтованим силою сновидіння, але тільки мить — він був фахівцем у високоризикованій, з великим рівнем відповідальності професії, в роботі, де одною з абсолютних передумов була швидкість реакції. Він летів рейсом №29, не сьомим, не з Токіо у Лос-Анджелес, а з Лос-Анджелеса у Бостон, де вже була мертвою Енн — жертва не розгерметизації й витоку повітря, а пожежі в її кондомініумі на прибережній Атлантик-авеню. Але той звук так і залишався присутнім. Крик маленької дівчинки, її пронизливий плач.

5

— Хто-небудь може заговорити до мене, будь ласочка? — стиха, але ясно запитала Дайна Беллмен. — Прошу мені вибачити, але моя тітка пропала, а я сліпа.

¹ «Elmer's Glue» — популярний напівпрозорий полівінілацетатний клей.

² James Dickey (1923—1997) — романіст, поет-лауреат, консультант бібліотеки Конгресу з питань поезії, під час Другої світової війни служив пілотом нічного винищувача; його філософська поема про сенс людського життя «Падіння» (1967) була написана під впливом реального випадку 1962 р., коли в польоті у літака раптом відчинився аварійний люк і 29-річну стюардесу винесло в небо.

Ніхто їй не відповів. За сорок рядів і дві перебірки попереду капітанові Браяну Інгалу якраз снилося, як плаче та їсть данську булочку його штурман.

Залишався лише постійний гул реактивних двигунів.

Паніка знову затьмарювала їй розум, і Дайна зробила єдине, до чого змогла додуматися, щоби їй запобігти: вона розстегнула ремінь безпеки, підвелася і прослизнула в прохід.

— Агов? — запитала вона гучніше. — Агов, *хто-небудь!*

Відповіді так і не було. Дайна почала плакати. Тим не менше, немилостиво тримаючись свого, вона повільно вирушила вперед вздовж проходу лівого борту. «Тільки не забувай рахувати, — гарячково нагадував їй мозок. — *Не забувай рахувати, скільки рядів ти проминула, бо загубишся й ніколи не знайдеш дороги назад*».

Вона зупинилася біля ряду крісел під лівим бортом, відразу перед тим рядом, де були їхні з тіткою Вікі місця, і нахилилася, тягнучи руки з розчепіреними пальцями. Вона знала, що там *був сидів* якийсь чоловік, бо тітка Вікі заговорила до нього всього лиш за якусь хвилину до зльоту літака. Коли той відповів, його голос пролунав з крісла прямо перед кріслом Дайни. На цьому вона зналася; визначення місць, звідки звучать голоси, було частиною її життя, звичайним фактом її існування, як дихання. Цей сплячий чоловік мусить здригнутися, коли її розчепірені пальці його торкнуться, але Дайні було не до того, щоб через це турбуватися.

От тільки крісло те виявилось порожнім.

Зовсім порожнім.

Дайна знову випросталася, щоки мокрі, в голові стугонить від страху. Не можуть же вони бути в туалеті *разом*, авжеж? Звісно, що ні.

А може, тут два туалети. У такому великому літаку *мусить* бути два туалети. От тільки це не мало значення — ні те, ні інше. Тітка Вікі не залишила б свою сумочку, ні за яких умов. У цьому Дайна була впевнена.

Вона повільно пішла вперед, зупиняючись біля кожного ряду крісел, обмацуючи два найближчих до неї, спершу проти лівого борту, а потім ті, що праворуч.

На одному з сидінь вона знову намацала сумочку, на іншому щось схоже на дотик на портфель, ручку і блокнот на третьому. Ще на двох знайшла навушники. На другій їх парі Дайна намацала щось липке. Вона потерла палець об палець, потім скривилася й витерла пальці об серветку, яка покривала підголівник спинки крісла. То була вушна сірка. Дівчинка не мала в цьому сумнівів. У неї своєрідна бридка густість.

Дайна Беллмен навпомацки, повільно просувалася вперед по проході, більше не переймаючись тим, щоби бути делікатною в своїх пошуках. Це не мало значення. Вона не тицьнула нікому в око, не вщипнула нікого за щоку, нікого не смикнула за волосся.

Усі крісла, які вона обстежувала, були порожніми.

«Такого не може бути, — несамовито думала вона. — Цього просто не може бути! Вони ж усі були навколо нас, коли ми всілися на свої місця! Я їх чула! Я відчувала їх! Я чула їхні запахи! Куди вони всі пропали?»

Дайна цього не знала, але ж вони дійсно пропали: дівчинка дедалі дужче впевнювалася в цьому.

В якийсь момент, поки вона спала, її тітка і решта пасажирів рейсу № 29 десь зникли.

«Ні! — бурхливо запротестувала раціональна частина її мозку голосом міс Лі. — Ні, Дайно, це неможливо. Якщо всі зникли, хто веде літак?»

Тепер, хапаючись за краї крісел, з широко розплющеними сліпими очима під темними окулярами, вона почала рухатися вперед швидше, поділ її рожевої дорожньої сукні тріпотів. Дайна вже збилася з рахунку, але в колосальному потрясінні від цієї безкінечної тиші це не мало для неї великого значення.

Вона знову зупинилася і потягнулася навпомацки руками до крісла праворуч від себе. Цього разу Дайна торкнулася волосся... але воно знайшлося у зовсім неправильному місці. Воно знайшлося на сидінні — як таке може бути?

Її руки зімкнулися на тому волоссі... і підняли його. Усвідомлення, раптове й жахливе, впало на неї.

«Це справді волосся, але людина, якій воно належало, зникла. Це просто скальпи. Я тримаю скальпи якогось мертвяка».

Саме тоді Дайна Беллмен відкрила рота і почала подавати голос тими криками, які й висмикнули Браяна Інгала з його сновидіння.

6

Привалившись черевом до шинквасу, Алберт Кавснер пив віскі «Залізне тавро»¹. Поряд нього по праву руку були брати Ерпи — Ваєт² і Верджил, — а ліворуч Док Голлідей³. Він якраз підняв свою склянку, щоб виголосити тост, коли до салуну «Серджо Леоне»⁴ підстрибом забіг якийсь чоловік з дерев'яною ногою.

— Там банда Далтонів⁵! — кричав він. — Далтони щойно в'їхали у Додж!

До нього з незворушним виразом обличчя обернувся Ваєт. Лице мав вузьке, засмагле і красиве. Він був дуже схожим на Г'ю О'Браяна⁶.

— Ми в Тумстоні⁷, Маффіне, — промовив він. — Нумо, вгамуй *своє* старе розбурхане лайно.

¹ «Branding Iron Whiskey» — коктейль: віскі навіпл з персиковим шнапсом.

² Wyatt Earp (1848—1929) — картяр, золотошукач, маршал міста Тумстон, прозваний «найкрутішим і найшляхетнішим авантюристом своєї епохи»; попри участь у численних смертельних перестрілках, сам жодного разу не був поранений.

³ John Henry «Док» Holliday (1851—1887) — кращий друг Ваєта Ерпа, хворий на туберкульоз дантист, вправний стрілець-револьверник і картяр.

⁴ Sergio Leone (1929—1989) — італійський режисер, сценарист і продюсер, започаткував кіножанр «спагеті-вестерн».

⁵ Dalton Gang (1890—1892) — банда грабіжників банків і потягів, організована братами Далтонами, колишніми правоохоронцями-маршалами, які покинули службу через затримку платні.

⁶ Hugh O'Brian (нар. 1925 р.) — актор, ушлавлений головною роллю в телесеріалі «Життя й легенда Ваєта Ерпа» (1955—1961), мав природну схожість зі своїм героєм.

⁷ Tombstone (назва означає «Надгробний камінь») — місто в Аризоні, яке процвітало під час бурхливого розвитку довколишніх срібних копалень у 1880-х рр.

— Ну, хай де ми не є, але вони скачуть! — вигукнув Маф-
фін. — І на вигляд вони *скажеєєєні*, Ваєте! Схоже, вони *дуууже*,
дуууже скажеєєєєєні!

Немов на доказ цього, на вулиці розпочалася стрілянина — важкій гуркіт армійських револьверів сорок четвертого калібру (мабуть, украдених) у суміші з ляскотливим хльостанням гвинтівок «Гаренд»¹.

— Не обсерись у труси, Маффі, — промовив Док Голлідей і посунув на потилицю капелюха.

Алберт не вельми-то й здивувався, побачивши, що Док викапаний Роберт Де Ніро². Він завжди вважав, що якщо хтось і має абсолютне право грати сухотного дантиста, то саме Де Ніро.

— Що ви кажете, хлопці? — спитав, озираючись, Верджил Ерп. Верджил не був особливо схожим ні на кого.

— Ходімо, — мовив Ваєт. — Досить уже тих чортових Клантонів, мені на весь вік стачить.

— Там Далтони, Ваєте, — спокійно проказав Алберт.

— Мені однаково, чи там Джон Ділінджер, чи Гарнюк Флойд³, — вигукнув Ваєт. — Ти з нами, Козирю, чи ні?

— Я з вами, — відповів Алберт Кавснер, говорячи м'яким, але зловісним тоном природженого вбивці.

Одну руку він впутив на руків'я свого довгоствольного «Блантайна спешела»⁴, а другою лапнув себе за голову, перевіряючи, чи міцно сидить там *ярмулка*. Та була на місці.

¹ «Garand» — стандартна гвинтівка американських збройних сил у 1936—1959 рр.

² Robert De Niro (нар. 1934 р.) — знаменитий кіноактор, знявся у понад 90 фільмах.

³ John Dillinger (1903—1934) — гангстер, застрелений спецагентами; Pretty Boy Floyd (1904—1934) — грабіжник банків на Середньому Заході, був убитий у перестрілці з поліцією.

⁴ «Colt Buntline Special» — револьвер з 12-дюймовим (30 см) дулом, вперше описаний письменником Стюартом Лейком у його белетризованій біографії «Ваєт Ерп — маршал фронтиру» (1931); насправді такого револьвера нібито не існувало, але після книги і багатьох фільмів, де почала фігурувати ця модель, компанія «Кольт» з 1950-х років випускає невеликі серії таких револьверів.

— Гаразд, хлопці, — сказав Док. — Ходімо, підчикрижимо трохи Далтонам гузна.

Вони виступили разом, четверо в ряд, крізь салунні двері «кажанячі крила», якраз коли дзвін на баптистській церкві Тумстона почав відбивати полудень.

Далтони повним чвалом скакали по Мейн-стрит, прострілюючи дірки у вітринах і фальшивих фасадах. Водяну діжку перед закладом «Кредити і надійне лагодження зброї у Дюка» вони перетворили на фонтан.

Айк Далтон був першим¹, хто побачив чотирьох чоловіків, які стояли на курявій вулиці, відслонивши назад сюртуки, щоби звільнити руків'я своїх револьверів.

Айк люто прикоротив свого коня, аж той з верескливим іржанням став дибки, піна щільними сирними згустками бризкала на всі боки з вудил. Айк Далтон трішечки нібито скидався на Рутгера Гауера².

— Дивіться-но, що ми тут запопали, — глузливо гукнув він. — Це ж Ваєт Ерп і його гомосячий братик Верджил.

Поряд з Айком зупинився Еммет Далтон³ (який був схожим на Доналда Сазерленда⁴ після цілого місяця безсонних ночей).

— І ще один підар, їхній дружок дантист, — прошипів він. — Кого ще треба...

Та тут він упізнав Алберта й зблід. Тонка презирлива усмішка зів'яла на його губах.

¹ У Алберта в голові плутаються різні історичні особистості, дати й географія подій: член банди на прізвисько Шкуратяний Айк не був Далтонам братом.

² Rutger Hauer (нар. 1944 р.) — голландський кіноактор з характерною зовнішністю «холодного блондина», уславився ролями негідників в голлівудських фільмах.

³ Emmett Dalton (1871—1937) — член банди, який значною мірою посприяв популяризації її історії в мас-культурі: отримавши під час останнього невдалого нападу на банк 23 кульові поранення, відсидів 14 років у в'язниці, написав кілька книжок про пригоди на Дикому Заході і став голлівудським актором.

⁴ Donald Sutherland (нар. 1935 р.) — канадський кіноактор, зірка Голлівуду.

До двох своїх синів під'їхав Татусь Далтон. Татусь був дуже схожим на Сліма Пікенса¹.

— Господи, — прошепотів Татусь. — Це ж Козир Кавснер!

Тепер свого коня поруч з Татусем зупинив і Френк Джеймс². Обличчя в нього було кольору брудного пергаменту.

— Що за чорт, хлопці! — вигукнув Френк. — Я не проти переполохати парочку містечок у нудний день, але ніхто не казав мені, що тут виявиться Аризонський Юдей.

Алберт «Козир» Кавснер, відомий від Седелії до Стімбовт-Спрингс³ як Аризонський Юдей, зробив крок уперед. З долонею, завислою над руків'ям свого «Бантлайна»⁴. Не відриваючи своїх крижаних сірих очей від запеклих лиходіїв, які сиділи верхи за двадцять футів перед ним, Алберт сплюнув убік тютюновим струменем.

— Нумо, хлоп'ята, робіть ваш вихід, — промовив Аризонський Юдей. — За моїми підрахунками, пекло ще й наполовину не заповнене.

Банда Далтона ляснула по кобурах якраз у ту мить, коли годинник на вежі Тумстонської баптистської церкви відбив у гаряче пустельне повітря останній дзвін полудня. Козир лапнув свій револьвер, висмикнувши його зі швидкістю метеорного спалаху, і, коли він почав шпарити долонею лівої руки по курку, посилаючи розсип 45-каліберної смерті в банду Далтона, закричала якась дівчинка, що стояла перед готелем «Лонгорн».

«Змусьте вже хто-небудь цю шмаркачку припинити її скиглення, — подумав Козир. — Що там таке з нею, врешті-решт?»

¹ Slim Pickens (1919—1983) — колишній фаховий ковбой, зірка родео, який, ставши кіноактором, знімався у численних вестернах, детективах та телесеріалах.

² Алберт зводить у своїй уяві в одну особу найстаршого з братів Далтонів, Френка, який служив маршалом і загинув задовго до створення його братами банди, і знаменитого бандита ще ранішого часу Джессі Джеймса.

³ Понад десяток міст у різних штатах називаються Sedalia і два міста мають назву Steamboat Springs.

⁴ Buntline — револьвер системи кольта, отримав назву від псевдоніма американського письменника Неда Бантлайна (1823—1886).

У мене тут усе під контролем. Мене ж не дарма називають найметкішим юдеєм на захід від Міссісіпі».

Але вереск не припинявся, прориваючись крізь повітря, по ходу його затьмарюючи, і все почало руйнуватися.

На якусь мить Алберт взагалі звідусіль пропав — загублений у темряві, де фрагменти сновидіння шкереберть осипалися і зникали в якомусь вирі.

Єдиною константою залишався той жахливий крик; він звучав, як верещання переповненого чайника.

Алберт розплющив очі й роззирнувся. Він сидить у своєму кріслі в передній частині пасажирського салону літака рейсу № 29. З хвостової частини літака по проході йшла дівчинка років десяти чи дванадцяти, на ній була рожева сукенка і нахабно великі темні окуляри.

«Що вона за таке, кінозірка чи хто?» — подумав він, але все одно почувався сильно наляканим. Поганий був це спосіб виходити зі свого улюбленого сну.

— Агов! — погукав він, але стиха, так щоб не розбудити інших пасажирів. — Агов, мала! У чому справа?

Дівчинка різко сіпнула головою в бік його голосу. Тіло її повернулося на мить пізніше, і вона наскочила на одне з тих крісел, що по чотири в ряд йшли вздовж центру салону. Вдарилася вона стегнами, відбилася, поточилася назад на підлокітник крісла під лівим бортом. І впала на його сидіння, задравши догори ноги.

— Де всі? — ридала вона. — *Поможіть мені! Поможіть мені!*

— Гей, стюардесо! — заволав Алберт, занепокоєний, і розстібнув на собі ремінь безпеки. Він підвівся, вислизнув зі свого крісла, обернувся до верескливої малої... і зупинився. Тепер він побачив весь літак, аж до задньої частини, і побачене змусило його захолонути на місці.

Перша думка, яка спала йому, була: *«Гадаю, зрештою мені не варто непокоїтися тим, що я можу розбудити інших пасажирів».*

На погляд Алберта, весь пасажирський салон «767-го» був порожнім.

7

Браян Інгал уже був майже біля переділки між першим і бізнес-класом лайнера, коли усвідомив, що в першому класі зараз цілком пусто. Він зупинився тільки на якусь мить, а потім вирушив далі. Мабуть, інші пасажери полишили свої крісла, щоб подивитися, з якої причини всі ті крики.

Звісно, він розумів, що справа тут не в тому; Браян достатньо довго возив пасажирів, щоб непогано знатися на їхній гуртовій психології. Якщо одного з них накриває психами, декілька, якщо взагалі бодай хтось, поворухнуться. Більшість авіамандрівників, коли заходять до залізного птаха, сідають і застібають на собі реміні безпеки, покійрно відмовляються від власного права на індивідуальні дії. Щойно ці прості операції виконано, всі завдання з розв'язання проблем віддаються на відповідальність екіпажу. Працівники авіакомпаній називають їх гусьми, але насправді вони вівці... саме таке ставлення до них цілком подобалося більшості екіпажів. Це дозволяло легше давати раду нервовим пасажирам.

Але, оскільки таке пояснення було єдиним, яке мало бодай віддалений сенс, Браян проігнорував те, що знав, і ринувся далі. Усе ще оповитий уривками свого сновидіння і почасти впевнений, що там кричить Енн, що він знайде її десь посеред пасажирського салону з долонею, притиснутою до тріщини в корпусі авіалайнера — тріщини, розташованої під написом: «ТІЛЬКИ ЛЕТЮЧІ ЗІРКИ».

У бізнес-класі був тільки один пасажир, якийсь літній чоловік у костюмі-трійці. Його лиса голова м'яко сяяла у світлі, що спадало від лампи для читання. Опухлі від артриту руки були акуратно складені на пряжці реміня безпеки. Він міцно спав і голосно хропів, ігноруючи весь цей гвалт.

Браян проскочив до загального салону, і там його поривання вперед нарешті осадило приголомшливо неймовірною картиною. Десь за чверть довжини проходу він побачив якогось хлопчика-підлітка, що стояв біля меншої дівчинки, яка завалилися в крісло

під лівим бортом. Проте хлопчик не дивився на неї; зі щелепою, що відвисла ледь не до глибокого викоту його майки «Гард-Рок Кафе»¹, він витріщився в бік хвостової частини лайнера.

Перша реакція Браяна була майже такою ж, як в Алберта Кавснера: *«Боже мій, весь літак порожній!»*

Потім під правим бортом він помітив жінку, яка підводиться і вибирається в прохід, аби побачити, що відбувається. У неї був отетерілий, запухлий вигляд людини, яку ось тільки-но зараз висмикнули з міцного сну. Посередині салону, в центральному ряді, якийсь молодик у светрі-джерсі під горло тягнув шийку в бік малої дівчинки, дивлячись на неї апатичними, олов'яними очима. Інший чоловік — цьому було під шістдесят — підвівся з крісла поблизу Браяна та так і стояв там, у нерішучості. Він був одягнений у червону фланелеву сорочку і вигляд мав абсолютно розгублений. Скидаючись своїм розпушеним неохайними завитками навкруг голови волоссям на типового «божевільного професора».

— Хто це кричить? — запитав він у Браяна. — Щось негаразд з літаком, містере? Ви не вважаєте, що ми падаємо, правда ж?

Дівчинка перестала кричати. Вона виборсалася з крісла, до якого була впала, а тоді ледь не повалилася ницьма в іншому напрямку. Той хлопець якраз вчасно її підхопив; рухався він з якоюсь причмеленою повільністю.

«Куди вони пропали?» — подумав Браян. — *«Господи помилуй, куди це вони всі пропали?»*

Але ноги вже понесли його до підлітка і малої дівчинки. По ходу він проминув ще одну пасажирку, котра все ще спала, це була дівчина років сімнадцяти. Рот у неї був непривабливо роззявлений, всмоктуючи повітря довгими, сухими вдихами.

Він підійшов до підлітка і дівчинки в рожевій сукні.

— Де вони, чоловіче? — запитав Алберт Кавснер. Однією рукою він обіймав за плечі зарюмсану малу, але не дивився на неї; його очі безупинно перебігали туди-сюди по майже порож-

¹ «Hard Rock Cafe» — заснована 1971 р. в Лондоні міжнародна мережа музично-тематичних ресторанів, готелів та казино.

ньому пасажирському салону. — Хіба ми сідали десь, поки я спав, і їх випустили?

— Моя тітка пропала! — рюмсала мала. — Моя тітка Вікі! Я думала, що літак пустий! Я думала, я тут сама! Де моя тітонька, прошу? Мені потрібна моя тітка!

Браян на мить опутився біля неї на коліна так, що вони опинилися приблизно на одному рівні. Він звернув увагу на сонячні окуляри і згадав, що під час посадки бачив цю дівчинку з білявою жінкою.

— З тобою все гаразд, — промовив він. — З тобою все гаразд, юна леді. Як тебе звати?

— Дайна, — схлипнула мала. — Я не можу знайти мою тітку. Я сліпа і не можу її побачити. Я прокинулася, а її крісло порожнє...

— Що відбувається? — запитав молодик у светрі під горло. Говорив він понад головою Браяна, ігноруючи і Браяна, і маленьку дівчинку, звертаючись до хлопця в майці «Гард-Рок» і того літнього чоловіка у фланелевій сорочці. — Де всі інші?

— З тобою все гаразд, Дайно, — повторив Браян. — Тут є й інші люди. Ти чуєш їх?

— Т-так. Я їх чую. Але де тітка Вікі? І кого було вбито?

— Вбито? — різко перепитав жіночий голос. Це була та пасажирка, з правого борту. Браян коротко скинув очима вгору, побачивши, що вона молода, темноволоса, гарненька. — Тут когось *вбито*? Хтось захопив наш літак?

— Нікого не було вбито, — промовив Браян. Бо мусив, принаймні, хоч щось сказати. У його голові діялося щось химерне: наче човен тихцем пустився берега. — Заспокойся, любонько.

— Я намацала його волосся! — наполягала Дайна. — Хтось зрізав з нього волосся!

За всього іншого, ця заява було занадто дивною, щоби на ній зупинятися, і Браян її проігнорував. Раптом його з крижаною силою вразила раніша думка Дайни — хто, сучий чорт, пілотує цей літак?

Він випростався й обернувся до літнього чоловіка у фланелевій сорочці.

— Я мушу пройти в ніс, — сказав він. — Залиштеся з цією малою.

— Гарзд, — погодився чоловік у червоній сорочці. — Але що відбувається?

До них приєднався якийсь чоловік років тридцяти п'яти, у напружаних синіх джинсах і оксфордській сорочці¹. На відміну від решти, виглядав він цілком спокійним. Він дістав з кишені окуляри в роговій оправі, струснув їх, тримаючи за одну дужку, і вдягнув.

— Здається, у нас нестача кількох пасажирів, чи не так? — промовив він. Його британський акцент був майже так само хрустким, як його сорочка. — А як щодо екіпажу? Хто-небудь знає?

— Саме це я й збираюся з'ясувати, — сказав Браян, знову вирушаючи вперед. Наприкінці загального салону він обернувся і швидко порахував. Ще двоє пасажирів приєдналися до купки тих, які оточували дівчинку в темних окулярах. Одна з них — та дівчина-підліток, яка так важко спала; вона похитувалася на ногах наче п'яна або під наркотичним кайфом. Іншим був літній джентльмен в обстріпаному піджаку спортивного крою. Вісім загалом. До цих він додав себе і того парубка в бізнес-класі, який, принаймні поки що, все це проспав.

Десятеро людей.

«Господи помилуй, де ж решта пасажирів?»

Проте зараз не на часі цим непокоїтися — під рукою були більші проблеми. Браян поспішив уперед, заледве поглянувши на того лисого старого, котрий куняв у бізнес-класі.

8

У сервісній секції поза кіноекраном, втиснутим поміж двома гальюнами першого класу, було порожньо. Так само і в камбузі, але там Браян побачив дещо надзвичайно тривожне: під туалетом

¹ Oxford shirt — класична чоловіча сорочка з гудзиками по всій довжині планки, зазвичай з натуральної тканини «рогожка» — з шаховим переплетенням ниток.

правого борту косо приткнувся столик-візок для напоїв. На його нижній полиці стояли кілька використаних склянок.

«Вони тут якраз готувалися подавати напої, — подумав він. — Коли це трапилося — чим би те «це» не було, — вони саме прикотили візок. Використані склянки — це ті, які вони зібрали перед вирулюванням на злітну смугу. Отже, те, що трапилося, мусило трапитися в перші півгодини після зльоту, можливо, трохи пізніше — були ж якісь повідомлення про турбулентність над пустелею? Здається, так. І ще та дурня, те лайно про полярне сяйво».

Якусь мить Браян був упевнений, що останнє йому намарилося вві сні — що само по собі доволі дивно, — але подальші роздуми переконали його, що та Мелані Тревор, стюардеса, дійсно про це казала.

«Не переймайся тим; важливо, що тут трапилося. Що, заради Бога?»

Цього він зрозуміти не міг, але розумів, що, дивлячись на покинутий столик-візок, він відчуває, як його нутрощі наповнює жахливо велетенське відчуття забобонного страху. В ньому промайнула коротка думка, що так мусили почуватися ті, хто першим піднявся на «*Марію Целесту*»¹, опинившись на цілком порожньому кораблі, де всі вітрила було акуратно наключовано, де капітанський стіл було накрито для вечері, де всі линви було акуратно змотано в бухти, а на півбаку в люльці якогось моряка ще жевріли рештки його тютюну...

Браян з величезним зусиллям відкинув геть ці паралізуючі думки і підійшов до дверей між сервісною секцією і кабіною пілотів. Постукав. Як він і боявся, жодної відповіді не було. І, попри розуміння, що робити це марно, він зібрав пальці в кулак і почав гатити в ці двері.

¹ «*Mary Celeste*» — знаменитий корабель-привид: американська бригантина, яка 7 листопада 1872 р. з вантажем спирту вийшла з Нью-Йорка в Геную, а 4 грудня була знайдена в Атлантичному океані за 400 миль від Гібралтару; неушкоджене судно рухалося при ясній погоді під частково поставленими вітрилами, з запасом їжі й води та цілим вантажем, але без рятувальної шлюпки, без екіпажу й пасажирів, котрі невідомо куди поділися.

Нічого.

Він взявся за дверну ручку. Вона не ворухнулася. Така вже «СОП»¹ в епоху не передбачених розкладом побічних подорожей до Гавани, Лівану чи Тегерана. Тільки пілоти можуть відчинити свої двері. Браян міг повести цей літак... але ж не звідси.

— Агов! — крикнув він. — Гей, там, хлопці! Відчиніть двері!

Хоча й розумів, що це марно. Стюардеси зникли; майже всі пасажери зникли; Браян Інгал був готовий закластися, що обидва члени екіпажу також зникли з кабіни цього «Боїнга-767».

Він схилився до думки, що літак рейсу № 29 прямує на схід на автопілоті.

РОЗДІЛ 2

*Темрява і гори. Розсипи скарбів. Під Горло з носом.
Коли жоден собака не дзявкне. Паніки не дозволено.
Зміна пункту призначення.*

1

Браян попросив наглянути за Дайною того літнього чоловіка в червоній сорочці, але, щойно Дайна почула жінку з правого борту — ту, що мала виразно молодий голос, — це відгукнулося в дівчинці ледь не з лячною силою, і вона почала пориватись до жінки, тягнучись з дещо боязкою рішучістю до її руки. Після стількох років з міс Лі Дайна впізнавала учительський голос одразу, щойно його чула. Темноволоса жінка досить охоче взяла її за руку.

— Ти казала, що тебе звати Дайною, любонько?

— Так, — відповіла Дайна. — Я сліпа, але після операції в Бостоні я знову зможу бачити. *Ймовірно*, зможу бачити. Лікарі кажуть — на те, щоб отримати бодай якийсь зір, існує сімдесят

¹ SOP (Standard Operating Procedure) — стандартна оперативна процедура.

відсотків шансів і сорок відсотків шансів на те, що я зможу отримати зір повністю. А як вас звати?

— Лорел Стівенсон, — сказала темноволоса жінка. Її очі все ще облапували пасажирський салон, а обличчя, здавалося, не було в змозі вирватися зі свого первісного виразу: ошелешеної невіри.

— Лорел, це ж є така квітка, правда? — спитала Дайна. Говорила вона з гарячковою жвавистю.

— Угу, — бурмотнула Лорел.

— Прощу мені вибачити, — подав голос чоловік у рогових окулярах і з британським акцентом. — Я піду в передок, приєднаюсь до нашого приятеля.

— Я з вами, — сказав старий у червоній сорочці.

— Я бажаю знати, що тут відбувається, — зненацька вигукнув чоловік у светрі під горло.

Якщо не враховувати яскраво-червоних, як рум'яна, плям на обох щоках, обличчя в нього було смертельно блідим.

— Я *зараз* же бажаю знати, що відбувається.

— Не заперечую, я також дещо здивований, — мовив британець і вирушив уперед.

Чоловік у червоній сорочці слідом за ним. Юнка з осоловілим лицем потяглася трохи за ними, та потім зупинилася на межі між загальним салоном і бізнес-класом, наче не впевнена, де вона перебуває.

Літній джентльмен в обстріпаному спортивному піджаку підійшов до ілюмінатора лівого борту і, нахилившись, подивився крізь нього.

— Що ви бачите? — запитала Лорел Стівенсон.

— Темряву і гори, — відповів чоловік у спортивному піджаку.

— Скелясті гори¹? — перепитав Алберт.

Чоловік в обстріпаному спортивному піджаку кивнув:

— Гадаю, так, юначе.

¹ Rocky Mountains — великий гірський хребет завдовжки понад 4800 км і завширшки до 480 км, який тягнеться на заході Північної Америки від Канади до Мексики.

Алберт подумав і собі піти в ніс. Йому, сімнадцятирічному і люто кмітливому, також спало на думку Таємниче Призове Питання цієї ночі: хто пілотує їхній літак.

Потім він вирішив, що це не має значення... наразі, принаймні. Вони досі плавно летять, а отже, напевне є *хтось*, якщо навіть той *хтось* виявиться *чимсь* — автопілотом, іншим словом — і він не може з цим бодай чогось вдіяти. Як Алберт Кавснер, він був талановитим скрипалем — не зовсім вундеркіндом — і прямував на навчання у «Музичному коледжі Берклі»¹. Як Козир Кавснер, він був (у своїх снах, принаймні) найметкішим юдеєм на захід від Міссісіпі, мисливцем за головами, котрий розслаблявся по суботах, не забував тримати своє взуття подалі від ліжка² і одним оком назирав, де можна взяти гарний куш, а другим — доброго кошерного кафе десь серед курявого шляху. Козир був, як припускав сам хлопець, чимсь на кшталт його сховку від люблячих батьків, які не дозволяли йому грати в бейсбол у «Малій Лізі»³, оскільки він може ушкодити свої талановиті руки, і які вірили (вглибині своїх сердець), що кожний нежить є ознакою пневмонії. Він був скрипалем-револьверником — доволі цікаве поєднання, — але ні біса не тямив у пілотуванні літаків. А ще ця мала дівчинка перед цим сказала дещо, що його заінтригувало й від чого одночасно в нього захолола кров. «Я намацала його волосся! — сказала вона. — *Хтось здер з нього волосся!*»

Алберт відколовся від Дайни з Лорел (чоловік у задрипаному спортивному піджаку перейшов до правого борту, щоб подивитися крізь тамтешні вікна, а чоловік у светрі під горло вирушив уперед, доганяючи інших, з войовничо зіщуленими очима)

¹ «Berklee College of Music» — заснований 1945 р. вищий музичний заклад, де студентам викладають сучасну академічну музику, джаз, пісенну творчість, різноманітні рок та поп-стилі, гіп-гоп тощо.

² Старовинний забобон: класти взуття на ліжко або ставити під ліжко віщує невдачу.

³ «Little League Baseball and Softball» — заснована 1939 р. Карлом Штотцем неприбуткова організація, яка займається влаштуванням місцевих та міжнародних турнірів дитячих команд (5—18 років) з бейсболу та софтболу.

і пішов по проході лівого борту в зворотному напрямку, тим шляхом, який була пройшла Дайна.

«Хтось здер з нього волосся!» — сказала вона, і вже за кілька рядів Алберт побачив те, про що вона говорила.

2

— Я молю Бога, сер, — промовив британець, — щоби той пілотський кашкет, який я помітив на одному з крісел першого класу, належав вам.

Браян, похнюпивши голову, стояв перед пілотською кабіною і гарячково думав. Від несподіванки він здригнувся, крутнувшись на підборах, коли позаду нього заговорив британець:

— Не мав наміру вас сполохати, — делікатно промовив британець. — Мене звуть Нік Гопвел, — простягнув він руку.

Браян її потиснув. І в ту мить, коли він виконував свою половину цього древнього ритуалу, майнула думка, що це напевне сон. Той, що йому нав'язав лячний рейс з Токіо і новина про те, що загинула Енн.

Почасти йому було зрозуміло, що це не так, так само, як він почасти розумів, що не крики тієї дівчинки призвели до спорожніння секції першого класу, але він вчепився за цю думку так само міцно, як тоді за ту. Це допомагало, то чому б і ні? Решта — навіженство, таке навіжене, що навіть від самої спроби про це думати боліла голова і обсіпало жаром. Крім того, часу на роздуми дійсно не було, просто не було часу, й від цього він також відчув деяке полегшення.

— Браян Інгал, — відрекомендувався він. — Хоча обставини наразі... — Він безпорадно знизав плечима. Які *насправді* ці обставини? Він не міг нашукати прикметника, який міг би їх адекватно визначити.

— Трішки екстравагантні, чи не так? — кивнув Гопвел. — Крім того про них зараз не думати, я гадаю. А екіпаж щось відповідає?

— Ні, — відказав Браян і зненацька в розпачі вгатив кулаком у двері.

— Легше, легше, — заспокійливо мовив Гопвел. — Скажіть мені про той кашкет, містере Інгал. Ви не уявляєте, яке вдоволення і полегшення подарує мені можливість звертатися до вас як до капітана Інґала.

Браян проти власної волі посміхнувся.

— Так, я *капітан* Інгал, — *підтвердив* він. — Але вважаю, що за цих обставин ви можете звати мене Браяном.

Нік Гопвел вхопив Браянову ліву руку і сердечно її поцілував:

— Гадаю, я натомість зватиму вас Спасителем. Ви не вельми заперечуватимете?

Браян, закинувши назад голову, почав реготати. До нього приєднався Нік. Отак вони там і стояли перед замкненими дверима в майже порожньому літаку, дико регочучи, коли туди з'явилися чоловік у червоній сорочці і чоловік у светрі під горло, дивлячись на них так, наче вони обидва збожеволіли.

3

Алберт Кавснер кілька секунд потримав те волосся в руці, вдумливо його роздивляючись. Чорне й блискуче у горішньому світлі, як годиться, зі шкірою, і він зовсім не здивувався, що воно до чортів налякало маленьку дівчинку. Воно б і Алберта налякало, якби він не мав змоги його побачити.

Він кинув перуку назад на крісло, глянув на сумочку на сусідньому кріслі, а потім уважніше придивився до того, що лежало поруч із сумочкою. То була проста золота обручка. Хлопець її підняв, оглянув і поклав на місце. Він повільно вирушив у хвостову частину авіалайнера.

Менше ніж за хвилину його приголомшило таким здивуванням, що Алберт нанівець забув як про те, хто веде літак, так і про те, як той убіса сідатиме, якщо там автопілот.

Пасажири рейсу № 29 зникли, але залишили по собі казкові — а подеколи й запаморочливі — розсипи скарбів. Майже на кожному кріслі Алберт знаходив коштовності: здебільшого обручки, проте траплялися також речі з діамантами, смарагдами, рубінами.

Скажімо, сережки, більшість із крамниць «все по п'ять і десять»¹, але деякі, на Албертове око, виглядали доволі дорогими. Декілька добрих речей було у його матері, але, у порівнянні з дечим тутешнім, її ювелірні прикраси мали б вигляд придбаних на якомусь базарному розпродажу. Тут були шпильки, намиста, запонки, ідентифікаційні браслети. І годинники, годинники, годинники. Від «Таймексів» до «Ролексів»², і їх тут, здавалося, було зо дві сотні, вони лежали на сидіннях, лежали на підлозі між кріслами, лежали в проходах. Виблискуючи під світлом.

Щонайменше шістдесят окулярів. У залізних оправках, у рогових оправках, у золотих оправках. Були там окуляри поважні й плохенькі, і окуляри з поцяцькованими стразами дужками. «Рей-Бени», «Полароїди», «Фостер-Гранти»³.

Пряжки від ременів, службові значки й відзнаки і купи монет. Жодних банкнот, хоча легко набралось би сотні чотири доларів четвертаками, даймами, нікелями й пенні. Портмоне — не так багато портмоне, як жіночих сумочок, але все одно з добру дюжину, від шкуратяних до пластикових. Кишенькові ножі. З десятка кишенькових калькуляторів.

І химерніші речі. Алберт підняв пластиковий циліндр тілесного кольору і вивчав його з півхвилини, перш ніж вирішив, що це таки дійсно ділдо, і поспішно поклав його назад. Знайшлася якась маленька золота ложечка на тонькому золотому ланцюжку. Де-неде на кріслах і на підлозі виднілися яскраві металеві крапельки,

¹ «Five-and-dime» — історична назва крамниць фіксованої ціни на всі товари.

² «Timex» — якісні годинники, які з 1950 р. почала випускати заснована 1854 р. «Time Congregation»; їх дешевизна забезпечувалася використанням у механізмі не коштовних каменів, а розроблених компанією під час Другої Світової війни спецсплавів для виробництва запальників авіабомб; «Rolex» — бренд дорогих годинників, що випускаються заснованою в 1905 р. в Лондоні однойменною компанією, яка з 1919 р. перебазувалася до Швейцарії.

³ «Ray-Ban» — бренд «авіаторських» окулярів, у нас їх ще називають «краплями», які з 1937 р. почала випускати заснована 1853 р. компанія «Bausch & Lomb»; «Polaroid» — сонцезахисні окуляри з поляризованими лінзами, які випускаються з 1937 р.; «Foster Grant» — заснована у 1850 р. компанія з виробництва гребінців, яка 1929 р. почала випускати дешеві сонцезахисні окуляри з целулоїдними лінзами.

переважно сріблясті, але деякі золоті. Він підібрав парочку таких цятток, щоб перевірити здогадку свого враженого розуму: там було декілька коронок, але здебільшого зубні пломби. А в одному з задніх рядів він підібрав два крихітні сталеві стрижні. Він дивився на них кілька секунд, перш ніж зрозумів, що це хірургічні штифти, які, замість лежати на підлозі майже порожнього авіалайнера, мусили б міститися в плечі або в коліні якогось пасажира.

Алберт виявив ще одного пасажира — розпластаного на двох сидіннях в найостаннішому ряду молодого бороданя, який гучно хропів і тхнув, як броварня.

За два крісла звідти він знайшов якийсь прилад, схожий на імплантат-кардіостимулятор.

Алберт стояв у задній частині літака і дивився вперед — крізь довгу, порожню трубу його фюзеляжу.

— Що це за херня тут коїться? — стиха запитав він тремтячим голосом.

4

— Я бажаю знати, що тут відбувається! — голосно проказав чоловік у светрі під горло.

Він увійшов до сервісної секції в голові першого класу, наче корпоративний рейдер, що прибув примусово захоплювати якусь компанію.

— Наразі? Ми якраз збираємося зламати замок у цих дверях, — сказав Нік Гопвел, проймаючи Під Горла оптимістичним поглядом. — Схоже, що екіпаж усунувся разом з рештою людей, але нам все одно пощастило. Оцей мій новий знайомий, він саме пілот, котрому якраз трапилося летіти дармовим пасажиром, і...

— *Хтось* тут дійсно є даремним, авжеж, — заявив Під Горло, — і я маю намір з'ясувати, хто саме, повірте мені.

Він проштовхнувся повз Ніка, не подарувавши йому й позірку, і впритул втупився в лице Браяну, агресивний, як той профі-бейсболіст, що лається з арбітром.

— Ви працюєте на «Американську гідність», приятелю?

— Так, — сказав Браян. — Але чому б нам це зараз не відкласти, сер? Важливим є те, що...

— Я скажу вам, що є важливим! — закричав Під Горло.

Серпанок дрібних крапель слини посіявся на щоках Браяна, і він мусив задавити раптовий і навдивовижу потужний імпульс стиснути в руках шию цього хамла й побачити, як далеко він скрутить йому голову, перш ніж там, усередині, щось трісне.

— У мене на дев'яту ранку призначено зустріч у «Пруденційному центрі»¹ з представниками «Бенкерз інтернешенал»! Рівно о дев'ятій годині! Я правомірно забронював собі місце на рейсі цієї авіакомпанії і не маю наміру запізнюватися на мою зустріч! Я бажаю отримати відповіді на три питання: *хто*, поки я спав, санкціонував незаплановану посадку цього лайнера; *де* було зроблено ту посадку і *чому її було зроблено!*

— Ви коли-небудь дивилися «Зоряний Шлях»²? — зненацька запитав Нік Гопвел.

З прилітою до лица злою кров'ю Під Горло різко обернувся. Вираз його проказував, що він вважає цього англієця безперечно божевільним.

— Про що це ви таке збіса патякаєте?

— Чудесна американська телепередача, — сказав Нік. — Науково-фантастична. Дослідження чужих нових світів, як той, що, вочевидь, існує у вашій голові. І якщо ви, клятий ідіот, зараз же не заглобите вашу пельку, я продемонструю вам своє володіння знаменитим Вулканським усипляючим придушенням містера Спока³.

— Ви не можете говорити зі мною таким чином! — наїжачився Під Горло. — Знаєте, хто я такий?

— Звичайно, — кивнув Нік. — Ви зловредне дрібне мудило, яке переплутало свій посадковий квиток на цей літак з докумен-

¹ «Prudential Center» — другий за висотою, 52-поверховий хмарочос у Бостоні, де розташований банківсько-торговельний комплекс.

² «Star Trek» — науково-фантастичний телесеріал, що дебютував 1966 р. і продовжується дотепер у різних модифікаціях.

³ Mr. Spock — персонаж серіалу «Зоряний шлях», уродженець планети Вулкан, який став першим членом екіпажу земного зорельоту «Ентерпрайз».

том, що оголошує вас Гранд-Великим Цабе Творіння. А ще ви жахливо наляканий. Це не зашкодить, але ви постали на заваді.

Обличчя парубка Під Горло вже так налилося кров'ю, аж Браян почав побоюватися, що в того зараз вибухне голова. Давно він дивився якийсь фільм, де так трапилося. У реальному житті йому не хотілося такого побачити.

— Ви не можете говорити зі мною таким чином! Ви навіть не американський громадянин!

Нік Гопвел рухався так швидко, що Браян майже не бачив, як це відбулося.

Ось лише щойно чоловік у светрі під горло кричав Ніку в обличчя, тимчасом як Нік розслаблено стояв поруч Браяна, опустивши руки собі вздовж стегон у напрасованих джинсах. А вже за мить ніс містера Під Горла міцно впіймався між великим і вказівним пальцями Нікової правої руки.

Під Горло спробував вирватися. Пальці Ніка стислися... а потім злегка крутнулася його рука, тим порухом, яким людина затуляє шуруп або заводить будильник. І Під Горло заревів.

— Я можу його зламати, — ласкаво промовив Нік. — Нема нічого легшого у світі, повірте мені.

Під Горло спробував смикнутися назад. Його руки безпорадно ляпали по Ніковому передпліччю. Нік крутнув знову, і Під Горло знову заревів.

— Не думаю, що ви мене почули. Я можу його зламати. Ви це розумієте? Подайте знак, якщо розумієте.

Він утретє крутнув Під Горлу носа.

Під Горло не просто заревів цього разу, він заверещав.

— Вау, нічого собі, — озвалася поза ними та дівчина з причмеленим виглядом. — Тут комусь тхне.

— Я не маю часу на обговорення ваших ділових зустрічей, — ласкаво проказував Нік до Під Горла. — Так само, як не маю часу на врегулювання чиєїсь істерики, замаскованої під агресію. У нас тут певна неприємна, хитросплетена ситуація. Ви, сер, безумовно не є частиною її рішення, і в будь-якому випадку я не маю анінайменшого наміру дозволяти вам стати частиною

проблеми. А отже, я відправляю вас назад до пасажирського салону. Цей джентльмен у червоній сорочці...

— Дон Ґефні, — назвався джентльмен у червоній сорочці. На обличчі у нього було таке ж безмежне здивування, яке відчував Браян.

— Дякую, — кивнув Нік. Він все ще тримав Під Горла за носа тим дивовижним затиском, і Браян уже бачив цівку крові, що потягнулася з однієї з прищемлених ніздрів.

Нік підтягнув парубка ближче і заговорив душевним, теплим тоном:

— Тут містер Ґефні, він буде вашим конвоїром. Щойно побудете в пасажирський салон, мій придуркуватий друже, ви займете своє місце і міцно замкнете в себе на животі ремінь безпеки. Пізніше, коли оцей капітан, який тут стоїть, упевниться в тому, що нам не загрожує влетіти в гору, в будівлю чи в якийсь інший літак, у нас з'явиться можливість обговорити поточну ситуацію більш детально. Отже, на даний час ваша участь не є необхідною. Ви все зрозуміли з того, що я вам пояснив?

Під Горло видав страдницьке, гнівне ревіння.

— Якщо ви зрозуміли, прошу, зробіть мені ласку, подайте знак піднятими великими пальцями.

Під Горло підняв один великий палець. Ніготь на ньому, як помітив Браян, був манікюрно доглянутим.

— Добре, — промовив Нік. — І ще одне. Коли я відпущу вашого носа, ви можете відчувати бажання помститися. Це нормальне *почуття*. А от давати вихід цьому почуттю було б жакливою помилкою. Я хочу, щоб ви запам'ятали, — те, що я зробив з вашим носом, я можу так само легко зробити з вашими яєчками. Правду кажучи, я можу накрутити їх такою пружиною, що ви фактично пурхатимете по всьому салону, як дитячий літачок. Я очікую, що ви підете звідси з містером...

Він запитально подивився на чоловіка в червоній сорочці.

— Ґефні, — повторив чоловік у червоній сорочці.

— Так, Ґефні. Перепрошую. Я очікую, що ви підете звідси з містером Ґефні. Ви не будете заперечувати. Ви не впадатимете

в гріх контраргументації. Фактично, якщо ви скажете бодай єдине слово, ви опинитеся в ролі дослідника незвіданих вами досі глибин болю. Підніміть великі пальці, якщо ви все зрозуміли.

Під Горло заворушив великим пальцем так завзято, що якусь мить був схожим на автостопника з діареєю.

— Зараз же! — промовив Нік і відпустив Під Горлового носа.

Під Горло відступив на крок, втупившись у Ніка лютими й розгубленими очима — він скидався на kota, щойно облитого відром холодної води. Щодо самої люті, вона залишила Браяна незворушним. Але та розгубленість змусила його відчути певний жаль до Під Горла. Він і сам почувався дуже розгубленим.

Під Горло підняв руку собі до носа, перевіряючи, чи той все ще на місці. Вузькі цівки крові, не ширші за відривну стрічку на сигаретній пачці, збігали в нього з обох ніздрів. Кров залишилась у нього на пальцях, і він дивився собі на пучки, не ймучи віри. Він було розтулив рота.

— Містере, я не став би, — мовив Дон Гефнер. — Парубок попередив серйозно. Краще ходімо зі мною.

Він узяв Під Горла за руку. Якусь мить Під Горло опирався делікатній тязі Гефні. Він було знову розтулив рота.

— Погана ідея, — сказала йому дівчина, що була нібито під кайфом.

Під Горло стулив рота і дозволив Гефні повести себе назад, у кінець секції першого класу. Він озирнувся раз через плече — очі вирячені, ошелешені, — а потім знову приклав пальці собі під носа.

Тим часом, Нік втратив до цієї людини будь-який інтерес. Він вдивлявся крізь один з ілюмінаторів.

— Схоже на те, що ми над Скелястими горами, — сказав він. — І, як здається, ми на досить безпечній висоті.

Браян і собі недовго поглянув. Так, на вигляд, там були Скелясті гори, десь близько центру хребта. На його око, висота приблизно 35 000 футів. Майже та, про яку йому казала Мелані Тревор. Отже, з цим у них все гаразд... поки що, принаймні.

— Ходімо, — покликав він. — Допоможете мені зламати ці двері.

Нік приєднався до нього перед дверима.

— Браяне, я побуду капітаном цієї частини нашої операції? Маю деякий досвід.

— Будьте ласкаві.

Браян вловив себе на тому, що загадується — яким саме чином Нік набув досвіду у викручуванні носів і зламів дверей. Він мав припущення, що там якась довга історія.

— Корисно було б знати, чи дуже міцний тут замок, — сказав Нік. — Якщо ми натиснемо занадто сильно, нас може катапультиувати прямо в кабінку. А мені не хотілося б вдаритись об щось, що не витримає удару.

— Я не знаю, — чесно відповів Браян. — Хоча не думаю, щоб він був якимсь надзвичайно міцним.

— Гаразд, — мовив Нік. — Поверніться обличчям до мене, ви б'єте у двері правим плечем, я — лівим.

Браян зробив, як було сказано.

— Я рахуватиму. Вдаримо на рахунок три. Підігніть ноги, коли ми кинемося; у нас більше шансів вибити замок, якщо ми поцілимо у двері трохи нижче. *Не* бийте з усієї сили. Приблизно вповолину. Якщо цього буде недостатньо, ми завжди можемо повторити знову. Зрозуміло?

— Зрозуміло.

Дівчина, що, здавалося, вже майже цілком очунила і тепер мала більш притомний вигляд, запитала:

— Мені не варто думати, що вони залишили ключа під килимком чи ще десь, еге ж?

Нік подивився на неї, вражений, а потім знову на Браяна:

— А *дійсно*, ключа, часом, не ховають в якомусь місці?

Браян похитав головою:

— Боюся, ні. Це засіб убезпечення проти терористів.

— Звичайно, — кивнув Нік. — Звичайно, так і є. — Він поглянув на дівчину і підморгнув. — Але голова у вас все одно метикувата.

Дівчина йому невпевнено посміхнулася.

Нік знову обернувся до Браяна:

— Отже, готові?

— Готовий.

— Зараз же. Один... два... *три!*

Вони ринулись на двері, впіймавши досконалу синхронізацію за мить до того, як у них вдаритись, і двері з абсурдною легкістю прочинилися.

Там, між сервісною секцією і кабіною, була маленька приступочка — щонайменше, дюйми за три нижча проти того, щоб її вважати сходинкою. Браян вдарився об неї краєм туфлі і впав би боком у кабіну, якби Нік не вхопив його за плече. Чоловік цей був прудкий, як кіт.

— Зараз же, — промовив він радше до себе, ніж до Браяна. — Нумо, просто подивимося, з чим ми тут маємо справу, авжеж?

5

Кабіна була порожньою. Від погляду в неї у Браяна гусячою шкірою взялися шия і руки. Звісно, просто чудово знати, що «Боїнг-767», користуючись інформацією запрограмованою в його інерціальну навігаційну систему, може летіти на автопілоті тисячі миль — Браян і сам налітав таким чином бозна-скільки миль, — але зовсім інше відчуття: побачити два пусті крісла. Саме від *цього* він і заляк. За всю свою кар'єру Браян ніколи не бачив цілком порожньої пілотської кабіни під час польоту.

І ось він на таку дивиться. Регулятори управління польотом рухались самі собою, роблячи безкінечно дрібні виправлення, необхідні для утримування літака на прокладеному йому курсі до Бостона. Приладова панель світилася зеленим. Два маленьких крильця на індикаторі висоти стійко висіли над авіагоризонтом. Поза парою невеличких скісних віконечь у передранковому небі мерехтів мільярд зірок.

— Вау, нічого собі, — стиха промовила юначка.

— *Ого-го*, — одночасно з нею озвався Нік. — Погляньте-но он туди, друже.

Нік показував на напівпорожню чашку кави на сервісній консолі біля лівого підлокітника пілотського крісла. Поряд

з чашкою лежала двічі відкушена данська булочка. Браяну враз повернулося його сновидіння, і він люто пересмикнувся.

— Це трапилось швидко, що б воно не було, — сказав Браян. — І подивіться сюди. І сюди, — показав він спершу на сидіння пілотського крісла, а потім на підлогу біля крісла другого пілота. У світлі приладової панелі там мерехтіли два наручних годинники: один герметичний «Ролекс», другий — цифровий «Пульсар»¹.

— Якщо вам потрібні годинники, там є з чого вибрати, — пролунав за їх спинами чийсь голос. — Там, позаду, їх тонни.

Браян озирнувся і побачив Алберта Кавснера, акуратного і дуже юного на вигляд у його скуфійці на голові та майці «Гард-Рок Кафе». Поруч з ним стояв той літній джентльмен в обстріпаному спортивному піджаку.

— Насправді так багато? — перепитав Нік. Здається, тут він уперше втратив свою витримку.

— Годинники, ювелірні прикраси та окуляри, — сказав Алберт. — А також сумочки й гаманці. Але найдивніше там... там є речі, що, я цілком певен, випали *зсередины* людей. Такі як хірургічні штифти та кардіостимулятори.

Нік подивився на Браяна Інгала. Англієць помітно зблід.

— Я вже був десь наблизився до того ж припущення, яке мав наш нечемний і балакучий приятель, — сказав він. — Що з якоїсь причини наш літак десь сідав, поки я спав. Що більшість пасажирів — і екіпаж — з нього було якимсь чином знято.

— Я прокинувся б тієї ж миті, щойно розпочалося зниження, — мовив Браян. — Така звичка.

Він зрозумів, що не в змозі відірвати очей від порожніх крісел, від напіввипитої чашки кави, від над'їденої данської булочки.

— За звичайних обставин я б теж так сказав, — погодився Нік. — Тому вирішив, що в моє питво щось було підмішано.

¹ «Pulsar» — бренд перших у світі цілком електронних цифрових годинників, які свого часу були дуже дорогими; тепер під цим брендом випускаються майже винятково аналогові годинники.

«Я не знаю, чим цей парубок заробляє собі на життя, — подумав Браян, — але він точно не торгує вживаними автомобілями».

— Мені ніхто нічого не підмішував, — зауважив Браян, — бо я нічого не пив.

— І я теж, — озвався Алберт.

— У будь-якому випадку, поки ми спали, ні посадки, ні злету бути не могло, — пояснив їм Браян. — Літак може летіти на автопілоті, а «Конкорд»¹ навіть *приземлятися* на автопілоті, але для злету потрібна жива людина.

— Отже, ми не приземлялися, — підсумував Нік.

— Аж ніяк.

— То куди ж вони поділися, Браяне?

— Я не знаю, — сказав Браян. А тоді підступив до пілотського крісла і сів.

6

Рейс № 29 дійсно летів на висоті 36 000 футів — саме тій, про яку йому казала Мелані Тревор, — курсом 090. За годину чи дві, коли літак задалеко заверне на північ, курс мусить змінитися. Браян узяв штурманську мапу, подивився на індикатор швидкості та зробив кілька швидких обчислень. Потім одягнув навушники.

— Денвер-центр, це «Американська гідність», рейс № 29, прийом.

Він клацнув тумблером... і не почув нічого. Зовсім нічого. Ні атмосферних завад; ні теревенів; ні наземних диспетчерів; ні інших літаків. Він перевірив налаштування транспондера: 7700, як і мусить бути. Потім знову переклацнув тумблер на передавання.

¹ «Concorde» (1976—2003) — турбореактивний надзвуковий авіалайнер спільного франко-британського виробництва і використання, який долітав з Лондона до Нью-Йорка приблизно за 3,5 години, прибуваючи, завдяки ефекту часових зон, на дві години раніше часу вильоту; всі 14 літаків цього класу було знято з експлуатації через надто дороге обслуговування.

— Денвер-центр, прошу зв'язку, будь ласка, це «Американська гідність», рейс № 29, повторюю, «Американська гідність», важкий¹, у мене проблема, Денвере, я маю проблему.

Знов клацнув тумблером на приймання. Послухав.

А потім Браян зробив таке, що змусило серце Алберта «Козира» Кавснера забитися в страху швидше: він ударив сподом долоні знизу по приладовій панелі, просто під радіостанцією. «Боїнг-767» — високотехнологічний, найсучасніший авіалайнер. Ніхто не повинен отак примушувати запрацювати обладнання такого літака. Те, що зробив щойно цей пілот, роблять тільки з купленими за долар на аукціоні «Ківаніс»² старими радіоприймачами «Філко»³ — коли їх приносять додому, а вони не працюють.

Браян знову спробував викликати Денвер⁴. І не отримав відповіді. Зовсім ніякої відповіді.

7

До цього моменту Браян залишався стуманілим і не на жарт здивованим, Тепер, на додаток до всього, він почав відчувати страх — справжній страх. Досі не було часу лякатися. Хотілося б йому, щоб усе лишалося як досі... але так уже не буде. Він перемкнув радіостанцію на аварійну частоту і спробував знову. І там без відповіді. Це було рівноцінним тому, як набрати на Мангеттені номер 911 й почути записаний голос, який каже тобі, що всі роз'їхалися на вікенд. Коли б не звертався по допомогу на аварійній частоті, миттєву відповідь отримував *завжди*.

¹ «Важким» у авіаційному сленгу називають літак з максимальною злітною масою 136 тонн.

² «Kiwanis» — заснована 1914 р. міжнародна благодійна організація, діяльність якої спрямована на допомогу дітям і юнацтву.

³ «Philco» — заснована 1892 р. філадельфійська компанія, яка вивела на ринок чимало інновацій (зокрема: у 1920 р. — перші радіоприймачі з акумуляторним живленням, 1932 р. — перше телемовлення, 1953 р. — перші поверхово-бар'єрні транзистори для швидкісних комп'ютерів), збанкрутувала 1961 р., хоча бренд існує досі.

⁴ Denver — столиця і найбільше місто штату Колорадо.

«Так було дотепер, принаймні», — подумав Браян.

Він перемкнувся на «ЮНІКОМ»¹, де маленькі аеродроми надають посадкові поради приватним пілотам. Послухав... і знову нічого не почув.

Чого просто бути не могло. Приватні пілоти зазвичай тереვენять, як ті гракли², сидячи на дроті. Ота моторуха в «Пайпері»³ бажає дізнатися про погоду, Отой парубок у «Сесні»⁴ просто зараз гігне у своєму кріслі, якщо не зможе знайти когось, хто зателефонує його дружині і повідомить їй, що він везе до них додому на вечерю ще трьох додаткових гостей. Хлопці в «Лірі»⁵ хочуть, щоб адміністраторка в Арвадському аеропорту⁶ сказала їхнім чартерним пасажиром, що літак на п'ятнадцять хвилин запізнюється, але хай не кип'ятяться, вони все одно встигнуть на бейсбольний матч.

Але нічого такого не було. Схоже, що всі гракли кудись відлетіли і дроти висять голі.

Він знову перемкнувся на аварійну частоту Федерального управління цивільної авіації.

— Денвере, прошу зв'язку. Прошу зв'язку, терміново. Це «АГ», рейс 29, дайте мені відповідь, чорти забирай!

Нік торкнувся його плеча:

— Легше, друже.

— Жоден собака не дзявкне! — гарячково промовив Браян. — Це неможливо, але саме це ми маємо! Господи, що вони там нарobili! Розпочали ту йобану атомну війну?

— Легше, — повторив Нік. — Заспокойтесь, Браяне, і поясніть мені, що ви маєте на увазі, кажучи «собака не дзявкне».

¹ «UNICOM» — приватна радіоагенція, що обслуговує дрібні аеропорти, в яких нема регулярного графіку авіаруху.

² Grackle (*Quiscalus quiscula*) — великий птах зазвичай чорного кольору з блискучою синьо-зеленою шиєю та грудьми.

³ «Piper» — заснована 1927 р. компанія, що виробляє десятки моделей легкомоторних літаків.

⁴ «Cessna» — компанія, що випускає поршневі і реактивні легкі літаки.

⁵ «Learjet» — реактивні літаки бізнес-класу місткістю до 10 пасажирів.

⁶ Arvada — невелике місто в штаті Колорадо поруч з Денвером.

— Я маю на увазі Денверський центр управління авіааруху! — вигукнув Браян. — *Цього собаку!* Я маю на увазі аварійну службу Федерального управління! *Цього собаку!* «ЮНІКОМ», і цього собаку також! Я ще ніколи...

Він клацнув іншим перемикачем:

— Ось, — сказав він. — Оця смуга в короткохвильовому діапазоні. Вони мусили б тут скакати одне через одного, як ті жаби на гарячому хіднику, але я не можу жодного лайна вловити.

Він клацнув іншим тумблером і скинув очі на Ніка й Алберта Кавснера, який уже підібрався впритул.

— Нема радіомаяка з Денвера, — мовив він.

— Що значить?

— Що значить, у мене нема радіозв'язку, я не приймаю сигналу Денверського навігаційного маяка, а всі мої прилади показують, що все в повному шоколаді. Що є сущим лайном. *Мусить бути.*

Жахлива думка почала зринати йому в мозку, неначе розпухлий труп потопельника, що спливає на поверхню річки.

— Гей, хлопче, поглянь-но крізь вікно. З лівого борту літака. Скажи мені, що ти бачиш.

Алберт Кавснер подивився. Дивився він довго.

— Нічого, — промовив він. — Зовсім нічого. Тільки останні з відрогів Скелястих гір і початок рівнин.

— Жодних вогнів?

— Жодних.

Браян підвівся на рівні, ноги вчувалися слабенькими, кволими. Він довго простояв, дивлячись униз.

Нарешті Нік Гопвел тихо запитав:

— Денвера нема, чи не так?

Зі штурманської мапи і навігаційних індикаторів на приладовій панелі Браян знав, що вони зараз мусять летіти менш ніж за п'ятдесят миль південніше Денвера... але бачив під ними тільки темний, без якихось виразних ознак краєвид, що означав початок Великих рівнин.

— Так, — сказав він. — Денвера нема.

8

На мить у кабіні повисла повна тиша, а потім Нік обернувся до гальорки, яка наразі складалася з Алберта, чоловіка в обстріпаному спортивному піджаку і тієї дівчини. Він жваво поплескав у долоні, на манер виховательки дитячого садка. А коли він загворив, то й тон у нього був такий же:

— Добре, люди! Повертайтеся на свої місця. Гадаю, нам тут потрібно трохи тиші.

— Ми поведимося *зараз* тихо, — заперечила дівчина, і то досить резонно.

— Мені здається, цей джентльмен має на увазі не так тишу, як певну приватність, — мовив чоловік в обстріпаному спортивному піджаку. Він говорив виваженим тоном, але його делікатні, стривожені очі не відривались від Браяна.

— Це *саме те*, що я мав на увазі, — погодився Нік. — Прощу?

— З ним усе буде гаразд? — спитав стишено чоловік в обстріпаному спортивному піджаку. — Вигляд у нього доволі пригнічений.

Нік відповів таким же конфіденційним тоном:

— Так. З ним усе буде гаразд. Я про це подбаю.

— Ходімо, дітки, — промовив чоловік в обстріпаному спортивному піджаку. Одною рукою він обійняв за плечі дівчину, а другою — Алберта. — Ходімо назад, сядемо. У нашого пілота тут є що робити.

Їм не було конче потрібно притишувати свої голоси, настільки Браян був занурений у своє. Як та риба, що годується в ручаї в той час, як над нею пролітає зграйка птахів. Шум може її сягнути, але, звісно, вона не надає йому жодного значення. Браян заклопотано перебирав радіочастоти, перемикаючись з одного навігаційного контактного пункту на інший. Але марно. Ні Денвера; ні Колорадо-Спрингз¹; ні Омахи. Усі зникли.

Він відчував, як піт, наче сльози, струменить йому по щоках; відчував, як сорочка прилипає йому до спини.

¹ Colorado Springs — курортне місто на сході штату Колорадо.

«Мабуть, я тхну, як свиня, — подумав він. — Або як...»

Та тут йому стрельнуло натхнення. Він перемкнувся на частоту військової авіації, хоча правила строго забороняли йому таке робити. Стратегічне авіакомандування фактично володіє Омахою¹. Їх не може не бути в ефірі. Вони можуть наказати йому забиратися нахер з їхньої частоти і, ймовірно, погрожуватимуть подати на нього рапорт у Федеральне управління цивільної авіації, але Браян усе це прийме з радістю. Можливо, він буде першим, хто повідомить їм, що ціле місто Денвер поїхало десь у відпустку.

— Центр управління ВПС, Центр управління ВПС, це «Американська гідність», рейс 29, у нас тут проблема, тут велика проблема, ви мене чуєте? Прийом.

Жоден собака і тут не дзявкнув також.

От тоді-то Браян відчув, як дещо — щось на кшталт зсуву — зрушує в самісінькій глибині його мозку. Саме тоді він відчув, як уся структура його впорядкованого мислення починає повільно сповзати до якоїсь темної безодні.

9

Тоді Нік Гопвел ущипнув Браяна, високо на плечі, біля шиї. Браян здригнувся в кріслі, скрикнувши ледь не вголос. Повернувши голову, він побачив обличчя Ніка менш як за три дюйми від власного.

«Зараз він вхопить мене за ніс і почне його викручувати», — подумав Браян.

Нік не вхопив його за ніс. Він заговорив зі спокійною наполегливістю, не відриваючись своїми очима від очей Браяна.

— Я бачу певний вираз у ваших очах, друже мій... але мені не обов'язково було побачити ваші очі, аби зрозуміти, що він там є. Я чую достатньо у вашому голосі, бачу по тому, як ви сидите в кріслі. А тепер послухайте мене, і слухайте добре: *паніку заборонено!*

¹ Омаха — найбільше місто в штаті Небраска.

Браян тупився в нього очима, закликаючи перед цим синім поглядом.

— Ви мене розумієте?

Браян заговорив з великим зусиллям:

— Ніку, людям не дозволяють заробляти собі на життя тим, чим заробляю я, якщо вони панікери.

— Я це знаю, — кивнув Нік. — Але тут унікальна ситуація. Ви мусите пам'ятати, між іншим, що в нашому літаку з десяток чи більше пасажирів і ваша робота залишається тою ж, що й завжди: цілісінькими доставити їх на місце.

— Не треба мені розповідати, в чому сенс моєї роботи, — огризнувся Браян.

— Боюся, я вже це зробив, — сказав Нік. — Але зараз вигляд у вас на сто відсотків кращий, з полегшенням це кажу.

З Браяном сталося більше, ніж просто покращився вигляд; він почувався краще. Нік встроїв йому шпильку в найчутливіше місце — у почуття обов'язку.

«Саме туди він і цілив мене вколоти», — подумав Браян.

— А чим ви заробляєте собі на життя, Ніку? — спитав він на дрібку тремтячим голосом.

Нік закинув назад голову і розсміявся:

— Помічник аташе, Британське посольство, приятелю.

— Рябої кобили сон.

Нік знизав плечима:

— Ну... так написано в моїх документах, і я вважаю, це достатньо добре. Якби там повідомлялося щось додатково, гадаю, там було б написано: механік Її Величності. Я налагоджую те, що потребує налагодження. На даний момент — вас.

— Дякую, — ображено відгукнувся Браян. — Але я налагоджений.

— Гарзд, зараз же — що ви збираєтесь робити? Ви можете вести літак без тих наземних маячних штукочок? Зможете уникати інших літаків?

— Я так само можу летіти тільки з бортовим обладнанням, — мовив Браян. — А щодо інших літаків... — він показав

на екран радара. — Цей сучий син каже, що там *немає* ніяких інших літаків.

— Хоча вони можуть бути, — тихо проказав Нік. — Може бути, що й радіобладнання, і радар помиляються, принаймні наразі. Ви були прохопилися про ядерну війну, Браяне. Я думаю, якби відбувся обмін ядерними ударами, ми б про це дізналися. Але це не означає, що там не трапилося якоїсь іншої катастрофи. Вам знайоме явище, яке називається електромагнітним імпульсом?

У Браяна промайнула згадка про Мелані Тревор.

«Ой, а ще ми отримали повідомлення про полярне сяйво над пустелею Могаве. Можливо, цього вам не варто проспати?»

Може, це через нього? Через якесь химерне атмосферне явище?

Браян припускав, що це якраз можливо. Але, якщо так, чому він не чув жодних атмосферних розрядів по радіо? Чому на екрані радара нема жодної інтерференції хвиль? Звідки ця мертва порожнеча? А ще йому не вірилося, що полярне сяйво винне у зникненні від ста п'ятдесяти до двохсот пасажирів.

— Ну? — запитав Нік.

— Нехай ви механік, — нарешті промовив Браян, — але я не думаю, що це електромагнітний імпульс. Усе бортове обладнання — включно з показчиком курсу — здається, працює просто чудово. — Він показав на цифровий компас. — Якби ми зазнали електромагнітного імпульсу, цей малюк з'їхав би з глузду. Але він тримається неухильно стабільно.

— Дійсно. Ви вирішили й надалі тримати курс на Бостон?

«Ви вирішили...»

Й на цьому залишки Браянової паніки вичерпалися. *«Усе правильно, — подумав він. — Тепер я капітан цього судна... врешті-решт, усе зводиться до цього. Ви мусили б нагадати мені про це в першу чергу, друже мій, і позбавили б нас обох багатьох прикрощів».*

— «Логан» на світанку, не маючи поняття, що відбувається на землі під нами, а також у довколишньому світі? В жодному разі!

— Тоді який у нас пункт призначення? Чи вам потрібен час, щоби розважити це питання?

Браян часу не потребував. А тепер ще й інші дії, які він мусив виконати, почали вишиковуватися в ряд.

— Я знаю, — сказав він. — І, гадаю, вже час поговорити з пасажирами. З тими небагатьма, які залишилися, у всякому разі.

Браян узяв мікрофон, і в цю саму мить у кабінку поткнув свою голову той лисий чоловік, що був спав у бізнес-класі.

— Чи не буде хтось із вас, джентльмени, таким ласкавим, щоби пояснити мені, що трапилося з усією обслугою на цьому судні? — роздратовано запитав він. — Я так приємно виспався... але зараз мені хотілося б уже й повечеряти.

10

Дайна Беллмен почувалася набагато краще. Так добре було мати навкруг себе інших людей, відчувати їх втішливу присутність. Вона сиділа в невеличкому гурті разом з Албертом Кавснером, Лорел Стівенсон і чоловіком в обстріпаному спортивному піджаку, який відрекомендувався Робертом Дженкінсом. Він сказав, що є автором понад сорока детективних романів, і прямував у Бостон, щоб виступити там з доповіддю на форумі фанатів цього жанру.

— Зараз, — сказав він, — я бачу, що втрапив у колізію, набагато загадковішу за найбільш екстравагантні з тих, які я коли-небудь наважився б розписувати.

Ця четвірка сиділа в центральному ряді, ближче до переду загального салону. Чоловік у светрі під горло сидів під правим бортом на кілька рядів позаду, тримаючи хустинку собі біля носа (який насправді перестав кровоточити ще кілька хвилин тому), і парився в пихатій самотності. Неподалік, ніяково за ним наглядаючи, сидів Дон Гефні. Гефні заговорив тільки раз, спитавши в Під Горла, як того звать. Під Горло не відповів. Він просто втупився в Гефні поглядом зловісної глибини понад букетом свого зіжмаканого носовичка.

Більше Гефні нічого не питав.

— Хто-небудь має бодай *якесь* уявлення, що тут відбувається? — ледь не благально промовила Лорел. — Завтра в мене мусила розпочатися перша за десять років справжня відпустка, а тут зараз *таке*.

Алберт ненароком якраз дивився впрост на міс Стівенсон, коли вона це промовляла. Коли прозвучала фраза про її першу за десять років справжню відпустку, очі пані раптом смикнулись вправо і швидко три-чотири рази змигнули, немов в одне з них щойно потрапила крихітна порошинка. Думка така сильна, що, назвімо її впевненістю, зринула йому в мозку: ця пані бреше. З якоїсь причини ця пані бреше. Він придивився до неї уважніше і не знайшов нічого особливо визначного — просто жінка зі слідами в'яучої миловидності, жінка, яка притьмом виходить з віку «до тридцяти», наближаючись до середнього (а для Алберта тридцять років якраз і були тим порогом, за яким починався середній вік), жінка, яка невдовзі стане безбарвною невидимкою. Але наразі вона була яскравою; щоки в неї аж палали. Він не знав, що означає ця брехня, але помітив, як вона вмент освіжила її миловидність, зробила цю пані ледь не красунею.

«*Ось та пані, якій варто частіше брехати*, — подумав Алберт. А тоді, перш ніж він чи хтось інший встиг відповісти цій жінці, з гучномовців угорі почувся голос Браяна:

— Леді і джентльмени, говорить капітан.

— В спраці моїй капітан, — гарикнув Під Горло.

— Замовкніть! — вигукнув Гефні через прохід.

Під Горло подивився на нього, здригнувся і затих.

— Як ви, безсумнівно, знаєте, зараз у нас надзвичайно дивна ситуація, — продовжував Браян. — Нема потреби мені вам її пояснювати; щоб зрозуміти, вам достатньо роззирнутися до-вкола себе.

— Я нічого не розумію, — пробурмотів Алберт.

— Мені також відомі деякі додаткові деталі. Боюся, вони не будуть для вас надто втішливими, але, оскільки ми в цьому разі разом, я хочу бути якомога відвертішим. Я не маю жодного

зв'язку між пілотською кабіною і наземними службами. Крім того, приблизно п'ять хвилин тому ми мусили ясно побачити з нашого літака вогні Денвера. Побачити їх нам не вдалося. Єдиний висновок, який я готовий з цього зробити просто зараз, — хтось там забув сплатити рахунок за електрику. І, поки ми не дізнаємося трохи більше, це єдиний висновок, який *будь-хто* з нас має зробити.

Він на мить замовк. Лорел взяла за руку Дайну. Алберт видав низький, святобливий свист. Роберт Дженкінс, письменник-детективник, впустивши руки собі на коліна, замріяно дивився в простір.

— Це були погані новини, — продовжив Браян. — Добра ж новина така: літак не пошкоджений, у нас багато пального, а я кваліфікований пілот, який може управляти літаком цього типу й моделі. А також посадити його. Гадаю, всі ми погодимося з тим, що безпечна посадка є нашим пріоритетом. Поки ми цього не виконаємо, не існує нічого, що ми могли б тут зробити, і можу вас запевнити, це буде виконано. Й останнє, що я хочу вам повідомити, — тепер пунктом нашого призначення є Бенгор, штат Мейн¹.

Під Горло рвучко сів прямо:

— *Щооо?* — проревів він.

— Бортове навігаційне обладнання у нас у повному робочому порядку, але я не можу сказати те саме про маяки — навігаційні сигнали, що подаються з землі, — які ми також використовуємо. За таких обставин я вирішив не входити в повітряний простір аеропорту «Логан». Мені не вдалося викликати по радіо нікого — ні в повітрі, ні на землі. На вигляд, радіобладнання літака працює, але за даних обставин я не можу покладатися тільки на вигляд. Бенгорський міжнародний аеропорт має такі переваги: коротший захід на посадку, і то не над водою, а над землею; повітряний рух у наш орієнтовний час прибуття, приблизно

¹ Bangor — третє за кількістю населення місто в штаті Мейн, столиця округу Пеннобскот, де зі своєю родиною живе Стівен Кінг.

о 8:30 ранку, буде набагато менш інтенсивним — якщо він узагалі там буде; до того ж БМА, який колись був авіабазою «Доу» Військово-повітряних сил¹, має найдовшу з усіх аеропортів Східного узбережжя Сполучених Штатів злітно-посадкову смугу. Наші британські й французькі друзі, коли не приймає Нью-Йорк, саджають там «Конкорди».

Під Горло заволав:

— *У мене важлива зустріч у «Пруденційному» цього ранку о дев'ятій годині. І Я ЗАБОРОНЯЮ ВАМ ЛЕТИТИ В ЯКИЙСЬ ЗАСРАТИЙ МЕЙНСЬКИЙ АЕРОПОРТ!*

Дайна сіпнулася від крику Під Горла, а потім зіщулилася, притислася збоку щогою до грудей Лорел Стівенсон. Вона не плакала — поки що, у всякому разі, — але Лорел відчула, як почали здригатися її груди.

— *ВИ МЕНЕ ЧУЄТЕ?* — не вгавав Під Горло. — *Я МУШУ БУТИ В БОСТОНІ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ НАДЗВИЧАЙНО ВЕЛИКОЇ ТРАНСАКЦІЇ ОБЛІГАЦІЙ І Я МАЮ НЕСХИТНИЙ НАМІР ПРИБУТИ НА ЦЮ ЗУСТРІЧ ВЧАСНО!* — Він розстібнув на собі ремінь безпеки і почав підводитися. Щоки мав червоні, лоб у нього був восково-блідим. Від порожнього виразу в його очах Лорел стало страшно. — *Ви це РОЗУМІ...*

— Будь ласка, — попрохала Лорел. — Будь ласка, містере, ви лякаєте цю маленьку дівчинку.

Під Горло повернув до неї обличчя з тим його ворохобним порожнім поглядом. Лорел чекала.

— *ЛЯКАЮ МАЛЕНЬКУ ДІВЧИНКУ? НАС ПЕРЕНАПРАВЛЯЮТЬ НЕВІДЬ-КУДИ, ДО ЯКОГОСЬ ДРІБНОСРАНОГО КУРНИКА, А НЕ АЕРОПОРТУ, А ВАС УСЬОГО ЛИШЕ НЕПОКОЇТЬ ЦЯ...*

— Сядьте й замовкніть, а то я вам зараз заткну горло, — промовив, підводячись, Ёфні. Щонайменше на двадцять років старший за Під Горла, він був важчим і набагато ширшим у грудях.

¹ Заснований 1927 р. в Бенгорі військовий аеродром пізніше було найменовано на честь загиблого пілота Джеймса Фредеріка Доу; 1968 р. аеродром було продано місту Бенгор і він став міжнародним аеропортом, частина якого використовується як авіабаза Національної гвардії.

Рукава його червоної фланелевої сорочки були засукані до ліктів, і, коли він стиснув кулаки, передпліччя в нього збугрилися м'язами. Дядько скидався на лісоруба, який тільки-но почав розм'якати, щойно вийшовши на пенсію.

Верхня губа Під Горла відтягнулася вгору, оскаливши зуби. Ця собача гримаса налякала Лорел, бо їй не вірилося, що цей чоловік сам розуміє, які він корчить міни. Вона виявилася першою з усіх, загадавшись питанням — а чи не божевільна ця людина.

— Не думаю, що вам вдасться зробити це самотуж, татуню, — сказав він.

— А він і не мусить. — Це був той лисий чоловік з бізнес-класу. — Я тобі й сам відміряю, якщо не заткнешся.

Зібравши всю свою хоробрість, Алберт Кавснер також мовив:

— І я теж, ти, *поц*.

Промовивши ці слова, він відчув величезне полегшення. Відчув себе одним з тих хлопців у Аламо, які переступили лінію, проведену на землі полковником Тревісом¹.

Під Горло озирнувся довкола. Губа в нього здійнялася й опала в тому дивному, собачому вишкірі.

— Бачу. Бачу. Всі ви тут проти мене. Добре. — Він сів, войовничо дивлячись на них. — Але якби ви бодай щось знали про ринок облігацій Південної Америки...

Він не закінчив. На поруччі сусіднього з ним крісла лежала серветка. Він взяв її, роздивився і почав обскубувати.

— Не треба було так, — промовив Гєфні. — Я не природжений задерій і без усіяких нахилів до цього. — Він намагається говорити м'яко, подумала Лорел, але настороженість просвічує в його тоні, а ще, можливо, і гнів. — Ви мусите просто

¹ William B. Travis — очільник оборони форту Аламо (1836), найвідомішої події Техаської революції, коли велике мексиканське військо взяло в облогу місію техаських поселенців; за переказом, усі, крім одного, захисники Аламо переступили лінію на піску, накреслену 26-річним підполковником Тревісом із закликом битися на смерть, і всі загинули в тій битві (найманець-француз, який не переступив лінію, зумів втекти крізь ворожі позиції і вижив).

розслабитися і сприймати все легше. Погляньте на світлий бік справи! Авіакомпанія, напевне, поверне вам повну ціну квитка за цей політ.

Під Горло коротко скинув очима в бік Дона Гефні, а потім знову подивився на коктейльну серветку. Він припинив її скубти, а почав розривати на довгі смужки.

— Хто-небудь тут знає, як поратися з отією маленькою пічкою на бортовій кухні? — запитав Лисий так, ніби нічого не відбулося. — Я хочу повечеряти.

Ніхто не відповів.

— Я й не очікував, — сумно промовив Лисий. — Епоха спеціалізації. Ганебний час для життя.

З цим філософським проголошенням Лисий знову пішов собі до бізнес-класу.

Лорел опустила очі й побачила, що під обідками темних окулярів у життєрадісній оправі з червоної пластмаси щоки Дайни Беллмен мокрі від сліз. Децю призабувши про власний страх і розгубленість, принаймні тимчасово, Лорел обняла дівчинку.

— Не плач, любонько, той чоловік просто рознервувався. Зараз з ним уже краще.

«Якщо можна назвати кращим те, як він там сидить і загипнотизовано дивиться, розриваючи на дрібні смужки серветку», — подумала вона сама собі.

— Я боюся, — прошепотіла Дайна. — Ми всі здаємося монстрами тому чоловіку.

— Ні, я так не думаю, — сказала Лорел здивовано і трохи вражено. — Звідки в тебе такі думки?

— Не знаю, — відповіла Дайна. Їй подобалася ця жінка — сподобалася з тієї ж миті, як вона почула її голос, — але вона не мала наміру розказувати Лорел, що на якусь крихітну секунду вона побачила їх усіх, включно з собою, коли вони озирнулися на того чоловіка з гучним голосом. Вона в ту мить була всередині того чоловіка з гучним голосом — його звать містер Тумс, чи містер Танні, чи якимось так, — і в його очах вони виглядали зграєю злих, себелюбних тролів.

Якби вона розказала щось таке міс Лі, міс Лі подумала б, що вона збожеволіла. Чому ця жінка, з якою Дайна лише щойно познайомилася, подумає інакше?

Тому Дайна не сказала нічого.

Лорел поцілувала дівчинку в щоку. Шкіра під губами була гарячою.

— Не бійся, любонько. Наш політ продовжується гладенько-гладесенько — хіба ти цього не відчуваєш? — і всього за кілька годин ми будемо в безпеці знову на землі.

— Це добре. Хоча я б хотіла, щоб і тітка Вікі була тут. Де вона, як ви думаєте?

— Не знаю, любонько, — відповіла Лорел. — Аби ж то знати.

Дайна знову подумала про обличчя, які побачив той крикливий чоловік: злі обличчя, жорстокі обличчя. Вона подумала про своє обличчя, яким він його сприймав: по-свинячому захланний дитячий писок з очицями, прихованими за величезними чорними лінзами. На цьому її хоробрість урвалася, і дівчинка почала ридати хрипкими, болісними схлипами, які краями Лорел серце. Жінка міцно обнімала дівчинку, бо це було єдиним, що вона могла придумати, а невдовзі вже плакала й сама. Так вони проплакали разом хвилин з п'ять, а потім Дайна почала знову заспокоюватись. Лорел поверх малої поглянула на стрункого юнака, чиє ім'я було чи то Алберт, чи Алвін, точно вона не запам'ятала, і побачила, що очі у нього також вологі. Він перехопив її погляд і поспішно опустив очі собі на руки.

Дайна видала останній судомний схлип, а потім просто лягла, поклавши голову на груди Лорел.

— Гадаю, плачем тут не допоможеш, еге ж?

— Так, гадаю, що ні, — погодилась Лорел. — Чому б тобі не спробувати заснути, Дайно?

Дайна зітхнула — такий сльозливий, нещасний звук.

— Не думаю, що я зможу. Я вже поспала.

«І не кажи», — подумала Лорел. А рейс № 29, продовжуючи летіти на висоті 36 000 футів над темним тілом Америки, просувався зі швидкістю понад п'ятсот миль на годину на схід.

РОЗДІЛ 3

Дедуктивний метод. Випадковості і статистика.

Уявлені можливості. Тиск у проваллях.

Проблема Бетані. Зниження починається.

1

— Десь з годину тому ця мала дівчинка сказала дещо цікаве, — раптом озвався Роберт Дженкінс.

На той час та маленька дівчинка, попри власні сумніви щодо своєї на це спроможності, вже знову спала. Алберт Кавснер також куняв, можливо, щоб знову повернутися на ті самі легендарні вулиці Тумстона. Він дістав був свою скрипку з горішнього багажного відсіку, і тепер вона лежала в нього на колінах.

— Ха! — вигукнув він і випростався.

— Перепрошую, — промовив Дженкінс, — ви вже дрімали?

— Аж ніяк, — відповів Алберт. — Зовсім нема сну. — Й на доказ цього він обернувся до Дженкінса своїми величезними, почервонілими очиськами. Під обома залягли темні тіні. Дженкінс подумав, що хлопець трішки схожий на єнота, якого хтось налякав, коли той грабував сміттеві баки. — А що вона сказала?

— Дівчинка сказала міс Стівенсон, що навряд чи зможе заснути, бо вже виспалася. Раніше.

Алберт ненадовго задивився на Дайну.

— Ну, вона ж зараз залягла, — сказав він.

— Я це й сам бачу, але не в цьому сенс, хлопчику милесенький. Зовсім не в цьому сенс.

Алберт подумав, чи не сказати містерові Дженкінсу, що Козир Кавснер, найметкіший юдей на захід від Міссісіпі і єдиний техасець, котрий вижив у Битві при Аламо, аж ніяк не такий ватяний, щоб називати його милесеньким хлопчиком, але вирішив не перейматися... поки що, принаймні.

— А в чому тоді сенс?

— Я також спав. Відключився ще до того, як наш капітан — той, з яким ми злітали, я маю на увазі — вимкнув застереження «НЕ КУРИТИ». Зі мною завжди так. Потяги, автобуси, літаки — щойно вмикаються двигуни, я відпливаю геть, неначе немовля. А як щодо вас, хлопчику милесенький?

— Що щодо мене?

— Ви спали? Ви ж спали, чи не так?

— Ну, тааак.

— Всі ми спали. А люди, які зникли, не спали.

Алберт задумався.

— Ну... можливо.

— Нісенітниця, — мало не радісно мовив Дженкінс. — Я пишу детективи, саме цим заробляю собі на життя. Дедукція — мій хліб з маслом, можна сказати. Чи не здається вам, що хтось, аби він прокинувся в той час, коли всіх тих людей ліквідували, закричав би, як різаний, і тим розбудив би нас?

— Гадаю, так, — задумливо погодився Алберт. — Можливо, крім отого парубка, що сидить там, позаду. Не думаю, щоб його навіть сирена протиповітряної тривоги змогла розбудити.

— Гарзд. Ваш виняток належно занотовано. Але ніхто не закричав, чи не так? І ніхто не зголосився розповісти решті нас, що трапилося. Таким чином, я роблю дедуктивний висновок: видалено було тільки тих пасажирів, які не спали. Разом з пілотами, звісно.

— Тааак. Мабуть, що так.

— Ви здаєтеся збентеженим, хлопчику мій милесенький. Вираз вашого обличчя підказує, що, попри всю її чарівливість, моя теорія не вбачається вами як досконала. Я можу запитати, чому ні? Хіба я щось залишив поза увагою?

Вираз обличчя Дженкінса проказував, що сам він не вірить у висловлену ним можливість, але матір виховала його так, щоб він завжди лишався ввічливим.

— Не знаю, — чесно відповів Алберт. — Скільки нас тут? Одинадцять?

— Так. Рахуючи того парубка позаду — того, що в коматозному стані, — нас налічується одинадцятєро.

— Якщо ви праві, чи не мусить нас бути більше?

— Чому?

Але Алберт замовк, раптом вражений яскравим спогадом зі свого дитинства. Він виховувався в теологічно присмерковій зоні батьками, які не належали до ортодоксів, але й агностиками вони також не були. Алберт з його братами росли, дотримуючись певних дієтичних традицій (чи законів, чи що воно там), вони пройшли через Бар-Міцви¹, їх виховували з розумінням, хто вони такі, звідки вони прийшли і що це мусить означати. А історія, яку найясніше запам'ятав Алберт зі своїх відвідувань храму, була історією про останню кару, накладену на фараона, — про ту бузувірську пожертву, стягнуту ранковим темним янголом Господнім.

І тепер, внутрішнім зором, він побачив того янгола, як він рухається не через Єгипет, а через їхній літак, прибираючи більшість пасажирів до своїх жажливих грудей... не тому, що вони знехтували намазати свої одвірки (чи, можливо, ремені безпеки) кров'ю ягнят, а тому що...²

— Чому? Ну, то *чому*?

Алберт не знав, але його все одно пройняло дрижаками. Він пошкодував, що йому згадалася ця стара моторошна історія. «Відпусти моїх постійних пасажирів», — подумав він. От тільки це зовсім не було смішно³.

— Алберте? — здавалося, голос містера Дженкінса доноситься з якоїсь дальньої далечини. — Алберте, з вами все гаразд?

— Так, просто думаю, — прокашлявся хлопець. — Розумієте, якби це оминуло всіх пасажирів, які спали, нас було б щонай-

¹ Bar Mitzva — релігійне повноліття в юдаїзмі, обряд набуття статусу повноправного члена єврейської громади, через який проходять хлопчики в 13 років.

² Алюзія на Біблію: Вихід, розділ 12; 1—24.

³ Алберт пародіює заклик Бога до фараона, щоб звільнив євреїв: «Відпусти народ мій», замінюючи їх на «Frequent Fliers», термін, що означає пасажирів, які часто літають, відтак отримуючи від авіакомпаній різноманітні бонуси.

менше шістдесят. Можливо, й більше. Я маю на увазі, це ж досвітній рейс.

— Хлопчику мій милесенький, ви коли-небудь...

— Ви не могли б називати мене Албертом, містере Дженкінс. Це моє ім'я.

Дженкінс поплескав Алберта по плечу.

— Вибачте. Дійсно. Це в мене не через зверхність. Я збентежений, а коли я збентежений, я маю тенденцію ховатися... як та черепаха, що втягує голову собі під панцир. Тільки я ховаюся до літературних вигадок. Здається, я наразі грав Філо Венса. Це такий детектив — *видатний* детектив, — створений покійним С.С. Ван Дайном¹. Маю підозру, що ви його ніколи не читали. Навряд чи хтось його читає в наші дні, що сумно. У будь-якому випадку, я вибачаюся.

— Та все гаразд, — відповів Алберт ніяково.

— Албертом ви є і будете Албертом відтепер і надалі, — пообіцяв Роберт Дженкінс. — Я хотів у вас спитати, чи літали ви досвітніми рейсами раніше?

— Ні. Я навіть через усю країну ніколи раніше не літав.

— Ну, я літав. Багато разів. Кілька разів я навіть пішов проти власної природної схильності й не засинав деякий час. Здебільшого, коли був молодшим, а в літаках гуло гучніше. Сказавши так багато, тепер уже я, либонь, можу епатажно виказати свій вік, зізнавшись, що моя перша подорож від узбережжя до узбережжя відбулася ще на гвинтовому літальному апараті «Ті-Дабл'ю-Ей»², який робив дорогою дві посадки... щоб заправитися. З моїх спостережень, схоже на те, що мало людей на таких рейсах засинають у першу годину... а от пізніше сплять уже

¹ S.S. Van Dune — літературний псевдонім критика Вілларда Гантінтона Райта (1888—1939), автора 12 надзвичайно популярних свого часу романів про детектива-естета, пихатого Філо Венса, який вийшов з моди з появою жанру «крутого детектива».

² «Trans World Airlines» («TWA») — заснована 1930 р. авіакомпанія, пік могутності якої прийшовся на 1950—1960-ті рр., коли нею володів знаменитий своєю екстравагантністю авіатор-винахідник, мільйонер Говард Г'юз (1905—1976).

майже всі. Першу годину люди займаються тим, що роздивляються на краєвиди, балакають зі своїми благовірними чи з сусідами по подорожі, випивають чарочку або дві.

— Освоюються, ви хочете сказати, — докинув Алберт. Він абсолютно погоджувався з тим, що говорив містер Дженкінс, хоча його власне освоєння було вкрай коротким; він перебував у такому збудженні перед подорожжю і тим новим життям, яке на нього чекало, що останні пару ночей майже не спав. І в наслідку вимкнувся, як лампочка, майже відразу, щойно «Боїнг-767» покинув землю.

— Влаштовуються у своїх гніздечках, — погодився містер Дженкінс. — Ви, часом, не звернули увагу на той столик-візок перед кабіною пілотів, хлопчи... Алберте?

— Я бачив, він там стоїть, — кивнув Алберт.

Очі Дженкінса спалахнули:

— Так, дійсно, його можна було або побачити, або перечепитися через нього. Але чи *побачили* ви його по-справжньому?

— Здогадуюсь, що ні — якщо вам там щось кинулось в очі, то мені — ні.

— Помічають не очі, Алберте, помічає *розум*. Тренований, дедуктивний розум. Я не Шерлок Голмс, але я *помітив*, що його тільки недавно витягли з тієї маленької комірочки, куди його ховають, і на його нижній полиці все ще стоять ужиті склянки з подачі напоїв перед злетом. З цього я роблю такі висновки: літак злетів нормально, піднявся до своєї крейсерської висоти і, на наше щастя, було задіяно автопілот. Потім капітан вимкнув світлове застереження щодо ременів безпеки. Це відбулося приблизно через тридцять хвилин від початку польоту, тобто якщо я правильно інтерпретую обставини — приблизно о першій ночі за Тихоокеанським літнім часом.

Коли вимкнулося світлове застереження про ремені безпеки, підвелися стюардеси й почали виконувати своє перше завдання — на висоті 24 000 футів, яка дедалі зростала, вони готували коктейлі для приблизно ста п'ятдесяти осіб. Тим часом, капітан програмує автопілот летіти на схід таким-то курсом, утримуючи

літак на висоті 36 000 футів. Кілька пасажирів — фактично, одинадцятьоро нас — заснули. Серед решти хтось, можливо, куняє (але западаючи в сон недостатньо глибоко, бо це не врятувало його від того, що трапилося потім), інші ж залишаються цілком бадьорими.

— Влаштовуються у своїх гніздечках, — підказав Алберт.

— Точно! Влаштовуються у своїх гніздечках. — Дженкінс помовчав, а потім не без мелодраматичності додав: — От тоді це й трапилося.

— Що трапилося, містере Дженкінс? — перепитав Алберт. — У вас є якісь припущення щодо цього?

Дженкінс довго не відповідав, а коли нарешті почав, чимало веселості пропало з його тону. Слухаючи його, Алберт уперше зрозумів, що під своїм дещо театральним флером Роберт Дженкінс наляканий не менше за самого Алберта. І виявив, що йому це байдуже; це робило літнього автора детективів у добряче виношеному піджаку справжнішим.

— Дедукція у найчистішому вигляді є в історіях про таємницю замкненої кімнати, — почав Дженкінс. — Я сам написав колись трохи таких — більше, ніж трохи, якщо бути цілком чесним, — але ніколи не очікував, що сам у таку історію потраплю.

Алберт дивився на нього й не міг придумати жодної відповіді. Йому зненацька згадалося оповідання про Шерлока Голмса «Пістрява стрічка». В тому оповіданні отруйна змія потрапляла до знаменитої замкненої кімнати крізь вентиляційну продухвинну. Безсмертному Шерлоку Голмсу навіть не довелося збуджувати всі свої мозкові клітини, щоби це розгадати.

Але якби навіть усі горішні багажні відсіки в їхньому літаку були повні отруйних змій — геть забиті ними, — де поділися трупи? *Де поділися трупи?* Знову в нього почав уповзати страх, він немов ліз угору по ногах до пахвини. Алберт подумки відзначив собі, що ще ніколи в житті він не почувався менш схожим на уславленого стрільця Козира Кавснера.

— Якби йшлося тільки про літак, — тихо продовжив Роберт Дженкінс, — гадаю, я міг би накидати певний сценарій, врешті-

решт, останні роки двадцять п'ять я саме цим заробляв собі щоденний хліб. Бажаєте вислухати один з таких сценаріїв?

— Звичайно, — кивнув Алберт.

— Дуже добре. Скажімо, якась тіньова урядова організація, типу «Шопи»¹, вирішила провести якийсь експеримент, і ми в ньому піддослідні. Зважаючи на обставини, метою цього експерименту є документування впливу жорсткого ментального та емоційного стресу на групу пересічних американців. Вони, ті науковці, які проводять цей експеримент, закачують у бортову кисневу систему якогось роду снодійний засіб без запаху.

— А такі штуки існують? — запитав Алберт, причарований.

— Існують, аякже, — сказав Дженкінс. — Діазалін, це раз. Метопримол, це два. Я пам'ятаю, як читачі, котрим було приємно вважати себе «серйозними», насміхалися з романів Сакса Ромера про Фу Манчу². Називали їх надуманими мелодрамами найганебнішого ґатунку. — Дженкінс спроквола похитав головою. — Зараз, завдяки біологічним дослідженням і параної таких абрєвіатурних агенцій, як ЦРУ чи РУМО³, ми живемо у світі, який Саксу Ромеру здався б найгіршим з кошмарів. Діазалін, який, до речі, є нервовим газом, слугував би найкраще. Все відбулося б дуже швидко. Його випускають у салон, і всі засинають, окрім пілота, який дихає чистим повітрям крізь маску.

— Але... — почав Алберт.

Дженкінс усміхнувся й підняв долоню.

— Я знаю ваше заперечення, Алберте, і можу його пояснити. Ви дозволите?

Алберт кивнув.

— Пілот саджає літак — на якомусь секретному аеродромі в Неваді, скажімо. Пасажири, які не спали, коли було випущено газ, —

¹ «The Shop» — вигадана Стівеном Кінгом секретна служба США, яка фігурує в кількох його творах.

² Sax Rohmer — один з псевдонімів англійського письменника Артура Генрі Ворда (1883—1959), під яким він написав півтора десятка романів про пригоди кримінального генія китайського походження Фу Манчу.

³ «DIA» — Розвідувальне управління Міністерства оборони США.

і стюардес, звичайно, — виносять зловісні люди в білих скафандрах, як у «Штамі “Андромеда”»¹. Пасажири, які спали, — ви і я серед них, мій юний друже, — просто так і продовжують спати, тільки дещо міцніше, ніж до того. Після цього пілот повертає наш літак на визначену висоту і курс. І активує автопілот. Коли літак досягає Скелястих гір, дія газу починає минати. Діазалін — це так званий чистий засіб, який не залишає по собі відчутних наслідків. Жодного похмілля, іншим словом. Через інтерком пілот чує, як плаче сліпа дівчинка, гукаючи свою тітку. Він розуміє, що зараз вона розбудить інших пасажирів. Експеримент ось-ось розпочнеться. Він підводиться і полишає кабіну, зачиняючи за собою двері.

— Як би він зміг це зробити? Ззовні там нема ніякої клямки.

Дженкінс зверхньо відмахнувся.

— Найпростіша річ у світі, Алберте. Він використовує смужку клейкої стрічки, навспак липкою стороною. Щойно засувка всередині клацнула — двері замкнені.

В Алберта на обличчі почала ширитися захоплена усмішка — та тут же вона й застигла.

— У такому випадку, пілотом мусить бути один з нас, — промовив він.

— І так, і ні. У моєму сценарії пілот і є пілотом. Пілотом, якому трапилося перебувати нібито літерним пасажиром на борту літака, що прямує в Бостон. Мій пілот, коли почало розкручуватися це лайно, сидів у першому класі, менш як за тридцять футів від дверей кабіни.

— Капітан Інгал, — тихим, нажаханим голосом промовив Алберт.

Дженкінс відповів самовдоволенням, але благодушним тоном професора геометрії, який щойно написав QED² під доведенням якоїсь особливо складної теореми:

¹ «Andromeda Strain» (1971) — фантастичний фільм за однойменним романом (1969) Майкла Крайтона (1942—2008) про зараження містечка в штаті Нью-Мексико занесеним з космосу смертельним мікроорганізмом.

² QED = Quod erat demonstrandum = «Що й треба було довести» (лат.) — традиційний підпис на завершення доведення теореми.

— Капітан Інгал, — погодився він.

Ні той, ні інший не помічали, якими блискучими, гарячковими очима на них дивиться містер Під Горло. Тепер Під Горло дістав з кишені на спинці крісла перед собою журнал авіакомпанії, зірвав з нього обкладинку і почав роздирати її повільними, тонкими смужками. Дозволяючи їм тріпотіти на підлогу, де вони приєднувалися до тих обривків коктейльної серветки, що вже лежали навкруг його коричневих туюфель. Губи у нього беззвучно ворушилися.

2

Якби Алберт студював Новий Заповіт, він зрозумів би, як міг почуватися найбільш ревний гонитель раннях християн Савл, коли по дорозі в Дамаск йому луска спала з очей¹. Він дивився на Дженкінса з палким завзяттям, з мозку йому вимело всі рештки сонливості.

Звичайно, якщо добре про це подумати або якщо хтось на кшталт містера Дженкінса — а він таки голова, хай який там на ньому обстріпаний спортивний піджак, — про це за тебе подумає, все стає таким очевидним, що годі не второпати. Майже всі пасажери й екіпаж рейсу № 29 «Американської гідності» пропали між пустелею Могаве і Великим вододілом²... але серед тих, хто вижив, знайшовся — о, дивина! дивина! — інший пілот «Американської гідності», за його ж власними словами: «Кваліфікований пілот, який може управляти літаком цього типу й моделі — а також посадити його».

Дженкінс, який уважно спостерігав за Албертом, тепер усміхнувся. Небагато гумору було в тій посмішці.

— Привабливий сценарій, — сказав він. — Чи не так?

— Ми мусимо захопити його відразу ж, щойно приземлимося, — заявив Алберт, гарячково тручи долонею собі щоку. — Ви,

¹ Біблія, Дії Апостолів, розділ 9.

² Great Divide — Континентальний вододіл, який вздовж найвищих хребтів Скелястих гір тягнеться від Аляски до Мексики, відокремлюючи річкові басейни Тихого та Атлантичного океанів.

я, містер Гефні і той британець. Він, схоже, парубок крутий. От тільки... якщо британець теж у цьому замішаний? Знаєте, він може бути охоронцем капітана Інгала. Просто на той випадок, якщо хтось усе вирахає, як от ви це зробили.

Дженкінс розтулив було рота, щоб відповісти, але Алберт кинувся далі раніше, ніж той встиг:

— Ми просто мусимо скрутити їх обох. Якось. — Він послав містерові Дженкінсу тонку посмішку. Посмішку Козира Кавснера. Холодну, щільну, небезпечну. Посмішку чоловіка, який діє швидше за бісову блискавку і сам це знає. — Можливо, я й не наймудріший хлопець у світі, містере Дженкінс, але я також не чийсь лабораторний пацюк.

— Але він не тримається купи, розумієте, — делікатно промовив Дженкінс.

Алберт моргнув:

— Хто?

— Сценарій, який я вам щойно виклав. Він не тримається купи.

— Але ж... ви самі...

— Я казав: *«Якби йшлося тільки про літак, я міг би зобразити сценарій»*. Що й зробив. Гарний сюжет. Якби за ним написати книжку, я певен, мій агент знайшов би для неї видавця. На жаль, у нас справа *не тільки* в літаку. Нехай Денвер іще міг би бути там, унизу, чомусь з усіма вимкнутими вогнями. Я відстежував, як ми долаємо наш маршрут, звіряючись зі своїм годинником, і тепер можу вам сказати, що те саме не лише з Денвером. Хоч Омаха, хоч Де-Мойн¹ — жодних ознак цих міст нема там, унизу, в темряві, хлопчику мій. Я не помітив там фактично жодного вогника. Ні фермерських будинків, ні зерносховищ з вантажними дворами. Ні швидкісних автомагістралей. Ці речі добре видно вночі, розумієте — з новітнім інтенсивним освітленням вони видніються дуже добре навіть з висоти шести миль. Земля там у суцільній темряві. Тобто, я можу повірити, що існує така

¹ Des Moines — столиця переважно сільськогосподарського штату Айова, на схід від Небраски.

державна агенція — достатньо цинічна, щоб задурманити всіх нас, аби лише подивитися на нашу реакцію. Гіпотетично, принаймні. У що я повірити не можу — це в те, що навіть «Шопа» зуміла б переконати всіх і кожного вздовж нашого маршруту вимкнути світло, аби посилити ілюзію, ніби ми залишилися самі-однісінькі.

— Ну... може, все це просто фейк, — висловив припущення Алберт. — Може, ми все ще на землі і все, що ми бачимо за вікнами, нам якось демонструється проекторами. Я колись бачив подібне в якомусь фільмі.

Дженкінс повільно, з сумом похитав головою.

— Я певен, що той фільм був цікавим, проте не вірю, що таке можна здійснити в реальному житті. Не думаю, якщо тільки наша намислена секретна агенція не створила якийсь досконалий ультраширокий екран 3-D проекції. Те, що зараз відбувається, Алберте, відбувається не тільки всередині нашого літака, і впоратися з цим дедукції несила.

— Але ж цей пілот, — дико вигукнув Алберт. — Як бути з тим, що він вигулькнув у потрібному місці в потрібний час?

— Алберте, ви фанат бейсболу?

— Га? Ні. Тобто, інколи я дивлюся «Доджерсів»¹ по телевізору, але не дуже.

— Ну, тоді дозвольте мені розповісти вам про найдивовижнішу статистику одного матчу цієї гри, самою суттю якої і є статистика. У 1957 році, відбиваючи м'яча, Тед Вільямс²добіг до бази шістнадцять разів поспіль. Це відбулося протягом шести ігор. У 1941 році Джо Ді Маджіо³ успішно відбивав у п'ятдесяти шести іграх поспіль, але ймовірність того, що вдалося Ді Маджіо, блідне в порівнянні з ймовірністю досягнення Вільямса, шанси на якедесь ближче до одного проти двох мільярдів. Бейсбольні фанати

¹ «Los Angeles Dodgers» — заснована 1883 р. в Брукліні бейсбольна команда, яка з 1958 р. базується в Каліфорнії.

² Theodore Williams (1918—2002) — знаменитий бейсболіст, гравець команди «Boston Red Sox».

³ Giuseppe Paolo DiMaggio (1914—1999) — знаменитий гравець команди «New York Yankees».

полюбляють казати, що серію Ді Маджіо ніхто не повторить. Я не згоден. Але я б залюбки заклався на те, що, якщо в наступну тисячу років ще гратимуть у бейсбол, Вільямсові шістнадцять баз підряд так і залишаться рекордом.

— І що з цього всього випливає?

— Впливає те, що я вважаю присутність цієї ночі капітана Інґала на борту не більш і не менш як випадковістю — такою ж, як шістнадцять баз поспіль Теда Вільямса. І, зважаючи на наші обставини, я назвав би це вельми щасливим випадком. Алберте, якби в житті було, як у детективному романі, де випадкові збіги не дозволено, а неймовірність шансів ніколи не триває задовго, життя було б набагато пристойнішою справою. Втім, я переконався, що в житті випадковість не виняток, а правило.

— Що ж тоді зараз відбувається? — прошепотів Алберт.

Дженкінс видав довге, нелегке зітхання.

— Боюся, я не та людина, в якій треба про це питати. Вельми погано, що на борту зараз немає Леррі Нівена чи Джона Варлі¹.

— Хто ці люди?

— Наукові фантасти.

3

— Не думаю, що ви читаєте наукову фантастику, чи не так? — зненацька запитав Нік Гопвел. Браян обернувся, дивлячись на нього. Відтоді як Браян взявся за управління «Боїнгом» рейсу № 29, тобто, тепер уже майже дві години тому, Нік тихо сидів у штурманському кріслі. Він мовчки слухав, поки Браян не припинив намагання зв'язатися з кимось — з будь-ким — на землі чи в повітрі.

— Дитиною я був від неї в шаленому захваті, — відповів Браян. — А ви?

Нік усміхнувся:

¹ Larry Niven (нар. 1938 р.) — поважаний письменник-фантаст, чії карколомні сюжети базуються на серйозних наукових концепціях; John Varley (нар. 1947 р.) — фантаст, твори якого часто порівнюють з тематикою і сюжетами патріарха жанру Роберта Гайнлайна.

— Поки мені не виповнилося років вісімнадцять, я був упевнений, що Свята Трійця складається з Роберта Гайнлайна, Джона Кристофера і Джона Віндема¹. Друже, я оце сидів тут і перебирав у голові всі ті старі книжки. І думав про такі екзотичні речі, як викривлення часу і викривлення простору та рейдерські операції космічних прибульців.

Браян кивнув. Йому полегшало. Приємно було знати, що він не єдиний, у кого зринають божевільні думки.

— Я маю на увазі, що в нас насправді нема жодного способу дізнатися, чи залишилося бодай щось там, унизу, або є?

— Ні, — сказав Браян. — Нема.

Над Іллінойсом низькі хмари приховували темний масив землі далеко внизу під літаком. Браян був упевненим, що це все ще та сама земля — Скелясті гори мали втішливо знайомий вигляд, навіть з висоти 36 000 футів, — але поза цим упевненості він не мав ні в чому. І така хмарність могла триматися аж до Бенгора. З недіючою авіадиспетчерською службою щось насправді знати він не мав змоги. Браян уже програв собі в голові певну кількість сценаріїв, і найнеприємнішим жеребом був такий: вони виходять з хмар і виявляють, що всі ознаки людського життя — включно з аеродромом, на якому він сподівався приземлитися, — щезли. І де йому тоді садовити цього птаха?

— Чекання для мене завжди було найважчою частиною, — промовив Нік.

«Найважчою частиною чого?» — спитав себе Браян, проте не промовив цього.

— Скажімо, ви нас опустите до п'яти тисяч футів чи десь так? — зненацька запропонував Нік. — Просто, щоби швиденько роздивитися. Можливо, кілька побачених маленьких містечок і міжштатних шосе заспокоять нам мізки.

¹ Robert Heinlein (1907—1988) — класик сучасної науково-філософської фантастики; John Christopher — один з псевдонімів англійського письменника Сема Юда (1922—2012), під яким він писав підліткову фантастику; John Wyndham (1903—1969) — популярний свого часу англійський автор, що розробляв у своїх романах постапокаліптичні теми.

Браян уже встиг обдумати таку ідею. Обдумував він її з великим жаданням.

— Це спокусливо, — сказав він. — Але я не можу цього зробити.

— Чому ні?

— Щонайперше, я відповідаю за пасажирів, Ніку. Залишається небезпека паніки, навіть якщо я попередньо все поясню. Я думаю, зокрема, про нашого крикливого приятеля з важливою зустріччю в «Пру». Того, якому ви накрутили носа.

— Я зможу з ним упоратися, — запевнив Нік. — І з будь-ким іншим, хто почне бушувати, також.

— Не сумніваюся, що зможете, — мовив Браян, — але я все одно не бачу потреби лякати їх без необхідності. Перегодом ми й так про все дізнаємося. Ми ж не можемо залишатися в повітрі вічно, самі розумієте.

— Ваша правда, і аж занадто, друже, — сухо погодився Нік.

— Я міг би зробити це в тому випадку, якби був упевнений, що вийду з-під хмарного покриву на висоті п'яти чи чотирьох тисяч футів, проте без АДС й без інших літаків, з якими можна було б порадитися, такої впевненості не маю. Я навіть не знаю напевне, що за погода там, унизу, і наразі, кажучи це, я не маю на увазі звичайні відхилення. Можете сміятися з мене, якщо хочете...

— Я не сміюся, друже. Я й зблизька не схильний до сміху. Повірте мені.

— Ну, припустімо, ми дійсно пройшли крізь викривлення часу, як у якомусь фантастичному оповіданні? Що, як я опущу нас униз крізь хмари, ми нашвидку поглянемо на череду бронтозаврів, які пасуться на полі якогось фермера Джона, а потім нас відразу ж розірве на шмаття циклоном або спопелить блискавками?

— Ви насправді вважаєте, що це можливо? — запитав Нік.

Браян подивився на нього уважно, аби пересвідчитися, чи було це запитання саркастичним. Схоже, що ні, але важко було судити напевне. Британці славні своєю здатністю до гумору з незворушним обличчям, хіба не так?

Браян почав було розповідати Ніку, що якось бачив щось подібне в одній зі старих серій «Присмеркової зони»¹, та потім вирішив, що це навряд чи допоможе його авторитету, якщо не навпаки.

— Гадаю, це доволі малоімовірно, проте сенс ви вхопили — ми просто не знаємо, з чим маємо справу. Ми можемо врзатися в якусь новеньку гору там, де зазвичай містилася північна частина штату Нью-Йорк. Або в інший літак. Чорт — може, навіть у космічний шатл. Зрештою, якщо це викривлення часу, ми можемо так само легко перебувати як у майбутньому, так і в минулому.

Нік подивився крізь вікно.

— Схоже на те, що небо наразі належить тільки нам.

— На цій висоті так, правда. А нижче — хтозна. А «хтозна» — це занадто слизькі обставини для пілота авіалайнера. Якщо ця хмарність буде триматися, коли ми досягнемо Бенгора, я збираюся залетіти далі. А коли будемо повертатися назад над Атлантичним океаном, зйду з крейсерської стелі. Шанси у нас будуть кращими, якщо ми почнемо зниження над водою.

— Тобто, поки що ми просто летимо далі.

— Правильно.

— І чекаємо.

— Знову правильно.

Нік зітхнув:

— Ну, ви тут капітан.

Браян посміхнувся:

— Ви втрете влучили.

4

Глибоко в проваллях, якими покраяно дно Тихого й Індійського океанів, є риби, які живуть, ніколи не побачивши, не відчувши сонця. Ці чудернацькі істоти плавають у тих глибинах примарними кулями, осяяними зсередини власним світінням. Хоча на вигляд

¹ «Twilight Zone» — започаткований 1959 р. науково-фантастичний серіал, до якого періодично досі додаються нові сезони.

тендітні, насправді вони дива біологічної конструкції, збудовані так, аби витримувати тиск, який, не встигнеш і оком змигнути, розплющив би людину до товщини віконного скла. Проте їх величезна міцність є одночасно й їхньою слабкістю. В'язні власних неутешніх тіл, вони навіки замкнені в тих темних глибинах. Якщо їх виловлюють і підтягують до поверхні, до сонця, вони просто вибухають. І то не зовнішній тиск їх руйнує, а його відсутність.

Креґ Тумі виріс у власному темному проваллі, і жив він пригніченим у власній атмосфері високого тиску. Батько його був доволі високим посадовцем у «Бенк оф Америка», відсутнім вдома протягом довгих періодів часу, ледь не карикатурно амбітним трударем, який прагне і досягає успіху. Свою єдину дитину він принукував так само невблаганно, як і самого себе. Малим Креґа жахали історії, які батько розповідав йому на ніч. Воно й не дивно, тому що саме жах і був тією емоцією, яку Роджер Тумі прагнув збудити в грудях хлопчика. Йшлося у тих казках здебільшого про расу монструозних істот, які звалися ленголієрами.

Їхньою місією в житті, їх роботою (за словами Роджера Тумі, *все* у світі мало свою роботу, *всі і кожний* мусили виконувати власну серйозну роботу) було полювання на ледачих, байдюкватих дітей. Коли Креґові виповнилося сім років, він уже був амбітним трудягою, який прагне й досягає успіху, точнісінько як татусь. Він собі твердо вирішив: ленголієри ніколи його не дістануть.

Шкільний табель успішності, в якому не всі оцінки були «А», був неприйнятним табелем. Оцінки «А» ставали темою лекції, сповненої страшних віщувань: яким буває життя копача канав чи того, хто випорожнює сміттеві баки; а кожна «В» спричиняла покарання, найчастіше — тижневу заборону хлопчику гуляти. Впродовж такого тижня Креґу дозволялося полишати його кімнату, тільки щоби поїсти та сходити до школи. Вільного часу за гарну поведінку не передбачалося. З іншого боку, видатні досягнення — як того разу, коли Креґ виграв чемпіонат трьох шкіл з десятиборства, — не забезпечували жодної похвали. Коли Креґ показав батьковій медаль, якою його нагородили з цього приводу — на загальних зборах, перед усіма учнями, — той кинув на неї один

погляд, щось буркнув і повернувся до своєї газети. Крегові було дев'ять років, коли батько помер від інфаркту. Хлопчик насправді відчував полегшення від того, що цей дублікат генерала Паттона¹ в «Бенк оф Америка» пішов на той світ.

Крегова мати була алкоголічкою, чиє пияцтво приборкувалося тільки чоловіком, за яким вона була заміжною. Щойно, дякувати Богу, Роджер Тумі благополучно опинився під землею, звідки вже не міг розшукувати й бити її пляшки чи давати їй ляпаса, наказуючи тримати себе в руках, як вона взялася до справи свого життя по-справжньому. Свого сина вона навперемінки то задушувала ласками, то сковувала до закрижаніння відштовхуванням — залежно від тієї кількості джину, яка наразі вирувала в її кровообігу.

Поводилася вона часто дивно, а іноді й дико. Того дня, коли Крегові виповнилося десять, вона встромила йому між двох пальців ноги великого кухонного сірника. Підпалила його і, поки той повільно догорав до плоті, співала «Щасливого тобі дня народження». Попередивши сина, що, якщо він спробує погасити або вихопити сірника, вона зразу ж спровадить його до СІРІТСЬКОГО ПРИТУЛКУ. Коли Катарин Тумі набиралася, погроза СІРІТСЬКИМ ПРИТУЛКОМ звучала часто.

— У будь-якому випадку мені доведеться, — приказувала вона, підпалюючи сірника, що стирчав між пальців плачучого сина, наче якась тоненька святкова свічка. — Ти точнісінько такий, як твій батько. Він не знав, як розважатися, і ти так само. Ти *зануда*, Креггі-Беггі.

Вона доспівала пісню і задула сірника до того, як на носі Крега серйозно припалило другий і третій пальці, але Крег ніколи не забував того жовтого полум'я, тієї дерев'яної палички, що карлючилася, чорніючи, він не забув того палу і як його матір

¹ George Smith Patton (1885—1945) — під час Першої світової війни в Європі офіцер першого в американській армії танкового корпусу; під час Другої світової — чотиризірковий генерал, командувач армій на африканському та європейському воєнних театрах, відіграв ключову роль у швидкому звільненні Франції (де йому стоїть пам'ятник), загинув у автокатастрофі в окупованій Німеччині.

тягнула незграйні рулади своїм монотонним, п'яним голосом: «Щасливого дня народження, любий Креггі-Бетті, щасливого дня народження тоообі».

Гніт.

Тиск у проваллях.

Крег Тумі й надалі отримував усі оцінки «А», і надалі проводив багато часу в своїй кімнаті. Місце, яке раніше було для нього Ковентрі¹, стало тепер його прихистком. Там він здебільшого виконував шкільні завдання, але інколи — коли щось йшло погано, коли він почувався загнаним у кут, — він брав один по одному аркуші паперу для нотаток і рвав їх на тонкі смужки. Він дозволяв їм спадати, вкладаючись довкола його тувель, тим часом як сам безтямно тупився очима в порожнечу. Проте ці безтямні періоди не були частими. Тоді ще ні.

Середню школу він закінчив з титулом веледикторіана². Його мати не прийшла. Була п'яною. Він закінчив дев'ятим на своєму курсі Вищу школу менеджменту Каліфорнійського університету в Лос-Анджелесі. Його мати не прийшла. Вона була мертвою. У тому темному проваллі, що існувало в центрі його серця, Крег був цілком упевнений, що ленголієри зрештою прийшли по неї.

Завдяки навчальній програмі управлінців, Крег потрапив на роботу в каліфорнійську корпорацію «Дезерт Сан Бенкінг». Працював він дуже добре, що не було дивним; врешті-решт його було змайстровано, щоб отримував тільки «А», змайстровано таким, щоби благоденствував під тиском, який існує на нещадних глибинах. І подеколи, після якихось невеличких невдач на роботі (а в ті часи, всього п'ять коротких років тому, всі невдачі були невеличкими), він повертався до своєї старої квартири у Вествуді — всього за півмилі від того кондомініума, де почав жити Браян Інгал після свого розлучення, — і по кілька

¹ Заслання до Ковентрі — старовинна англійська ідіома, що означає позбавлення всіх прав, включно з правом на спілкування.

² Valedictorian — титул школяра чи студента з найкращими академічними оцінками, якому дарується право й обов'язок проголосити на останніх загальних зборах навчального закладу прощально-напучувальну промову.

годин поспіль рвав на маленькі стрічки папір. Випадки роздирання паперу поступово частішали.

Упродовж тих п'яти років він мчав угору корпоративною драбиною не згірш за хорта, що женеться за механічним зайцем. Пліткарі біля водного кулера подейкували, що в славній сорокарічній історії компанії «Дезерт Сан» він цілком може стати її наймолодшим віце-президентом. Але деякі риби влаштовані так, що спроможні піднятися тільки до якогось рівня, й не вище; вони вибухнуть, якщо порушать вбудовані в них обмеження.

Вісім місяців тому Крега Тумі призначили керувати його першим цілком самостійним великим проектом — корпоративний еквівалент магістерської дисертації. Цей проект було створено відділом облігацій. Облігації — іноземні облігації й сміттеві облігації (часто це означало те саме) — були Креговою спеціалізацією. Цим проектом передбачалася купівля обмеженої кількості сумнівних південноамериканських облігацій — іноді називаних «облігаціями безнадійних боргів» — за ретельно встановленим розкладом. Зважаючи на обмежені терміни страховки, якою забезпечувалися ці облігації, і набагато більші податкові знижки, якими забезпечувалися такі оборудки (Дядько Сем ледь не на стіну дерся, щоб вберегти складну структуру південноамериканської заборгованості від розвалу на манір карткового будиночка), теорія, на якій ґрунтувалися ці придбання, була доволі безпечною. Просто все мусило робитися обережно.

Крег Тумі презентував зухвалий план, від якого у багатьох полізли вгору брови. План полягав у великій закупівлі різних аргентинських облігацій, які загалом вважалися найгіршими з того сміття, що було на ринку. Крег наполегливо і переконливо відстоював свій план, надаючи факти, цифри й прогнози на доведення власного твердження, що аргентинські облігації є достобіса надійнішими, ніж вони здаються. За одним сміливим ходом, доводив він, «Дезерт Сан» може стати найважливішим — і найбагатшим — покупцем іноземних облігацій на Американському Заході. Гроші, які вони зароблять, казав він, набагато

менш важливі, ніж той довготерміновий рівень довіри, який вони собі забезпечать.

Після багатьох обговорень — і подекуди гарячих — Крегів підхід до цього проекту отримав зелене світло. Після тієї наради старший віце-президент Том Голбі відвів Креґа вбік, щоби поздоровити... й промовити слова застереження:

— Якщо в кінці фінансового року все вийде так, як ви очікуєте, ви станете загальним улюбленцем. Якщо ж ні, Креґу, ви опинитеся у вельми бурхливій ситуації. Припускаю, наступні кілька місяців будуть для вас гарним часом, щоби збудувати собі якийсь ураганний сховок.

— Мені не потрібно жодного ураганного сховку, містере Голбі, — впевнено відповів Креґ. — Що мені знадобиться після — дельтаплан. Це буде облігаційна обладка століття — все одно, що знайти діаманти на якомусь сільському розпродажі. От почекайте й побачите.

Того вечора він пішов додому рано, та, щойно за ним зачинилися й замкнулися на тризасувний замок двері, впевнена усмішка сповзла з обличчя Креґа. На заміну їй прийшов той тривожний, безтямний вираз. Дорогою додому Креґ накупив новинно-аналітичних тижневиків. Він поніс їх до кухні, акуратно поклав перед собою на столі і почав роздирати на довгі, вузькі смужки. Він займався цим понад шість годин. Він їх рвав, допоки «*Ньюзвік*», «*Тайм*» і «*Ю Ес нюз енд ворлд ріпорт*» не вляглися шматтям довкола на підлозі. Поховавши під собою його туплі «Гуччі». Вигляд у Креґа був, як у єдиного, хто вижив після вибуху на фабриці з виробництва телеграфної стрічки.

Ті облігації, що він їх пропонував купувати, — і особливо аргентинські — були набагато ризикованішими, ніж він це подавав. Він проштовхнув свою пропозицію, перебільшуючи певні факти, применшуючи інші... і навіть вигадавши деякі на порожньому місці. Останніх доволі чимало, насправді. А потім прийшов додому, кілька годин рвав на смужки папір і сам дивувався — навіщо він це зробив. Він не знав про тих риб, що існують у проваллях, проживають власні життя і помирають своїми смертями, ніколи

не побачивши сонця. Він не знав, що існують як риби, так і люди, для яких *bête noire*¹ є не тиск, а його відсутність. Він лише знав, що його ніби щось непереборно-нав'язливо примушувало купити ті облигації — приліпити собі на лоба мішень.

Тепер йому належало зустрітися в бостонському «Пруденційному центрі» з представниками департаментів облигацій п'яти великих банківських корпорацій. Там його мусить чекати глибокий обмін думками, багато теоретизувань щодо майбутнього світового ринку цінних паперів, багато дискусій про придбання протягом останніх шістнадцяти місяців і про результати тих придбань. І ще до того, як закінчиться перший день цієї триденної конференції, всі вони знатимуть те, що Крег Тумі знає вже три місяці: скуплені ним облигації тепер коштують менше, ніж шість центів проти одного долара. А невдовзі по тому верхівка «Дезерт Сан» відкриє для себе й решту правди: він накупив їх утричі більше, ніж був уповноважений купувати. Він також вклав у цю справу всі, до останнього пенні, власні заощадження... хоча *це* турбуватиме їх якнайменше.

Хтозна, як може почуватися риба, виловлена в якійсь з тих глибинних западин і швидко вибрана до поверхні, до сонячного світла, про яке вона ніколи не підозрювала? Хіба не можна припустити ймовірності, що її фінальні миті заповнені екстазом, а не жахом? Що вона відчуває нищівну реальність всього того тиску тільки тоді, коли він нарешті зникає? Що в якомусь радісному шалі в останні секунди, перед тим як її вибухнути, вона думає — тобто, якщо можна припустити, що риби думають, — *«нарешті я вільна від того гніту!»*? Радше за все, ні. Риби з тих темних глибин можуть взагалі нічого не відчувати, принаймні, таким чином, який ми здатні розпізнати, і вони напевне не думають... але людям це властиве.

Замість відчуття сорому, коли Крег Тумі сховався на борт літака «Американської гідності», який готувався в рейс на Бостон, ним володіло почуття величезного полегшення і певного роду гарячково-лячного щастя. Він мусив вибухнути і розумів, що йому на

¹ Bête noire (фр.) — катастрофа, предмет ненависті.

це начхати. Фактично, він збагнув, що нетерпляче цього чекає. Він почувався так, ніби підіймається до поверхні і з кожної клітинки на його шкірі спадає тиск. Уперше за багато тижнів не хотілося рвати паперу. Він запав у сон ще до того, як лайнер рейсу № 29 покотився від терміналу, і спав як дитя, аж поки ця мала сліпа скиглійка не розпочала свій котячий концерт.

І тепер вони йому кажуть, що все змінилося, а цього просто не можна дозволити. Цього не мусить бути дозволено. Його надійно вловило сіттю, він почав відчувати запаморочливий підйом і компенсаційне напруження шкіри. Тепер уже не можна передумати і кинути його назад у глибину.

Бенгор?

Бенгор, *штат Мейн*?

О, ні. Нізащо.

Крег Тумі невиразно усвідомлював, що більшість пасажирів рейсу № 29 кудись зникли, але його це не цікавило. Вони не мали ніякого значення. Вони не належали до того, що його батько завжди полюбляв називати ВЕЛИКИМ ПЛАНОМ. А конференція в «Пру», от вона була частиною ВЕЛИКОГО ПЛАНУ.

Ця божевільна ідея, поміняти маршрут на Бенгор, штат Мейн... а точніше, цей підступний задум, *чий він?*

Звісно, ця ідея належить тому пілоту. Отому Інгалу. Так званому капітану. Отже, Інгал... цілком може бути частиною ВЕЛИКОГО ПЛАНУ. Фактично, він може бути ВОРОЖИМ АГЕНТОМ. Підозра закралася в душу Крега з того моменту, коли Інгал почав говорити через інтерком, але в даному випадку не було потреби покладатися на власну душу, хіба не так? Авжеж. Він чув розмову між цим щуплявим хлопчаком і чоловіком у тому, що хоч викинь, піджаку. Щодо одягу смак у того чоловіка просто жахливий, але те, що він казав, Крегу Тумі здавалося цілком логічним... до певної міри, принаймні.

«У такому випадку, пілотом мусить бути один з нас», — сказав той хлопець.

— «І так, і ні, — відповів йому дядько у мерзенному спортивному піджаку. — В моєму сценарії пілот і є пілотом. Пілотом,

якому трапилося перебувати нібито літерним пасажиром на борту літака, що прямує в Бостон. Мій пілот сидів у першому класі, менш як за тридцять футів від дверей кабіни».

Іншими словами, йдеться про Інґала.

А той інший парубок, той, що крутив Крегові носа, він явно також у цій справі, працює кимось на кшталт повітряного маршала, прикриваючи Інґала від тих, кому раптом трапиться все це второпати.

Крег покинув підслуховувати далі розмову між хлопчиком і тим дядьком у мерзенному спортивному піджаку, бо тоді цей у мерзенному спортивному піджаку, замість логічних речей, почав верзти якесь дике лайно про те, що зникли і Денвер, і Омаха, і Де Мойн. Сама ця ідея, що три великих американських міста могли просто кудись зникнути, була безглуздою... проте це не означало ніби *геть усе* з того, що проказував цей старий, було безглуздом.

Звісно, це якийсь експеримент. Оця думка не дурна, анітрохи. А от припущення старого, ніби всі вони тут піддослідні, є ще більш ідіотським.

«Я, — думав Крег. — Це я. Я тут піддослідний».

Крег усе своє життя почувався піддослідним у якомусь, дуже подібному до цього, експерименті. *«Коефіцієнт гніту, ось у чому питання, джентльмени. Пригнічування до успіху. Правильний коефіцієнт створює ефективну особистість. Якого рівня ефективності особистість? А от саме це наша піддослідна особа, містер Крег Тумі, нам і покаже».*

Але потім Крег Тумі зробив дещо, чого вони не очікували, дещо таке, чого жодні з їхніх піддослідних котів, щурів чи морських свинок ніколи не наважувалися робити: він сказав їм, що вибирається геть.

«Але вам не можна цього робити! Ви вибухнете!»

«Вибухну? Чудово!»

І тепер усе йому стало ясно, так ясно. Усі ці інші люди або випадкові сторонні, або статисти, найняті, щоб надати цій ідіотській маленькій драмі вкрай необхідної їй правдоподібності. Усю цю фальшиву виставу влаштовано з єдиною метою: утри-

мати Крега Тумі подалі від Бостона, завадити Крегу Тумі самосунутися з експерименту.

«Але я їм покажу», — думав Крег. Він вирвав чергову сторінку з журналу авіакомпанії і подивився на неї. Там було зображено якогось щасливого чоловіка, чоловіка, який вочевидь ніколи не чув про ленголієрів, який вочевидь не знав, що вони чигають усюди, під кожним кущем і деревом, у кожній тіні, просто поза межами явної видноти. Цей щасливий чоловік їхав якимсь сільським путівцем за кермом орендованого в «Ейвісі»¹ автомобіля. Реклама повідомляла: якщо ви покажете свою картку постійного пасажиря «Американської гідності» в прокатному пункті «Ейвіса», вам нададуть в оренду заледве не саме цю машину, а можливо, в нашій вікторині ви отримаєте також і пані-водійку, яка вас повезе. Він почав відривати смужку від краю глянсової реклами. Марудно неспішне рипіння паперу було болісним й водночас чарівливо заспокійливим.

«Я покажу їм, що, коли кажу, що самоусуваюся, я саме це й маю на увазі».

Він кинув смужку на підлогу і взявся відривати наступну. Важливо відривати повільно. Важливо, щоби кожна смужка виходила якомога вужчою. Але занадто вузько братися не можна, бо інакше вони стоншуватимуться, вислизатимуть з пальців і обриватимуться, не дійшовши до низу аркуша. Кожна правильна смужка вимагає гострих очей і безстрашних рук.

«І я їх маю. Будьте певні. Просто майте певність».

Риу-иу.

«Я міг би вбити цього пілота».

Крегові пальці застигли на півдорозі до низу аркуша. Він подивився у вікно і побачив накладене поверх темряви власне довге бліде обличчя.

«Я міг би вбити і того англійця також».

¹ «Avis» — компанія з оренди автомобілів, заснована 1946 р. колишнім військовим пілотом Ворреном Ейвісом, який казав: «Раніше я ніколи не міг вчасно знайти собі на землі вільної машини».

Крег Тумі ніколи в житті нікого не вбивав. Чи зможе він таке зробити? Зі зростаючим полегшенням він вирішив, що зможе. Не тоді, коли вони ще в польоті, звісно; той англієць дуже прудкий, дуже сильний, і тут, у повітрі, нема жодної зброї, яка була б досить надійною. А от тільки-но вони приземляться.

«Так. Якщо мушу, хай буде так».

Зрештою, та конференція в «Пру» триватиме три дні. Тепер уже здавалося, що його запізнення туди є неминучим, але він, принаймні, матиме, що пояснити: його одурманила наркотиками і захопила в заручники якась секретна служба. Вони там будуть приголомшені. Крег уявив собі ті ошелешені обличчя, коли він постане перед трьома сотнями банкірів, які з'їхалися з усієї країни, щоб обговорювати облігації та боргові зобов'язання, банкірів, які натомість почують брудну правду про те, на що здатний уряд.

«Друзі мої, мене було викрадено тими...»

Рши-ш.

...і я зміг вирватися, тільки коли я...»

«Якщо мушу, я можу вбити їх обох. Фактично, я можу вбити їх усіх».

Пальці Крега Тумі почали рухатися знову. Він дорвав до кінця смужку, кинув її на підлогу і почав відривати наступну. Сторінок у цьому журналі було багато, багато смужок вийде з кожної, а це означало, що попереду, допоки не приземлиться літак, лежить ще багато роботи. Але його це не турбувало.

Крег Тумі був парубком, нарваним до роботи.

5

Лорел Стівенсон не запала знову в глибокий сон, а лише зісковзнула в легку дрімоту. Її думки — які в цьому безприв'язному стані стали ближчими до марень — повернулися на те, навіщо вона насправді летіла в Бостон.

«У мене мусила розпочатися перша за десять років справжня відпустка», — сказала тоді вона, але то була брехня. У ній містилася крихітна зернина правди, але Лорел сумнівалася, щоб її

слова звучали достатньо правдоподібно; її виховували не брехухою, і тому вона була не дуже вправною в цьому ділі. Та й не те, щоби бодай когось з людей, які залишилися в їхньому літаку, турбувало — правда це чи ні, думала вона. Не в такій ситуації. Той факт, що вона летить у Бостон, аби познайомитися — і майже напевне переспати — з чоловіком, з яким ніколи до того не зустрічалася, бліднув перед тим фактом, що з літака, в якому вона прямує на схід, зникла більшість пасажирів і весь екіпаж.

«Люба Лорел.

Я з нетерпінням чекаю зустрічі. Коли ти зійдеш з трапа авіалайнера, тобі не знадобиться дивитися на мою фотографію. В животі в мене стільки метеликів, що тобі достатньо буде побачити хлопця, який пурхає десь під стелею».

Звали його Даррен Кросбі.

Їй не потрібно дивитися на його фотографію; це істинна правда. Його обличчя вже закарбувалося в її пам'яті, так само як і більшість його листів. Інше питання — чому? Але на це питання відповіді вона не мала. Жодного уявлення не мала. Черговий доказ спостереження Дж. Р. Р. Толкіна: мусиш бути обережним кожного разу, коли виходиш за двері, бо стежина, що пролягає від твого дому, є насправді дорогою, і дорога та завжди веде вдалечінь. А як не будеш обережним, може статися так, що тебе просто затягне... ну... й опинишся десь чужинцем у чужому краї, сам не уявляючи, як ти туди потрапив.

Лорел розказала всім, куди летить, але не сказала нікому, чому й навіщо. Вона була випускницею Каліфорнійського університету з дипломом магістра бібліотекознавства. Далекі не модель, але гармонійно збудована, на неї було приємно дивитися. Її добрі друзі, невеличке коло яких вона мала, були б вражені її намірами: вирушити в Бостон, плануючи побути з чоловіком, якого вона знає лише з листування, чоловіком, з яким вона познайомилася через безмежну колонку приватних оголошень у часописі *«Друзі та коханці»*.

Насправді вона й сама була вражена.

Даррен Кросбі був на зріст шість футів і один дюйм, важив сто вісімдесят фунтів¹ і мав темно-сині очі. Даррен віддавав перевагу шотландському віскі (але без надміру), мав kota на ім'я Стенлі, був безумовним гетеросексуалом і добродішним джентльменом (чи то сам так стверджував) і вважав ім'я Лорел найгарнішим з усіх, які він коли-небудь чув. Фотографія, яку він надіслав, демонструвала чоловіка з відкритим, приємним, розумним обличчям. Лорел здогадувалася, що він належить до того типу чоловіків, котрі, якщо не голяться двічі на день, мають зловісний вигляд. І то було фактично все, що вона знала.

Протягом останніх півдесять років Лорел листувалася з півдесятьком чоловіків — просто таке в мене хобі, думала вона, — але ніколи не очікувала від себе наступного кроку: отакого кроку. Вона припускала, що почасти принадність Даррена криється в його своєрідному, самопринизливому почутті гумору, проте з гнітючою ясністю усвідомлювала, що справжня причина зовсім не в ньому, а в ній. І чи не ховалася справжня принадність у її неспроможності зрозуміти цього потужного прагнення вийти з власного образу? Просто відлетіти у невідомість, сподіваючись, що там спалахне справдішня іскра?

«Що ж це ти таке робиш?» — знову й знов запитувала вона в себе.

Літак пролетів кризь легку бовтанку і далі знову пішов гладенько. Лорел виринула з дрімоти і роззирнулася. Побачила, що та юна дівчина-підліток зайняла крісло навпроти неї. Дивиться в ілюмінатор.

— Що ви бачите? — запитала Лорел. — Є там що-небудь?

— Ну, сонце встало, — відповіла дівчина. — Але то й усе.

— А на землі як?

Лорел не хотілося підводитися, щоб подивитися самій. На ній все ще спочивала голова Дайни, їй не хотілося будити малу.

— Землі не видно. Внизу все в хмарах.

¹ 6 футів, 1 дюйм = 185,4 см; 180 фунтів = 81,64 кг.

Дівчина обернулася. Очі у неї вже прояснішали, а обличчя знову набуло — небагато, проте бодай трохи — кольору.

— Мене звуть Бетані Сімз. А вас як?

— Лорел Стівенсон.

— Як ви вважаєте, з нами все буде гаразд?

— Думаю, так. — А потім додала, неохоче: — Сподіваюся, що так.

— Мені лячно від того, що може виявитися під тими хмарами, — мовила Бетані. — Втім, мені й без того було лячно. Бостона лячно. Моя мати зненацька вирішила, як це буде прекрасно, якщо я проведу пару тижнів у тітки Шони, хоча вже через десять днів починаються заняття в школі. Думаю вся її ідея полягає в тому, що я, немов оте ягнятко Мері¹, вийду з літака, а тітка Шона зразу ж почне смикати мене за мотузку.

— Яку мотузку?

— Через «Йдїть» не ходи, двісті доларів не забирай², катай до найближчого реабілітаційного центру і починай очищатися, — сказала Бетані. Вона пропустила пальці собі крізь коротке, темне волосся. — У мене все було вже таким химерним, що це видається просто додатком до того самого. — Вона поглянула на Лорел уважніше. — Це насправді відбувається чи ні? Я хочу сказати — я вже себе щипала. *Кілька* разів. Нічого не змінилося.

— Насправді.

— А здається нереальним, — сказала Бетані. — Схожим на якийсь ідіотський фільм-катастрофу. «Аеропорт-1990» чи щось таке. Я весь час озираюся, шукаю бодай парочку якихось старих акторів, типу Вілфорда Бримлі й Олівії де Гевіленд³. Вони мусять познайомитися під час цього лайносрачу і закохатися одне в одного, розумієте?

¹ Алюзія на відому з 1830 р. американську дитячу лічилку «Mary Had a Little Lamb» («Було ягнятко в Мері»).

² Назви ходів у грі «Монополія».

³ Wilford Brimley (нар. 1934 р.) — актор, який знімається досі, але особливо популярним був у 1970—1980-х; Olivia de Havilland (нар. 1916 р.) — голлівудська зірка, чия успішна кінокар'єра тривала понад 50 років; враховуючи їхню різницю у віці, ці актори навряд чи могли зіграти пару романтичних коханців.

— Не думаю, що вони присутні в нашому літаку, — серйозно відповіла Лорел.

Якусь мить вони були задивилися одна одній в очі і мало не розреготалися разом. Це могло б зробити їх друзями, якби так сталося... проте не сталося. Не зовсім.

— А як щодо вас, Лорел? Ви відчуваєте синдром фільму-катастрофи?

— Боюся, ні, — відповіла Лорел... а тоді *таки* почала сміятися. Бо в голові їй червоним неонам промайнула думка: «Ох, ти ж і брехуха!»

І Бетані також захихотіла, прикриваючи собі долонею рота.

— Господи Ісусе, — вимовила вона за хвилину. — Я хочу сказати, що це вже суцільний чортячий сказ, розумієте?

Лорел кивнула:

— Розумію. — Трохи повагавшись, вона спитала: — А вам потрібна реабілітація, Бетані?

— Я не знаю. — Дівчина відвернулася, знову дивлячись у вікно. Усмішка її зникла і голос спохмурнів. — Гадаю, мабуть, так. Я звикла думати, що все це тільки розваги на вечірках, а тепер уже й не знаю. Все вийшло з-під контролю. Але відправляти мене отаким чином... я почуваюся свинею, яку женуть на бійню.

— Мені жаль, — сказала Лорел. Але жаль їй також було себе.

Сліпа дівчинка вже прийняла її; Лорел не потрібна була друга прибрана дочка. Тепер, коли Лорел знову цілком позбавилася сонливості, вона виявила, що їй страшно — дуже страшно. Їй не хотілося опинитися в ролі сміттевого бака Бетані, якщо та збереться вивалювати велику купу своїх гризот у стилі фільмів-катастроф. Ця думка змусила її знов усміхнутися; вона просто не могла втриматися. Дійсно, що суцільний чортячий сказ. Так і є.

— Мені також жаль, — мовила Бетані, — але, думаю, зараз не той час, щоб про це непокоїтися, еге ж?

— Гадаю, мабуть, що так, — відповіла Лорел.

— А пілот ніколи не зникав у якомусь з тих аеропортівських фільмів, ні?

— Такого я не пам'ятаю.

— Вже майже шоста година. Залишилося летіти дві з половиною.

— Так.

— Якщо тільки світ там і досі є, — сказала Бетані, — для початку й цього вже вистачить. — Вона знову подивилася на Лорел уважно. — Мабуть, у вас зовсім нема ніякої трави, чи як?

— Боюся, немає.

Бетані знизала плечима, подарувавши Лорел втомлену, але в той же час якусь чудернацьки переможну посмішку.

— Ну, — промовила вона. — Тут ви мене перевершуєте — я просто боюся.

6

Дещо перегодом Браян Інгал знову звірив свій курс з повітряною швидкістю, навігаційними покажчиками і картою. Наостанок він подивився собі на годинник. Було дві хвилини по восьмій.

— Ну, — не озираючись, звернувся він до Ніка, — я думаю, час приблизно настав. Встратися або обхезатися.

Він потягнувся рукою до кнопки «ЗАСТЕБНУТИ РЕМЕНІ БЕЗПЕКИ». Стиха, приємно дзеленькнув дзвоник. Потім Браян клацнув тумблером інтеркому і взяв мікрофон.

— Вітаю, леді і джентльмени. Це знову капітан Інгал. Ми зараз над Атлантичним океаном, приблизно за тридцять миль від узбережжя штату Мейн, і дуже скоро я розпочну зниження в напрямку району Бенгора. За звичайних обставин я не вмикав би застереження щодо ременів безпеки так рано, але обставини у нас незвичайні, а моя мати завжди казала, що розсудливість є найкращою складовою хоробрості. А поза гумором, я хочу, аби ви переконалися, що ремені безпеки на вас затягнуті й застебнуті. Умови під нами не здаються якимись особливо загрозливими, проте, оскільки радіозв'язку я не маю, погода там може подарувати нам усім якісь сюрпризи. Я весь час сподівався, що хмари розійдуться, і над Вермонтом таки помітив кілька невеличких шпарин, але, боюся, їх знову затягнуло. Зі свого досвіду пілота можу вам сказати, що хмари, які ви бачите під нами,

не є підставою очікувати якоїсь дуже поганої погоди. Гадаю, в Бенгорі погода може бути похмурою, з невеличким дощем. А зараз я починаю наше зниження. Будь ласка, зберігайте спокій. Уся приладова панель у мене горить зеленим, тож усі процедури тут, у пілотській кабіні, залишаються рутинними.

Браян не обтяжував себе програмуванням автопілота на зниження; зараз він розпочав цей процес власноруч. Він завів літак у довгий, повільний поворот, і сидіння під ним злегка похилилося вперед, коли «767-й» почав повільно планувати вниз, до хмар на висоті 4000 футів.

— Дуже втішливо, еге ж, — сказав Нік. — Вам варто було стати політиком, друже.

— Сумніваюся, що пасажирів зараз почуваються дуже втішно, — відповів Браян. — Про себе я знаю, що ні.

Фактично, йому було страшно, як ніколи під час керування літаком. Порівняно з цією ситуацією, падіння тиску під час того рейсу № 7 з Токіо здавалося дрібною вадою. Серце в його грудях гупало повільно і важко, неначе похоронний барабан. Браян глитнув і почув, як у нього клацнуло в горлі. «Боїнг» проминув 30 000 футів і продовжував зниження. Ті білі безформні хмари тепер поближчали. Вони простягалися від обрїю до обрїю, немов підлога якогось фантастичного бального залу.

— Мені до всирачки страшно, друже, — промовив Нік Гопвел дивним, хрипким голосом. — Я бачив, як гинуть люди на Фолклендах¹, сам отримав там кулю в ногу, маю на доказ того тефлонове коліно, я лише на волосину врятувався від вибуху вантажівки-бомби в Бейруті — у вісімдесят другому то було, — але ніколи мені не було так страшно, як оце зараз. Певною мірою мені хочеться схопити вас і примусити повернути нас назад, вгору, на таку висоту, на яку тільки спроможна залетіти ця пташка.

— Нічого доброго з того не вийшло б, — відповів Браян. Тон у нього більше не був врівноваженим; він почув у ньому власне

¹ Йдеться про війну 1982 р. між Британією та Аргентиною за контроль на Фолклендськими островами.

серцебиття, від чого голос дріботів, скачучи з крихітними варіаціями вгору і вниз, наче в джизі. — Згадайте, що я вже казав: ми не можемо залишатися в повітрі вічно.

— Сам знаю. Але я боюся того, що під тими хмарами. Або *не під* ними.

— Ну, ми це з'ясуємо разом.

— Іншого вибору нема, друже?

— Жодного.

«Боїнг-767» проминув 25 000 футів і продовжував зниження.

7

Усі пасажири перебували в загальному салоні; навіть той лисий чоловік, який більшу частину польоту вперто тримався свого крісла в бізнес-класі, тепер приєднався до них. Ніхто не спав, окрім бороданя в самому хвості. Звідти чулося його безтурботне хропіння, й Алберт Кавснер на мить відчув гостру заздрість — якби ж то *він* теж міг прокинутися вже після того, як вони опиняться в безпеці на землі, як це майже напевне відбудеться з бороданем, і сказати те, що майже напевне скаже цей бородань: «*Де це ми, чорти забирай?*»

Єдине, що також порушувало тишу, було тихе рии-ип... рии-ип... рии-ип від Крега Тумі, який продовжував розчленовувати журнал авіакомпанії. Сидячи з туфлями, глибоко зануреними в купу паперових смужок.

— Приятелю, чи не могли би ви це припинити? — запитав Дон Гефні. Тоном зятятим, напруженим. — Мене воно драгує, хоч на стіну лізь.

Крег обернувся. Зміряв Дона Гефні парюю широко розплющених, незворушних, порожніх очей. Знову відвернувся. Підніс ближче аркуш, над яким наразі був працював, той виявився східною половиною мапи маршрутів «Американської гідності».

Рии-ип.

Гефні розтулив було рота, аби щось сказати, та потім щільно його й стулив.

Лорел однією рукою обнімала за плечі Дайну. Дайна обома руками трималася за вільну руку Лорел.

Алберт з Робертом Дженкінсом сиділи одразу перед Гейфні. Попереду Алберта сиділа та дівчина з коротким, темним волоссям, вона трималася так скуто прямо, наче була дротами зшистою. А поперед неї сів Лисий з бізнес-класу.

— Ну, принаймні, нам вдасться дістати щось поїсти, — голосно промовив він.

Ніхто не відгукнувся. Здавалося, пасажирський салон замкнуто в якійсь твердій мушлі напруженості. Алберт Кавснер відчував, як кожна волосинка на його тілі настовбурчилася. Він пошукав утіхи під машкарою Козира Кавснера, того герцога пустелі, того барона «Бантлайна», і не зміг його знайти. Козир пішов у відпустку.

Хмари постали набагато ближче. Вони втратили свій плаский вигляд; тепер Лорел бачила пухкі завитки і м'які зазублини, заповнені вранішніми тінями. Вона загадалася, чи й досі там, унизу, Даррен Кросбі терпляче чекає на неї в аеропорту «Логан», десь біля воріт у залі для пасажирів, що прибувають рейсами «Американської гідності». Вона не була страшенно здивована, зрозумівши, що її не дуже хвилює, так це чи ні. Погляд її знов притягнули до себе хмари, і вона зовсім забула про Даррена Кросбі, який полюбляв шотландське віскі (але без надміру) і стверджував, що він доброчесний джентльмен.

Вона уявила руку, велетенську зелену руку, що раптом прориває ті хмари і хапає «Боїнг-767» так, як сердита дитина могла б ухопити іграшку. Лорел уявила, як та рука стискається, побачила, як авіапальне вибухає помаранчевими язиками полум'я між велетенських кісточок пальців, і на мить заплющила очі.

«Не спускайтесь туди!» — захотілося їй закричати. — *Ох, прошу, не спускайтесь туди!»*

Але який вони мають вибір? Який вибір?

— Мені дуже страшно, — промовила Бетані Сімз непевним, повним сліз голосом. Вона перебралася на сидіння в центральному ряді, застібнула начеревний ремінь безпеки і міцно притиснула руки собі до грудей. — Здається, я зараз зомлію.

Крег Тумі кинув на неї один погляд, а потім взявся відривати від мапи маршрутів чергову смужку. За якусь мить ремінь безпеки розстібнув на собі Алберт, підвівся, сів поряд з Бетані і пристебнувся ременем там. Одразу ж після цього дівчина вхопилася за його руки. Шкіра в неї була холодною, як мрамур.

— Усе буде гаразд, — промовив хлопець, силуючись говорити жорстким, безстрашним голосом, силуючись говорити тоном найметкішого юдея на захід від Міссісіпі. Натомість, голос звучав усього лиш як в Алберта Кавснера, сімнадцятилітнього студента-скрипаля, який перебуває на межі того, що зараз надзюрить собі в штани.

— Я сподіваюся... — почав він, та тут літак почало торсати. Бетані скрикнула.

— Що трапилося? — запитала Дайна в Лорел тоненьким, стривоженим голосом. — Щось погане з літаком? Ми розіб'ємося?

— Я не...

У динаміках з'явився голос Браяна:

— Товариші, це ординарна легка турбулентність. Будь ласка, зберігайте спокій. Коли ми ввійдемо в хмари, на нас, радше за все, чекає дещо сильніша тряска. Більшість з вас уже проходили через таке, тому просто спокійно сидіть.

Рии-иі.

Дон Гефні знову подивився в бік чоловіка у светрі під горло й відчув раптове, майже непереборне бажання вирвати з рук цього блазня журнал і почати ним шмагати сучого сина по пиці.

Хмари були вже дуже близько. Роберт Дженкінс побачив, як зразу ж під «Боїнгом» по їх білих формах мчить чорна тінь літака. Скоро літак поцілує власну тінь і зникне. Дженкінс ніколи в житті не мав жодного зловісного передчуття, але зараз воно йому прийшло, і то таке, що було безсумнівним і глибоким.

«Коли ми прорвемося крізь ці хмари, ми побачимо щось таке, чого ніколи не бачили люди. Там відкриється щось таке — цілковито поза нашою здатністю в це повірити... але ми будемо змушені в це повірити. Ми не матимемо вибору».

Його руки на підлокітниках крісла стислися в тугі шишаки. Крапля поту забігла в око. Замість підняти руку, щоб очистити зір, Дженкінс намагався зморгнути їдку заваду. Власні руки він відчував немов прицвяшеними до поручнів крісла.

— Все буде гаразд? — гарячково перепитала Дайна. Її руки були замкнені на руках Лорел. Пальці маленькі, але стискали вони ледь не з болючою силою. — Все насправді буде гаразд?

Лорел подивилася в ілюмінатор. «Боїнг» уже підмітав верхівки хмар, і перші клапти цукрової вати пропливали повз її вікно. Літак пройшов через чергову серію смикань, і їй довелося силою втримувати в горлі стогін. Уперше в житті вона відчула себе фізично хворою від жаху.

— Я сподіваюся на це, любонько, — відповіла дівчинці Лорел. — Дуже сподіваюся, хоча насправді я не знаю.

8

— Що там на вашому радарі, Браяне? — запитав Нік. — Нічого незвичайного? Є взагалі що-небудь?

— Ні, — відповів Браян. — Він показує, що внизу є світ, але то й усе, що він каже. Ми...

— Зачекайте, — перебив Нік. Голосом тугим, задавленим, немов горло йому перекрило і там залишилася лише не більша за шпилькову головку дірочка. — Піднімаймося нагору. Давайте все знову обдумаємо. Почекаємо, коли розійдуться хмари...

— Часу недостатньо і недостатньо пального. — Очі Браяна не відривалися від панелі управління. Літак знову почало трясти. Браян підкорегував, що було потрібно, зробивши це машинально. — Тримайтеся. Ми пішли.

Він подав штурвал уперед. Під своїм скляним кружальцем швидше почала рухатися стрілка висотоміра. І «Боїнг» прослизнув у хмари. Якусь мить ще стирчав його хвіст, розрізаючи пухнасту поверхню, наче плавець акули. А наступної миті і він зник, і небо залишилось порожнім... так, ніби ніякого літака там ніколи й не було.

РОЗДІЛ 4

*У хмарах. Ласкаво просимо до Бенгора.
Аплодисменти стоячи. Сковзанка та конвеєрна
стрічка. Коли жоден телефон не дзвякне.
Круг Тумі відлучається від решти.
Застереження сліпої дівчинки.*

1

З яскравого сонячного світла пасажирський салон поринув у морок пізніх сутінків, а літак почав вибрикувати ще дужче. Після одного особливо дошкульного гецання вздовж повітряної пральної дошки Алберт відчув, ніби щось тисне йому на праве плече. Озирнувшись, він побачив, що там вляглася голова Бетані — важка, наче стиглий жовтневий гарбуз. Дівчина таки зомліла.

Літак знову підкинуло, і в першому класі щось важко гухнуло. Цього разу вереском озвалася Дайна, а Гефні заголосив:

— Що це було? *Заради Бога, що там було?*

— Візок для напоїв, — почувся змертвілий, тихий голос Боба Дженкінса. Боб спробував повторити це гучно, щоби його почули всі, але виявилося, що він не в змозі. — Там стояв покинутий візок для напоїв, пам'ятаєте? Я думаю, він покотився через...

Літак, наче на парковому атракціоні, зробив запаморочливий стрибок угору, потім, струснувшись, різко гупнув униз, і візок для напоїв з гуркотом перекинувся. Задзеленчало розбите скло. Знову заверещала Дайна.

— Все гаразд, — гарячково проказала Лорел. — Не стискуй мене так сильно, Дайно, любонько, все гаразд...

— Прошу, я не хочу вмирати! Я просто не хочу *вмирати!*

— Товариші, це нормальна турбулентність, — голос Браяна в динаміках звучав спокійно, хоча Бобу Дженкінсу здалося, що він дочув у тому голосі насилу контрольований страх. — Просто зберігайте...

Знову ривок, кручене сіпання. Знову гуркіт — це решта склянок і міні-пляшечок посипалися з перекинутого візка для напоїв.

— ...спокій, — завершив фразу Браян.

Ліворуч, через прохід від Дона Гефні:

Рии-иш.

Гефні обернувся в той бік:

— Зараз же припини, мазефакере, бо я тобі просто в пельку запаху те, що ще залишилося від того журналу.

Крег люб'язно поглянув на нього:

— Нумо спробуйте, старий козел.

Літак знову стрибнув угору і впав униз. Алберт перехилився через Бетані до вікна. Її груди м'яко притиснулися до руки хлопця, і вперше за останні п'ять років це відчуття не прогнало відразу ж усе інше йому з голови. Він вдивлявся крізь вікно, відчайдушно шукаючи проріхи в хмарах, намагаючись власною волею прорвати ці хмари.

Там не було нічого, крім різних відтінків темно-сірого кольору.

2

— На якій висоті їх нижня межа? — запитав Нік. Тепер, коли вони вже цілком занурилися в хмари, здавалося, він заспокоївся.

— Не знаю, — сказав Браян. — Нижче, ніж я сподівався: єдине, що я можу вам сказати.

— Що буде, якщо ви втратите запас висоти для маневру?

— Якщо прилади в мене бодай трохи підгулюють, ми пірнемо у воду, — просто відповів Браян. — Втім, я сумніваюся, що вони брешуть. Якщо ми знизимось до п'ятисот футів, а прояснення так і не станеться, я підніму нас знову і полетимо на Портленд¹.

— Може, вам варто було б спрямувати туди просто зараз?

Браян похитав головою:

— Метеоумови там майже завжди гірші, ніж тут.

¹ Portland — засноване 1633 р. найбільше місто (66 тис. мешканців) у штаті Мейн, порт на березі Атлантичного океану.

— А як щодо Преск Айла?¹ Хіба не там міститься база дальньої авіації Стратегічного командування ВПС?

Браян лише на мить здивувався, що цей парубок знає набагато більше, ніж мусив би.

— Вона поза нашою досяжністю. Ми розіб'ємося в лісах.

— Тоді й Бостон також поза нашою досяжністю.

— Будьте певні.

— Починає скидатися на те, друже, що це було неслухне рішення.

Літак запірнув у черговий потік турбулентності і почав труситися, наче тяжко застуджений пес. Зайнятий необхідними корегуваннями, Браян дочув приглушені крики з пасажирського салону, йому б хотілося пояснити їм, що в цьому нема нічого страшного, що «Боїнг-767» здатен витримати турбулентність удвадцяттеро гіршу. Що справжня проблема — це нижня стеля хмарності.

— Ми ще на плаву, — сказав Браян.

Висотомір стояв на 2200 футах.

— Але ми *вже* втрачаємо простір для маневру.

— Ми... — Браян осікся. Хвиля полегшення майнула по ньому, наче хтось прохолодною рукою провів. — Ось воно. Проходимо.

Хмари перед чорним носом «767-го» швидко рідшали. Відтоді як вони пролетіли над Вермонтом, Браян уперше побачив у цій біло-сірій ковдрі напівпрозору проріху. Крізь неї прозирали свинцеві кольори Атлантичного океану.

Браян повідомив у мікрофон:

— Леді і джентльмени, ми досягли нижнього рівня хмарності. Я очікую, що, коли ми вийдемо з хмар цілком, ця невеличка турбулентність полегшає. За кілька хвилин ви почуєте гуркіт під вами. Це випускатимуться і зафіксуються на своєму місці шасі. Я продовжую наше зниження в напрямку Бенгора. — Вимкнувши мікрофон, він кинув короткий погляд на чоловіка в штурманському кріслі. — Побажайте мені удачі, Ніку.

— О, ще б пак — щиро бажаю, друже.

¹ Presque Isle — засноване 1828 р. місто (близько 10 тис. мешканців) неподалік від канадського кордону.

3

Лорел, затамувавши подих, дивилася у вікно. Хмари розступалися тепер швидко. Низкою коротких зблисків вона побачила океан: хвилі, білі баранці, потім скибка великої скелі, що стирчала з води, наче ікло мертвого чудовиська. Око мигцем вловило щось яскраво-помаранчеве, мабуть, буй.

Вони пролетіли над якимсь порослим деревами острівцем, і, нахилившись, тягнучи шию, Лорел розгледіла прямо по курсу узбережжя. Цей вид від неї на безкінечні сорок п'ять секунд затулили тонкі цівки димчастої хмари. Коли вони розвіялися, «Боїнг» летів уже над землею. Вони промайнули над полем; клаптиком лісу; над чимсь схожим на ставок.

«Але де ж будинки? Де дороги й машини, де всі будівлі, де високівольтні дроти?»

І тоді з її горла вирвався зойк.

— Що там? — ледь не криком почала питатися Дайна. — Що там, Лорел? Щось лихе?

— Нічого! — переможно гукнула Лорел. Нарешті вона побачила внизу вузьку дорогу, що вела до якогось маленького прибережного містечка. Звідси, згори, воно скидалося на іграшкове селище з припаркованими вздовж центральної вулиці крихітними машинками. Вона побачила церковний шпиль, місцевий гравійний кар'єр, бейсбольне поле «Малої ліги». — Нічого лихого! *Там все, як треба! Все на місці, як треба!*

Позаду неї подав голос Роберт Дженкінс. Тоном спокійним, врівноваженим і глибоко безрадісним:

— Мадам, — сказав він. — Боюся, ви дуже помиляєтеся.

4

Довгий білий авіалайнер линув неспішно над землею за тридцять п'ять миль на схід від Бенгорського міжнародного аеропорту. На його хвості великими, гордими цифрами значилося «767». Уздовж фюзеляжу похиленими назад літерами, що натя-

кало на швидкість, йшов напис «Американська гідність». На обох боках носа виднівся фірмовий знак авіакомпанії: великий червоний орел. Розпростерті крила всіяні синіми зірочками; кігті загнуті, а голова трохи нахилена. Як і літак, що він його прикрашав, цей орел явно заходив на посадку.

Наближаючись до простертого попереду міста, літак не відкидав тіні на землю; дощу не було, але й сонця також, ранок був сірим. Розкрилося череву лайнера. Вивалилося й розсунулося шасі. Колеса зафіксувалися на належних їм місцях під корпусом і кабіною.

«Боїнг» рейсу № 29 «Американської гідності» зісковзнув на глісаду¹ в бік Бенгора. Одночасно він трішки кренився на лівий бік; капітан Інгал міг тепер корегувати курс візуально, що він і робив.

— Я його бачу! — вигукнув Нік. — Я бачу аеропорт! Боже мій, яка прекрасна картина!

— Якщо ви його бачите, отже, ви не сидите в кріслі, — сказав Браян. Говорив він, не озираючись. На озирання не було часу. — Пристебніться й замовкніть.

Але та довга, самотня злітно-посадкова смуга *дійсно* була прекрасним видовищем.

Спрямувавши на неї ніс літака, Браян знизився з тисячі футів до восьмисот і продовжував спуск. Під ним, під крилами «Боїнга», помчав на позір безкінечний сосновий ліс. Нарешті ліс поступився розсипу будівель — нетерплячі очі Браяна автоматично відзначали звичайне скопище мотелів, автозаправних станцій та фаст-фудів, — а потім лайнер пролетів над річкою Пенобскот² і ввійшов у повітряний простір Бенгора. Браян знову перевіряв покажчики на приладовій панелі, відзначивши собі, що закрилки світяться зеленим, а потім вкотре почав викликати аеропорт... хоча й розумів, що це безнадійно.

¹ Прямолінійна траєкторія планерування літака.

² Penobscot — найдовша (разом з притоками — 425 км) річка в штаті Мейн, яка впадає в Атлантичний океан.

— Бенгоре, диспетчерська служба, це рейс № 29, — заговорив він. — *Я попереджаю про надзвичайні обставини.* Повторюю, я попереджаю про надзвичайні обставини. Якщо у вас на посадковій смузі є якийсь рух, приберіть його з мого шляху. Я сідаю.

Він кинув погляд на покажчик швидкості якраз вчасно, аби побачити, що той упав нижче 140 — до швидкості, яка теоретично вже не залишала йому іншого вибору, окрім як приземлятися. Нечасті тепер дерева під літаком поступилися гольфовому полю. Браян мелькома зачепив поглядом зелену вивіску «Голідей Ін»¹, а потім і ліхтарі, що позначають кінець злітно-посадкової смуги — 33² було написано на ній великими цифрами — кинулися йому назустріч.

Ті ліхтарі не горіли ані червоним, ані зеленим.

Просто неживі ліхтарі.

Нема коли про це думати. Ніколи думати, що може статися, якщо на смугу перед ними раптом виповзе якийсь «Лірджет» або стара, засмальцьована бляшанка «Дойка»³. Нема вже часу ні на що, окрім як саджати цього птаха.

Вони промайнули над коротким поясом бур'яну і гравію, а тоді вже — за тридцять футів нижче літака — почав розгортатися бетон злітно-посадкової смуги. Вони промайнули над першою серією білих ліній, а потім відразу під ними — мабуть, пороблені реактивними літаками Національної гвардії, бо аж так далеко, — почалися чорні гальмівні сліди.

Браян обережно, наче дитину, опускав «767-го» на бетонну смугу. Відразу під ними майнула друга порція ліній... а вже за мить вони відчували легкий поштовх, це торкнулося землі основне

¹ «Holiday Inn» — заснована 1952 р. мережа готелів різноманітних цінкових категорій.

² Нумерація злітно-посадкових смуг залежить від магнітного курсу; цифра 33 означає, що смуга близька до напрямку південь-північ.

³ «Дойка» (перекручене «Dakota») — прізвисько наймасовішого в історії авіації транспортно-пасажирського літака «Douglas DC-3/C-47», що з 1935 р. випускався в США та інших країнах (тільки в СРСР за ліцензією до 1952 р. було побудовано майже 5000 машин), деякі екземпляри літають і досі.

шасі. І ось уже «Боїнг» рейсу № 29 — зі швидкістю сто двадцять миль на годину, з трішки задраним носом і делікатно похиленими крилами — мчить по посадковій смузі 33. Браян повністю випустив закрилки і ввімкнув реверс тяги. Відчувся черговий поштовх, ще легший за перший, це опустився ніс літака. Тоді вже лайнер почав уповільнюватися: від ста двадцяти до сотні, від сотні до вісімдесяти, від вісімдесяти до сорока, від сорока до тієї швидкості, з якою може бігти людина.

Готово. Вони сіли.

— Рутинна посадка, — промовив Браян. — Нічого особливого.

Потім він видав довге, тремтливе зітхання і повністю зупинив літак — все ще за чотириста ярдів від найближчої стоянки. Його сухорлявим тілом раптом перебігла згряя дрижаків. Рука, піднята ним до обличчя, збрала ледь не повну жменю теплого поту. Браян поглянув собі на долоню й слабенько засміявся.

Чужа рука опустилася йому на плече.

— Браяне, з вами все гаразд?

— Так, — відповів він і знову взявся за мікрофон. — Леді і джентльмени, — промовив він через інтерком, — ласкаво просимо до Бенгора.

За спиною в себе Браян почув хор вітальних вигуків і засміявся знову.

Нік Гопвел не сміявся. Нахилившись над кріслом Браяна, він пильно вдивлявся крізь вікно кабіни. Ніщо не рухалося по мереживу злітно-посадкових смуг, ніщо не рухалося на руліжних доріжках. Ні якісь технічні машини, ні авто аеропортівської служби безпеки не туркотіли туди-сюди по бетону. Він побачив кілька автомобілів, він побачив армійський транспортний літак «С-12»¹ на зовнішній стоянці та «Боїнг-727» авіакомпанії «Дельта» біля одного з перехідних трапів-хоботів, але всі вони стояли, застигли, неначе статуї.

¹ «С-12 Huron» — легкий, двомоторний, турбореактивний транспортно-пасажирський літак.

— Дякую за ласкаве запрошення, друже мій. Моя глибока вдячність впливає ще й з того факту, що ви, як мені здається, єдиний, хто нас тут привітає. Ця місцина абсолютно безлюдна.

5

Попри стабільне радіомовчання, Браяну не хотілося погоджуватися з думкою Ніка... але на той момент, коли він підвів літак до місця між двома перехідними хоботами перед пасажирським терміналом, Браян уже вирішив, що вважати інакше неможливо. Справа була не просто у відсутності людей; не просто в браку бодай єдиного легковика служби безпеки, який би мчав з'ясувати, що трапилося з цим несподіваним «Боїнгом-767»; справа була в тутешній цілковито безживній атмосфері — так, ніби Бенгорський міжнародний аеропорт простояв безлюдним уже тисячу років, а то й сто тисяч. Під крилом лайнера компанії «Дельта» застигла запряжена в джип багажна валка з розсипом валіз на візках. Саме туди повсякчас повертався погляд Браяна, поки він підводив і зупиняв «Боїнг» рейсу № 29, наскільки міг наважитися близько до терміналу. Приблизно з десяток речей, що лежали на багажних візках, мали вигляд древніх, наче видобутих з-під землі на розкопках якогось легендарного, прадавнього міста артефактів.

«Цікаво, чи так само, як оце я зараз, почувався той парубок, який колись відкрив гробницю Тутанхамона?» — подумав він.

Браян дозволив двигунам завмерти і якусь мить просто сидів нерухомо. Тепер не залишилося жодного звуку, окрім слабенького шепотіння допоміжної силової установки — одної з чотирьох — у задній частині літака. Браянова рука потягнулася до тумблера, позначеного написом «БОРТОВЕ ЕЛЕКТРОЖИВЛЕННЯ», і навіть встигла його торкнутися, перш ніж відсмикнутися назад. Раптом йому не схотілося вимикати все повністю. Не було ніби причини, щоб цього не робити, але голос інстинкту був дуже потужним.

«Крім того, — подумав він, — не думаю, щоби поблизу знайшовся хтось, хто заїдатиметься щодо безцільної витрати пального... хоч як там мало його залишилося невитраченого».

Потім він розстібнув на собі ремені безпеки й підвівся.

— Що далі, Браяне? — запитав Нік. Він також встав, і Браян уперше помітив, що Нік не менш як на чотири дюйми вищий за нього. Йому подумалося: *«Я був командиром. Відтоді як трапилася ця химерія — якщо точніше, відтоді як ми довідалися, що вона трапилася, — я був тут командиром. Але, гадаю, найближчим часом це зміниться».*

І раптом прийшло розуміння, що йому це байдуже. Проведення «Боїнга» крізь хмари забрало всю, до останньої унції, відвагу, яку він мав. Але він не очікував подяки за те, що не занепав духом і виконав свою роботу; відвага була однією з тих властивостей, за які він отримував зарплатню. Браяну згадалося, як один пілот сказав йому якось: *«Нам платять сто тисяч доларів і більше на рік, Браяне, і роблять вони так лише з однієї причини. Бо знають, що в кар'єрі майже кожного пілота трапляються тридцять чи сорок секунд, коли він мусить зробити щось надважливе. Нам платять за те, щоб ми не заціпеніли, коли ті секунди нарешті трапляться».*

Авжеж, мозку напрочуд легко тобі наказувати прямувати вниз — хоч є там хмари, хоч — ні, а іншого вибору просто немає; натомість твої власні нервові рецептори не перестають верещати своє споконвічне застереження, транслявати споконвічний, найвищої напруги, страх перед невідомим. Коли дійшло до критичної межі, навіть Нік — ким він не є і що б він не робив на землі — хотів був забратися від тих хмар. Йому потрібен був Браян, щоби зробити те, що мусило бути зробленим. Він і всі решта потребували Браяна, щоб він став їхньою відвагою. Тепер вони на землі, і жодних монстрів не виявилось під хмарами; тільки ця дивна тиша і багажна валка, покинута під крилом «Боїнга-727» компанії «Дельта».

«А отже, мій друже вивертач носів, якщо ви бажаєте перебрати на себе відповідальність і стати капітаном, моє вам благословення. Я навіть дозволю вам поносити свого кашкета, якщо забажаєте. Але не раніше, ніж ми вийдемо з літака. До того і ви, і решта тих гусей залишаєтеся на моїй відповідальності».

Але ж Нік поставив йому запитання, і Браян вважав, що той заслуговує на відповідь.

— Далі ми висадимося з літака і подивимось, що тут до чого, — промовив він, протискуючись повз англійця.

Нік притримав Браяна, поклавши руку йому на плече:

— Ви думаєте...

Браян відчув спалах нехарактерного для себе гніву. Різким порухом він вивернувся з-під руки Ніка:

— Я думаю, ми висадимося з літака, — сказав він. — Тут нема кому подати нам телескопічний перехідний хобот чи підкотити трап, тому, я думаю, ми скористаємося евакуаційною сковзанкою. Після цього думайте ви. *Друже*.

Браян проштовхнувся в перший клас... і ледве не впав, перечепившись через столик-візок, що лежав на боку. Там було повно битого скла і до різі в очах смерділо розлитим алкоголем. Браян переступив через візок. Нік наздогнав його наприкінці секції першого класу.

— Браяне, якщо я сказав щось таке, що вас образило, прошу вибачення. Ви виконали збіса гарну роботу.

— Ви мене не образили. Просто протягом останніх десяти, приблизно, годин мені довелося залагоджувати ситуацію з розгерметизацією над Тихим океаном, дізнатися про те, що моя дружина загинула в ідіотській квартирній пожежі в Бостоні й що Сполучені Штати скасовано. А отже, я почуваюся трохи прибитим.

Браян пройшов через бізнес-клас до загального салону. Якусь мить там висіла цілковита тиша; люди просто сиділи, світячи на нього своїми білими, німотно безтямними обличчями.

Потім почав аплодувати Алберт Кавснер.

За мить до хлопця приєднався Боб Дженкінс... і Дон Ёфні... і Лорел Стівенсон. Лисий чоловік озирнувся навкруги і також почав аплодувати.

— Що там таке? — спитала Дайна. — Що відбувається?

— Це капітан, — відповіла Лорел. Вона почала плакати. — Це капітан, який нас безпечно посадив.

Тоді і Дайна також почала аплодувати.

Браян дивився на них, ошелешений. Нік, який стояв позаду нього, теж приєднався до оплесків. Пасажири розтібали ремені безпеки, підводилися і, стоячи перед своїми кріслами, аплодували йому. Тільки троє не приєдналися: Бетані, бо зомліла, бородань, який так і хропів у задньому ряду, та Крег Тумі, котрий обвів усіх своїм місячно-бляклим поглядом, а потім почав відривати нову смужку від журналу авіакомпанії.

6

Браян відчув, як у нього спалахнуло обличчя — це було якось уже зовсім недоладно. Він підняв руки, але попри це люди ще якусь мить не вщухали.

— Леді і джентльмени, прошу... прошу... я вас запевняю, це була абсолютно рутинна посадка...

— То дрібка, мем... н'варт'оно ува'и, — промовив Боб Дженкінс, дуже вправно імітуючи Гері Купера¹, і Алберт вибухнув сміхом. Поряд з ним, розплющуючись, затріпотіли очі Бетані і дівчина почала збентежено роззиратися.

— Ми сіли живими, правда? — спитала вона. — Боже мій! Це чудесно! Я думала, всі ми вже мертві трупаки.

— Прощу, — повторив Браян. Він підняв руки вище, тепер химерно відчуваючи себе Річардом Ніксоном², який приймає номінацію від своєї партії ще на чотири роки. Довелось побоювати в собі раптові схлипи сміху. Він не міг собі такого дозволити; пасажири б не зрозуміли. Їм був потрібен герой, і вони

¹ Gary Cooper (1901—1961) — один з найпопулярніших акторів класичного періоду Голлівуду, який з дитинства працював ковбоєм на родинному ранчо, а потім у близько ста фільмах втілював на екрані образ «ідеального американського героя».

² Richard Nixon (1913—1994) — 37-й і єдиний в історії США президент (1969—1974), який, щоб уникнути імпічменту через бучний скандал, пов'язаний з таємним підслуховуванням його політичних конкурентів у готелі «Вотергейт», добровільно пішов у відставку; 1972 р. на з'їзді Республіканської партії Ніксона було висунуто кандидатом у президенти на другий строк.

вибрали його. Чому б йому не прийняти цю роль... і скористатися нею. Він все одно мусить ще висадити їх з літака, врешті-решт. — Будь ласка, чи не могли б ви приділити мені увагу!

Вони один по одному перестали аплодувати і дивилися на нього запитально — всі, окрім Креґа, який зненацька рішучим жестом відкинув журнал. Він розстібнув на собі ремінь безпеки, підвівся і, відштурхнувши ногою вбік паперову кучугуру, виступив у прохід. Зосереджено суплячись, він почав ритися в багажному відділенні над своїм кріслом.

— Ви самі дивилися в ілюмінатори, отже, знаєте стільки ж, скільки й я, — сказав Браян. — Більшість пасажирів і весь екіпаж цього рейсу зникли, поки ми спали. Вже це досить безглуздо, але зараз, як виглядає, ми зіштовхнулися з іще безглуздішою загадкою. Схоже на те, що багато народу також зникло... але логіка підказує, що *десь* мусять бути й інші люди. Ми вижили під час того хтозна-що-воно-таке, а отже, інші також мусили вижити.

Боб Дженкінс — автор книг про таємниці й загадки — щось стиха прошепотів. Його почув Алберт, проте слів не дібрав. Він напівобернувся в бік Дженкінса, якраз коли письменник знову прошепотів ті два слова. Цього разу Алберт їх уловив. Слова ті були: «*хибна логіка*».

— Найкращий спосіб з цим упоратися, я гадаю, це розбиратися з усім поступово. Крок перший — полишити літак.

— Я купив квиток до Бостона, — спокійним, розсудливим голосом промовив Креґ Тумі. — У Бостон, ось куди я бажаю потрапити.

З-за Браянового плеча виступив Нік. Креґ поглянув на англійця, і очі в нього зіщулилися. На якусь мить він знову став схожим на роздратованого домашнього кота. Нік підняв руку з підібганими до долоні пальцями і поворушив кісточками двох з них у жесті, ніби зацепив і крутить носа. Креґ Тумі, який колись був змушений стояти з запаленим сірником між пальців ніг, тимчасом як його матір співала «Щасливого тобі дня народження», відразу ж вловив натяк. Він завжди був хватким до наук. І ще він умів чекати.

— Нам доведеться скористатися евакуаційною сковзанкою, — сказав Браян, — тому я хочу пройтися з вами по цій процедурі. Вислухайте уважно, а потім низкою по одному слідуйте за мною в ніс літака.

7

Через чотири хвилини гойднулися, прочинившись досередини, передні двері «767-го» «Американської гідності». З отвору долинуло бурмотіння якоїсь розмови, але ті звуки відразу ж ніби впали мертвими в прохолодному, нерухомому повітрі. Потім пролунало шипіння і в дверях раптом розквітла велика пака помаранчевої тканини. Якусь мить вона була схожою на квітку якогось дивного гібридного соняшника. Квітка зростала і, спадаючи, набувала форми, її поверхня надувалася в тугу, рифлену сковзанку. Коли її підніжжя вдарилося об асфальт, пролунало негучне «хлоп!» і тоді там утворився просто схил, схожий на велетенський помаранчевий надувний матрац.

Браян з Ніком стояли в голові короткої вервечки людей у проході під лівим бортом першого класу.

— Щось тут не те з повітрям, — промовив Нік стиха.

— Що ви маєте на увазі? — запитав Браян. Запитав іще тихішим голосом. — Отруєне?

— Ні... принаймні, я так не думаю. Але воно не має ні смаку, ні запаху.

— Ви навіжений, — промовив Браян знічено.

— Аж ніяк, — заперечив Нік. — Це все ж таки *аеропорт*, друже, а не якась там збіса сіножать, але чи відчуваєте ви запах пального або мастила? Я — ні.

Браян потягнув носом. І не відчув нічого. Якби повітря було отруєним — він сам не вірив у це, але якби, — тут мусив би бути якийсь токсин повільної дії. Схоже, його легені переробляють це повітря цілком добре. Але Нік правий. Не відчувається жодного запаху. І тієї іншої, більш ефемерної властивості, яку цей британець щойно назвав смаком... цього теж нема. Повітря за

відчиненими дверима було на смак абсолютно нейтральним. Немов консервованим.

— Там щось погане? — з тривогою запитала Бетані Сімз. — Тобто, я не певна, що дійсно хочу знати, якщо там щось погане, але...

— Нічого тут нема поганого, — сказав Браян. Він порахував голови, вийшло десять, і знову обернувся до Ніка: — Той парубок позаду і досі спить. Як гадаєте, варто нам його розбудити?

Нік на мить задумався, а потім похитав головою:

— Краще не треба. Хіба у нас уже не вдосталь проблем, щоб ще гратися в няньку біля хлопця з похміллям?

Браян усміхнувся. У нього була точно така ж думка.

— Ну, гадаю, вдосталь. Гаразд, Ніку, ви рушаєте першим. Підтримуватимете низ сковзанки. Я допомагатиму стрибати іншим.

— Може, краще *вам* спускатися першим? На той випадок, якщо мій галасливий приятель вирішить знову вчинити скандал щодо позапланової посадки. — *«Позапланової»* він промовив як *«поза-плавно-вої»*.

Браян кинув погляд на чоловіка у светрі під горло. Той, тримаючи в руці худенький портфель з монограмою, стояв у хвості вервечки, байдуже втупившись очима в стелю. Його обличчя виразом цілком скидалося на обличчя магазинного манекена.

— Не буде в мене з ним ніяких проблем, — сказав Браян. — Бо мені насрати, що він робитиме. Може йти, може лишатися, мені це однаково.

Нік вишкірився:

— Ну що ж, так мені годиться.

— Розпочинаймо велику висадку.

— Туфлі зняли?

Нік показав у піднятій руці пару чорних лоферів з тонкої козячої шкіри.

— Окей... катайте. — Браян обернувся до Бетані. — Дивіться уважно, міс, ви наступна.

— О, Боже... я ненавиджу таке лайно.

Тим не менше, Бетані тісніше присунулася до Браяна і боязко спостерігала, як Нік Гопвел впорається зі сковзанкою. Нік

стрибнув, одночасно високо задравши ноги, як людина, що робить вправу «сіт-дроп» на батуті. Приземлившись на дупу, він поїхав донизу. Виконано це було зграбно; підніжжя сковзанки ледь поворухнулося. Стукнувши об бетон ногами в довгих шкарпетках, він випростався, крутнувся і зробив жартівливий поклон зі зчепленими за спиною руками.

— Легко, як дурному з гори збігти! — гукнув він. — Наступний клієнт!

— Це ви, міс, — мовив Браян. — Вас же звуть Бетані?

— Так, — відповіла дівчина нервово. — Не думаю, що зможу це зробити. Я у всіх трьох семестрах завалила фізкультуру, і зрештою мені натомість дозволили знову здавати домашню економіку¹.

— У вас добре вийде, — заспокоїв її Браян. Йому подумалося, що люди користуються сковзанкою без зайвих умовлянь і з куди більшим ентузіазмом, коли бачать якусь очевидну загрозу — діру у фюзеляжі або пломені з двигуна лівого борту.

— Туфлі зняли?

Туфлі — насправді то були старі рожеві кросівки — Бетані зняла, проте все одно вона намагалася відступити від дверей і яскраво-помаранчевої сковзанки за ними.

— Можливо, якби я могла трохи випити перед цим...

— Містер Гопвел тримає сковзанку, і з вами все буде гаразд, — умовляв Браян, починаючи вже хвилюватися, що доведеться її зіштовхувати. Йому цього не хотілося, але якщо вона зараз не стрибне, він так і зробить. Не можна їм дозволяти переходити у хвіст черги, сподіваючись що до них повернеться хоробрість; це велике табу, коли йдеться про евакуаційну сковзанку. Тільки-но так зробиш, їм усім захочеться у хвіст черги.

— Нумо, Бетані, — раптом промовив Алберт. Він дістав футляр зі своєю скрипкою з горішнього багажника і тримав його

¹ Навчальний предмет в американських школах, близький до домоводства, але з ширшим колом тем, зокрема таких, як «економіка сімейних прибутків і витрат», «родинні стосунки» тощо.

під пахвою. — Мене ця штука до смерті лякає, але якщо ти спустишся, я теж зможу.

Вона глянула на нього, зачудована:

— Чому?

Обличчя в Алберта геть почервоніло.

— Бо ти дівчина, — пояснив він просто. — Розумію, я сексист, отакий пацюк, але кажу, як є.

Бетані затрималася на ньому поглядом, потім розсміялася і повернулася до сковзанки. Браян уже вирішив її підштовхнути, якщо вона знову озирнеться чи відступить, але Бетані зважилася.

— Боже, як би мені хотілося трохи курнути, — промовила вона і стрибнула.

Вона бачила, яким манером стрибнув на дупу Нік, тож знала, що робити, але в останню мить втратила дух і знову спробувала підібрати під себе ноги. В результаті її занесло на край пружної поверхні сковзанки. Браян уже було вирішив, що зараз її викине за край, але Бетані сама побачила небезпеку й зуміла відкотитися назад. Вона гунула вниз схилом, лежачи на правому боці, з рукою за головою, з блузкою, задраною ледь не до потилиці. Потім її вловив Нік і вона зійшла на землю.

— Ох, Боже мій, — видихнула Бетані. — Наче знов у дитинство повернулася.

— З вами все гаразд? — спитав Нік.

— Йо. Гадаю, трішки обмочила трусики, але все гаразд.

Нік їй усміхнувся і знову повернувся до сковзанки.

Алберт винувато подивився на Браяна і простягнув футляр.

— Вам не важко буде це потримати? Я боюся, що, якщо впаду зі сковзанки, скрипка може розбитися. Батьки мене вб'ють. Це «Гретч»¹.

¹ «Gretsch» — заснована німецьким емігрантом Фрідріхом Гретчем 1883 р. в Брукліні компанія, знаменита своїми джазовими й рок-н-роловими гітарами та барабанами, яка на початку XX ст. також випускала струни для імпортованих нею з Європи скрипок, які продавалися в США під брендом «Gretsch REX».

Браян взяв футляр. Обличчя в нього було спокійним, серйозним, хоча в душі він усміхався.

— Можна, я подивлюся? Колись я теж був грав на такому інструменті, тисячу років тому.

— Звісно, — кивнув Алберт.

Така цікавість справила на хлопчика заспокійливий ефект... на що якраз і сподівався Браян. Він розстібнув три застібки і відчинив футляр. Скрипка всередині дійсно виявилася «Гретч», та ще й не з останніх серед інструментів цієї престижної марки. Браян подумав, що за ті гроші, які вона коштувала, мабуть, можна було б купити якийсь компактний автомобіль. Він бренькнув на грифі чотири швидкі ноти: «Мій пес мав бліх»¹. Вони продзвеніли ніжно і красиво. Браян зачинив і замкнув футляр.

— Зі мною вона буде в безпеці. Обіцяю.

— Дякую.

Алберт став у дверях, набрав повні груди повітря, а потім його випустив.

— Джеронімо², — вигукнув він слабеньким голоском і плігнув. Руки про цьому він сховав собі під пахви: берегти пальці в будь-якій ситуації, де можливе фізичне ушкодження... це так в'їлося в нього, що стало майже рефлекторним. Упавши дупою на сковзанку, він акуратно з'їхав донизу.

— Добре виконано! — похвалив Нік.

— Нічого особливого, — процідив Козир Кавснер, відступив убік і ледве не зашпортався у власних ногах

— Алберте! — гукнув Браян. — Ловіть!

Він нахилився, поклав футляр зі скрипкою посередині полотна сковзанки і відпустив. Алберт легко впіймав інструмент за п'ять футів від підніжжя і відійшов.

Дженкінс, стрибаючи, заплющив очі й поїхав на землю перекосом, на одній худій сідниці. Нік спритно переступив до лівого

¹ «My dog has fleas» — співана фраза-мем, яка допомагає згадати ноти, на які налаштовуються струни музичного інструмента.

² Geronimo — традиційний вигук парашутистів чи будь-кого, хто стрибає з великої висоти.

боку сковзанки і впіймав письменника, якраз коли той вже вивалювався, вберігши його від неприємного падіння на бетон.

— Дякую вам, юначе.

— Нема за що, друже.

Слідом спустився Гефні; слідом той лисий чоловік. Потім у люку постали Лорел з Дайною Беллмен.

— Мені страшно, — сказала тоненьким, тремтячим голосом Дайна.

— Усе буде добре, любонько, — сказав Браян. — Тобі навіть стрибати не треба. Він поклав долоні на плечі Дайні й повернув її так, що вона опинилася лицем до нього, а спиною до сковзанки. — Подай мені свої руки, і я опущу тебе на сковзанку.

Але Дайна сховала руки за спиною:

— Не ви. Я хочу, аби це зробила Лорел.

Браян подивився на темноволосу молодичку:

— Зробіть?

— Так, — кивнула вона. — Якщо ви розкажете мені, що робити.

— Дайна вже зрозуміла. Спускайте її на сковзанку за руки.

Коли вона вляжеться животом з випрямленими ногами, то зможе просто так і поїхати донизу.

Руки Дайни були холодними в руках Лорел.

— Мені страшно, — повторила дівчинка.

— Любонько, це буде так само, як з'їхати з гірки на ігровому майданчику, — мовив Браян. — Той чоловік з англійським акцентом чекає внизу, щоб тебе вловити. Він уже підняв руки, точно як ловець у бейсболі. — Та ж ні, усвідомив він, навряд чи Дайна знає, на що це схоже.

Дайна підняла до нього обличчя з таким виразом, ніби він був зовсім дурненьким:

— Не в тому справа. Мені лячне це місце. Воно дивно пахне.

Лорел, яка, окрім власного нервового поту, не чула ніякого запаху, безпорадно подивилася на Браяна.

— Любонько, — почав Браян, опускаючись на одне коліно перед сліпою дівчинкою, — ми мусимо полишити літак. Це ж ти розумієш, правда?

Лінзи темних окулярів обернулися до нього.

— Чому? Чому ми мусимо полишати літак? Тут нема нікого.

Браян з Лорел скинулися очима.

— Ну, насправді, поки не перевіримо, ми не можемо цього знати, хіба не так? — спитав Браян.

— Я вже знаю, — сказала Дайна. — Тут нічим не пахне, нічого не чути. Проте... проте...

— Проте що, Дайно? — перепитала Лорел.

Дайна вагалася. Вона хотіла, аби вони зрозуміли, що насправді її тривожить не той спосіб, яким вона мусить полишити літак. Вона вже з'їжджала з гірок раніше, і вона довіряла Лорел. Лорел не відпустить її рук, якщо там буде небезпечно. Щось тут було *лихе, лихе*, і саме це її лякало — *оте лихе*. Воно не залягло в цій тиші, і не в цій порожнечі. Воно могло мати до них стосунок, але було більшим за них.

Щось *лихе*.

Але дорослі не вірять дітям, особливо сліпим дітям, і ще більш особливо, якщо сліпа дитина *дівчинка*. Дайна хотіла сказати, що їм не можна тут залишатися, що тут *небезпечно* залишатися, що їм треба знову завести літак і летіти далі. Але що вони на це можуть відповісти? Гаразд, звісно, Дайна права, всі повертаємося в літак? Та *ніколи*.

«Вони побачать. Вони побачать, що тут пусто, і тоді ми знову сядемо в літак і полетимо кудись в інше місце. В таке місце, де не вчувається небезпеки. Ще є час.

Я так думаю».

— Не звертайте уваги, — сказала вона Лорел. Голосом тихим і покірним. — Спускайте мене.

Лорел обережно опустила дівчинку на сковзанку. За мить Дайна поглянула вгору, на неї (*«От тільки вона не насправді дивиться, — подумала Лорел. — Бо вона зовсім не бачить»*), лежачи на помаранчевій сковзанці з розкинутими босими ногами.

— Гаразд, Дайно? — спитала Лорел.

— Ні, — відповіла Дайна. — *Нічого* тут не гаразд. — І ще до того як жінка встигла її відпустити, Дайна розімкнула пальці

на руках Лорел, звільнившись сама. Вона з'їхала донизу, і Нік її вловив.

Лорел вирушила слідом, вправно стрибнувши на сковзанку і чинно притримуючи на собі спідницю до самого низу. Таким чином, у літаку залишилися Браян, той п'яний хропун у хвості та наш веселун, король вечірок, любитель роздирати папір містер Під Горло.

«Не буде в мене з ним ніяких проблем. Бо мені насрати, що він робитиме», — сказав тоді Браян. Тепер він виявив, що це насправді не так. Цей чоловік несповна розуму. Браян мав підозру, що навіть маленька дівчинка це зрозуміла, а маленька дівчинка ж сліпа. Що, як він розбушується, якщо залишиться в літаку сам? Що, як у своєму буйстві вирішить розтросити кабіну?

«То й що? Ти не збираєшся нікуди летіти. Баки майже порожні».

І все одно йому не подобалася така ймовірність, і не тільки тому, що «Боїнг-767» — це та машина, яка коштує багато мільйонів доларів. Можливо, те, що Браян відчував, було неясним відлунням того, що він побачив в обличчі Дайни, коли дівчинка подивилася вгору зі сковзанки. Все тут здавалося зловісним, навіть гіршим, аніж на вигляд... і це лякало, бо він не розумів, як воно може виявитися ще більш зловісним. Літак, тим не менше, до лихого не належав. Навіть з його безмаль не порожніми баками, літак — це той світ, який Браян знав і розумів.

— Ваша черга, друже, — промовив він, як лишень тільки міг коректно.

— Ви ж розумієте, що я подам на вас скаргу, чи не так? — запитав Крег Тумі підозріло делікатним тоном. — Знаєте, я збираюся подати проти вашої авіакомпанії позов до суду на тридцять мільйонів доларів і саме вас у ньому вказати головним відповідачем?

— Це ваше право, містере...

— Тумі. Крег Тумі.

— Містере Тумі, — кивнув Браян. Потім він завагався: — Містере Тумі, ви розумієте, що з нами трапилося?

Крег визирнув з відчинених дверей — подивився на порожнє аеродромне поле, на широкі, злегка поляризовані шибки на

другому поверсі терміналу, де не було радісних друзів чи родичів, які дожидаються, коли вони зможуть обняти прибулих пасажирів, де жоден мандрівник нетерпляче не чекав, коли оголосять його рейс.

Звісно, він розумів. Це ленголієри. Це ленголієри прийшли нарешті по всіх дурних і лінивих людей, точно як його батько проказував, що так колись станеться.

Тим самим делікатним тоном Креґ почав:

— У відділі облігацій банківської корпорації «Дезерт Сан» мене називають Тягловим Конем. Ви це знаєте? — Він на хвилю заговірив, вочевидь очікуючи, що Браян щось відповість. Коли Браян не прореагував, він продовжив: — Звичайно, не знаєте. Так само, як не знаєте, наскільки важливим є той захід у «Пруденційному центрі» в Бостоні. І вам це, звичайно, байдуже. Проте дозвольте мені вам дещо пояснити, капітане: від результатів цієї зустрічі може залежати економічна доля держав — зустрічі, на якій, коли почнеться реєстрація, я буду відсутнім.

— Містере Тумі, все це дуже цікаво, але в мене дійсно нема часу.

— Часу! — раптом заверещав на нього Креґ. — Та що ви к чортам можете знати про час? Спитайте мене! Мене спитайте! Я знаю про час! Я знаю *все* про час! Часу обмаль, сер! Часу, *к херам, дуже обмаль!*

«От, чорт забирай, доведеться штовхати цього сучого сина», — подумав Браян, але, перш ніж він устиг це зробити, Креґ Тумі відвернувся й плигнув сам. Притискаючи свій портфель до грудей, він виконав досконалий «сіт-дроп», і Браяну раптом згадалися ті старі рекламні ролики «Герца»¹ по телевізору, оті, де О. Джей. Сімпсон² у костюмі й краватці промітався крізь аеропорти.

¹ «Herz» — заснована 1918 р., найбільша у світі корпорація з надання в оренду автомобілів та іншої техніки.

² О. J. Simpson (нар. 1947 р.) — зірка американського футболу, у 1970-х служив рекламним обличчям «Герца»; 1995 р. був звинувачений у вбивстві власної дружини та її коханця, але довгі судові процеси виявилися майже безрезультатними; у 2007 скоїв збройне пограбування в Лас-Вегасі, за що отримав 33 роки ув'язнення.

«Часу збіса обмаль!» — крикнув Крег, з'їжджаючи донизу, наче щитом прикриваючи собі груди портфелем, з холошами штанів, які задралися вгору, явивши чорні нейлонові гольфи «успішної ділової особи» до колін.

Браян пробурмотів:

— Господи, от же йобаний виродок.

Він затримався перед верхівкою сковзанки, ще раз озирнувся на знайомий, затишний світ свого літака... і стрибнув.

8

Десятеро осіб двома невеличкими групами стояли під велетенським крилом «Боїнга» з червоно-синім орлом на носі. В одній групі були: Браян, Нік, той лисий чоловік, Бетані Сімз, Алберт Кавснер, Роберт Дженкінс, Дайна, Лорел і Дон Гейфі. Трохи відокремлено від них, утворивши власну групу, стояв Крег Тумі, він же — Тягловий Кінь. Крег нахилився і, скориставшись лівою рукою, струсив стрілки в себе на штанах. Права його рука міцно стискала ручку портфеля. Потім він просто стояв, поглядаючи навкруги витрішкуватими, байдужими очима.

— Що тепер, капітане? — бадьоро запитав Нік.

— Це ви мені скажіть. Нам.

Якусь мить Нік дивився на нього — одна брова злегка зведена вгору, — немов питаючи Браяна, чи він це серйозно. Браян нахилив голову на півдюдма. Цього було достатньо.

— Ну, в термінал для початку, думаю я, — сказав Нік. — Як туди дістатися найшвидше? Є в когось ідеї?

Браян кивком показав на валки багажних візків, що скупчилися під звисом головного терміналу:

— Гадаю, найшвидший шлях дістатися досередини без переднього хобота — це багажний конвеєр.

— Гаразд; тоді пройдемося туди, леді і джентльмени, ви не проти?

Шлях був коротким, проте Лорел, яка вела за руку Дайну, подумала, що це найхимерніша прогулянка в її житті. Вона

побачила їх усіх ніби згори, менше дюжини цяточок, що повільно сунуть по широкій бетонній рівнині. Ані вітерця. Ані пташка не цвірінкне. Не долітає звіддалік гурчання жодного двигуна, і жоден людський голос не порушує цю неприродну тишу. Навіть їхні кроки здавалися їй лихими. На ній були туфлі з високими підборами, але замість бадьорого цокання, до якого вона звикла, Лорел здавалося, що вона чує тільки якийсь боязкий, плаский перестук.

«Здається, — думала вона, — це і є ключовим словом. Оскільки ситуація така дивна, тому все й починає здаватися дивним. Це ж бетон, от і все. На бетоні високі підбори звучать інакше».

Але Лорел ходила по бетону й раніше. Вона не пригадувала, щоб коли-небудь чула подібні звуки. Ці були... якимись ніби бляклими. Немічними.

Вони дісталися до багажних візків. Ведучи за собою вервечку людей, Нік проклав між візками звивистий шлях і врешті зупинився перед застиглою конвеєрною стрічкою, яка виходила з завішеного смугами гуми отвору. Конвеєр робив широке коло по платформі, де зазвичай вантажники знімали багаж з візків, а потім крізь інший, також завішений гумою отвір знову ховався в терміналі.

— Навіщо оті шматки гуми? — нервово запитала Бетані.

— Від протягів у холодну погоду, я гадаю, — сказав Нік. — Дайте-но, я просуну туди голову, погляну. Не бійтеся; це один момент.

І перш ніж хтось встиг щось відповісти, він скочив на конвеєрну стрічку і вже йшов, пригнувшись, до одної з прорізаних у будівлі амбразур. Діставшись туди, Нік опустився на коліна і просунув голову крізь гумові смуги.

«Зараз ми почуємо посвист, а тоді гуп, — майнула в Алберта дика думка, — а коли витягнемо його назад, він буде без голови».

Не сталося ні посвисту, ні гупання. Коли Нік звідти виринув, голова так само міцно сиділа в нього на в'язах, а на обличчі був задумливий вираз.

— Берег чистий, — промовив він, але тепер Алберту здався робленим цей бадьорий тон. — Ходімо сюдою, друзі. Коли тіло спітка тіло, і всяке таке¹.

Бетані відсахнулася:

— Там якісь тіла? Містере, там якісь мертві люди?

— Принаймні, я таких не бачив, — відповів Нік і, вже відкинувши спроби здаватися легковажним, провадив далі: — Намагаючись бути забавним, я недоречно процитував старого Боббі Бернса. І, боюся, замість викликати гумористичний ефект, це прозвучало несмаком. Фактично, я взагалі нікого не побачив. Але ж це, певною мірою, саме те, чого ми й очікували, хіба не так?

Так-то воно так... проте ця новина все одно важко впала їм на душі. І на Нікову душу також, судячи з його тону.

Один по одному вони видерлися на конвеєрну стрічку і полізли слідом за Ніком крізь висячі шматки гуми.

Дайна затрималася перед самим отвором, обернувшись до Лорел. Розмите світло зблиснуло в темних скельцях її окулярів, перетворивши їх на мить на люстерка.

— Тут насправді щось лихе, — повторила вона і проштовхнулася на той бік.

9

Один по одному — екзотичним багажем, що проповз по застиглий конвеєрній стрічці, — вони вигулькнули в головному терміналі Бенгорського міжнародного аеропорту. Алберт допоміг зійти Дайні, і тепер всі стояли, роздивляючись навкруги в німому зачудуванні.

Той шок, коли вони прокинулися в хтозна-яким магічним чином знелюднілому літаку, вже вивітрився; тепер на місце здивування прийшло відчуття дезорієнтації. Ніхто з них ніколи не

¹ «When a body meet a body» — фраза з шотландської народної пісні з буколічно-еротичним підтекстом «Comin' Thro' the Rye» («Навпрямки крізь жито»), яка стала широко відомою в обробці поета Роберта Бернса (1759—1796).

опинявся у терміналі аеропорту, який був би цілком порожнім. Тут не було нікого в ятках оренди автомобілів. Темними, мертви-ми висіли монітори «ПРИБУТТЯ/ВИЛЬОТИ». Ніхто не стояв за стійками, які обслуговували «Дельту», «Юнайтід», «Північно-Західну Авіаланку» чи «Прибережні авіалінії». Велетенський акваріум посеред залу з розтягнутим понад ним банером: «КУПУЙТЕ МЕЙНСЬКИХ ЛОБСТЕРІВ» стояв повний води, але жодних лобстерів у ньому не було. Верхні флуоресцентні світильники не горіли, а той невеличкий потік світла, що вливався крізь двері в дальнім кінці цього великого приміщення, згасав на півдорозі, залишаючи маленький гурт пасажирів рейсу № 29, які тулилися поближче одне до одного, у неприємному гнізді тіней.

— Зараз же, — промовив Нік, намагаючись збадьорити, та натомість породжуючи тільки ніяковість, — спробуємо подзвонити.

Йдучи до ряду таксофонів, Алберт звернув увагу на ятку «Бюджетна оренда авто»¹. У чарунках на задній стіні він побачив теки, позначені: БРІГЗ, ГЕНДЕЛФОРД, МЕРЧАНТ, ФЕНВІК і ПЕСТЛМЕН. Безсумнівно, у кожній містилася орендна угода, а також мапа центральної частини Мейну, і на кожній мапі була стрілочка з написом на ній «ВАМ СЮДИ», націлена на Бенгор.

«Але де ми насправді? — загадався питанням Алберт. — І де оті Брігз, Генделфорд, Мерчант, Фенвік і Пестлмен? Невже їх закинуло в інший вимір? Може, справа у «Вдячних мертвяках»²? Може, «Мертвяки» грають десь на півдні штату і всі поїхали на концерт?»

Позаду нього почувся якийсь сухий, дряпливий звук. Алберт ледь не вискочив з власної шкіри і вмент розвернувся, тримаючи футляр зі скрипкою наче дрючок. Там стояла Бетані, якраз підносячи сірника до кінчика сигарети.

— Налякала тебе? — підняла вона брову.

¹ «Budget Rent A Car» — заснована 1958 р. компанія, яка забезпечує гнучку систему знижок.

² «Grateful Dead» (1965—1995) — фолк-блюз-рок гурт з Сан-Франциско, який по тепер залишається головним мистецько-ідеологічним мотором психоделічної філософії гіпі.

— Трохи, — сказав Алберт, опускаючи футляр, посылаючи дівчині маленьку, ніякову посмішку.

— Вибач. — Вона струснула сірником, кинула його на підлогу і глибоко затягнулася сигаретою. — Нарешті. Принаймні, *це вже краще*. У літаку я не наважувалася. Боялася, що щось може вибухнути.

До них підтюпав Боб Дженкінс:

— Знаєте, я це покинув років десять тому.

— Ніяких повчань, прошу, — промовила Бетані. — Маю таке відчуття, якщо ми виберемося з цього живими й при здоровому глузді, на мене чекає цілий місяць повчань. Важких. Безперебійних.

Дженкінс звів вгору брови, але пояснень не попросив.

— Насправді, — сказав він, — я хотів у вас попросити сигарету. Здається, зараз прекрасний час, щоб відновити знайомство зі старими звичками.

Бетані посміхнулася й простягнула йому пачку «Мальборо». Дженкінс взяв сигарету, і Бетані дала йому прикурити. Він затягнувся і зразу ж закашлявся короткими клубками димових сигналів.

— *Ви таки дійсно* з цього з'їхали, — буденно зауважила дівчина.

Дженкінс погодився:

— Але я притьмом звикну знову. Боюся, в цьому й полягає справжній жах цієї звички. А ви, молодята, звернули увагу на годинник?

— Ні, — відповів Алберт.

Дженкінс показав на стіну над дверима до чоловічої й жіночої вбиральні. Вмонтований там годинник зупинився о 4:07.

— Усе сходиться, — сказав письменник. — Ми знаємо, що ми вже певний час перебували в повітрі, коли — назвемо це за відсутністю кращого терміна Подією — коли відбулася Та Подія. Сім хвилин по четвертій ранку за Східним часом — це 1:07 ночі за Тихоокеанським літнім часом. Отже, тепер ми знаємо, коли вона відбулася.

— Ух ти, як класно, — промовила Бетані.

— Так, — кивнув Дженкінс, чи то не помітивши, чи вважаючи за краще проігнорувати легкий привук сарказму в її тоні. — Але

щось з цим не так. Хотілося б мені, аби зараз було сонце. Тоді б я міг впевнитися.

— Що ви маєте на увазі? — запитав Алберт.

— Годинники — електричні, у всякому разі — не годяться. Тут нема електрики. Але якби вийшло сонце, ми могли б отримати бодай приблизне уявлення за довжиною і напрямком наших тіней, котра зараз година. Мій наручний годинник показує, що ось-ось за чверть дев'ята, але я йому не вірю. За моїми відчуттями зараз пізніше. Доказів цього я не маю і пояснити цього не можу, але що є, те є.

Алберт задумався. Подивився довкола. Знову подивився на Дженкінса.

— А знаєте, — мовив він, — так і є. Таке відчуття, що зараз майже обідній час. Ну, хіба не дурня?

— Це не дурня, — сказала Бетані. — Це просто джетлаг¹.

— Я не згоден, — заперечив Дженкінс. — Ми, юна пані, летіли з заходу на схід. Будь-яка темпоральна дезорієнтація у тих, хто подорожує з заходу на схід, відбувається протилежним чином. Час їм здається ранішим, ніж насправді.

— Я хочу запитати у вас про дещо, що ви зауважили в літаку, — мовив Алберт. — Коли капітан сказав нам, що *десь мусять бути й інші люди*, ви промовили: «хибна логіка». Насправді ви сказали це двічі. Але мені його слова здаються досить переконливими. Ми всі спали, і ось *ми тут*. А якщо та штука трапилася о... — Алберт поглянув на годинник, — о 4:07 за Бенгорським часом, у *цьому місті* майже всі мусили спати.

— Так, — люб'язно погодився Дженкінс. — Тоді де ж вони? Алберт розгубився:

— Ну...

Пролунав грюк, це Нік різко кинув слухавку одного з таксофонів. Той стояв останнім у довгому їх ряду; Нік уже перепробував усі.

¹ Jetlag — десинхроноз, розладнання біоритмів людини в результаті швидкого перетинання декількох часових поясів.

— Щоб їм за... пастися, — промовив він. — Вони всі неробочі. Що платні, що прямого виклику. Браяне, ви сміливо можете додати до виразу «жодна собака не дзвякне» також «жоден телефон не дзвякне».

— То що ж нам тепер робити? — спитала Лорел. Сама почувши, як нещасно звучить її голос, вона відчула себе такою змалою, такою зніченою. Поруч з нею повільно оберталася на місці Дайна. Схожа на тарілку радіолокатора в людській подобі.

— Давайте піднімемося, — запропонував Лисий. — Там мусить бути ресторан.

Усі подивилися на нього. Гєфні фиркнув:

— У вас тільки одне на думці.

Лисий поглянув на нього згорда:

— По-перше, моє ім'я не містер, а Руді Ворік. По-друге, люди краще думають, коли у них шлунок повний. — Він знизав плечима. — Просто такий закон природи.

— Я думаю, містер Ворік цілком правий, — сказав Дженкінс. — Нам усім *не завадило б* чогось поїсти... і, якщо ми піднімемося, там можуть знайтися якісь інші підказки щодо того, що з нами трапилося. Я схилиюся до того, що вони знайдуться.

Нік знизав плечима. Він раптом здався втомленим і розгубленим.

— Чом би й ні, — промовив він. — Я вже починаю відчувати себе якимсь містером Робінзоном-Чорти-Його-Забирай-Крузо.

Безладним гуртом вони вирушили до ескалятора — також безживно заляклого. Алберт, Бетані і Боб Дженкінс йшли разом трохи позаду.

— Ви щось знаєте, правда? — спитав Алберт. — Що саме?

— Можливо, я щось *розумію*, — поправив його Дженкінс. — А можливо, й ні. Наразі я поки що притримаю язика за зубами... окрім однієї поради.

— Якої?

— Це не для вас; це для юної пані. — Він обернувся до Бетані. — Економте сірники. Така моя пропозиція.

— Що? — насупилася на нього Бетані.

— Ви мене чули.

— Йой, гадаю, що так, але не второпаю, що ви маєте на увазі. Напевне там є газетний кіоск, нагорі, містере Дженкінс. У них повно сірників. І сигарет, і одноразових запальничок.

— Згоден, — сказав Дженкінс. — І все ж таки раджу вам заощаджувати *ваши* сірники.

«Він знову грає Філо Крісті, чи як там його», — подумав Алберт.

Він уже було збирався вказати на це, ввічливо попрохавши містера Дженкінса згадати, що вони не в якомусь з його романів, коли Браян Інгал зупинився перед підніжжям ескалатора, і то так раптово, що Лорел довелося різко смикнути Дайну за руку, щоб сліпа дівчинка на нього не наштотхнула.

— Легше на поворотах, гаразд? — попросила Лорел. — На той випадок, якщо ви не помітили, тут незряча дитина.

Браян її проігнорував. Він блукав поглядом по невеличкому гурту біженців.

— Де містер Тумі?

— Хто? — перепитав лисий чоловік... тобто, Ворік.

— Той парубок, у якого важлива зустріч у Бостоні.

— Кому воно треба? — кинув Гефні. — Зник з очей, зійшов і з думки.

Але Браяну було тривожно. Йому не подобалася сама думка, що Тумі міг десь заникатися й діяти самотійно. Він не розумів чому, але йому зовсім не подобалася така перспектива. Він кинув погляд на Ніка. Нік знизав плечима, потім похитав головою.

— Я не бачив, коли він зник, друже. Загрався з телефонами. Вибачаюся.

— *Тумі!* — крикнув Браян. — *Крес Тумі! Де ви?*

Відповіді не було. Тільки та сама химерна, гнітюча тиша. І тоді дещо зауважила Лорел, дещо таке, від чого в неї похолола шкіра. Браян, склавши долоні, кричав угору вздовж ескалатора. В будівлі з такою високою стелею мусило відповісти бодай якесь відлуння.

Але тут його не було. Жодного відлуння, зовсім.

10

У той час поки інші були зайняті справами на першому поверсі — двоє підлітків та той стариган стояли біля ятки компанії з оренди авто; решта дивилися як громило-британець випробовує телефони, — Крег Тумі тихо, як мишка, прокрався нагору по бездвижному ескалатору. Він точно знав, куди бажає потрапити; він точно знав, що шукати, коли туди дістанеться.

Швидкими кроками, розмахуючи портфелем біля правого коліна, він пішов через велику чекальну залу. Ігноруючи як порожні крісла, так і порожній бар під назвою «Червоний барон». У дальньому кінці цього приміщення, над гирлом широкого, темного коридору висів покажчик. З такими написами на ньому:

ПЕРОН № 5 ПРИБУТТЯ МІЖНАРОДНИХ РЕЙСІВ

КРАМНИЦІ Д'ЮТИ-ФРІ

МИТНИЦЯ США

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ АЕРОПОРТУ

Крег уже мало не дістався початку коридору, коли знову поглянув у широке вікно на аеродромне поле... і тут же його швидка хода затнулася. Він повільно наблизився до вікна і подивився надвір.

Там не було на що дивитися, крім порожнього бетону і застиглого, безколірного неба, але попри це його очі почали витріщатися, він відчув, як страх починає вповзати йому в серце.

«Вони йдуть», — раптом повідомив йому чийсь мертвий голос. То був голос його батька, і говорив він з маленького, примарного мавзолею, прихованого в якомусь похмурому куточку душі Крега Тумі.

— Ні, — прошепотів Крег, і це слово сплело маленьку квітку з туману на вікні перед його губами. — Ніхто не йде.

«Ти поводився погано. Гірше того, ти лінувався».

— Ні!

«Так. У тебе була домовлена зустріч, а ти її пропустив. Ти втік. Ти втік, та ще й не куди-небудь, а в таке ідіотське місце, як Бенгор у штаті Мейн».

— Це не моя вина, — пробурмотів Крег. Тепер він уже стискав ручку свого портфеля майже з болісною міццю. — Мене завезли проти моєї волі. Мене... мене захопили силою!

Жодної відповіді від того внутрішнього голосу. Тільки хвили осуду. І знову Крег інтуїтивно відчув той гніт, під яким він перебуває, той жахливий, безкінечний тиск. Ваготу глибоководдя. Той внутрішній голос не мусив йому пояснювати, що виправдань не існує; Крег сам це знав. Він знав це віддавна.

«ВОНИ були тут... і вони повернуться. Ти ж це розумієш, хіба не так?»

Він розумів. Ленголієри повернуться. Вони повернуться по нього. Він їх відчуває. Він їх ніколи не бачив, але знає, якими жахливими вони будуть. А чи він самотній у цьому знанні? Він гадав, що ні.

Він подумав, що та сліпа дівчинка також може знати щось про ленголієрів. Але це не мало значення. Єдине, що має значення, — це потрапити в Бостон, потрапити в Бостон до того, як ленголієри прибудуть у Бенгор зі свого жахливого, погибельного лігва, щоби зжертити його, ридаючого, живцем. Він мусить потрапити на ту зустріч у «Пру», мусить розповісти їм, що він зробив, і тоді він стане...

Вільним.

Він буде вільним.

Крег відсахнувся від вікна, від порожнечі й застигlosti й кинувся в коридор під тим покажчиком. Пусті крамниці він проминув, не кинувши на них і погляду.

Поза ними він підійшов до дверей, які шукав. На них була маленька прямокутна табличка, якраз над оглядовим вічком. «СЛУЖБА БЕЗПЕКИ АЕРОПОРТУ» повідомляв напис на табличці.

Він мусив потрапити туди. Так чи інакше, він мусив потрапити досередини.

«Все це... все це божевілля... воно не мусить стосуватися мене. Я не мушу з ним жити. Досить».

Крег простягнув руку і торкнувся ручки на дверях офісу Служби безпеки аеропорту. Замість порожнього погляду, в його очах з'явився вираз чіткої рішучості.

«Я перебував під цим гнітом довгий, дуже довгий час. З семи років? Ні, я гадаю, це почалося навіть раніше. Факт той, що я перебуваю під гнітом відтоді, як себе пам'ятаю. Це, останнє, навіженство є лише новою варіацією того самого. Ймовірно, це те, про що казав той чоловік у вбогому спортивному піджаку: якийсь експеримент. Агенти певної урядової секретної служби або якоїсь зловісної іноземної держави проводять експеримент. Але я вирішив надалі не брати участі ні в яких експериментах. Мені байдуже, якщо цим керує мій батько, чи моя матір, чи декан Вищої школи менеджменту, чи Рада директорів банківської корпорації «Дезерт Сан». Я вирішив не брати участі. Я вирішив усунутися. Я вирішив дістатися до Бостона і закінчити те, що я поклав собі зробити ще тоді, коли обстоював купівлю аргентинських облигацій. Якщо я не...»

Але Крег знав, що трапиться, якщо він не зможе.

Він збожеволіє.

Крег взявся за дверну ручку. Вона не поворухнулася під його долонею, але коли він слабенько, сумовито її штовхнув, двері прочинилися. Чи то їх полишили незамкненими, чи то вони відімкнулися, коли пропала електрика й охоронні системи перестали працювати. Крегу було байдуже, з якої саме причини. Важливим було те, що йому не потрібно паскудити свій одяг, намагаючись проповзи через вентиляційну трубу чи щось таке. Він досі мав цілком серйозний намір ще до кінця цього дня з'явитися на тій зустрічі й не бажав, щоб, коли він туди дістанеться, одяг на ньому був закаляним якимсь брудом і мастилом. Одна з простих, безвиняткових істин цього життя: хлопці в брудних костюмах довіри не мають.

Він штовхнув двері навстіж і ввійшов досередини.

Браян з Ніком опинилися на вершині ескалатора першими, потім і інші зібралися навкруг них. Тут була центральна чекальна зала БМА — велика квадратна коробка, заповнена пластиковими контурними кріслами (деякі з прикрученими до підлокітників платними телеприймачами), в якій панувала ціла стіна (від підлоги до стелі) з поляризованого скла. Зразу ліворуч від них стояли газетний кіоск і контрольно-пропускний пункт, що обслуговував перон № 1; праворуч від них через всю залу тягнувся ресторан «Дев'яте небо» з баром «Червоний барон». Поза рестораном починався коридор, що вів до Служби безпеки аеропорту і корпусу міжнародних рейсів.

— Ходімо до... — почав Нік, але Дайна його зупинила:

— Зачекайте.

Вона промовила це сильним, наполегливим голосом, і всі здивовано обернулися на неї.

Дайна відпустила руку Лорел і підняла обидві свої. Великі пальці вона завела собі за вуха, а решту пальців розчепірила, наче віяла. Потім вона просто так і стояла стовпом, у цій чудернацькій і доволі дурнуватій позі прислухання.

— Що... — почав Браян, але Дайна різко, безапеляційно прошипіла:

— *Шши!*

Вона трішки повернулася вліво, застигла, потім оберталася в протилежний бік, поки мляве світло, що лилося крізь вікна, не почало падати прямо на неї, перетворивши її вже й без того бліде обличчя на щось примарне і моторошне. Вона зняла свої темні окуляри. Очі під ними виявилися широко розплющеними, карими й не зовсім безвиразними.

— Там, — промовила вона тихим голосом сновиди, і Лорел відчула, як жах холодними пальцями починає пестити їй серце. І в цьому вона не була самотньою. Бетані тулилася до неї з одного боку, а Дон Ёфні підступив ближче з іншого. — Там я відчуваю світло. Мені казали, саме тому вони вважають, що я зможу знову бачити. Я завжди відчуваю, де світло. Воно ніби пече мені в голові.

— Дайно, що... — почав Браян.

Нік штовхнув його ліктем, обличчя в англійця видовжилося, повужчало, а лоб збрижився зморшками.

— Помовчте, друже.

— Світло... тут.

Дайна повільно вирушила від них, так і тримаючи долоні віями біля вух, виставивши вперед лікті, щоби, наштовхнувшись спершу ними, виявити будь-який об'єкт, який може стояти на її шляху. Так вона просувалася, поки не опинилися менш як за два фути від вікна.

Потім вона повільно простягнула руку й торкнулася пальцями скла. Це було схоже на те, ніби чорна морська зірка чітко вималювалася на тлі бляклого неба. Дайна озвалася нещасним мурмотінням:

— Це скло також неправильне, — стиха пролепетала вона тим самим голосом сновиди.

— Дайно... — почала Лорел.

— Шшш, — відгукнулася дівчинка, не обертаючись. Вона стояла проти вікна, як та мала, що чекає на батька з роботи. — *Я щось чую.*

Ці промовлені пошепки слова вселили в голову Алберта Кавнера якийсь німий, безтямний жах. Він відчув, як щось давить йому на плечі і, опустивши очі, побачив, що, схрестивши руки на грудях, сам учепився в себе.

Браян прислухався зі всією своєю увагою. Він почув власне дихання і дихання інших... проте більше нічого не чув.

«Це тільки її уява, — подумав він. — Ото й усе».

Але залишався заінтригованим.

— Що? — настійливо запитала Лорел. — Що ти чуєш, Дайно?

— Не знаю, — відповіла дівчинка, не відвертаючись від вікна. — Там ледь чутно. Мені було подумалося, що я це чую, коли ми спустилися з літака, та потім я вирішила, що це лише моя уява. Тепер я чую цей звук трішки краще. Я чую його навіть крізь скло. Цей звук... він трохи схожий на рисові пластівці, коли заллеш їх молоком.

Браян обернувся до Ніка й запитав стиха:

— Ви чуєте що-небудь?

— Та нічогосінько збіса, — відповів Нік таким самим, як у Браяна, голосом. — Але вона сліпа. Вона звикла примушувати свої вуха працювати з подвійною ефективністю.

— Я думаю, це істерія, — мовив Браян. Тепер він уже шепотів, майже торкаючись губами Нікового вуха.

Дайна відвернулася від вікна.

— Ви чуєте що-небудь? — передражнила вона. — Та нічогосінько збіса. Але вона сліпа. Вона звикла примушувати свої вуха працювати з подвійною ефективністю. — Дайна зробила паузу, а потім додала: — Я думаю, це істерія.

— Дайно, що це ти таке говориш? — розгублено, злякано запитала Лорел. Вона не чула мурмотіння Браяна й Ніка, хоча стояла до них набагато ближче, ніж Дайна.

— Запитайте в них, — сказала Дайна. Голос у неї тремтів. — Я не божевільна! Я сліпа, але не божевільна!

— Гаразд, — промовив Браян вражено. — Гаразд, Дайно. — А потім до Лорел: — Я балакав з Ніком. Вона нас почула. Аж звідтіля, від вікна, вона нас почула.

— У тебе класний слух, золотко, — похвалила Бетані.

— Я чую те, що чую, — сказала Дайна. — І я таки чую щось отам. У тому напрямку. — Дівчинка показала крізь вікно на схід. Вона обвела їх своїми незрячими очима. — І воно *лихе*. Там цей жахливий звук, цей лячний звук.

Дон Гефні нерішуче промовив:

— Якби ви впізнали, маленька міс, що воно таке, нам би це допомогло, можливо.

— Я не можу, — відповіла Дайна. — Але знаю, що воно ближче, ніж було. — Вона знову одягла свої темні окуляри, рука в неї тремтіла. — Нам треба забиратися звідси. І нам треба забиратися швидше. Бо щось наближається. Це щось *лихе*, воно й видає отой крупнистий звук.

— Дайно, — сказав Браян, — у літаку, яким ми прилетіли, майже закінчилося пальне.

— *Тоді ви мусите його туди залити!* — пронизливо закричала Дайна. — *Воно наближається, невже ви не розумієте? Воно наближається і, якщо ми не заберемося до того, як воно опиниться тут, ми загинемо! Ми всі загинемо!*

Голос у неї надломився, вона почала схлипувати. Вона ж не провісниця, не медіум, а тільки маленька дівчинка, змушена переживати свій жах у темряві, що була майже цілковитою.

Вона нетвердою ногою вирушила до них, її витримка зовсім пропала. Лорел вхопила Дайну до того, як вона встигла наштовхнутися на одну з тих направних лив, які позначали шлях до контрольно-пропускного пункту, і міцно її обняла. Вона намагалася втішити дівчинку, але ті останні слова дзвеніли луною в збентеженому, шокованому розумі Лорел:

«Якщо ми не заберемося до того, як воно опиниться тут, ми загинемо.

Ми всі загинемо».

12

Крег Тумі почув, як та мала скигльїка десь там знову почала свій котячий концерт, але не звернув уваги. Він знайшов те, що шукав, у третій з відчинених ним шафок, позначеній викарбуваним на пластиковій стрічці прізвищем МАРКІ. На верхній полиці, визираючи з коричневого паперового пакета, лежав обід містера Маркі — сендвіч «субмарина»¹. На нижній полиці акуратно, рядком, стояли повсякденні туфлі містера Маркі. Між полицями на одному гачку висіла проста біла сорочка і ремінь. З кобури на ремені стирчала рукоять службового револьвера містера Маркі.

Крег розстібнув кобуру і витяг зброю. Він мало розумівся на зброї — на його око, це міг бути і 32-й, і 38-й, і навіть 45-й калібр, — але дурнем він не був, а отже, кілька секунд пововтузившись з револьвером, зумів відкинути барабан. Усі шість гнізд

¹ «Sub»/«Submarine» — сендвіч завдовжки з фут (30,48 см) з різними видами м'яса, сиру та зелені.

були заряджені. Він повернув барабан на місце, злегка кивнув, почувши «клац», а потім уважно обстежив район курка й обидва боки рукояті. Креґ шукав собачку запобіжника, але такого там, схоже, не було. Він поклав палець на спусковий гачок і трішки натиснув, поки не побачив, що курок разом з барабаном злегка ворухнулись. Креґ кивнув, задоволений.

Він розвернувся, і враз, без попередження, Креґа вдарило найпотужнішим за все його доросле життя відчуттям самотності. Револьвер ніби поважчав, і рука, що його тримала, повисла. Тепер Креґ стояв з понуреними плечима, портфель обвис у його правій руці, а револьвер аеропортівського охоронця — в лівій. На обличчі застиг вираз крайньої, приниженої жалюгідності. І раптом йому навівся один спогад, дещо таке, про що він не думав багато років: Креґ Тумі, дванадцятирічний, лежить, здригаючись, у ліжку і гарячі сльози течуть по його обличчю. В іншій кімнаті гучно грає стереосистема і його матір фальшиво гуде, підспівуючи п'яним голосом Мерріллі Раш¹: «Просто клич мене *янголом*... ранковим, бей-бі... просто торкнися моєї щоки... перш ніж покинеш мене, бей-бі...»

Лежить там у ліжку. Здригається. Плаче. Не дозволяючи собі ані звуку. І думає: «Чому ти не можеш любити мене, не даси мені спокою, матусю? Чому ти не можеш просто любити мене і не даси мені спокою?»

— Я нікому не бажаю зла, — пробурмотів крізь сльози Креґ Тумі. — Я не бажаю, але це... це нестерпно.

У протилежному кінці кімнати висіли телемонітори — всі безживні. Якусь мить, поки він на них дивився, правда про те, що відбулося, що *досі* відбувається, намагалася вдертися в Креґа. Був момент, коли вона майже прорвалася крізь складну систему його невротичних захисних щитів до того бомбосховища, в якому він проживав своє життя.

«Усі померли, Креґгі-Белгі. Весь світ вимер, окрім тебе і людей, які летіли в тому літаку».

¹ Merrilee Rush (нар. 1944 р.) — поп-співачка з Сіетла, чийм найбільшим хітом була пісня «Angel of the Morning» (1968).

— Ні, — простогнав він, падаючи на один зі стільців, що стояли довкола покритого пластиком кухонного столу в центрі кімнати. — Ні, це не так. Це зовсім не так. Я відкидаю цю ідею. Я абсолютно її відкидаю.

«Ленголієри були тут, і вони повернуться, — включився його батько. Як завжди, поборовши голос матері. — Тобі краще вже зникнути звідси, коли вони з'являться... бо сам знаєш, що трапиться».

Авжеж, він знав. Вони зжеруть його. Ленголієри зжеруть його цілком.

— Але я не бажаю нікому зла, — повторив він тужливим, безутішним голосом.

На столі лежала надрукована на мімеографі копія графіка чергувань. Крег відпустив портфель і поклав револьвер на стіл поряд з собою. Він узяв той графік чергувань і якусь мить дивився на нього незрячими очима, а потім з лівого боку аркуша почав відривати довгу смужку.

Ри-ип.

Невдовзі, коли купка тонких смужок — мабуть, найтонших з усіх! — почала накопичуватися на столі, Крег уже був загіпнотизованим. Але навіть тоді холодний голос батька не зовсім його полишив.

«Сам знаєш, що трапиться».

РОЗДІЛ 5

Книжечка картонних сірників. Пригоди сендвіча з саламі.

Черговий приклад дедуктивного методу.

Аризонський Юдей грає на скрипці. Єдиний звук у місті.

1

Крижану тишу, яка застигла після застереження Дайни, розбив зрештою Роберт Дженкінс:

— У нас є певні проблеми, — почав він сухим голосом лектора в аудиторії. — Якщо Дайна щось чує — а після того чудового доказу, який вона нам щойно продемонструвала, я схильний вірити, що вона дійсно щось чує, — нам варто було б знати, що воно таке. Ми не знаємо. Це одна проблема. Брак пального в літаку — це друга проблема.

— Там стоїть «727-й», — сказав Нік. — Затишно припасований до перехідного хобота. Браяне, ви вмiєте на такому літати?

— Так, — відповів Браян.

Нік розвів руками в бік Боба і знизав плечима, немов говорячи: «Ось так: один вузол уже розв'язано».

— Припустімо, ми дійсно злетіли знову, і куди нам тоді летіти? — продовжив далі Дженкінс. — Ось вам і третя проблема.

— Геть, — моментально вставила Дайна. — Геть від цього звуку. Ми мусимо забратися геть від цього звуку і того, що його створює.

— Скільки в нас ще часу, як ти вважаєш? — м'яко запитав Браян. — Скільки часу до того, як воно дістанеться сюди, Дайно? Взагалі, маєш бодай якесь уявлення?

— Ні, — відповіла дівчинка з безпечного кола рук Лорел. — Я думаю, воно все ще далеко. Я думаю, час ще є. Але...

— Тоді я пропоную нам зробити саме те, що пропонував містер Ворік, — сказав Боб Дженкінс. — Давайте перейдемо до ресторану, трохи чогось перекусимо й обговоримо, як нам діяти далі. Їжа дійсно *справляє* благотворний вплив на те, що мес'є Пуаро полюбляв називати маленькими сірими клітинами.

— Нам не варто *затримуватися*, — нервово промовила Дайна.

— П'ятнадцять хвилин, — сказав Боб. — Не більше. І навіть у твоєму віці, Дайно, ти мусила б знати, що корисним діям завжди мають передувати корисні роздуми.

Алберт раптом второпав, що в автора детективів є власні причини, щоби піти до ресторану. Маленькі сірі клітини містера Дженкінса перебували в бездоганному робочому стані — чи, принаймні, йому вони *здавались* такими, — а після лячно проникливої оцінки письменником їхньої ситуації на борту літака Алберт щонайменше був готовий повірити йому авансом.

«Він хоче нам щось показати, або довести нам щось», — подумав хлопець.

— Напевне, ми ж іще маємо п'ятнадцять хвилин? — прохально запитав він.

— Ну... — нехотя відповіла Дайна. — Гадаю, так.

— Чудово. Отже, вирішено, — бадьоро відгукнувся Боб. І подався через залу в бік ресторану так, ніби вважав само собою зрозумілим, що інші вирушать слідом за ним.

Браян з Ніком презирнулися.

— Нам краще піти за ним, — тихо сказав Алберт. — Я думаю, він діло знає.

— Якого роду діло? — перепитав Браян.

— Я точно не знаю, але, гадаю, там мусить бути щось таке, що варто з'ясувати.

Алберт вирушив услід за Бобом; Бетані слідом за Албертом, а інші потягнулися за ними, Лорел вела Дайну за руку. Дівчинка була дуже блідою.

2

Ресторан «Дев'яте небо» насправді виявився кафетерієм з повною напоїв і сендвічів вітриною-холодильником углибині та стійкою з іржостійкої сталі, що тягнулася перед довгим, з багатьма секціями тепловим столом. Усі секції були порожніми і сяяли чистою. Ні плямки жиру не було на грилі. Склянки — оті тривкі, характерні для кафетеріїв гранчасті склянки — були складені акуратними пірамідами на дальніх полицях разом з широким вибором іншого, не менш тривкого кафетерійного посуду.

Роберт Дженкінс стояв біля каси. Коли ввійшли Алберт з Бетані, він спитав:

— Бетані, можна мені ще одну сигарету?

— Ух ти, та ви справжній халявщик, — відгукнулась вона, але добродушним тоном. Діставши пачку «Мальборо», вона витрусила сигарету. Боб її взяв, але, коли Бетані простягнула йому сірники, зупинив її руку.

— Я краще скористаюся якимсь з оцих, гаразд?

Біля касового апарата стояла ваза, повна картонних книжечок сірників з рекламою бізнес-школи «Ласел»¹. Маленька табличка біля вази повідомляла: «ДЛЯ НАШИХ НЕЗРІВНЯННИХ ДРУЗІВ»². Боб взяв звідти книжечку, розгорнув її і відірвав один сірник.

— Звісно, — погодилась Бетані. — Але навіщо?

— От це ми зараз і спробуємо з'ясувати, — відповів Дженкінс. Він поглянув на інших. Вони стояли поряд півколом, спостерігали — всі, окрім Руді Воріка, котрого вже занесло вглиб робочої зони, де він уважно інспектував вміст вітрини-холодильника.

Боб креснув сірником. Той залишив якийсь білий мазок на чиркалі, але не загорівся. Він креснув ним знову з тим самим результатом. На третій спробі картонний сірник погнувся. Та й більша частина його головки все одно стерлася.

— Так, так, — промовив Боб тоном, абсолютно позбавленим здивування. — Я припускаю, що вони відсиріли. Нумо, спробуймо книжечку з дна, гаразд? Там вони мусять бути сухими.

Він зарився на дно вази, розсипавши на стійку кілька картонних книжечок. На око Алберта, всі вони мали абсолютно сухий вигляд. За спиною в хлопця знову скинулися очима Браян з Ніком.

Боб виловив книжечку сірників, відірвав один і спробував його запалити. Той не загорівся.

— Псячий син, — вилаявся Дженкінс. — Схоже на те, що щойно ми відкрили ще одну проблему. Я можу позичити ваші сірники, Бетані?

Дівчина подала їх без жодного слова.

— Зачекайте хвилику, — промовив повагом Нік. — Що ви наразі відкрили, друже?

— Тільки те, що ця ситуація має ширші наслідки, ніж нам спершу уявлялося, — сказав Боб. Очі в нього залишалися доволі

¹ «LaSalle» — відомий своєю агресивною рекламною політикою університет, який існував у Чикаго, перший, що почав надавати в США заочну освіту.

² В рекламі гра слів, оскільки «matchless» може означати як «незрівнянний», так і «безсірниковий».

спокійними, проте обличчя, з якого вони дивилися, виглядало змарнілим. — І ще в мене є думка, що ми могли припуститися однієї великої помилки. Що є досить зрозумілим, зважаючи на обставини... але допоки ми не виправимо наше уявлення стосовно даного предмета, мені не віриться, що ми зможемо добитися бодай якогось прогресу. Я назвав би це аберрацією перспективи.

До них уже неспішно вертався Ворік. Він вибрав собі якийсь сендвіч в упаковці й пляшку пива. Схоже було, ці придбання його значно підбадьорили.

— Колеги, що відбувається?

— Та хай йому трясця, якщо я знаю, — сказав Браян, — але мені воно не дуже подобається.

Боб Дженкінс витяг сірник з книжечки Бетані й креснув ним. Той загорівся з першої спроби.

— Ага, — промовив він і підніс полум'я собі до сигарети.

Запах диму здався Браяну неймовірно різким, неймовірно солодким, і за мить роздумів знайшлася й відповідь: це був єдиний запах — якщо не рахувати слабеньких повітів лос'йону для гоління від Ніка Гопвела та парфуму від Лорел — який він відчував. Тепер, коли він про це подумав, Браян усвідомив, що він також чує запах поту своїх супутників.

Боб усе ще тримав у руці палаючого сірника. Тепер він відігнув обкладинку тієї книжечки, яку дістав з вази, розгорнувши всі сірники в ній, і торкнувся їх головок своїм. Довгу мить не відбувалося нічого. Письменник совав полум'я туди-сюди вздовж головок тих сірників, але вони не загоралися. Всі дивилися на це, як заворожені.

Нарешті почулося кволе «пшшш» і кілька з тих сірників покликалися до недовгого, неяскравого життя. Насправді вони не зовсім загорілися; слабенько засвітилися та й погасли. Кілька пасемиць диму попливли вгору... диму, який, схоже, не мав запаху взагалі.

Боб обвів усіх поглядом і невесело усміхнувся.

— Навіть це, — сказав він, — більше, ніж я очікував.

— Гаразд, — мовив Браян, — Поясніть нам, бо я розумію так що...

У цю мить відразливий скрик видав Руді Ворік. Дайна пискнула і тісніше притулилась до Лорел. Алберт відчув, як високо стрибнуло серце в його грудях.

Руді вже розгорнув свій сендвіч — той був, на погляд Браяна, з саламі й сиром — і встиг відкусити від нього добрячий шматок. Тепер він виплюнув його на підлогу з гримасою огиди.

— Він тухлий! — кричав Руді. — От, чорти б його взяли! *Ненавиджу* таке!

— Тухлий? — швидко перепитав Боб Дженкінс. В очах його немов спалахнули сині електричні іскри. — О, я щодо цього сумніваюся. В наші дні готові м'ясопродукти так нашпиговані консервантами, що потрібно годин вісім чи й більше на гарячому сонці, щоб вони почали псуватися. А з того годинника нам відомо, що електрика в цій вітрині-холодильнику пропала менш ніж п'ять годин тому.

— Можливо, й ні, — заговорив Алберт. — Ви самі казали, що за відчуттям зараз пізніше, ніж показують наші наручні годинники.

— Так, але я не думаю... А та вітрина все ще холодна, містере Ворік? Коли ви її відчинили, всередині ще був холод?

— Не зовсім, щоб холод, але прохолодно, — сказав Ворік. — Але цей сендвіч однаково нахер зіпсутий. Прошу пробачення, пані. Ось. — Він простягнув сендвіч. — Якщо не вірите, що він тухлий, самі скуштуйте.

Боб дивився на сендвіч, явно набираючись хоробрості, а потім так і зробив: відкусив маленький шматочок від незайманого кінця. Алберт побачив, як по його обличчю промайнула відраза, але Дженкінс не позбавився відкушеного негайно. Він жував раз... другий, потім відвернувся й виплюнув собі на долоню. Той напівпережований шматок сендвіча він викинув до сміттевого бачка під полицею зі спеціями, слідом полетіла і решта сендвіча.

— Не протухлий, — сказав він. — Позбавлений смаку. Втім, не тільки це. Він ніби зовсім безконсистентний. — Губи письменника викривилися в мимовільній гримасі огиди. — Ми говоримо

про прісні речі — такі як нічим не присмачений білий рис, варена картопля, — але навіть найпрісніша їжа, я вважаю, має певний смак. Цей сендвіч не має жодного. Це — немов жувати папір. Тож не дивно, що ви подумали, ніби він протухлий.

— Він тухлий, — вперто повторив лисий чоловік.

— Спробуйте ваше пиво, — запропонував Боб. — Воно протухнути не може. Кришечка на місці, а пляшкове пиво не псується, навіть якщо зберігається не в холодильнику.

Руді глибокодумно подивився на пляшку «Бадвайзера» у своїй руці, потім похитав головою і простягнув її Бобу:

— Мені його більше не хочеться.

Він кинув погляд на вітрину-холодильник, в очах його був недобрый вираз, немов Руді підозрював, що це Дженкінс зробив його жертвою такого некумедного розіграшу.

— Вип'ю, якщо мушу, — сказав Боб. — Але один раз я вже офірував власний організм на користь науки. Може, хтось інший покуштує це пиво? Я думаю, це дуже важливо.

— Дайте його мені, — промовив Нік.

— Ні, — це сказав Дон Гефні. — Дайте його мені. Заради Бога, я залюбки вип'ю пива. Пив я його теплим й раніше, і очі від то' в мене не вилізли.

Він взяв пиво, відкрутив кришку і перехилив пляшку. За мить він різко крутнувся назад і виприснув на підлогу те, що встиг набрати до рота.

— Господи! — скрикнув він. — Ніяке! Ніяке, аж нудне.

— Справді? — жваво відгукнувся Боб. — Добре! Чудово! А за раз ми всі дещо побачимо!

Він миттю опинився за стійкою й дістав з полиці склянку. Гефні поставив пляшку поряд з касовим апаратом, і Браян побачив її зблизька раніше, ніж її встиг ухопити Боб Дженкінс. Він не помітив піни, яка мусила б зібратися в її горлі.

«Там взагалі може бути вода», — подумав він.

Втім, те, що Боб налив з пляшки, не було схожим на воду; на вигляд воно було пивом. Видхлим пивом. Без пінної шапки. Кілька крихітних бульбашок чіплялися до внутрішніх стінок

склянки, але жодна з них не проривалася крізь цю рідину до поверхні.

— Гарзд, — поволі промовив Нік. — Воно видхле. Інколи таке трапляється. Не закрутили кришку до кінця в броварні, і газ витік. Кожному трапляється видхле пиво час від часу.

— Але, якщо ви згадаєте про сендвіч з саямі без смаку, це про децю каже, хіба не так?

— Каже про *що*? — зірвався Браян.

— Одну хвилинку, — зупинив Боб. — Давайте спершу розглянемо *аргумент* містера Гопвела, ви не проти? — Він відвернувся, вхопив обома руками кілька склянок (парочка впали з полиці й розбилися об підлогу) і з повороткою спритністю бармена почав розставляти їх вздовж стійки. — Принесіть мені ще пива. А заодно й пару якихось газованих напоїв.

Алберт з Бетані пішли до вітрини-холодильника й дістали звідти навмання по чотири-п'ять пляшок.

— Він дахом поїхав? — стиха запитала Бетані.

— Я так не вважаю, — сказав Алберт. Він собі приблизно уявляв, що збирається продемонструвати їм письменник... і йому не подобалася та форма, якої набувала ця ідея в його уяві. — Пам'ятаєш, він порадив тобі економити сірники? Він знав, що щось таке має статися. Тому він так настирливо й кликав нас до цього ресторану. Хотів нам показати.

3

Графік чергувань було подерто на три дюжини вузьких смужок, а ленголієри тепер були ближче.

Крег відчував їх наближення потилицею — йому важчало в голові.

Важкість ставала дедалі нестерпнішою.

Час було йти.

Він узяв револьвер і свій портфель, потім підвівся і полишив офіс служби безпеки. Йшов він повільно, дорогою репетируючи в голові:

«Я не бажаю вас застрелити, але зроблю це, якщо буду змушений. Доправте мене в Бостон. Я не бажаю вас застрелити, але зроблю це, якщо буду змушений. Доправте мене в Бостон».

— Я зроблю це, якщо буду змушений, — бурмотів Крег, знову входячи до чекальної зали. — Я зроблю це, якщо буду змушений. — Його палець знайшов і відвів назад курок револьвера.

На півдорозі через залу його увагу знову захопило бліде світло, що вливалось крізь вікна, і він повернув у тому напрямку. Він відчував їх там. Ленголієрів. Вони пожерли вже всіх даремних і ледачих людей, а тепер повертаються по нього. Він *мусить* дістатися в Бостон. Він знав — це єдиний спосіб вберегти самого себе... тому що смерть *цих людей* буде жахливою. Вона буде дійсно жахливою.

Він повільно підійшов до вікон і подивився надвір, не звертаючи уваги — принаймні, поки що — на белькотіння інших пасажирів позаду себе.

4

Боб Дженкінс наливав до склянок потрошку з кожної пляшки. Напій у кожній був таким же кепським, як і перше пиво.

— Ви переконалися? — запитав він у Ніка.

— Так, — відповів той. — Якщо ви розумієте, друже, що тут відбувається, то поділіться. Будь ласка, поділіться з нами.

— Є в мене певна думка, — почав Боб. — Вона не... боюся, вона не дуже втішлива, але я з тих людей, котрі вважають, що знання (в довгостроковій перспективі) — це завжди краще — безпечніше — за неуцтво, і не має значення, які гнітючі почуття знання викликає в того, хто вперше зрозумів певні факти. Логічно?

— Ні, — зразу ж відгукнувся Гефні.

Боб знизав плечима і криво усміхнувся.

— Хай там як, я залишаюся при своїй opinii. І, перш ніж я продовжу, я хочу попрохати вас роздивитися тут довкола і сказати мені, що ви бачите.

Вони почали озиратися, так уважно вглядаючись у невеличкі острівці столів з кріслами, що ніхто не помітив Крега Тумі, який

стояв спиною до них у дальнім кінці чекальної зали, задивившись на аеродром.

— Нічого, — озвалась нарешті Лорел. Вибачте, але я нічого не бачу. Можливо, у вас зір гостріший, ніж у мене, містере Дженкінс.

— Аж ніяк. Я бачу те саме, що й ви: нічого. Але аеропорти відкриті цілодобово, безперервно. Коли трапилася та наша перша Подія, в тутешньому цілодобовому циклі, радше за все, стояв найнижчий рівень відпливу, але мені важко повірити, ніби тут не було принаймні кількох людей, які пили каву й, можливо, заправлялися досвітнім сніданком. Техніки з обслуговування літаків. Працівники аеропорту. Можливо, жменька якихось транзитних пасажирів, котрі вирішили заощадити гроші на тому, що проведуть час від півночі до шостої чи сьомої години ранку не в сусідньому мотелі, а тут, у терміналі. Коли я тільки-но зійшов з того багажного конвеєра і подивився довкола, я відчув повну дезорієнтацію. Чому? Тому що аеропорти ніколи не бувають цілком безлюдними, так само як не бувають цілком безлюдними поліцейські й пожежні дільниці. А тепер подивіться довкола знову і спитайте в себе таке: де недоїдена їжа, де недопиті склянки? Пам'ятаєте той столик-візок для напоїв у літаку і вже використані склянки на нижній полиці? Пам'ятаєте надкушену булочку і напіввипиту чашку кави біля пілотського крісла в кабіні? Тут нема нічого схожого. *Де хоча б єдина ознака того, що тут взагалі були люди, коли трапилася ця Подія?*

Алберт роззирнувся знову і поволі промовив:

— Тут нема люльки на баку, авжеж?

Боб подивився на нього уважно:

— Що? Що ви сказали, Алберте?

— Коли ми летіли в літаку, — повільно почав Алберт, — я думав про той вітрильний корабель, про який колись був читав. Він називався «Марія Целеста», його хтось помітив, як він собі пливе безцільно. Ну... я думаю, не зовсім *безцільно*, бо в тій книжці було написано, що на ньому стояли вітрила, але коли ті люди, які його знайшли, піднялися на борт, на «Марії Целесті» нікого не було. Хоча всі речі залишилися на місці і їжа варилася

на плиті. Хтось навіть знайшов люльку в носовій частині, на баку. Вона все ще жевріла.

— Браво! — вигукнув Боб майже захоплено. Всі тепер дивилися на нього, і ніхто не бачив Крега Тумі, який повільно прямував до них. Дуло знайденого ним револьвера вже не було направленим на підлогу.

— Браво, Алберте! Ви поцілили в самісіньку суть! Було й інше знамените зникнення — цілої колонії поселенців на острові, що зветься Роанок¹, проти узбережжя Північної Кароліни, якщо не помиляюся. Всі люди звідти зникли, але залишили по собі сліди вогнищ, безлад у хатинах і купи кухонного сміття. А тепер, Алберте, зробіть наступний крок уперед. Як іще цей термінал відрізняється від нашого літака?

Якусь мить очі Алберта здавалися абсолютно пустими, але потім в них розвиднилося розуміння.

— Персні! — вигукнув він. — Сумочки! Гаманці! Гроші! Хірургічні штифти! Нічого подібного тут нема!

— Правильно, — м'яко проказав Дженкінс. — На сто відсотків правильно. Як ви й кажете, нічого подібного тут нема. Але, коли ми прокинулися в літаку, там такі речі знайшлися, авжеж? Навіть чашка кави і недоїдена данська булочка в кабіні. Еквівалент люльки з тютюном на баку.

— Ви думаєте, що ми перелетіли в інший вимір, так? — спитав Алберт. У голосі його чулося благоговіння. — Просто як у якомусь фантастичному оповіданні?

Голова Дайни схилилася набік, і на мить вона стала вражаюче схожою на Ніппера, собаку зі старих ярликів «Ар-Сі-Ей Віктор»².

¹ Roanoke Island — атлантичний острів, який зараз належить штату Північна Кароліна; місце першого постійного поселення англійців у Новому Світі, названому ними на честь королеви-незайманки Єлизавети I «Вірджинією»; 1590 р. все населення колонії безслідно зникло, залишивши по собі єдиний скелет.

² «RCA Victor» — заснована 1901 р. американська рекордингова компанія, яка після злиття з британською компанією «His Master's Voice» («Голос його хазяїна») перейняла її фірмовий знак: пес, схиливши набік голову, сидить перед грамофоном, уважно прислухаючись до його труби.

— Ні, — заперечив Боб. — Я думаю...

— Обережно! — крикнула Дайна. — Я чую якийсь...

Вона спізнилася. Тільки-но Креґ Тумі подолав те заціпеніння, яке його до того стримувало, і почав рухатися, рухався він швидко. Перш ніж Нік чи Браян лише почали розвертатися, він устиг перехопити згином ліктя горло Бетані і вже тягнув її назад. Націливши револьвер їй у скроню. Дівчина зайшлася відчайдушним, пронизливим вереском.

— Я не бажаю її застрелити, але зроблю це, якщо буду змушений, — прохрипів Креґ. — Доправте мене в Бостон. — Очі в нього вже не були порожніми; вони на всі боки стріляли сповненими переляканої, параноїдальної тямучості поглядами. — Ви мене чуєте? Доправте мене в Бостон!

Браян було зробив крок у його бік, але Нік зупинив пілота, поклавши долоню йому на груди, сам не відриваючись очима від Креґа.

— Спокійно, друже, — шепнув він. — Це не є безпечним. Наш приятель зовсім з глузду зсунувся.

Бетані звивалася під напруженою рукою Креґа.

— Ви мене вдавите! Прошу, перестаньте *душити* мене.

— Що відбувається? — заплакала Дайна. — Що там?

— Ану припини! — прикрикнув Креґ на Бетані. — Припини смикатися! Ти змусиш мене зробити те, чого я не бажаю робити! — Він притис дуло револьвера їй до скроні. Вона продовжувала вириватися, і Алберт раптом усвідомив, що вона не знає, що в того револьвер — навіть коли він притис їй його до голови, вона цього не зрозуміла.

— Припиніть, дівчино! — різко промовив Нік. — Припиніть відбиватися!

Уперше у своєму свідомому житті Алберт відчув, що він не просто думає як Аризонський Юдей, але, мабуть, отримав і змогу *діяти*, як той міфічний персонаж. Не відриваючи очей від психопата у светрі під горло, він почав повільно піднімати свій скрипковий футляр. Розчепивши пальці на ручці, він обома руками стиснув шийку футляра. Тумі на нього не дивився; його

очі швидко перебігали між Браяном і Ніком, і руки він мав повними справ — і то в буквальному сенсі — зайняті Бетані.

Я не бажаю її застрелити... — знову почав Крег, та тут його рука підстрибнула, це Бетані збрикнула, своїм задом вгативши йому в промежину. І вмент вчепилася зубами йому в зап'ястя.

— Ой! — заверещав Крег. — Ой-ой-ой!

Його тиск послабшав. Бетані пірнула йому під руку. В ту мить, як Тумі націлював револьвер на Бетані, вперед з піднятим скрипковим футляром рвонув Алберт. Обличчя Тумі було викривленим у гримасі болю і люті.

— *Алберте, ні!* — гаркнув Нік.

Помітивши рух Алберта, Крег Тумі перевів револьвер на нього. Коротку мить Алберт дивився прямо в дуло, і це було зовсім не так, як у будь-якому з його сновидінь чи фантазій. Дивитися в дуло було як дивитися у відкриту могилу.

«Мабуть, я припустився помилки», — встиг подумати хлопець, а тоді Крег натиснув гачок.

5

Замість пострілу почулося тихеньке «пук» — звук старої духової рушниці «Дейзі», не більше¹. Алберт відчув, як щось тицьнуло йому в груди під майкою з написом «Гард-Рок Кафе», йому вистачило часу, аби усвідомити, що в нього вистрелили, а тоді він гахнув футляром зі скрипкою Крега по голові. Солідний, важкий струс віддався йому аж у плечі, і раптом у голові у хлопця прозвучав обурений голос його батька: *«Що таке сталося з тобою, Алберте! Не можна так поводитися з дорогим музичним інструментом!»*

З футляра пролунало злякане «брязь», це там підстрибнула скрипка. Одна з латунних застібок врізалась Тумі в лоба, і звідти чудернацьким фонтаном линула кров. Потім його коліна підломилися і він зіслизнув перед Албертом додолу, наче якийсь експрес-

¹ «Daisy» — заснована 1882 р. компанія, що виробляє різноманітні види дитячої, мисливської й спортивної пневматичної зброї.

ліфт. Алберт побачив, що очі в Тумі підкотилися, залишивши тільки білки, Крег Тумі лежав у нього в ногах, непритомний.

Сказена, але водночас ніби й чарівна думка заповнила на мить розум Алберта: *«Боже мій, я ніколи в житті не грав краще!»* А потім він зрозумів, що більше не може вдихнути. Він обернувся до інших, кутики його губ підібралися вгору в тонкій, дещо сконфуженій усмішці.

— Здається, мене підстрелили, — промовив Козир Кавснер, а тоді вже світ вицвів до сірих тонів, і вже його власні ноги підломилися в колінах. Він повалився на підлогу поверх свого скрипкового футляра.

6

Непритомним Алберт залишався менше тридцяти секунд. Коли він очунав, Браян з тривожним виразом ляскав його легенько по щоках. Поряд з Албертом улякла на колінах Бетані, вона дивилася на нього сяйливими очима, в яких читалося: *«О, мій герою!»* Позаду неї Дайна Беллмен все ще плакала в колі рук Лорел. Алберт зустрівся поглядом з Бетані й відчув, як його серце — напевне досі ціле — заповнило собою всі груди.

— Аризонський Юдей знов на коні, — промурмотів він.

— Що, Алберте? — перепитала дівчина і погладила його по щоці. Її долоня була чудесно ніжною, чудесно прохолодною. Алберт вирішив, що він закохався.

— Нічого, — промовив він, і тут пілот знову ляснув його по обличчю.

— З тобою все гаразд, хлопче? — питався Браян. — З тобою все гаразд?

— Гадаю, так, — відповів Алберт. — Перестаньте вже мене бити, гаразд? І в мене є ім'я — Алберт. Для близьких друзів — Козир. Мене сильно поранено? Я поки що нічого не відчуваю. Вам вдалося зупинити кровотечу?

Поруч з Бетані присів навпочіпки Нік Гопвел. На обличчі в нього була ошелешена, недовірлива усмішка.

— Думаю, ви будете жити, друже. Я ніколи в житті не бачив нічого подібного... а бачив я багато. Ви, американці, занадто шалапутні, щоби вас не любити. Давайте сюди руку, я вручу вам один сувенір.

Алберт простягнув руку, яка після пережитого ним мимовільно трусилася, і Нік опустив щось йому в долоню. Алберт підніс отриману річ собі до очей і побачив, що то куля.

— Я підібрав її з підлоги, — сказав Нік. — Навіть не деформована. Мабуть, вона поцілила вам просто в груди — на майці є невеличкий слід від пороху, — а потім зрикошетила. Сталася осічка. Бог, либонь, любить вас, друже.

— Я згадав про сірники, — слабенько промовив Алберт. — Я почасти вірив, що пострілу зовсім не вийде.

— Це було вельми сміливо і вельми нерозумно, хлопчику мій, — промовив Боб Дженкінс. Обличчя в нього було смертельно блідим, здавалося, ось-ось він теж зомліє. — Ніколи не вірте письменникам. Слухайте їх, це скільки завгодно, але ніколи їм *не вірте*. Боже мій, а якби я помилявся?

— Майже так, — сказав Браян. Він допоміг Алберту підвестись на рівні. — Тут сталося, як з тими сірниками, що ви їх підпалювали, — з тими, що з вази. Спалаху вистачило, тільки щоб виштовхнути кулю з дула. Якби порох спалахнув бодай трохи сильніше, Алберт отримав би кулю собі в легені.

Нова хвиля запаморочення промилася крізь Алберта. Він похитнувся, і Бетані вмент обвила рукою його талію.

— Я думаю, це було насправді сміливо, — сказала вона, дивлячись на нього такими очима, які могли натякати, ніби вона вірить, що Алберт Кавснер мусить хезати діамантами з платинового гузна. — Я хотіла сказати: це було *неймовірно*.

— Дякую, — промовив Алберт незворушно (хіба що на дрібку одуріло). — Невелике діло.

Найметкіший юдей на захід від Міссісіпі усвідомив, яке велике діло оця дівчина, що зараз міцно притискається до нього, і як майже нестерпно гарно вона пахне. Раптом *він* відчув себе чудово. Вирішив, що фактично ніколи в житті він не почувався краще.

Потім Алберт згадав про свою скрипку, нахилився і підняв футляр. Там знайшлася вм'ятина на боці, й одна з застібок розчепилася. На ній залишилася кров і волосся, Алберт відчув у шлунку ліниву млосність. Він розчинив футляр і подивився всередину. Інструмент був на вигляд у повному порядку, і Алберт тихенько зітхнув. Потім він подумав про Крега Тумі й полегшення заступила тривога.

— Скажіть, я ж не вбив цього дядька, ні? Я вдарив його доволі сильно.

Він дивився в бік Крега, який лежав біля ресторанных дверей, а поряд з ним стояв на колінах Дон Гєфні. Алберт раптом відчув, що може знов знепритомніти. На обличчі й лобі у Крега було дуже багато крові.

— Він живий, — сказав Дон. — Але вимкнувся, як те світло.

Алберт, який у своїх фантазіях завалив більше головорізів, ніж Чоловік Без Імені¹, відчував огидну нудоту.

— Господи, там так багато *крові*!

— Це нічого не означає, — мовив Нік. — Рани на голові завжди дуже кровоточать. — Приєднавшись до Дона, він взявся за Крегів зап'ясток і намацував пульс. — Вам варто пам'ятати, що він націлив револьвер у голову дівчині, друже. Якби він, тримаючи револьвер впритул, натиснув гачок, їй міг би настати кінець. Пам'ятаєте того актора, який кілька років тому застрелився холостим набоем?² Містер Тумі сам собі таке накликав; уся вина на ньому. Не переймайтеся.

Покинувши Крегів зап'ясток, Нік підвівся.

— Крім того, — сказав він, витягаючи чималу пачку серветок з диспенсера на найближчому зі столів, — пульс у нього сильний і ритмічний. Я думаю, за кілька хвилин він прокинеться без жодних наслідків, окрім важкого головного болю. А ще я думаю,

¹ Man With No Name — зіграний Клінтом Іствудом безіменний головний герой «Доларової трилогії» (1964—1966) винахідника кіножанру «спагеті-вестерн» режисера Серджо Леоне.

² Jon-Erik Hexum (1957—1984) — актор, який у перерві між зйомками шпигунського телесеріалу «Під прикриттям» грався з зарядженим холостими набоями револьвером, жартома приставив дуло собі до скроні, вистрелив і загинув.

що перед цією радісною подією було б доцільно застосувати деякі запобіжні заходи. Містере Гейфі, схоже, що столи отам, у тій забігайлівці, дійсно накриті скатертинами — дивина, але правда. Ви не проти принести звідти парочку? З нашого боку було б мудро зв'язати руки за спиною достославному містеру «Я-мушу-потрапити-в-Бостон».

— Ви насправді мусите так зробити? — тихо спитала Лорел. — Чоловік цей, врешті-решт, непритомний і з нього лється кров.

Нік приклав саморобний компрес із серветок до рани на голові Крега Тумі і подивився на жінку.

— Ви Лорел, правильно?

— Правильно.

— Ну, Лорел, давайте без прикрас. Цей чоловік божевільний. Я не знаю, чи наша поточна пригода це з ним зробила, чи він виріс таким, як Топсі¹, але я знаю, що він небезпечний. Замість Бетані, він міг вхопити Дайну, якби вона стояла ближче. Якщо ми його не зв'яжемо, наступного разу він може саме це й зробити.

Крег простогнав і кволо змахнув руками. Боб Дженкінс відступив подалі від нього в ту ж мить, як той почав рухатися, хоча револьвер тепер було благополучно заткнуто за пояс штанів Браяна Інгала; так само зробила й Лорел, потягнувши за собою Дайну.

— Хтось помер? — нервово запитала Дайна. — Ніхто ж не помер, правда?

— Ніхто, любонько.

— Я мусила б почути його раніше, але я заслухалася того чоловіка, який говорить, як учитель.

— Усе гаразд, — сказала Лорел. — Усе обійшлося добре, Дайно.

Потім Лорел подивилася на порожній термінал і відчула, ніби її власні слова знущаються з неї. Нічого тут не добре. Зовсім нічого.

Повернувся Дон з картатими, у чорні й білі клітинки, скатертками в кожній руці.

— Пречудесно, — кивнув Нік.

¹ Topsy — дівчинка, персонаж роману «Хатина дядька Тома», яка на питання «хто її зробив», відповідала, «ніхто мене не робив, я сама виросла».

Він взяв скатерки і професійно швидко скрутив їх у мотузку. Прикусивши мотузку зубами посередині, щоб не розкручувалася, руками він перекинув Крега, мов якийсь омлет у людській подобі. Крег схлипнув, у нього стрепенулись повіки.

— Ви конче мусите бути таким *брутальним*? — різко спитала Лорел.

Нік втупив у неї погляд на мить, і вона відразу ж опустила очі. Їй несила було перестати порівнювати очі Ніка Гопвела з очима на тих фотографіях, які надсилав їй Даррен Кросбі. Широко посажені, ясні очі на привабливому — хоча й досить непримітному — обличчі. Та й самі ці очі ніби якісь непримітні, хіба не так? А хіба не очі Даррена спричинилися певною мірою — а можливо, й сповна — до того, що вона взагалі вирушила в цю подорож. Хіба вона не вирішила — після цілковито уважного вивчення — що це очі чоловіка, який уміє поводитися. Чоловіка, який відступить, якщо попросиш його відступити.

Вона сідала на рейс № 29, переконуючи себе, що це її велика пригода, єдине її екстравагантне танго з об'єктом романтичних мрій — імпульсивний трансконтинентальний стрибок у руки високого, чорнявого незнайомця. Але інколи зненацька опиняєшся в якійсь такій марудній ситуації, коли правди вже неможливо уникати, і Лорел припускала, що правда полягає ось у чому: вона вибрала Даррена Кросбі тому, що його фотографії й листи розповіли їй, що він не дуже відрізняється від тих несперечливих хлопців і чоловіків, з якими вона зустрічалася відтоді, як їй виповнилося років п'ятнадцять, тих хлопців і чоловіків, які швидко привчалися, перш ніж зайти в дім дощового вечора, витирати підощви об килимок, хлопців і чоловіків, які без нагадування хапали кухонного рушника і допомагали з посудом, хлопців і чоловіків, які, якщо їм достатньо різким тоном відмовити, відступалися.

Чи летіла б вона рейсом № 29 цієї ночі, якби на тих фото замість карих очей Даррена були темно-сині очі Ніка Гопвела? Вона так не думала. Вона думала, що написала б йому люб'язного, проте доволі шаблонного листа: *«Дякую за відповідь і ваше фото, містере Гопвел, проте чомусь мені не здається, що ми пасуємо*

одне одному» — і продовжила б пошуки такого чоловіка, як Даррен. Ну й звичайно, вона мала дуже великі сумніви, що такі чоловіки, як містер Гопвел, взагалі коли-небудь читають журнали для самотніх сердець, не кажучи вже про те, аби поміщати туди щось про себе в шпальтах персональних оголошень. І тим не менше, зараз вона тут з ним, у цій химерній ситуації.

Ну, вона ж бажала якоїсь пригоди, лише однієї пригоди, перш ніж назовсім відійти в середній вік. Хіба це неправда? Правда. І ось вона тут, як доказ слухності Толкіна — вчора надвечір вона вийшла з власних дверей, точно так як завжди, і дивіться-но, де вона опинилася: в химерній і похмурій версії Фентезіленду¹. Але ж це дійсно пригода, авжеж. Аварійні посадки... порожні аеропорти... психопат з револьвером. Звісно, це таки пригода. Щось із читаного багато років тому раптом вигулькнуло в голові Лорел: *«Обережніше з тим, про що молишся, бо саме те ти й можеш отримати»*.

Як точно.

І як ніяково.

Нічого ніякового не було у Ніка Гопвела в очах... але й жодного милосердя в них не було також. Ці очі викликали в Лорел трепет, і нічого романтичного не було в цьому відчутті.

«А ти певна?» — прошепотів якийсь голос, і Лорел зразу ж змусила його замовкнути.

Нік витяг руки Креґа з-під його тіла, а потім звів разом їх зап'ястя в нього на попереку. Креґ простогнав знову, цього разу голосніше, і почав слабенько пручатися.

— Розслабтеся, мій добрий друже, — заспокійливо промовив Нік.

Він двічі обмотав передпліччя Креґа скатерковою мотузкою і міцно її зав'язав. Креґові лікті склались разом, і він якось дивно, слабенько скрикнув.

¹ «Fantasyland» — тематична частина в парках системи «Діснейленд», з замком Сплячої красуні та іншими відомими з казок та фантастичних творів атракціонами.

— Ось! — сказав Нік, підводячись. — Акуратно спакований, як рідзвятий індик татка Джона. У нас навіть запас є, якщо це не дуже буде тримати. — Він сів на краєчок столу і подивився на Боба Дженкінса. — Отже, що ви казали, коли нас так грубо перервали?

Боб подивився на нього недовірливо, приголомшений:

— Що?

— Продовжуйте, — промовив Нік з виглядом зацікавленого відвідувача лекцій, а не людини, що сидить на краєчку столу в пустому ресторані аеропорту, поставивши ноги поряд зі зв'язаним чоловіком, який лежить у калюжі власної крові. — Ви якраз підійшли до того, що наш рейс № 29 схожий на випадок з «Марією Целестою». А що, цікава концепція.

— І ви хочете, аби я... просто продовжував? — недовірливо перепитав Боб. — Так, ніби нічого не сталося?

— Звільніть мене! — закричав Креґ. Голос його трохи глушив товстий технічний килим на ресторанный підлозі. Але все одно для людини, яку не далі як п'ять хвилин тому приснопили по голові футляром зі скрипкою, він волав надзвичайно жваво. — Звільніть мене негайно! Я вимагаю, щоб ви...

І тоді Нік зробив таке, що шокувало геть усіх, навіть тих, які бачили, як цей англієць крутив Крегового носа, наче кран у ванній. Він дав короткого, жорсткого копняка Креґу по ребрах. Нік послабив удар в останню мить... але незначно. Креґ болісно кувікнув і замовк.

— Почнете знову, друже, і я їх проломлю, — похмуро сказав Нік. — Моє терпіння щодо вас вичерпалося.

— Агов! — крикнув Ёфні, ошелешений. — Те, що ви робите, це нах...

— Слухайте сюди! — перебив Нік і огледівся. Тоді вперше з нього цілком спала його зовнішня привітність; голос його вібрував навальною люттю. — Ви мусите прокинутися, любі хлопчики й дівчатка, а я не маю часу на те, щоб робити це делікатно. Ця маленька дівчинка Дайна — вона каже, що ми тут у лихій ситуації, і я їй вірю. Вона каже, що чує щось, щось таке, що може

рухатися в наш бік, і в це я радше вірю також. Я ні чорта не чую, але нерви в мене скачуть, як той жир на розжареній пательні, а я звик зважати на таке їх поводження. Я думаю, щось дійсно наближається, і мені не віриться, що воно простує сюди для того, щоб, коли з'явиться, запропонувати нам купити насадки для пилосмока чи найновішу програму страхування. А тепер ми можемо або розводити всі ті цивілізовані, політкоректні теревені над цим чортовим навіженням, або намагатися зрозуміти, що з нами трапилося. Розуміння може не врятувати нам життя, але я дедалі дужче переконуюся, що його відсутність може нас прикінчити, і то скоро. — Очі Ніка перестрибнули на Дайну. — Скажи мені, що я помиляюся, Дайно, якщо ти так вважаєш. Я вислухаю тебе, залюбки вислухаю.

— Я не хочу, щоб ви робили боляче містеру Тумі, але я також не думаю, що ви помиляєтеся, — промовила Дайна тихим, повним сліз голосом.

— Добре, — кивнув Нік. — Досить логічно. Я з усіх сил намагатимуся не завдавати йому більше болю... але жодних обіцянок не роблю. Давайте почнемо з дуже простої концепції. Цей парубок, якого я зв'язав...

— Тумі, — вставив Браян. — Його звуть Крег Тумі.

— Гарзд. Цей містер Тумі божевільний. Можливо, якщо ми знайдемо спосіб повернутися назад в наш світ або знайдемо те місце, куди поділися всі люди, ми зможемо забезпечити йому допомогу. Але наразі єдине, чим ми можемо йому допомогти, це вивести його з ладу — що я й зробив за щирої, хоча й нерозсудливої допомоги цього хлопця, Алберта — і повернутися до наших нагальних справ. Хтось має іншу думку проти цього?

Відповіді не прозвучало. Інші пасажири рейсу № 29 дивилися на Ніка стривожено.

— Гарзд, — мовив Нік. — Продовжуйте, будь ласка, містере Дженкінс.

— Я... я не звичний до... — Боб робив видимі зусилля, щоб зібратися з думками. — Гадаю, в книжках я вбив достатньо людей, щоб заповнити всі місця в літаку, який приніс нас сюди, але

те, що зараз трапилося, це перший акт насильства, якому я був безпосереднім свідком. Мені шкода, якщо я... ну, гм... поведився не гідно.

— Я думаю, ви поведетеся чудовезно, містере Дженкінс, — сказала Дайна. — А ще мені подобається вас слухати. Від цього я почувуюся краще.

Боб подивився на неї з вдячністю і посміхнувся:

— Дякую тобі, Дайно.

Він засунув руки в кишені, кинув неспокійний погляд на Крега Тумі, а потім перевів очі поза них, дивлячись вдалину через порожню чекальну залу.

— Здається, я почав був казати про центральну похибку в наших судженнях, — нарешті промовив він. — Вона така: коли ми почали осягати розміри тієї Події, ми всі припустили, що щось трапилося і з *решистю нашого світу*. Таке припущення доволі легко зрозуміти, оскільки з нами все гаразд, а всі інші — включно з тими пасажирами, разом з якими ми сідали на рейс № 29 у Лос-Анджелеському міжнародному аеропорту, — схоже, зникли. Але докази, які є перед нами, не підтримують цього припущення. Те, що трапилося, трапилося тільки й лише з нами. Я переконаний, що той світ, яким ми його завжди знали, він так само, як і завжди, цокотить собі далі. Це ми — наші зниклі супутники, і одиннадцятеро нас, тих, хто залишилися в літаку, — пропали.

7

— Може, я тупий, але щось не второпаю, до чого ви ведете, — за якусь мить подав голос Руді Ворік.

— І я так само, — додала Лорел.

— Ми згадували два знамениті зникнення, — тихо нагадав Боб. Здавалося, тепер навіть Крег Тумі слухає... у всякому разі, він перестав борсатися. — Перше, це випадок з «Марією Целестю», мало місце серед моря. Друге, це випадок з колонією на острові Роанок, мало місце *поблизу* моря. І це не єдині приклади. Я можу згадати принаймні два інших, де були задіяні літаки:

зникнення над Тихим океаном авіаторки Амелії Ергарт¹ і зникнення кількох літаків військово-морських сил над тією частиною Атлантики, що відома під назвою Бермудський трикутник. Здається, це трапилось в 1945 чи в 1946 році. Тоді надійшло якесь незрозуміле радіоповідомлення від головного пілота тієї групи і з авіабази у Флориді відразу ж послали рятувальні літаки, але жодних слідів тих пропалих літаків чи їх екіпажів знайдено не було.

— Я чув про цей випадок, — сказав Нік. — Гадаю, він і став підставою для зловісної репутації того Трикутника.

— Ні, там пропало *багато* літаків, і кораблів, — заперечив Алберт. — Я читав про це книгу Чарльза Берліца². Дуже цікава книжка. — Він роззирнувся. — Просто ніколи не думав, що сам потраплю в таке, *якщо ви розумієте* про що я.

Дженкінс сказав:

— Я не знаю, *чи зникав* раніше якийсь літальний апарат над континентальною частиною Сполучених Штатів, але...

— Таке траплялося багато разів з малими літаками, — озвався Браян, — а одного разу, приблизно тридцять п'ять років тому, таке трапилось з пасажирським авіалайнером. На борту було більше сотні пасажирів. У 1955-му чи в 1956-му це було. Перевізником були чи то «Ті-Дабл'ю-Ей», чи «Монарх»³, здається, якась з цих компаній. Літак прямував з Сан-Франциско у Денвер. Пілот зв'язався по радіо з диспетчерською вежею в Ріно⁴ — абсолютно рутинно, — а потім той літак зник, ніби його ніколи й не було. Звичайно, почалися пошуки... але нічого.

¹ Amelia Mary Earhart (1897—1937) — перша жінка-пілот, яка 1932 р. перелетіла Атлантичний океан; під час спроби облетіти довкола світу її літак безслідно зник в Тихому океані разом з нею і штурманом.

² Charles Berlitz (1913—2003) — американський лінгвіст, автор і видавець популярних різномовних словників для туристів, а також кількох книжок про паранормальні явища.

³ «Monarch Airlines» (1946—1950) — невелика авіакомпанія, що базувалася в Денвері, Колорадо.

⁴ Reno — засноване 1868 р. курортне місто в штаті Невада, один з центрів грального бізнесу.

Браян помітив, що всі дивляться на нього з певного кшталту лячним зачаруванням, і ніяково засміявся:

— Авіаторські історії з привидами, — сказав він з вибачливою ноткою в голосі. — Звучить, як титр у якомусь з коміксів Гері Ларсона¹.

— Готовий закластися, всіх їх переносило, — пробурмотів письменник. Він знову почав чухати собі щоку. Вигляд мав стривожений — майже нажаханий. — Тобто, якщо не знаходили тіл...

— Будь ласка, розкажіть нам, що ви знаєте або думаєте, що знаєте, — попрохала Лорел. — Враження від цього... від цих подій... вони буквально придавлюють людину. Якщо я найближчим часом не отримаю якихось відповідей, боюся, вам доведеться й мене зв'язати і покласти поруч з містером Тумі.

— Не лестить собі, — відгукнувся Креґ ясным голосом, хоча прозвучало це загадково.

Боб подарував йому черговий ніяковий позирок, та потім, нарешті, ніби зібрався з думками.

— Тут нема безладу, а в літаку безлад є. Тут нема електрики, а в літаку електрика є. Це не зовсім переконливо, звичайно — літак має власне, автономне джерело живлення, а сюди електрика подається з якоїсь електростанції, яка стоїть хтозна-де. Та втім, згадайте про сірники. Бетані прилетіла в нашому літаку, і її сірники чудово горять. Сірники, які я взяв з тутешньої вази, як їх не кресай, не займаються. Револьвер, який дістав містер Тумі — з офісу служби безпеки, я собі уявляю, — заледве вистрелив. Я здогадуюся, якби ми спробували ввімкнути якийсь ліхтарик на батарейках, він би також не працював. А якби й загорівся, то ненадовго.

— Ви праві, — сказав Нік. — І нам не потрібно шукати ручний ліхтар, щоб перевірити вашу теорію. — Він показав угору. Там на стіні поза кухонним грилем містилися лампи аварійного

¹ Gary Larson (нар. 1950 р.) — автор численних коміксів, знаний своїм сюрреалістично-похмурим почуттям гумору.

освітлення. Так само безживні, як і верхні світильники. — Вони працюють від акумуляторів, — продовжував Нік. — Коли пропадає електрика, їх вмикає світлочутливий сенсор. Зараз тут достатньо темно, щоб вони почали працювати, але цього нема. Що означає: або сенсор вийшов з ладу, або розрядилися акумулятори.

— Я підозрюю, що і те, й інше, — сказав Боб Дженкінс. Він повільно пройшов до ресторанних дверей і визирнув за них. — Ми опинилися у світі на позір цілісному і досить добре впорядкованому, але це також світ, який здається майже виснаженим. Газовані напої віддихалися. Їжа втратила смак. Немає запахів. Ми самі все ще чимсь пахнемо — наприклад, я відчуваю парфуми Лорел і капітанів лосьйон після гоління, — але все інше, схоже, втратило свої запахи.

Алберт взяв одну зі склянок з пивом і прискіпливо понюхав. Запах таки є, вирішив він, але дуже-дуже слабенький. Квітка пелюстка, яка багато років пролежала між сторінками книжки, могла б подарувати таку само віддалену згадку про запах.

— Те саме стосується й звуків, — продовжував Боб. — Вони пласкі, одновимірні, абсолютно без резонансу.

Лорел згадалося те мляве «цюп-цюп» її високих підборів по бетону і відсутність луни, коли капітан Інгал перед ескалатором склав долоні рупором біля рота і кричав нагору, гукаючи містера Тумі.

— Алберте, можна мені попрохати вас що-небудь зіграти на скрипці? — запитав Боб.

Алберт поглянув на Бетані. Вона посміхнулася й кивнула.

— Гарзд. Звісно. Мені й самому трохи цікаво, як вона звучить після того, — кинув він погляд на Креґа Тумі. — Ну, ви розумієте.

Він відчинив футляр, скривившись, коли його пальці торкалися застібки, яка розбила лоба Креґові Тумі, й дістав звідти скрипку. Коротко її погладив, потім взяв у праву руку смичок і встановив скрипку собі під підборіддям. Так Алберт постояв якусь мить, думаючи. Власне, якого саме роду музичний твір личить цьому дивному, новому світу, де ні телефон не дзвякне,

ні собака не дзявкне? Ралфа Вон Вільямса¹? Стравінського? Моцарта? Можливо, Дворжака? Ні, ніхто з них тут не годиться. І тут осяяло надхнення і він загравав «Хтось на кухні з Дайною»².

Посеред мелодії смичок, затнувшись, зупинився.

— Я думаю, ти таки пошкодив скрипку, коли жажнув нею того парубка по голові, — сказав Дон Ёфні. — Звук у неї, наче вона ватином набита.

— Ні, — повагом мовив Алберт. — З моєю скрипкою все абсолютно нормально. Я можу про це судити з того, як вона вчувається, як струни поводяться в мене під пальцями... але тут є дещо інше. Підійдіть-но сюди, містере Ёфні.

Ёфні підійшов і став поряд з Албертом.

— А тепер нахиліться до скрипки якомога ближче. Ні... не аж так близько; так я вам око смичком виштрикну. Отак. Отак добре. Послухайте тепер.

Алберт почав грати, подумки наспівуючи мелодію, як він це завжди робив, граючи таку банальну, але безкінечно життєрадісну, сракосмичну музику.

«Співаймо, грай-грай-граймо, йо-йой-о, грай-грай-граймо, йо-йой-о, грай-грай-граймо, йо-йой-о, дзенькотить старе банджо».

— Чуєте різницю? — спитав Алберт, закінчивши.

— Зблизька воно набагато краще звучить, якщо це те, про що ти питаєшся, — сказав Ёфні. Він дивився на Алберта з відвертою повагою. — Ти граєш добре, малий.

Алберт усміхнувся Ёфні, але тією, до кого він заговорив, насправді була Бетані.

— Іноді, коли я впевнений, що поряд нема мого викладача музики, я граю старі пісні «Лед Зеппелін»³, — сказав він. — То

¹ Ralph Vaughan Williams (1872—1958) — англійський композитор, автор опер, симфоній, балетів, камерних творів, і зокрема скрипкових, скрипка з дитинства була його улюбленим інструментом.

² «Someone's in the Kitchen with Dinah» — американська народна робітничка пісня, яка з різними іншими словами стала також дитячою.

³ «Led Zeppelin» (1968—1980) — британський гурт, найвпливовіший в історії блюз-рокової музики.

такі штуки, що *насправді* аж іскряться на скрипці. Ти була б здивована. — Він подивився на Боба. — У всякому разі, це підтверджує те, що ви казали. Що ближче слухаєш, то краще звучить скрипка. Це з *повітрям* щось не те, а не з інструментом. Воно не проводить звук так, як мусило б, і тому те, що долітає, звучить так, як те пиво смакує.

— Ніби відихалося, — сказав Браян.

Алберт кивнув.

— Дякую вам, Алберте, — промовив Боб.

— Нема за що. Я можу її тепер прибрати?

— Звичайно.

Тимчасом, як Алберт ховав скрипку до футляра, а потім витирав серветкою закаляні застіжки і власні пальці, Боб продовжив:

— Смаки і звуки не єдині недоладні елементи ситуації, в якій ми опинилися. Візьміть, наприклад, хмари.

— А що з ними? — запитав Руді Ворік.

— Вони не рухаються відтоді, як ми прибули, і я не думаю, що вони збираються рухатися. Я думаю, ті атмосферні процеси, в яких ми звикли жити, або зупинилися, або поволі гальмують, як старий кишеньковий годинник.

Боб на мить затнувся. Раптом він здався старим, безпорадним, зляканим.

— Як сказав би містер Гопвел, давайте без прикрас. *Все* тут вчувається лихим. Дайна, чиї чуття — включно з тим дивним, непевним, яке ми звемо шостим чуттям, — краще розвинуті за наші, мабуть, відчуває це найсильніше, проте, я гадаю, всі ми це відчуваємо якоюсь мірою. Тут все просто *лихе*. А тепер перейдімо до самої суті цієї проблеми.

Він обернувся обличчям до них.

— Не більше як п'ятнадцять хвилин тому я сказав, що за відчуттями зараз обідній час. Тепер мені здається, що зараз набагато пізніше. Третя після полудня, можливо, четверта. Не за обідом наразі бурчить мій шлунок; він бажає надвечірнього чаю. В мене жахливе передчуття, що надворі почне темнішати раніше, ніж наші годинники покажуть нам за чверть десяту ранку.

— Ближче до справи, друже, — промовив Нік.

— Я думаю, вся справа в часі, — тихо сказав Боб. — Не у вимірі, як казав Алберт, а в часі. Припустімо, що в потоці часу вряди-годи з'являється якась діра. Не викривлення часу, а проріха в часі. Проріха в самій тканині часу.

— Це найбожевільніше лайно, яке я лишень коли-небудь чув! — вигукнув Дон Гефні.

— Амінь! — підтримав його з підлоги Крег Тумі.

— Ні! — гостро відбрів Боб. — Якщо ви бажаєте божевільного лайна, згадайте, як звучала Албертова скрипка, коли ви стояли за шість футів від неї. Або подивіться довкола, містере Гефні, просто подивіться довкола. Те, що відбувається з нами... те, у що ми *трапили*... оце і є божевільне лайно.

Дон нахмурився й засунув руки глибоко собі в кишені.

— Продовжуйте, — попросив Браян.

— Гарзд. Я не кажу, що зрозумів усе правильно; я лише пропоную гіпотезу, яка пасує ситуації, в якій ми опинилися. Скажімо, такі проріхи в тканині часу коли-не-коли трапляються, але над незаселеними просторами — під якими я маю на увазі, звісно, океан. Я не можу сказати, чому це відбувається, але все одно логічно прийняти таке припущення, оскільки саме там, як здається, трапилася більшість тих зникнень.

— Атмосферні чинники над водою майже завжди відрізняються від атмосферних чинників над обширними земними просторами, — сказав Браян. — У цьому може бути справа.

Боб кивнув:

— Правильно чи ні, але це гарний напрямок думки, тому що так ми потрапляємо у той контекст, з яким усі добре знайомі. Це може бути схожим на рідкісні атмосферні явища, про які подеколи повідомлялося: перекинуті догори дном смерчі торнадо, закільцьовані райдуги, зоряне світло вдень. Такі проріхи в часі можуть з'являтися і зникати у випадковому порядку або можуть рухатися так, як рухаються атмосферні фронти і антициклони, але вони дуже рідко з'являються над суходолом. Проте будь-який статистик вам скаже, що те, що може трапитися, рано чи

пізно трапиться, тому ми припустимо, що минулої ночі така проріха *нареши́ті* з'явилася над суходолом... і ми мали нещастя в неї влетіти. І ми знаємо ще дещо. Якесь невідоме правило чи властивість цієї фантастичної атмосферної примхи робить неможливим для будь-чого живого пройти крізь неї інакше, як тільки в стані міцного сну.

— Ай, чисто тобі якась страшна казка, — сказав Ґефні.

— Я цілком погоджуюся, — озвався Креґ з підлоги.

— Заткни свою срану пельку, — гарикнув на нього Ґефні.

Креґ заморгав, а потім задер верхню губу в безпорадно глузливому вищирі.

— Схоже на правду, — тихенько промовила Бетані. — Схоже на те, що ми не в ладу з... з усім.

— Що сталося з екіпажем і пасажирями? — запитав Алберт. Пригніченим голосом. — Якщо літак пролетів наскрізь і *ми* опинилися тут, що сталося з іншими?

Власна уява вже забезпечила його відповіддю у формі раптової невитравної картини: сотні людей валяться з неба, тріпочуть краватки і піджаки, задираються вгору сукні, відкриваючи пояси для панчів і нижню білизну, спадає взуття, з кишень випадають авторучки (тобто, ті, що не залишилися в літаку); люди розмахують руками й ногами і намагаються кричати в розрідженому повітрі; люди, після яких залишилися гаманці й сумочки, і дріб'язок монет, і — принаймні в одному випадку — кардіостимулятор. Він побачив, як вони, наче невибухлі бомби, б'ються об землю, плющачи кущі, здіймаючи хмарки кам'янистої пилюки, карбуючи ложе пустелі обрисами своїх тіл.

— Як на мій здогад, вони випарувалися, — сказав Боб. — Розутілилися на прах.

Дайна спершу не зрозуміла; потім вона згадала сумочку тітки Вікі з дорожніми чеками, які в ній так і лишилися, і почала тоненько плакати. Лорел обняла сліпу дівчинку, обхопивши її хрестнавхрест руками за плечі. Тим часом Алберт палко дякував Богові за те, що його матір, передумавши в останній момент, вирішила врешті-решт не супроводжувати його на схід.

— У багатьох випадках їхні речі пропали разом з ними, — продовжував письменник. — Ті, що полишили свої гаманці і сумочки, мабуть, подіставали ці речі під час тієї... тієї Події. Хоча тут важко судити. Що зникло, а що залишилося — наразі я, мабуть, більше, ніж про щось інше, думаю про ту перуку — здається, ні ладу, ні складу цій проблемі не додає.

— Ви правильно кажете, — вклинився Алберт. — Ті хірургічні штифти, наприклад. Я сумніваюся, щоб людина, якій вони належали, витягла їх з коліна чи плеча, аби погратися, бо їй стало нудно.

— Тут я погоджуюся, — сказав Руді Ворік. — Ще рано було для довгого польоту, щоби аж так знудитися.

Бетані подивилася на нього, ошелешена, і вибухнула реготом.

— Я родом з Канзасу, — продовжив Боб, — і ця примха долі приводить мені на згадку ті торнадо, які ми там звикли подеколи переживати влітку. Вони можуть цілком згладити зі світу фермерський будинок, залишивши стояти нужник, або стерти геть стодолу, не порушивши й гонтини на силосній башті, яка стоїть просто поруч.

— Давайте вже до суті, друже, — озвався Нік. — Не важить, котра саме зараз година, але я не можу позбавитися відчуття, що денний час уже добігає кінця.

Браян згадав про Крега Тумі, про славетного містера «Я-мушу-потрапити-в-Бостон», як той стояв на вершечку евакуаційної сковзанки і кричав: *«Часу обмаль, сер! Часу дуже обмаль, нахер!»*

— Гаразд, — погодився Боб. — Отже, суть. Припустімо, що існують такі явища, як проріхи в часі, і ми провалилися в одну з них. Я думаю, ми потрапили в минуле і виявили непривабливу істину щодо подорожей крізь час: ви не можете опинитися в Техаському книгосховищі 22 листопада 1963 року і запобігти вбивству президента Кеннеді; ви не можете подивитися, як будуються піраміди або відбувається розграбування Риму; ви не зможете безпосередньо досліджувати еру динозаврів.

Він підняв долоні, розкинувши руки, немов намагаючись обхопити весь цей безмовний світ, у якому вони опинилися.

— Роздивіться добре довкола, любі мандрівники крізь час. Це минуле. Воно порожне; воно мовчазне. Це світ — можливо, й *всесвіт*, — який усім своїм змістом і значенням дорівнює викинутій бляшанці з-під фарби. Я вважаю, ми могли відскочити на абсурдно коротку відстань у часі, можливо, всього лиш на п'ятнадцять хвилин... принаймні, спочатку. Але світ довкола нас, як той годинник, у якого кінчається накрут. Зовнішня інформація для органів чуття тане. Електрика вже зникла. Погода та сама, якою вона була, коли ми зробили стрибок крізь час. Проте, мені здається, що, тимчасом як цей світ втрачає накрут, сам час закручується дедалі тугіше, неначе в спіраль.

— А чи не може це бути майбутнім? — обережно запитав Алберт.

Боб Дженкінс знизав плечима. Раптом він здався дуже втомленим.

— Напевне я не знаю, звичайно — та й звідки мені? — але я так не думаю. Це місце, де ми опинилися, вчувається якимсь старим, дурним, безсилим і безглуздим. Воно вчувається, ну, я не знаю...

Тоді заговорила Дайна. Всі подивилися на неї.

— Воно вчувається *завершеним*, — стиха промовила вона.

— Так, — сказав Боб. — Дякую вам, любонько. Це саме те слово, яке я нашукував.

— Містере Дженкінс?

— Так.

— Той звук, про який я вам раніше казала? Я чую його знову. — Дайна зробила паузу. — Він наближається.

8

Всі застигли в мовчанні, з витягнутими обличчями, прислухаючись. Браюну здалося, ніби він щось чує, потім він вирішив, що це стукіт його власного серця. Чи просто уява.

— Я хочу знову сходити до вікон, — раптом сказав Нік. Він переступив через розпластане тіло Креґа, не кинувши вниз навіть погляду, і без зайвих слів вирушив з ресторану.

— Гей! — гукнула Бетані. — Гей, я теж хочу туди піти!

За нею слідом вирушив Алберт, за ним потягнулися й більшість інших.

— А ви як щодо цього? — спитав Браян у Лорел з Дайною.

— Я не хочу, — сказала Дайна. — Мені й тут їх чутно не гірше. — А після паузи додала: — Гадаю, я чутиму їх ще краще, якщо ми скоро не заберемося звідси.

Браян поглянув на Лорел Стівенсон.

— Я залишуся тут, з Дайною, — тихо мовила вона.

— Гарзд, — погодився Браян. — Тримайтесь подалі від містера Тумі.

— *Тримайтесь подалі від містера Тумі*, — злобно перекривив його Крег зі свого місця на підлозі. Він із зусиллям вивернув шию і підкотив очі, щоб подивитись на Браяна. — Вам це не минеться, капітане Інгал, я не знаю, яку гру ви тут з вашим приятелем «лаймі»¹ розігруєте, але даремно вам це не минеться. Ймовірно, далі вам доведеться працювати пілотом, який поночі переправляє з Колумбії кокаїн. Принаймні, вам не доведеться брехати своїм друзям, коли похвалятиметеся перед ними, який ви репнунтий пілот².

Браян хотів було відповісти, та потім передумав. Нік сказав, що цей чоловік, принаймні тимчасово, не при своєму розумі, і Браян подумав, що Нік має рацію. Апелювати до здорового глузду божевільного — і марно, і зайва витрата часу.

— Не хвилюйтесь, ми будемо тримати дистанцію, — заспокоїла Лорел. Вона повела Дайну до одного з маленьких столиків і сіла там разом з нею. — І з нами все буде гарзд.

— Добре, — сказав Браян. — Кричіть, якщо він намагатиметься звільнитися.

Лорел блідо усміхнулася:

¹ Limey — прізвисько англійців, яке походить від лимонів і лаймів, фруктів, які колись саме в британському флоті було вперше введено в раціон моряків як засіб від цинги.

² Гра слів: «crack» («крек») означає «репатися», «надломлюватися», а також — «кокаїн».

— Можете бути певні.

Браян нахилився, перевірів скатерки, якими Нік зв'язав руки Крегу, а потім пішов через чекальну залу, щоб приєднатися до інших, які вже стояли в ряд перед віконною стіною від стелі до підлоги.

9

Йому стало чутно ще до того, як він перетнув чекальну залу, а коли приєднався до інших, уже неможливо було повірити, що це просто якась слухова галюцинація.

«Слух у тієї дівчинки дійсно надзвичайний», — подумав Браян.

Звук був дуже слабеньким — для нього принаймні, — але існував насправді і, схоже, надходив зі сходу. Дайна казала, що він схожий на щойно залиті молоком рисові пластівці. Браяну він здався більш схожим на потріскування атмосферних розрядів у радіоефірі — винятково неприємних розрядів, як під час високої сонячної активності. З Дайною він погоджувався в одному; звучить це *лиховісно*.

Він відчув, як у відповідь на цей звук у нього на потилиці відстовбурчується волосся. Він подивився на своїх супутників і на всіх обличчях побачив ідентичний вираз боязкої тривожності. Нік контролював себе найкраще, а та юна дівчина, що ледь не ухилилася від спуску сковзанкою — Бетані, — мала найглибше переляканий вигляд. Але всі вони чули в тому звуку однакове.

Лихо.

Щось лихе наближається. *Поспішаючи*.

До нього обернувся Нік:

— Що ви про це думаєте, Браяне? Є якісь ідеї?

— Ні, — відповів Браян. — Жодної, бодай крихітної. Усе, що я знаю, — це єдиний звук у цьому місті.

— Воно поки ще не в місті, — зауважив Дон, — але, думаю, буде. Хотілося б мені знати, скільки це забере часу.

Вони знову затихли, прислухаючись до рівномірного потріскування з шипінням на сході. І Браян подумав: *«Здається, я майже впізнаю цей звук. Не пластівці в молоці, не атмосферні*

розряди в радіоефірі, але... що? От якби цей звук не був таким ледь чутним...»

Але йому розхотілося його впізнавати. Він раптом це усвідомив, і то дуже сильно. Він зовсім не хотів його знати. Цей звук до глибини кісток заповнив його огидою.

— Ми мусимо забиратися звідси! — оголосила Бетані. Голосом гучним і тремтячим.

Алберт обняв її за талію, і вона вчепилася в його руку обома своїми. Вчепилася з панічною силою.

— Ми мусимо забиратися звідси просто *зараз же!*

— Так, — промовив Боб Дженкінс. — Вона права. Цей звук... Я не знаю, що воно таке, але воно *жахливе*. Ми мусимо забратися звідси.

Всі дивилися на Браяна, і він подумав: *«Схоже, я знову капітан. Проте, ненадовго»*.

Бо вони не розуміли. Навіть Дженкінс не зрозумів, якими б струнками не були його попередні висновки, що їм нікуди тікати. Що б не утворювало того звуку, воно рухалося своїм шляхом, і це не мало значення, бо всі вони так і залишатимуться тут, коли воно з'явиться. Звідси не було виходу. Він зрозумів, чому так, якщо навіть цього не розуміє ніхто інший... і Браян Інгал раптом збагнув, як мусить почуватися тварина, що потрапила в пастку і чує рівномірне гупання кроків мисливця, який наближається.

РОЗДІЛ 6

*У скруті. Сірники Бетані. Попереду двобічний рух.
Експеримент Алберта. Западає ніч. Темрява і ніж.*

1

Браян обернувся подивитися на письменника:

— Ви кажете, ми мусимо забиратися звідси, так?

— Так. Я вважаю, ми мусимо зробити це якомога швидше...

— А куди ви пропонуєте нам вирушити? Атлантик-Сіті? Маямі-Біч? Клуб-Мед?¹

— Ви припускаєте, капітане Інгал, що нема такого місця, куди нам *варто* податися? Я думаю — я маю надію, — ви помиляєтеся щодо цього. У мене є певна ідея.

— Яка саме?

— Хвилиночку. Спершу дайте мені відповідь на одне питання. Ви зможете дозаправити літак? Ви зможете це зробити попри те, що тут немає електрики?

— Думаю, що зможу, так. Скажімо, за допомогою кількох місних чоловіків зможу. І що тоді?

— Тоді ми знову злетимо, — сказав Боб.

Крихітні бісеринки поту виступили на його карбованому глибокими зморшками обличчі. Вони були схожими на краплі прозорої олії.

— Цей звук — цей хрускіт — надходить зі сходу. Та проріха в часі трапилася за кілька тисяч миль на захід звідси. Якщо ми повернемося назад тим самим курсом... ви зможете це зробити?

— Так, — підтвердив Браян.

Він залишив ДСУ працювати, а це означало, що інерціальна навігаційна програма в комп'ютері збереглася. Ця програма — точний журнал їхнього польоту від моменту, коли літак рейсу № 29 відірвався від землі в Південній Каліфорнії, до того моменту, коли він сів у Центральному Мейні. Одне натискання кнопки дасть завдання комп'ютеру прокласти цей же курс у зворотному напрямку; натискання іншої кнопки, коли вони вже будуть у повітрі, накаже автопілоту дотримуватися його в польоті. Інерціальна навігаційна система «Теледайн»² відтворить їхню подорож до щонайменших відхилень градусів.

¹ Браян глузує, називаючи тільки курортно-розважальні місцини; «Club Med» («Club Méditerranée») — заснована 1950 р. французька корпорація, що володіє мережею курортних містечок по всьому світу; найближчі до США розташовуються в Мексиці та на островах Карибського моря.

² «Teledyne Technologies» — заснований 1960 р. конгломерат, до якого входить понад сотня компаній, що працюють у створенні й обслуговуванні найрізноманітніших технологій: від медичних до аерокосмічних.

— Я можу це зробити, але навіщо?

— На те, що проріха може досі там залишатися. Хіба ви не розумієте? *Можливо, нам вдасться знову пролетіти крізь неї.*

Нік вражено стрепенувся, проникливо поглянув на Боба, а потім обернувся до Браяна:

— Він може мати певну рацію щодо цього, друже. Він її дійсно має.

Думки Алберта Кавснера заблукали недоречними, але захопливими манівцями: якщо та проріха досі там і якщо рейс № 29 летів на стандартній висоті, стандартним курсом — по свого роду небесній авеню схід-захід, — тоді, можливо, якісь інші літаки також проскочили крізь неї між сьомою хвилиною по першій годині ночі й теперішнім часом (хтозна-який він тепер). Можливо, є інші літаки, що приземляються або вже сіли в інших безлюдних аеропортах Америки, інші екіпажі та пасажирки, які блукають там, приголомшені...

«Ні, — подумав він. — У нас випадково на борту знайшовся пілот. Які шанси, що таке трапиться двічі підряд?»

Він згадав розповідь містера Дженкінса про шістнадцять поспіль пробіжок по базах Теда Вільямса і здригнувся.

— Він може бути правим, а може й не бути, — сказав Браян. — Але насправді це не має значення, бо ми нікуди не полетимо на цьому літаку.

— Чому ні? — запитав Руді. — Якщо ви можете його заправити, я не розумію.

— Пам'ятаєте сірники? Оті, що з вази в ресторані? Ті, що не загоралися?

З Руді було видно, що йому це невтямки, натомість на обличчі Боба Дженкінса завмерло велетенське збентеження. Лягнувши себе долонею по лобі, він поточився на крок назад. На позір, він ніби зсохся перед ними.

— Що? — запитав Дон. Він дивився на Браяна з-під зсуплених докупи брів. То був погляд, у якому змішалися ніяковість і підозрілість. — Який це має стосунок до...

Але Нік второпав.

— Хіба ви не розумієте? — промовив він тихо. — Хіба ви не розумієте, друже? Якщо не працюють акумулятори, якщо не горять сірники...

— ...тоді й авіаційне пальне не горітиме, — закінчив Браян. — Воно буде видхлим і вивітреним, як і все інше в цьому світі. — Він обвів їх усіх по черзі поглядом. — З тим самим успіхом я міг би наповнити баки мелясою.

2

— Чи коли-небудь хтось із вас, славні пані, чув про ленголієрів? — зненацька запитав Креґ. Запитав тоном легким, майже легковажним.

Лорел, здригнувшись, нервово подивилася в бік людей, які все ще стояли біля вікна, балакали. Дайна тільки обернулася на голос Креґа, вочевидь анітрохи не здивована.

— Ні, — сказала вона спокійно. — А хто це?

— Не балакай з ним, Дайно, — прошепотіла Лорел.

— Я все чув, — промовив Креґ тим самим приємним тоном. — Зауважу, що не тільки в Дайни гострий слух.

Лорел відчула, що в неї червоніє обличчя.

— Я б у жодному разі не завдав шкоди цій дитині, — продовжував Креґ. — Так само, як не завдав би шкоди тій дівчині. Я просто злякався. А вам страшно?

— Так, — ущипливо відгукнулась Лорел. — Але, коли мені страшно, я не захоплюю заручників і не намагаюся стріляти в підлітків.

— У вас не той страх, коли здається, що на тебе зараз навалиться вся передня лінія «Лос-Анджелеських баранів»¹, — сказав Креґ. — А ще той англійський парубок... — Він засміявся. Його сміх у цьому тихому місці прозвучав так хвилююче весело, так хвилююче *нормально*. — Ну, все що я можу сказати: якщо ви

¹ «Los Angeles Rams» — заснована 1963 р. професійна команда з американського футболу.

вважаєте мене божевільним, це означає, що ви зовсім не спостерігали за ним. У нього бензопила замість розуму.

Лорел не знала, що сказати. Вона розуміла, що все не так, як це подає Крег Тумі, але коли він говорив, здавалося, ніби все може бути... а те, що він сказав про англійця, було надто близьким до істини. Лишень згадати очі того чоловіка... і той копняк, яким він рубонув по ребрах зв'язаному містеру Тумі... Лорел аж пересмикнулася.

— Що таке ленголіери, містере Тумі? — запитала Дайна.

— Ну, зазвичай я вважав, що вони вигадка, — сказав Крег тим самим життєствердним тоном. — Тепер я починаю сумніватися... тому що я також це чую, юна пані. Так, так, чую.

— Той звук? — тихо перепитала Дайна. — Той звук, це ленголіери?

Лорел поклала на плече Дайні долоню:

— Я справді хочу, щоб ти з ним більше не балакала, любонько. Він мене нервує.

— Чому? Він же зв'язаний, хіба не так?

— Так, але...

— І ви завжди можете гукнути інших людей, хіба ні?

— Ну, я думаю...

— Я хочу дізнатися про ленголіерів.

Крег з певним зусиллям вивернув шию, щоб їх бачити... і тепер Лорел відчула своєрідну чарівність і ту силу особистості, яка міцно тримала його у швидких перегонах під високим тиском, коли він виконував сценарій, накреслений йому батьками. Вона це відчула, попри те що він лежав на підлозі зі зв'язаними за спиною руками, а на лобі і лівій щоці у нього підсихала його ж кров.

— Мій батько казав, що ленголіери — це такі маленькі створіння, які живуть у шафах, і в каналізаційних колодязях, і в інших темних місцях.

— Як ельфи? — перепитала Дайна.

Крег розсміявся і похитав головою:

— Боюся, зовсім не такі приязні. Він казав, що насправді вони геть волохаті, зубаті і з маленькими прудкими лапками — в них

такі прудкі лапки, казав він, що вони можуть доганяти й ловити маленьких хлопчиків і дівчаток, хай би як швидко ті не втікали.

— Зараз же припиніть, — холодно промовила Лорел. — Ви лякаєте дитину.

— Нічого страшного, — заперечила Дайна. — Я не боюся вигадок. Мені цікаво, от і все. — Тим не менше, її обличчя виказувало, що тут присутнє щось більше, ніж проста цікавість. Вона слухала зосереджено, заворожено.

— Правда ж, цікаво? — перепитав Креґ, явно задоволений увагою дівчинки. — Я думаю, Лорел мала на увазі, що це їй лячно. Виграв я сигару, Лорел? Якщо так, то хотів би «Ель Продукто», якщо ваша ласка. Оті дешеві «Білі сови», то не для мене¹. — І він знову розсміявся.

Лорел промовчала, тож за якусь хвилю Креґ продовжив:

— Мій тато казав, що їх тисячі, цих ленґолієрів. Казав, що інакше не може бути, оскільки у світі шмигляють мільйони поганих хлопчиків і дівчаток. Отак він завжди це проказував. Мій батько ніколи в житті не бачив дитини, яка бігає. Вони завжди шмигляють. Я думаю, йому подобалося саме це слово, бо воно означає безглузді, безцільні, непродуктивні рухи. Але ленґолієри... вони бігають. Вони мають мету. Фактично, можна було б сказати, що ленґолієри є уособленням цієї мети.

— А що такого поганого роблять ті діти? — спитала Дайна. — Що вони роблять такого поганого, що ленґолієри мусять ганятися за ними?

— Знаєш, я радий, що ти поставила це запитання, Дайно, — сказав Креґ. — Тому що, коли мій батько називав щось поганим, він мав на увазі лінь. Ледача людина не може бути частиною ВЕЛИКОГО ПЛАНУ. Жодним чином. У моїй родині можна було належати до ВЕЛИКОГО ПЛАНУ або ОГІНАТИСЯ НА РОБОТІ.

¹ Американські сигари середнього розміру: «El Producto» з 1916 р. до встановлення 1960 р. США санкцій проти Куби скручувалися вручну з кубинського тютюну і були дорогими; машинної скрутки «White Owl» випускаються з 1887 р. і коштують менше долара за пару.

Він казав, що, якщо ти не належиш до ВЕЛИКОГО ПЛАНУ, тоді придуть ленголієри і зовсім приберуть тебе з цього плану. Він казав, що якось вночі ти лежатимеш у ліжку і почуєш, як вони йдуть... прохрумкують, прочвакують собі дорогу до тебе... і навіть якщо ти спробуєш шмигнути кудись геть, вони тебе доженуть. Завдяки своїм маленьким, прудким...

— *Досить уже!* — оголосила Лорел. Голос її прозвучав сухо, пласко.

— І тим не менш, отой звук, отам, — не вгавав Креґ. Очі його, вивчаючи її, блищали майже лукаво. — Ви цього заперечити не можете. Насправді той звук, там...

— Припиніть або я сама вас чимсь вдарю.

— Гарзд, — сказав Креґ. Він перекинувся на спину, скривився, а потім перевернувся далі, на інший бік, обличчям від них. — Людину втомлює, коли її б'ють зв'язаною.

Цього разу обличчя в Лорел не просто зашарілося, воно спалахнуло. Вона мовчки закусила губу. Їй хотілося плакати. Як їй поводитися з таким, як він? Яким чином? Спершу цей чоловік здавався навіженим, як той павук, а тепер здається розсудливим, чисто тобі нормальним. А тим часом весь цей світ — ВЕЛИКИЙ ПЛАН містера Тумі — полетів до пекла.

— Я впевнена, що ви боялися свого батька, хіба не так, містере Тумі?

Креґ озирнувся через плече на Дайну, здригнувшись. Він усміхнувся знову, але це була інша усмішка. Це була сумна, болісна усмішка, без жодного рекламного блиску в ній.

— Цього разу сигару виграли ви, міс, — мовив Креґ. — Він мене у жах вганяв.

— Він помер?

— Так.

— Він ОГИНАВСЯ НА РОБОТІ? Його вхопили ті ленголієри?

Креґ надовго задумався. Він згадав, як йому повідомили, що з батьком, прямо в його кабінеті, стався інфаркт. Коли секретарка подзвонила йому, нагадуючи про нараду о десятих, і не отримала

відповіді, вона ввійшла і знайшла його мертвим на килимі — очі вибалушені, піна висихає на губах.

«Мені хтось дійсно про це розповідав? — раптом загадався він. — Що в нього були вибалушені очі, що піна була на губах? Хтось мені це насправді розповідав — мати, можливо, коли була п'яна? Чи це просто намислені фантазії?»

— Містере Тумі? То це були вони?

— Так, — задумливо промовив Крег. — Гадаю, він огинався, гадаю, це зробили вони.

— Містере Тумі?

— Що?

— Я не така, якою ви мене бачите. Я не мерзотна. Ніхто з нас не мерзотний.

Він дивився на неї вражено.

— Як ви можете знати, якою мені здається, маленька міс?

— Нехай вас це не дивує, — сказала Дайна.

Лорел обернулася до дівчинки, раптом ще дужче збентежена, ніж до цього... але, звісно, там не було чого бачити. Темні окуляри Дайни анулювали цікавість.

3

Інші пасажери стояли в дальнім кінці чекальної зали, мовчки прислухаючись до тих тихих, деренчливих звуків. Скидалося на те, що вже не лишилося чого казати.

— Що нам тепер робити? — запитав Дон.

Він ніби зів'яв у своїй червоній лісорубській сорочці. Албертові подумалося, що й сама сорочка втратила ту її життєрадісну мачо-яскравість.

— Не знаю, — сказав Браян. Він відчував, як у животі в нього важко вовтузиться жажливе безсилля. Він подивився крізь вікно на літак, який зовсім трішки побув його літаком, і замилювався його чистими лініями й гладенькою красою. У порівнянні з ним, дельтівський «727-й», що стояв при перехідному хоботі лівіше, скидався на якусь неохайну матрону.

«Він тобі здається таким красивим, тому що ніколи більше не полетить, ото й усе. Це як на мить вихопити поглядом вродливу жінку на задньому сидінні лімузина — вона здається ще вродливішою, ніж насправді, тому що ти знаєш: вона не твоя і ніколи не буде твоєю».

— Скільки пального ще залишилося, Браяне? — раптом запитав Нік. — Можливо, тут інша швидкість згорання. Можливо, його там більше, ніж ви собі уявляєте.

— Всі покажчики в бездоганному робочому стані, — сказав Браян. — Коли ми сіли, в мене залишилося менше шести сотень фунтів. Аби дістатися туди, де це трапилося, нам потрібно щонайменше п'ятдесят тисяч.

Бетані дістала сигарети і простягнула пачку Бобу. Він похитав головою. Дівчина встромила сигарету собі до рота, витягла сірники, креснула одним. Той не загорівся.

— Йой-ой! — гукнула вона.

Озирнувся Алберт. Вона кресала сірником знову... і знову... і знову. Нічого не виходило. Вона подивилася на хлопця, злякана.

— Агов, — озався Алберт. — Дозволь-но мені.

Він узяв у неї сірники, відірвав з книжечки інший і креснув ним по смужці на обкладинці. Нічого не вийшло.

— Що б це не було, але, здається, воно заразне, — зауважив Руді Ворік.

Бетані залилася слізьми, і Боб запропонував їй хустинку.

— Зачекайте хвильку, — сказав Алберт і знову креснув сірником. Цього разу той загорівся... але полум'я було низеньким, мерехтливим, небадьорим. Він підніс той тремтливий вогник до сигарети Бетані, і в пам'яті йому раптом зринув один яскравий образ: дорожній вказівник, який він щодня минав, їздючи останні три роки на своєму десятишвидкісному велосипеді до Пасаденської середньої школи.

«УВАГА: — було написано на тому знаку. — ПОПЕРЕДУ ДВОБІЧНИЙ РУХ».

«До чого, збіса, тут це?»

Він цього не розумів... поки що, принаймні. Натомість йому стало цілком ясно, що якась ідея бажає виїхати нагору, але, поки що, принаймні, в неї заїло перемикач передач.

Алберт, струснувши, погасив сірника. Вистачило лише легенького поруху.

Бетані затягнулася сигаретою і скривилася:

— Срака! Вона на смак, наче якийсь «Карлтон»¹ чи щось таке.

— Подуй мені димом в обличчя, — попросив Алберт.

— Що?

— Те, що чула. Подуй мені димом в обличчя.

Вона зробила, як він просив, і Алберт принюхався до диму. Колишній його солодкавий аромат тепер був приглушеним.

«Що б це не було, але, здається, воно заразно».

УВАГА: ПОПЕРЕДУ ДВОБІЧНИЙ РУХ

— Я йду назад до ресторану, — промовив Нік. Вигляд у нього був пригнічений. — Той Кассій нищий і слизький². Не подобається мені залишати наодинці з ним наших пань занадто довго.

Браян вирушив слідом, а за ним потягнулися й інші. Браян подумав, що є щось трохи кумедне в цих їхніх перетіканнях — вони поводяться наче корови, які відчувають у повітрі грозу.

— Ходімо, — сказала Бетані. — Пішли вже.

Вона викинула недокурену сигарету в попільницю і витерла собі очі хусточкою Боба. Потім взяла Алберта за руку.

Вони вже були на півдорозі через чекальну залу, і Алберт дивився в спину червоній сорочці містера Їєфні, коли те саме вразило його знову — потужніше цього разу:

ПОПЕРЕДУ ДВОБІЧНИЙ РУХ

¹ «Carlton» — ультралегкі сигарети з найнижчим рівнем нікотину й смоли.

² Нік дещо змінено цитує фразу Цезаря з трагедії Шекспіра «Юлій Цезар»: «Той Кассій має нищий і голодний вигляд».

— Зачекайте хвилинку! — гукнув Алберт. Зненацька він обхопив Бетані рукою за талію, підсмикнув дівчину до себе, втопився обличчям в улоговинку на її горлі й глибоко вдихнув.

— О, Боже! Ми з тобою ледве знайомі! — скрикнула Бетані. А тоді безпорадно захихотіла й обійняла Алберта за шию.

Алберт — той хлопець, чия природня сором'язливість зазвичай зникала тільки під час його мріянь, — не звернув на це уваги. Він зробив ще один глибокий вдих носом. Запахи її волосся, поту і парфумів там все ще були присутні, але послабшали; дуже послабшали.

Усі заозиралися, але Алберт уже відпустив Бетані й поспішав назад до вікон.

— Вау! — гмикнула Бетані. Вона все ще трохи хихотіла, але тепер яскраво розчервонілася. — Дивний чувак!

Алберт подивився на їхній літак рейсу № 29 і побачив те, що був зауважив Браян за кілька хвилин до того: літак був чистесеньким і гладесеньким, і майже неймовірно білим. Здавалося, він вібує серед бляклої застиглості надворі.

І раптом та ідея пробилася до нього. Вона немов феєрверком спалахнула в нього за очними яблуками. Центральна концепція — яскраво палаюча куля; і з неї випромінюються вогняними блискітками потенційні наслідки — і то так потужно, що на якусь мить хлопець фактично забув, що треба дихати.

— Алберте? — погукав Боб. — Алберте, що там та...

— Капітане Інгал! — закричав Алберт. У ресторані випросталася, сидячи, Лорел, а Дайна вчепилася собі в плечі пальцями, неначе пазурами. — *Капітане Інгал, мерщій сюди!*

4

Надворі той звук було чутно краще.

Для Браяна то було потріскування радіозавод. На думку Ніка Гопвела, воно скидалося на те, як сильний вітер шерстить суху тропічну траву. Алберту, який попереднього літа працював у «Макдоналдсі», звуки нагадували смаження картоплі в глибокій

фритюрниці, а для Боба Дженкінса то були звуки паперу, який хтось жмакає в дальній кімнаті.

Усі четверо пролізли крізь повислі смуги гуми, зійшли на багажну платформу і тепер стояли там, прислухаючись до звуків того, що Крег Тумі називав ленголіерами.

— Дуже вони наблизилися? — запитав Браян у Ніка.

— Не можу сказати. Звучить ближче, але, звісно, до цього ми чули їх з будівлі.

— Ходімо, — нетерпляче промовив Алберт. — Як ми дістанемося назад на борт? Поліземо вгору по сковзанці?

— Нема необхідності, — відповів Браян і показав рукою. В дальнім кінці перону № 2 стояв колісний трап. Вони вирушили до нього, їхні підошви мляво постукували по бетону.

— Ви ж розумієте, що це малоймовірно, чи не так, Алберте? — спитав дорогою Браян.

— Так, але...

— Малоймовірні здогадки кращі за відсутність здогадок взагалі, — закінчив за нього Нік.

— Я просто не хочу, щоб він почувався занадто розчарованим, якщо це виявиться безуспішним.

— Не хвилюйтеся, — делікатно промовив Боб. — Мого розчарування вистачать на нас усіх. В ідеї цього хлопця є добротний, логічний сенс. Ми *мусимо* її перевірити... хоча, Алберте, ви ж усвідомлюєте, що можуть існувати чинники, яких ми ще не виявили, чи не так?

— Так.

Вони підійшли до мобільного трапа, і Браян підбив ногою гальмівні сішки при його коліщатах. Нік зайняв позицію при держаку, що стирчав з лівого боку перил, а Браян вхопився за той, що був справа.

— Я сподіваюся, цей трап ще здатен котитися, — мовив Браян.

— Мусить, — відгукнувся Боб Дженкінс. — Деякі — напевне, більшість — простих фізичних і хімічних компонентів життя,

здається, залишаються дієвими; наші організми спроможні переробляти повітря, двері відчиняються й зачиняються.

— Не забуваймо про гравітацію, — докинув Алберт. — Земля все ще притягує.

— Давайте покинемо балачки і просто спробуємо, — сказав Нік.

Трап покотився легко. Двоє чоловіків повели його по бетону в бік «767-го», Алберт і Боб пішли слідом за ними. Якесь з коліщат ритмічно попискувало. Єдиним іншим звуком було оте негучне, постійне хрусь-хрум-хрусь звідкілясь з-за східного обр'ю.

— Подивіться на нього, — промовив Алберт, коли вони наблизилися до «767-го». — Просто подивіться. Хіба ви не бачите? Хіба ви не бачите, наскільки більше в ньому наявності, ніж у будь-чому іншому тут?

На це питання не потрібно було відповідати, ніхто й не відповів. Усім це було видно. І знехотя, майже проти власної волі, Браян почав думати, що цей хлопець може мати певну рацію.

Вони приставили трап до літака під кутом, між евакуаційною сковзанкою і фюзеляжем, горішня сходинка трапа опинилася на відстані лише одного довгого кроку від відчиненого люка.

— Я йду першим, — сказав Браян. — Після того, як я затягну назад сковзанку, Ніку, ви з Албертом перекотите трап на кращу позицію.

— Слухаюсь, капітане, — відгукнувся Нік і вправно відсалютував, торкнувшись кісточками стиснутих вказівного і середнього пальців свого чола.

Браян пирхнув: «помічник аташе». А потім стрімко збіг вгору по трапу. За кілька хвилин, скориставшись її витяжними стропами, він затягнув евакуаційну сковзанку назад досередини. А потім, вихилившись з дверей, спостерігав, як Алберт з Ніком, обережно маневруючи, підкочують трап у таку позицію, щоб його горішня сходинка опинилася прямо під передніми дверима «767-го».

5

Тепер бейбісітерами біля Крега були Руді Ворік з Доном Гефні. Бетані і Дайна з Лорел вишикувалися перед вікном у чекальній залі, дивлячись надвір.

— Що вони роблять? — запитала Дайна.

— Вони прибрали сковзанку і приставили до дверей трап, — сказала Лорел. — Зараз по ньому піднімаються. — Вона подивилася на Бетані. — Ви справді не знаєте, що вони там затівають?

Бетані похитала головою:

— Я знаю лише те, що Козир — Алберт, тобто — немов сказився. Хотілося б мені вірити, що то був просто такий шалений сексуальний потяг, але я так не думаю. — Вона замовкла, усмінулася, а потім додала: — У всякому разі, поки що. Він казав щось на кшталт того, що в літаку більше *наявності*. А в моїх парфумах *менше наявності*, що, мабуть, не втішило б ту Коко Шанель, чи як там її ім'я. І ще щось про двобічний рух. Я не второпала. Він просто реально белькотів.

— Здається, я знаю, — промовила Дайна.

— Що ти знаєш, любонько?

Дайна лише похитала головою:

— Я тільки сподіваюся, що вони поспішать. Тому що бідолашний містер Тумі правий. Ленголієри наближаються.

— Дайно, вони ж... це ж просто вигадки його батька.

— Можливо, колись вони й були вигадками, — сказала Дайна, знов повертаючись своїми незрячими очима до вікна, — але зараз уже ні.

6

— Гарзд, Козирю, — промовив Нік. — Починайте своє шоу.

Серце в Алберта калаталося, а руки тряслися, коли він виставляв чотири предмети для свого експерименту на полицю в першому класі, де тисячу років тому і на іншому кінці конти-

ненту жінка на ім'я Мелані Тревор була наглядала за картонкою помаранчевого соку і двома пляшками шампанського.

Браян уважно спостерігав, як Алберт ставить пляшку «Бад-вайзера» і бляшанку пепсі, кладе книжечку сірників, а також сендвіч з арахісовим маслом і джемом з ресторанної вітрини-холодильника. Сендвіч був загорнутий у поліетиленову плівку.

— Окей, — сказав Алберт. — Подивимось, що в нас виjde.

7

Дон, полишивши ресторан, підійшов до вікна:

— Що там відбувається?

— Ми не знаємо, — сказала Бетані. Їй вдалося видобути полум'я з чергового сірника, і вона знову курила. Коли дівчина відставила сигарету від губ, Лорел помітила, що фільтр на ній відірвано. — Вони залізли в літак; вони досі всередині літака; кінець історії.

Дон на кілька секунд задивився надвір.

— Там інакше. Я не знаю чому, але це так.

— Сутеніє, — сказала Дайна. — Ось що інакше. — Голос у неї звучав доволі спокійно, але на маленькому обличчі дівчинки відбивалися самотність і страх. — Я відчуваю, як мерхне світло.

— Вона має рацію, — погодилась Лорел. — День протривав усього лиш якихось дві чи три години, і ось уже знову настає темрява.

— Знаєте, я не перестаю думати, що все це сон, — промовив Дон. — Я не перестаю думати, що це найгірший кошмар з усіх, які мені бодай колись снилися, і скоро я прокинуся.

Лорел кивнула:

— Як там містер Тумі?

Дон розсміявся, хоча й невесело:

— Ви не повірите.

— Не повіримо в що? — запитала Бетані.

— Він заснув.

8

Звісно ж, Креґ Тумі не спав. Люди, які засинають у критичні моменти, як той хлоп, якому було загадано чатувати, поки Ісус молиться в Гетсиманському саду, беззаперечно не належать до ВЕЛИКОГО ПЛАНУ.

Він обережно стежив, подалі від лиха, заплющеними майже цілком очима за двома чоловіками, бажаючи, щоб один з них або й обидва пішли геть. Зрештою той, що в червоній сорочці, *таки* пішов. Ворік, цей лисий чоловік з великими фальшивими зубами, підійшов до Креґа і нахилився. Креґ так і тримав очі заплющеними.

— Агов, — промовив Ворік. — Агов, ви спите?

Креґ лежав нерухомо, очі заплющені, дихання рівномірне. Він подумав, чи не почати йому ще й хропти стиха, та потім вирішив, що не варто.

Ворік тицьнув його в бік.

Креґ продовжував тримати очі заплющеними і рівномірно дихати.

Лисий випростався, переступив через нього і вирушив до дверей ресторану подивитись на інших. Креґ розчохнув повіки й переконався, що Ворік стоїть до нього спиною. Потім він дуже тихо, дуже обережно почав совати руками вгору і вниз всередині туго зав'язаної вісімкою мотузки. Скатеркова мотузка зразу ж почала слабшати.

Він ворушив зап'ястками короткими посмиками, назираючи спину Воріка, готовий припинити рухи і заплющити знову очі, щойно Ворік подасть ознаки, що збирається обернутися. Він прагнув, щоби Ворік *не* обертася. Він хотів звільнитися раніше, ніж ті мудакі повернуться з літака. Особливо той мудак англієць, який боляче накрутив йому носа, а потім, коли він лежав, дав йому копняка. Цей англійський мудак зв'язав його доволі добре; слава Богу, це всього лише скатертина, а не якась нейлонова линва. Тоді б йому не пощастило, але один вузол уже послабшав і тепер Креґ почав вертіти туди-сюди зап'ястками. Він

чув, як наближаються ленголієри. Він мав намір забратися звідси і вирушити в Бостон до того, як вони прибудуть. У Бостоні він буде в безпеці. У конференц-залі, повному банкірів, не дозволено ніякого шмигльня.

І хай береже Бог будь-кого — чоловіка, жінку чи дитину, — хто спробує заступити йому шлях.

9

Алберт показав взяту ним з вази в ресторані книжечку сірників.

— Демонстрація А, — промовив він. — Починаємо.

Він відірвав сірника з книжечки і креснув ним. Невпевнені руки хлопця його зрадили, і він креснув сірником на цілих два дюйми вище шорсткої смужки, що йшла вздовж низу паперової обкладинки. Сірник погнувся.

— От лайно! — скрикнув Алберт.

— Ви не проти, щоб я... — почав Боб.

— Не чіпайте його, — сказав Браян. — Це демонстрація Алберта.

— Заспокойтеся, Алберте, — промовив Нік.

Алберт вирвав з книжечки іншого сірника, подарував їм вимучену посмішку і креснув.

Сірник не загорівся.

Він креснув ним знову.

Сірник не загорівся.

— Гадаю, все ясно, — сказав Браян. — Нема тут нічого...

— Я почув *запах*, — перебив його Нік. — Я чую запах сірки! Спробуй інший, Козирю!

Натомість Алберт човгнув тим самим сірником по шорсткій смужці втретє... і цього разу той спалахнув полум'ям. Воно не просто охопило горючу голівку, а потім сплигло нанівець; воно постало в знайомій формі сльозинки, синє при своїй основі, жовте на кінчику, і вже почало палити паперовий держачок.

Алберт підняв очі, дико вишкіряючись.

— Ви бачите? — запитав він. — Ви *бачите*?

Він струснув сірником, кинув його і відірвав інший. Цей загорівся з першого удару. Хлопець відігнув обкладинку книжечки і торкнувся полум'ям інших сірників, точно як Боб Дженкінс був зробив це в ресторані. Цього разу всі вони спалахнули з сухим «фссс!» Алберт задув їх, неначе свічку на дні народження. Щоб досягти результату, дути довелося двічі.

— Ви розумієте? — запитав він. — Ви розумієте, що це означає? Двобічний рух! *Ми принесли з собою власний час!* Там, надворі, минуле, я гадаю... і всюди на схід від тієї діри, крізь яку ми пролетіли... але наш час все ще наявний тут! *Він все ще зберігається всередині цього літака!*

— Я не знаю, — промовив Браян, але раптом все знову здалося можливим. Він відчув дике, майже непереборне бажання вхопити Алберта в обійми й гатити його по спині.

— Браво, Алберте! — вигукнув Боб. — Тепер пиво! Спробуйте пиво!

Алберт відкрутив кришку на пляшці, а Нік тим часом виловив цілу склянку з уламків навкруг перекинутого візка для напоїв.

— А де ж димок? — запитав Браян.

— Димок? — спантеличено перепитав Боб.

— Ну, насправді це не димок, я гадаю, але коли відкриваєш пиво, зазвичай там, при шийці пляшки, з'являється щось таке схоже на димок.

Алберт понюхав, потім тицьнув пляшку Браяну:

— Запах.

Браян понюхав і почав усміхатись. Він не міг втриматися.

— Боже мій, воно дійсно пахне *пивом*, хоч з димком, хоч без димка.

Нік простягнув склянку, і Алберт був радий помітити, що в англійця рука теж не зовсім тверда.

— Наливайте, — сказав той. — Швидше, друже, мій ескулап каже, що піст погано впливає на старий моторчик.

Алберт почав наливати пиво, і їхні усмішки зів'яли.

Пиво було видхлим. Цілком видхлим. Воно просто осіло в склянці для віскі, яку знайшов Нік, схоже на зразок сечі для аналізу.

10

— Господи всеблагий, уже смеркає!

Люди, що стояли біля вікна, озирнулися на Руді Воріка, який приєднався до них.

— Ви ж мусили стерегти того вар'ята, — зауважив Дон.

Руді дратівливо відмахнувся:

— Він вимкнувся, як те світло. Я думаю, той удар поперекидав меблі у нього в голові сильніше, ніж ми собі спершу уявляли. Що тут відбувається? І чому це смеркається так швидко?

— Ми не знаємо, — сказала Бетані. — Просто чомусь так. Як гадаєте, той навіжений чувак запав у кому чи щось таке?

— Не знаю, — відповів Руді. — Але якщо так, нам не треба більше за ним наглядати, хіба ні? Ох, Ісусе мій, що за *моторошні* звуки! Такі звуки, наче в планері з бальсового дерева шарудить ціла зграя накокаїнених термітів. — Здавалося, це вперше Руді геть забув про власний шлунок.

Дайна підняла обличчя до Лорел:

— Гадаю, нам варто перевірити, як там містер Тумі, — сказала вона. — Я непокоюся за нього. Я певна, що йому страшно.

— Якщо він непритомний, Дайно, ми нічого не можемо...

— Я не думаю, що він непритомний, — тихо промовила Дайна. — Я не думаю навіть, що він заснув.

Якусь мить Лорел, вагаючись, дивилася на дівчинку, а потім взяла її за руку.

— Гарзд, — сказала вона. — Давай подивимося.

11

Вузол, який Нік Гопвел наклав на правий зап'ясток Креґа, нарешті послабшав достатньо, щоб той звільнив собі руку. Він скористався цим, щоб зіштовхати донизу петлю, яка тримала його ліву руку. І швидко підвівся на рівні. Блискавка болю прострелила йому голову, і він на мить захитався. Зграї чорних цяткок запурхали в очах, та скоро й пощезли. Він усвідомив, що

термінал поглинають сутінки. Западала передчасна ніч. Тепер він чув оте жвак-хрусь-жвак ленголієрів набагато ясніше, можливо, тому що його слух налаштувався на цей звук, можливо, тому що тепер той поближчав.

У дальнім кінці терміналу він побачив два силуети, один вищий, а інший низенький, які відокремилися від решти людей і вирушили назад, у бік ресторану.

Жінка з тим сучим голосом й оте мале сліпе дівчисько з нахнюпленим обличчям. Він не може дозволити їм здійснити тривогу. Це буде дуже погано.

Крег, не відриваючи очей від постатей, що наближалися, позадкував від кривавої плями на килимі, де він перед цим лежав. Йому було нестерпно, як швидко слабшає світло.

На стійці ліворуч від касового апарата стояли горщики зі столовим знаряддям, але все там було отим пластиковим лайном, йому воно не годилося. Крег прослизнув поза касовий апарат і побачив там дещо краще: на обробній дошці біля гриля лежав різницький ніж. Схопивши ніж, він присів за касовим апаратом, спостерігаючи, як вони наближаються. З якоюсь особливою, тривожною цікавістю він дивився на маленьку дівчинку. Це дівчисько багато знало... занадто багато, можливо. Питання в тому, до чого воно дійшло з цим його знанням.

Це було дійсно дуже цікавим питанням.

А хіба ні?

12

Нік перевів погляд з Алберта на Боба:

— Отже, — промовив він. — Сірники ожили, а світле пиво — ні. — Він відвернувся, щоб поставити склянку з пивом на поличку. — Що це озна...

Зненацька на дні склянки нізвідки вибухнула маленька грибоподібна хмарка бульбашок. Вони стрімко здіймалися вгору, поширювалися і вибухали на поверхні, формуючи тонку шапочку піни. Нік вирячив очі.

— Очевидно, — сухо промовив Боб, — потрібна хвилина чи дві, щоби деякі речі підтягнулися. — Він узяв склянку, випив до дна, поплямкав губами. — Пречудове, — зазначив він. Усі задивилися на багатошарове мереживо піни всередині склянки. — Можу сказати, що, поза всякими сумнівами, це склянка найсмачнішого пива, яку я бодай колись випив у своєму житті.

Алберт налив у склянку ще пива. Цього разу воно лилося вже пінним; шапочка перелилася через вінця, і піна стікала по боках. Склянку взяв Браян.

— Ви певні, що хочете це випити? — запитав Нік, вишкіряючись. — Хіба не ваша з колегами примовка: «тут пляшка, там штурвал — добовий інтервал»?

— На випадок подорожей крізь час дія цього правила припиняється, — відповів Браян. — Можете перевірити. — Він перехилив склянку, випив і голосно розреготався. — Ви праві, — сказав він Бобу. — Це збіса найкраще пиво, яке мені бодай колись траплялося. Скуштуйте пепсі, Алберте.

Алберт відкрив бляшанку, і всі почули знайоме «*пах-хісс*» — базовий елемент сотень рекламних роликів газованих напоїв. Хлопець зробив щедрий ковток. Коли він опустив бляшанку, на губах його грала усмішка... але в очах стояли сльози.

— Панове, пепсі-кола також сьогодні дуже смачна, — промовив він афектованим голосом метрдотеля, і всі почали сміятися.

13

Дон Ёфні наздогнав Лорел і Дайну, якраз коли вони входили в ресторан.

— Я подумав, буде краще... — почав він і затнувся. Роззирнувся. — От лайно. Де він?

— Я не... — почала Лорел, але тут же поруч з нею озвалася Дайна:

— *Тихше!*

Її голова повільно оберталася, наче пошуковий прожектор з вимкнутою лампою. На якусь мить у ресторані завмерли геть усі звуки... принаймні ті звуки, які могла почути Лорел.

— Там, — нарешті промовила Дайна і показала в бік касового апарата. — Він ховається там. За чимсь.

— Звідки ти знаєш? — запитав Дон зсохлим, нервовим голо- сом. — Я не чую ні...

— Я чую, — спокійно сказала Дайна. — Я чую його нігті на металі. І чую його серце. Воно б'ється дуже швидко і дуже важ- ко. Він на смерть переляканий. Мені його так шкода.

Раптом Дайна звільнила руку з пальців Лорел і рушила вперед. — *Дайно, ні!* — верескнула Лорел.

Дайна на звернула уваги. Вона йшла до касового апарата, простягнувши руки, нашукуючи пальцями можливі перешкоди. Тамтешні тіні, здавалося, тягнуться до дівчинки, огортають її.

— Містере Тумі? Вийдіть, будь ласка. У нас нема наміру за- вдавати вам шкоди. Прошу, не бійтеся...

Якийсь звук почав здійматися з-поза касового апарата. То було тонке, пронизливе голосіння. То було якесь слово чи щось, що намагалося бути словом, але не мало сенсу:

— Тиіііііііі!

Крег постав з-за своєї схованки — очі палають, різницький ніж піднятий, — раптом розуміючи, що це вона, вона одна з *них*, там, під тими темними окулярами, вона, одна з *них*, вона не про- сто ленголіер, а *передовий* ленголіер, та, яка скликає інших, скликає їх своїми мертвими сліпими очима.

— Тиіііііііі!

З тим самим вереском він кинувся до неї. Дон Гефні відштовх- нув Лорел собі з дороги, майже збивши її з ніг, і стрибнув уперед. Він діяв швидко, але недостатньо швидко. Крег Тумі був боже- вільним і сам рухався зі спритністю ленголієра. Він кинувся до Дайни скаженим спуртом. Прожогом — не те слово.

Дайна не зробила жодної спроби ухилитися. Вона вдивляла- ся зі своєї темряви в його темряву і тепер розвела руки, немов, щоб обійняти його, втішити його.

— Тиіііііііі!

— Усе гаразд, містере Тумі, — промовила Дайна. — Не бійте...

І тоді Креґ втопив різницького ножа їй у груди і кинувся повз Лорел у термінал, не перестаючи верещати.

Дайна якусь мить стояла на місці. Її руки знайшли дерев'яну колодку, що стирчала з переду її сукні, пальці дівчинки запурхали по держаку, вивчаючи його. Потім вона повільно, граційно опустила на підлогу, перетворюючись на ще одну тіль серед темряви, що зростала.

РОЗДІЛ 7

Дайна в Долині Тіней.

Найметкіший тостер на схід від Міссісіпі.

Наввипередки з часом. Нік приймає рішення.

1

Алберт, Браян, Боб і Нік передавали один одному сендвіч з арахісовим маслом і джемом. Кожний вкусив по два рази, і сендвіч зник... але поки той існував, Алберт думав, що ніколи в житті ще його зуби не вганялися в такий чудовий наїдок. У нього прокинувся шлунок і негайно почав вимагати добавки.

— Я думаю, нашому лисому приятелю містеру Воріку цей феномен сподобається найбільше, — сказав Нік, дожовуючи. Він подивився на Алберта. — Ви геній, Козирю. Ви ж це самі знаєте, чи не так? Не що інше, як чистий геній.

Алберт щасливо зашарівся.

— Та нічого особливого, — мовив він. — Усього лиш трішки того, що містер Дженкінс називає дедуктивним методом. Якщо два потоки, які течуть у різних напрямках, сходяться, вони змішуються й утворюють вир. Я побачив, що сталося з сірниками Бетані, і подумав, що щось подібне може відбуватися тут. А потім була та яскраво-червона сорочка містера Ґефні. Вона почала

втрачати свій колір. Ну, я й подумав, якщо щось може вицвітати, коли воно більше не в літаку, то, може, якщо занести вицвілу річ *досередини* літака, тоді...

— Ненавиджу перебивати, — м'яко втрутився Боб, — але я гадаю, якщо ми маємо намір спробувати повернутись назад, нам варто розпочати цей процес якомога швидше. Цей звук, який ми чуємо, він мене непокоїть, але є дещо інше, що непокоїть мене ще дужче. Цей літак, він не є закритою системою. Гадаю, існують серйозні шанси, що невдовзі він почне втрачати свою... свою...

— Свою часову недоторканність? — припустив Алберт.

— Так. Добре сформульовано. Будь-яке пальне, яке ми заллємо в його баки, може горіти зараз... але за кілька годин, можливо, вже ні.

Неприємна думка навідала Браяна: це пальне може перестати горіти на півдорозі через усю країну, коли «767-й» перебуватиме на висоті 36 000 футів. Він розтулив було рота, щоби сказати їм це... та тут же знову його стулив. Що хорошого дало б занесення такої думки їм у голови, коли вони проти цього нічого не можуть зробити?

— Як почнемо, Браяне? — запитав Нік чітким, діловим тоном.

Браян прокрутив весь процес у себе в голові. Буде трохи незручно, особливо працювати з людьми, чий досвід з літальними апаратами, либонь, починався й закінчувався моделями літаків, але він вважав, що це можливо зробити.

— Ми почнемо з того, що заведемо двигуни і підкотимося якомога ближче до дельтівського «727-го», — сказав він. — Коли під'їдемо, я вимкну двигун правого борту, а лівий залишу крутитися. Нам пощастило. У нашого «767-го» паливні баки в крилах і є система допоміжних силових установок, які...

Пронизливий, панічний крик доплив до них, прорізавши те фонове джеркотіння, наче виделкою хтось шкрябонув по чорній сланцевій дошці для письма. Потому вгору по сходах застукотіли кроки. Нік обернувся в той бік, і його руки піднялися в жесті, який Алберт відразу ж впізнав; колись він бачив у себе в школі, як дехто з фанатів бойових мистецтв практикував цей рух.

Це була класична оборонна позиція тхеквондо. За мить у дверях з'явилося бліде, перелякане обличчя Бетані і Нік розслаблено опустив руки.

— *Ходімо!* — закричала Бетані. — Ви мусите *пінити!*

Захекана, вона важко дихала і поточилася назад на платформу трапа. Якусь мить Алберт з Браяном були впевнені, що зараз вона перекидом полетить униз по крутих сходинках, зламавши по дорозі собі в'язи. Та тут же Нік стрибнув уперед, ухопив її рукою за карк і засмикнув назад у літак. Здається, Бетані навіть не усвідомила, що побувала на волосині від смерті. Темні очі дівчини пропалювали їх з білого кола її обличчя.

— Прощу, ходімо! Він ударив її ножем! Боюся, вона помирає!

Нік поклав руки їй на плечі і нахилився, немов збирається її поцілувати.

— Хто кого вдарив ножем? — спитав він дуже спокійно. — Хто помирає?

— Я... вона... м-містер Т-Т-умі...

— Бетані, скажи «чайна чашка».

Вона вирячилася на нього, очі шоковані, не розуміючі. Браян дивився на Ніка так, ніби той здурів.

Нік легенько струснув дівчину за плечі.

— Скажи «чайна чашка». Зараз же.

— Ч-ч-чайна ч-ч-чашка.

— Чайна чашка і блюдечко. Скаже це, Бетані.

— Чайна чашка і блюдечко.

— Гарзд. Краще?

Вона кивнула:

— Так.

— Добре. Якщо відчуєш, що знову втрачаєш над собою контроль, відразу ж промов «чайна чашка» й отямишся. А тепер — кого вдарили ножем?

— Ту сліпу дівчинку. Дайну.

— Чортове лайно. Гарзд, Бетані. Тільки...

Нік різко підвищив голос, тільки-но він побачив, що Браян услід за Бетані вирушив до трапа, а за ним і Алберт.

— Ні! — чітким, жорстким голосом гаркнув він. — *Ані руш*, нахер!

Браян, який два тури відслужив у В'єтнамі і пам'ятав, як виконується беззаперечна команда, зупинився так раптово, що Алберт з розгону ткнувся обличчям йому в спину.

«Я знав, — подумав він. — Я знав, що він перебере на себе провід. Це було просто питанням часу й обставин».

— Ти знаєш, що саме трапилося чи де зараз той наш паскудний попутник? — спитав Нік у Бетані.

— Той дядько... той дядько в червоній сорочці сказав...

— Гаразд. Не треба.

Він кинув погляд на Браяна. Червоними від люті очима.

— Ці чортові дурні залишили його самого. Власною пенсією на це закладаюся. Ну, такого більше не станеться. Наш містер Тумі утнув свій останній фокус.

Він знову подивився на дівчину. Вона понурила голову; волосся журливо звисало їй на обличчя; вона глибоко вдихала повітря уривчастими, сльозливими схлипами.

— Вона жива, Бетані? — м'яко запитав Нік.

— Я... я... я... я...

— Чайна чашка, Бетані.

— *Чайна чашка!* — крикнула Бетані, піднявши на нього свої мокрі, почервонілі очі. — Я не знаю. Вона була жива, коли я... розумієте, побігла по вас. Зараз, може, вона вже й мертва. Він її справді сильно вдарив. Господи, ну чому ми в це вляпалися з таким йобаним психом? Хіба нам без цього не вистачало лиха?

— І ніхто з вас, хоча ви мусили б наглядати за цим парубком, не має жодного уявлення, куди він дівся після нападу, так?

Бетані затулила долонями обличчя і заридала. В цьому була вся відповідь, якої бодай хтось міг потребувати.

— Не треба так суворо на неї, — тихо промовив Алберт і обняв Бетані за талію. Вона поклала голову йому на плече і заридала ще тужливіше.

Нік делікатно відсторонив юну пару вбік.

— Якщо мені варто когось ганити, Козирю, то це самого себе. Я мусив би залишитися там. — Він обернувся до Браяна. — Я повертаюся в термінал. Ви — ні. Містер Дженкінс тут майже напевне правий; часу в нас обмаль. Не хочу думати, як мало ми його маємо. Заводьте двигуни, але літак поки що не рухайте. Якщо дівчинка жива, нам потрібен трап, щоб занести її на борт. Бобе, ви до підніжжя трапа. Стерегти проти того мудака Тумі. Алберте, ви йдете зі мною.

Потім він сказав таке, від чого всі закрижаніли.

— Я замалим не сподіваюся, що вона вже мертва, помилуй мене Господи. Якщо так, це заощадить нам час.

2

Дайна не померла, навіть не знепритомніла. Лорел зняла з неї темні окуляри, щоби витерти піт, який виступив на обличчі дівчинки, і широчезно розплющені, глибоко карі очі Дайни невидюче дивилися в зеленкувато-блакитні очі Лорел. Поза нею стояли пліч-о-пліч, з тривогою дивлячись долі, Дон і Руді.

— Мені так жаль, — уп'яте повторив Руді. — Я дійсно думав, що він вимкнувся. Вимкнувся *впень*.

Лорел його ігнорувала.

— Як ти, Дайно? — ласкаво спитала вона.

Як не хотілося Лорел дивитися на дерев'яну ручку ножа, що проросла з переду сукні дівчинки, а відірвати очей від неї їй було несила. Крові було дуже мало, принаймні поки що; коло розміром з кавове горнятко навкруг того місця, де увійшло лезо, та ото й усе.

Це поки що.

— Боляче, — промовила Дайна слабеньким голосом. — Важко дихати. І ще *гаряче*.

— З тобою все буде гаразд, — сказала Лорел, але очі її знов невблаганно потягнулися до ручки ножа. Дівчинка була дуже маленькою, і Лорел не могла зрозуміти, чому лезо не проштрикнуло її наскрізь. Не могла зрозуміти, чому та досі не померла.

— ...звідси геть, — промовила Дайна. Вона скривилася, і рясний згусток в'язкої крові, повільно спливши з кутика рота, потік їй по щоці.

— Не намагайся балакати, любонько, — сказала Лорел і відвела вологі кучерики з лоба Дайні.

— Вам треба забратися звідси *геть*, — наполегливо повторила Дайна. Голосом лише трохи чутнішим за шепіт. — І не треба ганити містера Тумі. Він... він нажаханий, ото й усе. *Ними*.

Дон злобно роззирнувся довкола.

— Якщо знайду цього виродка, от тоді йому буде жах, — мовив він, стискаючи руки в кулаки. У зростаючому смерку на одному з пальців зблиснув перстень якоїсь масонської ложі. — Він у мене шкодуватиме, що живим народився.

До ресторану увійшов Нік, а слідом за ним Алберт. Без слова вибачення Нік проштовхнувся повз Руді Воріка й опустився на коліна біля Дайни. Його яскраві очі на мить зафіксувалися на ручці ножа, а потім перестрибнули на лице дівчинки.

— Привіт, серце моє, — заговорив він життєрадісно, але очі в нього потемнішали. — Бачу, тебе провентильовано. Не хвилюйся; будеш знову хупавочкою, й оком не змигнути.

Дайна слабенько посміхнулась.

— Що таке хупавочка? — прошепотіла вона. На цих словах ще крові сплигло з рота дівчинки, і Лорел побачила кров у неї на зубах. Щось повільно, ліниво перекрутилося у жінки в животі.

— Не знаю, але впевнений, що це щось гарне, — відповів Нік. — Зараз я поверну тобі голову набік. Сама намагайся зовсім не рухатися.

— Гарзд.

Нік повертав її голову, дуже делікатно, поки щока дівчинки майже торкнулася килима.

— Боляче?

— Так, — шепнула Дайна. — Гаряче. Боляче... дихати.

Її шепіт набув хрипкого, надтріснутого характеру. Тоненька цівка крові збігала з її рота, збираючись в калюжку менш як за десять футів від того місця, де підсихала кров Креґа Тумі.

Знадвору принесло раптове натужне виття авіаційних двигунів, що заводилися. Дон, Руді й Алберт подивилися в тому напрямку. Нік ні на мить не відвертав свого обличчя від дівчинки. Він ласкаво спитав:

— Дайно, тобі хочеться кашляти?

— Так... ні... не знаю.

— Краще, аби ні, — промовив він. — Якщо з'явиться таке подразливе відчуття, намагайся його ігнорувати. І не балакай більше, добре?

— Не... робіть... шкоди... містеру Тумі.

У її словах, хоча й промовлених пошепки, прозвучала величезна настійність, величезна доконечність.

— Ні, серце моє, навіть не думаю про таке. Моє слово.

— ...не... вірю... вам...

Він нахилився, поцілував її у щоку і прошепотів на вухо:

— Ні, ти *можеш, розумієш* ... вірити мені, я маю на увазі. А зараз усе, що тобі треба робити, це лежати спокійно і дозволити нам про все подбати. — Він підняв очі на Лорел. — Ви не намагалися витягти ножа?

— Я... ні, — глитнула Лорел. У горлі в неї застряг гарячий, шорсткий клубок. Той ковток його не порушив. — А треба було?

— Якби ви це зробили, тут би вже лишалося небагато шансів. У вас є бодай якийсь досвід надання медичної допомоги?

— Ні.

— Гаразд. Зараз я розкажу вам, що робити... але спершу хочу знати, чи вигляд крові — чимало крові — не змусить вас зомліти. Тут мені потрібна правда.

Лорел відповіла:

— Насправді я *не бачила* багато крові відтоді, як моя сестра, коли ми з нею гралися в схованки, налетіла на двері й вибила собі два зуби. Але тоді я не зомліла.

— Добре. Ви не зомлієте і тепер також. Містере Ворік, принесіть мені з отого задрипаного маленького паба, що за рогом, з півдюжини скатертин. — Він усміхнувся дівчинці долі: — Дай мені хвильку або дві, Дайно, і тоді, я думаю, тобі стане набагато

краще. Молодий лікар Гопвел завжди такий ніжний з леді — особливо, коли вони такі юні гарнючі.

Лорел відчула раптове й абсолютно абсурдне бажання простягнути руку й торкнутися волосся Ніка.

«Що це з тобою? Ця маленька дівчинка, напевне, вмирає, а тобі цікаво, яке на дотик його волосся! Зараз же припини! Як можна бути такою дурепою!»

«Ну, давай подивимося... Досить дурна, щоб летіти через усю країну на побачення з чоловіком, з яким взагалі зв'язалася через шпальту приватних оголошень у так званому журналі друзів. Досить дурна, щоб планувати переспати з ним, якщо він виявиться доволі показним... і не матиме поганого запаху з рота, звісно».

«Ох, припини це! Зараз же припини, Лорел».

«Так, — погодився інший голос у неї в голові. — Ти абсолютно права, це безумство — думати про такі речі, в такий час, і я це покину... але мені цікаво, яким молодий лікар Гопвел міг би виявитися в ліжку. Мені цікаво, чи був би він ніжним, чи...»

Лорел пересмикнуло, їй подумалося — чи не так починається банальний нервовий зрив?

— Вони вже близько, — промовила Дайна. — Вам дуже...

Вона закашлялася, велика бульбашка крові з'явилася між її губами. І луснула, забризкавши дівчинці щоки.

Бурмотнувши щось, відвернувся Дон Гефні.

— ...дуже треба поспішати, — закінчила Дайна.

Життєрадісна усмішка Ніка ані на крихту не змінилася.

— Я знаю, — сказав він.

3

Креґ кинувся через термінал, притьмом перестрибнув через перила ескалатора і побіг униз завмерлими металевими сходами з панічним стугоном і борсанням у голові, наче там ярився штормовий океан, у якому навіть потонули ті, інші, звуки — невгамовне жвакання й хрумкання ленґолієрів. Ніхто не бачив, як

він утікав. Крег метнувся через нижній зал до вихідних дверей... і врізався в них. Він про все забув, включно з тим фактом, що електронні очі пристроїв, які відчиняють двері, не працюватимуть, коли нема електрики.

Його відкинуло назад, вибивши дух з грудей, він упав на підлогу, дихаючи наче виловлена сіттю риба. Якусь мить він так і пролежав, нашкукуючи те, що ще лишалося від його розуму, і виявив, що дивиться собі на праву руку. Рука виднілася лише білою плямою в зростаючій темряві, але він побачив на ній чорні бризки і зрозумів, що воно таке: кров тієї маленької дівчинки.

«От тільки ніяка вона не маленька дівчинка, зовсім ні. Вона тільки на вигляд маленька дівчинка. Вона передовий ленголіер, і з її смертю інші не зможуть... не зможуть... не...»

Не зможуть що?

Знайти його?

Але він знову чув голодні звуки їх наближення: те жвакання, від якого шаленіє розум, немов десь зі сходу насувається маршем маса якихось велетенських, голодних комах. Голова йшла обертом. Ох, як же він заплутався.

Крег побачив якісь менші двері, що вели надвір, підвівся і вирушив у тому напрямку. Та потім став. Там було видно якусь дорогу, і дорога ця, поза всякими сумнівами, вела до Бенгора. Його не цікавило місто *Бенгор*; Бенгор найбеззаперечнішим чином не належав до легендарного ВЕЛИКОГО ПЛАНУ. Він у *Бостон* мусить потрапити. Якщо він туди дістанеться, все буде добре. А що це означає? От його батько б це зрозумів. Це означає, що він мусить ПРИПИНИТИ ШМИГЛЯТИ ТУДИ-СЮДИ І НЕ ВІДСТАВАТИ ВІД ПРОГРАМИ.

Його розум вхопився за цю думку, як жертва кораблетрощі хапається за будь-який уламок корабля — будь-що, що досі плаває, навіть коли це двері сральника, є призом, який слід цінувати. Якщо він зможе потрапити в Бостон, усю цю пригоду можна буде... можна буде...

«Геть скасувати», — пробурмотів він.

Здалося, що на цих словах яскравий промінь раціонального мислення проліг крізь темряву в його голові, і чийсь голос (напевне, то був голос його батька) вигукнув на підтвердження: ТАК!!!

Але як це йому зробити? Бостон занадто далеко, щоби йти туди пішки, а інші не дозволять йому повернутися на борт того єдиного літака, який досі функціонує. Нізащо, після того, що він зробив з їхньою дорогоцінною сліпою лялечкою.

— Але ж вони не знають, — прошепотів Креґ. — Вони не знають, що я зробив їм послугу, бо не знають, хто вона така насправді.

Він глибокодумно кивнув. Очі його, величезні й вологі у темряві, блищали.

«Проберись, — прошепотів йому голос батька. — Проберися в літак і сховайся».

«Так! — докинула його матір. — Проберися й сховайся. Це твій виграшний квиток, Креґгі-Веллі. Тільки якщо ти це зробиш, тобі не потрібен буде ніякий квиток, авжеж?»

Креґ з сумнівом подивився в бік багажного конвеєра. Він міг би скористатися ним, щоби вибратися на поле, але припустімо, вони поставили когось на чатах біля літака? Той пілот до такого б не додумався — щойно полишивши кабіну, цей чоловік перетворився на явного імбецила, — але англієць майже напевне про це подбав.

То що йому краще зробити?

Якщо бенгорський бік терміналу не годиться і той бік терміналу, де літне поле, також не годиться, що йому краще зробити і куди йому краще піти?

Креґ нервово поглянув на мертвий ескалатор. Скоро вони почнуть на нього полювати — і, безсумнівно, той англієць очолить зграю, — а він стоїть тут, посеред зали, виставившись на розглядини, як та стриптизерка, котра ось тільки-но пожбурила в публіку свої декоративні наліпки з сосків і стринги.

«Я мушу сховатися, принаймні, на який час».

Він почув, як надворі заводяться реактивні двигуни, але це його не стривожило; він розумівся трохи на літаках і знав, що Інгал нікуди не зможе полетіти, поки не дозаправиться.

А заправління потребує часу. Йому не варто турбуватися, що вони відлетять без нього.

Поки що не варто, у всякому разі.

«Сховайся, Креггі-Белгі. Це те, що ти мусиш зробити зараз же, поки вони не прийшли по тебе».

Крег, мружачись у зростаючу темряву, повільно розвертався, шукаючи собі найкраще місце. І цього разу він помітив на дверях, що тулилися між ятками «Ейвіса» і Бенгорської туристичної агенції, табличку.

«ПОСЛУГИ АЕРОПОРТУ»

було написано на ній. Слова, які могли означати майже будь-що.

Кидаючи нервові погляди собі за спину, Крег поспішив до тих дверей і спробував відчинити. Як і з дверима Служби безпеки аеропорту, ручка не повернулася, але й ці двері, коли він їх штовхнув, прочинилися. Крег кинув останній погляд собі за спину, не побачив нікого і прикрив за собою двері.

Його проковтнула повна, суцільна темрява; тут він став таким же сліпим, як та мала, яку він підрізав. Крег на це не зважав. Темряви він не боявся; фактично, він її радше любив. Якщо ви у темряві не з жінкою, ніхто не очікує від вас чогось аж такого видатного. У темряві вправність перестає бути бодай якимсь значущим чинником.

І що ще краще, тут те жвакання ленголієрів звучить приглушено.

Виставивши руки, човгаючи підощвами, Крег повільно намацував собі шлях уперед. Просунувшись так на три чи чотири кроки, він стегном наштовхнувся на щось тверде, на здогад, ніби край столу. Він опустив туди простягнуті руки. Так. Стіл. На мить він дозволив пальцям поширяти по столу, отримуючи вітиху від знайомого спорядження білих комірців Америки: столик паперів, кошик ВХІДНІ/ВИХІДНІ, край блотера, коробочка, повна скріпок, письмовий набір з ручками та олівцями. Він пробрався навкруг стола до його дальнього краю, де його коліно наштовхнулося на поручень крісла. Зманеврувавши тілом між столом і кріслом, Крег усівся. Сидячи за столом, він почав почуватися ще краще. Він відчув себе самим собою — спокій-

ним, упевненим у собі. Він намацав верхню шухляду і витяг її. Почав мацати всередині, шукаючи якоїсь зброї — чогось гострого. Рука майже зразу налапала канцелярський ніж для розпечатування листів.

Він його витяг, зачинив шухляду і поклав ніж на стіл собі по праву руку.

Так він з хвилику посидів, слухаючи глухий стукіт свого сколоченого серця і приглушений гул реактивних двигунів, а потім наново послав руки делікатно обмацувати поверхню столу, поки знову не відбулося їхнє спіткання зі стосом паперу. Взявши верхній аркуш, він підніс його до себе, але не побачив жодного проблиску білості... навіть коли тримав його просто перед очима.

«Все гаразд Креґі-Велґі. Просто посидь тут, у темряві. Сиди тут і чекай, поки не настане час діяти. Коли цей час прийде...»

«...я скажу тобі», — закінчив похмуро вже батько.

— Все гаразд, — промовив Креґ. Його пальці по-павучому перебралися до правого верхнього кута аркушу. Креґ почав акуратно надривати.

Риий-ип.

Спокоєм, немов прохолодною блакитною водою, заповнився його розум. Він упустив невидиму смужку на невидимий стіл і повернув пальці до верху аркуша. Все мусить бути чудово, просто чудово. Він почав потихесеньку фальшиво наспівувати:

«Просто клич мене янголом... ранковим, бей-бі...»

Риий-ип.

«Просто торкнися моєї щоки... перш ніж покинеш мене, бей-бі.»

Тепер спокійний, умиротворений Креґ сидів і чекав, коли батько йому накаже, що він мусить робити далі, як він робив це багацько разів у дитинстві.

4

— Слухай уважно, Алберте, — сказав Нік. — Ми мусимо переправити її до літака, але для цього нам потрібні якісь ноші. На борту літака нічого такого нема, але тут вони мають бути. Де?

— Та ну, містере Гопвел, капітан Інгал таке мусить знати краще, ніж...

— Але капітана Інгала тут нема, — терпляче промовив Нік. — Мусимо впоратися ми самі.

Алберт наморщив лоба... а потім загадав про табличку, яку він бачив на нижньому поверсі.

— «Послуги аеропорту»? — промовив він. — Слушна табличка?

— Чорт, дуже слушна, — погодився Нік. — Де ти таке бачив?

— На нижньому поверсі. Поряд з ятками прокату автомобілів.

— Гарзд, — сказав Нік. — Ось як ми це зробимо. Ви з містером Доном Гейфні призначаєтеся шукачами і носіями нош. Містере Гейфні, я пропоную вам подивитися за стійкою біля гриля. Сподіваюся, там ви знайдете якісь гострі ножі. Я впевнений, що свій наш капосний приятель знайшов саме там. Візьміть один собі й один для Алберта.

Дон вирушив за стійку без жодного слова. З бару «Червоний барон» з цілим оберемком картатих, червоно-білих скатертин повернувся Руді Ворік.

— Мені дуже жаль... — почав було він знову, але Нік його обірвав.

Він усе ще дивився на Алберта, обличчя в англійця тепер було лише білим колом над глибшою тінню маленького тіла Дайни. Вже майже запала темрява.

— Можливо, ви не зустрінетеся з містером Тумі; я гадаю, звідси він утік озброєним, у паніці. Я припускаю, що він або знайшов якийсь сховок, або полишив термінал. Але якщо ви все ж таки на нього наскочите, раджу вам найнаполегливішим чином не зачіпатися з ним, якщо тільки він сам не зробить цього необхідним.

Нік хитнув головою, поглянувши на Дона — той якраз повернувся з парою різницьких ножів.

— Ви обидва, чітко дотримуйтеся ваших пріоритетів. Ваша місія не в тому, щоб вхопити містера Тумі й притягти його до відповідальності. Ваша робота полягає в тому, щоби знайти ноші і якомога швидше принести їх сюди. Нам треба забиратися звідси.

Дон простягнув Алберту один з ножів, але той похитав головою і подивився на Руді Воріка.

— Можна мені натомість скатертину?

Дон подивився на Алберта так, ніби той сказився.

— Скатертину? Навіщо, заради Бога?

— Я покажу.

Алберт стояв на колінах біля Дайни, тепер він підвівся і вирушив за стійку. Почав роззиратися там, не знаючи точно, що саме шукає, але впевнений, що впізнає ту річ, щойно її побачить. Так і сталося. Засунутий вглиб, на полиці знайшовся старомодний двоскибковий тостер. Хлопець його дістав, висмикнув штепсель з розетки, а повернувшись туди, де його чекали інші, туго обмотав шнур навкруг тостера. Він розстелив скатертину і поклав тостер на одному з її кутів. Потім двічі перекинув тостер, загортаючи його в скатертину, наче якийсь різдвяний подарунок.

По кутах Алберт змайстрував тугі вузли «заяче вухо», створивши капшук. Коли він захопив вільний кінець скатертини й підвівся, загорнутий тостер перетворився на каменяку в швігалці.

— Коли я був малим, ми любили гратися в Індіану Джонса, — сказав Алберт сором'язливо. — Я тоді зробив собі щось на зразок оцього й уявляв, ніби це в мене такий батіг. Одного разу ледь не зламав руку моему брату Дейвіду. Я впакував у старе покривало противагу з віконного шнура, яку знайшов у гаражі. З дурості, гадаю. Я не знав, як сильно такою штукаю можна вдарити. За це я отримав пекельної прочуханки. Може, на вигляд воно ніби дурня, але насправді працює ця штука доволі добре. Завжди працювала, принаймні.

Нік дивився на саморобну зброю Алберта з сумнівом, але не сказав нічого. Якщо серед темряви на нижньому поверсі Алберт почуватиметься комфортніше з загорнутим у скатертину тостером, хай буде так.

— Ну, тоді гаразд. Тепер ідіть, знайдіть ноші й принесіть їх сюди. Якщо їх не знайдеться там, де ті «Послуги аеропорту», пошукайте ще десь. Якщо ви нічого не знайдете протягом

п'ятнадцяти хвилин — ні, призначимо десять, — просто повертайтеся сюди і понесемо її так.

— Цього не можна робити! — стиха скрикнула Лорел. — Якщо почнеться внутрішня кровотеча...

Нік скинув знизу на неї очима:

— Там уже є внутрішня кровотеча. А десять хвилин, я гадаю, це максимальний час, який ми можемо приділити цій справі.

Лорел розтулила було рота, щоб відповісти, заперечити, але її зупинив хрипкий шепіт Дайни:

— Він правий.

Дон засунув лезо ножа собі за пояс.

— Ходімо, синку, — сказав він.

Вони перетнули залу разом і вирушили вниз по ескалатору на перший поверх. Дорогою Алберт намотав кінець зарядженої скатертини собі на руку.

5

Нік знову повернувся увагою до дівчинки на підлозі:

— Як ти почувашся, Дайно?

— Дуже боляче, — слабенько промовила Дайна.

— Так, звичайно, це так. І я боюся, від того, що я збираюся зробити, заболить набагато дужче, принаймні на кілька секунд. Але цей ніж у тебе в легенях, і його треба витягти. Ти ж це розумієш, правда?

— Так. — Її темні, незрячі очі дивилися на нього. — Страшно.

— Мені теж, Дайно. Мені теж. Але це необхідно зробити. Ти в грі?

— Так.

— Хороша дівчинка. — Нік нахилився й ласкаво поцілував її в щоку. — Така хороша, хоробра дівчинка. Це недовго, даю обіцянку. Я хочу, щоб ти лежала якомога сумирніше, Дайно, і намагалася не кашляти. Ти мене розумієш? Це дуже важливо. *Намагайся не кашляти.*

— Я намагатимуся.

— Може трапитися такий момент, коли ти відчуєш, що не можеш дихати. Може бути навіть таке відчуття, ніби ти здуваєшся, як проколена шина. Це лячне відчуття, серце моє, й відтак тобі може схотітися ворухнутися або скрикнути. Ти не повинна цього робити. *І не повинна кашляти.*

Дайна відповіла щось, чого ніхто не дібрав.

Нік глитнув, швидким порухом руки витер піт собі з лоба й обернувся до Лорел.

— Складіть дві з отих скатертин у квадратні тампони. Якомога товстіші. Станьте на коліна поруч зі мною. Якомога ближче. Воріку, зніміть з себе ремінь.

Руді вмент почав виконувати наказ.

Нік знову перевів очі на Лорел. Знову вона була вражена, і цього разу не без приємності, наснагою в його погляді.

— Я візьмуся за ручку ножа і потягну. Якщо він не пробив її ребро — а судячи з позиції ножа, я так не думаю, — він мусить витягтися одним плавним рухом. У ту ж мить, як він вийде, я відсунуся, даючи вам вільний доступ до зони грудей дівчинки. Ви зразу ж кладете один тампон на рану й тиснете. Тиснете *сильно*. Не бійтеся зробити їй боляче чи передавити їй груди так, що вона не зможе дихати. У неї щонайменше одна перфорація легень, а я закладаюся, що там пара пробоїн. Саме вони нас мусять турбувати. Ви зрозуміли?

— Так.

— Коли накладете свій тампон, я її трохи підніму проти вашого тиску. Якщо ми побачимо кров у неї на спині, містер Ворік підсуне під неї другий тампон. І тоді, щоб обидва тампони трималися на свої місцях, ми обперезаємо їх ременем містера Воріка. — Він поглянув вгору на Руді. — Коли я гукну, щоб подавали його, зразу подавайте. Не змушуйте мене просити вас двічі.

— Не буду.

— Вам достатньо добре видно, Ніку, щоб таке зробити? — спитала Лорел.

— Гадаю, так, — відповів Нік. — Сподіваюсь, що так. — Він знову подивився на Дайну. — Готова?

Дайна щось мурмотнула.

— Гаразд, — промовив Нік. Він зробив глибокий вдих, а потім випустив повітря. — Допоможи мені, Боже.

Він обвив своїми витонченими, довгими пальцями рукоять ножа, наче гравець, що стискає в руках бейсбольного кия. Потягнув. Дайна пронизливо закричала. Величезний згусток крові вивергнувся з її рота. Лорел стояла на колінах, напружено нахилившись вперед, і раптом їй в обличчя плеснуло кров'ю Дайни. Вона відсахнулась.

— Ні! — гаркнув на неї, не обертаючись, Нік. — *Не сміти мені тут грати маніжну цяцю! Навіть не смійте!*

Лорел знову нахилилась вперед, векаючи і здригаючись. Лезо — тьмяно блискотливий сріблястий трикутник у глибокому мороці — вийшло з грудей Дайни й замерехтіло перед ними. Груди сліпої дівчинки здійнялися й опали, почувся несьогосвітній, високий свист — це рана всмоктувала повітря.

— Нумо! — гаркнув Нік. — Натискайте! Якогога сильніше!

Лорел нахилилася вперед, лише на мить вона побачила, як кров рине з діри в грудях Дайни, і враз рану вже було накрито. Тампон зі скатерки під її долонями майже відразу став теплим і вологим.

— Сильніше! — гримнув на неї Нік. — Тисніть сильніше! Запечатуйте її! Запечатуйте рану!

Тепер Лорел зрозуміла, що люди мали на увазі, коли говорили про повну нервову зруйнованість, тому що сама почувалася на її межі.

— Я не можу! Я зламаю їй ребра, якщо...

— *Нахер її ребра! Ти мусиш запечатати рану!*

Уклякла на колінах Лорел хитнулася вперед і перенесла всю свою вагу собі на руки. Тепер вона відчувала, як між пальців їй просочується рідина, хоча складений нею зі скатертини тампон був товстим.

Англієць відкинув ніж кудись вбік і нахилився вперед, ледь не торкаючись своїм обличчям обличчя Дайни. Очі дівчинки були заплющені. Він відкотив одну повіку.

— Я думаю, вона нарешті знепритомніла, — сказав він. — Не можу сказати напевне, бо в неї такі незвичайні очі, але сподіваюся на небеса, що це так. — На лоба йому впало волосся. Він нетерпляче відкинув його назад посмиком голови і подивився на Лорел. — Ви добре працюєте. Так і продовжуйте, гаразд? Я зараз її піднімаю. Продовжуйте натискати, коли я це робитиму.

— Так багато крові, — простогнала Лорел. — Їй її вистачить?

— Не знаю. Продовжуйте натискати. Готові, містере Ворік?

— Ой, Боже, гадаю, так, — прохрипів Руді Ворік.

— Добре. Починаємо.

Нік просунув долоні Дайні під праву лопатку і скривився.

— Тут гірше, ніж я думав, — пробурмотів він. — Набагато гірше. Вона геть *просякла*.

Він почав повільно підважувати Дайну проти тиску Лорел. Дайна простогнала густим «кряк». Бульба напівзапеченої крові вихлюпнулася в неї з рота й розбризкалася по підлозі.

І тепер Лорел почула, що з-під дівчинки на килим кров ляпотить дощем.

Раптом світ почав спливати від неї.

— Не припиняйте, *тисніть!* — крикнув Нік. — Не здавайтесь!

Але вона вже зомлівала.

Лише усвідомлення, що подумає про неї цей Нік Гопвел, якщо вона *дійсно* зомліє, змусило Лорел до того, що вона зробила далі. Лорел вистромила між зубами язика, наче дитина, що кривляється, і щосили його прикусила. Яскраво-гострий біль і солоний смак власної крові негайно заповнили їй рота... але те відчуття, ніби цей світ великою лінивою рибою в акваріумі спливає від неї, минулося. Вона знов була *нааявна* тут.

Знизу пролунав раптовий зойк чи то болу, чи подиву. За ним якийсь хриплий скрик. По п'ятах цього крику добігло гучне, пронизливе верещання.

Руді з Лорел разом повернули голови в тому напрямку.

— Це хлопець! — сказав Руді. — Він і Гефні! Вони...

— Вони таки зрештою знайшли містера Тумі, — промовив Нік. Обличчя в нього було незбагненою маскою зусиль. Жили на шії напнуті сталевими тросами. — Ми лише мусимо надіятися...

Знизу почувся глухий грюк, а за ним жахливе скиглення болю. Потім ціла низка важких гупань.

— ...що вони контролюють ситуацію. Зараз ми не можемо нічого з цим вдіяти. Якщо ми перервемося посеред того, що зараз робимо, ця дівчинка точно помре.

— Але там голос ніби нашого хлопчика!

— Нічого не поробиш, чи не так? Воріку, просовуйте тампон під неї. Зараз же це робіть, а то я копняками розірву вам вашу чортову сраку!

6

Дон спускався першим по ескалатору, а внизу на мить зупинився, риючись у себе в кишені. Звідти він видобув якусь прямокутну річ, що тьмяно зблиснула в темряві.

— Це моя «Зіппо», — пояснив він. — Як гадаєш, вона загориться?

— Не знаю, — сказав Алберт. — Може... на якийсь час. Краще вам не засвічувати запальничку до того, як з'явиться необхідність. Я сподіваюся, вона горітиме. Без неї нам не вдасться тут нічого роздивитися.

— А де те місце, «Послуги аеропорту»?

Алберт показав на двері, крізь які менш як п'ять хвилин тому пройшов Креґ Тумі.

— Прямо там.

— Ти вважаєш, вони незамкнені?

— Ну, — сказав Алберт, — є тільки один спосіб цього дошукатися.

Вони вирушили через зал, Дон так само вів перед зі своєю запальничкою в правій руці.

7

Крег почув, як вони підходять — чергові слуги ленголієрів, поза всякими сумнівами. Але його це не стурбувало. Він подбав про ту істоту, що була замаскована під маленьку дівчинку, так само він подбає і про цих істот. Він оповив пальцями розпечатувач листів, підвівся і бокаса прослизнув назад навкруг стола.

«Ти вважаєш, вони незамкнені?»

«Ну, є тільки один спосіб цього дошукатися».

«У всякому разі, дечого ви дійсно собі нашукаєте», — подумав Крег.

Він підійшов до стіни біля дверей. Уздовж неї тягнулися забиті паперами полиці. Крег намацав рукою дверні завіси. Добре. Відчинившись, двері приховують його від них... хоча навіряд чи вони його взагалі змогли б зараз побачити. Тут чорна темрява, як у слона в гузні. Він підняв розпечатувач листів на рівень плеча.

— Ручка не крутиться...

Крег розслабився... але лише на мить.

— Спробуйте їх штовхнути.

Це голос того хитросракого підлітка. Двері почали прочинятися.

8

Дон зробив крок у кімнату, моргаючи в мороці. Відкинувши великим пальцем кришку запальнички, він її підняв і крутнув коліщатко. Блиснула іскра, і гніт відразу ж зайнявся, народивши низеньке полум'я. Вони побачили те, що було, либонь, одночасно і кабінетом, і коморою. В одному кутку — купа абияк складених валіз, а в іншому — ксерокс. По задній стіні тягнулися полиці, схоже, забиті різноманітними формулярами полиці.

Дон ступив далі в кабінет, піднявши запальничку над головою, наче той спелеолог, що тримає спливаючу свічку в темній печері. Він показав на праву стіну:

— Агов, хлопче! Козирю! Дивися!

Там висів плакат із зображенням підпилого парубка в діловому костюмі, який нетвердо виходить з бару. «РОБОТА — ПРОКЛЯТТЯ ПИТУЩОГО ПРОШАРКУ» — повідомляв напис на плакаті. На тій самій стіні поряд з ним висів білий пластиковий ящик з великим червоним хрестом. А під ним були притулені складені ноші... того типу, що з коліщатами.

Проте Алберт не дивився ні на плакат, ні на аптечку. Його очі були прикуті до столу в центрі кімнати.

Він побачив на ньому плутанину паперових смужок.

— Бережіться! — крикнув хлопець. — Бережіться! Він ту...

Крег Тумі виступив з-за дверей і вдарив.

9

— Ремінь, — гукнув Нік.

Руді ані поворухнувся, ні відгукнувся. Голова його залишалася повернутою до дверей ресторану. Звуки знизу припинилися. Залишилося тільки те хрумкання та ритмічне, пульсуюче стугоніння реактивного двигуна в темряві за стінами.

Нік, наче той мул, брикнув ногою, поціливши Руді в голілку.

— Ой!

— Ремінь! Негайно!

Руді незграбно впав на коліна й підсунувся до Ніка, який однією рукою підважував Дайну, а другою притискав їй до спини скатерковий тампон.

— Просуньте ремінь під тампон, — сказав Нік. Він уже хекав, піт широкими струменями стікав по його обличчю. — Мерщій! Я не можу тримати так її вічно!

Руді посунув ремінь під тампон. Нік опустив Дайну, сягнув рукою через маленьке тіло дівчинки і підняв її ліве плече рівно настільки, щоб витягти ремінь з того боку. Потім він оперезав ним її груди і туго затягнув. Вільний кінець ременя він поклав у долоню Лорел.

— Не послаблюйте тиску, — сказав він, підводячись. — Пряжкою скористатися неможливо... наша мала занадто мала.

— Ви вниз? — запитала Лорел.

— Так. Це здається доцільним.

— Будьте обережні. Прошу, будьте обережні.

Він вищирився до неї, і всі ті білі зуби, що раптом саянули в напівтемряві, були вражаючими... проте не лячними, як вона виявила. Зовсім навпаки.

— Звісно. Саме так я досі й існую. — Простягнувши вниз руку, він стиснув їй плече. Рука була теплою, і з цим доторком крізь тіло Лорел промайнув невеличкий трепет. — Ви діяли дуже добре, Лорел. Дякую вам.

Він уже почав відвертатися, та тут маленька ручка намацала і вхопила манжету його джинсів. Він глянув долі й побачив, що сліпі очі Дайни знову розплющені.

— Ви... не... — почала вона, але тут же її стрясло задавленим кашлем. Кров приснула з її носа, розлетівшись дрібними крапельками.

— Дайно, тобі не можна...

— Ви... не... вбивайте... його... — прошепотіла вона, і навіть у цій темряві Лорел проїняло те фантастичне зусилля, яке зробила дівчинка, щоб взагалі щось сказати.

Нік зачудовано дивився вниз на дівчинку.

— Цей мудак ударив тебе ножом, сама знаєш. Чому ти так наполягаєш на тому, щоб залишити його цілим?

Її вузькі груди напружилися проти ремня. Піднісся закривавлений скатерковий тампон. Дівчинка, доклавши всіх сил, спромоглася сказати ще одну річ. Це почули всі; Дайна заплатила великим боєм, щоби промовити це ясно:

— Все... що я знаю... він нам *потрібен*, — прошепотіла вона, а тоді її очі знову заплющилися.

Крег аж по кулак увігнав розпечатувач листів у зашийок Дону Гефні. Дон закричав і впустив запальничку. Та вдарилися об підлогу і лежала там, хворобливо мерехтячи. Алберт скрикнув

з подиву, коли побачив, як Креґ робить крок до Дона, якого тепер повело в бік столу, він хитався, безсило намацуючи в себе ззаду ту річ, що там стирчала.

Креґ вхопився за ніж однією рукою, а другою вперся Донові в спину. Коли він так одночасно потяг і штовхнув, Алберт почув звук, ніби хтось зголоднілий обсмоктує стегенце добре засмаженої індички. Дон знову закричав, цього разу гучніше, і ницьма повалився на стіл. Руки метнулися поперед нього, збиваючи коробку ВХІДНІ/ВИХІДНІ і стос тих бланків для реєстрації загублених речей, які був роздирав Креґ.

Струшуючи кров, яка бризками розліталася з леза розпечатувача листів, Креґ обернувся до Алберта.

— Ти теж один з них, — видихнув він. — Ну й хер з тобою. Я вирушаю в Бостон, і ти мене не зупиниш. *Ніхто* з вас не зможе мене зупинити.

А тоді запальничка на підлозі погасла і вони опинилися в темряві.

Алберт зробив крок назад і відчув тепле «шух» у себе перед обличчям, коли Креґ майнув лезом через те місце, де хлопець стояв за секунду до цього. Задкуючи, він лапав позаду себе вільною рукою, жахаючись потрапити в глухий кут, де Креґ легко скористається різницьким ножом (у блідому, непевному світлі запальнички «Зіппо» той йому здався саме таким), тоді як його власна зброя виявиться і даремною, й ідіотською. Пальці його знаходили тільки вільний простір, і так він прозадкував крізь двері в залу. Він не почувався холоднокровним; він не почувався найметкішим юдеєм по будь-який бік Міссісіпі; він не почувався швидшим за бісову блискавку. Алберт почувався переляканим хлопчиком, який замість справжньої зброї вибрав собі дитячу іграшку, тому що, попри те що цей навіжений гівнюк уже зробив нагорі тій дівчинці, він був нездатен повірити — справді-справді повірити, — що може дійти аж до такого. Він чув власний запах. Навіть у цьому мертвому повітрі він відчував запах себе. То був прогірклий запах залишків недопитого пива на денці склянки, то був сморід страху.

Крег прослизнув крізь двері з піднятим розпечатувачем листів. Він рухався, наче якась танцююча в темряві тінь.

— Я тебе бачу, синку, — видихнув він. — Я тебе бачу, просто, як той кіт.

Він безгучно поплив уперед. Алберт позадкував від нього. Одночасно хлопець почав, наче вагадлом, гойдати вперед-назад тостером, нагадуючи собі, що він матиме лише один добрий замах, перш ніж Тумі встромить йому лезо в горло або в шию.

«А якщо цей тостер вилетить з клятого капшука до того, як гахне його, я пропав».

11

Крег наближався до Алберта, вихиляючись верхньою частиною тіла, немов змія, що зринає із кошика. Легка, неуважна усмішка торкала кутики його губ, утворюючи там ямочки.

«Отак правильно, — промовив похмуро батько зі своєї невмирущої твердині в Креговій голові. — Якщо ти мусиш прибирати їх по одному, тобі вдасться це зробити. ЗВЗ, Крегу. Пам'ятаєш? ЗВЗ. Зусилля Винагороджується Завжди».

«Отак правильно, Креггі-Белгі, — підспівала його матір. — Ти можеш це зробити, і ти мусиш це зробити».

— Мені жаль, — промуркотів крізь усмішку Крег хлопцю з білим обличчям. — Мені правда-правда жаль, але я мушу це зробити. Якби ти міг побачити речі з моєї точки зору, ти б зрозумів.

Він наближався до Алберта, підводячи розпечатувач листів йому до очей.

12

Алберт кинув миттєвий погляд собі за спину і побачив, що він відступає в бік каси компанії «Юнайтид ерлайнз». Якщо він відступатиме далі й далі, простору ззаду для замаху не вистачить. Це треба зробити якнайшвидше. Він почав розгойдувати тостер сильніше, спітнілі пальці стискали закрут на скатертині.

Крег у темряві вловив цей рух, але не дібрав, що воно таке, чим там гойдає цей хлопець. Це не мало значення. Він не міг дозволити цьому мати якоесь значення. Він сконцентрувався, а потім стрибнув уперед.

«Я РУШАЮ В БОСТОН, — кричав він. — Я РУШАЮ В...»

Очі Алберта вже призвичаїлися до темряви, і він помітив, коли Крег робив свій рух. Тостер якраз був на задній половині своєї коливальної дуги. Замість смикнути зап'ястком, щоби послати його в зворотний хід, Алберт дозволив своїй руці піти вслід за вагою тостера і ледь не театральним жестом бейсбольного пічера майнув ним угору й собі через голову. В той же час він зробив крок ліворуч. Міцно тримаючись у своєму капшуку відцентровою силою, гуля на кінці скатерки зробила короткий, різкий оберт у повітрі. І Крег допоміг, ступивши вперед, під низобіжну дугу тостера. Той зустрів його в лоб і перенісся жорстким, сухим хряском.

Крег заволав від болю і впустив розпечатувач листів. Ухопившись руками за обличчя, він поточився назад. Кров з розбитого носа юшила йому між пальців, наче вода з зірваного гідранта. Алберт вжахнувся тому, що наробив, але ще жахливішим для нього було розслабитися тепер, коли Тумі поранений. Алберт зробив ще один крок ліворуч і майнув скатертиною збоку. Та хвиснула в повітрі і з жорстким «гуп» врізалася Крегу посеред грудей. Крег завалився на спину, не перестаючи завивати.

У Алберта «Козира» Кавснера залишилася тільки одна думка; решта закрутилися у вихорі рваних кольорів, образів, емоцій.

«Я мушу зробити його недвижим, а то він підніметься і вб'є мене. Я мушу зробити його недвижим, а то він підніметься і вб'є мене».

Тумі нарешті впустив свою зброю; розпечатувач листів поблискував на килимі. Алберт наступив на нього подошвою і знову змахнув тостером. Коли той пішов униз, Алберт уклонився в пояс, наче якийсь старого гарту мажордом, що вітає члена королівської родини. Гуля на кінці скатертини врізалася Крегу Тумі в роззявлений рот. Звук був таким, ніби потрощилося скло в носовичку.

«Ох, Господи, — подумав Алберт. — Це його зуби».

Крег бився в корчах на підлозі. На нього лячно було дивитися, можливо, особливо лячно через погане освітлення. Вбачалося щось монструозне, невідгубне, тарганяче в цій його жакливій живучості.

Його пальці зімкнулися на туфлі Алберта. Хлопець з відразливим зойком відступив з розпечатувача листів, і тоді Крег спробував ухопити той канцелярський ніж. У нього між очима... його ніс перетворився на розверзлу бульбу плоті. Він узгалі ледве міг бачити Алберта; поле зору йому вижерло велетенським ореолом білого сяйва. Незмінна, висока скигляча нота дзвеніла в його голові — ввімкнутий на повну гучність звук телевізійної тестової таблиці.

Він уже був поза спроможністю зробити бодай якусь нову шкоду, але Алберт цього не знав. У паніці, він іще раз опустив тостер Крегу на голову. Почулося металеве хрясь-брязкання, це всередині тостера відірвалися нагрівальні елементи.

Крег перестав ворушитися.

Алберт стояв над ним, дихаючи схлипами, ваговита скатертина висіла в руці. Потім він зробив два довгих, незграбних кроки в бік ескалатора, знову глибоко вклонився і виригав на підлогу.

13

Браян перехрестився, відхиляючи чорний пластиковий щиток, що закривав екран відеомонітора інерціальної навігаційної системи, майже впевнений, що дисплей ІНС буде безхмарно порожнім. Він придивився ближче... і видихнув з глибоким полегшенням.

ОСТАННЯ ПРОГРАМА ЗАВЕРШЕНА

поінформував його монітор спокійними синьо-зеленими літерами, а під ними:

НОВА ПРОГРАМА? ТАК/НІ

Браян клацнув «ТАК», а потім:

ЗВОРОТНА АГ № 29: ЛМА/ЛОГАН

Екран на мить став темним. Потім:

ВКЛЮЧИТИ ВІДХИЛЕННЯ АГ № 29? ТАК/НІ

Браян клацнув «ТАК».

ЗВОРОТНА

поінформував його комп'ютер, а менш ніж за п'ять секунд:

ПРОГРАМА ВВЕДЕНА

— Капітане Інгал?

Він обернувся. У дверях кабіни стояла Бетані. В освітленні салону вигляд у неї був блідий і виснажений.

— Я зараз трохи зайнятий, Бетані.

— Чому вони не повертаються?

— Не можу знати.

— Я питала в Боба — містера Дженкінса, — може, він бачив, щоби хтось рухався там, всередині терміналу. Він сказав, що ні. Що, як вони там усі вже мертві?

— Я впевнений, що це не так. Якщо тобі від цього полегшає, чому б тобі не приєднатися до нього внизу біля трапа? Я мушу тут ще дещо зробити. У всякому разі, я сподіваюся, що зроблю.

— Вам страшно? — спитала дівчина.

— Так. Ще б пак.

Вона ніяково всміхнулася.

— Я трохи рада. Погано, коли тобі страшно самій — повне паскудство. Тоді я залишаю вас одного.

— Дякую. Я думаю, вони скоро з'являться.

Дівчина пішла. Браян знову повернувся до монітора ІНС і набрав:

ЧИ Є ЯКІСЬ ПРОБЛЕМИ З ЦІЄЮ ПРОГРАМОЮ?

і клацнув:

ВИКОНАТИ

ПРОБЛЕМ НЕМА. ДЯКУЄМО ЗА ТЕ, ЩО ПЛОТУЄТЕ
«АМЕРИКАНСЬКУ ГІДНІСТЬ»

— На здоров'я, я впевнений, — мурмотнув Браян і витер собі лоба рукавом.

«Тепер, — подумав він, — аби тільки пальне горіло».

14

Боб почув кроки по трапу і швидко обернувся. Там всього лише обережно й повільно спускалася Бетані, але все одно він почувався нервово. Звук на сході дедалі гучнішав.

Ближчав.

— Агов, Бетані. Можна мені попросити у вас ще сигарету?

Вона подала збіднілу пачку йому, потім витягла сигарету й собі. Албертову книжечку експериментальних сірників вона була засунула під целофанову обгортку на пачці, і, коли креснула одним з них, той легко загорівся.

— Є бодай якісь відомості від них?

— Ну, це залежить від того, що ви маєте на увазі під «відомостями», я гадаю, — обережно відповів Боб. — Здається, я чув якісь скрикування, якраз перед тим як ви спустилися.

Відверто кажучи, те, що він чув, було насправді більш схожим на лементування, але він не вважав за доцільне казати це дівчині. Її обличчя виказувало такий же страх, який засів у самого

Боба в душі, до того ж він бачив, що дівчина має певні почуття до Алберта.

— Я сподіваюся, з Дайною буде все гаразд, — сказала вона, — але хтозна. Він так сильно її підрізав.

— Ви бачили капітана?

Бетані кивнула:

— Він мене типу вигнав. Гадаю, він програмує свої прилади, чи щось таке.

Боб Дженкінс поважно кивнув:

— Сподіваюся.

Розмова заглухла. Обоє дивилися на схід. Нові, зловісніші звуки тепер накладалися на хрускіт і жвакання — пронизливе, бездушне верещання. Це був якийсь дивно механічний звук, який призвів Бобу на думку автоматичну коробку передач, у якій бракує трансмісійного мастила.

— Воно вже набагато ближче, правда?

Боб неохоче кивнув. Він затягнувся, і жарина на кінці його сигарети на мить висвітила пару втомлених, переляканих очей.

— Що воно там, на вашу думку, таке, містере Дженкінс?

Він спроквола помотав головою:

— Дівчино, дорогенька, я маю надію, ми ніколи цього не з'ясуємо.

15

Не пройшовши і півдороги вниз по ескалатору, Нік побачив проти ряду мертвих таксофонів чиясь зігнута постать. Неможливо було розібрати, то Алберт чи Крег Тумі. Притримуючи лівою рукою собі праву кишеню, щоб не задзеленчало, англієць поліз туди і навпомацки вибрав з дріб'язку пару четвєртаків. Стиснувши праву руку в кулак, він пропустив ті четвєртаки собі між пальців, створивши таким чином імпровізований мідний кастет. І потім знову вирушив у нижній зал.

З появою Ніка постать біля таксофонів підвела голову. Це був Алберт.

— Не вступіть у блювотиння, — промовив він німічно.

Нік опустил четвертаки назад у кишеню і поспішив туди, де, наче той старий, що вельми переоцінив власну спроможність до фізичних вправ, впершись долонями собі в коліна, стояв хлопець. Він почув різкий, кислий запах блювотиння. Цей, а також пітний сморід страху, яким відгонило від хлопця, були надто знайомими йому запахами. Він запам'ятав їх з Фолклендів, а ще інтимніше з Північної Ірландії. Нік обняв лівою рукою хлопчика за плечі, і Алберт дуже повільно випростався.

— Де вони, Козирю? — тихо запитав Нік. — Ёфні й Тумі, де вони?

— Містер Тумі там, — показав хлопець на скоцюблену на підлозі фігуру. — Містер Ёфні в кабінеті «Послуги аеропорту». Я думаю, вони обидва мертві. Містер Тумі ховався в тому кабінеті. За дверима, я гадаю. Він убив містера Ёфні, бо містер Ёфні увійшов туди першим. Якби я увійшов першим, він натомість убив би мене. — Алберт важко глитнув. — Потім я вбив містера Тумі. Я мусив. Він гнався за мною, розумієте? Він десь знайшов іншого ножа і погнався за мною.

Хлопець говорив таким тоном, що це помилково можна було б сприйняти за байдужість. Утім, Нік знав, що воно насправді. Аж ніяк не байдужість роздивився він у білій плямі Албертового обличчя.

— Ти можеш дати собі раду, Козирю? — спитав Нік.

— Не знаю, я до цього ніколи нікого не в-в-вбивав, — видав Алберт задавлене, нещасне схлипування.

— Розумію, — сказав Нік. — Це жахлива річ, але це можна пережити. Я знаю. І ти мусиш пережити це, Козирю. Нам ще треба довгі милі подолати, перш ніж можна буде заснути, і зараз нема часу на психотерапію. Ті звуки наближаються.

Він залишив Алберта і підійшов до скоцюбленої на підлозі фігури. Крег Тумі лежав на боку з одною задертою рукою, яка частково прикривала йому обличчя. Нік перевернув його на спину, подивився, тихо присвиснув. Тумі був досі живий — чутно було його хрипке, деренчливе дихання, — але Нік заклався б

власним банківським рахунком, що ця людина зараз уже не прикидається. Ніс він мав не просто проламаний; на вигляд його було знищено. Рот з'яв кривавим проваллям в оточенні потрошених решток зубів. А глибока, недобра вм'ятина в Тумі посеред лоба наштовхувала на припущення, що Алберт зробив певні творчі переобладнання в черепній кістці цього чоловіка.

— І все це він наробив якимсь там *тостером*? — пробурмотів Нік. — Ісус і Марія, Том, Дік і Гаррі чи бозна-хто. — Він випростався й підвищив голос. — Він не помер, Козирю.

Коли Нік відійшов, Алберт був нахилився знову. Тепер він повільно випростався і зробив крок у бік англійця.

— Ні?

— Прислухайся сам. У відключці, але все ще в грі. — *«Хоча й ненадовго; судячи з його хрипів, ні»*. — Ходімо подивимося на містера Ёфні, можливо, він також вдало відбувся. А як там щодо нош?

— Га? — подивився Алберт на Ніка так, ніби той щойно був проказав щось іноземною мовою.

— Ноші, — повторив терпляче Нік, коли вони вирушили до прочинених дверей офісу «Послуги аеропорту».

— Ми їх знайшли, — сказав Алберт.

— Справді? Супер!

Просто у дверях Алберт зупинився.

— Зачекайте, — пробурмотів він, потім присів і почав навпомацки шукати Донову запальничку. І за хвилюк вже знайшов. Вона була досі теплою. Хлопець підвівся. — Містер Ёфні по той бік стола, я гадаю.

Вони обійшли стіл, переступаючи через скинуті стоси паперів і кошик ВХІДНІ/ВИХІДНІ. Алберт підняв запальничку і крутнув коліщатко. З п'ятої спроби гніт зайнявся і слабенько горів протягом трьох чи чотирьох секунд. Цього вистачило. Нік встиг достатньо побачити вже у зблисках іскор, які викрешувало коліщатко запальнички, але йому не хотілося казати цього Алберту. Дон Ёфні лежав розпластаний на спині — очі розплющені, вираз жахливого здивування так і застиг на його обличчі. Отже, вдало відбутися йому не пощастило.

— Як так вийшло, що Тумі не запопав і тебе? — спитав, по-мовчавши хвилику, Нік.

— Я здогадався, що він тут, — сказав Алберт. — Навіть іще до того, як він ударив містера Ґефні, я вже знав.

Голос у нього все ще був змертвілим, тремтів, але почувався він трохи краще. Тепер, коли він навіч побачив бідного містера Ґефні — буквально подивився йому в очі, — почуватися він почав трохи краще.

— Ти почув його?

— Ні, я побачив оте. На столі, — Алберт показав на купку відірваних смужок.

— Щастя, що побачив. — Нік у темряві поклав долоню на плече Алберту. — Ти заслуговуєш на те, щоби залишатися живим, друже. Ти здобув цей привілей. Згода?

— Я намагатимусь, — сказав Алберт.

— Так і роби, синку. Це боронить від багатьох кошмарів. З тобою людина, яка це добре знає.

Алберт кивнув.

— Не занепадай духом, Козирю. Це все, що варто робити, — просто не занепадай духом, і все з тобою буде гаразд.

— Містере Ґопвел?

— Так?

— Вам не важко було б мене більше так не називати? Зда... — Йому сперло дух, і він з силою прокашлявся. — Здається, мені це більше не подобається.

16

Вони вийшли з печери «Послуг аеропорту» через тридцять секунд. Нік ніс за ручку складені ноші. Коли вони підійшли до ряду таксофонів, Нік передав ноші Алберту, і той без слів їх прийняв. Скатертина лежала на підлозі футів за п'ять від Тумі, який тепер хропив, хапаючи повітря потужними неритмічними ривками.

Часу було обмаль, часу було дуже, курва, обмаль, але Нік мусив це побачити. Просто мусив.

Він підняв скатертину і витяг тостер. Один нагрівальний елемент застряг у пазу для хліба; інший вивалився на долівку. Циферблат таймера і ручка, якою посувають хліб, відпали. Один кут тостера ввігнувся досередини. Битий лівий бік перетворився на глибоку круглу вм'ятину.

«Це те місце, яке наразилося на нюхало нашого друга Тумі, — подумав Нік. — Дивовижно».

Він струснув тостер, слухаючи торохкання частин відбитих деталей усередині.

— Всього лише якийсь тостер, — чудувався він. — Я маю друзів, Алберте, — друзів професіоналів, — які не повірять у таке. Я сам насили у це вірю. Я маю на увазі, всього лише якийсь *тостер*...

Алберт відвернув голову.

— Киньте його, — промовив він хрипко. — Я не можу його бачити.

Нік зробив, як просив хлопець, і поплескав того по плечі.

— Неси ноші нагору. Я приєднаюся до вас незабаром.

— Що ви збираєтеся робити?

— Хочу подивитися, чи нема в тому кабінеті ще чогось такого, що може стати нам у пригоді.

Алберт якусь мить дивився на нього, але в цій темряві він не міг розгледіти вираз обличчя Ніка. Нарешті він сказав:

— Я вам не вірю.

— А ти й не мусиш, — відгукнувся Нік якимсь дивно делікатним тоном. — Катай нагору, Козирю. Тобто, я хотів сказати, Алберте. Я скоро до вас приєднаюся. І не озирайся.

Алберт ще якусь мить вдивлявся в нього, а потім потягся вгору по застиглому ескалатору — голова похнюплена, ноші, наче валіза, висять у правій руці. Він не озирався.

Нік почекав, поки хлопець зникне в мороці. Потім він пішов туди, де лежав Крег Тумі, і сів навпочіпки поряд з ним. Тумі все ще залишався непритомним, але дихання в нього, схоже, вже

трохи вирівнялося. Нік навіть припустив, що ніц неймовірного нема в тому, що після пари тижнів лікування й постійного догляду в шпиталі Тумі міг би оговтатися. Єдина річ ним, принаймні, доведена: він має неймовірно міцний череп.

«Ганьба, що мозок під ним такий розм'яклий, приятелю», — подумав Нік. Він простягнув руки, збираючись одною долонею прикрити Тумі рота, а іншою носа — чи що там від них залишилося. Це забере менше хвилини, і їм не доведеться більше перейматися містером Тумі. Інші б здригнулися в жаху від такого акту — назвали б це холонокровним убивством, — але Нік вбачав у цьому лише певний страховий поліс, не більше й не менше. Тумі вже раз постав з того, що здавалося повною непритомністю, і тепер один з їхньої групи мертвий, а інша важко, можливо смертельно, поранена. Нема сенсу випробувувати долю далі.

Було тут і ще дещо. Якщо він залишить Тумі живим, *що саме* він подарує йому, залишивши його живим? Коротке, страдницьке існування в мертвому світі? Шанс подихати помираючим повітрям під заляклим небом, у якому всі звичні атмосферні процеси, схоже, припинилися? Можливість познайомитися з тим чимсь, що наближається зі сходу... наближається з хрумканням гігантських, хижацьких мурах? Ні. Краще позбавити його цього. Це буде безболісним, і вже тільки це буде достатнім проявом доброти.

— Кращим за те, на що ця тварюка заслуговує, — промовив Нік, але все одно чомусь вагався.

Він згадав маленьку дівчинку, як вона дивилася на нього вгору своїми темними, незрячими очима.

«Ви не вбивайте його!» Не прохання; то був явний наказ. З якогось прихованого, останнього резерву вона збрала трохи сил, щоби віддати йому цей наказ. *«Все, що я знаю, він нам потрібен».*

«Чому вона збіса так його захищає?»

Нік посидів навпочіпки ще трішки, вдивляючись у знівечене обличчя Крега Тумі. А коли згори ескалатора заговорив Руді Ворік, він здригнувся так, ніби то був голос самого диявола.

— Містере Гопвел? Ніку? Ви йдете?

— Миттю! — гукнув він через плече. Він знову потягнувся до обличчя Тумі й знову зупинився, згадуючи її темні очі.

«Він нам потрібен».

Він різко скочив на рівні, залишаючи Креґа Тумі в його болісній боротьбі за дихання.

— Уже йду! — гукнув він і легко вибіг вгору по ескалатору.

РОЗДІЛ 8

*Дозаправка. Раннє світло світанку. Поява ленголієрів.
Янгол ранковий. Доглядачі вічності. Зліт.*

1

Бетані викинула свою майже геть позбавлену смаку сигарету і вже пододала вгору половину трапа, коли Боб Дженкінс закричав:

— Здається, вони виходять!

Вона розвернулася і кинулася вниз по сходинках. З багажної амбразури, проповзаючи по конвеєрній смузі, виринала низка темних плям. Боб з Бетані побігли їм назустріч.

Дайну несли прив'язаною до нош. Руді тримав їх з одного кінця, Нік — з іншого. Вони пересувалися на колінах, і Бетані почула, як захекано, хрипко хапаючи повітря, дихає той лисий чоловік.

— Дозвольте, я допоможу, — сказала вона, і Руді охоче віддав їй свій кінець нош.

— Старайся не трясти її, — попросив Нік, звішуючи з конвеєра ноги. — Алберте, берися разом з Бетані за той кінець, допоможеш нам підняти її по трапу. Нам треба нести цю штуку якомога горизонтальніше.

— З нею дуже погано? — запитала Бетані в Алберта.

— Не добре, — відповів він похмуро. — Неприємна, але поки жива. Це все, що я знаю.

— А де Гєфні й Тумі? — спитав Боб, коли вони вирушили до літака. Щоби його почули, Бобу довелося трохи підвищити голос; той хрускіт тепер лунав гучніше, а верескливий привук травмованої трансмісії став у ньому домінантною, навісною нотою.

— Гєфні мертвий, і Тумі також недалеко відстав, — сказав Нік. — Зараз про це не на часі. — Він зупинився перед підніжжям трапа. — Ви двоє, піднімайте свій кінець.

Повільно й обережно вони посунули з ношами вгору по сходах, Нік, зігнувшись з переднім кінцем нош, рухався спиною вперед, Алберт з Бетані, тримаючи ноші піднятими на рівні своїх голів, штовхалися стегнами на вузькому трапі. Боб, Руді і Лорел ішли позаду. Відтоді, як повернулися Алберт і Нік, Лорел заговорила тільки раз — спитала, чи мертвий Креґ Тумі. Коли Нік сказав їй, що той живий, вона уважно до нього придивилася, а потім з полегшенням кивнула.

Коли Нік дістався верху трапа і завів свій кінець нош у літак, Браян стояв у дверях кабіни.

— Я хочу покласти її в першому класі, — сказав Нік, — щоби цей кінець нош, де її голова, був трохи піднятим. Як би мені це зробити?

— Без проблем. Встановити ноші отам, зафіксувавши їх крізь передню частину рами парою ременів безпеки. Ви бачите, де це?

— Так. — А потім до Алберта з Бетані: — Піднімайтеся. Ви молодчаги.

В освітленні салону розмазана на щоках і підборідді Дайни кров різко виділялася на тлі її жовто-блідій шкіри. Очі дівчинки заплющені; повіки делікатного, лавандового відтінку. Імпровізований тампон під ременем (у якому Нік пробив нову дірочку — набагато вище від інших) був темно-червоним. Браян почув, як вона дихає. Ці звуки були схожими на те, як соломинка втягує повітря з дна майже допитої склянки.

— Погано, так? — стиха запитав Браян.

— Ну, в неї легеня, а не серце, і внутрішня кровотеча й зблизька не так швидко гонить, як я боявся... але погано, так.

— Вона доживе, поки ми повернемося?

— Звідки я збіса можу знати? — раптом закричав на нього Нік. — Я солдат, а не якийсь там чортів костоправ!

Усі завмерли, дивлячись на нього настороженими очима. Лорел знову відчула, як її ніби приском обсипало.

— Вибачте, — промовив Нік. — Подорож крізь час диявольськи сильно діє на нерви, хіба не так? Мені дуже жаль.

— Не варто вибачатися, — сказала Лорел, торкаючись його руки. — Ми всі тут такі напружені.

Він подарував їй втомлену посмішку і торкнувся її волосся.

— Ви чисто розкіш, Лорел, це поза всякими сумнівами. Нумо, давайте закріпимо її ремнями безпеки і подивимося, що ми можемо зробити, щоби забратися звідси к лихій годині.

2

Через п'ять хвилин ноші Дайни було прилаштовано в похилому положенні до пари крісел салону першого класу — голова дівчинки вище, ноги нижче. Решта пасажирів тісною зграйкою зібралися навкруг Браяна в сервісній секції першого класу.

— Нам треба дозаправити літак, — сказав Браян. — Зараз я заведу другий двигун і якомога ближче підкочуся до того «Боїнга-727-400», що стоїть при перехідному хоботі. — Він показав на лайнер компанії «Дельта», який у цій темряві скидався просто на сіру брилу. — Оскільки в нашого літака посадка вища, я зможу завести наше праве крило прямо понад лівим крилом дельтівської машини. Поки я це робитиму, ви вчотирьох підкотите заправник — один з них стоїть біля іншого перехідного хобота. Я бачив його там до настання темряви.

— Може, нам краще розбудити Сплячу Красуню отам у хвості й примусити його долучитися?

Браян нашвидку це обдумав і похитав головою.

— Останнє, що нам зараз потрібне, це отримати собі на руки дезорієнтованого пасажиря — та ще й на додачу такого, в якого дике похмілля. Та він нам і не потрібен — коли треба, двоє дужих

чоловіків здатні штовхати такий заправник. Я бачив, так робиться. Тільки перевірте важіль трансмісії, щоб стояв на нейтралці. Заправник треба підвести і поставити прямо під перекритими крилами. Все ясно?

Всі закивали. Браян огледів їх і вирішив, що Бетані й Руді все ще занадто виснажені після боротьби з ношами, щоб очікувати від них якоїсь серйозної помочі.

— Нік, Боб, Алберт. Ви штовхаєте. Лорел, ви кермуєте. Гарзд? Вони кивнули.

— Тоді йдіть і робіть. Бетані? Містере Ворік? Спускайтеся разом з ними, приберете трап від літака, а коли я його переведу на нове місце, приставите трап до перекритих крил. До крил, не до дверей. Зрозуміло?

Вони кивнули. Окинувши їх поглядом, Браян побачив, що вперше відтоді, як вони тут сіли, в людей з'явився яскравий блиск в очах.

«Звичайно, — подумав він. — Тепер у них є чим зайнятися. І в мене також, слава Богу».

3

Йдучи в гурті до заправника, який стояв лівіше вільного перекритого хобота, Лорел усвідомила, що *бачить* його.

— Господи, — промовила вона. — Уже знову на день розвидняється. Скільки ж це часу минуло відтоді, як стемніло?

— Менше сорока хвилин, за моїм годинником, — сказав Боб. — Але маю підозру, що мій годинник не вельми точно вимірював час, поки ми перебували поза літаком. Та й взагалі, в мене таке відчуття, що час тут не має великого значення.

— Що буде з містером Тумі? — спитала Лорел.

Вони підійшли до заправника. Це був невеличкий автомобіль з відкритою кабіною, баком позаду і змотаними по боках товстими чорними шлангами. Нік обняв Лорел за талію і розвернув до себе. На якусь мить у неї з'явилася божевільна думка, що він хоче її поцілувати, і Лорел відчула, як у ній прискорилося серце.

— Я не знаю, що з ним буде, — сказав Нік. — Лише знаю, що у вирішальну мить я зробив вибір на користь того, що просила Дайна. Я лишив його лежати непритомним на підлозі. Нормально?

— Ні, — відповіла вона дещо нетвердо. — Але я припускаю, що й так гаразд буде.

Він легенько усміхнувся, кивнув і на мить притис її за талію.

— Ви не проти були б піти зі мною повечеряти, коли і якщо ми повернемося до Лос-Анджелеса?

— Так, — відразу ж відповіла вона. — Це те, на що я з нетерпінням чекатиму.

Він знову кивнув.

— Я також. Але якщо ми не зможемо дозавправити цей лайнер, ми не полетимо нікуди. — Він подивився на відкриту кабіну заправника. — Ви зумієте знайти нейтральну позицію, як гадаєте?

Лорел зміряла поглядом важіль, що стирчав з підлоги кабіни.

— Боюся, я кермую тільки з автоматичними трансмісіями.

— Я зроблю це.

Алберт стрибнув до кабіни, натиснув зчеплення, а потім уп'явся очима в діаграму на головці важеля. Позаду нього завив, прокидаючись до життя, другий двигун «767-го», а коли Браян піддав газу, обидва двигуни почали ревіти дуже сильно. Гуло дуже гучно, але Лорел зрозуміла, що її це не дратує. Це притлумило той, інший, звук, принаймні тимчасово. І ще їй кортіло подивитися на Ніка. Невже він насправді запросив її на вечерю? Це вже зараз здавалося таким, у що було важко повірити.

Алберт перемкнув швидкості, потім погойдав важелем коробки передач.

— Годиться, — сказав він і зіскочив на землю. — Залізайте, Лорел. Щойно ми його покотимо, вам треба різко забирати вправо, щоб ми розвернули його кругаля.

— Гаразд.

Вона нервово озирнулася, коли троє чоловіків вишикувалися в ряд позаду заправника, з Ніком посередині.

— Ви готові? — запитав той.

Алберт з Бобом кивнули.

— Ну, тоді — всі разом!

Боб приготувався штовхати щосили, і до біса той біль у попереку, який отруював йому життя останні десять років, але заправник покотився з абсурдною легкістю. Лорел з усіх сил викручувала туге, громіздке кермо. Жовтий автомобіль зробив невеличке коло по сірому бетону і поїхав у бік «767-го», який повільно котився на позицію біля припаркованого лайнера «Дельти».

— Різниця між цими двома повітряними суднами просто неймовірна, — сказав Боб.

— Так, — погодився Нік. — Ти виявився правим, Алберте. Хай ми відстали від сучасності, але цей літак якимсь дивним чином досі залишається її частиною.

— Так само, як і ми, — докинув Алберт. — Принаймні, поки що.

Турбіни «767-го» завмерли, залишилося тільки рівномірне, низьке гудіння допоміжних силових установок — у Браяна тепер працювали всі чотири. Але їх гучності не вистачало, щоб приховати той скрегіт на сході. Раніше він мав певну суцільну однорідність, але, наблизившись, роздробився; тепер там начебто були присутні звуки у звуках, а в сукупності це починало здаватися жахливо знайомим.

«Тварини під час годівлі, — подумала Лорел і здригнулася. — Ось на що це схоже — вловлене мікрофонами і підсилене до гро-тескних пропорцій чвакання тварин, які щось жеруть».

Лорел пробрало сильним дрожем, вона відчула, як її думки починає вгризати паніка — стихійна сила, яку вона була здатна контролювати не більше, ніж те хтозна-що, яке утворювало ті звуки.

— Можливо, якби ми могли побачити, що воно таке, ми могли б з ним упоратися, — промовив Боб, коли вони знову почали штовхати заправник.

Алберт кинув на нього короткий погляд і сказав:

— Я так не думаю.

4

Браян з'явився в передніх дверях «767-го» і махнув Руді з Бетані, щоб підкочували до нього трап. Коли вони це зробили, він ступив на горішню платформу і показав на перехрещені крила. Поки вони котили його в тому напрямку, Браян прислухався до звуків зі сходу і раптом йому згадався один фільм, який він дивився дуже давно в нічній телепередачі. Там Чарлтон Гестон грав хазяїна великої плантації в Південній Америці¹. На його плантацію нападає величезний рухомий килим мурах-солдатів, мурах, які з'їдають геть усе на своєму шляху: дерева, траву, будівлі, корів, людей. Як же називався той фільм? Браян не міг пригадати. Він тільки пам'ятав, що Чарлтон вдавався до дедалі більш відчайдушних хитрощів, щоб зупинити мурашву чи бодай затримати її. А чи поборов він їх врешті-решт? Браян цього не пам'ятав, аж тут зненацька зринув фрагмент його сновидіння, тривожний відсутністю в ньому зв'язку з будь-чим, — той зловісний червоний напис:

«ТІЛЬКИ ЛЕТЮЧІ ЗІРКИ»

— Стоп тут! — крикнув він Руді й Бетані.

Вони припинили штовхати трап, і Браян обережно спустився по сходах, поки його голова не опинилася на рівні нижньої площини крила дельтівського авіалайнера. Обидва літаки — що «767-й», що «727-й» — мали вічка централізованої заправки в лівому крилі. Тепер Браян дивився на маленький квадратний лючок з трафаретними написами: «ДОСТУП ДО ПАЛИВНОГО БАКА» та «ПЕРЕД ЗАПРАВКОЮ ПЕРЕВІРИТИ ЗАПІРНИЙ КЛАПАН». А якийсь веселун ще й причепив на лючок круглу жовту наліпку зі смайликом. Це був останній сюрреалістичний штрих.

Алберт, Боб і Нік підштовхали заправник до місця під Браяном і тепер дивилися вгору, в потемку, що розвиднювався, їхні обличчя були брудно-сірими колами.

Браян нахилився і гукнув униз до Ніка:

¹ Charlton Heston (1923—2008) — відомий актор, який знявся в понад 100 фільмах; Браян згадав фільм «Оголені джунглі» («The Naked Jungle», 1954).

— Там два шланги, по одному з кожного боку! Мені потрібен короткий!

Нік звільнив шланг і подав його вгору. Тримаючи сопло шланга й тією ж рукою хапаючись за трап, Браян перехилився під крилом і відчинив заправний лючок. Там стирчав, як палець, з'єднувач зі сталевим штоком. Браян нахилився далі... і послизнувся. Та встиг ухопитися за перила трапа.

— Тримайтеся, друже, — гукнув Нік, піднімаючись по трапу. — Йде допомога.

Він зупинився за три щаблі нижче Браяна і вхопив того за пояс.

— Зробіть мені послугу, гаразд?

— Яку ще?

— Не пердіть.

— Намагатимуся, хоча не обіцяю.

Браян знову перехилився і подивився вниз. Під крилом до Боба з Албертом приєдналися Руді й Бетані.

— Відійдіть, якщо не хочете скупатися під душем з авіапального! — гукнув він. — Я не можу контролювати запірний клапан цього дельтівського, тож він може потекти.

Чекаючи, поки вони відійдуть, він подумав: *«Звісно, з нього може нічого не потекти. Хтозна, можливо, баки тут сухіші за якусь кляту кістку».*

Він знову перехилився — працюючи тепер, коли Нік його міцно заякорив, обома руками — і ввігнав сопло в паливний лючок. Бризнула коротка злива авіапального — дуже бажаний дощ за цих обставин, — а потім пролунало жорстке, металічне «кляц». Браян, замикаючи сопло на місці, крутнув його на чверть оберту вправо і з задоволенням почув, як пальне побігло по шлангу вниз до заправника, де перекривний клапан зупинить його потік.

— Гаразд, — зітхнув він, відтягуючись назад на трап. — Поки що все нормально.

— Що тепер, друже? Як ми змусимо цей заправник працювати? Якось запустимо його від літака?

— Я сумніваюся, що нам це вдалося б зробити, навіть якби хтось пам'ятав, що треба взяти з собою з'єднувальні кабелі для

«прикурювання» акумуляторів, — сказав Браян. — На щастя, нам не треба його *заводити*. Фактично, цей заправник є просто приладом для фільтрування й передавання палива. Я скористаюся допоміжними силовими установками нашого літака, щоб висмоктати пальне з цього «727-го» так, як ви висмоктуєте зі склянки лимонад.

— Скільки часу це може забрати?

— За оптимальних умов — що означає качати наземним насосом — ми могли б заливати дві тисячі фунтів за хвилину. Роблячи це нашим теперішнім способом, вирахувати важко. Мені ще ніколи не доводилося заливати паливо за допомогою ДСУ. Щонайменше годину. Можливо, дві.

Нік на мить тривожно задивився на схід, а коли заговорив, голос його звучав притишено.

— Зробіть мені ласку, друже, не кажіть цього іншим.

— Чому ні?

— Бо я не думаю, що ми *маємо* дві години. Ми навіть можемо не мати й однієї.

5

Сама в першому класі, Дайна Катарин Беллмен розплющила очі. І *побачила*.

— Крегу, — прошепотіла вона.

6

«Крегу».

Але він не хотів чути свого імені. Він тільки хотів, щоб його залишили в спокої; він хотів більше ніколи не чути свого імені. Коли хтось його кликав на ім'я, завжди траплялося щось погане. *Завжди*.

«Крегу! Вставай, Крегу!»

Ні. Він *не* буде вставати. Його голова перетворилася на велетенський багатокамерний вулик; біль ревів і вирував у кожному

асиметричному щільнику і в кривулястому коридорі. Прилетіли бджоли. Бджоли подумали, що він мертвий. Вони вдерлися йому в голову і перетворили його череп на вулик. А тепер... тепер...

«Вони відчують мої думки і намагаються зажалити їх на смерть!» — подумав він і розродився тягучим, стражденним стогоном. Його закаляні кров'ю пальці розчепірилися і повільно стислися на технічному килимі, що покривав підлогу зали нижнього поверху.

«Дайте мені померти, прошу, просто дайте мені померти.»

«Крегу, ти мусиш встати! Зараз же!»

Це був голос його батька, єдиний голос, який він ніколи не міг примусити замовкнути чи не послухатися його. Але зараз він його не послухається. Він його змусить замовкнути зараз.

— Йди геть, — прохарчав він. — Я тебе ненавиджу. Йди геть.

Біль ревів у його голові золотим вереском сурм. Хмари бджіл, лютих і жалючих, вилітали з тих виючих сурм.

«Ох, дайте мені померти, — думав він. — Ох, дайте мені померти. Це пекло. Я в пеклі бджіл і біг-бендових труб».

«Вставай, Креггі-Велгі. Сьогодні твій день народження, і вгадай що? Тільки-но ти встанеш — дехто подасть тобі пиво і втовкмачить у голову сходити до сортиру... бо ВОНО йде, щоби схрумати тебе!»

— Ні, — сказав він. — Годі товкмачень. — Його руки засовалися по килиму. Він зробив спробу розплющити очі, але їх було міцно заліплено клеєм засохлої крові. — Ви мертві. Ви обоє мертві. Ви не можете мене вдарити і не можете наказувати мені, що робити. Ви обоє мертві, і я також хочу бути мертвим.

Але він не був мертвим. Десь поза цими примарними голосами йому чулося виття авіаційних двигунів... і ті інші звуки. Звуки ленголієрів на марші. Чи на бігу?

«Крегу, вставай. Ти мусиш встати.»

Йому дійшло, що це не голос його батька, і не материн також. Перед цим всього лише його власний бідний, зраний розум намагався сам себе надурити. А цей голос був з... з

(«згори?»)

якогось іншого місця, якогось вищого яскравого місця, де біль є міфом, а тиск — сновидінням.

«Крегу, вони прийшли до тебе — всі ті люди, з якими ти хотів побачитися. Вони полишили Бостон і прилетіли сюди. Ось який ти для них важливий. Ти все ще можеш зробити це, Крегу. Все ще можеш висмикнути чеку. Все ще є час вручити твої папери й віднасти від армії твого батька... тобто, якщо тобі стане мужності для цього.

Якщо ти достатньо мужній, щоб це зробити».

— Достатньо мужній? — прохарчав він. — Достатньо мужній? Хто ти не є, ти глузуєш з мене.

Він знову спробував розплющити очі. Липка кров, що тримала їх закритими, трохи подалася, але не поступилася. Якось він зумів підтягнути до обличчя одну руку. Вона змахнула рештки його носа, і Крег подав голос тихим, втомленим скриком болю. У голові заревіли сурми, зароїлися бджоли. Він зачекав, поки біль бодай трішки вщухне, розставив два пальці й підняв ними собі повіки.

Той світловий ореол нікуди не подівся. Він обрамляв у темряві якусь ніби непевно знайому фігуру.

Помаленьку, поволі-потроху Крег підвів голову.

І побачив її.

Вона стояла в ореолі світла.

Це була та маленька дівчинка, але її темні окуляри десь поділися, вона дивилася на нього, і очі в неї були добрими.

«Нумо, Крегу. Вставай. Я розумію, як це важко, але ти мусиш встати — ти мусиш. Тому що вони всі тут, вони чекають, але вони не чекатимуть вічно. Ленголієри про це подбають».

Він побачив, що вона не стоїть на підлозі. Ступні дівчинки зависали за пару дюймів над підлогою, а те яскраве світло сяяло навкруг неї. Її обрамляло спектральне сяйво.

«Нумо, Крегу. Вставай».

Він почав через силу підводитися на ноги. Це було дуже важко. Відчуття рівноваги в нього майже геть пропало, і голову прямо тримати було важко — звичайно ж, через те, що в ній було повно тих лютих бджіл. Він двічі падав, але кожного

разу починав знову, зачарований, загіпнотизований цією осяйною дівчинкою з її добрими очима й обіцянкою цілковитого звільнення.

«Вони всі чекають. Крегу. На тебе.

Вони всі чекають тебе».

7

Дайна лежала на ношах, дивлячись своїми сліпими очима, як Крег Тумі підвівся на одне коліно, повалився набік, потім намагався піднятися знову. Її серце переповнював жахливо жорстокий жаль до цього зруйнованого, стражденного чоловіка, до цієї смертоносної риби, яка бажала лише вибухнути. На його потрощеному, закривавленому обличчі вона побачила жахливу суміш емоцій: страх, надію і щось на кшталт нещадної рішучості.

«Мені шкода, містере Тумі, — подумала вона. — Незважаючи на те, що ви зробили, мені шкода. Але ви нам потрібні».

Потім вона погукала його знову, погукала власною помираючою свідомістю:

«Вставай, Крегу! Скоріше! Вже майже пізно!»

А вона відчувала, що так і є.

8

Коли довший з двох шлангів було проведено попід черевом «767-го» і під'єднано до його паливного бака, Браян повернувся в кабінку, завів у робочий цикл ДСУ і почав насухо висмоктувати паливні баки «Боїнга-727-400». Дивлячись, як світлодіодний давач його правого бака повільно піднімається до позначки 24 000, він напружено чекав, коли ДСУ почнуть пихкати й захлинатися, намагаючись перетравити паливо, яке не горить. Правий бак сягнув позначки вісім тисяч фунтів, коли він почув, що музика маленьких реактивних двигунів у хвостовій частині змінилася — стала грубою й натужною.

— Що відбувається, друже? — запитав Нік. Він знову сидів у кріслі другого пілота. Волосся розкошлане, а колись елегантна оксфордська сорочка в широких патьоках крові й мастила.

— ДСУ куштують паливо «727-го», і його смак їм не подобається, — сказав Браян. — Я сподіваюся, Албертова магія подіє, Ніку, але не можу знати.

Позначка правого бака лише трохи не встигла сягнути 9000 фунтів, як перший допоміжний двигун відімкнувся. На панелі перед Браяном висвітилося: «ЗУПИНКА ДВИГУНА». Браян клацнув його вимикачем.

— Що можна з цим зробити? — спитав Нік, підвівшись, і підступив подивитися через Браянове плече.

— Використовувати три інші ВСУ, щоб насоси далі працювали, і надіятися, — сказав Браян.

Друга ДСУ заглухла через тридцять секунд, а коли Браян підняв руку, щоб її вимкнути, завмерла третя. Разом погасло й освітлення в кабіні; тепер залишилося тільки неритмічне пихкання гідравлічних насосів та мерехтіння вогників на приладовій панелі. Остання ДСУ уривчасто ревла, прискорюючись і гальмуючи, струшуючи літак.

— Я цілком вимикаюся, — сказав Браян. Власний голос здавався йому захриплим і напруженим, голосом людини, яка вже геть вибивається з сил біля берега під час потужного відпливу. — Нам доведеться почекати, поки паливо з дельтівської машини віллється в наш потік часу чи ввійде в наші часові рамки, чи хуй його знає, як це назвати. Так продовжувати ми не можемо. Такий сильний стрибок напруги, як перед відключенням останньої ДСУ, може стерти навігаційну програму в комп'ютері. Можливо, навіть і його самого спалити.

Але коли Браян потягнувся до тумблера, конвульсійна музика двигуна зненацька почала плавнішати. Він обернувся і втупився у Ніка недовірливими очима.

Нік також задивився на нього, і велика усмішка повільно розквітала на його обличчі.

— Нам начебто ще щастить, друже.

Браян, схрестивши пальці, підняв обидві руки й потряс ними в повітрі.

— Я дуже на це сподіваюся, — промовив він і крутнувся назад до панелі. Клацнув там тумблери ДСУ1, ДСУ2 і ДСУ4. Вони ввійшли в ритм гладенько. Знову ввімкнулося освітлення кабіни. Різко задзеленчав дзвоник у салоні. Нік ухнув і ляснув Браяна по спині.

Позаду них у дверях з'явилася Бетані і запитала:

— Що відбувається? Чи все гаразд?

— Я гадаю, — не обертаючись сказав Браян, — щойно у нас з'явився шанс.

9

Нарешті Крег спромігся стати прямо. Осяйна дівчинка тепер стояла, зависнувши над стрічкою багажного конвеєра. Вона дивилася на нього з якоюсь надприродною ніжністю і чимсь іще... чимсь таким, за чим він тужив цілісіньке життя. Що це було?

Він нашукував відповідь, і нарешті йому дійшло.

Це співчуття.

Співчуття і розуміння.

Він роззирнувся й побачив, що темрява спливає геть. Це означало, що він був непритомним цілу ніч, чи не так? Він не знав. Та це не мало значення. Значення мало єдино те, що ця дівчинка привела їх до *нього* — інвестиційних банкірів, фахівців з облігацій, брокерів-комісіонерів, ризикових біржовиків. Вони тут, вони забажають пояснень, що ж воно таке проробив цей молодий містер Креггі-Беггі Тумі-Вумі, отут і буде їм *нестямна правда*: шахрай-махлярство! Ось що він проробив. Фути і ярди шахрай-махлярства, цілі милі шахрай-махлярства. А коли він їм це повідомить...

— Вони будуть змушені мене відпустити... чи не так?

«Так, — сказала вона. — Але ти мусиш поспішити, Крегу. Перш ніж вони вирішать, що ти не прийдеш, і поїдуть».

Крег почав повільно сунути вперед. Ступні дівчинки не рухалися, але, тим часом як він до неї наближався, вона відпливала

далі, наче міраж, до гумових смуг, які висіли між зоною видачі багажу і вантажною платформою надворі.

І... ох, як чудесно: вона *посміхалася*.

10

Тепер уже всі були в літаку, крім Боба й Алберта, котрі сиділи на сходах трапа, прислухаючись до тих звуків, які котились до них, немов повільна, перепадиста хвиля.

Лорел Стівенсон стояла в прочинених передніх дверях і дивилася на термінал, усе ще загадуючись, що їм робити з містером Тумі, аж тут її ззаду за блузку потягнула Бетані.

— Дайна балакає вві сні, чи щось таке. Я подумала, може, вона марить. Ви можете підійти?

Лорел пішла. Поза Дайною сидів Руді Ворік, тримаючи дівчинку за руку, тривожно дивлячись на неї.

— Незнааю, — сказав він стурбовано. — Незнааю, але я думаю, чи не відходить вона.

Лорел помацала в дівчинки лоба. Той був сухим і дуже гарячим. Кровотеча чи то вповільнилася, чи цілком припинилася, але дихання дівчинки звучало з гідним жалю посвистуванням. Кров кіркою засохла в неї навкруг рота, неначе полуничний соус.

Лорел було почала:

— Я думаю...

Але раптом Дайна заговорила, доволі ясно промовивши: «*Ти мусиш поспішати, перш ніж вони всі вирішать, що ти не прийдеш, і пойдуть*».

Лорел з Бетані спантеличено, перелякано перезирнулися.

— Гадаю, їй сниться той парубок, Тумі, — сказав Руді Лорел. — Вона вже раз промовляла його ім'я.

— Так, — промовила Дайна. Очі в неї були заплющені, але голова трішки поворухнулася, немов вона когось слухає. — Я буду, — сказала вона. — Якщо ти хочеш, я буду. Але поспіши. Я розумію, це боляче, але ти мусиш поспішати.

— Вона марить, еге ж? — прошепотіла Бетані.

— Ні, — сказала Лорел. — Я так не думаю. Я думаю... мабуть, їй щось сниться.

Проте насправді вона зовсім не так думала. Насправді вона думала, що Дайна може

(«*бачити дещо*»)

робити дещо інше. Лорел подумалося, що їй не хотілося б знати, чим саме є те дещо, хоча думка про це вирувала й витанцьовувала далеко вглибині її мозку. Лорел знала, що, якщо захоче, вона може оприявнити цю думку, але не хотіла. Бо щось моторошне точилося тут, щось надзвичайно моторошне, і вона не могла позбавитись думки, що це якось *стосується*

(«*не вбивайте його... він нам потрібен*»)

містера Тумі.

— Дайте їй спокій, — промовила вона різким, сухим тоном. — Дайте їй спокій і дозвольте їй

(«*робити з ним те, що вона мусять зробити*»)

поспати.

— Господи, я надіюся, ми скоро злетимо, — журливо сказала Бетані, і Руді втішливо обійняв її за плечі.

11

Крег добрався до конвеєрної стрічки і впав на неї. Білим бодем, немов хтось розірвав чистий аркуш, йому роздерло голову, шию, груди. Він спробував пригадати, що з ним трапилося, і не зміг. Він збіг униз по застиглому ескалатору, він сховався в якійсь маленькій кімнаті, він сидів у темряві, відривав паперові смужки... і на цьому його спогади зупинилися.

Він підняв голову, волосся звисало йому на очі, і подивився на осяйну дівчинку, котра, схрестивши ноги, сиділа тепер перед гумовими смугами, за дюйм від конвеєрної стрічки. Вона була найгарнішим створінням з усього, що він лишень бачив у житті, як взагалі він міг подумати, ніби вона одна з них?

— Ти янгол? — прохрипів він.

«Так», — відповіла осяйна дівчинка, і Креґ відчув, як його біль затоплює радістю. Закаламутилося в очах, а потім сльози — перші сльози плачу в його дорослому житті — почали повільно котитися йому по щоках. Раптом йому згадався ніжний, п'янький голос матері, коли вона мугикала ту стару пісню.

«Ти янгол ранковий? Ти будеш янголом моїм цього ранку?»

«Так, я буду. Якщо хочеш, я ним буду. Тільки поспіши. Я знаю, це боляче, містере Тумі, але ви мусите поспішати».

— Так, — схлипнув Креґ і завзято поповз по багажному конвеєру до неї.

Кожен рух відгукувався в ньому безладними імпульсами задирчасто-рвучкого болю; кров скрапувала з розбитого носа й розтрощеного рота. І тим не менше, він щосили поспішав. Маленька дівчинка попереду просочилася крізь висячі гумові смуги, при цьому якимсь чином зовсім їх не поворухнувши.

— Просто торкнися моєї щоки... перш ніж покинеш мене, бей-бі... — промовив Креґ.

Він відхаркнув рихлий клуб крові, сплюнув його на стіну, де той повис наче якийсь велетенський мертвий павук, і спробував повзти швидше.

12

Східніше аеропорту цей химерний ранок розколело гучним, ляскотливим тріском. Боб з Албертом схопилися на рівні — обличчя зблідлі, сповнені страшних запитань.

— Що це було? — спитав Алберт.

— Я думаю, це було дерево, — відповів Боб, облизнувши губи.

— Але ж нема ніякого вітру!

— Так, — погодився Боб. — Вітру нема.

Той шум тепер перетворився на рухому барикаду розщеплених звуків. Почасти вони ніби збиралися у фокус, а потім знову розпадалися... за якусь мить до того, як ставала можливою їх ідентифікація. В якийсь момент Алберт міг поклястися, що він

чує, ніби там щось гарчить, та потім те шкуродерне гавкання... чи дзвякотіння... чи що б воно там не було... заковтнуло якесь коротке, дратівне, схоже на зловредний електричний фон, зудіння. Єдине, що залишалось неухильним, — це той хрумкіт і постійне гризотне завивання.

— Що відбувається? — пискляво гукнула ззаду них Бетані.

— Нічо... — почав Алберт, але тут Боб ухопив його за плече і показав:

— *Погляньте!* — крикнув він. — *Гляньте он туди!*

Далеко на сході від них, на самому обрії, на високому лісисто-тому гірському хребті розходилися на північ і південь щогли високовольтної електролінії. На очах Алберта одна зі щогл захиталася, мов іграшкова, а потім повалилася, потягнувши за собою плутанину дротів. За мить те саме сталося з іншою щоглою, і ще з одною, і з наступною.

— І це ж не все, — ошелешено промовив Алберт. — Погляньте на дерева. Дерев там тремтять, наче кущики.

Але вони не просто тремтіли. На очах Алберта й інших дерева почали валитися, зникати.

«Хрум, чвак, хрум, гуп, ХРГАВ!

Хрум, чвак, ХРГАВ! бах, хрум».

— Ми мусимо забиратися звідси, — промовив Боб. Він учепився в Алберта обома руками. Очі в нього були величезні, напоєні якимсь ідіотським жахом. Цей вираз очей перебував у хворобливому, різкому контрасті з його вузьким, інтелектуальним обличчям. — Я вважаю, ми просто *зараз же* мусимо забиратися звідси.

На обрії, приблизно на відстані десяти миль, задрижало, розвалилося врізнобіч і гухнуло вниз, щоби зникнути в тремтінні дерев, високе риштування радіовежі. Тепер вони відчували, як почала вібрувати сама земля; вібрація збігала вгору по трапу і передавалася крізь підошви їхнього взуття.

— Зробіть, щоб це припинилося! — раптом заверещала Бетані з дверей над ними. Вона ляснула себе долонями, затискаючи вуха. — *Ох, прошу, зробіть, щоб це ПРИПИНИЛОСЯ!*

Але та звукова хвиля котилася до них — хрумкіт, чвакання, звуки зажерливих ленголієрів.

13

— Не люблю набридати, Браяне, але скільки ще часу? — голос Ніка звучав натягнуто. — Там якась річка, милі за чотири на схід звідси — я її бачив, коли ми сідали, — і я впевнений, що те щось, що зараз сюди наближається, зараз уже на її протилежному березі.

Браян поглянув на свої покажчики пального. *Двадцять чотири тисячі фунтів* — у правому крилі, шістнадцять тисяч — у лівому. Тепер, коли йому не треба було перекачувати пальне з дельтівського «Боїнга» через крило на інший бік, справа йшла швидше.

— П'ятнадцять хвилин, — сказав він. І відчув, як на лобі в нього великими краплями проступає піт. — Нам треба ще пального, Ніку, бо інакше розіб'ємося й загинемо в пустелі Могаве. І ще десять хвилин, щоб від'єднатися, все задрійти і вирулити.

— Ви не можете скоротити цей час? Ви певні, що не можете його скоротити?

Браян похитав головою і знову відвернувся до своїх давачів.

14

Крег повільно поповз крізь гумові смуги, відчуваючи, як вони, наче м'яві пальці, гладять його по спині. Він виринув у білому, мертвотному світлі нового — і дуже вкороченого — дня. Тут той звук був жахливим, всепоглинальним галасом армії вторгнення людожерів. Навіть небо, здавалося, від нього здригається, і на якусь мить страх скував Крега на місці.

— *Дивися*, — промовила його ранковий янгол і показала.

Крег подивився... і забув свій страх. Поза «Боїнгом-767» «Американської гідності» в обмеженому двома руліжними доріжками і злітно-посадковою смугою трикутнику пожухлої трави стояв довгий, з червоного дерева, стіл для засідань. Він яскраво блищав у цьому м'явому світлі. Проти кожного місця лежав жовтий

блокнот, стояла карафа з крижаною водою і вотерфордівський келих¹. За столом сиділо дві дюжини чоловіків у поміркованих банкірських костюмах, і тепер усі вони обернулися, дивлячись на нього.

Раптом вони почали аплодувати. Усі підвелися і стояли, дивлячись на нього, вітаючи оплесками його прибуття. Креґ відчув, як велетенська, вдячна посмішка розтягує його обличчя.

15

Дайна залишалася сама в першому класі. Дихання її тепер стало дуже натужним, а голос перетворився на задушене хекання.

— Біжи до них, Креґу! Швидше! Швидше!

16

Креґ звалився з конвеєра, гупнувши на бетон з кістколомним грюком, і незграбно вигнався на ноги. Біль не мав більше значення. Ця дівчина-янгол їх привела! Звісно, вона їх привела! Янгולי, вони як привиди в повісті про містера Скруджа — вони можуть зробити все, що їм схочеться! Аура дівчинки почала тьмяніти, і сама вона почала мерхнути, але це не мало значення. Вона привела його порятунком: ту сіль, у яку він нарешті благословенно впіймався.

«Біжи до них, Креґу! Біжи кругом літака! Біжи від літака! Біжи мерцій!»

Креґ кинувся бігти — спершу ледве волочив ноги, але швидко перейшов на якийсь калічний спринт. Голова його на бігу кивала, наче соняшник на надламаному стеблі. Він біг до позбавлених гумору, неблаганних людей, які були його порятунком, людей, які так само могли бути простими рибалками, що стоять на якомусь судні поза межею негаданого сріблястого неба, вибирають свою сіль, щоби подивитися, яких неймовірних істот вони вловили.

¹ Започатковані в 1888 р. компанією «Амрад» блокноти, записники, зошити мають папір жовтуватого кольору, який вважається комфортнішим для очей; «Waterford» — дорогий бренд виробів з кришталю, виробництво яких було започатковано 1783 р. в однойменному місті в Ірландії.

Світлодіодний індикатор, досягши позначки 21 000 фунтів, почав уповільнюватися, а коли перевищив 22 000, то вже майже зупинився. Браян зрозумів, що відбувається, і швидко клацнув два тумблери, заглушивши гідравлічні насоси. «Боїнг-727-400» віддав їм усе, що мав: трохи більше 46 000 фунтів авіаційного пального. Цього мусило вистачити.

— Добре, — промовив він, підводячись.

— Що добре? — перепитав Нік і також підвівся.

— Ми від'їждемося й забираємося звідси нахер.

Дедалі наближаючись, той шум уже досяг оглушливого рівня. До хрумкання, жвакання й верещання трансмісії домішалися звуки падіння дерев, руйнування будівель, якраз перед тим, як вимкнути насоси, Браян почув тріскотливе рипіння, а потім низку глибоких сплесків. Мабуть, міст провалився в ту річку, яку бачив Нік, уявив собі він.

— Містер Тумі! — раптом закричала Бетані. — *Там містер Тумі!*

Нік поперед Браяна вискочив крізь двері у перший клас, але вони разом встигли вчасно, щоби побачити, як Креґ перевалькувато човгає по руліжній доріжці. Їхній літак він повністю ігнорував. Скидалося на те, що його метою був обмежений парою перехрещених руліжок порожній трикутник трави.

— Що він робить? — видихнув Руді.

— Не переймайтеся ним, — сказав Браян. — У нас геть нема часу. Ніку? Спускайтеся трапом попереду мене, потримаєте мене, поки я від'їждою шланг.

Браян почувався людиною, яка стоїть голою на пляжі, в той час як на обрії постає горбом і мчить до берега хвиля цунамі.

Нік супроводив Браяна вниз і знову потримав його за ремінь, поки той, перехилившись, крутив, від'їждуючи, шланг. За мить він його відчепив і кинув на бетон, де той глухо брязнув насадкою сопла. Браян затріснув люк паливного бака.

— Гайда, — сказав він, коли Нік підтягнув його назад. Обличчя в нього було землисто-сірим. — Давайте забиратися звідси.

Але Нік не поворухнувся. Він застиг на місці, вп'явшись очима в схід. Його шкіра набула кольору паперу. На обличчі застиг вираз якогось гіпнотичного жаху. Верхня губа тремтіла, і в ту мить він мав вигляд занадто переляканого, аби загарчати, пса.

Браян спроквола, чуючи, як, немов заіржавілі дверні завіси, риплять жили в його шиї, повернув голову в тому напрямку. Він повернув голову і дивився, як ленголієри нарешті виходять з-за лаштунків на відкриту сцену.

18

— Отже, ви розумієте, — сказав Креґ, підійшовши до порожнього крісла в голові стола і чекаючи, поки всядуться інші присутні, — що брокери, з якими я мав справу, були не тільки недобросовісними; багато з них насправді були підсадними агентами ЦРУ, чиє завдання полягає в контактах і введенні в оману саме таких банкірів, як я, — людей, які шукають, чим хутко наповнити худенькі портфелі цінних паперів. На їхнє переконання, сама мета — недопущення комунізму в Південній Америці — виправдовує будь-які доступні засоби.

— Яких процедур ви дотримувалися для перевірки цих партнерів? — запитав огрядний чоловік у дорогому синьому костюмі. — Ви користалися послугами якоїсь компанії, що страхує облігації, чи ваш банк наймає якусь специфічну фірму для дослідження подібних операцій?

Кругле, щокате обличчя Синього Костюма було ідеально виголеним; його щоки пашіли або добрим здоров'ям, або завдяки сорока рокам шотландського віскі з содовою; його очі були нещадними скабками синього льоду. Прекрасні то були очі; батьківські очі.

Звідкілясь — далеко від цього конференц-залу, розташованого на другому від верхівки поверсі «Пруденційного центру», — до Креґа долетів якийсь несамовитий галас. Дорожнє будівництво, подумав він. У Бостоні постійно розбудовують якісь шляхопроводи, і він підозрював, що здебільшого в цьому нема жодної потреби, у більшості випадків це та сама стара-престара тема —

безсоромні залюбки отримують зиск з довірливих. Це не має до нього жодного стосунку. Абсолютно ніякого. Його робота — вести справу з чоловіком у синьому костюмі, і він не міг дочекатися, коли почне.

— Креґу, ми чекаємо, — сказав президент його власної банківської установи. Креґ на секунду здивувався — участі містера Паркера не планувалося в цій зустрічі, — але потім здивування захлеснуло відчуттям щастя.

— *Взагалі ніяких процедур!* — радісно закричав він у їхні шоківані обличчя. — *Я просто купував, купував і купував! Я ВЗАГАЛІ... НЕ... ДОТРИМУВАВСЯ... ЖОДНИХ... ПРОЦЕДУР!*

Він уже було збирався продовжити, щоб детальніше розвинути цю тему, та тут його зупинив якийсь звук. Цей звук був не за милі звідси; цей звук був близько, дуже близько, можливо, в самому конференц-залі.

Якесь жвакання зі звискуванням, ніби сухими, голодними зубами.

Раптом Креґ відчув люту потребу подерти трохи паперу — будь-який папір би згодився. Він потягнувся по блокнот перед собою на столі, але блокнот зник. Так само й стіл. Так само й банкіри. Так само й *Бостон*.

— *Де я?* — запитав він мізерним, розгубленим голоском і роззирнувся. Раптом він зрозумів... і раптом він побачив їх.

Ленголієри прийшли.

Вони прийшли по *нього*.

Креґ Тумі заверещав.

Браян їх побачив, але не міг зрозуміти, що саме він бачить. Якимсь дивним чином вони ніби не піддавалися роздивлянню, і він відчував, як його ошелешений, перевтомлений мозок намагається змінити отримувану інформацію так, щоб перевести те, що з'явилось в кінці злітної смуги 21, у щось таке, що він здатен зрозуміти.

Спершу там було тільки дві фігури, одна чорна, а інша темно-червона, томатова.

«Вони мають форму м'ячів? — з сумнівом запитував його мозок. — А чи можуть вони бути м'ячами?»

Щось немов дійсно вголос клацнуло всередині його голови, і вони стали м'ячами, схожими на пляжні м'ячі, але м'ячами, які брижилися й здувалися, а потім надималися знову, немов він дивився на них крізь марево розжареного повітря.

Вони викотилися з високої мертвої трави в кінці злітної смуги 21, залишаючи за собою прокоси чорноти. Чомусь вони косили траву.

«Ні, — неохоче заперечив його мозок. — Вони косять не тільки траву, і ти це розумієш. Вони викошують набагато більше, ніж просто траву».

Поза ними залишилися вузькі смуги досконалої чорноти. І тепер, коли вони грайливо помчали по білому бетону наприкінці злітної смуги, за ними так само залишалися вузькі темні колії. Вони блищали, як смола.

«Ні, — неохоче заперечив його мозок. — Не смола. Ти знаєш, чим є та чорнота. То ніщо. Зовсім ніщо. Вони пожирають не тільки поверхню злітної смуги».

Було щось злонавмисно-радісне в їх поведінці. Вони перетнули одне одному дорогу, залишивши чорне, вихилясте X у дальнім кінці руліжної смуги. Вони підстрибнули високо в повітря, зробили якийсь карколомний перехресний маневр, а потім помчали прямо до літака.

Побачивши це, Браян закричав, і Нік поруч з ним закричав. Лиця таїлися під поверхнею цих прудких м'ячів — лиця чужинецьких потвор. Лиця ті мерехтіли, і смикалися, і коливалися, наче витворені світінням болотяного газу. Очі в них були лише якимись недорозвиненими ямками, але пащі величезні: півокруглі печери, всіяні рядами гризських, мерехтливих зубів.

Вони жерли по ходу, сточуючи вузькі смуги цього світу. На дальній руліжці стояла автоцистерна «Тексако». Ленголієри накинута на неї, високошвидкісні зуби заджерготили, захрумкали,

випнувшись із їхніх розмитих тіл. Вони пройшли крізь машину без затримки. Один з них прорив шлях прямо крізь задні колеса, і на коротку мить, перед тим як колеса сплющилися, Браян побачив контур того, що той прогриз, — точно мишача нірка в плінтусі з якогось мультика.

Інший високо підстрибнув, зникнувши на мить поза коробчатою цистерною «Тексако», а потім рвонув прямо крізь неї, залишивши по собі окільцьовану металом діру, з якої мутно-бурштиновим потоком ринуло авіаційне пальне. Вдарившись об землю, вони підскочили, немов на пружинах, знову розійшлися навхрест і помчали до літака. Реальність поза ними шарувалася вузькими смугами, шарувалося всюди і все, чого вони торкнулися, а з їх наближенням Браян усвідомив, що вони розчахують дещо більше за цей світ — вони розтуляють всі глибини вічності.

Вони досягли краю бетонного поля і призупинилися. Задригалися в нерішучості, наче ті стрибаючі кульки, що в старих кінофільмах скакали по словах для тих, хто бажав підспівувати¹.

Потім вони розвернулися і рвонули в новому напрямку.

Рвонули в напрямку Крега Тумі, котрий стояв, дивлячись на них, і верещав на весь білий світ.

З величезним зусиллям Браян розірвав заціпеніння, що було його скувало. Штурхнув ліктем Ніка, який усе ще застигло стояв нижче нього.

— Гайда!

Нік не поворухнувся, і Браян вдарив його ліктем знову, цього разу дужче, поціливши просто в лоба.

— Гайда, я сказав! Воруши сракою! Ми забираємось звідси!

Тепер уже нові чорні й червоні кулі з'явилися на краю аеродрому. Вони стрибали, танцювали, кружляли... а потім помчали до них.

¹ Bouncing balls — анімаційний ефект у старих кінофільмах, коли над титрами пісень скаче біла кулька, підказуючи глядачам правильний ритм; тепер використовується в караоке.

«Ти не зможеш втекти від них, — казав його батько. — Бо вони мають такі лапки. Такі маленькі, прудкі лапки».

Проте Крег спробував.

Він сахнувся й кинувся до терміналу, на бігу кидаючи назад перекивлені гримасою жаху погляди. Тільки туфлі стукотіли по бетону. Залишивши поза увагою «Боїнг-767» «Американської гідності», який тепер знову розвертався, він біг натомість до багажної платформи.

«Ні, Крегу, — промовив його батько. — Ти думаєш, ніби біжиш, але це не так. Знаєш, що ти насправді робиш — ти ШМИГЛЯЄШ!»

Позаду нього прискорилися два «м'ячики», з необтяжливою, радісною швидкістю скорочуючи відстань. Вони двічі збіглися навперехрест, просто тобі парочка нарваних хвастунів у мертвому світі, залишаючи по собі різкі штрихи чорноти. Кулі покотилися за Крегом, тримаючи між собою проміжок приблизно сім дюймів, утворюючи поза своїми тілами щось на кшталт негативної лижної колії. Вони догнали його за двадцять футів від багажного конвеєра і за якусь мілісекунду зжували його ступні. Ось щойно його тупотливі ноги шмигали тут. А ось раз, і Крег став на три дюйми коротшим; його ступні разом з дорогими лоферами «Баллі»¹ просто перестали існувати. І жодної крові; ленголієри у своєму випалювальному поході бігом припекли його рани.

Крег не зрозумів, що його ступні перестали існувати. Він тупотів далі на обрубках щиколоток, а коли перший біль почав порскати йому вгору по ногах, ленголієри розвернулися в крутому віражі й пліч-о-пліч покотилися назад. Цього разу двічі перехрестилися їх шляхи, залишивши обмежений чорнотою серпик бетону, наче контур місяця в дитячій книжечці-розмальовці. І цей місяць-молодик почав *потопати*, тільки не в землі — бо, здавалося, більше нема землі довкола нього, — а занурюватися зовсім у ніщо.

¹ «Bally» — заснована 1851 р. в Швейцарії взуттєва фірма, яка має бутіки по всьому світу.

Цього разу ленголієри бездоганим тандемом підскочили вгору й обчиржили Креґа по коліна. Він осів, усе ще намагаючись бігти, потім упав ницьма, хвицаючи куксами. Дні його тупотливого шмигляння добігли кінця.

— Ні! — закричав він. — Ні, татуню! Ні! Я буду хорошим! Будь ласочка, прожени їх геть! Я буду хорошим, КЛЯНУСЯ, Я БУДУ ХОРОШИМ ВІДТЕПЕР І ДАЛІ, ТІЛЬКИ ПРОШУ, ПРОЖЕНИ ЇХ ГЕ...

Тоді вони знову кинулися на нього — лопочучи белькочучи фурчачи скиглячи, — він встиг побачити, немов у миттєвому мутному кадрі, машину їхніх угризливих зубів і відчув гарячі міхи їхньої шаленої, сліпої життєздатності, і тепер уже вони почали його шматувати безладно.

Остання його думка була: «З якого дива маленькі, прудкі лапки? Нема в них ніяких ла...»

21

Тепер з'явилися десятки цих чорних створінь, і Лорел зрозуміла, що скоро їх буде сотні, тисячі, мільйони, мільярди. Навіть попри ревіння реактивних двигунів крізь відчинені двері, коли Браян відірвав «767-го» від трапа і від крила дельтівського лайнера, Лорел чула їхнє скімливе, нелюдське виття.

Кінець злітної смуги 21 перетинали великі вихилясті переплетіння чорноти — а потім ті сліди, коли кулі, сходячись, помчали до Креґа Тумі, різко збочували в бік терміналу

«Здогадуюся, що їм не дуже часто трапляється живе м'ясо», — подумала вона і раптом відчула потяг блювати.

Після одного останнього, недовірливого погляду Нік Гопвел затріснув передні двері і наглухо їх замкнув. Він вирушив по проході непевними кроками, хитаючись з боку в бік, наче п'яний. Обличчя в нього було — суцільні очі. По підборіддю струменіла кров; він глибоко прокусив собі нижню губу. Нік обхопив руками Лорел і втопив своє палаюче обличчя в ту улоговинку, де її шия зустрічалася з плечем. Вона обняла його і міцно стиснула.

22

У кабіні Браян швидко, як лишень наважився, додав форсажу і погнав «767-й» по руліжній доріжці з ледь не самовбивчою швидкістю. Східний край аеропорту тепер був чорним від куль, що дедалі прибували; кінець злітної смуги 21 уже цілком зник, щезав і світ поза нею. Тепер у тому напрямку під низьким склепінням білого, нерухомого неба лежав світ продертих чорних кривуль і повалених дерев.

Коли літак добіг до кінця руліжки, Браян ухопив мікрофон і закричав:

— Пристебніться! Пристебніться! Якщо хтось не пристебнутий, міцно тримайтеся!

Він трішечки пригальмував, а потім різко вивернув літак на злітну смугу 33. У ту ж мить він побачив таке, що змусило скулитися його розум: величезні ділянки світу, що лежав на схід від злітної смуги, величезні нерівні шматки самої реальності провалювалися крізь землю, наче вантажні ліфти, залишаючи замість себе великі безглузді клапті порожнечі.

«Вони зжирають світ, — подумав Браян. — Боже мій. Боже милостивий, вони пожирають цей світ».

Потім весь аеродром розгорнувся перед ним і лайнер рейсу № 29 знову націлився на захід, попереду пролягала відкрита, довга, порожня злітна смуга 33.

23

Коли «767-й» різко завернув на злітну смугу, розчахнулися горішні відсіки, розсіюючи вбивчим градом ручний багаж по всьому пасажирському салону. Бетані, яка не встигла пристебнутися ременем безпеки, кинуло на коліна Алберту Кавснеру. Алберт не помітив ні ваги теплої дівчини в себе на колінах, ні валізки «дипломат», що за три фути від його носа рикошетом відскочила від вигнутої стіни. Він бачив тільки темні, шпаркі плями, що перетинали злітну смугу 21 ліворуч від них, і ті лисніючі темні колії,

які вони залишали по собі. Ці колії збігалися у велетенський колодязь чорноти там, де ще недавно була багажна платформа.

«Їх тягне до містера Тумі, — подумав він. — Чи до того місця, де був містер Тумі. Якби він не вийшов з терміналу, вони б на- томість вибрали наш літак. Вони б могли зжертви його — і нас у ньому, — почавши з коліс».

Позаду нього тремтячим, благоговійним голосом Боб Дженкінс промовив:

— Тепер ми розуміємо.

— *Що?* — чудернацьки скрикнула, ніби їй дух забило, Бетані, сама не впізнаючи власного голосу.

Дорожній сак приземлився їй на коліна; Нік підняв голову, звільнив дівчину від сака і автоматично скинув його в прохід.

— *Що ми розуміємо?*

— Ну як же, що відбувається з сьогоднішнім днем, коли він стає вчорашнім, що відбувається з сучасністю, коли вона стає минувиною. Все воно лише чекає — мертве, порожнє й безлюдне. Воно чекає на *них*. Воно чекає доглядачів вічності, які завжди біжать назирці, очищуючи полишений непотріб найефективнішим з можливих способом... пожираючи його.

— Містер Тумі знав про них, — промовила ясним голосом сновиди Дайна. — Містер Тумі каже, що вони ленголіери.

А тоді двигуни «Боїнга-767» ввімкнулися на повну потужність і літак помчав злітною смугою 33.

24

Браян побачив перед собою, як дві кулі метнулися поперек злітної смуги, продерши поверхню реальності парою паралельних чорних колій, блискучих, як поліроване чорне дерево. Зупинятися було пізно. Пробігаючи через ті порожні місцини, «767-й» струсився наче пес на морозі, але Браян зумів утримати літак на злітній смузі. Він посунув уперед важелі тяги, втопивши їх, і дивився, як покажчик наземної швидкості піднімається до точки відриву.

Навіть зараз він чув те маніякальне жвакання, ті захланні звуки... хоча й не знав, чи вони долітають до його вух, чи існують тільки в його замкнутій голові. І не переймався тим.

25

Схилившись над Лорел, щоб подивитися у вікно, Нік побачив Бенгорський міжнародний аеропорт прогризеним, поточеним, понореним. Той здригався своїми розмаїто пропиляними шматками, а потім почав провалюватися в нестямні ущелини темряви.

Бетані Сімз закричала. Поряд з їхнім «Боїнгом» мчала, зжовуючи край злітної смуги, чорна колія. Раптом вона шарпнулася праворуч і зникла під літаком.

Новий приголомшливий струс.

— Воно дістало нас? — крикнув Нік. — Воно нас дістало?

Ніхто йому не відповів. Їхні бліді, перелякані обличчя прикипили до вікон, і ніхто йому не відповів. Сіро-зеленим маревом повз них замелькотіли дерева. У кабіні Браян напружено сидів на краєчку свого крісла, чекаючи, що якась з тих куль підстрибне перед лобовим склом і прострелить наскрізь. Жодна не трапилась.

Останні червоні вогники на його приладовій панелі стали зеленими. Браян потягнув штурвал на себе, і «767-й» знову опинився в повітрі.

26

Пасажи́рським салоном, по-совиному лупаючи налитими кров'ю очима на своїх попутників, сунув, хитаючись, уперед якийсь чорнобородий чоловік.

— Ми вже майже в Бостоні? — нарешті поцікавився він. — Сподіваюсь, що так, бо хочу нарешті впасти в ліжку. Жах, як болить мені клята голова.

РОЗДІЛ 9

*Прощавай, Бенгоре. Курс на захід крізь дні і ночі.
Бачити очима інших. Безкінечне провалля. Проріха.
Застереження. Рішення Браяна. Посадка.
Тільки летючі зірки.*

1

Літак круто завертав на схід, кинувши чорнобородого, який уже подолав три чверті загального салону, на ряд порожніх крісел. Він озирнув усі інші порожні крісла вибалушеними, переляканими очима і міцно заплющив очі.

— Господи, — забурмотів він. — Марення. Клята біла гарячка. Та ще й найгірша з усіх, які були.

Він з жахом подивився довкола.

— Далі підуть жуки... де ті йобані жуки?

«Жуків нема, — подумав Алберт. — Та зачекай-но, ось коли побачиш ті кулі. Вони тобі обов'язково сподобаються».

— Пристебніться, друже, — сказав Нік. — І закрийте свою...

Він обірвав себе, не вірячи власним очам задивився на аеропорт... тобто туди, де щойно був аеропорт. Головні будівлі вже зникли, і база Національної гвардії на його західному кінці також зникла. Їхній лайнер набирав висоту над зростаючою прірвою темряви, над вічним резервуаром, який, здавалося, не має ні кінця, ні краю.

— Ох, Господи милостивий, Ніку, — пролепетала Лорел і раптом закрила собі долонями очі.

Коли вони на висоті 1500 футів пролітали над злітно-посадковою смугою 33, Нік побачив шістдесят чи й сотню паралельних колій, які бігли по бетону, краючи його на довгі смуги, що провалювалися в порожнечу. Ті смуги привели йому на згадку Крега Тумі.

Рии-ип.

По інший бік проходу Бетані смикнула вниз і закрила віконну шторку поряд з кріслом Алберта.

— І не смій її відкривати! — заявила вона хлопцю істеричним, скандальним голосом.

— Не хвилюйся, — сказав Алберт і зненацька згадав, що свою скрипку він залишив там, унизу. Ну... тепер вона вже безсумнівно пропала. І він теж різко затулив руками собі обличчя.

2

Перш ніж Браян почав знову розвертатись на захід, він побачив те, що лежало східніше Бенгора. Там не було нічого. Повне ніщо. Там від обрїю до обрїю під білим склепінням неба застиглою проточиною пролягла титанічна ріка чорноти. Дерев зникли, місто зникло, сама земля зникла.

«Такий, мабуть, краєвид, якщо летіти у відкритому космосі», — подумав Браян і відчув, що його здоровий глузд дав осічку, як це вже було в польоті на схід. Відчайдушно тримаючи в купі власний розум, він змусив себе зосередитися на пілотуванні літака.

Він піднімав його швидко, прагнучи ввійти в хмари, прагнучи, щоб ця диявольська картина замазалася. Лайнер рейсу № 29 знову прямував на захід. Але за секунди до того, як їм увійти в хмари, Браян побачив пагорби, і ліси, і озера, що тягнулися західніше міста, побачив, як їх безжально крають тисячі схожих на павутиння чорних ліній. Він побачив, як беззвучно сповзають у зростаючу пашу безодні величезні шматки реальності, і тоді Браян зробив те, чого ніколи не робив сидячи в кабіні літака. Він заплющив очі. Коли він знову їх розкрив, літак уже заховався в хмарах.

3

Цього разу турбулентності майже зовсім не було; скидалось на те, що, як і припускав Боб Дженкінс, атмосферні процеси поволі гальмували, наче старий годинник. Через десять хвилин після входження в хмари «767-й» виринув у яскраво-блакитному

світі, який розпочався на висоті 18 000 футів. Купка пасажирів нервово перезирилася між собою, а потім, коли через інтерком ввімкнувся Браян, вони почали дивитися на динаміки.

— Ми в небі, — просто сказав він. — Усі ви знаєте, що діється тепер: ми летимо назад тим самим маршрутом, яким сюди прилетіли, і сподіваймося, що ті хтозна-що за ворота, крізь які ми сюди пролетіли, все ще на місці. Якщо так, ми спробуємо пролетіти крізь них знову. — Він замовк на хвилину, а потім продовжив: — Наш зворотний рейс має забрати десь від чотирьох з половиною до шести годин. Хотілося б мені бути більш точним, але не можу. За рядових обставин, через переважаючі вітри, політ на захід зазвичай триває довше, ніж політ на схід, але, скільки можу судити зі своїх приладів у кабіні, вітру наразі нема. — Затнувшись на мить, Браян додав: — У цьому небі ніщо не рухається, окрім нас.

Ще якусь хвилину інтерком залишався ввімкнутим, немов Браян збирався ще щось сказати, але потім, клацнувши, вимкнувся.

4

— Що тут, заради Бога, відбувається? — трусячись, запитав чоловік з чорною бородою.

Алберт на мить задивився на нього і тільки потім промовив:

— Не думаю, що вам буде приємно про це дізнатися.

— Я знову в шпиталі? — заблимав переляканими очима чорнобородий на Алберта, і Алберта раптом пройняло симпатією до цього чоловіка.

— Ну, чому б вам не вважати, що так і є, якщо це допоможе.

Ще якусь мить чорнобородий у неймовірному зачаруванні продовжував дивитися на хлопця, а потім сказав:

— Я знову спати. Просто зараз.

Він опустив спинку крісла і заплющив очі. Менше ніж за хвилину його груди почали глибоко і ритмічно здиматися й опускатися, він стиха захропів.

Алберт відчув заздрість до нього.

5

Нік швидко обняв Лорел, потім розстібнув на собі ремінь безпеки й підвівся.

— Піду в кабінку. Хочете разом зі мною?

Лорел похитала головою і показала через прохід на Дайну:

— Я залишусь з нею.

— Ви вже нічого не можете там зробити, самі знаєте, — сказав Нік. — Боюся, все тепер у руках Божих.

— Я це розумію, — сказала жінка, — але хочу залишитися.

— Гарзд, Лорел. — Він ласкаво зворушив долонею її волосся. — Таке гарне ім'я. Ви на нього заслуговуєте¹.

Вона подивились на нього і посміхнулася:

— Дякую.

— У нас призначене побачення з вечерею — ви ж не забули, чи не так?

— Ні, — сказала вона, так само усміхаючись. — Не забула і не забуду.

Нік нахилився і легким поцілунком торкнувся її губ.

— Добре, — мовив він. — І я також.

Він пішов у бік кабіни, а вона легенько притисла пальці собі до губ, немов утримуючи його поцілунок там, де було належне йому місце. Вечеря з Ніком Гопвелом — чорнявим, таємничим незнайомцем. Можливо, при свічках і з пляшкою якогось доброго вина. А потім ще поцілунки — справжні цілунки. Усе це задавалося таким, що могло відбуватися в якомусь з арлекінівських² любовних романів, які вона інколи читала. Ну то й що? То приємні історії, сповнені ніжних, безневинних мрій. Це не зашкодить, трішки помріяти, чи не так?

¹ Laurel — лавр, божественна рослина в давньогрецькій міфології, спершу символ найвищих духовних досягнень; пізніше листя лавра стали нагородою за фізичну вправність на Олімпійських іграх.

² «Harlequin» — засноване 1949 р. канадське видавництво, яке спеціалізується на випуску любовних романів і жіночої прози.

Звісно, ні. Але чому вона відчувала, що цій мрії навряд чи судиться справдитися?

Лорел розстігнула власний ремінь безпеки, перетнула прохід і приклала долоню дівчинці до лоба. Пропасний жар, який вона відчувала раніше, вщух; шкіра у Дайни тепер була восково-прохолодною.

«Мені здається, вона відходить», — сказав Руді якраз перед тим, як вони почали свій шалений розгін перед злетом. Тепер ці слова пригадалися Лорел, бемкнувши в її голові з болісною вагомістю дзвона. Дайна вдихала повітря дрібними ковтками, під ременем, що щільно притискав до рани складений зі скатерки тампон, ледь здіймалися й опадали її груди.

Лорел з безкінечною ніжністю прибрала у дівчинки з лоба волосся і подумала про той дивний момент у ресторані, коли Дайна потягнулася рукою і вхопила Ніка за джинси.

«Ви не вбивайте його... він нам потрібен».

«Це ти врятувала нас, Дайно? Ти поробила щось містеру Тумі, щоб врятувати нас? Ти якось змусила його принести в жертву своє життя заради нас?»

Лорел подумала, що, мабуть, щось на кшталт цього і сталося... і увяила собі, як, якщо це правда, ця маленька дівчинка, сліпа і важко поранена, приймала таке рішення у своїй темряві.

Вона нахилилася і по черзі поцілувала прохолодні, закриті повіки Дайни.

— Тримайся, — прошепотіла вона. — Прощу, тримайся, Дайно.

6

Бетані обернулася до Алберта, вхопила обидві його руки своїми і запитала:

— Що станеться, якщо пальне виявиться поганим?

Алберт подивився на неї серйозно й ласкаво:

— Ти сама знаєш на це відповідь, Бетані.

— Можеш називати мене Бет, якщо хочеш.

— Гарзд.

Порившись, вона дістала сигарети, підняла очі на світлове застереження НЕ КУРИТИ і прибрала їх назад.

— Атож, — сказала вона. — Знаю. Ми розіб'ємося. Кінець історії. А ти знаєш що?

Він похитав головою, злегка усміхаючись.

— Якщо ми не зможемо знову знайти ту проріху, я надіюся, що капітан Інгал навіть не намагатиметься посадити літак. Я надіюся, він просто вибере якусь симпатичну високу гору і розіб'є нас об її верхівку. Ти бачив, що трапилося з тим скаженим? Я не хочу, щоб таке трапилося зі мною.

Вона затремтіла, і Алберт обхопив її рукою. Вона відверто скинула на нього очі.

— Ти хотів би мене поцілувати?

— Так, — сказав Алберт.

— Ну, тоді тобі краще поспішити. Щодалі, то стає пізніше.

Алберт так і зробив. Це тільки третій раз у своєму житті найметкіший юдей на захід від Міссісіпі цілував дівчину, і це було чудесно. Він міг би весь зворотний політ провести в поцілунку з цією дівчиною і абсолютно не турбуватися ні про що.

— Дякую тобі, — озвалась вона і поклала голову йому на плече. — Мені це було потрібно.

— Ну, якщо тобі стане знову потрібно, просто скажи, — промовив Алберт.

Вона підняла на нього очі, повеселішала.

— Тобі потрібно, щоб я ще й казала, Алберте?

— Гадаю, ні, — процідив Аризонський Юдей і повернувся до справи.

7

Дорогою до кабіни Нік зупинився побалакати з Бобом Дженкінсом — вкрай неприємна думка навідала його і він хотів обговорити її з письменником.

— Як ви гадаєте, можуть бути якісь з тих створінь тут, у небі?

Боб на мить задумався.

— Судячи з того, що ми побачили там, у Бенгорі, я б так не думав. Проте наразі важко сказати, хіба не так? У такій ситуації всі варіанти ймовірні.

— Так. Я теж так вважаю. Всі варіанти ймовірні. — Нік на хвилю замислився. — А як щодо цієї вашої проріхи в часі? Не бажали б ви оцінити наші шанси на те, що ми знайдемо її знову?

Боб Дженкінс спроквола похитав головою.

Ззаду них заговорив Руді Ворік, збентеживши їх обох.

— От мене ви не питаєтеся, але я висловлю свою думку все одно. Я покладаю наші шанси як один проти тисячі.

Нік обдумав цю заяву. За якусь мить рідкісна, промениста усмішка розквітла на його обличчі.

— Зовсім непогані шанси, — сказав він. — Зовсім непогані, якщо зважати на альтернативу.

8

Менш ніж через сорок хвилин блакитний колір неба, в якому рухався літак, почав глибшати. Воно поступово перетворилося на індигове, а потім на бузкове. Сидячи в кабіні, стежачи за своїми приладами і мріючи про чашку кави, Браян згадав одну стару пісню: *«Коли бузкові сутінки... спадають на сонні садові огорожі»*.¹

Жодних огорож тут, угорі, не було. Але в піднебессі Браян уже побачив перші крижані крихти зірок. Було щось обнадійливе і заспокійливе в цих древніх сузір'ях, які одне по одному проявлялися на своїх старих місцях. Він не знав, як вони можуть залишатися тими самими, коли так багато іншого було так брутално понівечено, але дуже зрадів, що вони є.

— А воно дедалі швидшає, чи не так? — промовив Нік у нього за спиною.

Браян розвернувся в кріслі до нього обличчям.

¹ «Deep Purple» (1933) — популярна пісня епохи джазових біг-бендів: «Коли бузкові сутінки спадають на сонні садові огорожі і в небі починають мерехтити зірки, крізь пам'яті туман ти повертаєшся до мене знову і зітхаєш, шепочучи моє ім'я...»

— Так. Швидшає. Невдовзі «дні» і «ночі» почнуть пробігати зі швидкістю клацання затвора фотоапарата, я гадаю.

Нік зітхнув:

— І тепер у нас найважча частина, хіба не так? Ми чекаємо, що трапиться. І трішки молимося, як я здогадуюся.

— Це не завадить. — Браян зміряв Ніка Гопвела довгим поглядом. — Я летів у Бостон, тому що моя колишня дружина загинула в безглуздій пожежі. Дайна летіла, тому що якась кліка лікарів пообіцяла їй пару нових очей. Боб летів на фанатський форум. Алберт — у музичний коледж, Лорел — у відпустку. А навіщо в Бостон летіли ви, Ніку? Розкривайтеся.

Нік довго дивився на нього, вагався, а потім розсміявся.

— Ну, чому б і ні? — відповів він з запитальною інтонацією.

Але Браян не був таким дурником, щоб повірити, ніби це запитання адресовано йому.

— Яке має значення класифікація «цілком таємно», коли ти щойно бачив, як банда смертоносних грибів-дощовиків згортає цей світ, неначе старий килим, — промовив Нік і знову засміявся. — Сполучені Штати аж ніяк не монополізували ринок підступних інтриг і таємних операцій, — повідомив він Браяну. — Ми, «лаймі», вже забули більше бридких пустощів, аніж ви, «джонні», їх будь-коли знали. Ми такого намутили в Індії, Південній Африці, Китаї і в тій частині Палестини, яка тепер зветься Ізраїлем. В останньому випадку ми почали міряться, в кого довший, не з тими пацанами, авжеж? Тим не менше, ми, британці, щиро віримо в доречність плаща й кинджала, а легендарна «МІ-5»¹ починається саме там, де закінчуються її прерогативи. Браяне, я прослужив вісімнадцять років у збройних силах, останні п'ять з них займався спецопераціями. За цей час виконував різноманітну роботу, інколи невинну, інколи надзвичайно бридку.

¹ «МІ5» — військова контррозвідка, яка за законом мусить займатися захистом парламентської демократії, економічних інтересів, антитерористичною і протишпигунською діяльністю тільки в межах кордонів Великої Британії.

За бортом тепер уже настала повна темрява і зірки мерехтіли, наче блискітки на довгій вечірній суцні.

— Я був у Лос-Анджелесі — просто у відпустці, — коли зі мною зв'язалися і наказали летіти в Бостон. І то надзвичайно терміново, а я після чотирьох днів із заплічником по Сан-Габріелях¹ фактично падав від втоми. Тому-то я так міцно й спав, коли трапилася Подія нашого містера Дженкінса. Розумієте, в Бостоні є одна людина... чи була... чи буде (подорож у часі к бісу руйнує й старі часові форми дієслів, чи не так?)... певного рівня політик. Парубок того типу, що з величезною енергійністю перетирають-рухають справи за лаштунками. Цей чоловік — назву його О'Бенйоном у цій нашій розмові — дуже багатий, а також активний прихильник Ірландської республіканської армії, Браєне. Він уже спрямував мільйони доларів на те, що дехто полюбляє називати улюбленою благодійною справою бостонців, тож на його руках вельми багато крові². Не тільки британських солдатів, але також дітей на шкільних подвір'ях, жінок в автоматичних пральнях і немовлят, яких просто в їхніх колясках вибухами рознесло на шматки. Він певною мірою ідеаліст найнебезпечнішого типу: той, хто ніколи не побачить бійню на власні очі, той, хто ніколи не побачить відірвану ногу в риштаку, а отже, нездатний переглянути власні дії у світлі такого досвіду.

— Вам загадали вбити цю людину, О'Бенйона?

— Ні, якщо не буду конче змушений, — спокійно сказав Нік. — Він вельми багатий, але це не єдина проблема. Він третій політик, розумієте, і дотягується до багатьох важелів, окрім того, яким він вимішує те вариво в Ірландії. Має чимало друзів в Америці, а дехто з його друзів є також і нашими друзями... така вже природа політики; така собі гра в мотузяну колісочку для кицьки, що її сплітають люди, більшості з яких місце в кімнатах з гумовими стінами. Вбивство містера О'Бенйона

¹ San Gabriel — гірський хребет з висотами близько 3000 м на півночі округу Лос-Анджелес.

² Місто Бостон вважається найбільшим осередком ірландської діаспори в США.

було б величезним політичним ризиком. Але він має кралю-коханку на стороні. Її мені й було загадано вбити.

— Як попередження, — промовив густим, завороженим голо-сом Браян.

— Так. Як попередження.

Майже ціла хвилина минула, а ці двоє чоловіків так і сиділи в кабіні, дивилися одне на одного. Єдиним звуком залишалось сонне дудоніння реактивних двигунів. Очі в Браяна були ошеле-шеними і якимись дуже юними. Нік мав просто стомлений вигляд.

— Якщо ми з цього виберемося, — нарешті заговорив Браян, — якщо ми повернемося назад, ви доведете цю справу до кінця?

Нік похитав головою. Він зробив це неспішно, але з великою рішучістю.

— Я здогадуюся, друже мій щирий, що зі мною відбулося те, що панове адвентисти називають перетворенням душі. Годі вже Ніколасу, синові місіс Гопвел, нічних підкрадань чи ліквідаційних завдань. Якщо ми з цього виберемося — це сподівання, яке я по-ки що вважаю доволі хистким, — гадаю, піду у відставку.

— І що будете робити?

Нік пару секунд задумливо дивився на Браяна, а потім сказав:

— Ну... сподіваюся, я міг би брати уроки пілотування.

Браян вибухнув реготом. За мить до нього приєднався й Ні-колас, син місіс Гопвел.

9

За тридцять хвилин потому в пасажирський салон «Боїнга» по-чало просочуватися світланкове світло. Хвилини через три вже мусив настати пізній ранок; за п'ятнадцять хвилин — полудень.

Лорел озирнулася і побачила, що незрячі очі Дайни роз-плющені.

А чи вони *зовсім* незрячі? Щось таке було в них, щось таке поза визначеннями, що змусило Лорел стрепенутися. Вона від-чула, як у неї вповзає почуття незнаного благоговіння, почуття майже на межі зі страхом.

Вона потягнулася й ласкаво взяла Дайну за руку.

— Не намагайся говорити, — стиха сказала вона. — Якщо ти не спиш, Дайно, не намагайся говорити — просто послухай. Ми в повітрі. Ми летимо назад, і з тобою все буде гаразд — я тобі це обіцяю.

Пальці Дайни стиснули її долоню, а наступної миті Лорел зрозуміла, що дівчинка тягне її до себе. Вона нахилилася над закріпленими ношами. Дайна заговорила крихітним голоском, який здався Лорел ідеальною зменшеною моделлю її колишнього голосу.

— Не хвилюйтесь за мене, Лорел. Я отримала... те, що хотіла.

— Дайно, тобі не варто...

Незрячі карі очі ворухнулися в напрямку голосу Лорел. Слабенька усмішка торкнула закривавлені губи дівчинки.

— Я бачила, — повідомив той крихітний, крихкий, як скляна сопілка, голосок. — Я бачила крізь очі містера Тумі. На початку, а потім знову в кінці. Спочатку йому все видавалося ворожим і огидним. Наприкінці було краще.

Лорел дивилася на неї з безпорадним подивом.

Дівчинка відпустила Лорел, її рука піднялася й торкнулася щоки жінки.

— А знаєте, він був не таким уже й поганим хлопцем.

Вона закашлялася. Краплинки крові розлетілися з її рота.

— Будь ласка, Дайно, — промовила Лорел.

У неї з'явилося відчуття, ніби вона бачить, як прозорішає ця сліпа дівчинка, й від цього її охопила задушлива, неозорна паніка.

— Прошу, не намагайся більше балакати.

Дайна усміхнулася.

— Я бачила вас, — сказала вона. — Ви гарна, Лорел. *Все* було таким гарним... навіть мертві речі. Це було так чудесно... розумієте... просто *бачити*.

Вона сьорбнула отой свій крихітний ковток повітря, видихнула, а потім просто не зробила нового вдиху. Здавалося, її незрячі очі дивляться тепер кудись далеко поза Лорел Стівенсон.

— Дихай, Дайно, будь ласка, — просила Лорел.

Вона вхопила у свої руки руки дівчинки і почала їх безупинно цілувати, немов поцілунками могла повернути життя в те, що вже перебувало поза ним. Це було так несправедливо — померти Дайні після того, як вона врятувала їх усіх; жодний Бог не міг вимагати такої пожертви, тим більше від людей, що якимсь чином вийшли за межі самого часу.

— Будь ласка, дихай, прошу, прошу, прошу, дихай.

Але Дайна не дихала. Минуло багато часу, Лорел повернула руки дівчинки на місце і проникливо вдивлялася в її бліде, застигле обличчя. Лорел очікувала, що її власні очі наповняться сльозами, та сльози не надійшли. Серце її боліло від пекучої печалі, а розум обурено шарпався у глибокому протесті:

«Ох, ні! Ох, несправедливо! Ох, як це несправедливо! Перероби це назад, Боже! Поверни її, проклятий, поверни її, просто поверни її НАЗАД!»

Але Бог нічого не переробив. Монотонно дудоніли реактивні двигуни, і сонце яскравим овалом сяяло на закривавленому рукаві гарної дорожньої сукні Дайни, і Бог нічого не переробив. Лорел подивилася вздовж проходу і побачила, як цілуються Алберт з Бетані. Алберт крізь майку дівчини торкався її грудей, легенько, делікатно, майже релігійно. Здавалося, вони відтворюють якийсь ритуальний образ — символічну репрезентацію життя і тієї впертої, невловимої іскри, що несе життя далі перед лицем найжахливіших перемін і абсурдних поворотів долі. Лорел з надією перевела погляд з них на Дайну... але Бог її не повернув.

Бог нічого не переробив.

Лорел поцілувала застиглий схил щоки Дайни, а потім підняла руку до обличчя дівчинки. Пальці Лорел зупинилися за якийсь дюйм від її повік.

«Я бачила крізь очі містера Тумі. Все було таким гарним... навіть мертві речі. Це було так чудесно — бачити».

— Так, — промовила Лорел. — Я зможу з цим жити.

Вона залишила очі Дайни відкритими.

10

Лайнер рейсу № 29 «Американської гідності» мчав на захід крізь дні і ночі, переходячи зі світла в темряву і знову зі світла в темряву, наче пролітав крізь великі, товсті хмари, що сунуть лінивим парадом. Кожний цикл починався трішки швидше за попередній.

Через трохи більше, ніж три години польоту, хмарність під ними зникла — і саме в тому місці, де вона почалася, коли вони летіли на схід. Браян міг би закластися, що хмарний фронт відтоді не посунувся навіть на фут. Під ними мовчазним, чалого кольору простором пролягали Великі рівнини.

— Жодних ознак їх тут нема, — промовив Руді Ворік.

Йому не було потреби уточнювати, про що саме він каже.

— Так, — погодився Боб Дженкінс. — Здається, ми їх випередили, чи то в просторі, чи то в часі.

— Або і в тому, і в іншому, — вставив Алберт.

— Так... або і в тому, і в іншому.

Але обидва помилялися. Коли «767-й» полетів над Скелястими горами, вони знову побачили внизу ті чорні лінії — тонкі, як ниточки, з цієї висоти. Вони виганялися вгору й збігали вниз по нерівних, складчастих схилах, прокреслюючи не зовсім безглузді візерунки в сіро-синьому килимі дерев.

Нік стояв проти передніх дверей, дивлячись крізь врізаний у них круглий ілюмінатор. Цей ілюмінатор мав дивний збільшувальний ефект, і невдовзі Нік зрозумів, що бачить він більше, ніж йому б насправді хотілося. Він побачив, як дві чорні лінії розійшлися, помчали навкруг забуленого, увінчаного снігом піка, зустрілися на іншому його боці, перетнулися і побігли вниз тим схилом у різних напрямках. Позаду них вся вершина гори провалилася в нікуди, залишивши по собі щось схоже на вулкан з чорним мертвим кратером на стятій верхівці.

— Йсусе-пане-стрибучий, — пробурмотів Нік і тремтячою долонею втер собі лоба.

Коли вони полетіли над Західним схилом Скелястих гір у бік Юти, знову почала набігати темрява. Сідаючи, сонце обкидало

помаранчево-червоним сяйвом той пекельний краєвид, на який ніхто з них не бажав дивитися надто довго; один по одному вони брали приклад з Бетані, опускаючи свої віконні шторки. Нік на нетвердих ногах повернувся до крісла, де вперся лобом собі в холодну, чіпку долоню. За хвильку він обернувся до Лорел, і вона безмовно прийняла його в обійми.

Браян був змушений на це дивитися. Не було в кабіні шторок.

Під ним і попереду нього нерівними рваними шматками провалювалися в яму вічності західна частина Колорадо і східна частина штату Юта. Піки, пагорби-останці, столові гори, сідловини одне по одному припиняли існувати, коли ленголієри своїми перехресними лініями вирізали їх з гниючої текстури цього мертвого минулого, вирізали їх, випорювали, посилаючи все перекидом у позбавлені сонячного світла, безкінечні провалля вічності.

Тут, угорі, не чулося ані звуку, і чомусь це було найжахливішим з усього. Земля під ними зникала безмовно, як той пил, який витирають.

Темрява прийшла, як акт милосердя, і бодай ненадовго Браян міг зосередитися на зірках.

Він впивався ними — єдиним, що залишалось реальним у цьому жахливому світі, — з лютою панічністю: ось Оріон-мисливець; ось Пегас — великий, мерехтливий опівнічний кінь; ось Кассіопея у своєму зоряному кріслі.

11

Через півгодини сонце встало знову і Браян відчув, що його свідомість глибоко струснулася і почала сповзати до краю власної безодні. Світ унизу щез; цілком і остаточно щез. Склепіння синього неба, яке дедалі глибшало вгорі, височило над циклопічним океаном найглибшої, найчистішої чорноти.

Світ з-під «Боїнга» рейсу № 29 було геть видрано.

А ще Браяну пригадалося сказане Бетані — якщо ні туди, ні сюди, якщо дійде до найгіршого з гіршого, він міг би послати

цей «767-й» у піке й розбити його об гору, покінчивши з цим раз і назавжди. Але тепер там нема гір, об які можна розбитися.

Тепер там нема навіть землі, щоб у неї врізатися.

«Що станеться з нами, якщо ми не знайдемо тієї проріхи? — загадався він. — Що станеться, якщо в нас закінчиться паливе? Не намагайся мене запевняти, ніби ми розіб'ємося, бо я просто в це не повірю — неможливо розбитися об ніщо. Я думаю, ми просто падатимемо... і падатимемо... і падатимемо. Як довго? І як глибоко? Як глибоко можна падати в ніщо?»

Не думай про це».

Але як, власне, цього досягти? Як уникнути думок про ніщо?

Він присилував себе повернутися до аркуша зі своїми обчисленнями і займався ними, часто звіряючись з показниками ІНС, поки світло в небі не почало мерхнути знову. Тепер, за його розрахунками, часовий проміжок між сходом і заходом сонця становив приблизно двадцять вісім хвилин.

Він потягнувся рукою до тумблера інтеркому і ввімкнув його.

— Ніку? Ви можете підійти сюди?

Нік з'явився у дверях кабіни менш як за тридцять секунд.

— Вони там позатуляли свої шторки? — спитав Браян в англійця, коли той ще навіть не встиг зайти досередини.

— Будьте певні, — підтвердив Нік.

— Дуже мудро з їхнього боку. Вас я також хотів би попросити не дивитися вниз, якщо зможете. Але я хочу, щоби за кільका хвилин ви почали дивитися вперед, і тоді, не думаю, щоб ви змогли утриматися від того, щоб не поглянути вниз, хоча раджу вам не робити цього якомога довше. Воно там... не дуже гарне.

— Мертве, так?

— Так. Усе.

— Дівчинка також померла. Дайна. Лорел була з нею до кінця. Вона тримається дуже добре. Їй подобалася ця дівчинка. І мені також.

Браян кивнув. Його це не здивувало — рана в дівчинки була такого характеру, що потребувала негайного втручання лікарів у відділенні термінової допомоги, і навіть тоді перспективи

безсумнівно залишалися б туманними, — але все одно йому ніби каменем привалило серце. Йому також подобалася Дайна, і він вірив так само, як вірила Лорел — що ця дівчинка, як ніхто інший, забезпечила якимсь чином їм можливість досі залишатись живими. Щось вона таке зробила з містером Тумі, використала його в якийсь дивний спосіб... хоча Браян мав підозру, що глибоко в душі містер Тумі не був проти його використання таким чином. Отже, якщо її смерть є певним знаком, то знаком найгіршого ґатунку.

— Так їй і не судилося потрапити на операцію, — сказав він.

— Так.

— Але Лорел в порядку?

— Більш-менш.

— Вона вам подобається, чи не так?

— Так, — сказав Нік. — Мої приятелі реготали б з цього, але вона мені дійсно подобається. Вона трохи тонкосльоза, але має стійку вдачу.

Браян кивнув:

— Ну, якщо ми повернемося, бажаю вам усього якнайкращого.

— Дякую. — Нік знову сів у крісло другого пілота. — Я й далі обдумував те питання, яке ви мені поставили. Про те, що я робитиму, якщо ми виберемося з цієї халепи... тобто, крім того, що поведу на вечерю чарівну Лорел. Гадаю, я врешті-решт міг би завершити полювання на містера О'Бенйона. Як мені вбачається, він не вельми відрізняється від нашого приятеля Тумі.

— Дайна просила вас залишити містера Тумі живим, — докинув Браян. — Можливо, це те, що вам варто взяти за зразок.

Нік кивнув. Він зробив це так, немов голова в нього стала занадто важкою для шиї.

— Можливо, варто.

— Послухайте, Ніку, я вас покликав сюди, бо, якщо Бобова проріха в часі дійсно існує, ми зараз наближаємося до того місця, де крізь неї проскочили. Ми будемо нести вахту тут, на

марсі, разом, ви і я. Ви берете собі сектор з правим бортом і правим центром; я візьму лівий і лівий центр. Якщо побачите бодай щось схоже на проріху в часі, гукайте.

Нік вилупився на Браяна широко розплющеними, невинними очима.

— Ми шукаємо проріху в часі аби-яка-трапиться, чи ви вважаєте, що вона мусить бути якогось більш-менш заїбистого типу, друже?

— Дуже смішно. — Втім, Браян відчув, що мимовільна усмішка торкнулася його губ. — Я не маю жодного уявлення ні яким чином вона може виглядати, ні навіть чи нам вдасться взагалі її помітити. Якщо ні, ми потрапимо в пекло к лихій годині, якщо вона посунулася вбік або якщо змінилася її висота. Шукати голку в копиці сіна — дитяча гра порівняно з цим.

— А як щодо радару?

Браян показав на кольоровий монітор радара «Ар-Сі-Ей».

— Як самі бачите, нічого. Але це не дивно. Якби пілоти, які спочатку вели цей літак, отримали інформацію про цю чортову діру, вони б ніколи й нізащо крізь неї не полетіли.

— Так само вони б не полетіли крізь неї, якби побачили її на власні очі, — похмуро зауважив Нік.

— Припущення не беззаперечне. Вони могли помітити її занадто пізно, коли вже не могли відвернути. Авіалайнери летять швидко, а екіпаж не займається весь час у польоті тим, що вишукує в небі летючих голландців. Пілоти й не мусять; для цього існують наземні служби. Перші тридцять чи тридцять п'ять хвилин — і основна робота екіпажу після злету завершена. Птах у небі; він полишив авіапростір Лос-Анджелеса, лякайло-система проти зіткнення ввімкнута і пікає кожні дев'яносто секунд, показуючи, що вона працює. ІНС повністю запрограмована — це відбувається ще до того, як птах полишить землю, — і просто наказує автопілоту, що робити далі. З того, що ми побачили в кабіні, перший пілот з другим якраз взяли перерву на каву. Вони могли сидіти тут, обличчями один до одного, теревенити про останній фільм, який подивилися, або хто на скільки попав

у Голлівуд-парку¹. Якби перед тим, як трапилася наша Подія, тут також перебувала якась зі стюардес, у кабіні принаймні була б ще одна пара очей, проте ми знаємо, що так не було. Коли це трапилося, чоловічий екіпаж вживав свою каву з данськими булочками, а стюардеси готувалися розвозити напої пасажирам.

— Надзвичайно детальний сценарій, — сказав Нік. — Ви намагаєтеся мене чи себе переконати?

— Наразі мене взагалі задовольнить бодай чиясь переконаність.

Нік усміхнувся й підступив до вікон правого борту. Очі його мимоволі метнулися вниз, до того місця, де мусила лежати земля, і його усмішка спершу застигла, а потім спала з обличчя. Коліна йому підігнулися, і, щоб не впасти, він вхопився рукою за шпангоут.

— Лайно на тості, — промовив він зніченим, переляканим голосом.

— Не дуже гарно, правда?

Нік озирнувся на Браяна. Здавалося, очі немов розпливаються на його блідому обличчі.

— Все життя, коли хтось казав про велике ніхера, я думав про Австралію, але це не так. Ось де велике ніхера, прямо вниз.

Браян знову, нашвидку, звірився з ІНС і штурманськими мапами. Він ще до того зробив на одній з мап позначку червоним колом; зараз вони були на межі входження в повітряний простір, що його окреслювало те коло.

— Ви можете робити те, що я прохав? Якщо не можете, просто скажіть. Гордість — це розкіш, якої ми не можемо собі...

— Звісно, могу, — промимрив Нік. Він відірвав очі від веле-тенської чорної котловини під літаком і вдивлявся в небо. — Хотілося б мені тільки знати, що я шукаю.

— Гадаю, ви її впізнаєте, щойно побачите, — сказав Браян. Зробивши паузу, він додав: — Якщо її побачите.

¹ «Hollywood Park» (1938—2013) — іподром з казино за п'ять кілометрів від Лос-Анджелеського міжнародного аеропорту.

12

Боб Дженкінс сидів, міцно зчепивши на грудях руки, наче змерз. Почасти йому й було холодно, але то був не фізичний холод. Мороз надходив з його голови.

Щось було не так.

Він не знав, що саме, але щось було хибним.

Щось було не на місці... чи воно загубилося... чи забулося. Помилку було вже зроблено або буде зроблено. Це відчуття діймало його, наче якийсь блукаючий, непіддатний розпізнанню біль. Те почуття неправильності вже майже викристалізувалося в думку... та потім відстрибнуло геть, неначе якесь маленьке, не зовсім ручне звірятко.

Щось не так.

Або не на місці. Або загубилося.

Або забулося.

Попереду нього втішливо пестили одне одного Алберт з Бетані. Позаду Боба сидів з заплющеними очима Руді Ворік, губи у нього ворушилися. В кулаку були затиснуті кульки вервиці. По той бік проходу Лорел Стівенсон сиділа поряд з Дайною, тримаючи руку дівчинки, ніжно її гладячи.

«Не те».

Боб підняв трохи шторку біля свого крісла, визирнув у вікно і знову її засмикнув. Дивитися на таке — не допоможе раціональній думці, а тільки зітре її. Те, що лежало під літаком, було повним безумством.

«Я мушу їх застерегти. Я повинен. Вони летять уперед за моєю гіпотезою, але якщо моя гіпотеза є децю помилковою — і небезпечною, — тоді я мушу їх застерегти».

Застерегти їх щодо чого?

Знову воно потрапило у світло його сфокусованих думок, та потім відскочило геть, ставши лише тінню серед тіней... але з блискучими, дикуватими очима.

Зненацька він розстібнув ремінь безпеки й підвівся.

Озирнувся Алберт:

— Куди ви зібралися?

— У Клівленд, — буркнув Боб і вирушив по проходу у хвіст літака, все ще намагаючись відстежити джерело того свого внутрішнього сполошного сигналу.

13

Браян відірвався очима від неба — в якому тепер знову з'явилися ознаки світла — достатньо надовго, щоб кинути погляд спершу на покажчик ІНС, а потім на коло на своїй мапі. Вони вже наближались до дальнього пругу цього кола. Якщо та проріха в часі все ще тут, невдовзі вони її мусять побачити. Якщо не побачать, йому доведеться взятися за штурвал, повернутися назад і повторити це знову трохи іншим курсом, на трохи іншій висоті. Це зіграє пекельний жарт з їхнім запасом пального, який уже є вбогим, але, оскільки вся ця справа, мабуть, безнадійна, це не надто важливо.

— Браяне? — нетвердим голосом озвався Нік. — Браяне? Здається, я щось бачу.

14

Боб Дженкінс досяг хвостової частини літака, зробив розворот на місці й повільно, минаючи ряди порожніх крісел, вирушив по проходу назад. Проходячи повз них, він дивився на речі, які лежали на сидіннях, і на підлогу перед ними: сумочки... окуляри... наручні годинники... один кишеньковий годинник... пара подряпаних металевих серпиків, певне, набійки з підборів... зубні коронки... обручки...

«Щось тут не так».

Хіба? А чи насправді, чи це лише його перетруджений мозок люто дрочиться через ніщо? Ментальний еквівалент утомлено го м'яза, який не перестає смикатися?

«Облиш це», — порадив він самому собі, але не міг.

«Якщо щось дійсно не до ладу, чому ти цього не бачиш? Хіба ти не розповідав хлопчику, що дедукція — це твоє м'ясо й пиття?»

Хіба ти не написав сорок детективних романів і дюжина з них дійсно є доволі добримми? Хіба Ньюгейт Каллендер¹ не назвав твою «Спляча мадонну» шедевром логіки, коли він...»

Боб Дженкінс став, як укопаний, з вибалушеними очима. Вони прикипіли до крісла під правим бортом у передній частині салону. Там, знову в повнім відрубі, щосили хропів той чоловік з чорною бородою. Те сором'язливе звірятко в голові Боба нарешті почало боязко виповзати на світло. Тільки було воно не маленьким, як йому спершу думалося. Це була його помилка. Інколи ви нездатні побачити певні речі через те, що вони занадто дрібні, а інколи ви їх не бачите тому, що вони занадто великі, занадто очевидні.

«Спляча мадонна».

Цей сплячий чоловік.

Боб розтулив рота, спробував крикнути, але жодного звуку не вийшло. Горло йому перемкнуло. Жах, ніби якась мавпа, всівся йому на груди. Він спробував знову закричати, але спромігся не більше, ніж на задавлений писк.

Спляча мадонна, цей сплячий чоловік

«Вони, ті, хто вижили, всі тоді спали».

«Зараз, за винятком цього бороданя, ніхто з них не спить».

Боб укотре розтулив рота, знов намагаючись закричати, і знову нічого не вийшло.

15

— Святий Ісусе ранковий, — прошепотів Браян.

Проріха в часі лежала приблизно за дев'яносто миль попереду, не більше як за сім-вісім градусів правіше напрямку літака. Якщо вона й зсунулася, то зсунулася не дуже; Браян гадав, що це крихітне відхилення є наслідком якоїсь дрібної навігаційної похибки.

¹ Newgate Callender — псевдонім відомого літературного й музичного критика Гаролда Шонберга (1915—2003), під яким він друкував огляди детективів і трилерів у газеті «Нью-Йорк Таймс».

Така собі ромбоподібна діра в реальності, проте не чорна порожнеча. Вона пульсувала приглушеним рожево-фіолетовим світлом, схожим на полярне сяйво. Поза нею Браяну було видно зірки, але вони також мріли. Широка біла смуга пари повільно тягнулася чи то всередину, чи зсередини цієї завислої в небі діри. Вона скидалася на якусь химерну атмосферну автомагістраль.

«Ми можемо летіти всередину просто по ній, — схвильовано подумав Браян. — Це краще, ніж радіомаяк!»

— Ми впоралися! — вигукнув він, ідіотськи зареготав і потряс піднятими кулаками.

— Вона мусить бути милі з дві завширшки, — прошепотів Нік. — Господи, Браяне, як ви гадаєте, скільки інших літаків пролетіло крізь неї?

— Не знаю, — сказав Браян, — але готовий закластися своєю рушницею й собакою, що ми єдині, хто має шанс повернутися. — Він ввімкнув інтерком. — Леді і джентльмени, ми вже знайшли те, що шукали. — Його голос іскрився тріумфом і полегшенням. — Я не знаю точно, що відбуватиметься далі, чи як, чи чому воно відбуватиметься, але ми бачимо дещо, що має вигляд надзвичайно великої лазівки в небі. Я збираюся провести нас прямо крізь неї. Ми дізнаємося, що поза нею, разом. Наразі я хотів би, щоби всі ви пристебнулися своїми ременями безпеки і...

І от тоді вже Боб Дженкінс шалено кинувся бігом по проході, викрикуючи на всю силу своїх легенів:

— Ні! Ні! Ми всі загинемо, якщо ви полетите в неї! Повертайте назад! Ми мусите повернути назад!

Браян крутнувся в кріслі й зустрівся спантеличеними поглядами з Ніком.

Нік розстібнув на собі ремінь і підвівся.

— Це Боб Дженкінс, — мовив він. — Схоже, він накрутив себе до неабиякого нервового зриву. Продовжуйте, Браяне. Я його вгамую.

— Окей, — сказав Браян. — Просто тримайте його подалі від мене. Недайбо, він вхопить мене в якийсь недобрый момент і спрямує нас у край цієї штуки.

Він вимкнув автопілот і взяв управління «Боїнгом» на себе. Делікатно нахилилася на правий бік підлога, коли Браян почав підвертати літак до довгої, сядливої продухвини попереду. Та немов плавом посунулася по небу, поки не перемістилася точно по центру перед носом «767-го». Тепер Браян розчув якийсь звук, що змішувався з дудонінням реактивних двигунів, — глибокий, пульсуючий гул, наче якийсь велетенський дизель на холостому ході. Коли вони наблизилися до парової ріки — вона текла в ту діру, не з неї, тепер він це побачив, — Браян почав розрізняти спалахи кольорів, що пливли в ній: зелений, синій, фіолетовий, червоний, цукерково-рожевий.

«Це перші справжні кольори, які я побачив у цьому світі», — подумав він.

Позаду нього Боб Дженкінс промчав через перший клас, далі вузьким проходом, що вів до сервісної секції... і просто в чекаючі руки Ніка.

— Легше, друже, — заспокоював його Нік. — Тепер усе мусить бути гаразд.

— Ні! — дико виривався Боб, але Нік тримав його легко, як людина може тримати непоступливе кошеня. — Ні, ви не розумієте! Він мусить повернути назад! Він мусить повернути назад, поки не пізно!

Нік потягнув письменника від дверей кабіни назад, у перший клас.

— Ми просто сядемо тут, міцнісінько пристебнемося ременем, еге ж? — примовляв він тим самим заспокійливим, приязним тоном. — Бо може бути трішки трусько.

До Браяна голос Ніка долітав лише якимись слабенькими, розмитими звуками. Увійшовши в той широкий потік пари, що спливав у проріху в часі, він відчув, як велетенська, надзвичайно потужна рука вхопила літак і завзято потягнула його вперед. Браян вловив себе на тому, що думає про те витікання повітря під час рейсу Токіо — Лос-Анджелес, про те, як швидко воно виривалося з діри в герметичному корпусі.

«А тут ніби весь цей світ — чи те, що від нього залишилося, — витікає крізь цю діру», — подумав він, а потім раптом

згадалася та дивна, зловісна фраза з його сну: «ТІЛЬКИ ЛЕТЮЧІ ЗІРКИ».

Проріха тепер висіла точно по носу «Боїнга» і швидко зростала.

«Ми проходимо, — подумав він. — Допоможи нам, Господи, ми дійсно проходимо в неї».

16

Боб не перестав відбиватися від Ніка і тоді, коли той, затиснувши його одною рукою в кріслі першого класу, другою намагався застібнути на письменнику ремінь безпеки. Боб був маленьким, сухорлявим чоловічком не більш як сто сорок фунтів вагою в намоченому стані, але паніка розпалила його, створивши надзвичайно важку проблему для Ніка.

— Все з нами буде цілком добре, друже, — примовляв Нік. Нарешті він спромігся заклацнути на Бобі ремінь безпеки. — Коли ми пролетимо крізь неї, хіба ні?

— *Ми всі спали, коли вперше пролетіли, клятий ви ідіоте!* — заволав Боб просто в лице англійцю. — *Як ви не розумієте? МИ СПАЛИ! Ви мусите зупинити його!*

Нік заляк, лише трохи не встигнувши рукою до власного ременя безпеки. Те, що сказав Боб, — те, що він намагався сказати перед цим, — раптом вдарило його, наче цеглою привалило.

— Ох, Боже милостивий, — прошепотів він. — Боже милостивий, про що ж ми думали?

Він виплигнув зі свого крісла і кинувся до кабіни.

— Стоп, Браяне! Завертайте назад! *Завертайте назад!*

17

Наближаючись до проріхи, Браян вдивлявся в неї, майже як загіпнотизований. Жодної турбулентності, але те відчуття велетенської сили, того повітря, що, немов потужна ріка, мчить у цей отвір, зросло. Він кинув погляд на прилади і побачив, що повітряна швидкість «Боїнга» стрімко підвищується. Та тут почав

кричати Нік, а вже за мить він опинився позаду Браяна і вчепився йому в плечі, сам втупившись у проріху, що розбухала перед носом авіалайнера, виграючи в англійця на щоках і лобі дедалі густішими кольорами, роблячи його схожим на людину, яка в сонячний день задивилася на вітражне вікно. Те монотонне бриніння вже перетворилося на грізний громовий гуркіт.

— *Повертайте назад, Браяне, ви мусите повернути назад!*

Чи має насправді Нік причину для того, що він кричить, чи паніка Боба виявилася заразною? Часу на прийняття рішення, ґрунтованого на будь-яких раціональних підставах уже не було; тільки якась частка секунди, щоб спитати в безмовного цокотіння інстинкту.

Браян Інгал вхопив штурвал і вивернув його жорстко вліво.

18

Ніка кинуло через кабіну на шпангоут; канудливим тріском озвалася його зламана рука. Речі в пасажирському салоні, що були повивалювалися з горішніх багажних відсіків, коли Браян завертав на злітну смугу в Бенгорському міжнародному аеропорту, тепер розлетілися знову, лютим градом молотячи вигнуті стіни, рикошетом відскакуючи від вікон. Чоловіка з чорною бородою Капустяним дитятком¹ викинуло з сидіння; він устиг лише раз щось пронизливо мекнути, перш ніж його голова зіткнулася з підлокітником крісла, та й упав тут же, в проході, незграбним мішком серед плутанини власних рук і ніг. Бетані закричала, і Алберт обхопив її, міцно притиснувши до себе. За два ряди позаду них, коли під ним криво просіло сидіння, Руді Ворік ще міцніше заплющив очі, сильніше стиснув свою вервицю і почав молитися ще швидше.

От тепер почалась турбулентність; «Боїнг-767» перетворився на крилату дошку для серфінгу, його хитало, і підкидало, і просмикувало крізь нестійке повітря. Руки Браяна на мить втратили

¹ Cabbage Patch Kids — постійно оновлювана новими персонажами серія м'яких, пружних ляльок, які випускаються з 1978 року.

штурвал, але він вхопив його знову. В той же час він до межі відкрив дроселі і турбіни літака відповіли гарчанням такої потужності, яку нечасто можна почути поза діагностичними ангарами авіакомпаній. Турбулентність подужчала; літак нещадно кидало вгору і вниз, звідкись долетів передсмертний виск перенапруженого металу.

У першому класі, вчепившись у поручні крісла, сидів Боб Дженкінс — заціпеніло вдячний англійцю, що той спромігся його пристебнути. Він почувався так, ніби хтось скажений прив'язав його до стриб-жердини¹ з реактивним двигуном. Літак зробив черговий великий стрибок, гойднувся майже до вертикалі на ліве крило, і в Боба вистрелила з рота його вставна щелепа.

«Ми влітаємо в неї? Ісусе милий, ми влітаємо?»

Він цього не знав. Боб знав тільки те, що світ обернувся гупотнявим, брикливим кошмаром... але сам він поки ще в цьому світі.

Наразі, принаймні, він поки ще в цьому світі.

19

Турбулентність дужчала, поки Браян вирулював «Боїнг» з того широкого потоку пари, що вливався в проріху. Попереду вона розбухала перед носом літака навіть тоді, коли той продовжував повертатися до неї правим бортом. Та потім, після одного особливо жорстокого струсу, вони вибралися з буйної стромовини і ввійшли в спокійнішу атмосферу. Проріха в часі зникла праворуч. Вони її оминули... на яку дрібку, Браянові думати не хотілося.

Він продовжував завалювати набік літак, тільки тепер уже під не таким крутим кутом.

— Ніку! — гукнув він, не обертаючись. — Ніку, з вами все гаразд?

Нік повільно звівся на рівні, притискаючи до живота праву руку лівою. Обличчя в нього було дуже блідим, а зуби оскалені в гримасі болю. З нізднів збігали тоненькі цівки крові.

¹ Pogo-stick — оснащена потужною пружиною металева жердина з приступками і ручками, на якій людина стрибає навстоячки, виробляючи акробатичні трюки; популярний вид вуличного спорту.

— Бувало й краще, друже. Гадаю, я зламав собі руку. Втім, для цього бідолашного нещасного хлопця таке не вперше. Ми її оминули, авжеж?

— Оминули, — погодився Браян. Він продовжував по широкому, повільному колу розвертати літак назад. — А вже за хвилику ви мені поясните, чому, після того як ми подолали такий довгий шлях, щоб її знайти, ми її оминули. І буде краще, якщо надасте якесь вагоме пояснення, хоч зламана там у вас рука, хоч ні.

Браян потягнувся до тумблера інтеркому.

20

Коли пролунав голос Браяна, Лорел розплющила очі й виявила, що Дайна лежить головою в неї на колінах. Вона ласкаво погладила дівчинку по волоссю, а потім поправила покійницю на ношах.

— Товариші, говорить капітан Інгал. Мені шкода. Це було доволі, збіса, лячно, проте з нами все гаразд; всі прилади в мене світяться зеленим. Дозвольте я нагадаю, що ми знайшли те, що шукали, але...

Раптом він вимкнувся. Пасажири чекали. Уткнувшись у плече Алберту, схлипувала Бетані Сімз. Поза ними, так само перебираючи вервицю, повторював свої молитви Руді Ворік.

21

Браян перервав своє звернення, коли побачив, що поряд з ним стоїть Боб Дженкінс. Письменника трусило, на штанях квітла волога пляма, рот у нього мав якийсь дивний, провалений вигляд, якого Браян раніше не помічав... але схоже було, що Боб цілком себе опанував. Позаду письменника, скривившись, не перестаючи пестити свою руку, важко всівся в штурманське крісло Нік. Рука вже почала напухати.

— Що, чорти забирай, все це означає? — вимогливо запитав Браян у Боба. — Ще б трохи турбулентності, і цей курваль розсипався б на десять тисяч частин.

— Я можу пояснити через оцю штуку? — спитав Боб, показуючи на тумблер з позначкою ІНТЕРКОМ.

— Так, але...

— Тоді дозвольте...

Браян хотів було заперечити, але передумав. Він клацнув тумблером.

— Нумо, прошу, вас чують. — А потім він повторив: — І буде краще, якщо надасте якийсь вагоме пояснення.

— Послухайте мене, всі ви, хто там є, — закричав Боб.

З-позаду них протестуюче завили динаміки: «Уїїї...»

— Говоріть своїм нормальним голосом, — втрутився Браян. — Ви так людям к чорту барабанні перетинки порвете.

Боб зробив видиме зусилля, щоб узяти себе в руки, і продовжив тихіше.

— Ми мусили повернути назад, і ми це зробили. Капітан ясно дав мені зрозуміти, що нам це ледве вдалося. Ми виявилися надзвичайними щасливцями... і в той же час надзвичайними дурнями. Ми забули найелементарнішу річ, розумієте, хоча вона весь цей час стовбичила в нас перед носом. Коли ми вперше пролетіли крізь цю проріху в часі, *всі, хто були в літаку і не спали, пропали.*

Браян сіпнувся в кріслі. Так, ніби хтось його уперіщив. Перед носом «767-го», на відстані приблизно тридцяти миль, знову з'явилося слабеньке світіння у формі ромба, схоже на якийсь гігантський напівкоштовний камінь. Воно немов насміхалося з Браяна.

— Усі ми не спимо, — сказав Боб.

(У пасажирському салоні Алберт подивився на чорнобородого чоловіка, який безтямно лежав у проході, і подумав: «*За одним винятком.*».)

— Логіка підказує, що, якщо ми спробуємо пролетіти там знову, ми теж пропадемо. — Боб подумав, а потім завершив: — Це все.

Браян клацнув тумблером інтеркому, вимикаючи мікрофон, зробив це просто машинально. Поряд болісно, недовірливо реготнув Нік:

— Це все? Це, чорти його забирай, усе? Що нам тепер з цим *робити*?

Браян подивився на нього і не промовив нічого. Так само й Боб Дженкінс.

22

Бетані підвела голову і подивилася на змарніле, розгублене обличчя Алберта.

— Ми мусимо заснути? Як ми це зробимо? Я *ніколи в житті* не почувалася від сонливості далі, ніж зараз!

— Я не знаю. — Він запитально подивився через прохід на Лорел. Вона вже хитала головою. Хотілося б їй, аби вона могла заснути і щоб таким чином весь цей божевільний кошмар кудись *пропав*, — але, як і Бетані, вона ніколи в цілому своєму житті не почувалася менш схильною до сну, аніж зараз.

23

Боб зробив крок уперед і в безмовному зачаруванні подивився крізь вікно кабіни. Минула майже хвилина, поки він тихим, захопленим голосом промовив:

— Так ось яка вона.

У Браяна в голові вигулькнула фраза з якоїсь рок-н-ролової пісні: «*Можеш дивитися, але краще не торкайся*»¹. Він опустил погляд на світлодіодні покажчики рівня пального. Від побаченого в нього аж ніяк не покращало на серці, і він безпорадно підняв очі на Ніка. Як і інші, він ніколи в житті не почувався таким непіддатливим сну.

— Я не знаю, що нам тепер робити, — сказав Браян. — Але якщо ми захочемо пройти крізь цю діру, це треба зробити

¹ «You can look but you better not touch» (1980) — пісня з альбому «The River» Брюса Спрингстіна (нар. 1949 р.), гітариста, вокаліста, автора численних хітів у стилі хартленд-рок, якого за його естетично-моральний авторитет американці кличуть «Босом».

найближчим часом. Пального залишилося на якусь годину польоту, може трохи довше. Після того можна про все забути. Є ідеї?

Нік похилив голову, так само колисаючи свою напухаючу руку. За пару секунд він підняв очі на Браяна.

— Так, — мовив він. — Взагалі-то, в мене є одна. Люди, які літають, рідко залишають свої рецептурні ліки в тому багажі, який здають перед посадкою, — вони люблять тримати їх при собі на той випадок, якщо багаж опиниться на іншому кінці світу і мине кілька днів, поки він до них повернеться. Якщо пройтися по сумках, ми напевне знайдемо купу седативних засобів. Нам навіть не треба діставати нічого з горішніх секцій, судячи з того гуркоту, більшість багажу вже валяється там на підлозі... що? В чому справа?

Останнє було адресовано Бобу Дженкінсу, котрий почав хитати головою, вже щойно з Нікового рота вискочили слова «рецептурні ліки».

— Ви що-небудь знаєте про седативні засоби, які продаються тільки за рецептами? — спитав він Ніка.

— Трохи, — відповів той, але прозвучало це унікально. — Хіба що трохи.

— Ну, а я знаю багато, — сухо промовив Боб. — Я їх ретельно вивчав — від «ол-найта» до «ксанакса»¹. Вбивство снодійним завжди було улюбленим засобом на моєму полі діяльності, самі розумієте. Навіть якщо вам пощастить у першій же перевіреній сумці знайти щось з потужніших ліків — що само по собі є малоймовірним, — неможливо вибрати безпечну дозу, яка б подіяла достатньо швидко.

— Чому це збіса ні?

— Тому що потрібно хвилин сорок, щоб той засіб подіяв... і я дуже сумніваюся, що він подіє на всіх. Природна реакція розуму в стресовому стані на такі ліки — це опір, намагання захиститися від них. І нема абсолютно жодного способу побороти цю реакцію, Ніку... з точно таким же успіхом ви можете впливати

¹ «Ханак» — легкий антидепресант.

на своє серцебиття. Що можна зробити, коли припустити, що знайдеться достатньо великий запас таких препаратів, це проковтнути летальні дози, перетворивши наш літак на Джонставн¹. Може, ми й пролетимо крізь цю проріху, але будемо мертвими.

— Сорок хвилин, — промовив Нік. — Господи-Ісусе. Ви впевнені? Ви абсолютно впевнені?

— Так, — твердо відказав Боб.

Браян подивився на той осяйний ромб у небі. Він водив «Боїнг» колами, і проріха знову опинилася на межі зникнення. Скоро вона повернеться... але вони не опиняться ближче до неї.

— Не можу в таке повірити, — важко промовив Нік. — Пройти через те, через що ми пройшли... успішно злетіти і подолати весь цей шлях... насправді *знайти* цю чортову штуку... і раптом з'ясується, що ми не можемо крізь неї пройти назад, у наш час, тільки тому, що не можемо *заснути*?

— У будь-якому разі в нас нема сорока хвилин, — тихо сказав Браян. — Якщо так довго чекати, цей літак впаде за шістдесят миль східніше аеропорту.

— Там напевне є й інші аеродроми...

— Є, але жодного достатньо великого, який міг би прийняти літак такого розміру.

— А якщо ми пролетимо крізь неї, а потім знову повернемо на схід?

— Вегас. Але Лас-Вегас виявиться для нас поза досяжністю... — Браян кинув погляд на приладову панель, — менше, ніж через вісім хвилин. — Я вважаю, це мусить бути «ЛАМ». Аби туди дістатися, мені знадобиться щонайменше тридцять п'ять хвилин. І це абсолютно в обріз, навіть якщо вони дадуть нам прямий коридор і приборуть геть усе з дороги. Це дає нам... — він знову глянув на хронометр, — щонайбільше двадцять хвилин на те, щоб зараз з цим розібратися і пролетіти крізь цю діру.

¹ Jonestown — місто в Гаяні, де 18 листопада 1978 р. під керівництвом свого лідера, комуніста-християнина Джима Джонса, 909 членів його секти «Народний Храм» вчинили «революційне самогубство», одночасно отруївшись ціаністим калієм.

Боб уважно дивився на Ніка.

— А як щодо вас? — спитав він.

— Що ви маєте на увазі — як щодо мене?

— Я думаю, ви військовий... але не думаю, що звичайний солдат. Натомість, можливо, «САС»?¹

Обличчя в Ніка напружилось.

— А якби я дійсно був кимсь таким, друже?

— Можливо, ви змогли б усипити нас, — сказав Боб. — Хіба людей у вашій спецслужбі не навчають таких фокусів?

Пам'ять Браяна майнула назад, до першого зіткнення Ніка з Крегом Тумі.

«Ви коли-небудь дивилися «Зоряний Шлях»? — запитав Нік тоді у Крега. — Чудесна американська телепередача... І якщо ви, клятий ідіоте, зараз же не заглобите вашу пельку, я продемонструю вам своє володіння знаменитим Вулканським усипляючим придушенням містера Спока.»

— А як щодо того, Ніку, — м'яко промовив він, — що в нас ніколи не буде більшої, ніж зараз, потреби в знаменитому Вулканському всипляючому придушенні?

Нік не ймучи віри переводив погляд з Боба на Браяна, а потім знову на Боба.

— Прошу, не змушуйте мене сміятися, джентльмени, — сказав він. — Від цього рука в мене розболиться ще гірше.

— Як це розуміти? — запитав Боб.

— Із седативними засобами я помилився, чи не так? Ну, дозвольте повідомити вам обом, що ви помиляєтеся щодо мене. Я не Джеймс Бонд. У реальному житті жодних Джеймсів Бондів не існує. Гадаю, Бобе, я міг би вбити вас ребром долоні по шиї, але, радше за все, просто залишив би паралізованим на все життя. Можливо, навіть не відключив би вас. А потім ось що ще. — Нік, трохи кривлячись, простягнув уперед свою швидко напухаючу праву руку. — Моя дійова рука долучилася до моєї

¹ «SAS» («Special Air Service») — заснована 1941 р. «Спеціальна повітряна служба», з 1947 р. — головний підрозділ Сил спецоперацій армії Британії.

недавно зламаной руки. Захиститися я, можливо, зміг би й лівою — від ненавченого опонента, — але те, про що ви говорите? Ні. Ніяким чином.

— Усі ви забуваєте про найважливіше, — промовив чийсь новий голос.

Вони обернулися. Лорел Стівенсон, бліда і виснажена, стояла в дверях кабіни. Вона, немов замерзаючи, притискала руки собі до грудей, обхопивши долонями лікті.

— Якщо ми всі відключимося, хто поведе літак? — спитала вона. — Хто поведе літак до Лос-Анджелеса?

Троє чоловіків безсловесно вирячилися на неї. Позаду них, непоміченим, знову вплив у поле зору той великий напівкоштовний камінь — проріха в часі.

— Нам срака, — тихо промовив Нік. — Ви це розумієте? Нам абсолютно смертельний гаплик. — Він коротко реготнув, а потім скривився, коли животом йому струснуло зламану руку.

— Можливо, й ні, — озвався Алберт.

Він з'явився позаду Лорел разом з Бетані; Алберт обнімав дівчину за талію. Волосся в нього прилипло до лоба просякнутими потом кучериками, але очі були ясними і кмітливими. Сфокусованими на Браяні.

— Я думаю, ви можете нас всипити, — сказав хлопець. — І думаю, що й посадити нас зможете.

— Про що це таке ти кажеш? — грубо запитав Браян.

Алберт відповів:

— Тиск. Я кажу про тиск.

24

Знову Браяна навідало те сновидіння, і то з такою жахливою потужністю, ніби він його знову переживає: Енн з рукою, притиснутою до тріщини в корпусі літака, тріщини, над якою червоним написано слова «ТІЛЬКИ ЛЕТЮЧІ ЗІРКИ».

Тиск.

«Бачиш, любий? Все залагоджено».

— Що це означає, Браяне? — запитав Нік. — Я ж бачу, *щось* у цьому є — це написано у вас на обличчі. Що він мав на увазі?

Браян не слухав англійця. Він дивився на сімнадцятирічного студента-скрипалю, який щойно, можливо, придумав вихід з пастки, у якій вони опинилися.

— А що потім? — спитав він. — Як бути після того, коли ми крізь неї пролетимо? Як мені прокинутися, щоби посадити літак?

— Будь-ласка, може хто-небудь пояснити, про що йдеться? — благально запитала Лорел. Вона підступила до Ніка, котрий обняв її за талію здоровою рукою.

— Алберт пропонує, щоб я скористався оцим, — постукав Браян по реостату на приладовій панелі, реостату з позначкою: «ВНУТРІШНІЙ ТИСК». — Щоб нас повністю відключити.

— Ви можете це зробити, друже? Ви насправді можете це зробити?

— Так, — відповів Браян. — Я знаю пілотів — чартерних пілотів, — які *саме так* і робили, коли занадто перепили пасажирів починали бешкетувати, становлячи загрозу або тим пілотам, або самим собі. Відключити п'яного, понизивши тиск всередині фюзеляжу, це не так важко. Аби вимкнути всіх, мені всього лише треба трохи зменшити тиск... скажімо, до половини атмосферного тиску на рівні моря. Це як піднятися на висоту двох миль без кисневої маски. Бум! І ти непритомний.

— Якщо ви насправді можете таке робити, чому це не використовується проти терористів? — запитав Боб.

— Тому що там є кисневі маски, правда? — запитав Алберт.

— Так, — сказав Браян. — Обслуга салону показує їх пасажирам на початку рейсу кожного авіалайнера — закрийте собі носа й рота оцією золотистою чашечкою і нормально дихайте, так? Ці маски вивалюються автоматично, коли тиск у салоні падає нижче дванадцяти фунтів на квадратний дюйм. Якщо пілот захопленого літака спробує вирубити якогось терориста, понизивши внутрішній тиск, все, що тому терористу потрібно, — це вхопити маску, одягти її й розпочати стрілянину. Інша

справа на маленьких реактивних літаках, типу «Лірджета». Там, якщо падає тиск, пасажир мусить самотужки відчиняти горішній відсік.

Нік подивився на хронометр. Запасу часу в них залишалось вже тільки дванадцять хвилин.

— Я думаю, нам краще припинити про це балакати, а просто робити це, — сказав він. — Часу зовсім обмаль.

— Поки ще ні, — мовив Браян і знову подивився на Алберта. — Я можу націлити нас на центр проріхи, Алберте, і, поки ми до неї наближатимемося, почати знижувати тиск; я зможу досить точно контролювати тиск у салоні і цілком певен, що зможу відключити нас перед прольотом крізь неї. Але залишається питання, яке висловила Лорел: хто пілотуватиме літак далі, якщо ми всі будемо непритомними?

Алберт розтулив було рота; закрив його і похитав головою.

Тоді заговорив Боб Дженкінс. Голосом беземоційним, безбарвним, голосом судді, що оголошує вирок.

— Я думаю, ви можете доставити нас на місце, Браяне. Але для того, щоб ви це зробили, мусить загинути хтось інший.

— Поясніть, — різко кинув Нік.

Боб пояснив. Це не забрало багато часу. Коли він закінчив, до маленького гурту в дверях кабіни вже приєднався й Руді Ворік.

— Браяне, так можливо зробити? — запитав Нік.

— Так, — відсторонено сказав Браян. — Нема причини, чому ні.

Він знову подивився на хронометр. Уже одинадцять хвилин. Одинадцять хвилин, щоб пролетіти на інший бік проріхи. Майже весь цей час займе виведення літака на неї, програмування автопілота і подолання сорокамильної відстані до проріхи.

— Але хто це зробить? Кожний з вас тягнутиме сірника, чи як?

— У цьому нема потреби, — промовив Нік. Тонем легким, майже безжурним. — Я це зроблю.

— Ні! — скрикнула Лорел. Очі в неї були широко розчехнуті й дуже темні. — Чому ви? Чому це мусите бути ви?

— Замовкніть! — зашипіла на неї Бетані. — Якщо він так хоче, то й нехай!

Алберт безпорадно подивився на Бетані, на Лорел, а потім знову на Ніка. Якийсь голос — не вельми сильний голос — шепотів, що зараз *він* мусить зголоситися, що це справа для того крутого хлопця, який вижив в Аламо, для такого, як Аризонський Юдей. Але більша частка його єства просто усвідомлювала, що він дуже любить життя... і не хотіла, щоб воно так рано обірвалося. Тому він розтулив рота, та так і закрив його, не сказавши нічого.

— Чому ви? — знову повторила Лорел надривно. — Чому б нам не потягнути сірники? — Чому не Боб? Чи Руді? Чому не я?

Нік взяв її за руку.

— Ходімо зі мною на хвильку, — сказав він.

— Ніку, в нас не так багато часу, — зупинив Браян. Він намагався говорити рівним тоном, але сам почув, як відчай — можливо, навіть паніка — просочує його голос.

— Я знаю. Починайте робити те, що мусите робити.

Нік потягнув Лорел за двері.

25

Вона якусь мить пручалася, потім пішла. Він зупинився в маленькому алькові камбузу й обернувся обличчям до неї. В цю мить, коли його обличчя опинилося менш як за чотири дюйми від її лиця, Лорел усвідомила гнітючу правду — він той чоловік, якого вона сподівалася знайти в Бостоні. Він весь цей час був з нею в літаку. У цьому відкритті не було зовсім нічого романтичного; це було жахливо.

— Я думаю, між нами могло б щось скластися, між тобою і мною, — сказав він. — Як ти гадаєш, правий я щодо цього? Якщо так, просто скажи — витанцьовувати нема часу. Абсолютно жодного.

— Так, — підтвердила вона. Голосом змертвілим, непевним. — Я думаю, ти правий.

— Але ми не знаємо. Ми *не можемо* знати. Все зводиться до часу, чи не так? До часу... сну... і незнання¹. Але я мушу стати тим одним, Лорел. Я спробував зробити чесний звіт самому собі, і всі мої облікові книги почеркані червоним, я в глибоких боргах. Зараз мій шанс підвести баланс, і я маю намір ним скористатися.

— Я не розумію, що ти маєш на ува...

— Так... але розумію я. — Він заговорив швидко, майже ковтаючи слова. Він взяв її за передпліччя і ще ближче підтягнув до себе. — Ти вирушила в подорож до якоїсь пригоди, хіба не так, Лорел?

— Я не розумію, що ти...

Він коротко її струснув.

— Я тобі казав — зараз нема часу витанцьовувати! Ти ж *справді* летіла по пригоду?

— ...так.

— Ніку! — гукнув Браян з кабіни.

Нік кинув погляд у той бік:

— Йду! — А потім знову подивився на Лорел: — Я хочу послати тебе в іншу подорож. Тобто, якщо ти з цього виберешся і якщо погодишся вирушити туди.

Лорел просто дивилася на нього, губи в неї тремтіли. Вона не мала ані найменшого уявлення, що сказати. У голові гуло безпорадним замішанням. Він стискав її руку дуже чіпко, але вона усвідомить це вже потім, коли побачить синці, які залишили його пальці; у той момент чіпкість його очей була набагато потужнішою.

— Слухай. Слухай уважно. — Він зробив паузу, а потім заговорив з незвичною, розміреною пристрасністю. — Я зібрався з тим покінчити. Я вже прийняв рішення.

— З чим покінчити? — запитала вона зніченим, тремтливим голоском.

Нік нетерпляче мотнув головою.

¹ Алюзія на монолог Гамлета.

— Це не має значення. Має значення — віриш ти мені чи ні. Віриш?

— Так, — сказала вона. — Я не розумію, про що ти говориш, але вірю, що це щиро.

— Ніку! — нагадав Браян з кабіни. — *Ми вже прямуємо на неї!*

Нік знову кинув погляд у бік кабіни, очі в нього були примруженими і блищали.

— Вже йду! — гукнув він.

Коли він знову подивився на неї, Лорел подумала, що ще ніколи в житті вона не була в фокусі такої роз'ярено сконцентрованої емоційності.

— Мій батько живе в селищі Флутінг на південь від Лондона, — сказав він. — Спитаєш про нього в будь-якій крамничці на Центральній вулиці. Містер Гопвел. Старші люди досі зуть його головою. Поїдь до нього і розкажи йому, що я прийняв рішення з тим покінчити. Ти мусиш бути настійливою; він має звичку відвернутися і голосно лаятися, коли чує моє ім'я. Оте всяке «*нема в мене ніякого сина*». Ти можеш бути настійливою?

— Так.

Він кивнув і безрадісно усміхнувся.

— Добре. Повтори, що я тобі сказав, і скажи йому, що ти мені повірила. Передай йому, що я з усіх сил намагався спокутати за той день позаду церкви у Белфасті.

— У Белфасті.

— Правильно. А якщо не зумієш вмовити його вислухати тебе ніяким іншим чином, скажи йому, що він мусить послухати. Через стокротки. Через стокротки, які я того разу приніс. Ти це зумієш запам'ятати?

— Тому що якимось ти приніс йому квіти, стокротки.

Здалося, Нік мало не засміявся — але вона ніколи не бачила обличчя, сповненого таким смутком і гіркою.

— Ні, не йому, але й так годиться. Це твоя пригода. Ти її виконаєш?

— Так... але...

— Добре. Лорел, я тобі вдячний.

Він поклав ліву руку їй на зашийок, притягнув її обличчя і поцілував. Губи в нього були холодними, і вона відчула страх у його віддиху.

За мить він уже пішов.

26

— Ми відчуємо, ну... типу, задуху? — запитала Бетані. — Ніби ми задихаємося?

— Ні, — сказав Браян.

Він якраз підвівся, щоб подивитися, чи йде Нік; тепер, коли Нік з'явився у дверях з приголомшеною Лорел за спиною, Браян сів знову.

— Ви відчуватимете певну млюсність... трохи попливе в голові... а потім нічого. — Він поглянув на Ніка: — Поки ми всі не прокинемося.

— Правильно! — підбадьорив Нік. — І хтозна, можливо, я тоді теж буду з вами. Знаєте, облудні пенні мають здатність обертатися гарним боком. Правда, Браяне?

— Все можливо, я гадаю, — сказав Браян.

Він злегка посунув уперед регулятор дроселя. В небі знову яснішало. Проріха висіла просто попереду.

— Люди, сідайте; Ніку, ближче до мене, я покажу вам, що робити... і коли робити.

— Одну секунду, будь ласка, — промовила Лорел. Вона себе дещо опанувала, її обличчя знову набуло трохи яскравості. Лорел звелася навшпиньки і поцілувала Ніка в губи.

— Дякую тобі, — серйозно сказав Нік.

— Ти зібрався з тим покінчити. Ти прийняв рішення. А якщо він не слухатиме, я нагадаю йому про той день, коли ти приніс стокротки. Я правильно запам'ятала?

Нік вишкірився:

— Досконало дослівно.

Він обхопив Лорел лівою рукою і знову поклав на її уста поцілунок, довгий і пристрасний. А коли відпустив, на губах його була ніжна, задумлива посмішка.

— Це саме те, що годиться, — сказав він. — Достатньо точно.

27

За три хвилини потому Браян ввімкнув інтерком:

— Я починаю зменшувати тиск. Усі перевірте свої ремені безпеки.

Вони це зробили.

Алберт напружено чекав якогось звуку — можливо, шипіння повітря, яке витікає, — але чулося тільки розмірено-монотонне бриніння реактивних двигунів. Він почувався ще менш несхильним до сну, ніж будь-коли.

— Алберте, — попрохала Бетані мізерним, переляканим голоском. — Ти не обнімеш мене?

— Звісно, — сказав Алберт. — Якщо ти обнімеш мене.

Позаду них Руді Ворік знову промовляв свою низку молитов. По інший бік проходу Лорел Стівенсон міцно вчепилася в поручні свого крісла. Вона ще відчувала теплий відбиток губ Ніка на своїх губах. Вона підвела голову, подивилася на багажний відсік вгорі й почала робити глибокі, повільні вдихи. Вона чекала, коли випадуть кисневі маски... і секунд через дев'яносто вони випали.

«І ще не забути про той день у Белфасті, — думала вона. — Позаду церкви. Спокутувати те, — сказав він. — Споку...»

Посеред цієї думки її свідомість відпливла.

28

— Ви запам'ятали... що робити? — знову перепитав Браян. Говорив він сонним, причмеленим голосом. Перед ними у вікнах кабіни, розростаючись по небу, знову спухала проріха в часі. Тепер її освітлював світанок, і нові, фантастичні плетива

кольорів звивалися, спливали, а потім пірнали в її запаморочливій глибини.

— Запам'ятав, — сказав Нік.

Він стояв поряд з Браяном, його голос приглушала киснева маска на обличчі. Очі над гумовим ущільнювачем були ясними і спокійними.

— Не бійтеся, Браяне. Все надійно, як у банку. Засинайте. Приємних вам сновидінь, і все таке.

Браян уже відчалував. Він відчував, як його відносить... проте все ще тримався, задивившись на велетенську розпірку в тканині реальності. Здавалося, вона спухає в бік вікон кабіни, обхоплюючи літак

«Вона така красива, — думав він. — Господи, вона така красива!»

Він знову відчув, як та невидима рука вхопила літак і тягне його вперед. Назад дороги нема цього разу.

— Ніку, — промовив він. Тепер мовлення вимагало величезних зусиль; відчуття було таке, ніби між його губами і мозком пролягли сотні миль. Він підняв руку. Здавалося, долоня десь далеко від нього, на самому кінці довгої цукерки-тягучки.

— Засинайте, — сказав Нік, беручи його за руку. Не опирайтесь, якщо не бажаєте піти разом зі мною. Залишилося вже недовго.

— Я просто хотів сказати... дякую вам.

Нік усміхнувся і потис Браяну руку.

— Нема за що, друже. Це був незабутній політ. Навіть без кінофільму й дарованих мімоз.

Браян знову подивився в проріху. Тепер в неї впливала ціла ріка чудесних кольорів. Вони закручувалися спіралями... змішувалися... і немов складалися в слова перед його ошелешеними, здивованими очима:

ТІЛЬКИ ЛЕТЮЧІ ЗІРКИ.

— Тобто... це ми? — зачудовано спитав він. І тепер власний голос долинув до нього з якогось віддаленого всесвіту.

Темрява поглинула його.

Тепер Нік залишився сам; єдиною людиною, що не спала в літаку рейсу № 29, залишився той чоловік, який колись позаду церкви в Белфасті застрелив трьох хлопців, трьох хлопців, котрі жбурляли картоплини, пофарбовані темно-сірим кольором, щоб скидалися на гранати. Навіщо вони це робили? Якийсь безтямний різновид відчайдушності? Він цього так ніколи й не з'ясував.

Йому не було страшно, тільки потужне відчуття самотності переповнювало його. Не нове відчуття. Це була не перша варта, коли він стояв сам-один, з довіреними йому життями інших людей.

Попереду до нього наближалася проріха. Він опустив руку на реостат регулювання тиску в літаку.

«Вона прекрасна», — подумав він.

Йому здавалося, що кольори, які тепер палахкотіли з проріхи, є антитезою всього того, що вони пережили протягом кількох останніх годин; він дивився у тигель нового життя і нового чину.

«Чому б їй не бути прекрасною? Це місце, де життя — можливо, всяке життя — починається. Місце, де життя свіжозаварюється кожну секунду кожного дня; колиска творіння й невичерпне джерело часу. Жодному ленголієру не сягнути далі цієї межі».

Кольори вигравали на його лобі й щоках, фонтануючи бризками відтінків: зелень джунглів заливало помаранчевою лавою; помаранчеву лаву змінювало жовто-біле тропічне сонце; тропічне сонячне світло заступала крижана синь Північного океану. Ревіння реактивних двигунів здавалося приглушеним, віддаленим. Нік опустив очі й не здивувався, побачивши, що кольори поглинають обважнілу, сплячу фігуру Браяна Інґала, його тіло і риси обличчя розкладалися у вічно змінному калейдоскопі ясноти. Пілот став якимсь казковим привидам.

Не здивувався Нік також, побачивши, що його власні руки стали безбарвними, як глина.

«Це не Браян став привидам; це я ним став».

Проріха насувалася.

Тепер гул двигунів зовсім загубився в новому звуці; здавалося, «767-й» женеться крізь аеродинамічну трубу, заповнену пір'ям. Раптом просто перед носом авіалайнера вибухнула велетенська нова зоря — неначе якийсь неземний феєрверк; у ній Нік Гопвел побачив барви, яких жодна людина ніколи не змогла б собі уявити. Вони затопили не просто проріху в часі; вони затопили його розум, його нерви, його м'язи, вони затопили його до самісінької глибини кісток гігантськими вогняними каскадами.

— *Ох, Боже мій, яка КРАСА!* — скрикнув Нік і, коли літак пірнув у проріху, крутонув реостат регулювання тиску на повну назад.

За крихітну мить на підлогу кабіни з перестуком упали пломби з Нікових зубів. Негучний удар, це тефлоновий диск, який сидів у його коліні — сувенір з військового конфлікту, дещо шляхетнішого за той, у Північній Ірландії, — приєднався до пломб.

Та й по всьому.

Нік Гопвел припинив існувати.

30

Перше, що усвідомив Браян, — сорочка на ньому мокра, а до голови повернувся біль.

Кривлячись від спалахів болю в голові, він повільно розпрямлявся у своєму кріслі, намагаючись пригадати, хто він такий, де він і чому відчуває таку величезну й нагальну потребу швидко прокинутися. Чим він таким займався, що це так важливо?

«Розгерметизація, — шепнув йому розум. — Там, у загальному салоні, витікає повітря, якщо цього не залагодити, станеться велике ли...»

Ні, це не те. З витіканням усе було залагоджено — чи якимсь містичним чином герметичність відновилася сама собою, — і він благополучно посадив рейс № 7 у ЛАМ. Потім прийшов той чоловік у зеленому блейзері й...

«Похорон Енн! Боже мій, я проснав!»

Очі Браяна розчахнулися, але він виявився не в номері якогось мотелю і не в гостьовій спальні в будинку брата Енн у Рівієрі¹. Він дивився в повне зірок небо кризь вікно кабіни.

І раптом він згадав... усе.

Він сів цілком прямо, занадто різко. Голова хворобливо заголосила у похмільнім протесті. Кров хлюпнула з носа, заляпавши приладову панель. Він опустив очі й побачив, що перед його сорочки просякнутий кров'ю. Витікання таки було, авжеж. З нього самого.

«Звичайно, — подумав він. — *Падіння тиску часто призводить до цього. Я мусив би попередити пасажирів... До речі, скільки пасажирів у мене залишилося?»*

Він не міг пригадати. Голову заповнював туман.

Він подивився на покажчики палива, побачив, що їхнє положення стрімко наближається до критичної межі, а потім перевірів ІНС. Літак перебував точно там, де й мусив бути, швидко знижуючись у напрямку Лос-Анджелеса, отже, в будь-який момент вони могли увірватися в чийсь, зайнятий кимось повітряний простір.

З кимсь він поділяв *власний* повітряний простір перед тим, як зомліти... хто це був?

Він порився в пам'яті, й ім'я знайшлося. Звісно, Нік. Нік Гопвел. Ніка не стало. Врешті-решт, здається, він був не таким уже й облудним пенні. Адже він зробив свою роботу, бо інакше Браян зараз би не прокинувся.

Він ввімкнувся в радіоефір, швидко.

— ЛАМ, наземне управління авіарухом, говорить «Американська гідність», рейс... — Він зупинився. *Який у них рейс? Він не міг згадати. Заважав туман.*

— Двадцять дев'ятий, чи не так? — промовив пригнічений, нетвердий голос у нього за спиною.

— Дякую вам, Лорел. — Браян не озирнувся. — *Йдіть назад і пристебніться. Мені, можливо, доведеться примушувати цей*

¹ Revere — засноване 1630 р., невеличке місто поряд з Бостоном, яке взяло собі сучасну назву 1871 р. на честь героя Американської революції Пола Рівієра (1734—1818).

літак виробляти деякі трюки. — Він знову заговорив у мікрофон. — «Американська гідність», рейс № 29, повторюю, двадев'ять. Мейдей¹, наземний контроль, я оголошую у нас надзвичайний стан. Прошу, приборіть усе переді мною, я заходжу курсом 85, і в мене нема пального. Виводьте пожежну машину...

— Ох, киньте, — глухо сказала за спиною в нього Лорел. — Просто припиніть.

Браян різко розвернувся, ігноруючи новий простріл болю в голові і свіжі бризки крові з носа.

— *Сядьте*, чорти вас забирай! — гаркнув він. — Ми входимо без попередження в щільний рух. Якщо не бажаєте скрутити собі в'язи...

— Нема там унизу ніякого щільного руху, — промовила Лорел тим самим утомленим голосом. — Ні щільного руху, ні пожежних машин. Нік марно помер, і в мене ніколи не буде шансу передати його слова. Подивіться самі.

Браян так і зробив. І, хоча вони вже летіли над крайніми передмістями Лос-Анджелеса, він не побачив нічого, крім темряви.

Там, унизу, здавалося, нікого нема.

Зовсім нікого.

Позаду нього в жаху і відчаю вибухнула надсадними, хрипкими риданнями Лорел.

31

Довгий, білий пасажирський авіалайнер неспішно плів над землею, наближаючись зі сходу до Лос-Анджелеського міжнародного аеропорту, до якого залишалося ще шістдесят миль. На його хвості великими, гордими цифрами значилося «767». Уздовж фюзеляжу похиленими назад літерами, що натякало на швидкість, йшов напис «Американська гідність». На обох боках носа виднівся фірмовий знак авіакомпанії: великий червоний

¹ Mayday — голосовий сигнал, рівноцінний радіоелектронному і текстовому SOS.

орел. Розпростерті крила всіяні синіми зірочками; кігті загнуті, а голова трохи нахилена. Як і літак, що він його прикрашав, цей орел явно заходив на посадку.

Пролітаючи над мереживом пустих вулиць, літак не відкидав тіні на землю; світанок чекав ще за годину попереду. Під літаком не проїжджало жодних машин, не горів жоден вуличний ліхтар. Усе під ним було мовчазним і бездвижним. Попереду нього не блимали жодні вогні злітно-посадкових смуг.

Розкрилося черево лайнера. Вивалилося й розсунулося шасі. Зафіксувалося на належному йому місці.

«Боїнг» рейсу № 29 «Американської гідності» зісковзнув на глісаду до Лос-Анджелеса. Підлітаючи, він трішки кренився на правий бік; Браян міг тепер корегувати курс візуально, що він і робив. Вони промайнули над скупченням приаеропортних мотелів, і на мить Браян побачив орієнтир, що стояв майже в центрі аеровокзального комплексу, вишукану триногу на вигнутих опорах, з рестораном у центрі неї. Вони промайнули над коротким поясом мертвої трави, а тоді вже — за тридцять футів під літаком — почав розгортатися бетон посадкової смуги.

Цього разу не було часу няньчитися з «Боїнгом», як з дитинчам; індикатори пального показували самі нулі, і ця пташка ось-ось могла обернутися курвою. Браян гунув літаком жорстко, наче навантаженими цеглою саньми. Від удару в нього торохнули зуби і з носа знову потекла кров. Його застопорило нагрудним ременем безпеки. Скрикнула Лорел у кріслі другого пілота.

Потім він прибрав закрилки і ввімкнув на повну реверси двигунів. Літак почав уповільнюватися. Вони котилися з трохи більшою за сто миль на годину швидкістю, коли вимкнулися два реверси і на панелі почали миготіти червоні вогники «ЗУПИНКА ДВИГУНА». Браян вхопився за тумблер інтеркому.

— Тримайтеся! Буде жорстко! Тримайтеся!

Другий і четвертий реверси ще кілька секунд продовжували працювати, а потім і вони залякли також. «Боїнг» мчав по посадковій смузі в жаскій тиші, тепер тільки закрилки пригальмували його. Браян безпорадно дивився, як збігає під літак

бетон, а попереду вже манячить перехресне плетиво руліжних доріжок. Там, просто перед їхнім носом, стирчала туша літака місцевих авіаліній «Пасифік ервейз».

«767-й» все ще мчав не менш як з шістдесятимильною швидкістю, коли Браян — усією, до останньої унції, вагою свого тіла навалившись на мертвий штурвал — потягнув його вправо. Лайнер слухався, наче лінива шкапа, і Браян просковзнув повз припаркований літак всього лиш на відстані якихось шести футів. Вікна його промайнули, наче ряд сліпих очей.

Далі вони покотилися в бік терміналу «Юнаїтид», де біля перехідних хоботів застигли, неначе немовлята на годівлі, не менше дюжини літаків. Тепер швидкість їхнього «Боїнга» впала до тридцяти з лишком миль.

— *Нагніться й упріться!* — кричав у мікрофон Браян, на мить забувши, що його літак такий само мертвий, як і решта тут, і інтерком не працює. — *Приготуйтеся до зіткнення! Приго...*

«Боїнг» рейсу № 29 «Американської гідності» вривався в термінал № 29 авіакомпанії «Юнаїтид ерлайнз» зі швидкістю приблизно двадцять дев'ять миль на годину. Сильний, гучний удар, а слідом скрегіт жмаканого металу і звуки битого скла. Браяна знову кинуло в його упряж, потім відкинуло назад у крісло. Він застиг там на якусь мить, чекаючи вибуху... а потім згадав, що в баках не залишилося нічого, нема чому вибухати.

Він повимикав усі тумблери на приладовій панелі — панель і так була мертвою, але ця звичка корінилася глибоко, — а потім обернувся перевірити, як там Лорел. Вона дивилася на нього змарнілими, апатичними очима.

— Вийшло найближче до того, як мені б хотілося, якби я бодай колись мріяв таке утнути, — нетвердо промовив Браян.

— Краще б ви дозволили нам упасти й розбитися. Усі наші жертви... Дайна... Нік... все нінащо. Тут просто те саме. Просто те ж саме.

Браян розстібнув на собі упряж і звівся на тремтячі ноги. Витягнувши з задньої кишені хустинку, він подав її Лорел.

— Витирайте собі носа. Він кровоточить.

Вона взяла носовичок, а потім просто дивилася на нього так, ніби ніколи в житті не бачила подібної речі.

Браян пройшов повз неї й повільно побрів у пасажирський салон. Там став у дверях, рахуючи носи. З його пасажирами — тобто, з тією купкою їх, що ще залишилися, — здавалося, все гаразд. Важко схлипувала, притискаючись головою до грудей Алберта, Бетані. Руді Ворік розстібнув свій ремінь безпеки й підвівся, вдарився головою об горішній багажник і знову сів. Він дивився на Браяна причмеленими, невтямливими очима. Браян вловив себе на думці — чи й досі Руді Ворік голодний. І вирішив, що ні.

— Давайте вибиратися з літака, — сказав Браян.

Бетані підняла голову:

— Коли вони прийдуть? — істерично запитала вона в нього. — Скільки часу цього разу мине, поки вони прийдуть? Хто-небудь уже чує їх?

Свіжий біль прохромив Браяну голову, і він похитнувся на ногах, зненацька цілком впевнений, що зараз може зомліти.

Чиясь помічна рука обхопила його за талію, і він озирнувся, здивований. Це була Лорел.

— Капітан Інгал правий, — тихо сказала вона. — Може, все не так погано, як воно здається.

Бетані гавкнула істеричним реготом.

— А яким ще гіршим воно може здаватися? Просто яким ще гіршим воно може...

— Щось інакше, — раптом озвався Алберт. Він дивився крізь вікно. — Щось змінилося, я не можу сказати, що саме... але тут не так. — Він подивився спершу на Бетані, а потім на Браяна з Лорел. — Просто тут не так.

Браян нахилився поряд з Бобом Дженкінсом і подивився у вікно. Він не побачив ніякої особливої різниці з БМА — тут було більше літаків, звичайно, але вони були такі ж пусті, такі ж безживні — і, тим не менше, він відчував, що Алберт, можливо, щось таке прозирає. Більше інстинктом, аніж зором. Якусь істотну різницю, якої сам він не зовсім міг уловити. Вона просто танцювала поза його досяжністю, як це було з назвою парфумів його дружини.

«Любий, це «Льонвуа». Я завжди ними пахчуся, невже ти не пам'ятаєш?»

Невже ти не пам'ятаєш?

— Ходімо, — сказав він. — Цього разу скористаємося люком кабіни.

32

Відкриваючи люк під виступом приладової панелі, Браян намагався згадати, чому він не скористався цим виходом, щоб висадити пасажирів у Бенгорському аеропорту; це було збіса набагато легше, ніж спускатися по сковзанці. Схоже, наразі *не існувало* «чому». Він просто тоді не подумав про це, тому що був навчений під час будь-якої надзвичайної ситуації перш за все думати про сковзанку.

Браян спустився в передній трюм, підпірнув під гроно електричних кабелів і віддраїв люк у носовій підлозі «767-го». До нього приєднався Алберт і допоміг спуститися Бетані. Браян допоміг Лорел, а потім вони з Албертом допомогли Руді, який рухався так, ніби кістки в нього стали скляними. Руді так само міцно стискав в одній руці свою вервицю. В комірці під кабіною тепер стало дуже тісно, і Боб Дженкінс, спираючись на руки, чекав нагорі, дивлячись на них крізь отвір.

Браян зняв з вішаків драбину, закріпив її де треба, а потім один по одному вони спустилися на бетон — Браян першим, Боб останнім.

Коли ступні Браяна торкнулися землі, він відчув шалене бажання прикласти руку до серця й прокричати:

*«Я оголошую право всіх, хто вижив у рейсі № 29, на цю землю згірклого молока і кислого меду... принаймні, поки не прибудуть ленголієри!»*¹

Він промовчав. Просто стояв разом з іншими під навислим над ними носом авіалайнера, відчуваючи щокою легенький вітерець, і роззирався довкола. Віддалік він почув якийсь звук.

¹ Саркастична алюзія на біблійний образ землі обітваної.

Не те жвакання й хрумкання, до якого вони були поступово звикли в Бенгорі — нічого подібного, — але не міг вирішити точно, на що цей звук *схожий*.

— Що це? — запитала Бетані. — Що це бринить? Схоже на щось електричне.

— Ні, це не те, — задумливо сказав Боб. — Цей звук схожий... — він похитав головою.

— Мені цей звук не схожий ні на що з того, що я *коли-небудь* чув, — сказав Браян, хоча не був певен, чи це насправді так. Його знову діймало те відчуття, ніби він щось знає чи мусив би знати, от тільки воно танцювало за межею його ментальної досяжності.

— Це вони, чи як? — напівістерично запитала Бетані. — Це вони, йдуть сюди. Це ленголієри, про яких нам казала Дайна.

— Я так не думаю. Цей звук зовсім не схожий на той.

Але він все одно відчув, як у животі в нього зароджується страх.

— Тепер що? — запитав Руді. Голосом хрипким, як у ворони. — Розпочинати все те саме знову?

— Ну, для початку, тут нам не потрібна конвеєрна стрічка, — сказав Браян. — Двері посадкової служби відчинені.

Він виступив з-під носа «Боїнга» і показав. Їхнє брутальне прибуття до терміналу № 29 відкинуло службовий трап від тих дверей, але його досить легко було повернути на місце.

— Ходімо.

Вони вирушили до трапа.

— Алберте, — сказав Браян, — допоможеш мені з тра...

— Чекайте, — перебив Боб.

Браян обернувся і побачив, що Боб з обережним здивуванням роззирається довкола. А вираз на його до того пригніченому обличчі... чи не надія це?

— Що? Що там таке, Бобе? Що ви бачите?

— Такий само обезлюділий аеропорт, але справа в тому, *що я відчуваю*.

Він підніс руку собі до щоки, а потім так і тримав її в повітрі, наче людина, яка голосує на дорозі. Браян почав було в нього питати, що він має на увазі, але раптом зрозумів, що й без того

знає. Хіба він сам цього не помітив, поки вони стояли під носом авіалайнера? Помітив, та залишив поза увагою?

Вітерець дме йому в обличчя. Не те щоби вітер, так, не більше за легеньке пхикання, але ж все одно вітер. *Повітря рухається.*

— Свята гава, — промовив Алберт.

Він встромив собі до рота палець, обливав його і підняв. Недовірлива усмішка торкнула його обличчя.

— І це не все, — сказала Лорел. — Послухайте!

Вона кинулася звідти, де вони зупинилися, до крила «767-го». Потім побігла назад до них, волосся розвівалося за її спиною. Її високі підбори чітко цокотіли по бетону.

— Ви чуєте це? — запитала вона в них. — *Ви це почули?*

Вони почули. Нема тієї безживної приглушеності. Зараз, просто слухаючи, як говорить Лорел, Браян зрозумів, що в Бенгорі їхні голоси звучали так, ніби їх голови сиділи в муфтах, вилитих з якогось глухого металу — міді чи, може, свинцю.

Бетані підняла руки і швидко проплескала долонями ритм з «Гайда» — тієї давньої інструменталки «Рутерз»¹. Кожен ляск був чистим і ясним, як звук пострілу стартового пістолета. Задоволена посмішка розпливлася на обличчі дівчини.

— Що це озна... — почав Руді.

— *Літак!* — крикнув пронизливим, радісним голосом Алберт. І на секунду це нагадало Браяну того малюка у старому телесеріалі «*Острів фантазій*»². Він ледь не вголос розсміявся.

— Я знаю, в чому різниця! Погляньте на наш літак! *Він зараз такий самий, як і всі інші!*

Вони обернулися й подивились. Довгу мить ніхто не промовив і слова; ймовірно тому, що ніхто не був здатний говорити. Той

¹ «The Routers» — заснований 1961 р. поп-гурт, знаний своїми інструментальними композиціями; «Let's Go (Pony)» (1962) — їх перший хіт, вступ і рефрен якого, виконаний ритмічним лясканням у долоні, перейняли чірлідерки й спортивні фанати всього світу.

² «Fantasy Island» (1977—1984) — кожна серія починається з того, що хлопчик на ім'я Тату дзвонить у дзвін на спостережній вежі і гукає: «Літак!», попереджаючи, що на острів, де виконуються будь-які фантазії, прибувають нові клієнти-гості.

дельтівський «727-й», що стояв неподалік лайнера «Американської гідності» у Бенгорі, мав якийсь потьмарений, похмурий вигляд, якийсь такий менш реальний, ніж їхній «767-й». Тепер геть усі літаки — їхній «Боїнг» і літаки «Юнайтід ерлайнз», які вишикувалися поза ним біля перехідних хоботів, — були на вигляд яскравими, рівнозначно новими. Навіть у цій темряві фарба на них і фірмові логотипи немов вигравали.

— Що це означає? — запитав Руді, звертаючись до Боба. — Що це означає? Якщо все дійсно повернулося до нормального стану, де електрика? Де люди?

— І що це за гул? — вставив Алберт.

Той звук уже поближчав, став яснішим. Якесь бриніння, як сказала Бетані, але нічого електричного в ньому не було. Звучало так, немовби вітер дме через якусь відкриту трубу або якийсь нелюдський хор голосить в унісон одну горлову ноту: «ааааааа».

Боб похитав головою:

— Я не знаю, — сказав він відвертаючись. — Давайте підштовхаємо цю драбину на місце і зайдемо до...

Лорел вхопила його за плече:

— Ви щось знаєте! — заперчила вона. Голосом напруженим, нервовим. — Я бачу, що знаєте. Чому б вам не відкрити нам усім, що ви знаєте?

Якусь мить він вагався, перш ніж похитати головою.

— Я не готовий говорити про це зараз, Лорел. Спершу я хочу потрапити досередини і роздивитися там.

Їм довелося з цим погодитися. Браян з Албертом поставили на місце трап. Одна з його опор трохи покривилася, і Браян підтримував трап, поки вони один по одному піднімалися нагору. Сам він піднявся останнім, ідучи по протилежному від погнутої опори боку трапа. Всі його дочекалися, а потім разом пішли перехідним хоботом у термінал.

Вони опинилися у великому, круглому приміщенні з розташованими через рівні інтервали у єдиній, вигнутій дугою стіні посадковими проходами. Пустими примарами стояли ряди крісел, висіли темними квадратами горішні світильники, проте Алберт

подумав, що тут він майже чує людські запахи... немов люди відбули звідси всі гуртом лише за пару секунд до того, як з перexідного хобота вигулькнули порятовані пасажирки рейсу № 29.

Надворі продовжувало розбухати те хоральне бриніння, наближаючись, наче якась повільна, невидима хвиля: «аааааааааааа...»

— Ходімо зі мною, — сказав Боб Дженкінс, без зусиль переймаючи командування їхнім гуртом. — Швидше, будь ласка.

Він вирушив у бік головної зали аеропорту, і решта вервечкою слідом за ним. Алберт з Бетані йшли разом, обіймаючи одне одного за талії. Щойно вони зійшли з покритої килимом підлоги посадкового залу «Юнаїтид», опинившись у центральному залі, лунко застукотіли їхні підбори, наче тут їх ішло з пару дюжин людей, а не всього лише шестеро. Вони минали притьмарені, темні рекламні плакати на стінах: «Дивіться “Сі-Ен-Ен”», «Куріть “Мальборо”», «Їздіть “Герцом”», «Читайте “Ньюзвік”», «Подивіться “Діснейленд”».

А той звук, те горлове хоральне бриніння продовжувало зростати. Надворі Лорел була впевнена, що цей звук наближається до них із заходу. Тепер, здавалося, він просто тут, з ними, ніби ті співаки — якщо це дійсно співаки — вже прибули. Цей звук не лякав її, аж ніяк, але змушував шкіру на її руках і спині братися благоговійними дрижаками.

Вони підійшли до ресторану-кафетерію, і Боб завів їх туди. Не зупиняючись, він обійшов стійку і взяв із викладеної там купи тістечок одне. Спробував розірвати на ньому упаковку зубами... та згадав, що його зуби залишилися в літаку. Роздратовано стиха гмикнувши, він посунув тістечко через стійку Алберту.

— Займіться ви, — сказав Боб. Очі у нього тепер сяяли. — Швидше! Алберте! Швидше!

— Швидше, Вотсоне, гра пішла! — сказав Алберт і дико засміявся.

Він розірвав целофан і подивився на Боба, той кивнув. Алберт дістав тістечко і гризнув. По боках бризнув крем і малиновий джем. Алберт вишкірився:

— *Шмаинюще!*

Він запропонував тістечко Бетані, і дівчина відкусила ще більший шматок.

Лорел відчула запах малинової начинки, і її шлунок відгукнувся на це звуками: «вурли-бурли». Вона засміялася. Раптом вона відчула себе легковажною, радісною, майже п'яною. З голови цілком вимело те павутиння, що було зависло там після пережитої декомпресії; там тепер стало, як у верхній кімнаті, провітрений після задушливого, спекотного дня свіжим морським бризом. Вона подумала про Ніка, якого тут нема, який помер заради того, щоб вони змогли опинитися тут, і подумала, що Нік не був би проти того, як вона зараз почувається.

Той хоральний звук продовжував розбухати, звук, що не мав ні напрямку, ні джерела, співане зітхання, що оповивало усіх їх.
— АААААААААААААА...

Боб Дженкінс кинувся бігом назад з-за стійки, завернувши біля каси так різко, що ступні майже вилетіли з-під нього, і, щоб не впасти, він був змушений вхопитися за візок з приправами. Він утримався на ногах, натомість з чудовим, лунким гуркотом перекинувся візок з іржостійкої сталі; навсбіч пирснули пластикові ложки-ножі-виделки, пакетики з гірчицею, кетчупом і соусом «реліш».

— Швидше! — гукнув він. — Нам тут не можна! Це станеться найближчим часом — у будь-яку мить, я вважаю, — і нам тут не можна лишатися, коли це станеться! Не думаю, що це було б безпечно!

— *Що не буде безпе...* — почала Бетані, але тоді Алберт вхопив її рукою за плечі й потягнув услід за Бобом, їхнім несамовитим гідом, який уже кинувся до дверей кафетерію.

Вони вибігли і помчали слідом за ним знову до посадкового залу «Юнайтід». Тепер лункий тупіт їхніх кроків майже губився в потужному гудінні, яким наповнювався порожній термінал, яке відгукувалося й перегукувалося в багатьох радіальних глотках його коридорів.

Браян почув, що той єдиний, величний глас почав розпадатися.

«Він не дробиться, — подумав Браян. — Насправді навіть не змінюється, але *акцентується*, як акцентувалися звуки ленгю-лієрів, коли вони вже наблизилися до Бенгора».

Коли вони знову опинилися в посадковому залі, Браян побачив, як по порожніх кріслах, по темних моніторах ПРИБУТТЯ й ВІДБУТТЯ, по реєстраційних стійках пересковзає ефірне світло. За синім кольором поплив червоний, за червоним — жовтий, за жовтим — зелений. Якесь розкішне, екзотичне чекання, здавалося, заповнює атмосферу. Браяна пересмикнуло дрожем; він відчув, як заворушилося, намагаючись встати сторчма, все волосся на його тілі. Ясна впевненість заповнила його, наче променями ранкового сонця: *«Ми на грані чогось — чогось великого і дивовижного»*.

— Сюди! — крикнув Боб.

Він повів їх до стіни поряд з тим проходом, через який вони сюди раніше потрапили. Там була зона «тільки для пасажирів», огорожена червоною оксамитовою лінвою. Боб легко її перестрибнув, наче школярик-бар'єрист, яким він, либонь, колись і був.

— До стіни! — показав Боб.

— Всім під стіну, мазефакери! — крикнув Алберт крізь спазми раптового, нестримного сміху.

Він і решта їх приєдналися до Боба, притиснувшись до стіни, наче підозрювані під час впізнання в поліцейській дільниці. У безлюдному круглому приміщенні, яке лежало тепер перед ними, на мить спалахнули барви... а потім почали згасати. Одначе той звук продовжував глибшати, ставати реальнішим. Браян подумав, що зараз він у цьому звуці чує голоси, і кроки, і навіть подеколи леліання немовлят.

— Не знаю, що це таке, але воно *чудесне!* — вигукнула Лорел. Вона напівсміялася-напівридала. — Я це *обожаю!*

— Я сподіваюся, що ми тут в безпеці, — сказав Боб. Щоби його почули, йому довелося підвищити голос. — Думаю, що так і є. Ми не на головних напрямках руху.

— Що мусить статися? — запитав Браян. — Що вам відомо?

— Коли ми пролетіли крізь проріху на схід, ми повернулися назад у часі! — закричав Боб. — Ми потрапили в *минуле*. Ймовірно, всього лише на п'ятнадцять хвилин назад... пам'ятаєте, я вам про це розказував?

Браян кивнув, а в Алберта раптом засяяло обличчя.

— *Цього разу нас закинуло в майбутнє!* — крикнув він. — Саме так, хіба ні? *Цього разу та проріха перенесла нас у майбутнє!*

— Я вважаю, саме так, — також криком відповів йому Боб. — І, замість того щоби потрапити в мертвий світ — світ який рухався далі без нас, — *ми прибули у світ, який очікував свого народження!* Світ свіжий і новий, як троянда на порозі свого розкриття! *Саме це* зараз і відбувається, вважаю я. *Саме це* ми зараз чуємо і відчуваємо... саме це наповнює нас такою хорошою, беззахисною радістю. Я вважаю, що ми ось-ось побачимо, переживемо дещо таке, чого жоден живий чоловік чи жінка ніколи не були свідками. Ми вже бачили смерть світу; тепер, я вважаю, ми побачимо його народження. Я вважаю, що сучасність ось-ось наздожене нас.

Як перед тим спалахували й пригасли кольори, так тепер з цього звуку раптом пропала його глибока, лунка глибина. У той же час гучнішали, яснішали голоси, що вирували в ньому. Лорел зрозуміла, що розбирає окремі слова і навіть цілі фрази.

— ...мушу зателефонувати їй, перш ніж вона вирішить...

— ...я зовсім не думаю, що цей варіант вартий...

— ...до пуття, якщо нам вдасться перенаправити цю справу до головного офісу...

Цей голос промайнув просто перед ними крізь порожнечу по інший бік оксамитової линви.

Браян Інгал відчув, як у ньому здійснюється своєрідний захват, заливаючи його сяйвом здивування і щастя. Він взяв за руку Лорел і щирився, коли вона вчепилася в його долоню, а потім чимдуж її стиснула. Поруч них Алберт раптом обійняв Бетані, а вона почала обцілювати йому все обличчя, сама заливаючись сміхом. Захоплено посміхалися одне одному Боб і Руді, як ті старі друзі, що давно втратили зв'язок, а тепер випадково зустрілися в якомусь з найабсурдніших закутнів світу.

Вгорі почали спалахувати флюоресцентні квадрати світильників. Вони загорялися послідовно, біжучи колом світла, що поширювалося від центру цього приміщення далі, в бік головної зали, женучи перед собою нічні тіні, наче отару чорних овець.

Раптом Браяна потужно вдарило запахами: піт, парфуми, лосьйони після гоління, одеколони, сигаретний дим, шкіра, мило, технічні очищувачі.

Довгу мить широке коло посадкового залу залишалося порожнім місцем, заповненим голосами і кроками ще не зовсім живих примар. І Браян подумав:

«Я побачу, як це трапиться; я побачу, як рухоме Теперішнє підчепить це стаціонарне майбутнє і потягне його за собою, як оті гаки на рухомих експресах колись хапали мішки з поштою зі стовпів Поштової служби, що стояли вздовж залізничних колій у маленьких, сонних містечках глибокого півдня і заходу. Я побачу, як сам час розквітне, наче троянда літнім ранком».

— Тримаймося, — пробурмотів Боб. — Може бути ривок.

І вже за крихту секунди Браян відчув поштовх — і не тільки ногами, струс перебіг крізь усе його тіло. В ту ж саму мить немов якась невидима рука сильно штовхнула його прямо в центр спини. Він хитнувся вперед, відчувши, що Лорел також похитнулася разом із ним. Алберту довелося вхопити Руді, щоб утримати його від падіння. Схоже, сам Руді зовсім цього не зауважив, широчезна, дурнувата посмішка плавала на його обличчі.

— Дивіться! — ахнула Лорел. — Ох, Браяне, дивіться!

Він подивився... і дихання зупинилося йому просто в горлі.

Посадковий зал заповнили привиди.

Ефемерні, прозорі фігури перетинали в різних напрямках широкий зал: помахували портфелями чоловіки в ділових костюмах, ходили жінки в гарному дорожньому вбранні, підлітки в «лівайсах» і в майках з принтами рок-гуртів. Він побачив батька-привида, який веде двох дітей-привидів, а крізь них він бачив інших привидів, які сиділи в кріслах, читали прозорі числа «Космополітена», і «Ескваєра», і «Ю Ес ньюз енд ворлд ріпорт». А потім у ті фігури, ущільнюючи їх, серіями кометних спалахів почали ринути кольори, а безтілесні лункі голоси звелися до прозаїчного стереогабору реальних людських голосів.

«Летючі зірки, — подумав Браян зачудовано. — Тільки летючі зірки».

Коли відбулася ця зміна, ті двійко дітей виявилися єдиними, хто дивився прямо на людей, які врятувалися з рейсу № 29; ці двоє дітей були єдиними, хто побачив, як на тому місці, де за секунду до цього була тільки стіна, з'явилися четверо чоловіків і дві жінки.

— Тату! — вигукнув маленький хлопчик, смикаючи батька за праву руку.

— Татусю! — вимагала маленька дівчинка, тягнучи за ліву.

— Що? — спитав батько, кинувши на них нетерплячий погляд. — Я шукаю вашу матір!

— Нові люди! — сказала дівчинка, показуючи на Браяна і замурзаний квінтет його пасажирів. — Подивись на нових людей!

Чоловік на мить затримав погляд на Браяні з його товаришами, і губи в нього нервово напружилися. «Це через кров», — припустив Браян. Він, Лорел і Бетані... всі пережили кровотечу з носа. Той чоловік міцніше стиснув долоньки своїх дітей і потягнув їх швидко геть.

— Так, чудово. А тепер допоможіть мені шукати вашу матір. Яким же *це* виявилось безладом.

— Але їх не було там *раніше!* — запротестував хлопчик. — Вони...

А потім ця трійця зникла серед метушливого натовпу.

Браян глянув на монітори, відзначивши, що зараз 4:17 ранку.

«Забагато людей тут, — подумав він. — І, не маю сумнівів, я знаю чому».

Немов на підтвердження, вгорі ввімкнувся динамік:

«Всі рейси східного напрямку з Лос-Анджелеського міжнародного аеропорту й надалі затримуються через аномальні атмосферні явища над пустелею Могаве. Ми вибачаємося за ці незручності, але просимо вашого розуміння й терпіння, поки ці заходи безпеки залишаються в силі. Повторюю: Всі рейси східного напрямку...»

«Аномальні атмосферні явища, — подумав Браян. — О, авжеж. Найдивовижніше збіса атмосферне явище у світі».

Лорел обернулася до Браяна, дивлячись угору, йому в обличчя. Сльози стікали в неї по щоках, і вона не робила жодної спроби їх витерти.

— Ви її чули? Ви чули, що сказала та маленька дівчинка?

— Так.

— Так от хто ми є, Браяне? Нові люди? Ви гадаєте, ми ними є?

— Я не знаю, — сказав він. — Але за відчуттями саме так.

— Це було чудово, — мовив Алберт. — Боже мій, це було найчудовішим з усього.

— *Повний ульот!* — щасливо крикнула Бетані, а потім знову почала виляскувати долонями ритм «Гайда».

— Що ми тепер робитимемо, Браяне? — запитав Боб. — Є якісь ідеї?

Браян окинув поглядом загачену людьми посадкову зону і сказав:

— Думаю, я хочу вийти надвір. Подихати трохи свіжим повітрям. І подивитися на небо.

— А чи не варто нам повідомити якісь інстанції про те, що...

— Повідомимо, — сказав Браян. — Але спершу небо.

— А може, щось з'їмо по дорозі? — з надією запитав Руді.

Браян розсміявся:

— Чому ні?

— У мене годинник зупинився, — сказала Бетані.

Браян подивився собі на зап'ястя і побачив, що його годинник зупинився також. У всіх у них годинники зупинилися.

Браян зняв свій, кинув його байдуже на підлогу й обійняв за талію Лорел.

— Давайте звалимо звідси, — запропонував він. — Хіба що, може, хтось з вас бажає чекати наступного рейсу на схід?

— Не сьогодні, — сказала Лорел, — але скоро. Аж до самої Англії. Там живе один чоловік, з яким я мушу побачитися у... — якусь жакливу мить їй не давалася та назва, але потім прийшла. — У Флутінгу, — сказала вона. — Спитайте будь-кого на Центральній вулиці. Старші люди досі звуть його головою.

— Про що це ви кажете? — перепитав Алберт.

— Про стокротки, — промовила вона і розсміялася. — Гадаю, я кажу про стокротки. Ходімо... пішли звідси.

Боб дико усміхнувся, оголивши немовлячі ясна:

— Що стосується мене, то наступного разу, коли мені знадобиться потрапити в Бостон, думаю, я скористаюся потягом.

Лорел підштовхнула ногою Браянів годинник і запитала:

— Ви певні, що він вам не потрібен? Він ніби дорогий.

Браян усміхнувся, похитав головою і поцілував її в лоб. Запах її волосся був дивовижно ніжним. Браян почувався краще, ніж просто добре; він почувався відродженим, кожен дюйм його був новим, і свіжим, і нетаврованим цим світом. Фактично, в нього було таке відчуття, що якщо він розведе руки, то полетить без допомоги двигунів.

— Зовсім не потрібен, — відповів він. — Я знаю, що зараз за час.

— О? І який же це час?

— Зараз половина після...¹

Алберт поплескав його по спині.

Вони гуртом полишили посадковий зал, прокладаючи собі звивистий шлях крізь дразливі скупчення затриманих пасажирів. Чимало здивовано дивилися їм услід, і не тільки тому, що дехто з них, очевидно, нещодавно пережив носову кровотечу, чи тому, що вони, сміючись, проходили повз так багацько розсержених, обтяжених проблемами людей.

Люди дивилися тому, що ці шестеро здавалися якимись *яскравішими* за будь-кого іншого з юрмища в цьому залі.

Більш актуальними.

Більш наявними.

«Тільки летючі зірки», — подумав Браян і раптом згадав, що там, у літаку, залишився ще один пасажир — той чоловік з чорною бородою.

«*Це те похмілля, якого той парубок ніколи не забуде*», — подумав Браян, посміхаючись.

Він потягнув Лорел бігом. Вона засміялася й обійняла його.

Усі шестеро бігли разом через центральну залу до ескалаторів і далі надвір, у весь той відкритий світ.

¹ Перші слова жартівливої фрази: «Зараз половина після часу поцілунків і час цілуватися знову».

ТАЄМНЕ ВІКНО, ТАЄМНИЙ САД

Друга після півночі

Присвячую Чакові Верріллу

ВСТУПНЕ СЛОВО ДО «ТАЄМНОГО ВІКНА, ТАЄМНОГО САДУ»

Я один із тих, хто вважає, що життя — це низка циклів: коліщатка всередині коліщаток, деякі чіпляються одне за одне, деякі крутяться окремо, але всі вони виконують певну повторювану скінченну функцію. Мені подобається цей абстрактний образ: життя — це продуктивна машина, подібна до заводської. Можливо, тому, що справжнє життя, якщо пильно придивитися до нього зблизька, видається такою хаотичною і дивною мішаниною всього. Добре, коли в тебе є можливість вряди-годи відсторонюватися й казати: «А проте це все складається у візерунок! Я точно не знаю, що він означає, але Богом присягаю, я його бачу!»

Усі ці коліщата, схоже, закінчують свої цикли приблизно в той самий час, і коли це стається (здогадуюся, що раз на двадцять

років), ми переживаємо період, коли потрібно завершувати справи. Щоб описати це явище, психологи навіть вигадали парламентський вислів — «припинення дебатів».

Зараз мені сорок два. Озираючись назад, на останні чотири роки життя, я бачу, що «припинення» в мене були найрізноманітніші. І в роботі вони проявилися так само, як і деінде. У ній я аж занадто багато уваги приділив для того, щоб завершити свої розмови про дітей і їхню чутливу перцепцію, сяйво якої підсвічує їхнє внутрішнє життя. Наступного року я збираюся надрукувати «Потрібні речі», останній роман із серії про Касл-Рок (остання повість цієї книжки, «Сонячний пес», є, по суті, прологом до того роману). А ця повість буде вже, думаю, останньою з тих, у яких ідеться про письменників і творчість, а також про ту дивну нейтральну зону, яка відокремлює реальність від світу фантазії. Гадаю, чимало моїх відданих читачів, які терпляче зносили моє захоплення цією темою, звеселяють, почувши про це.

Кілька років тому вийшов мій роман «Мізері», у якому я, принаймні частково, спробував проілюструвати, як художня література може потужно впливати на читача. А торік я опублікував «Темну половину» — роман, у якому спробував дослідити протилежне: ту могутню силу, з якою література здатна тримати письменника. І поки та книга була на стадії чернеток, у мене виникла думка, яку я вирішив обміркувати докладніше: а що буде, коли розповісти ці обидві історії одночасно, підійшовши геть із протилежного боку до деяких елементів сюжету «Темної половини»? Мені здається, що літературна творчість — це таємний акт (не менш таємний, ніж мрії та сновидіння), але над цим аспектом свого дивного й небезпечного ремесла я ще ніколи як слід не розмірковував.

Я знав, що час від часу письменники переглядають свої давніші твори. Так учинив Джон Фаулз із «Хробоком», і я так зробив із «Протистоянням». Але на думці в мене була не ревізія твору як така. Я хотів узяти знайомі елементи й поєднати їх так, щоб вийшло щось цілком інше. Таке я вже пробував утнути щонай-

менше один раз — коли реструктурував і оновив базові елементи «Дракули» Брема Стокера та створив «Салемз-Лот», — тож великого дискомфорту в мене ця ідея не викликала.

Одного дня вже наприкінці осені 1987-го, коли всі ці задумки крутилися в моїй голові, я пішов у нашу домашню пральню, щоб закинути в пральну машину брудну сорочку. Наша пральня — це вузька відгороджена ніша на другому поверсі. Я позбувся сорочки, а потім підійшов до одного з двох вікон. Нічого особливого я не помітив, то була звичайна цікавість. Ми вже одинадцять чи дванадцять років жили в тому будинку, але саме в це вікно я ще не дивився жодного разу. Утім на те була своя причина: важко дивитися у вікно, коли воно — на рівні підлоги, сховане за сушаркою й наполовину затулене кошиками з дір'явою білизною.

Однак цікавість перемогла, я все одно протиснувся і визирнув. Те вікно виходить на маленьку бруковану нішу між будинком і прибудованою зааскленою терасою. На це місце я дивлюся ледве не щодня... але *кут зору* був іншим. Дружина виставила туди з півдесятка квіткових горщиків, щоб рослини могли трохи поніжитися на пізньолистопадовому сонці, і виїшов чарівний маленький садочок, який було видно лише мені. А фраза, яка тоді першою спала мені на думку, звісно, стала згодом назвою цієї повісті. Мені здалося, що це чудова метафора того, як письменники (особливо автори фентезі) проводять свої дні та ночі. Сидіти за друкарською машинкою чи брати олівець — це фізична дія; а духовний її відповідник — визирати з майже зовсім забутого вікна... вікна, з якого відкривається звичний вигляд, тільки під цілковито інакшим кутом... і ось пересічне вже здається тобі надзвичайним. А робота письменника — уважно дивитися в те вікно й звітувати про все, що бачить.

Але іноді вікна розбиваються. І я думаю, це основне питання цієї повісті: що буде зі спостерігачем, який стоїть і дивиться широко розплющеними очима, коли вікно між реальністю та нереальністю розіб'ється і йому в очі порснуть уламки скла?

— Ви вкрали мою оповідку, — заявив чоловік, що стояв на ганку. — Ви вкрали мою оповідку, і з цим треба щось робити. Правда є правда, а справедливість є справедливість, і щось таки нам із цим треба робити.

Мортон Рейні, який щойно прочумався від сну й досі перебував десь на півдорозі до реальності, не мав ані найменшої гадки, що відповісти. Під час роботи з ним такого не було ніколи, хай там як він почувався — хворим чи здоровим, напівсонним чи без сну в жодному оці; як письменник, він ніколи не губився, коли треба було вкласти в уста персонажеві якусь дошкульну відповідь. Рейні розтулив рота, дошкульної відповіді не вигадав (і слабенької теж) та з тим і закрив.

«Мені цей чоловік не схожий на реального, — подумав. — Він наче зійшов зі сторінок роману Вільяма Фолкнера».

Краще зрозуміти ситуацію це йому не допомогло, хоч, беззаперечно, і відповідало істині.

Чоловікові, що натиснув на гудзик дверного дзвінка Рейні тут, у західномейнській філії чортової глушини, на вигляд було років із сорок п'ять. Дуже худий. На обличчі застиг спокійний, навіть погідний вираз, але його боронували глибокі зморшки. Горизонтальними хвилями вони розтинали його високе чоло, вертикально спускалися від кутиків тонких губ до лінії щелепи та крихітними промінцями розходилися від очей — не збляклих, яскраво-блакитних. Рейні не міг роздивитися, якого кольору в нього волосся; на маківці в гостя сидів крилатий чорний капелюх із круглим наголовком, і нижній бік його крис торкався вух. Капелюх був подібний до тих, які носили квакери. Бакенбардів у чоловіка теж не було, і Мортон Рейні припускав, що під

тим круглим фетровим капелюхом могла ховатися лисина, як у Теллі Саваласа¹.

Вбраний чоловік був у синю робочу сорочку, педантично застебнуту на всі гудзики аж до бляклої й почервонілої від бритви шкіри на шиї, хоча краватки на ньому не було. Знизу сорочка була заправлена в сині джинси, наче трохи завеликі на того, хто їх носив. Закінчувалися вони манжетами, що охайно лежали на виляючих жовтих робочих черевиках, ніби спеціально призначених для того, щоб брести за плугом борозною, прокладеною у виснаженій землі мулом, дупа якого маячить за три з половиною фути попереду.

— Ну? — нетерпляче промовив гість, бо Рейні зятято мовчав.

— Я вас не знаю, — зрештою вичавив із себе Морт. То були перші слова, на які він здобувся, відколи встав із канапи й подався відчиняти двері. І прозвучали вони бездоганно тупо, навіть для його власних вух.

— Про *це* мені відомо, — сказав чоловік. — Але *це* не має ваги. Я знаю вас, пане Рейні. От що важливо. Ви вкрали мою оповідку, — знову повторив він.

Гість простягнув руку, і Рейні вперше помітив, що в ній він щось тримає. Стос аркушів. Але не просто якийсь там стосик старого паперу. Рукопис.

«Як покрутишся трохи в цьому бізнесі, — подумав він, — то рукописи впізнаєш одразу. Особливо ті, яких ніхто не хоче брати».

А потім виникла запізніла думка: «Пощастило тобі, старигане Морте, що то була не зброя. Ти б у пеклі опинився раніше, ніж зрозумів, що мертвий».

Та ще більш запізніло він збагнув, що перед ним, імовірно, стоїть один зі Схибнутих. Звісно, давно час; попри те що останні три його книжки стали бестселерами, це вперше до нього навідався представник цього уславленого племені. Відчувши страх, до якого домішувався жаль, він усі свої думки зосередив на одному: як швидше й із мінімальними незручностями спекатися цього типа.

— Я не читаю рукописів... — почав Рейні.

¹ Савалас Арістотеліс («Теллі») (1922—1994) — американський співак і актор.

— Цей ви вже читали, — безбарвним тоном промовив чоловік із обличчям трудяги-землероба. — Ви його вкрали.

Говорив він так, наче констатував простий факт, ніби відзначав, що сонце вже встало й попереду погожий осінній день.

Таке враження, що всі Мортові думки того дня були запізнілими; тепер до нього вперше дійшло, який він тут насправді самотній. До будинку в Ташмор-Глені він переїхав на початку жовтня, після двох місяців страждань у Нью-Йорку. Лише минулого тижня процес розлучення нарешті завершився.

Будинок був великий, але літній, бо в містечко Ташмор-Глен люди приїздили на літній відпочинок. На цій дорозі, що пролягала вздовж лінії північної бухти Ташморського озера, стояло щось із двадцять котеджів, і в липні та серпні в більшості з них чи навіть в усіх жили люди... але зараз був не липень і не серпень, а кінець жовтня. Звук пострілу, найімовірніше, покотиться в далечінь, ніким не помічений. Та навіть якщо його почують, то подумають, що це просто хтось собі пострілює куріпок чи фазанів — бо саме сезон.

— Я можу вас запевнити...

— *Ви можете, я знаю,* — з тією самою янгольською терплячістю в голосі промовив чоловік у чорному капелюсі. — Я це точно *знаю*.

Мортові було видно машину, якою чоловік сюди приїхав. Старий універсал, такий пошарпаний, наче проїхав надто багато миль і рівне дорожнє покриття було для нього неабиякою рідкістю. Він бачив, що номери на ньому — не зі штату Мейн, але до якого штату вони належать, розібрати не міг; йому вже давненько треба було навідатися до офтальмолога й поміняти собі окуляри, він навіть планував цю невеличку вилазку на початку минулого літа, та потім одного дня у квітні йому зателефонував Генрі Янг і поцікавився, хто той хлопець, із яким він бачив Емі в торговельному центрі, — може, родич якийсь? — і пішла лавина підозр (кульмінацією яких стало напрочуд швидке й тихе розлучення за взаємною згодою), ураган лайна, що впродовж останніх кількох місяців поглинав увесь його час та сили. Добре, якщо він тоді згадував, що треба поміняти спідне, не кажучи вже про щось більш езотеричне — таке, наприклад, як відвідини офтальмолога.

— Якщо ви хочете з кимось обговорити скарги, які у вас виникли... — невпевнено почав Морт, зневажаючи себе за помпезне, шаблонне звучання власного голосу, але не знаючи, як інакше можна відповісти, — можете поговорити з моїм а...

— Це між вами і мною, — терпляче мовив чоловік на ґанку. Мортів кіт, Бублик, скрутився на низенькому контейнері, вмонтованому в стіну будинку (сміття потрібно було зберігати в закритому вигляді, щоб уночі не набігли єноти й не порозтягали все до бісової матері). Він зістрибнув на землю і, звиваючись у незнайомця під ногами, почимчикував у будинок. Погляд ясно-блакитних очей новоприбулого не відривався від обличчя Рейні. — Пане Рейні, нам зайвих людей не треба. Хай це буде суто між вами та мною.

— Я не люблю, коли мене звинувачують у плагіаті, а саме це, здається, ви зараз робите, — сказав Морт. Водночас мозок сигналізував йому, що з представниками племені Схибнутих варто бути дуже обережним. Догоджати їм? Так. Але зброї цей чоловік наче не мав, а Морт був важчим од нього як мінімум на п'ятдесят фунтів¹. «А ще я на п'ять чи десять років за нього молодший», — подумав Морт. Він десь читав, що справді Схибнутий може володіти аномальною силою, але хай йому грець, якщо він просто стовбичитиме на місці й дозволить цьому чоловікові, якого ніколи в житті доти не бачив, отак просто патякати про те, що він, Мортон Рейні, вкрав у нього оповідання. За таке й по обличчю надавати можна.

— Я на вас не ображаюся за те, що вам це не подобається, — сказав чоловік у чорному капелюху. Так само терпляче й спокійно, як і раніше. Він говорить, подумав Морт, як психотерапевт, якому доводиться працювати з малими дітьми, трохи розумово відсталими. — Але ви це зробили. Вкрали мою оповідку.

— Будь ласка, йдіть, — попросив Морт. Рештки сну остаточно розвіялись, і він уже не почувався таким збентеженим, поставленим у невіграшне становище. — Мені нема чого вам сказати.

¹ 22 кг.

— Так, я піду. Ми ще поговоримо пізніше, — чоловік простягнув рукопис, і Морт із подивом для себе відзначив, що рука тягнеться до нього сама. Пальці він відсмикнув за якусь мить до того, як непроханий і небажаний гість тицьнув йому рукопис, ніби судовий пристав, який нарешті вручає повістку чоловікові, що багато місяців поспіль успішно від неї тікав.

— Я цього не візьму, — сказав Морт, а сам подумав про те, яка насправді послужлива тварина ця людина: коли хтось тобі щось простягає, першим інстинктивним бажанням буде взяти цю річ. І байдуже, що це — чек на тисячу доларів чи шашка динаміту з підпаленим шнуром, — інстинкт диктує тобі взяти.

— Пане Рейні, не грайтеся зі мною, це вам на користь не піде, — м'яко промовив гість. — Це питання потрібно вирішити.

— Стосовно мене, то все вже вирішено, — і на тому Морт пристукнув двері перед тим зморшкуватим, виснаженим, та чомусь не підвладним часу обличчям.

На секунду-дві його охопив страх — коли до свідомості крізь запону туману дезорієнтації та сну дійшло, що саме казав той чоловік. Та потім усе накрила собою хвиля гніву. Морт розлютився, що його потурбували під час денного сну, а ще сильніша злість узяла його через те, що це зробив один зі Схибнутих.

Та щойно двері зачинилися, страх повернувся. Міцно стиснувши губи, Морт чекав, коли чоловік загупає кулаками з протилежного боку дверей. Однак, коли цього не сталося, він зрозумів, що той просто стоїть собі там, непорушний, мов камінь, і так само терпеливий, та чекає, коли господар знову відчинить двері... а рано чи пізно йому, зрештою, доведеться це зробити.

Але пролунав глухий стукіт, а за ним дошками ганку пошурхотіли легкі кроки. Морт пішов у велику спальню, вікна якої виходили на під'їзну доріжку. Два великі вікна: з одного відкривався вигляд на доріжку та узбіччя дороги за нею, що спускалася пагорбом донизу, а з другого було видно схил, який збігав до блакитних погожих обширів Ташморського озера. Обидва вікна були з напильником, а це означало, що він міг дивитися крізь шибки спокійно, але ззовні було видно тільки його викривлені

обриси, хіба що він би притулився носом до скла й приклав руку дашком, щоб захиститися від сліпучих променів сонця.

Він побачив, як чоловік у робочій блузі та підкасаних синіх джинсах повертається до свого старого універсала. Зі свого місця Морт міг роздивитися штат, до якого належав номерний знак, — Міссісіпі. Поки чоловік відчиняв дверцята водія, Морт подумав: «Ой, холера. Зброя лежить у машині. З собою він її не брав, бо думав, що зможе мене й так урезонити... хоч би яким було його уявлення про «урезонити». Але тепер він візьме револьвер і повернеться. Найпевніше, він під сидінням чи в бардачку».

Але чоловік сів за кермо. Затримався лише на мить — зняти чорного капелюха й кинути на пасажирське сидіння. Він притукнув дверцята й запустив двигун. Морт подумав: «А в ньому щось змінилося». Але що саме, він зрозумів тільки тоді, коли небажаний пообідній відвідувач здав назад і зник на своєму авто з поля зору, за товстою ширмою кущів, які Морт вічно забував підстригати. Коли чоловік сідав у машину, рукопису в нього в руках більше не було.

2

Рукопис лежав на задньому ґанку. Притиснутий каменем, щоб од вітерцю аркуші не порозлігалися по всьому маленькому подвір'ї. Тихе гупання, яке чув Морт, пролунало, коли чоловік клав камінь на рукопис.

Морт стояв у дверях, тримаючи руки в кишенях штанів кольору хакі, й дивився на стос папірців. Він знав, що божевілля не заразне (хіба що крім випадків тривалого перебування поряд із навіженим), та все одно торкатися проклятушого рукопису не хотів. А проте розумів, що доведеться. Не знав тільки, чи довго він тут пробуде (день, тиждень чи рік — насправді можливим видавався кожен із цих варіантів), але дозволити тій херні просто так тут лежати він не міг. По-перше, над вечір має заїхати Грег Карстерз, доглядач будинку, з кошторисом нового черепичного покриття для даху. І Грег неодмінно поцікавиться, що воно таке. А ще гірше — він,

імовірно, вирішить, що той рукопис належить Мортові, і доведеться давати більше пояснень, ніж ця клята річ заслуговує.

Він стояв біля вікна, поки гуркіт автомобільного двигуна не розчинився в тихому неспішному післяполуденному гомоні, а потім вийшов на ганок, обережно ступаючи босими ногами (ганок ось уже рік як потребував фарбування, і сухі дошки щетинилися ймовірними скабками), і викинув каменяку в зарослу ялівцем водостічну канаву ліворуч від ганку. Підняв стосик паперу й глянув на нього. На верхньому аркуші стояла назва.

ТАЄМНЕ ВІКНО, ТАЄМНИЙ САД

Автор: Джон Шутер

І Мортові відразу ж відлягло від серця. Про Джона Шутера він ніколи не чув і ніколи не писав оповідань *чи* повістей під назвою «Таємне вікно, таємний сад».

Рукопис він викинув у смітник на кухні, повернувся на канапу у вітальні, знову ліг і за п'ять хвилин уже міцно спав.

Снилася йому Емі. Цими днями Морт багато спав і дуже багато снів про Емі, тож, прокинувшись під власні хрипкі крики, анітрохи цьому не здивувався. Він вважав, що рано чи пізно це минеться.

3

Наступного ранку Морт сидів перед комп'ютером у закапелку біля вітальні, який завжди правив йому за кабінет, коли вони приїжджали пожити в цьому будинку. Комп'ютер був увімкнений, проте Морт дивився у вікно на озеро. На його поверхні два моторні човни розтинали блакитну воду й залишали за собою широкі білі піняві борозни. Спершу він подумав, що то рибалки, але вони не спинялися — просто плавали туди-сюди попід носом один в одного, нарізаючи великі кола. Малеча, вирішив він. Дітлахи в якісь ігри граються.

Вони не рибали нічого цікавого. Утім, як і він. Відколи вони розлучилися з Емі, він не написав жодного клятого рядка.

Щодня з дев'ятої до одинадцятої Морт сидів перед екраном (так само, як і щодня впродовж останніх трьох років, а ще десь приблизно з тисячу років просиджував так по дві години перед старою друкарською машинкою «Роял»), але користі від цього було стільки, що з таким самим успіхом він міг би обміняти комп'ютер на моторний човен і йти казиритися на озеро з дітлаками.

Того дня він протягом свого двогодинного чергування написав такі рядки безсмертної прози:

«За чотири дні після того, як Джордж, на власну втіху, отримав докази того, що дружина його зраджує, він вирішив її викрити. «Еббі, нам треба поговорити», — сказав він».

Дуже невдало.

Занадто близько до реального життя, щоб бути вдалим.

У реальному житті він ніколи так не гарячкував. Може, у цьому й крилася проблема.

Він вимкнув комп'ютер і рівно за мить після того, як клацнув вимикачем, зрозумів, що забув зберегти документ. Але нічого страшного. Можливо, це навіть зробив якийсь внутрішній критик у його підсвідомості, таким чином повідомивши йому, що документ не вартий того, щоб його зберігали.

Очевидно, пані Гевін закінчила прибирати нагорі; дзиччання «Електролюкса» нарешті стихло. Вона приходила щовівторка, і два вівторки тому, коли Морт сказав їй, що вони з Емі розбіглися, звістка так її приголомшила, що вона навіть замовкла, хоч їй це було невластиво. Морт підозрював, що Емі подобалася їй значно більше, ніж він. Та все ж таки пані Гевін досі приходила, і це, на думку Морта, вже була маленька перемога.

Він вийшов із вітальні якраз тоді, коли пані Гевін спускалася сходами на перший поверх. Вона тримала порохотяг за шланг і волокла маленький циліндричний апарат за собою. Мов механічний собачка, він стрибав по сходинках. «Якби я спробував волочити порохотяг сходами, він би врізався мені в гомілку й підстрибом покотився аж до самого низу, — подумав Морт. — І як їй це вдається?»

— Здрастуйте, пані Джі¹, — привітався він і пішов через вітальню до дверей кухні взяти бляшанку коли. Після хрінописання йому завжди пересихало в горлі.

— Добридень, пане Рейні, — хоч як він переконував її називати його просто Морт, вона не здавалася. Навіть Муртоном не хотіла кликати. Пані Гевін була принциповою жінкою, але принципи ніколи не заважали їй звати його дружину просто Емі.

«Треба, мабуть, їй розказати, як я застукав Емі в ліжку з іншим чоловіком в одному з вишуканих мотелів у Деррі, — подумав Морт, проштовхуючись у двостулкові двері. — Може, знову називатиме її «пані Рейні». Принаймні».

То була бридка й ница думка, одна з тих, які, напевно, заважали йому нормально писати, але він нічого не міг із собою вдіяти. Імовірно, це теж минеться... як і ті сни. Але чомусь це нагадало йому про наклейку, яку він одного разу бачив на бампері дуже старого «фольксвагена-жука». «ЗАКРЕП — НЕ ПРОЙДЕ» — ось що на ній було написано.

Стулка дверей кухні відчинилася, і пані Гевін гукнула:

— Пане Рейні, я знайшла в смітнику вашу писанину. Подумала, що вона вам іще потрібна, то поклала на стіл.

— Добре, — автоматично відповів він, не розуміючи, про що вона говорить. У нього не було звички викидати рукописи чи фрагменти в смітник на кухні. Коли в нього виходила якась лажа (а останнім часом тільки вона в нього й виходила), то вона вирушала або навпростець у рай для файлових даних, або в кошик для паперового сміття, що стояв праворуч від робочої станції.

Про чоловіка зі зморшкуватим обличчям і в круглому чорному капелюсі квакера він навіть не згадав.

Морт відчинив дверцята холодильника, посунув два маленькі судочки з якимись невимовно гидкими рештками, знайшов пляшку пепсі й, зачиняючи дверцята порухом стегна, відкрив напій. А йдучи до смітника, щоб викинути кришечку, побачив рукопис. На горішньому аркуші були якісь плями, наче від

¹ В англійській мові прізвище «Гевін» починається з літери Джі — Gavin.

апельсинового соку, але все інше було в порядку — рукопис лежав на столі біля кавоварки «Сайлекс». І *тоді* він згадав. Джон Шутер, так. Фундатор міссісіпської філії «Схибнутих».

Морт надпив трохи пепсі й узяв рукопис зі столу. Перемістив титульний аркуш під низ і на початку першої сторінки прочитав таке.

Джон Шутер
До запитання
Деллакурт, штат Міссісіпі
30 сторінок
Приблизно 7500 слів
Перший продаж прав на публікацію частинами
у Північній Америці

ТАЄМНЕ ВІКНО, ТАЄМНИЙ САД

Джон Шутер

Рукопис надрукували на папері високого ґатунку, але з машинкою справи були геть кепські — стара офісна модель, судячи з вигляду шрифту, та ще й не доглядали за нею. Більшість літер були криві, наче зуби в якогось старигана.

Він прочитав перше речення, потім друге, потім третє, і на кілька секунд здатність ясно мислити покинула його.

«Тод Дауні подумав, що жінка, яка краде в тебе кохання, коли, крім кохання, в тебе нічого й нема, — не надто хороша жінка. Тому він вирішив її вбити. Він зробить це в глибокому закутку, що утворився там, де до будинку під гострим кутом прилягає хлів. Він зробить це там, де його дружина тримає свій садочок».

— Ой бля, — вихопилося в Морта, і він поклав рукопис назад на стіл. Його рука зачепила пляшку пепсі, та перевернулася, її вміст шипучо вилився на кухонну поверхню й пінно потік униз по дверцятах шафки. — Ой БЛЯ! — прокричав Морт.

У кухню поспіхом забігла пані Гевін, але, оцінивши ситуацію, заспокоїла:

— Нічого страшного. Такий крик стояв, що я подумала, ви ненароком горло собі перерізали. Пане Рейні, можете трошечки посунутися?

Він слухняно посунувся, і перше, що вона зробила, — взяла зі столу пачку аркушів і тицьнула йому в руки. Рукопис не постраждав; напій розлився в протилежний від нього бік. Колись Морт був людиною з чудовим почуттям гумору (принаймні він завжди тішив себе цією думкою), але зараз він дивився на купку паперу в руках і на думку спадала тільки гірка іронія. Це наче той кіт у дитячому віршику, подумав він. Той, що постійно повертався¹.

— Якщо хочете це знищити, — пані Гевін кивнула на рукопис, витягаючи з-під раковини віхоть для посуду, — то ви на правильному шляху.

— Це не моє, — відказав він. Але дивно, правда? Учора, коли Морт ледь не взяв рукопис у чоловіка, який його приніс, він подумав про те, що людина все-таки — поступлива тварина. І очевидно, потреба догоджати поширювалася в усіх напрямках, бо перше, що він відчув, прочитавши ті три речення, — провина... а хіба не цього хотів домогтися Шутер (якщо то було його справжнє прізвище)? Авжеж, цього. Ви вкрали мою оповідку, сказав він, а хіба злодюжки не повинні відчувати провини?

— Пане Рейні, дозвольте, — пані Гевін підняла ганчірку догори. Морт відійшов убік, щоб вона могла підійти до розлитої рідини.

— Це не моє, — повторив він наполегливим тоном.

— А, — сказала вона, витираючи поверхню стола, і відійшла до раковини, щоб викрутити ганчірку. — Я думала, ваше.

— Тут написано «Джон Шутер», — Морт поклав титульну сторінку на стіл і розвернув до неї. — Бачите?

Пані Гевін ушанувала титулку найкоротшим поглядом із тих, що є в запасі ввічливості, і заходилася витирати фасади шафок.

¹ Віршик про старого пана Джонсона, який усіма способами намагався здихатися свого кота (віддавав його різним людям, запускав на повітряній кулі на Місяць тощо), але той знову до нього повертався.

— А я думала, це оте-во... як його там. Псевдоім'я. Чи — псевдонім. Не знаю, що з цього значить «імена».

— Я ним не користуюся, — відповів Морт. — І ніколи не користувався.

Цього разу вона нагородила його мимобіжним поглядом — по-сільському проникливим, злегка здивованим і веселим водночас, — а потім опустила на коліна, щоб витерти калюжу пепсі, що натекла на підлогу.

— Та хіба б ото ви мені сказали, якби він у вас і був?

— Вибачте, що я тут розлив, — сказав він, непомітно просуваючись у бік дверей.

— Це моя робота, — коротко мовила вона, не підводячи голови. Морт натяк зрозумів і вийшов.

Кілька хвилин він постояв у вітальні — дивився на покинутий порохотяг, що лишився посеред килима. А у своїй уяві чув голос чоловіка зі зморшкуватим лицем. Той терпеливо промовляв: «Це між вами і мною. Пане Рейні, нам зайвих людей не треба. Хай це буде суто між вами та мною».

Морт розмірковував про це обличчя; його розум, тренований пригадувати обличчя та дії, ретельно відновлював усі подробиці. І він подумав: «То було не тимчасове затьмарення розуму чи химерний спосіб познайомитися з письменником, якого він вважає чи не вважає знаменитістю. Він повернеться».

Раптом він розвернувся й попрямував у кабінет, дорогою скручуючи рукопис у тубу.

4

Уздовж трьох із чотирьох стін кабінету вишикувалися книжкові полиці, й одну з них Морт виділив під різноманітні видання своїх книжок, вітчизняні та закордонні. Загалом він видав шість книжок: п'ять романів і збірку оповідань. Книжку оповідань і перші два романи прихильно сприйняли члени його сім'ї та кілька друзів. Третій роман, «Син катеринщика», миттєво став бестселером. Після того як Морт прославився, його ранні твори

перевидали, і вони користувалися помірним успіхом, але, звісно, не таким, як його останні твори.

Збірка оповідань називалася «Монету вкидає кожний», і більшу частину тих історій публікували в чоловічих журналах, втиснутими, мов начинка — в сендвіч, між фотографіями жінок із густим макіяжем на очах і більше без нічого. Проте одне оповідання надрукували в журналі «Еллері Квінз Містері Меґезін»¹. Називалося воно «Сезон сівби», і якраз до нього Рейні зараз повернувся.

«Жінка, що краде в тебе кохання, коли, крім кохання, в тебе нічого й нема, — не надто хороша жінка. Так думав Томмі Гевлок. Він вирішив її вбити. І вже знав навіть, де він це зробить, у якому місці: в маленькому садочку, який вона облаштувала в закапелку, де до будинку прилягав хлів».

Морт сів і повільно перечитав обидва оповідання, гортаючи сторінки вперед і назад. На той час, коли він дійшов до середини, йому вже стало зрозуміло, що далі йти не треба. Подекуди два твори різнилися добром слів; у багатьох же місцях навіть порядок слів був достоту тим самим. Та, якщо не зважати на розташування слів, оповідки були однаковісінькі. В обох чоловік убивав свою дружину. В обох жінка була холодною, безсердечною сукою, яка чхала на все, крім свого городу і своїх консервацій. В обох убивця закопав жертву на городі, а потім плекав його і виростив надзвичайний урожай. У версії Мортгона Рейні врожаєм була квасоля. У Шутера — кукурудза. В обох версіях убивця поступово з'їжджав з глузду, і його знайшла поліція, коли він поїдав ті вирощені овочі у величезних кількостях і присягався, що він здихається її, що, врешті, він усе-таки здихається її.

Морт ніколи не вважав себе крутим автором моторошних історій — і в «Сезоні сівби» не було нічого надприродного, — та все одно оповідання виявилось страшеньким. Дочитавши його, Емі здригнулася й сказала: «По-моєму, написано гарно, та тільки розум того чоловіка... Господи, Морт, це така бляшанка з хробаками».

¹ Американське щомісячне видання у форматі дайджесту, що спеціалізується на детективній прозі.

Ці слова непогано описували і його власні відчуття. Йому б не хотілося часто мандрувати ландшафтом «Сезону сівби». То, звісно, було не «Серце виказало»¹, але він вважав, що непогано впорався зі змалюванням убивчого зриву Тома Гевлока. Редактор «ЕК» із цим погодився, і читачі теж — оповідання викликало потік схвальних листів. Редактор просив дати йому ще щось, але Морт так ніколи й не розродився оповіданням, бодай віддалено схожим на «Сезон сівби».

«Я знаю, що зможу, — сказав Тод Дауні, витягаючи з миски, що парувала, ще один качан кукурудзи. — Я певен, що з часом вона вся зникне». Так закінчувалось оповідання Шутера.

«Я впевнений, що владнаю цю справу, — сказав їм Том Гевлок і поклав собі із заповненої вищерт миски, над якою здійснювалася пара, ще одну порцію квасолі. — Переконаний, що з часом її смерть стане загадкою навіть для мене».

Так закінчувався твір Морта Рейні.

Морт згорнув свій примірник збірки «Монету вкидає кожний» і замислено поставив його на полицю до перших видань.

Потім сів і почав повільно та уважно передивлятися вміст шухляд письмового стола. Стіл був великий, такий здоровецький, що меблярі заносили його в кімнату частинами, і шухляд у ньому було повно. Письмовий стіл був у його неподільному володінні; ні Емі, ні пані Джи ніколи до нього навіть не торкалися, і в шухлядах лежала купа назбираного за десять років непотребу. Відколи Морт покинув курити, минуло чотири роки, і якщо в цьому домі лишилися сигарети, то лежати вони могли тільки тут. Якщо він щось знайде, то закурить. Зараз він душу готовий був продати за цигарку. Та навіть якщо не знайде, нічого страшного не станеться; перебираючи те сміття, він теж заспокоювався. Старі листи, які Морт відклав убік, щоб потім якось відповісти, та так ніколи й не відписав на них; те, що колись видавалося таким важливим, тепер стало старовиною, загадкою віків; листівки, які він купив, але так і не надіслав; шматки рукописів на різних

¹ Оповідання Едгара По.

стадіях виконання; півпакетика дуже старих чипсів «Дорітос»; конверти; скріпки; чеки, переведені в готівку. Він навпомацки відчував ледве не геологічні шари — смуги літнього життя, що навіки заkostenіли в шухлядах. І це заспокоювало. Перетрусивши одну шухляду, він узявся до наступної, весь час думаючи про Джона Шутера і про те, які відчуття пробуджувала в ньому історія Джона Шутера — *його*, Мортова історія, чорти б її взяли!

Найочевиднішим було те, що вона викликала в нього бажання закурити. За останні чотири роки він уже не вперше його відчував; бували миті, коли хтось просто пахкав цигаркою за кермом авто, що зупинилося поряд із його машиною на світлофорі, і йому потім секунду-дві нестямно праглося тютюну. Але, звісно, основними тут були слова «секунду-дві». Ці відчуття дуже швидко вщухали, як лютий шквал із дощем, — п'ять хвилин сліпої сріблястої зливи, і небо знову чисте, і сяє сонечко. Ніколи він не відчував потреби дорогою завернути в крамницю й купити пачку курива... чи нервово порпатися в бардачку, шукаючи, чи не завалялося там, бува, однієї-двох цигарок — так, як зараз він копірсався в столі.

Морт почувався *винуватим*. І абсурдність цього доводила до сказу. Він не крав оповідання Джона Шутера, точно знав, що не робив цього. Якщо плагіат справді відбувся (а він повинен був відбутися, бо повірити в те, що два оповідання випадково виявилися дуже подібними і ніхто з двох гравців не знав про існування іншого, Морт не міг), тоді вкрав якраз Шутер.

Безумовно.

Це було очевидно, як ніс у нього на обличчі... чи круглий чорний капелюх на маківці у Джона Шутера.

А проте він відчував сором, провину, занепокоєння... був розгублений, але для цього відчуття, напевно, не існувало слів, щоб його описати. А чому? Ну... тому що...

І тут Морт підняв ксерокопію рукопису «Сина катеринщика», а під нею лежала пачка сигарет «L&M». Чи не перестали випускати «L&M»? Він не знав. Пачка була стара, пожмакана, але явно не порожня. Морт видобув її з шухляди й роздивився. На думку спало, що цю пачку він міг купити 1985-го, згідно з даними

неофіційної науки про стратифікацію, яку можна було назвати, за відсутності кращого терміна, «шухлядологією».

Він зазирнув усередину пачки. І побачив три вишикувані в ряд кругленькі цвяшки в домовину.

«Прибульці з іншого часу, — подумав Морт. Уклав сигарету до рота й пішов на кухню взяти з коробки біля плити сірника. — Прибульці з іншого часу, що мандрують верхи на хребтах років, терпеливі циліндричні мандрівці, зі своїм завданням — зачітисся, чекати, наполегливо триматися до того, як нарешті настане слухна мить, щоб я знову вирушив у путь дорогою до раку легенів. І, здається, їхня година настала».

— На смак вони, мабуть, як лайно, — уголос промовив він, звертаючись до порожнього будинку (пані Гевін уже давно пішла додому), і підпалив кінчик сигарети. Проте смак нітрохи лайно не нагадував. Смак був на диво добрим. Морт побрів назад до кабінету, видихаючи дим і відчуваючи приємну легкість у голові. «Ох, жахлива живучість поганої звички», — подумав він. Як там казав Гемінгвей? Не цього серпня, не цього вересня — цього року ти робитимеш те, що тобі подобається. Але, зрештою, час настає. Завжди настає. Рано чи пізно ти знову запхаєш щось до свого поганого дурного рота. Випивку, цигарку, а може, дуло пістолета. Не цього серпня, не цього вересня...

...та на жаль, був жовтень.

Ще на початку своїх геологорозвідувальних робіт він знайшов стару напівповну пластмасову банку арахісу «Плентерз». Навряд чи горіхи досі були їстівними, але кришку банки можна було використати як попільничку. Морт сів за стіл, подивився на озеро (як і пані Джі, човни на ту мить уже зникли). Він насолоджувався давньою гидкою звичкою, і його потроху відпускало — він уже міг дещо холоднокровніше думати про Джона Шутера та його оповідання.

Звісно, той чоловік — один зі Схибнутих; тепер цей факт був залізобетонним і жодних інших доказів не потребував. А щодо почуттів, які його охопили, коли він дізнався, що подібність справді є...

Що ж, оповідка — це річ, справжня річ. Принаймні її можна такою вважати, особливо якщо хтось уже тобі за неї заплатив. Але з іншого, важливішого боку, це зовсім не річ. Це не ваза, не крісло і не автомобіль. Це чорнило на папері, але водночас не те чорнило і не той папір. Вряди-годи люди запитували в нього, де він бере свої ідеї, і він глузливо посміхався у відповідь, та це запитання завжди пробуджувало в ньому якийсь невиразний сором, туманне відчуття мультності й незручності. Здавалося, вони думали, що десь є Центральне звалище ідей (так само, як десь повинно було існувати кладовище для слонів і легендарне загублене місто із золота), а в нього, певно, є таємна карта, за допомогою якої він туди пробирається й вертається назад. Але Морт знав, що це не так. Він пам'ятав, де був, коли до нього навідалася та чи та ідея, і точно знав, що ідея часто виявляється результатом побаченого чи відчутого дивного зв'язку між предметами або людьми, які на перший погляд не мали нічого спільного. Однак це все, що він міг із цього приводу сказати. Про те, чому Морт бачив ці зв'язки чи хотів потім написати на їх підставі якийсь літературний твір... він зовсім не знав.

Якби Джон Шутер постукав до нього у двері й сказав: «Ви вкрали мою машину» замість «Ви вкрали мою оповідку», — то Морт міг би вмиг рішуче це спростувати. Він міг це зробити, навіть якби обидві машини були одного року випуску, від того самого виробника, однієї моделі й кольору. Він би показав чоловікові в круглому чорному капелюсі документи на автомобіль, запропонував би порівняти номер на рожевому талоні з номером на дверцятах і послав би під три чорти.

Але на ідею, з якої народжується оповідання чи роман, ніхто квитанцій не видає. Відстежити її походження неможливо. Та й із чого б?

Ніхто не видає тобі чеків, коли отримуєш щось задурно. У того, хто схоче купити цю річ у тебе, ти гроші візьмеш — о так, якнайбільше, якщо зможеш, щоб компенсувати собі все те, що тобі недоплатили — журнали, газети, видавці, кінокомпанії. Але сам предмет тобі до рук потрапив безплатно, не обтяжений

боргами. У тому-то й річ, вирішив Морт. Ось чому він почувається винним, хоч і добре знає, що жодного плагиату не було — оповідання селянина Джона Шутера він не списав. Винуватим він почувався тому, що записування історій за відчуттями завжди трохи нагадувало крадіжку. І, напевно, так буде довіку. Просто Джон Шутер виявився першою людиною, яка постукала до нього у двері й звинуватила його в цьому вголос. Але підсвідомо він чекав цього вже багато років.

Морт розчавив цигарку й пішов подрімати. Потім подумав, що не варто. Для психічного й фізичного здоров'я краще буде підобідати, годинку почитати, а потім вирушити на прекрасну довгу прогулянку до озера. Він забагато спав, а спати забагато — це ознака депресії. На півдорозі до кухні Морт відхилився від курсу й пішов до видовженої розсувної канапи, що стояла біля панорамного вікна у вітальні.

«А гори воно все, — подумав він, підкладаючи одну подушку під ший, а іншу — за голову. — Я в депресії».

Останньою думкою перед зануренням у сон був повтор: «У нього ще лишилися порахунки зі мною. У цього типа точно лишилися. Він повторювач».

5

Йому наснилося, що він заблукав на неозорому полі кукурудзи. Спотикаючись, бродив від ряду до ряду, і сонце виблискувало на годинниках — їх було по шість на кожній його руці, й усі показували різний час.

«Будь ласка, допоможіть! — кричав він. — Хто-небудь, рятуйте! Я заблукав, мені страшно!»

Попереду обабіч ряду зашелестіла, розсуваючись, кукурудза. З одного боку вийшла Емі. З другого — Джон Шутер. І обое в руках тримали ножі.

«Я впевнений, що владнаю цю справу, — промовив Шутер, поки вони наближалися до нього зі здійснятими ножами. — Переконаний, що з часом твоя смерть стане загадкою навіть для нас».

Морт розвернувся, щоб утекти, але його схопила за пояс чиясь рука (рука Емі, він у цьому не сумнівався) і смикнула назад. А тоді ножі, що виблискували на гарячому сонці цього велетенського таємного саду...

6

Розбудив його за годину з чвертю телефон. Морт видряпався зі страхітливого сну — хтось гнався за ним, ось і все, що він чітко запам'ятав — і змучено сів на дивані. Йому було страшенно душно; кожен дюйм шкіри, здавалося, спливав потом. Поки він спав, сонце пробралось на цей бік будинку й підігрівало його крізь скляну стіну бозна-скільки часу.

Морт побрів у коридор до столика, на якому стояв телефон, ступаючи, мов людина в костюмі дайвера, яка йде проти течії річки. У голові повільно й глухо гупало, а в роті наче насрав давно здохлий ховрах. Із кожним кроком уперед коридор неначе віддалявся на крок, і Мортіві вже не вперше спало на думку, що в пеклі, напевно, всі почуваються точнісінько так само, як після тривалого важкого сну в спекотливий полудень. Але найбільше дошкуляли не тілесні страждання. Найбільше діяло те гнітюче відчуття дезорієнтації, відчуття, що ти чомусь опинився за межами власного тіла — і бачиш усе розпливчато, так, ніби дивишся на все, як спостерігач, крізь подвійний об'єктив телекамери.

Він підняв трубку, думаючи, що то Шутер.

Так, це він, точно він... єдина людина у світі, з якою мені не варто розмовляти, коли я не можу бути насторожі, й таке відчуття, що одну половину мого розуму відстібнули від іншої. Звісно, це він, а хто ж іще?

— Алло?

Дзвонив не Шутер, але, слухаючи голос, що ожив на тому кінці дроту, й відповівши на його привітання, він зрозумів, що на світі є ще принаймні одна людина, з якою йому краще не розмовляти у вразливому стані.

— Привіт, Морте, — сказала Емі. — У тебе все гаразд?

7

Трохи ближче під вечір Морт одягнув дуже велику фланелеву сорочку, що на початку осені правила йому за куртку, і пішов на прогулянку, на яку варто було вибратися раніше. Кіт Бублик проводжав його, поки не переконався, що Морт усерйоз надумав гуляти, а тоді повернувся до будинку.

Він крокував повільно, неквапливо, насолоджуючись вишуканим надвечір'ям, здавалося, всуціль зітканим із небесної блакиті, багряного листя й золотистого повітря. Ішов, тримаючи руки в кишенях, прагнучи, щоб тиша озера проникла крізь шкіру й заспокоїла його, як це завжди було раніше, — він підозрював, що саме заради цього переїхав сюди замість лишитися в Нью-Йорку, як цього чекала Емі, поки вони повільно, але впевнено просувалися в бік розлучення. Морт переїхав сюди, бо місцина була магічна, особливо восени, а він по приїзді відчув, що коли на світі і є жалюгідний невдаха, якому потрібно трохи магії, то це він. І якщо ця магія підведе його тепер, коли з письма вже нічого не виходить, то він не знав, що робити далі.

Та, як виявилось, хвилюватися причин не було. Минуло трохи часу, і тиша та незвичайна атмосфера напруженого очікування, що завжди спускалася на Ташморське озеро, коли, нарешті, надходила осінь і роз'їждалися літні відпочивальники, почали справляти на нього свій цілющий вплив, розслабляючи, немов делікатні потиски рук. Але тепер йому було про що подумати, крім Джона Шутера; тепер треба було думати ще й про Емі.

— Авжеж, у мене все гаразд, — відповів Морт тоді, обережно добираючи слова, немов п'яниця, який прагне переконати людей, що він тверезий. Насправді ж він був такий причмелений, що сам собі здавався п'яненьким. Завеликі обриси слів не поміщалися в роті, неначе уламки м'якого, крихкого каменю, і просувався вперед він із великою обережністю, навпомацки пробираючись крізь початкові формальності й гамбіти телефонної розмови, ніби розмовляв уперше. — А ти як?

— А, нормально, я нормально, — відповіла вона й заливчasto розсміялася. Цей нетривкий смішок зазвичай означав, що вона або фліртує, або несамовито хвилюється, а Морт сумнівався, що вона з ним фліртує — не той етап. Але від думки про те, що їй теж ніяково, його хвилювання трохи вляглося. — Просто ти там зовсім сам, що завгодно може статися, і ніхто не дізнається... — вона раптово замовкла.

— Насправді я не сам, — лагідно відповів він. — Тут сьогодні пані Гевін була, та й Грег Карстерз завжди десь неподалік вештається.

— Ой, я й забула про ремонт даху, — мовила Емі, і на якусь мить йому стало аж дивно від того, як природно вони розмовляють, як природно й нерозлучено. «Нас послухаєш, — подумав Морт, — то нізащо не здогадаєшся, що в моєму ліжку спить негідник-ріелтор... тобто в моєму колишньому ліжку». Він чекав, що от-от повернеться гнів — зболений, ревнивий, зрадженний гнів, — але на тому місці, де колись були ці живі, хай навіть і неприємні почуття, ворухнулася лише примара.

— А Грег не забув, — запевнив він її. — Приїхав учора й півтори години повзав по даху.

— І як там, багато роботи?

Морт їй розказав, і наступні п'ять хвилин, поки він поволі прокидався, вони обговорювали дах; говорили про той старий дах так, неначе між ними все незмінно, усе так, як завжди було, так, наче наступне літо вони проведуть під новим кедровим гонтом, достоту так, як минулі дев'ять літ вони проводили під старим кедровим гонтом. «Дайте мені дах, дайте трохи гонту, — подумав Морт, — і я балакатиму з цією сукою довіку».

Підтримуючи розмову й слухаючи себе, він відчував, як глибшає відчуття нереальності того, що відбувається. Він неначе знову занурювався в той стан напівпритомного, напівсонного зомбі, у якому взяв трубку, і врешті-решт зрозумів, що більше не може це витримувати. Якщо то було якесь змагання, щоб перевірити, хто найдовше зуміє вдавати, ніби останньої

половини року не було взагалі, то він хотів визнати свою поразку. Дуже хотів.

Вона саме розпитувала, де Грег збирається купувати кедрове покриття і чи залучатиме він бригаду з міста, коли Морт вклинився в потік її слів.

— Емі, чого ти дзвониш?

Запала коротка мовчанка, під час якої він відчував, як вона перебирає в голові різні варіанти відповіді, а потім відкидає їх, наче капелюшки міряє, і саме це і збурило в ньому давній гнів. То була одна з притаманних їй рис (одна з небагатьох), про яку він відверто міг сказати, що терпіти в ній цього не може. Ця абсолютно несвідома двоєдушність.

— Я ж тобі сказала, — врешті відповіла вона. — Хотіла поцікавитися, чи все в тебе добре. — Судячи з голосу, вона знову була збентежена і не впевнена в собі, а це зазвичай означало, що вона говорить правду. Коли Емі брехала, то це завжди звучало так, наче вона тобі розказує, що Земля кругла. — У мене виникло погане передчуття... я знаю, ти в них не віриш, але думаю, ти знаєш, що вони в мене бувають і що я в них вірю... правда ж, Морте? — У цих словах не було ані її звичної бравади, ані захисту шляхом нападу, ось що дивувало — Емі говорила ледь не благальним тоном.

— Так, я це знаю.

— Ну, то в мене було передчуття. Я саме готувала собі сендвіч на обід, і раптом здалося, що ти... що у тебе там не все добре. Я трохи перечекала, подумала, що минеться. Але не минулося. Тому я все-таки подзвонила. У тебе справді все гаразд?

— Так.

— І нічого не сталося?

— Ну, дещо таки сталося, — після кількох секунд внутрішньої суперечки відповів він. І подумав, що, можливо, навіть імовірно, Джон Шутер (якщо це його справжнє ім'я та прізвище, наполегливо додав розум) намагався розшукати його в Деррі перед тим, як приїхати сюди. Зрештою, саме там, у Деррі, Морт

повинен був перебувати о цій порі року. Може, сама Емі Шутера сюди й відправила.

— Так я і знала. Ти поранився тією клятою бензопилкою? Чи...

— Нічого такого, що вимагало б госпіталізації, — з легкою посмішкою відповів він. — Просто дрібна неприємність. Емі, тобі ім'я Джон Шутер про щось говорить?

— Ні, а що?

Він тихо зітхнув крізь міцно зціплені зуби — від роздратування. Емі була дуже розумною жінкою, але чомусь між мозком і ротом у неї завжди ставалося коротке замикання. Морт пригадав, як колись розмірковував, чи не замовити для неї футболку з написом «СПОЧАТКУ ГОВОРЮ, ПОТІМ ДУМАЮ».

— Не кажи так зопалу «ні». Подумай, поміркуй. Це високий чоловіча, футів із шість на зріст, і, на мій здогад, йому років сорок п'ять. Обличчя на вигляд старіше, але рухався він, як людина, якій близько сорока п'яти. Лице як у селянина. Обвітрене, засмагле, зморшкувате від сонця. Коли я його вперше побачив, то подумав, що він схожий на персонажа Фолкне...

— Морте, у чому річ?

Отепер усе минуле накопило на нього вповні; тепер він знову зрозумів, чому, попри весь свій тодішній біль і розгубленість, не піддався на власне бажання (яке переважно відвідувало його вночі) спитати в неї, чи не можуть вони бодай *спробувати* примирити між собою ті розбіжності, що були між ними. Морт здогадувався, що, якби він досить довго й наполегливо випрошував, вона б погодилася. Але факти — це факти; у їхньому шлюбі було набагато більше проблем, ніж продавець нерухомості. Ті вимогливі нотки, що з'явилися в її голосі, — ось іще один симптом того, що вбило їхні стосунки. «Що ти знову накоїв? — запитав... ні, зажадав тон її слів. — У що знову вляпався? Пояснюй негайно».

Він заплющив очі їй, перед тим як відповідати, знову видихнув повітря крізь зціплені зуби. Потім розповів їй про Джона Шутера і Шутерів рукопис та власне оповідання. Емі чітко пам'ятала «Сезон сівби», але ніколи в житті не чула про чоловіка, якого

звали Джон Шутер. (Прізвище не з тих, які легко забуваються, сказала вона, і Морт був схильний з нею погодитися¹.) І вона точно його не бачила.

— Ти впевнена? — не вгавав Морт.

— Так, я переконана, — з голосу Емі було зрозуміло, що їй уже набридла його настирливість у розпитуванні. — Відколи ти поїхав, я нікого такого не бачила. І перш ніж ти попросиш, щоб я не казала зопалу «ні», дозволь тебе запевнити, що я дуже чітко пам'ятаю майже все, що з тієї пори сталося.

Емі зробила паузу, і він зрозумів, що говорить вона із зусиллям, а може, навіть зі справжнім болем. І щось дрібненьке та лихеньке в його душі зраділо. Але загалом Морт не тішився; більша частка його душі відчувала огиду через те, що навіть дрібна її крихта радіє з цього приводу. Однак на внутрішнього тріумфатора це не справило ні найменшого впливу. Нехай проти нього були голоси більшості, але він залишався невразливим до спроб Морта — більшої частки Мортової душі — видерти його з корінням.

— Може, Тед його бачив, — сказав він. Тедом Мілнером звався той ріелтор. Йому досі не вірилося, що вона кинула його заради ріелтора, і частково в тому-то й полягала проблема — у тому бундючному гонорі, через який усе й дійшло до ручки. Не буде ж він стверджувати, особливо перед самим собою, що він невинний, мовби овечка, правда?

— Це жарт, можна сміятися? — голос в Емі звучав сердито, присоромлено, жалібно та виклично водночас.

— Ні, — відповів Морт. На нього знову почала напливати втома.

— Теда тут немає, — сказала вона. — Тед сюди не приходив майже ніколи. Я... я до нього їжджу.

«Дякую, Емі, що поділилася зі мною», — ледве не сказав він, але прикусив язика. Гарно було б хоч одну розмову завершити, не перекидаючись звинуваченнями. Тому він не подякував за те,

¹ Від англ. Shooter — стрілець.

що поділилася, і не сказав «це зміниться», а найголовніше — не спитав, що з тобою, чорт забирай, не так, Емі?

Насамперед тому, що в такому разі вона про те саме спитала б у нього.

8

Емі порадила йому зателефонувати до Дейва Ньюсома, ташморського констебля. Зрештою, той чоловік може бути небезпечним. Морт відповів їй, що не бачить у цьому особливої потреби, принаймні поки що, але якщо «Джон Шутер» іще раз завітає з візитом, то він теленькне до Дейва. Обмінявшись ще кількома ходувльними люб'язностями, вони розпрощалися й повісили трубки. Морт відчував, що вона досі мізкує над його розмитим припущенням, що Тед, можливо, сидить зараз у кріслі Ведмедика Морті й спить у його ліжечку, але він справді не знав, чи довго зміг би ще уникати згадки про Теда Мілнера. Зрештою, той мужик став частиною життя Емі. І це вона йому зателефонувала, от у чому штука. У неї було одне з тих її дивних передчуттів, і вона подзвонила йому.

Морт дістався того місця, де приозерна стежка розгалужувалася. Права її гілка вела на крутий берег, що тягнувся до Лейкдрайв. Він рушив тією доріжкою — неспішно, розсмаковуючи осінні кольори. А коли завернув за останній вигин, звідки вже було видно вузьку стрічку асфальту, то чомусь не здивувався, побачивши запарований синій універсал із міссісіпськими номерами, припаркований там і схожий на вічно битого пса, прикутого ланцюгом до дерева, — а також худу фігуру Джона Шутера, що стояв, спираючись на правий бризковик машини і тримаючи руки згорнутими на грудях.

Морт очікував, що зараз серце прискорить свій ритм, що тілом пройде хвиля адреналіну, але серце билось нормально, а залози не поспішали висловлювати свою думку, вирішивши поки що зачайтися.

Знову вийшло сонце, що перед тим сховалося за хмари, і осінні барви, й без того яскраві, неначе спалахнули вогнем. Знову

виникла його власна тінь, темна, довга й чітко окреслена. Чорний круглий Шутерів капелюх став ще чорнішим, його синя сорочка ще більше посиніла, а повітря було таким прозорим, що чоловік мав такий вигляд, ніби його ножицями вирізали з клаптя іншої реальності, яскравішої й вітальнішої, ніж та, яку щодня спостерігав Морт. І він зрозумів, що помилявся щодо причин, які заважали йому подзвонити Дейвові Ньюсому, — помилявся чи трохи піддурював як себе, так і Емі. Насправді йому хотілося розібратися з цією справою самотужки. «А може, просто довести собі, що є такі справи, з якими я ще здатен розібратися», — подумав він і знову рушив угору схилом, туди, де стояв, спираючись на свою машину й чекаючи його, Джон Шутер.

9

Прогулянка вздовж озера була довгою та неспішною, і дзвінок Емі був не єдиною проблемою, яку Морт обмірковував, вряди-годи переступаючи або обходячи стовбур поваленого дерева чи зупиняючись, щоб пустити плаский камінець поверхнею води (у дитинстві він чудово вмів це робити — вони називали це «жабкою», — камінець у нього підстрибував до дев'яти разів, але цього дня його абсолютним максимумом були чотири стрибки). Ще він думав про те, як йому дати раду ситуації з Шутером, коли і якщо той з'явиться знову.

Правду кажучи, коли Морт побачив, що два оповідання майже ідентичні, то відчув скороминущу (а може, не таку вже й скороминущу) провину. Але її він подолав. Бо здогадувався, що то просто спільне для всіх авторів художньої літератури почуття винуватості, яке час від часу їх навідує. Що ж до самого Шутера, то на його адресу він відчував лише роздратування, гнів... і якусь полегкість. Багато, надто багато місяців його переповнювала лють, яку він не мав на кого спрямувати. Добре було нарешті знайти віслюка, до якого можна пришпилити цей гнилий, смердючий хвіст.

Морт чув давню приповідку: якщо чотириста мавп чотири мільйони років лупитимуть по чотирьохстах друкарських

машинках, то одна з них надрукує повне зібрання творів Шекспіра. Але він у це не вірив. Якби навіть то була правда, Джон Шутер не був мавпою і навіть близько не міг стільки прожити, байдуже, скільки в нього на обличчі зморщок.

Отже, це Шутер сплагіатив його оповідання. Чому він вибрав саме «Сезон сівби», було поза межами Мортового розуміння, але він знав, що саме так воно й сталося, бо випадковість відкинув — і надто, чорт забирай, добре розумів, що сам міг поціпити цю свою оповідку, як і всі решта, з «Великого всесвітнього банку ідей», але на сто відсотків був упевнений, що вкрав він її не в пана Джона Шутера з великого штату Міссісіпі.

А тоді звідки Шутер її передер? У цьому, на думку Морта, й полягало найголовніше питання; і його шанс викрити Шутера як плагіатора й шахрая може критися у відповіді на нього.

Можливих відповідей було лише дві, оскільки «Сезон сівби» публікували тільки двічі — спершу в «Еллері Квінз Містері Мегезін», а потім — у його збірці «Монету вкидає кожний». Дати публікації оповідань у збірнику зазвичай указують на сторінці авторських прав на початку книжки, і в книжці «Монету вкидає кожний» видавець цього формату дотримався. Морт переглянув розділ подяк і про «Сезон сівби» з'ясував, що вперше це оповідання було надруковано в червні 1980 року, у журналі «ЕКММ». Саму збірку «Монету вкидає кожний» опублікувало видавництво «Сейнт-Мартін Прес» 1983 року. Подальші перевидання були всі, крім одного, в паперовій обкладинці, але це не мало ваги. Усе, з чим йому треба було попрацювати, — дві дати, 1980-й і 1983-й... а ще зі своєю сповненою надії вірою в те, що, крім агентів і юристів видавництва, ніхто не звертав особливої уваги на ці рядки дрібним шрифтом на звороті титулки.

Сподіваючись, що це доведе його правоту, розраховуючи, що Шутер просто вирішить (як більшість звичайних читачів), що такого оповідання, яке він уперше прочитав у збірці, доти не було, Морт наблизився до чоловіка й нарешті зустрівся з ним лицем до лица на краю дороги.

— Ви, напевно, вже прочитали мою оповідку, — Шутер говорив таким буденним тоном, наче коментував погоду.

— Прочитав.

Шутер повагом кивнув.

— Припускаю, вона вам щось нагадала. Адже так?

— Безперечно, — погодився Морт і з удаваною недбалістю спитав: — А коли ви її написали?

— Я знав, що ви про це питаєте, — Шутер усміхнувся ледь помітною усмішечкою, але більше нічого не сказав. Його руки так і були схрещені на грудях, долонями він притримував боки під пахвами. Він скидався на чоловіка, цілком задоволеного тим, де він перебуває, і готового перебувати там вічно чи принаймні поки сонце не сяде за горизонт і не перестане зігрівати йому обличчя.

— Ну, аякже, — недбало вів далі Морт. — Знаєте, я не міг не спитати. Коли виявляється, що двоє людей написали те саме оповідання, це серйозно.

— Серйозно, — глибоко задумливим тоном погодився Шутер.

— І єдиний спосіб усе це владнати, — провадив Морт, — тобто визначити, хто в кого списав, — це з'ясувати, хто першим написав усі ці слова. — Він зустрівся з блідо-блакитними очима Шутера власним холодним і безкомпромісним поглядом. Десь поблизу в кронах дерев бундючно застрекотіла цикада, та й знову змовкла. — Що скажете? Хіба це не буде правильно?

— Скажу, що буде правильно, — погодився Шутер. — Якраз для цього я сюди й приїхав аж із Міссісіпі.

До Морткових вух долинув гуркіт машини, що наближалася в їхній бік. Обидва повернулися на звук, і на гребені найближчого пагорба виник пікап «скаут» Тома Ірінліфа, здіймаючи позаду себе невеличкий циклон з опалого листя. Том, міцний і здоровий ташморський тубілець сімдесяти з гаком років, був доглядачем усіх тих будинків на цьому боці озера, про які не дбав Грег Карстерз. Проминаючи їх, Том здійняв руку на знак привітання. Морт помахав у відповідь. А Шутер вивільнив руку

з-під пахви і виставив уперед палець — і в цьому дружньому жесті відразу невідь-як оприявнилася безліч років, проведених у сільській місцевості, незліченна і непригадувана кількість разів, коли він точнісінько так само невимушено вітався з водіями вантажівок, і тракторів, і сіноворушилок, і прес-підбирачів, що проїжджали повз. А коли Томів «скаут» зник із поля зору, Шутер повернув руку на місце біля грудної клітки, тож його руки знову були схрещені. Листя на дорозі вляглося, і його сповнений терпеливості, незмигний, ледь не вічний погляд знову повернувся до обличчя Морта Рейні й зупинився на ньому.

— То про що ми говорили? — майже лагідно запитав він.

— Ми намагалися встановити походження, — відповів Морт. — Це означає...

— Я знаю, що це означає, — Шутер зміряв Морта поглядом, у якому проглядав одночасно спокій і легке презирство. — Я розумію, що на мені одяг селяка-гнойовика, воджу я гнійну машину і походжу з давнього уславленого роду селяків-гнойовиків, і, може, це означає, що я й сам гнойовик, але ж не обов'язково я гнойовик *тупий*.

— Так, — висловив свою згоду Морт. — Думаю, не обов'язково. Але те, що ви розумний, також не означає, що ви чесний. Насправді я вважаю, що найчастіше все буває зовсім навпаки.

— Якби я цього не знав, я міг би виснувати це з вашої поведінки, — сухо відрізав Шутер, і Морт відчув, як щоки йому заливає гаряча червона фарба. Він не любив, коли його вичитували, і таке бувало дуже рідко, але Шутер щойно вичитав — і зробив це так легко й невимушено, ніби досвідчений стрілець по тарілочках влучив у глиняного голуба.

Сподівання загнати Шутера в пастку стрімко зменшувалися. Не те щоб вони прямували до нуля, але поменшало їх суттєво. «Розумний» і «проникливий» — не те саме, але тепер він підозрював, що обидві ці риси притаманні Шутерові. Утім зволікати не було сенсу. Морт не хотів перебувати в товаристві цього чоловіка довше, ніж цього вимагали обставини. Дивно, але він навіть чекав цієї конфронтації, щойно до його розуміння дійшло,

що її не уникнути, — можливо, лише тому, що це обіцяло просвіт у рутині, яка вже перетворилася на бридку нудоту. І зараз він хотів покласти цьому край. Морт більше не був переконаний у тому, що Джон Шутер божевільний (принаймні не до кінця був цього певен), але вважав, що цей чоловік може бути небезпечним. Через його невблаганність, чорт забирай. Морт вирішив зробити все можливе й покінчити з цим. Годі вже ходити околяса.

— Пане Шутер, то коли ви написали своє оповідання?

— Може, моє прізвище й не Шутер, — трохи розвеселився чоловік. — Може, це лише псевдонім.

— Ясно. А яке ж ваше справжнє прізвище?

— Я не сказав, що це — не справжнє. Я лише сказав «може». Так чи так, нашої справи це не стосується, — він говорив безжурним тоном, так, неначе його більше цікавила хмарина, яка поволі повзла високим блакитним небом у бік сонця, що хилилося до заходу.

— Гаразд, — сказав Морт, — але те, коли ви написали оповідання, стосується.

— Я написав його сім років тому, — промовив той, вивчаючи хмару. Хмара саме торкнулася краю сонця й набула золотистої облямівки. — У тисяча дев'ятсот вісімдесят другому.

«Попався, — подумав Морт. — Старий хитрючий гад таки ступив у пастку. Точно зі збірки оповідання взяв. «Монету вкидає кожний» вийшла друком у 1983-му, тому він подумав, що можна запросто взяти будь-яку дату до того. Треба було, дядьку, сторінку з авторськими правами читнути».

Морт почекав, коли його сповнить відчуття триумфу, але воно все не приходило. З'явилася тільки мовчазна полегкість від того, що цього психа можна без зайвої метушні послати подалі. А проте йому не давала спокою цікавість, це прокляття письменницького класу. Наприклад, чому саме це оповідання, адже воно вивалося із загального ряду його творів, було відверто нетиповим? І якщо вже цей тип збирався звинуватити його в плагіаті, то чому задовольнився якоюсь скромною оповідкою, коли міг зварганити такий самий, майже ідентичний, рукопис бестселера на кшталт «Сина катеринщика»? Оце міг би бути жир, а так... сміх та й годі.

«Та, мабуть, підробляти романи важко, бо занадто схоже на справжню роботу», — подумав Морт.

— Чому ж ви так довго чекали? — спитав він. — Мою книжку оповідань видали тисяча дев'ятсот вісімдесят третього року, тобто шість років тому. Сьомий уже пішов.

— Бо я не знав, — відповів Шутер. Відірвавшись, нарешті, від споглядання хмари, він знову зміряв Морта тим своїм злегка презирливим поглядом, від якого робилося незатишно. — Такі, як ви, люди такого ґатунку, як ви, думають, що всі, хто живе в Америці чи навіть у тих країнах, де видають їхні книжки, читають усе, що вони пишуть.

— Та ні, я не такий наївний, — тепер настала Мортива черга говорити холодно.

— Але ж це не так, — провадив Шутер, пропустивши повз вуха те, що Морт промовив своїм страшнувато-незворушним і дуже твердим тоном. — Це ж зовсім не так. Я тої оповідки до середини червня в очі не бачив. Червня цього року.

Морт хотів було сказати: «А знаєш що, Джонні, хлопчику ти мій? Я теж до середини травня не бачив своєї дружини в ліжку з іншим!» Чи зіб'є це Шутера з пантелику, якщо він справді вимовить щось таке вголос?

Морт подивився цій людині у вічі й вирішив, що краще не треба. З тих споловілих очей так і парувала безтурботність — так туман парує над пагорбами вранці, коли день обіцяє бути пекельно спекотливим.

Шутер тієї миті нагадував проповідника-фундаменталіста, який збирається набрати черпаком щедру порцію вогню й сірки та вилити її на тремтячі голови своєї пастви. І Мортон Рейні вперше відчув, що його пробирає справжній страх перед цією людиною. А втім, він іще й розізлився. Знову з'явилася думка, яка вже навідувала його ближче до кінця першої зустрічі з «Джоном Шутером»: попри весь страх, хай його грім поб'є, якщо він просто стоятиме на місці й мовчки слухатиме, як цей чоловік звинувачує його в крадіжці, — особливо зараз, коли той фактично зізнався в підробці.

— Спробую вгадати, — сказав Морт. — Такий чоловік, як ви, занадто перебірливий, щоб опускатися до читання тієї безвартисної гидоти, яку я пишу. Вам ближчі такі чувачки, як Марсель Пруст і Томас Гарді, так? Увечері, подоївши корів, ви любите запалити сільську газову лампу, таку просту й чесну, поставити її на стіл у кухні — звісно ж, накритий домашньою червоно-білою картою скатертиною — і поринаєте в заспокійливий світ «Тесс»¹ чи «У пошуках утраченого часу»². А на вихідні ви вже зовсім зриваєтеся з ланцюга, вирішуєте показитися й витягаєте Ерскіна Колдвела³ чи Енні Діллард⁴. А про те, що я скопіював вашу оповідку, створену важкою чесною працею, вам розповів хтось із друзів. Так усе відбувалося, пане Шутер... чи як там вас насправді звати?

У голосі з'явилися жорсткі нотки, і він із подивом зауважив, що ледве стримує лютя. Але з не надто великим подивом, як виявилось.

— Ні. У мене нема друзів, — говорив Шутер сухо, як людина, що просто констатує факт. — Ні друзів, ні рідні, ні жінки. Я маю маленький будиночок десь за двадцять миль від Перкінсбурга, і на столі в мене справді лежить картата скатертину, якщо вже ви про це згадали, але в нашому місті є електрика. Газові лампи я запалюю тільки під час бурі, коли зникає струм.

— Я за вас радий, — сказав Морт.

Шутер удав, що не помітив сарказму.

— Цей дім дістався мені від батька, а я трохи добудував його за гроші, які мені лишила бабуся. І в мене справді є стадо молочної худоби, тут ви теж не помилилися. А вечорами я пишу оповідання. У вас, певно, є новомодний комп'ютер з екраном, а я задовольняюся друкарською машинкою.

¹ Роман англійського письменника Томаса Гарді «Тесс із роду д'Ебервіллів» (1891).

² Роман-епосея, головний твір французького письменника Марселя Пруста, створений протягом 1908/1909—1922 років.

³ Колдвел Ерскін (1903—1987) — американський письменник-прозаїк, представник реалістичного напрямку в літературі.

⁴ Діллард Енні (нар. 1945 р.) — американська письменниця, лауреат Пулітцерівської премії.

Він замовк, і якусь мить вони обидва чули, як шурхотить сухе листя, бо здійнявся легкий вечірній вітерець.

— Але про те, що ваше оповідання таке саме, як моє, я сам довідався. Бачте, я вже давненько подумував над тим, чи не продати ферму. Думалося, що, коли в мене буде трохи грошень, я зможу писати вдень, коли голова ясна, бо зараз час є тільки тоді, як посутеніє. Один агент із нерухомості в Перкінсбурзі хотів, щоб я познайомився з чоловіком у Джексоні, у якого багато молочних ферм у Міссісіпі. Я не люблю проїжджати за кермом машини більш ніж десять-п'ятнадцять миль за один раз — голова починає боліти, надто коли трохи треба поїздити містом, бо там на дорогах самі дурні. Тому я сів у автобус. Наготувався вже їхати, та раптом спохопився, що нічого із собою не взяв почитати. *Ненавиджу* довгі поїздки автобусом, коли нема чого почитати.

Морт зловив себе на тому, що мимоволі киває. Він також терпіти не міг поїздки (автобусом, поїздом, машиною) і перельоти літаком без якогось читва під рукою, чогось трохи поживнішого за щоденний випуск газети.

— У Перкінсбурзі немає автовокзалу — «Грейгаунд» зупиняється тільки в Рексолі, та й то хвилин на п'ять, не більше, а тоді їде далі. Я вже зайшов був у двері того «Гаунда» і піднімався сходами, та раптом зрозумів, що сідаю з порожніми руками. Я спитав у водія, чи не зачекає він мене, а він сказав, що чорта з два, він уже й так запізнюється і рушатиме через три хвилини за його кишеньковим годинником. Їду з ним — моє діло, не їду з ним — то можу поцілувати його в задницю, коли знову стрінемося.

«Він ГОВОРИТЬ як оповідач, — подумав Морт. — Хай мені чорт, якщо це не так». Йому хотілося відкараскатися від цієї думки (то був не надто вдалий спосіб мислення), але зробити це ніяк не вдавалося.

— Словом, я забіг у той аптечний магазин. Там у «Перкінсбург-Рексол» є такі дротяні стелажі для книжок у паперових обкладинках, знаєте, ото такі, що обертаються, як у тому придорожньому сільпі недалечко від вас.

— «У Бові»?

Шутер кивнув.

— Точно, так воно зветься. Ну, я захопив першу книжку, яка попалася під руку. Я на неї не сильно дивився, то могла бути й Біблія в м'якій обкладинці. Але то була не Біблія. То була ваша збірка оповідань. «Монету вкидає кожний». І, наскільки я можу судити, то справді були *ваши* оповідання. Усі, крім одного.

Поклади цього край зараз же. Він нарощує тиск пари, тому просто зараз візьми й пробий його бойлер.

Однак із подивом для себе Морт зрозумів, що не хоче цього робити. Можливо, Шутер справді був письменником. Принаймні обом основним вимогам він відповідав: розповідав історію, яку тобі хочеться слухати до самого кінця, навіть якщо ти вже здогадуєшся, яким той кінець буде, і так сильно нагадував шкіряну торбу, повну гівняних побрехеньок, що аж порипував.

Тож замість сказати те, що повинен був (навіть якщо розповідь Шутера якимось дивом багатющої уяви була правдою, він, Морт, випередив його з тим нещасним оповіданням на два роки), він промовив:

— Отже, ви прочитали «Сезон сівби» у «Грейгаунді» минулого червня, поки їхали в Джексон продавати свою молочну ферму.

— Ні. Так сталося, що прочитав я його вертаючи назад. Я продав ферму й вертався «Грейгаундом» із чеком на шістдесят тисяч доларів у кишені. Перші півдюжини оповідок прочитав дорогою туди. Особливого враження вони на мене не справили, але допомогли згаяти час.

— Дякую.

Шутер уважно позирнув на нього.

— Я не збирався вдаватися до компліментів.

— Та чи ж я не знаю?

На мить задумавшись про це, Шутер знизав потім плечима.

— Ну нехай. Вертаючись назад, значить, я прочитав ще два... а потім оте. Моє оповідання.

Він перевів погляд на хмару, що повітряно-пухкою масою переливалася золотом на небі, а потім знову глянув на Морта. Його обличчя, як завше, нічого не виражало, але Морт раптово

зрозумів, що дуже помилився, коли вирішив, буцімто цей чоловік має в собі бодай маленьку крихту спокою чи безтурботності. Те, що він помилково сприйняв за ці риси, насправді було залізною мантиєю самоконтролю, яку Шутер на себе накинув, щоб не придушити Мортон Рейні на місці голими руками. Обличчя було незворушним, проте очі сяяли від найглибшої та найнесамовитішої люті, яку Морт будь-коли бачив у житті. І він зрозумів, що вчинив по-дурному, подавшись нагору стежкою від озера, бо цілком могло так статися, що йшов він назустріч смерті від рук цього типа. Перед ним стояла людина, досить божевільна й розлючена, щоб скоїти вбивство.

— Мене дивує, що ніхто раніше не вивів вас на чисту воду з тою оповідкою. Вона нітрохи не подібна до інших, зовсім, — Шутерів голос досі звучав рівно, але Морт розпізнав у ньому нотки людини, що з усіх сил бореться із собою, аби не накинутися на нього з кулаками, а може, навіть ухопити за горло й душити, душити; нотки людини, яка розуміє, що єдиний стимул, потрібний їй, щоб перетнути межу між говорінням і вбиванням, — чути, як її власний голос підіймається по спіралі до регістрів прихованого гніву; голос людини, що знає, як це фатально легко — перетворитися на юрбу лінчувальників.

Зненацька Мортові здалося, що він опинився в темній кімнаті, де кругом розтяжки, тонкі, завтовшки з волосину, не більше, і всі вони ведуть до вибухівки, що має велику руйнівну силу. Важко було повірити, що лише кілька хвилин тому він відчував, ніби повністю володіє ситуацією. Усі проблеми — Емі, неспроможність писати — тепер видавалися дрібними фігурками на тлі неважливого ландшафту. У певному розумінні вони взагалі перестали бути проблемами. Тепер у нього був лише один клопіт — зостатися живим, рівно настільки, щоб встигнути потрапити додому, не кажучи вже про те, щоб дожити до заходу сонця.

Морт розтулив рота. Але одразу ж і закрив. Тієї миті він не наважувався сказати нічого. У кімнаті було повно розтяжок.

— Мене це дуже дивує, — повторив Шутер тим важким рівним тоном, що тепер за звучанням нагадував відразливу пародію на спокій.

І Морт мимоволі відповів.

— Моя дружина. Їй воно не сподобалось. Вона сказала, що воно не схоже на все, що я писав до того.

— Як ви його роздобули? — розтягуючи слова, спитав Шутер. Його очі осатаніло спалахнули. — От що мене насправді цікавить. Як, у біса, такий грошовитий писака, як ви, потрапив у мою маленьку сраку світу в штаті Міссісіпі й украв мою писанину? Ще я хотів би знати, навіщо, хоча, може, ви й решту теж поцупили. Та наразі мене задовольнить і «як».

Від усієї потворної несправедливості такої думки до Морта із силою невтамованої спраги повернувся весь його гнів. І на мить він геть забув, що на Лейк-драйв, крім нього й цього пришелепи з Міссісіпі, нема ні душі.

— Облиште, — відрізав він.

— Облишити? — Шутер подивився на Морта з якимось незграбним зачудуванням. — Облишити? Що ви, в біса, маєте на увазі? Як це — облишити?

— Ви сказали, що написали своє оповідання у вісімдесят другому, — нагадав Морт. — А я своє написав наприкінці сімдесят дев'ятого. Точної дати не пам'ятаю, але знаю, що вперше його надрукували в червні вісімдесятого. У журналі. Я випередив вас на два роки, пане Шутер чи як там вас насправді. Якщо хтось тут і має право скавчати про плагіат, то це я.

Як так сталося, що чоловік зрушив з місця, Морт не помітив. Щойно вони стояли біля Шутерової машини й дивилися один на одного, і от руки Шутера вже вдавлюють його передпліччя у дверцята водія, а обличчя Шутера притискається лобом до його лоба. Між цією раптовою зміною положень Морт відчув лише неясні поштовхи — його спершу схопили, а потім вихором пронесли до дверцят.

— Брешеш, — просичав Шутер. Його віддих війнув корицею.

— Чорта лисого! — гаркнув Морт і рвонувся вперед, щоб зволитися з-під натиску ваги тіла Шутера.

Той був сильний, майже напевно сильніший од Морта Рейні, але Морт був молодший, важчий і мав змогу відштовхнутися від старого універсала. Йому вдалося розірвати хватку Шутера і відіпхнути його на два-три кроки назад.

«Зараз він на мене накидеться, — подумав Морт. Не бився він ні з ким ще з часів шкільного подвір'я й тамтешньої штурхани з обміном стусанами. Але, на власний превеликий подив, зрозумів, що його розум ясний і спокійний. — Ми влаштуємо кулачну розправу через тупе сране оповідання. Ну гаразд. Усе одно в мене на сьогодні інших планів не було».

Але не склалося. Шутер підняв руки, подивився на них, побачив, що вони стислися в кулаки... і примусив себе їх розтиснути.

Морт бачив, яких зусиль цьому чоловікові коштувало знову вбратися в мантию самовладання, і відчув щось подібне до благоговійного страху. Відкритою долонею Шутер витер собі губи, дуже неспішно й дуже ретельно.

— Доведи, — сказав він.

— Гаразд. Ходімо до мене додому. Я покажу, що написано на звороті титулки тієї книжки.

— Ні, — мовив Шутер. — Начхати мені на ту книжку, з високої гори начхати. Покажи *оповідання*. Покажи той журнал, у якому воно є, щоб я сам міг прочитати.

— Того журналу в мене тут немає.

Він збирався ще щось сказати, але Шутер підняв обличчя до неба й коротко реготнув.

Той сміх більше нагадував тріск, з яким сокира розрубає хмиз для багаття.

— Немає, — повторив він. В очах у нього досі танцювали язики лютого полум'я, проте здавалося, що він знову опанував себе. — Звісно, немає, авжеж.

— Послухайте мене, — сказав Морт. — Раніше ми з жінкою в цьому будинку просто відпочивали влітку. У мене тут є при-

мірники книжок і деякі закордонні видання, але мене публікували й у багатьох журналах — там були статті, есеї та оповідання. Ті журнали лежать у нашому будинку, де ми цілий рік, окрім літа, жили. У тому, що в Деррі.

— Тоді чому ви не там? — спитав Шутер. У його очах Морт прочитав недовіру і водночас задоволення — очевидно, Шутер сподівався, що він спробує якось викрутитися з цієї ситуації, тож, на Шутерову думку, саме це Морт зараз і робив. Тобто намагався зробити.

— Я тут тому, що... — раптом він затнувся. — А звідки ви знали, що я тут?

— Прочитав на звороті книжки, яку купив, — відказав Шутер, і Морт від розчарування та раптового розуміння хотів ляснути себе долонею по лобі. Ну звісно — на звороті обох видань (і на палітурці, і пейпербеку) збірки «Монету вкидає кожний» була його фотографія. Її зробила Еммі, знімок удався досконало. Морт був на першому плані; будинок — на середньому; позаду виднілося Ташморське озеро. Підпис був простий: «Мортон Рейні біля свого будинку в західному Мейні». Тож Шутер подався на захід штату Мейн, і навряд чи йому довелося об'їздити багато містечкових шинків та/або аптечних магазинів, перш ніж він знайшов людину, яка сказала: «Морт Рейні? Так, чорт забирай! У нього хата на Ташморі. Це ж мій друзяка!»

Ну, принаймні на одне запитання він знав, як відповісти.

— Я тут, бо ми з дружиною розлучилися, — пояснив Морт. — Нещодавно документи підписали. Вона лишилася в Деррі. Будь-якого іншого року тутешній будинок стояв би порожній.

— А-ха, — сказав Шутер. І тон його голосу знову довів Морта до сказу. «Ти брешеш, — промовляв його тон, — але в цьому разі це не дуже важливо. Бо я знав, що ти брехатимеш. Урешті, ти ж тільки це й робиш, правда?» — Ну, я б однаково вас знайшов, в одному будинку чи в іншому. — Він пришпилів Морта до місця твердим, мов скеля, непорушним поглядом. — Я б вас знайшов, навіть якби ви переїхали в Бразилію.

— Не сумніваюся, — відповів Морт. — Хай там як, ви помиляєтеся. Чи шахраюєте. Я зроблю вам ласку і вважатиму, що це просто помилка, бо ви *здається* досить щирим...

О Господи, він справді таким здавався.

— ...але я надрукував те оповідання за два роки до того, як ви, за вашими словами, його написали.

І знову Морт помітив спалах божевілля в очах Шутера — який одразу ж зник. Не згас, а вгамувався від шпичаків на ошийнику. Так вгамовують лихого норовливого собаку.

— Кажете, журнал в іншому вашому будинку?

— Так.

— І в журналі є ваше оповідання.

— Так.

— І дата виходу журналу — червень вісімдесятого року.

— Так.

Цей причіпливий катехізіс спочатку драгував Морта (кожному запитанню передувала тривка пауза), але тепер він відчув маленьку надію: бо склалося таке враження, що чоловік намагався себе переконати в правдивості Морткових слів... засвоїти ту правду, подумав Морт, яку «Джон Шутер» і так знав десь глибоко в душі, бо майже повна ідентичність двох оповідань *не була* випадковістю. Він усе ще твердо в це вірив, але вже потроху почав розуміти, що Шутер міг і не пам'ятати, як учинив плагіат. Бо цей чоловік явно був психічно хворим.

Мортіві вже було не так страшно, як перед тим, коли він уперше побачив, що в очах Шутера затанцювали вогники ненависті й люті, немов відображення пожежі в клуні, яку вже ніхто не міг загасити. Коли він штовхнув чоловіка, той заточився, і Морт подумав, що в разі, якщо дійде до бійки, він зможе постояти за себе... чи навіть вкладе противника на лопатки.

Але краще буде, якщо до цього не дійде. Бо десь на задвірках свідомості в нього вже почало формуватися дивне малозрозуміле співчуття до Шутера.

А поважний джентльмен тим часом не збирався сходити зі свого курсу.

— Той інший будинок... той, що зараз належить вашій дружині... він теж у Мейні?

— Так.

— Вона там?

— Так.

Цього разу пауза виявилася набагато довшою. Шутер нагадував Мортів якийсь дивний комп'ютер, що обробляє завеликий об'єм інформації. Врешті, він сказав:

— Даю вам три дні.

— Дуже щедро з вашого боку, — відповів Морт.

Шутер відкопирив верхню губу, вищиряючи зуби, занадто рівні, щоб не запідозрити в них зубні протези, які замовляють поштою.

— Дарма ти легковажиш мною, синку, — промовив він. — Я ледве-ледве стримую себе, щоб не розсердитися, і мені це непогано вдається, але...

— Ви! — закричав на нього Морт. — А як щодо мене? Неймовірно! Ви з'являєтеся нізвідки й закидаєте мені чи не найтяжчий гріх, у якому можна звинуватити письменника, а коли я кажу, що в мене є докази, що ви або помиляєтеся, або безсоромно брешете, ви починаєте гладити себе по загривку за те, що так добре володієте собою! *Неймовірно!*

Шутер прикрив повіки, від чого зразу ж набув хитрого вигляду.

— Докази? — перепитав він. — Не бачу я ніяких доказів. Я чую, що ви балакаєте, але балаканина — це не докази.

— Я ж вам сказав! — заволав Морт, знемагаючи від власного безсилля, наче людина, що гатить кулаками в павутиння. — Я все *пояснив!*

Шутер подивився на Морта довгим поглядом, потім розвернувся й сягнув рукою у відчинене вікно своєї машини.

— Що ви робите? — напружено спитав Морт. Викид адреналіну в тіло готував його опиратися чи вшиватися... найімовірніше, останній варіант, якщо Шутер потягнувся до великого револьвера, який внутрішньому оку Морта раптом послужливо підсунула багата уява.

— Та куриво беру, — заспокоїв його Шутер. — Не кіпішуй.

У руці, яку він витяг із машини, опинилася червона пачка «Пел-Мел». Він узяв сигарети з приладової панелі.

— Будеш?

— У мене свої, — похмуро відповів Морт і витяг із внутрішньої кишені червоної фланелевої сорочки старезну пачку «L&M».

Вони закурили, кожен зі своєї пачки.

— Коли так далі піде, ми поб'ємося, — врешті порушив мовчанку Шутер. — А я цього не хочу.

— Господи Ісусе, та я теж не хочу!

— Насправді хочеш, — заперечив Шутер. Він і далі вивчав Морта поглядом із-під напівстулених повік, з тим своїм виразом сільської проникливості. — У душі ти хочеш саме цього. Але думаю, що бажання побитися в тебе з'явилося не через мене і не через моє оповідання. Тебе там під ковдрою якась інша бджола жалить, тому ти весь такий заведений, і через це все ускладнюється. У душі ти хочеш битися, але ти одного не розумієш. Якщо ми розпочнемо, то бійка не закінчиться, поки один із нас не поляже мертвим.

Морт уважно подивився на Шутера, шукаючи ознак того, що він перебільшує задля драматичного ефекту. Але не побачив їх. Раптом уздовж хребта пробіг холодок.

— Отож даю тобі три дні. Подзвони своїй колишній, хай надсилає журнал із твоїм оповіданням, якщо такий узагалі існує. А я повернуся. Звісно, ніякого журналу немає; думаю, ми обидва це знаємо. Але ти мені нагадуєш людину, якій треба довго і як слід подумати.

І він глянув на Морта із суворою жалістю, що само собою навіювало неспокій.

— Ти думав, тебе ніхто ніколи не викриє, га? — спитав він. — Ти справді так думав.

— Якщо я покажу вам журнал, ви поїдете звідси? — теж запитав Морт. Звертаючись радше до себе, ніж до Шутера. — Насправді мені просто хочеться знати, чи воно взагалі того варте.

Шутер рвучко відчинив дверцята водія і прослизнув за кермо. Швидкість, із якою рухався цей чоловік, щоразу змушувала Морта здригатися.

— Три дні. Проведіть їх так, як вам забажається, пане Рейні.

Він завів двигун. Той тихо захарчав, що свідчило про необхідність його перебрати, і різкий сморід вихлопу зі старої труби забруднив повітря вже пригаслого дня.

— Правда є правда, а справедливість є справедливість. Найперше, що треба зробити, — показати тобі, що я міцно тримаю тебе за одне місце і тобі вже не викрутиться з цього неподобства так, як ти все життя виходив сухим із води. Оце найперше. — Він порожнім поглядом глипнув на Морта через вікно у дверцятах водія. — А друге, — сказав він, — це справжня причина, чому я приїхав.

— І яка ж вона? — мимоволі вихопилося в Морта. То було дивно і бісило навіть не трохи, а дуже, однак до нього в душу знову заповзало безжальне відчуття провини, неначе він справді зробив те, у чому звинувачував його цей сільський бовдур.

— Про це ми поговоримо, — відповів Шутер і рушив на своєму пристаркуватому універсалі вперед. — А поки що подумай, що є правда, а що — справедливість.

— Та ви ненормальний! — закричав Морт, але Шутер уже котив по Лейк-драйв у той бік, де вулиця вливалася в трасу 23.

Морт дивився йому вслід, аж поки універсал не зник із поля зору, а потім повільно побрів додому. І що ближче він підходив до будинку, то більше порожнів його розум. Лють і страх вивітрилися. Йому просто було холодно, навалилася втома, а ще — туга за шлюбом, якого більше не було, а за теперішніми відчуттями — не було взагалі ніколи.

11

Телефон задзеленчав, коли він був уже на середині під'їзної доріжки, що бігла крутим схилом від Лейк-драйв до будинку. Морт припустив бігцем, знаючи, що не встигне, але помчав усе одно, кленучи себе за дурнувату реакцію. От вам і собаки Павлова!

Він саме відчинив ґратчасті двері й вовтузився з клямкою внутрішніх, коли телефон змовк. Увійшовши, Морт пристукнув

за собою двері й подивився на апарат, що стояв на маленькому антикварному столику, який Емі притягла з блошиного ринку в Меканік-Фоллз. Тієї миті йому легко уявилося, що телефон відповідає йому промовистим поглядом, ледве стримуючи пластмасову нетерплячість: «Не питайте, бос, я не створюю новин, я лише про них розповідаю». Морт подумав, що йому слід купити ту машинку, яка записує повідомлення... а може, й ні. Добре це обміркувавши, він дійшов висновку, що телефон не належить до його улюблених пристроїв. Якщо ти справді потрібен людям, вони рано чи пізно знову наберуть твій номер.

Морт зробив собі сендвіч і насипав у миску супу, але зрозумів, що їсти не хочеться. Він почувався самотнім, нещасним і трохи хворим — тому що Шутер заразив його своїм божевіллям. Тож не надто здивувався, що після всього цього захотілося спати. Тужливими поглядами він став подивлятися на канапу.

«Добре, — прошепотів йому внутрішній голос. — Проте пам'ятай: ти можеш втікати, але не зможеш сховатися. Коли прокинешся, ця херня все ще буде на місці, вона нікуди не подінеться».

Воно-то так, подумав він, зате через якийсь час це все зникне, щезне, порине в благословенне небуття. Про короткотермінові рішення можна було напевно сказати тільки одне: це краще, ніж нічого. Він вирішив, що зателефонує додому (розум уперто вважав будинок у Деррі домом, і Морт підозрював, що ця обставина зміниться ще не скоро), попросить Емі знайти примірник «ЕКММ», у якому є «Сезон сівби», й надіслати експрес-поштою. А потім на кілька годин придавить подушку на канапі. Прокинеться в годині о сьомій, з новими силами піде в кабінет і напише ще трохи якоїсь лабуди.

«З таким ставленням ти нічого, крім лабуди, й не напишеш», — докірливо мовив йому внутрішній голос.

— Іди нахер, — відповів йому Морт. Однією з переваг самотнього життя, як на його погляд, було те, що ти можеш скільки душа забажає розмовляти сам із собою вголос і ніхто не поцікавиться, чи ти, бува, не збожеволів.

Він підняв трубку і набрав номер Деррі. Слухав, як поклацують сигнали міжміського з'єднання, і врешті почув найнеприємніші з усіх телефонних звуків: та-та-та — зайнято. Емі з кимось висіла на телефоні, а коли вже Емі це діло починала, то розмова могла затягнутися на багато годин. А то й днів.

— Ну охрінути, як чудово! — вигукнув Морт і спересердя кинув трубку на важіль, та так сильно, що аж теленькнув дзвінок апарата.

Ну — і що тепер, дрібного?

Морт подумав, що можна подзвонити Ізабель Фортін, сусідці, що жила на іншому боці вулиці, але зненацька це видалося йому непосильною працею, а до всього, ще й гемороєм. Ізабель і без того так захопилася їхнім з Емі розлученням, що в її бурхливій діяльності бракувало хіба що знімання домашнього відео. А до того ж було вже по п'ятій, і журнал не вирушить поштовими каналами, що з'єднували Деррі й Ташмор, до завтрашнього ранку, байдуже, коли його сьогодні відправити. Він спробує набрати Емі трохи згодом, увечері, а якщо лінія знову буде зайнята (або Емі доти ще не покладе слухавки, що цілком можливо), то він тоді все-таки подзвонить Ізабель і попросить переказати повідомлення. А поки що сиренина пісня, яку співала йому канапа у вітальні, була надто солодкою, щоб їй не піддатися.

Морт витяг дріт телефону з гнізда (тому, хто намагався до нього пробитися, коли він саме йшов доріжкою, доведеться ще трохи зачекати, будь ласка й красно дякую) і неквапливим кроком пішов у вітальню.

Він поклав подушки в знайоме положення: одна — за головою, друга — під шию, і подивився на озеро, поверхнею якого до призахідного сонця тяглася довга й видовищна золотава доріжка. «Мені ще ніколи в житті не було так самотньо і так безмежно страшно», — з неабияким подивом для себе подумав він. А тоді повіки неспішно зімкнулися над очима, трохи налитими кров'ю, і Морт Рейні, справжнє жахіття для якого було ще попереду, заснув.

12

Йому наснилося, що він у школі, у класній кімнаті.

Клас був знайомим, хоча звідки, він точно сказати не міг. І в цьому класі він був із Джоном Шутером. На згині ліктя в Шутера висіла торба для харчів. Той витяг із неї апельсин і задумливо підкинув його в руці. Дивився він у Мортів бік, але не на самого Морта; його погляд, здавалося, прикипів до чогось понад Мортовим плечем. Розвернувшись, Морт побачив шлакобетонну стіну, дошку й двері з молочно-білим склом у горішній половині. За кілька секунд він зумів розібрати на склі напис задом наперед.

ВІТАЄМО В ШКОЛІ ПОТУЖНИХ СТУСАНІВ

проголошував він. Прочитати напис на дошці було легше.

СЕЗОН СІВБИ

Оповідання Мортон Рейні

Зненацька щось просвистіло в Морта над плечем, ледь-ледь не влучивши в голову. Апельсин. Морт зіщулився, й апельсин гупнув у дошку, репнув, наче гнилий, і забризкав кривавими нутрощами те, що на ній було написано.

Він розвернувся до Шутера.

«Годі!» — закричав дрижачим сварливим голосом.

Шутер знову засунув руку в торбу.

«Що таке? — спитав він спокійно й суворо. — Хіба ти не впізнаєш криваві апельсини одразу ж, коли їх бачиш? Що ж ти за письменник такий?»

І жбурнув ще один. Той забризкав багрянцем Мортове ім'я та повільно поплив стіною додолу.

«Не треба більше!» — пронизливо заверещав Морт, але рука Шутера поволі й невблаганно пірнула в торбу. Довгі зашкарублі пальці встромилися в шкірку видобутого апельсина; бісерини крові проступили на помаранчевій шкірці.

Не треба! Не треба! Будь ласка! Не треба! Я зізнаюся, зізнаюся в усьому, в усьому, тільки зупиніться! Що завгодно, тільки перестаньте! Ви тільки

13

перестаньте, тільки перестаньте...

Він падав.

Морт ухопився за край канапи якраз вчасно, щоб урятуватися від короткочасної й, напевне, болючої мандрівки на підлогу вітальні. Відкотився до спинки канапи й кілька секунд просто лежав, ухопившись і міцно тримаючись за диванні подушки, тремтячи й силкуючись втримати за обскубаний хвіст рештки сновидіння.

Щось там було про класну кімнату, і криваві апельсини, й школу потужних стусанів. Але навіть це вже розвіювалося, а решта сну вже забулася, не лишивши й сліду. Хай що воно було, все відбувалося ніби насправді. Сон був аж занадто реальним.

Урешті Морт розплющив очі, але роздивитися щось було марно; він проспав ще довго після заходу сонця. Усе тіло жакливо затерпло, особливо там, де шия з'єднувалася з хребтом, тож Морт запідозрив, що спав він щонайменше чотири години, а то й усі п'ять. Обережно, навпомацки, відшукав вимикач на стіні вітальні, на диво спромігшись уникнути зіткнення з восьмикутним кавовим столиком і його скляною стільницею (він завжди здогадувався, що столик був істотою напіврозумною і схильною одразу після настання темряви переходити з місця на місце, щоб зручніше було підсідати Мортові ноги), а потім пішов у парадний хол, аби знову набрати номер Емі. Дорогою він позирнув на годинник. Була чверть на одинадцятку. Морт проспав понад п'ять годин... і не вперше. Та йому навіть не доведеться розплачуватися за це, неспокійно борсаючись у простирадлах до ранку, як це бувало раніше; він засне відразу ж, як голова торкнеться подушки в спальні.

Морт підняв слухавку, на мить здивувався, що у вусі — мертва тиша, та потім згадав, що висмикнув клятій тварюці ікло.

Пропустив дріт між пальцями, поки не дістався до вилки, розвернувся, щоб вставити її в гніздо... та й застиг. Зі свого місця він міг визирнути в маленьке віконечко ліворуч від дверей. Звідти можна було побачити задній ґанок, на якому вчора залишив під каменем свій рукопис загадковий і неприємний пан Шутер. Також було видно накритий контейнер для сміття, і на ньому лежала якась річ — дві якісь речі, якщо точніше. Щось біле і щось темне. Щось темне мало огидний вигляд; на мить Морт страшенно перелякався, бо подумав, що там причаївся гігантський павук.

Він кинув телефонний дріт і хутко ввімкнув ліхтар на ґанку. А після цього настала така прогалина часу — Морт не знав, скільки це тривало, та й знати не хотів, — коли він і поворухнутися не міг.

Білою річчю виявився аркуш паперу — досконало звичайний, 8,5×11 дюймів, шматок паперу для друкарської машинки. І хоча до сміттевого контейнера від того місця, на якому стояв Морт, було добрих п'ятнадцять футів, ті кілька слів, виведених на ньому великими друкованими літерами, він зміг прочитати легко. Подумалося, що в Шутера або був олівець із надзвичайно м'яким осердям, або він скористався шматком вугілля для художників. «ПАМ'ЯТАЙ, У ТЕБЕ 3 ДНІ, — було написано на папері. — Я НЕ ЖАРТУЮ».

А чорною річчю був Бублик. Очевидно, Шутер спершу зламав котові шию, а потім прибив його до кришки контейнера викруткою з Мортової повітки для інструментів.

14

Морт і сам не зрозумів, як розвіявся параліч, що міцно стискав його в лабетах. Щойно він стояв, не в змозі поворухнутися, у коридорі біля столика з телефоном і дивився на старенького друзяку Бублика, у якого неначе вироста з грудей викрутка в тому місці, де була пляма білої шерсті, яку Емі любила називати Бубликовим слинявчиком. А вже наступної миті опинився посеред ґанку, відчуваючи, як вгризається під тонку сорочку

холодне нічне повітря, і кидаючи розгублені погляди в шести різних напрямках одночасно.

Але Морт опанував себе. За Шутером уже, звісно, й слід прохолонув. Ось чому він лишив записку. Та й не схожий він був на такого психа, що насолоджувався б, споглядаючи очевидний страх і жах Морта. Так, авжеж, він був шизиком, але впав не з дуба, а з якогось іншого дерева. Він просто використав Бублика, щоб розхитати Морта так, як селянин ломом підважує неслухняний камінь у своїй глушині. У цьому не було нічого особистого; просто робота, яку треба виконати.

А тоді він згадав погляд Шутерових очей того дня і мимоволі затремтів. Ні, це було особисте. Дуже особисте, з усіх боків.

— Він вірить, що я це зробив, — прошепотів Морт до холодної західномейнської ночі, і слова вийшли з рота кривими уламками, обкусаними через цокіт зубів. — Звихнутий сучий син справді вірить, що я вкрав його оповідання.

Морт підійшов поближче до сміттевого бака, і в шлунку все перевернулося, наче там якийсь собака виконав свій собачий трюк. На лобі проступив холодний піт, і Морт засумнівався, що зможе зробити те, що належить. Бубликова голова перехилилася набік, далеко вліво, надаючи йому гротескного запитального вигляду. Зубки, маленькі, охайні й гострі, мов голки, оголилися. Довкола викрутки в тому місці, де її загнали у

(слинявчик)

білу плямку, проступило трохи крові, але не дуже багато. Бублик був приятним котом, любив людей; якби Шутер до нього наблизився, Бублик би не втік. Саме це Шутер і зробив, подумав Морт і витер із лоба хворобливий піт. Узяв kota на руки, переломив пальцями йому шию, наче паличку з-під фруктового льоду, а потім прибив до похилого даху сміттебака, і все це тоді, коли Морт Рейні спав, якщо не сном праведника, то сном пофігіста.

Морт зіжмакав аркуш паперу, засунув його в задню кишеню штанів, а потім поклав руку на груди Бублику. Тільце kota, ще не задерев'яніле й навіть не охолоне повністю, зсунулося під його рукою. У шлунку знову замлоїло, але Морт примусив себе

другою рукою взятися за жовту пластмасову ручку викрутки й витягти її.

Жбурнувши викрутку на ганок, він узяв бідолашного старенького Бублика правою рукою, наче жмут віхтів. Шлунок вирушив у вільне падіння: перекочувався, перекочувався й перекочувався без кінця-краю. Морт підняв одну з двох кришок на контейнері й зафіксував її підпіркою, завдяки якій важка кришка не падала на руки чи голову тому, хто вкладав досередини сміття. Усередині, вишикувані в ряд, стояли три смітники. Морт підняв кришку центрального й обережно поклав туди труп Бублика. Той хутряним палантином ліг на оливково-зелений пакет для сміття фірми «Гефті».

Зненацька його охопила страшна лють на Шутера. Якби чоловік з'явився тієї миті на під'їзній доріжці, Морт, не роздумуючи, накинувся б на нього — повалив би на землю й задушив, якби зміг.

Полегше — це справді заразно.

Може, так воно й було. І, може, йому було на це начхати. Річ була не тільки в тому, що Шутер убив його єдиного компаньйона в цьому самотньому жовтні біля озера; річ була в тому, що він зробив це, поки Морт спав, та ще й так, що старенький другзяка Бублик став чимось огидним, чимось таким, від чого важко було не виригати.

Та найгірше все-таки було те, що йому довелося покласти свого хорошого kota в бак, наче грудку безвартісного сміття.

Поховаю його завтра. На тому м'якому клапті землі зліва від будинку. З видом на озеро.

Так, але сьогодні Бублик лежатиме в принизливому стані на пакеті для сміття в критому сміттевому баку, бо десь неподалік міг причаїтися один чоловік — один божевільний сучий син, — який має зуб на нього через оповідання, про яке Морт Рейні навіть не згадував жодного разу за останні п'ять років чи десь так. Чоловік був божевільним, і, зважаючи на це, Морт боявся ховати Бублика ввечері, бо Шутер міг бути десь там, навіть попри записку.

Я хочу його вбити. А якщо цей схиблений виродок мене провокуватиме ще більше, я таки спробую це здійснити.

Він зайшов у дім, грюкнув дверима й замкнув їх. Потім неспішно пройшовся будинком, замикаючи всі двері й вікна. А коли й це було зроблено, повернувся до вікна біля вхідних дверей і задумливо визирнув надвір, у темряву.

Йому було видно викрутку, що лежала на дошках ганку, і темну круглу діру, яку залишило вістря викрутки, коли Шутер всадив його в праву кришку сміттевого бака.

І враз Морт згадав, що збирався передзвонити Емі.

Він вставив вилку в стінну телефонну розетку. Поспіхом набрав номер.

Пальці звично вистукували по знайомих кнопках, що в сумі становили домашній номер, а тим часом Морт розмірковував, чи варто розказувати Емі про Бублика.

Після початкових виклацувань запала неприродно довга пауза. Він уже збирався повісити трубку, коли пролунав останній «кляц» — такий гучний, що більше нагадував глухий стукіт від падіння. А потім голос робота повідомив йому, що номер, який він набрав, не обслуговується.

— Чудово, — пробурчав Морт. — Емі, що ти там, чорт забирай, наробила? Чесала язиком, поки не зламався?

Він натиснув на кнопку роз'єднання виклику, думаючи, що варто все-таки подзвонити Ізабель Фортін, та, поки силкувався відшукати в пам'яті її номер, телефон задзвонив у руці.

До цього Морт не розумів, що його нерви на межі. Він вереснув і відсахнувся, впустив телефонну трубку на підлогу, а потім ледь не перечепився через прокляту лавку, яку купила Емі й поставила біля телефонного столика, лавку, на яку абсолютно ніхто, зокрема й сама Емі, ніколи не сідав.

Несамовито розмахуючи рукою, він ухопився за книжкову шафу і так уберіг себе від падіння. А тоді підхопив телефон і сказав: «Алло? Шутер, це ти?» Тому що тієї миті, коли здавалося, що весь світ повільно, але впевнено перевертається догори дном, він навіть уявити не міг, хто б то ще міг бути.

— Морте? — то була Емі, і вона ледве не зривалася на крик. Він цей тон за останні два роки шлюбу добре вивчив. То був або

відчай, або лють — найпевніше, останній варіант. — Морте, це ти? Скажи, заради Бога, це ти? Морте?

— Так, це я, — відповів він, раптом відчувши втому.

— Де тебе чорти носили? Я вже *три години* намагаюся до тебе додзвонитися!

— Я спав.

— Ти вимкнув телефон, — тон голосу в неї був утомлений, але обвинувачувальний. Тон людини, яка вже проходила через таке раніше. — Що ж, чемпіоне, ти вибрав для цього чудовий час.

— Я тобі дзвонив близько п'ятої...

— Я була в Теда.

— Але хтось-таки вдома був, — сказав він. — Може...

— Тобто як, хтось був? — блискавично відреагувала вона. — Хто тут міг бути?

— Емі, звідки, в біса, я можу це знати? Це ж ти в Деррі, забула? Ти — Деррі, я — Ташмор. Я знаю тільки одне — коли я тобі дзвонив, було зайнято. Якщо ти була в Теда, тоді, мабуть, Ізабель...

— Я досі в Теда, — сказала вона якимось дивним безбарвним тоном. — І ще довго буду в Теда, хочеться мені цього чи ні. Морте, хтось спалив наш будинок. Хтось спалив його доценту. — І раптом Емі розплакалася.

15

Тепер Джон Шутер увижався Мортові скрізь, тож першим здогадом, коли він приголомшено стояв у коридорі єдиного вцілілого дому Рейні, втискаючи у вухо телефонну трубку, було те, що будинок спалив Шутер. Мотив? Авжеж, полісмене. Він спалив будинок, відреставрований особняк у вікторіанському стилі, що коштував близько 800 тисяч доларів, щоб знищити журнал. «Еллері Квінз Містері Мегезін», якщо бути точним; червнєве число 1980 року.

Та чи міг це скоїти Шутер? Звісно, ні. Між Деррі й Ташмором понад сотню миль, а тільки Бублика ще було теплим і гнучким, кров навколо викрутки липла до пальців, але ще не висохла.

Якби він поспішив...

Та перестань, їй-богу. Вже зовсім скоро ти повісиш на Шутера всіх собак за своє розлучення й за те, що ти спиш шістнадцять годин із кожних двадцяти чотирьох, бо Шутер підсипає тобі в їжу фенобарбітал. А що буде далі? Ти можеш почати писати листи в газету, у яких розказуватимеш, що американський кокаїновий король — це джентльмен із Воронячої Сраки, штат Міссісіпі, і звать його Джон Шутер. Що він убив Джиммі Гоффу¹, а ще то він був сумнозвісним другим стрільцем, який стріляв у Кеннеді з-за трав'янистого пагорба в листопаді 1963-го. Так, цей чоловік психічно хворий... але невже ти справді вважаєш, що він проїхав сто миль на північ і закатурупив твій триклятий будинок тільки заради того, щоб знищити журнал? Особливо враховуючи те, що таких журналів у всій Америці ще лишилося не один і не два? Посерйознішай.

Та все одно... якби він поспішив...

Ні. Це смішно. Та зненацька Морт збагнув, що тепер не зможе показати цьому чоловікові клятий доказ, чи не так? Не зможе. Хіба що...

Кабінет розташовувався в затильній частині будинку; вони переробили під нього горище колишнього сараю для екіпажів.

— Емі, — сказав він.

— Це таке жахіття, — схлипувала вона. — Я була в Теда, і тут подзвонила Ізабель... вона сказала, що там щонайменше п'ятнадцять пожежних машин... вода зі шлангів... натовпи... роззяви... витріщаються... ти ж знаєш, як я ненавиджу, коли люди приходять і витріщаються на будинок, навіть коли він не горить...

Мортові довелося сильно прикусити внутрішній бік щоки, щоб придушити скажений сміх, який так і рвався назовні. Розреготатися зараз було б найгіршим, найнедоречнішим, найжорстокішим з усього, що він міг зробити, — бо він *справді* знав, про що вона говорить. Успіх, що прийшов до нього після довгих років боротьби в обраній професії, дав йому величезну втіху;

¹ Гоффа Джеймс Ріддлі (1913 — точна дата смерті невідома; за припущеннями — 1975) — американський профспілковий лідер, що несподівано зник за загадкових обставин. Його зникнення породило безліч чуток.

часом він почувався людиною, яка проклала собі дорогу в страшних джунглях, де гинула більшість мандрівців, і таким чином здобула казкову нагороду. Емі раділа за нього, принаймні спочатку, але для неї в цьому всьому був дуже неприємний мінус: повна втрата приватності — навіть окремішності.

— Так, — мовив Морт якнайделікатніше, усе ще прикушуючи щоки, щоб захиститися від сміху, що йому загрожував. Якби він розсміявся, то через її невдалу побудову речення, але вона б зрозуміла інакше. Надто вже часто за роки їхнього шлюбу Емі неправильно тлумачила його сміх. — Так, мила, я знаю. Розкажи, що сталося.

— Хтось спалив наш будинок! — плакала в трубку Емі. — От що сталося!

— І від нього нічого не лишилося?

— Так. Це начальник пожежної бригади сказав, — він чув, як судомно вона ковтає слину, намагаючись опанувати себе, та потім сльози знову полилися дощем. — Він з-з-згорів д-д-доценту!

— Навіть мій кабінет?

— З-з-з н-нього в-все п-п-почалося, — шморгала вона. — Ну, так головний пожежник сказав. І це в'яжеться з тим, що бачила Петті.

— Петті Чемпіон?

Чемпіонам належав будинок поряд із Рейні праворуч; дві ділянки відокремлювала смуга тисових дерев, що впродовж років потроху дичавіли.

— Так. Мorte, хвилинку.

У трубці пролунав потужний гудок — вона висякала носа. А коли знову заговорила, то здавалася вже більш зосередженою.

— Петті вигулювала собаку, так вона сказала пожежникам. Це було майже одразу після настання сутінків. Вона проходила повз наш будинок і побачила машину, що стояла перед портиком. Потім почула зсередини якийсь тріск і побачила вогонь у великому вікні твого кабінету.

— А вона роздивилася, що то була за машина? — спитав Морт. У шлунку знову зродилася нудота. До його свідомості наreshtі

дійшла новина, і на її тлі справа Джона Шутера вже не здавалася такою важливою. Там був не лише клятий випуск «ЕКММ» за червень 1980 року; там залишилися майже всі його рукописи, як опубліковані, так і ті, яких він не закінчив, а ще більшість перших видань, закордонних видань, авторських примірників.

О, і це ще тільки початок. Вони втратили всі свої книжки, чотири тисячі томів. Увесь одяг Емі згорів, якщо збитки такі великі, як вона сказала, і старовинні меблі, які вона колекціонувала — іноді за його допомогою, але здебільшого все-таки самотужки, — перетворилися на попіл. Її коштовності та їхні особисті документи: страхові поліси й таке інше — найімовірніше, не постраждали (сейф, захований у глибині гардеробної на другому поверсі, мав бути вогнетривким), але від турецьких килимів лишився тільки попіл, близько тисячі відеокасет стали розплавленими кавалками пластмаси, аудіовідеоапаратура... його одяг... їхні фотографії, тисячі фотографій...

Господи Ісусе, а він щонайперше подумав про той триклятий журнал.

— Ні, — сказала Емі, відповідаючи на його запитання, про яке він уже й думати забув, шокований громадям особистих збитків, — вона не бачила, що то за машина. Каже тільки, що подумала, що хтось кинув у вікно коктейль Молотова чи щось таке. Бо вогонь спалахнув у вікні відразу після того, як задзеленчала розбита шибка. Вона каже, що рушила під'їзною доріжкою до будинку, аж раптом відчинилися двері кухні й звідти вибіг якийсь чоловік. Бруно на нього загавкав, але Петті злякалася й потягла пса назад, хоча, вона каже, він так напнув повідець, що ледве не вирвав його з її рук.

Далі чоловік сів у машину й завів двигун. Увімкнув фари, й Петті каже, вони її засліпили. Вона затулила очі руками, а машина заревіла й рвонула з-під портика... так вона розказувала... а вона втислася в наш паркан перед будинком і Бруно підтягувала до себе, як тільки могла, бо водій би його збив. А потім він звернув з доріжки й поїхав по дорозі, дуже швидко поїхав.

— А яка то була машина, вона так і не побачила?

— Ні. Спочатку було темно, а потім, коли в тебе в кабінеті зайнялася пожежа, її засліпили вогні фар. Вона побігла додому й викликала пожежників. Ізабель каже, вони швидко приїхали, але ти ж знаєш, який наш будинок старий... тобто був старий... і... і як швидко горить суха деревина... особливо якщо підлити бензину...

Так, він знав. Старий, сухий, дерев'яний — не будинок, а хвороблива мрія палія. Але хто? Якщо не Шутер, то хто? Ця страхітлива новина, що надійшла наприкінці подій того дня, немов бридотний десерт після гидезної вечері, майже цілковито паралізувала його здатність мислити.

— Він сказав, що, найімовірніше, то був бензин... ну, головний пожежник... він приїхав першим, але потім під'їхала поліція, і вони все розпитували, Морте... про те, чи є в тебе вороги... *вороги...* і я сказала, що навряд чи в тебе є вороги... я намагалася відповісти на всі його запитання...

— Я переконаний, ти зробила все, що могла, — м'яко промовив він.

Але вона говорила далі, так, ніби й не чула його, говорила задиханими трикрапками, наче телеграфіст, що передає по дротах лиховісні новини.

— Я не знала, як їм сказати, що ми *розлучені*... а вони ж, звісно, не знали... врешті, їм Тед про це сказав... Морте... мамина Бібля... вона лежала на столику біля ліжка в спальні... там були фотографії моїх рідних... і... і то було єдине... єдине, що мені від неї л-л-лишилося...

Її голос потонув у згорьованих риданнях.

— Я приїду вранці, — запропонував він. — Якщо виїду о сьомій, то буду на місці близько пів на десяту. Може, й о дев'ятій, уже ж не літо, дороги не забиті. Де ти ночуватимеш? У Теда?

— Так, — відповіла вона. — Морте, я знаю, що ти його не любиш, але не знаю, що б я без нього сьогодні робила... як би я це все витримала... *ти* ж розумієш... усі їхні розпитування...

— Тоді я радий, що він із тобою, — рішуче відказав Морт. Спокій і *цивілізованість* власного голосу вразили його самого. — Потурбуйся про себе. Пігулки в тебе поруч? — останні шість років

їхнього шлюбу вона мала рецепт на транквілізатори, але вживала їх тільки перед перельотом... або, згадав він, перед якимись його публічними виступами й участю в різних заходах. Тих, які намагали присутності Виконувачки Обов'язків Дружини.

— Вони були в шафіці для ліків, — безбарвним голосом відповіла вона. — Але нічого страшного. Стресу я не відчуваю. Просто дуже нещасна.

Морт хотів їй сказати, що це те саме, але вирішив, що краще промовчати.

— Я приїду якнайшвидше, — пообіцяв він. — Якщо думаєш, що я можу чимось зарадити, приїхавши вже сьогодні вночі...

— Ні, — відповіла вона. — Де ми зустрінемося? У Теда?

Раптом виник непроханий спогад: він побачив свою руку, яка тримала покоївчин ключ. Побачив, як він прокручується в замковій шпарині дверей мотельного номера. Побачив, як відчиняються двері. Здивовані обличчя над ковдрою: Емі — ліворуч, Тед Мілнер — праворуч. Його зазвичай стильна зачіска розкошлалася й пом'ялася від сну, і Мортові він трохи нагадував Альфальфу зі збірника комедійних короткометражок «Малі шибеники». Розкуйовджене від сну Тедове волосся також уперше зробило його реальним в очах Морта. Він бачив їхній переляк і голі плечі. І зненацька, майже недоречно, подумав: «Жінка, що краде в тебе кохання, коли, крім кохання, в тебе нічого й нема».

— Ні, — відповів він, — не в Теда. Може, у тій маленькій кав'ярні на Вічем-стрит?

— Тобі краще, щоб я прийшла сама? — голос Емі звучав не сердито, але, судячи з ноток, вона *готова* була розсердитися. Як добре я її вивчив за ці роки, подумав він. Кожен рух, кожную модуляцію голосу, кожен поворот фрази. І як добре вона, певно, вивчила мене.

— Ні, — сказав він. — Приводь Теда. Усе гаразд.

Не гаразд, але можна змиритися. Так Морт думав.

— Тоді о пів на десяту, — підсумувала Емі. І трохи відпустила кнопку готовності, судячи з того, що він почув. — У Марчмана.

— Це так та кав'ярня називається?

— Так. Ресторан Марчмана.

— Добре. О пів на десяту чи трохи раніше. Якщо я буду першим, залиши знак крейдою на дверях...

— ...а якщо я буду першою, я його зітру, — закінчила вона відповіддю з давнього катехізису, і обоє тихо розсміялися. Але Морт виявив, що навіть сміх завдає болю. Так, вони добре знали одне одного. Чи ж не для того й існують усі ті роки, проведені разом? І чи не тому так, чорт забирай, боляче стає, коли відкриваєш, що ці роки не лише *можуть* скінчитися — вони насправді скінчилися?

Зненацька він згадав про записку, яка стирчала під однією з двох кришок сміттєбака: ПАМ'ЯТАЙ, У ТЕБЕ З ДНІ. Я НЕ ЖАРТУЮ. Він хотів було сказати: «Емі, в мене тут у самого незначні проблеми виникли», — але зрозумів, що їй і без того вистачає горя, тому навантажувати її ще більше не буде. То був його клопіт.

— Якби це сталося пізніше, ти б хоч *свої* речі встиг вивезти, — сказала вона. — Не хочу навіть думати про всі ті рукописи, які ти втратив, Морте. Якби ти ще два роки тому замовив вогнетривкі шухляди, як тобі радив Герб, то, можливо...

— Думаю, це неважливо, — сказав Морт. — Рукопис нового роману в мене тут, із собою. — «Аякже. Усі чотирнадцять гівняних дерев'яних його сторінок». — До біса решту. Побачимось завтра, Емі. Я

(*кохаю тебе*)

Але слова лишилися за стуленими губами. Вони розлучилися. Хіба він *може* досі її кохати? Збочення якесь, якщо так. Та навіть якби й так, хіба в нього є право про це казати?

— Я дико шкодую, що все так сталося, — натомість промовив він.

— Я теж, Морте. Дуже-дуже шкодую, — і вона знову розплакалася. Тепер він почув, як хтось на тому боці — жінка, ймовірно Ізабель, — її втішає.

— Емі, лягай і спробуй заснути.

— Ти теж.

Морт повісив трубку. Враз будинок видався йому набагато тихішим, ніж у всі попередні ночі, коли він був тут сам; він не чув

нічого, крім нічного вітру, що шепотів під дахом, та ухкання гагари десь дуже далеко на озері. Морт витяг із кишені записку, розрівняв її, перечитав. Такі речі треба відкладати, щоб зберегти для поліції. Власне, таких речей навіть торкатися не можна, поки поліція їх не сфотографує і не виконає над ними свої шаманські танці з бубном. То був — барабанний дріб і сурмлення труб, будь ласка — РЕЧОВИЙ ДОКАЗ.

«Та ну нахрін», — подумав Морт і знову зіжмакав аркуш. Ніякої поліції. Місцевий констебль, Дейв Ньюсом, найпевніше, не згадає, що він їв на сніданок, коли надходить пора обідати, а звертатися до окружного шерифа чи поліції штату Морт не хотів. Зрештою, ніхто не намагався позбавити його життя; вбили його kota, але кіт — не людина. А на тлі катастрофічної новини, яку повідомила Емі, Джон Шутер уже не здавався таким важливим. Він був одним зі Схибнутих, у нього тасувалися вальти, й він міг бути небезпечним... але Морт хотів спробувати владнати цю справу власними силами, хай навіть Шутер і небезпечний. *Особливо*, якщо він небезпечний.

Будинок у Деррі важив більше, ніж Джон Шутер та його божевільні ідеї. Він був важливішим навіть за те, хто скоїв підпал, — Шутер чи ще якийсь неадекват, що зацаїв образу, мав проблему з психікою або був ображеним і психічно хворим одночасно. Будинок та, мабуть, Емі. Відчувалося, що їй погано, тож нікому з них не зашкодить, якщо він спробує її втішити, як уміє. Може, вона навіть...

Але він заборонив собі думати про те, що може зробити Емі. Далі на цій дорозі Морт не бачив нічого, крім болю. Краще вважати, що цю дорогу перекрито назавжди.

Він пішов у спальню, роздягнувся й ліг, підклавши руки під голову. Знову заухкала гагара, відчайдушно й далеко. Йому знову подумалося, що десь там, у темряві, може скрадатися Шутер, із блідим круглим обличчям під дивацьким чорним капелюхом. Шутер був божевільним, і те, що він із Бубликом розправився за допомогою рук та викрутки, не заперечувало того, що в нього все-таки може бути при собі зброя.

Але Морт сумнівався, що Шутер десь там, озброєний чи ні.

«Дзвінки, — подумав він. — Дорогою до Деррі треба буде зробити щонайменше два. Один — Ґрегові Карстерзу, другий — Гербові Крікмору. Якщо я виїду о сьомій, то зарано буде дзвонити звідси, але можна буде з таксофону в Огасті...»

Морт перевернувся на бік, думаючи, що після всього не засне ще довго... але сон накотив на нього рівною темною хвилию, і якщо хтось приходив подивитися на нього через вікно, поки він спав, то йому про це було невідомо.

16

Будильник розбурхав його о чверть на сьому. Півгодини пішло на те, щоб поховати Бублика на піщаній смузі між будинком та озером, і вже о сьомій він сидів за кермом, як і було заплановано. Пройшовши десять миль, уже неподалік від в'їзду до Меканік-Фолз (галасливого мегаполісу з текстильною фабрикою, яку закрили 1970 року, п'ятьма тисячами душ і жовтою блимавкою на перехресті трас 23 та 7), Морт помітив, що його старий «б'юїк» от-от заглухне. Довелося заїхати на заправку «Біллз Шеврон», кленучи себе за те, що перед виїздом не подивився на прилад. Якби він проминув Меканік-Фолз, не помітивши низького рівня бензину, пішов би звідти пішкарусом і в результаті спізнився б на зустріч із Емі не на годину й не на дві.

Поки ді-джей бензоколонки намагався наповнити бездонну діжку «б'юїка», Морт підійшов до таксофону на стіні. Виловив у задній лівій кишені штанів пошарпану телефонну книжку і набрав номер Ґреґа Карстерза. Було ще дуже рано, він сподівався застати Ґреґа вдома — і не прогадав.

— Алло?

— Ґреґу, привіт. Це Морт Рейні.

— Привіт, Морте. У вас там халепа в Деррі сталася, так?

— Так, — сказав Морт. — По телевізору показували?

— На п'ятому каналі.

— І як це виглядало?

— Як виглядало що? — запитанням на запитання відповів Грег. Морт скривився... але якщо вже чути це від когось, то він був радий, що цією людиною був Грег Карстерз — приятний довговолосий екс-гіпі, що навернувся в якусь незрозумілу релігійну секту (сведенборгіанців чи як вони там себе називали) невдовзі після Вудстока. Він мав дружину і двійко дітей, семи й п'яти років, і, наскільки міг судити Морт, уся сімейка була так само пофігістична, як і сам Грег. До неширокої, проте незмінної усмішки цього чоловіка людина звикала так сильно, що в тих небагатьох випадках, коли він не всміхався, здавалося, що він роздягнений.

— Дуже погано, так?

— Так, — просто відповів Грег. — Полум'я, видно, шугонуло вгору, як ракета. Співчуваю, друже.

— Дякую. Грегу, я вже їду туди. Дзвоню з Меканік-Фолз. Можеш дещо для мене зробити, поки я буду там?

— Якщо ти про гонт, то я думаю, він буде...

— Ні, не про гонт. Це інше. Мене останні два-три дні діймає один тип. Звихнутий. Заявив мені, що я вкрав оповідання, яке він написав шість чи сім років тому. Коли я сказав йому, що свою версію того оповідання написав раніше, ніж він, за його словами, і сказав, що можу це довести, він геть сказився. Я в душі сподівався, що більше ніколи його не побачу, але не пощастило. Учора ввечері, поки я спав на канапі, він убив мого kota.

— Бублика? — у голосі Грега прозвучали нотки легкого подиву, що у випадку якоїсь іншої людини дорівнювало б викрику від здивування. — Він убив Бублика?

— Саме так.

— А ти з Дейвом Ньюсомом про це говорив?

— Ні, і не хочу говорити. Я хочу розібратися з ним сам, якщо вийде.

— Морте, мені цей тип не надто нагадує пацифіста.

— Від убивства kota до вбивства людини далеко, — сказав Морт, — та й я думаю, що дам йому раду краще, ніж Дейв.

— Ну, тут ти, може, й маєш рацію, — погодився Грег. — Відколи Дейву переважило за сімдесят, він став трохи вайлуватим. Морте, чим я можу допомогти?

— По-перше, я б хотів дізнатися, де він зупинився.

— Як його звати?

— Не знаю. На тому оповіданні, яке він мені показував, стояло ім'я «Джон Шутер», але згодом він щось вимудрував і сказав, що це, може, й псевдонім. Думаю, так і є — бо звучить як псевдонім. Так чи інакше, я сумніваюся, що він зареєструвався під цим ім'ям, якщо зупинився в якомусь тутешньому готелі.

— А як він виглядає?

— Приблизно шість футів на зріст, сорок із гаком років. У нього дуже обвітрене лице — зморшки від сонця довкола очей, носогубні складки дуже глибокі, наче рот у дужки взяли.

Він говорив, і обличчя «Джона Шутера» потроху зринало у свідомості, набуваючи прозорої виразності, неначе вигляд примари, що підпливає до опуклого боку кришталевої кулі медіума. Морт відчув, як на шкірі тильного боку долонь проступають сироти, і здригнувся. Голос десь у середині мозку все бурмотів, що він або робить помилку, або навмисно вводить Грега в оману. Авжеж, Шутер був небезпечний. І щоб зрозуміти це, йому навіть не потрібно було бачити, що цей чоловік зробив із Бубликом. Учора вдень він роздивився це в Шутерових очах. То навіть розігрує самоправця?

«Тому що, — з якоюсь загрозливою твердістю відповів інший голос, з глибин. — Просто «тому що», і все».

Середньомозковий голос озвався знову. Стривожено: «Ти збираєшся щось йому заподіяти? Ось про що йдеться? Ти хочеш щось із ним зробити?»

Та глибинний голос не відповів. Він затих.

— Під цей опис підходить половина тутешніх фермерів, — із сумнівом промовив Грег.

— Ну, є ще кілька штрихів, які допоможуть його впізнати, — сказав Морт. — По-перше, він із Півдня, акцент такий, що ні з ким не сплутаєш. А ще він носить чорний капелюх, здається,

фетровий, круглий. Схожий на такий, як в амішів. Їздить на синьому «форді»-універсалі, випуск початку чи середини шістдесятих років. Міссісіпські номери.

— Це вже краще. Я порозпитую людей. Якщо він десь тут неподалік, хтось та й знатиме, де саме. Номери з іншого штату о цій порі року дуже помітні.

— Я знаю, — раптом йому спало на думку ще дещо. — Можеш почати з Тома Грінліфа. Я вчора з цим Шутером розмовляв на Лейкдрайв, десь за півмилі на північ від мого дому. А Том саме проїжджав повз нас на своєму «скауті». Він нам помахав, і ми обидва помахали у відповідь. Напевно, Том збіса добре його роздивився.

— Гарзд. Може, здибаємося з ним у крамниці Бові, як заскочу туди на каву близько десятої.

— Там Шутер теж побував, — сказав Морт. — Я знаю, бо він згадував у розмові стелаж для книжок у паперових обкладинках. Один із тих, старомодних.

— А якщо я його вистежу, що робити?

— Нічого. Не роби нічого. Я подзвоню тобі сьогодні ввечері. А завтра вночі вже маю бути у своєму будинку біля озера. Не знаю, чим я там зможу зарадити в Деррі, хіба що попіл поверушити на згарищі.

— А як же Емі?

— У неї є хлопець, — Морт старався, щоб його голос не звучав напружено, та, напевно, саме так він і звучав. — Що Емі робити далі, хай уже вони вдвох вирішують.

— О, пробач.

— Не варто вибачатися. — Він озирнувся на бензиновий острівець і побачив, що хлопець уже наповнив його бак і тепер мие лобове скло «б'юка». А Морт так сподівався більше ніколи в житті не бачити цього видовища.

— Розібратися з цим парубком самотужки... ти впевнений, що хочеш цього?

— Так. Думаю, так, — відповів Морт.

І замовк, раптово зрозумівши, про що зараз думає Грег: якщо він знайде чоловіка в чорному капелюсі і внаслідок цього

з Морттом що-небудь станеться, то відповідальним за це буде він, Грег.

— Грегу, послухай... якщо хочеш, можеш бути присутнім, коли я з ним розмовлятиму.

— Не відмовлюся, — сказав Грег. Йому відчутно полегшало на душі.

— Йому потрібні докази. Доведеться їх для нього знайти.

— Ти ж казав, що в тебе є докази.

— Так, але він мені на слово не повірив. Доведеться тицьнути їх йому в обличчя, може, тоді він од мене відчепиться.

— Ой, — Грег задумався. — Цей тип серйозно хворий на голову.

— Так.

— Ну, побачимо, чи зможу я його розшукати. Передзвони ввечері.

— Передзвоню. Дякую, Грегу.

— Нема за що. Найкращий відпочинок — зміна виду діяльності.

— Я теж таке чув.

Попрощавшись із Греггом, Морт глянув на годинник. Було вже пів на восьму, занадто рано, щоб телефонувати до Герба Крік-мора, якщо він не хоче витягти Герба з ліжка, а справа не була аж такою нагальною. Можна буде зупинитися біля телефонної будки в Огасті. Він повернувся до «б'юїка», сховав телефонну книжку й натомість витяг гаманець. Спитав у працівника колонки, скільки він має заплатити.

— Двадцять два п'ятдесят, зі знижкою за готівку, — відповів той і несміливо позирнув на Морта. — Пане Рейні, а можна ваш автограф? Я всі ваші книжки прочитав.

Це знову нагадало йому про Емі та про те, як Емі ненавиділа прохачів автографів. Сам Морт їх теж не розумів, але нічого поганого в них не бачив. А для неї вони ніби уособлювали той аспект їхнього життя, який вона що далі, то більше ненавиділа.

Ближче до кінця він уже внутрішньо зіщулювався, коли хтось ставив йому це запитання в присутності Емі. Іноді Морт ледве не відчував, що вона думає: «Якщо ти мене любиш, чому не ЗУПИНЯЄШ їх?» Так, неначе він на це спроможний. Його робота

полягала в тому, щоб писати книжки, які хотітимуть читати такі люди, як цей хлопець... принаймні так він собі це уявляв. Коли йому це добре вдавалося, люди просили автографи.

Морт нашкрывав ім'я та прізвище на звороті квитанції для працівника бензоколонки (котрий, зрештою, справді помив йому лобове скло), а сам розмірковував: якщо Емі винуватила його в тому, що піддається на їхні вмовляння і робить те, що їм хочеться... а в певному розумінні вона таки звинувачувала, хоча, може, й сама не усвідомлювала цього... то, напевно, він винен. Але інакше він не міг.

Правда є правда, врешті-решт, саме так, як сказав Шутер. А справедливість є справедливість.

Морт сів за кермо своєї машини й рушив у напрямку Деррі.

17

Морт заплатив свої сімдесят п'ять центів за користування платною дорогою в Огасті й поставив машину на паркінгу біля таксофонів на протилежному боці шосе. День видався сонячним, прохолодним і вітряним. Той вітер, що віяв із південного заходу, з Лічфілда, і безперешкодно та стрімко долав відкриту рівнинну місцевість, де розташовувався пункт в'їзду на платну магістраль, був таким сильним, що в Морта засльозилися очі. Та все одно він насолоджувався. Уявляв, як вітер видмухує пилку з кімнат усередині його голови, що надто довго стояли зачинені, з наглухо забитими вікнами.

За допомогою кредитної картки він зателефонував Гербові Крікмору в Нью-Йорк — додому, не в офіс. До літературної агенції Морта, «Джеймс і Крікмор», Герб не доїде ще з годину, але Морт знав його вже досить давно, щоб здогадуватися — зараз той уже, напевно, вийшов з душі і п'є свою ранкову чашечку кави, чекаючи, коли з дзеркала у ванній зійде пара, щоб можна було поголитися.

Йому пощастило вдруге поспіль. Герб відповів — голосом, з якого вже вивітрилася майже вся сонливість. «Мене сьогодні фортуна любить чи що?» — подумав Морт і широко посміхнувся зубастому холодному вітрові жовтня. Йому було видно, як на

протилежаючому боці чотиризмугової автостради якісь чоловіки споруджують снігову загорожу — на зиму, що вже ген-ген виднілася на календарному горизонті.

— Привіт, Гербе, — сказав він. — Я тобі дзвоню з таксофону біля пропускного пункту в Огасті. Я остаточно розлучився, мій будинок у Деррі вчора ввечері згорів ущент, якийсь пришелєпа вбив мого kota, і тут холодніше, ніж у копча криниць за пряжкою ременя. Ну як, уже весело?

Він не усвідомлював, як абсурдно звучить перелік його бід, аж доки почув, як сам їх уголос перелічує. І ледь не розсміявся. Господи, тут холодно, але хіба це не приємна холоднеча? Дарує відчуття такої чистоти!

— Морте? — обережно поцікавився Герб, як людина, що підозрює злий жарт.

— До твоїх послуг, — підтвердив Морт.

— Що ти сказав про свій будинок?

— Я тобі розкажу, але тільки один раз. Роби нотатки, якщо потрібно, бо я планую повернутися в машину до того, як замерзну до цього телефону, — почав він із Джона Шутера та Шутерових звинувачень. А закінчив телефонною розмовою з Емі, що відбулася напередодні ввечері.

Герб, який чимало часу провів у Морта й Емі в гостях (і, як здогадувався Морт, тяжко сумував через їхнє розлучення), висловив свій подив і співчуття з приводу того, що сталося з будинком у Деррі. Спитав, чи є в Морта ідеї, хто б міг це скоїти. Морт відповів, що гадки не має.

— Ти підозрюєш цього типа? Шутера? Я добре розумію, що kota вбили незадовго до того, як ти прокинувся, але...

— З технічного погляду це можливо, і я не виключаю повністю, — відповів Морт, — але дуже в цьому сумніваюся. Може, лише тому, що мені на голову не налазить, як хтось міг спалити будинок на двадцять чотири кімнати, просто щоб знищити один журнал. Але передусім тому, що я з ним розмовляв. Гербе, він справді вірить у те, що я вкрав його оповідання. Тобто він ані найменших сумнівів у цьому не має. Коли я сказав, що могу

показати доказ, він сприйняв це з такою бравадою, типу «Уперед, ойобку, розваж мене».

— Але ж... ти викликав поліцію, правда?

— Ага, дзвонив сьогодні вранці, — сказав Морт. Це твердження було трохи нещирим, але відвертої брехні також не містило. Того ранку він справді *дзвонив*. Грєгові Карстерзу. Але якби Морт сказав Гербові Крікмору (якого візуалізував у вітальні його нью-йоркської квартири в модних твідових штанах і майці), що збирається владнати цю справу сам, хіба що Грєг трохи допоможе, то навряд чи Герб зрозуміє. Герб був хорошим другом, але трохи стереотипним: цивілізована людина, модель кінця двадцятого сторіччя, урбанізований до самих кісток. Він був із тих людей, які прихильно ставляться до сеансів у психотерапевта. До медитації та медіації. З тих людей, які прихильно ставляться до дискусії, коли наявні розумні аргументи, та негайного делегування проблеми уповноваженим, коли аргументів нема. Для Герба концепція «чоловік повинен робити те, що повинен» мала своє місце... от тільки це місце було у фільмах із Сильвестром Сталлоне.

— Ну, це добре, — Гербові відчутно полегшало. — У тебе й так проблем удосталь, бракувало ще про якогось психа з Міссісіпі хвилюватися. Якщо його розшукають, то що ти зробиш? Напишеш заяву, щоб його притягли до відповідальності за переслідування?

— Я краще переконаю його йти зі своїми звинуваченнями на три веселі букви, — відчуття радісного оптимізму, нічим не підкріпленого, та беззаперечно реального, все ніяк не полишало Морта. Він припускав, що зовсім скоро все зміниться і він знову занепаде духом, але на ту мить ніяк не міг перестати шкіритися. Тож Морт утер носа рукавом пальта й усміхався собі далі. Він уже й забув, як це — мати на писку широчезну усмішку.

— І як ти це зробиш?

— З твоєю допомогою, сподіваюся. У тебе ж є архів моїх матеріалів?

— Так, але...

— Треба, щоб ти знайшов випуск «Еллері Квінз Мегезін» за червень тисяча дев'ятсот вісімдесятого року. У ньому є «Сезон сівби». Я свій після пожежі навряд чи зможу витягти, тому...

— У мене його нема, — м'яко промовив Герб.

— Нема? — кліпнув Морт. Такого повороту подій він не очікував. — Чому?

— Тому що тисяча дев'ятсот вісімдесятий — це за два роки до того, як я став твоїм агентом. У мене є щонайменше по одному примірнику всього, що я для тебе продав, але те оповідання ти ще продавав сам.

— От холера! — перед Мортовим внутрішнім зором постала сторінка подяк за «Сезон сівби» у збірнику «Монету вкидає кожний». У більшості аналогічних розділів містився рядок «Надруковано з дозволу автора та літературних агентів автора, Джеймса і Крікмора». А от перед «Сезоном сівби» (а також перед двома-трьома іншими оповіданнями в збірці) стояло тільки «Надруковано з дозволу автора».

— Мені шкода, — сказав Герб.

— Ну звісно, я надсилав його сам. Пригадую, як писав листа із запитом перед тим, як відправити текст. Просто в мене таке враження, що ти був моїм літературним агентом вічно, — підсміюючись, Морт додав: — Не ображайся.

— Не буду, — запевнив Герб. — Хочеш, я подзвоню в «ЕКММ»? У них мають бути архівні примірники.

— А можеш? — вдячно спитав Морт. — Це було б чудово.

— Зроблю передусім. От тільки... — Герб замовк.

— Що «тільки»?

— Дай слово, що ти не плануєш зустрітися з цим типом сам на сам, коли в тебе буде на руках надруковане оповідання.

— Даю слово, — надто швидко погодився Морт. Знову нещирість, але хрін із нею — він попросив Грега бути поряд, коли зустрічатиметься з Шутером, і Грег погодився, тож це не буде зустріч сам на сам. І зрештою, Герб Крікмор — його літературний агент, а не батько. Як він залагоджує свої особисті проблеми, Герба насправді не обходило.

— Добре, — мовив Герб, — я про це потурбуюся. Подзвони мені з Деррі, Морт, може, там усе не так погано, як здається.

— Хотів би я в це вірити.

— Але не віриш?

— На жаль, ні.

— Добре, — Герб зітхнув. А потім несміливо додав: — Нічого, якщо я попрошу тебе переказати Емі привіт?

— Нічого. Я перекажу.

— Добре. Ну давай, Морт, біжи, не стій на вітрі. Я чую, як він у трубці завиває. Ти там, напевно, змерз, як цуцик.

— Ще ні, але все до того йде. Ще раз дякую, Гербе.

Повісивши трубку, він кілька секунд задумливо роздивлявся телефон. Морт геть забув, що «б'юіку» потрібен бензин (дрібниця), але також він забув, що Герб Крікмор став його агентом тільки в 1982-му (а це вже не дрібниця взагалі). Забагато тиску, так він собі думав. Тут уже мимохить задумаєшся, про що ще ти міг забути.

Раптом озвався голос його свідомості (не той, що всередині мозку, а інший, з дальших глибин): *«А як щодо плагіату взагалі? Ти, може, й це зробив та забув».*

Ледь не бігцем повертаючись до машини, Морт пирхнув од сміху. Ніколи в житті він не бував у Міссісіпі, і навіть зараз, у стані письменницького застою, йому було ще далеко до того, щоб опускатися до плагіату. Він сів за кермо й запустив двигун, розмірковуючи над тим, що людський мозок вряди-годи здатен видавати якесь ну дуже дивне лайно.

18

Морт гадав, що люди — навіть ті, які намагаються бути більш-менш чесними самі з собою — не розуміють, коли настає відповідна мить і щось закінчується. Він вважав, що люди продовжують і далі вірити (чи намагатися вірити), навіть якщо написи на стіні вже не просто проступили, а такими величезними літерами, що їх легко прочитати з відстані ста ярдів без бінокля. Якщо це щось таке, чого ти дуже хочеш, що тобі по-справжньому потрібно, тобі легко

надурити себе, легко переплутати життя з ТБ і переконати себе, що те неправильне й мультке за відчуттями щось от-от перетвориться на правильне... можливо, після наступної перерви на рекламу. Він думав, що без своєї грандіозної здатності до самообману людство було б ще божевільнішим, ніж воно є зараз.

Проте іноді правда проривається назовні, і якщо ти свідомо намагаєшся обійти цю правду дорогою думок чи мрій, наслідком може стати катастрофа. Це ніби стояти на шляху у височезній хвилі, яка не просто накриває тебе з головою, а вривається в загатку, яку ти виставив на її шляху, і розмазує її та тебе заодно.

Одне з таких одкровенень-катаклізмів Морт Рейні пережив після того, як представники поліції та пожежної служби пішли, а він, Емі та Тед Мілнер лишилися — блукати в задимлених руїнах зеленого будинку у вікторіанському стилі, який сто тридцять шість років простояв на Канзас-стрит, 92. Саме під час цієї жалобної інспекції він остаточно усвідомив, що його шлюб із колишньою Емі Дауд із Портленда, штат Мейн, добіг кінця. То не був «період шлюбного стресу». Не було «пробне розлучення». То був не один із тих випадків, про які ви вряди-годи чуєте: обидві сторони розкаялися у своєму рішенні й одружилися знову. Тут усе було скінчено. Їхнє життя разом відійшло в минуле. Навіть будинок, у якому вони зазнали стількох радощів, перетворився на ніщо — тільки крокви, що провалилися в льох, лиховісно там тліли, ніби зуби велетня.

Зустріч у Марчмана, в маленькій кав'ярні на Вітчем-стрит, пройшла досить непогано. Емі обійняла його, він обійняв її у відповідь, та, коли хотів поцілувати в губи, вона так спритно вивернула голову, що його губи натомість торкнулися її щоки. Цьом-цьом, як казали на офісних вечірках. Дуже радий тебе бачити, люба.

Тед Мілнер — цього ранку з ідеально укладеним за допомогою фена волоссям, і жодного тобі розкуйовдженого альфальфівського пасма — сидів за столиком у кутку і спостерігав за ними. У руці він тримав люльку, яку Морт за останні три роки не раз бачив затиснутою в нього в зубах на різних вечірках. Морт був переконаний, що люлька — це бутафорія, призначена лише для того, щоб її влас-

ник почувався старшим за свій вік. А скільки ж йому було? Напевно Морт цього не знав, але Емі було тридцять шість, а Тед, у тих своїх бездоганних зістарених джинсах і сорочці з відкритим комірцем, мав бути років на чотири (а то й більше) молодшим. Мортіві стало цікаво, чи підозрює Емі, що через якихось десять чи навіть п'ять років у неї почнуться проблеми. Та він вирішив, що хай про це їй повідомить якась краща за нього людина.

Морт спитав, чи є якісь новини. Емі відповіла, що їх нема. Потім до розмови долучився Тед, зі своїм легким південним акцентом, набагато м'якшим за те кашоподібне гугніння, з яким говорив Джон Шутер. Він сказав Мортіві, що начальник пожежників і лейтенант із деррійського поліцейного відділку хочуть зустрітися з ними на «місці», як назвав це Тед. Їм потрібно поставити Мортіві кілька запитань. Морт сказав «добре». Тед спитав, чи не хоче він чашку кави — час у них є. Морт відповів «добре». Тед спитав, як у нього справи. Морт знову вжив слово «добре». Щоразу, коли воно зривалося з його губ, відчуття затертості дужчало. Емі з певним побоюванням стежила за ходом їхнього обміну репліками, і Морт її розумів. Того дня, коли він побачив їх двох у ліжку, пообіцяв Тедові, що вб'є його. Правду кажучи, він, здається, погрожував убити їх обох. Його спогади про ті хвилини були доволі туманними. Та й їхні, як він підозрював, теж. Про інші два кути трикутника він не знав, але щодо себе виявив, що ця туманність не лише зрозуміла, а й милосердна.

Вони випили кави. Емі спитала в нього про «Джона Шутера». Морт відповів, що, на його думку, ця ситуація цілком під контролем.

Про котів, записки й журнали він не згадував. І за якийсь час вони вийшли з Марчмана та вирушили на Канзас-стрит, 92, що колись була не просто «місцем», а місцем, на якому стояв будинок.

Шеф пожежників і детектив-полісмен, як і було обіцяно, вже чекали там. Пролунали запитання, теж як було обіцяно. Більша частина запитань стосувалася тих людей, які могли не любити його аж настільки, щоб укинути коктейль із бензином «Тексако» йому в кабінет. Якби Морт був сам, він би й словом не згадав про

Шутера, але, звісно, Емі б не змовчала, тож довелося йому переказати всі деталі їхньої зустрічі.

— І цей чоловік був дуже сердитий? — уточнив начальник пожежної бригади Вікершем.

— Так.

— Досить сердитий, щоб приїхати в Деррі й підпалити ваш будинок? — спитав Бредлі, детектив.

Морт був майже цілковито переконаний, що це скоїв не Шутер, але заглиблюватися в перипетії недавніх взаємин із ним не хотів. По-перше, це означало розказати про те, що Шутер зробив із Бубликом. А це б засмутило Емі, це б її дуже сильно засмутило... і заодно розкрило бляшанку з хробаками, яку він волів тримати закритою. Настав час, вирішив Морт, знову трохи схитрувати.

— Може, спочатку так і було. Та після того, як я побачив, що два оповідання справді дуже схожі, я подивився дату публікації свого.

— А його оповідання ніде ніколи не публікували? — спитав Бредлі.

— Так, я переконаний, що не публікували. А тоді вчора він з'явився знову. Я спитав у нього, коли він написав своє оповідання, сподіваючись, що він назве пізнішу дату, ніж моя. Розумієте?

Детектив Бредлі кивнув.

— Ви сподівалися довести, що обійшли його.

— Точно. «Сезон сівби» вийшов у книжці оповідань, які я опублікував тисяча дев'ятсот вісімдесят третього, але перша публікація відбулась у вісімдесятому. Я надіявся, що цей тип вибере якусь дату за рік чи два до вісімдесят третього. І мені пощастило. Він сказав, що написав своє у вісімдесят другому. Бачите, я його випередив.

Морт сподівався, що на цьому запитання скінчаться, але начальник пожежників Вікершем не збирався так легко здаватися.

— Пане Рейні, ви це розумієте, ми це розуміємо. А він зрозумів?

Морт подумки зітхнув. Він знав, що хитрувати можна лише до певної межі — якщо робити це досить довго, то рано чи пізно настане та мить, коли треба або казати правду, або видавати відверту брехню. І ось він до неї підійшов, до цієї миті. Але чия

то була справа? Їхня чи його? Його. Точно. І він збирався подбати про те, щоб так було й надалі.

— Так, — сказав Морт. — Зрозумів.

— І що він зробив? — спитав Тед. Морт глянув на нього з легким роздратуванням. Тед відвів погляд, з таким обличчям, наче шкодував, що при ньому нема люльки, щоб із нею погратися. Люлька лишилася в машині. Сорочка була без кишень, тож і покласти її не було куди.

— Поїхав собі, — гнів на Теда, який абсолютно не мав права стромляти сюди свого носа, якнайкраще сприяв брехні. А те, що він бреше Тедові, навіть якимось її виправдовувало. — Пробурмотів якусь маячню про те, який неймовірний збіг обставин, вскочив у машину, наче в нього волосся горіло і от-от мала зайнятися срака, і поїхав.

— Пане Рейні, а марку машини й номер ви часом не роздивилися? — спитав Бредлі, наготувавши записник і кулькову ручку.

— То був «форд», — відповів Морт. — На жаль, із номерами я вам не допоможу. Точно знаю, що номер був не мейнський, а поза тим... — він знизав плечима й прибрав вибачливого вигляду. Хоча в душі відчував дедалі більший дискомфорт від того, як просувалася розмова. Коли він просто мудрував, обходячи гострі кути відвертої брехні, все здавалося нормальним — він мовби просто хотів уберегти Емі від болю, щоб вона не дізналася, що той псих скрутив Бубликові в'язи, а тоді прохромив його викруткою. Однак тепер Морт опинився в становищі, коли розказує різним людям різні версії історії. Якщо вони зберуться разом і порівняють їх, то він уже не здаватиметься таким крутим. А пояснювати, чому збрехав, буде непросто. І хоч імовірність таких порівнянь була незначною, якщо, звісно, Емі не поговорить із Грегом Карстерзом чи Гербом Крікмором, але що, як між ним і Шутером виникне сутічка, коли вони з Грегом під час зустрічі тицьнуть Шутерові під носа червневий випуск «ЕКММ» за 1980 рік?

«Не думай про це, здоровило, — сказав він собі, — спалимо цей міст, коли добредемо до нього». Від цієї думки до нього повернулася та бадьорість, яку він відчував, коли розмовляв із

Гербом біля пропускного пункту, і він ледве не захихотів уголос. Але стримав поривання. Вони схочуть дізнатися, чого це йому так весело, і, напевно, матимуть на це повне право.

— Я думаю, Шутер подався...

(до Міссісіпі.)

— ...туди, звідки він приїхав, — майже без запинки закінчив Морт.

— Ви, певно, праві, — сказав лейтенант Бредлі, — та все одно, пане Рейні, я збираюся все перевірити. Нехай ви й переконали цього чоловіка, що він помиляється, та це не означає, що він поїхав від вас із найтеплішими почуттями. Цілком могло бути так, що він приїхав сюди розлюченим і підпалив ваш будинок лише тому, що ви його роздрочили... пардон, пані Рейні.

Криво посміхнувшись, Емі махнула рукою: не вибачайтеся, мовляв.

— Ви не вважаєте, що це можливо?

«Ні, — подумав Морт, — не вважаю. Якби він вирішив підпалити будинок, то вбив би Бублика перед тим, як їхати в Деррі, просто на випадок, якщо я прокинуся до того, як він повернеться. У такому разі кров була б сухою і Бублик був би вже задубів на ту пору, коли я його знайшов. Усе було не так... але я не можу про це розказати. Навіть якби й хотів. По-перше, вони неодмінно поцікавляться, чого я так довго приховував про Бублика. І вирішать, що в мене вже точно кілька клепок повідпадало».

— Думаю, можливо, — відповів Морт. — Але я розмовляв із тим типом. Мені він не видався тією людиною, яка здатна підпалити будинок.

— Тобто він не був Сноупсом, — раптово озвалася Емі.

Морт здивовано подивився на неї... і всміхнувся.

— Точно, — кивнув він. — З Півдня, але не Сноупс.

— Про що це ви? — обережно і з недовірою поцікавився Бредлі.

— Це наш давній жарт, лейтенанте, — відповіла йому Емі. —

Сноупси — це персонажі кількох романів Вільяма Фолкнера. Вони свій бізнес почали з того, що палили комори.

— А, — невиразно відповів Бредлі.

— Пане Рейні, людей певного типу, які підпалюють будинки, не існує, — втрутився Вікершем. — Повірте, вони всі дуже різні за формою і розміром.

— Ну...

— Якщо можна, розкажіть трохи більше про його машину, — попросив Бредлі, тримаючи ручку наготові над записником. — Хочу повідомити поліцію штату про цього чоловіка.

І тут Морт вирішив, що доведеться йому ще трохи прибрехати. А хоча не трохи — багато.

— Ну, то був седан. Це я точно можу сказати.

— Угу. «Форд»-седан. Рік випуску?

— Десь у сімдесяті, здається, — Морт нітрохи не сумнівався, що Шутерів універсал насправді виготовили десь приблизно в той час, коли хлопець на прізвище Освальд обирав Ліндона Джонсона Президентом Сполучених Штатів¹. Трохи повагавшись, він додав: — Номери були світлими. Може, з Флориди. Заприсягнутися я не зможу, але, здається, так.

— Угу. А сам чоловік?

— Середній на зріст. Біляве волосся. Окуляри. Круглі, у дротяній оправі, такі, як у Джона Леннона. Оце й усе, що я пам...

— А хіба ти не казав, що на ньому був капелюх? — раптом озвалася Еммі.

Морт мимохить клацнув зубами.

— Так, — люб'язно мовив він. — Справді, а я й забув. Темносірий чи чорний. Та тільки то було більше на кепку схоже. З таким, знаєте, козирком.

— Гарзд, — Бредлі з виляском закрив блокнот. — Початок є.

— А це не міг бути простий акт вандалізму? Підпал заради розваги? — спитав Морт. — У романах усе пов'язано, але з досвіду я знаю, що в реальному житті щось іноді стається просто так.

— Могло й таке бути, — погодився Вікершем, — але очевидні зв'язки перевірити не завадить. — Він поважно підморгнув Мортові. — Ви знаєте, іноді життя імітує мистецтво.

¹ 1963 рік.

— Вам іще щось потрібно? — спитав у пожежника та детектива Тед і обійняв Емі за плечі.

Вікершем і Бредлі обмінялися поглядами, а тоді Бредлі похитав головою.

— Навряд. Принаймні не зараз.

— Я запитую, бо Емі й Мортові доведеться присвятити якийсь час розмовам зі страховою. Може, й із головної компанії слідчий приїде.

Його південний акцент дратував Морта дедалі сильніше. Він підозрював, що Тед походив із тієї частини Півдня, що лежить на кілька штатів північніше від країв Фолкнера, проте все одно то був збіг, без якого він міг би й обійтися.

Офіційні особи потиснули руки Емі та Мортові, висловили своє співчуття, сказали їм, щоб зверталися в разі, якщо згадають щось важливе, і пішли, залишивши їх утрюх іще раз обійти руїни будинку.

— Емі, мені шкода, що все так сталося, — раптово озвався Морт. Вона йшла між ними, і погляд, кинутий через плече, переконливо свідчив, що її вразило щось почуте в його голосі. Проста щирість, імовірно. — За все шкода. Дуже.

— Мені теж, — м'яко мовила вона й торкнулася його руки.

— Ну, а з Тедді нас троє, тих, хто шкодує, — урочисто-задушевним тоном проказав Тед. Емі повернулася до нього, і тієї миті Морт радо вхопив би його за шию й душив, поки б очі не повилазили, тремтячи на кінчиках оптичних нервів.

Вони саме обходили західний бік будинку, прямуючи до вулиці. Тут колись був глибокий закапелок, де в будинку розміщувався його кабінет, а неподалік Емі вирощувала квіти. Вони вже давно зів'яли, але Морт подумав, що це, мабуть, на краще. У вогні згоріла вся трава, яка дотепер іще не пожухла, в радіусі дванадцяти футів навколо руїн. Якби квіти досі буяли, вони б теж повністю вигоріли — занадто сумне було б видовище. Це було б...

Зненацька Морт зупинився, мов укопаний. Йому згадалися оповідання. Одне оповідання. Хоч як його назви — «Сезон сівби» чи «Таємне вікно, таємний сад», — але якщо зняти всю

сухозлітку й зазирнути досередини, то вони були однакові. Він подивився вгору. Крім небесної блакиті, там нічого не було, принаймні тепер, та до вчорашньої пожежі в тому місці, куди він дивився, розташовувалося вікно. Вікно комірчини поряд із пральнею. Комірчини, у якій Емі облаштувала собі робочий кабінет. Туди вона йшла, щоб виписувати чеки, заповнювати свій щоденник, здійснювати необхідні дзвінки... до кімнати, у якій, за його підозрами, Емі кілька років тому почала писати роман. А коли роман тихо помер, саме в цій комірчині вона його з усіма належними почестями поховала в шухляді стола. Стіл стояв біля вікна. Емі любила ходити туди вранці. У сусідній кімнаті ставила прання і йшла заповнювати документи, поки не пролунає сигнал про те, що пора вительбушити пралку й погодувати сушарку. Від основної частини будинку цю комірчину відділяла чимала відстань, і ця тиша, за словами самої Емі, дуже їй імпонувала. Тихе і ясне, психічно здорове ранкове світло. Їй подобалося вряди-годи визирати з вікна на свої квіти, що росли в глибокому кутку, який утворювали стіна будинку й флігель із кабінетом. Морт чув, як вона колись сказала: «Це найкраща кімната в усьому будинку, для мене принаймні, бо туди, крім мене, ніхто не заходить. У ній є таємне віконце, яке виходить на таємний сад унизу».

— Морте? — кликала його Емі, але він зреагував не відразу, бо сплутав її реальний голос із голосом зі свідомості, голосом спогадів. Та яким був той спогад, справжнім чи фальшивим? Ось у чому полягало питання, чи не так? *Здавалося*, що він справжній, але в нього все пішло шкереберть іще задовго до Шутера, і Бублика, і пожежі. Чи не було так, що в нього виникла... ну, галюцинація у спогадах? Що він намагався зробити так, щоб його власне минуле з Емі якимось чином узгоджувалося з тим триклятим оповіданням, у якому чоловік з'їхав з глузду й порішив дружину?

Господи, сподіваюся, що ні. Сподіваюся, ні, бо якщо це так, то це занадто близько до нервовозривної території, щоб бути втіхою.

— Морте, з тобою все гаразд? — спитала Емі й роздратовано посмикала його за рукав, ненадовго виводячи з трансу.

— Так, — відповів він, а потім раптово: — Ні. Правду кажучи, мені трохи недобре.

— Може, то сніданок, — озвався Тед.

Емі так на нього глянула, що Морткові одразу стало трохи краще. То був не надто доброзичливий погляд.

— Ні, не сніданок, — трохи обурено промовила вона. І обвела рукою почорнілі руїни. — Це ось що. Ходімо звідси.

— Люди зі страхової приїдуть опівдні, — нагадав Тед.

— Лишається трохи більше години. Теде, їдьмо до тебе. Мені й самій щось не дуже добре. Хочеться сісти.

— Добре, — відповів Тед тим сердитим тоном «чого-ти-кричиш», який теж бальзамом полився на Морткове серце. І хоча ще за сніданком він би сказав, що дім Теда Мілнера — останнє місце на землі, де б він хотів побувати, але пішов із ними, не ремствуючи.

19

Поки їхали через місто до різнорівневого будинку на східному боці, який Тед називав домом, усі мовчали. Морт не знав, про що думають Емі й Тед, хоча здогадувався, що їхні думки можуть бути заповнені будинком (в Емі) та чи встигнуть вони на зустріч зі страховиками (у Теда). Зате він точно знав, про що думає сам. Морт намагався вирішити: божеволіє він чи ні. Це насправді чи це «Меморекс»?¹

Зрештою, він вирішив, що Емі насправді казала таке про свій кабінет поряд із пральнею — то був не фальшивий спогад. А чи казала вона це до 1982-го, коли «Джон Шутер», за його власною заявою, написав оповідання під назвою «Таємне вікно, таємний сад»? Цього він не знав. Хай як він викручував свій спантеличе-

¹ Дещо спотворене рекламне гасло компанії «Метогех», заснованої 1961 р. в Кремнієвій долині, що спеціалізується на пристроях для запису інформації. Гасло походить із 1971 р., з рекламного ролика, у якому відома співачка Елла Фіцджеральд брала ноту, від якої розлітався скляний келих; одночасно її голос записували на аудіокасету виробництва «Метогех». Від звучання запису на касеті келих також розлітався, і звучав слоган: «Це наживо чи це “Меморекс”?»

ний і зболений розум, але отримував лише куце повідомлення: відповідь непереконлива. Проте навіть якщо вона й сказала це, байдуже коли, чи не могла назва Шутерового оповідання виникнути внаслідок простого збігу? Можливо. А чи не забагато збігів? Він уже вирішив, що пожежа повинна була бути випадковістю. Але той спогад, навіяний садом Емі з його врожаєм пожухлих квітів... що ж, ставало дедалі важче повірити, що все це не пов'язано між собою якимсь дивним, може, навіть надприродним чином.

Та й чи не був «Шутер» по-своєму так само розгублений? «Як ви його роздобули? — лихим від гніву й спантеличення голосом спитав тоді він. — От що мене насправді цікавить. Як у біса такий грошовитий писака, як ви, потрапив у мою маленьку сраку світу в штаті Міссісіпі й украв мою клятву писанину?» Тоді Морт подумав, що це або ще одна ознака божевілля, або що цей тип — збіса добрий актор. Але тепер, у Тедовій машині, йому вперше спало на думку, що саме так відреагував би він сам, якби обставини склалися навпаки.

Хоча в певному розумінні вони так і склалися. Єдине, чим два оповідання цілковито різнилися, — це назва. Обидві назви були підходящими, але зараз Морт зрозумів, що має до Шутера одне запитання, і воно дуже нагадувало те, яке йому вже ставив Шутер: «Пане Шутер, звідки ви взяли цю назву? Ось що мене насправді цікавить. Звідки ви могли знати, що за тисячу двісті миль від вашої сраки світу в Міссісіпі дружина письменника, про якого, за вашим твердженням, ви ніколи не чули до цього року, має власне таємне вікно, що виходить на її власний таємний сад?»

Що ж, був лише один спосіб це з'ясувати. Коли Грег вистежить Шутера, Мортіві доведеться в нього спитати.

20

Від чашечки кави, яку запропонував Тед, Морт відмовився, але спитав, чи є в того кока-кола або пепсі. Тед відповів ствердно, і після того, як Морт випив прохолоджувальний напій, його шлунок заспокоївся. Він боявся, що навіть від самого перебування

тут — тут, де Тед із Емі злягалися тепер, коли їм більше не треба було нікатися по дешевих міських мотельчиках — його охопить гнів і неспокій. Але цього не сталося. То був просто будинок, такий, у якому кожна кімната, здавалося, проголошувала, що власник — молодий парубок, який прагне успіху й міняє жінок, як рукавички. Морт відчув, що сприймає це все досить легко, хоча хробоць тривоги за Емі все-таки знову заворушився. Він згадав її кабінетик із його прозорим, психічно здоровим світлом та дрімотним дзижчанням сушарки, що просочувалося крізь стіну, її кабінетик із його таємним вікном, єдиним на весь будинок, що виходило на тісний закапелок між будинком і флігелем, і подумав, як органічно вона виглядала там і як мало спільного мала з цим будинком. Але з цим доведеться розбиратися їй самій, і він подумав (лише через кілька хвилин перебування в цьому іншому будинку, що виявився зовсім не темним і страшним кублом розпусти, а просто собі будинком), що з цим він може змиритися... і навіть не заперечувати проти цього.

Вона спитала, чи залишиться він ночувати в Деррі.

— А-а. Поїду додому відразу, як переговоримо зі страховиками. Раптом спливе ще щось, вони можуть зі мною зв'язатися... чи можеш ти.

Він усміхнувся їй. Вона теж відповіла усмішкою і на мить торкнулася його руки. Тедові це не сподобалося. Він насупився у вікно й покрутив у руках свою люльку.

21

На зустріч із представниками страхової компанії вони прибули вчасно, від чого Тедові Мілнеру, безсумнівно, полегшало. Морт був далеко не в захваті від того, що Тед буде присутній; зрештою, той будинок ніколи Тедові не належав, навіть після розлучення. Та все ж таки Емі з ним наче було спокійніше, тому Морт на цьому не акцентував.

Дон Стрік, агент страхової компанії «Консолідейтид Ешуаренс», із яким їхня сім'я укладала угоду, провів зустріч у своєму

офісі, куди вони приїхали після чергового короткого обходу «місця». В офісі вони познайомилися з чоловіком на ім'я Фред Еванс, слідчим «Консолідейтид», що спеціалізувався на підпалах. Еванса не було того ранку з Вікершемом і Бредлі, а також на «місці», коли Стрік зустрівся з ними там опівдні. Але причина з'ясувалася дуже швидко: більшу частину минулої ночі він провів, копирсаючись у руїнах із фотоапаратом «Полароїд», світлячи собі потужним ліхтариком. А потім, сказав він, поїхав у мотель, щоб трохи передімати, перед тим як зустрічатися з подружжям Рейні.

Мортові Еванс дуже сподобався. Здавалося, той по-справжньому близько до серця взяв утрату, якої зазнали вони з Емі, тоді як усі решта (з паном Тедді-Я-Третій включно) просто говорили ротом традиційні слова співчуття, перш ніж перейти до справи, яку вони вважали найнагальнішою (а щодо Теда Мілнера, думав Морт, то найнагальнішою справою для нього було якомога швидше спровадити його, Морта, подалі з Деррі, на Ташморське озеро). І Фред Еванс не називав Канзас-стрит, 92 «місцем». Він називав це «будинком».

Його запитання, хоч і в принципі ті самі, які звучали від Вікершема та Бредлі, були делікатнішими, деталізованішими, більше промацували ґрунт. І хоч спав він не більше ніж чотири години, очі в нього були ясними, а мовлення — швидким і чітким. Переговоривши з ним двадцять хвилин, Морт вирішив, що якби він колинебудь надумав спалити будинок заради страхових грошей, то застрахував би його не в «Консолідейтид Ешуаренс», а в якійсь іншій компанії. Або дочекався б, коли цей чоловік вийде на пенсію.

Скінчивши розпитування, Еванс їм усміхнувся.

— Ви мені дуже допомогли. Хочу ще раз подякувати за ваші вдумливі відповіді й терпеливе до мене ставлення. У багатьох випадках люди, варто їм лише почути слова «страховий слідчий», наїжачуються. Вони вже й без того засмучені, їх можна зрозуміти, тож доволі часто вони сприймають присутність слідчого на місці згарища як звинувачення в тому, що це вони самі спалили своє майно.

— За цих обставин навряд чи ми могли б очікувати кращого ставлення, — сказала Емі, й Тед Мілнер закивав так несамовито, наче голова в нього висіла на ниточці — і нею керував лялькар, у якого від нервів руки трусилися.

— Зараз буде непростий момент, — Еванс кивнув Стрікові, і той відсунув шухляду письмового стола та видобув звідти планшет із причепленою до нього комп'ютерною роздрукованою. — Коли слідчий установить, що пожежа була дуже серйозною, а саме такою вона й була у вас, ми повинні показати клієнтам список заявленого майна, яке підлягає страхуванню. Ви його проглянете, потім підпишете заяву про те, що всі речі зі списку досі належать вам і що вони були в будинку, коли сталася пожежа. Ви повинні поставити галочку біля речі або речей, які ви продали після останньої страхової ревізії з присутнім тут паном Стріком, а також навпроти будь-якого застрахованого майна, якого не було в будинку під час пожежі, — затуливши рота кулаком, Еванс прокашлявся і продовжив. — Мені сказали, що ви недавно змінили місце проживання, тому цей останній пункт може бути особливо важливий.

— Ми розлучилися, — прямо відповів Морт. — Я живу в нашому будинку на Ташморському озері. Ми ним користувалися тільки влітку, але там є піч і можна жити в холодну пору. На жаль, у мене ще руки не дійшли перевезти більшість речей із цього будинку. Усе відтягував і відтягував.

Дон Стрік співчутливо кивнув. Тед схрестив ноги, покрутив у руках люльку й справив враження людини, яка намагається не показувати, що їй страшенно нудно.

— Постарайтеся якнайретельніше заповнити список, — з цими словами Еванс забрав планшет у Стріка й передав його Емі через стіл. — Може бути трохи неприємно. Це як пошук скарбів, тільки навпаки.

Тед поклав люльку і вигнув шию, силкуючись роздивитися список. Уся нудьга де й ділася, принаймні на ту мить; очі в нього стали пожадливими, як у тих роззявляк, що глипають на наслідки страшної аварії. Помітивши, що він дивиться, Емі

послужливо нахилила анкету в його бік. Морт, який сидів навпроти неї, потягнув її до себе.

— Я тобі не заважаю? — спитав він у Теда. Він був сердитий, дуже сердитий, і всі вони почули це в його голосі.

— Морте... — сказала Емі.

— Я не збираюся роздмухувати з цього трагедію, — заспокоїв її Морт, — але то були наші речі, Емі. Наші.

— Я думаю, що не... — обурено почав Тед.

— Ні, пане Мілнер, він має цілковиту рацію, — підтвердив Фред Еванс оманливо м'яким, як здалося Мортові, голосом. — У законі сказано, що ви не маєте права взагалі навіть дивитися на список речей. Коли ніхто не заперечує, ми заплющуємо на всяке таке очі... але, здається, пан Рейні заперечує.

— Пан Рейні ще й як заперечує, — руки Морт міцно стискав на колінах, і відчувалося, що від нігтів у м'якій плоті долонь залишаються півусмішки слідів.

Емі перевела нещасний погляд із Морта на Теда. Морт очікував, що зараз Тед напрудиться і як дмухне, то чиясь хатинка й розлетиться. Але Тед мовчав. Морт подумав, що через власне вороже ставлення до цього чоловіка приписує йому такі почуття; він не досить добре знав Теда (хоча й був тепер у курсі, що той, коли його зненацька розбудили в motelі для коханців, трохи нагадує Альфальфу), зате знав Емі. Якби Тед був базикалом, вона б уже його покинула.

Ледь помітно всміхаючись та цілковито ігноруючи Морта й інших, Тед звернувся до Емі:

— А якщо я прогуляюся трохи кварталом, це допоможе справі?

Хоч як Морт старався стримувати себе, але в нього це не вийшло.

— А може, хай буде два квартали? — фальшиво-приятним тоном спитав він у Теда.

Емі звузила очі й нагородила його похмурим поглядом, а тоді знову перевела погляд на Теда.

— А ти не проти? Так було б трохи легше...

— Авжеж, — він поцілував її у вилицю, і Морт зробив для себе ще одне гірке відкриття: цей чоловік про неї дбав. Нехай навіть не завжди, але тієї миті він про неї дбав. Морт усвідомив, що вже був на півдорозі до того, щоб вважати Емі просто іграшкою, яка ненадовго захопила Теда, але яка йому вже зовсім скоро набридне. Проте це якось не в'язалося з тим, що він знав про Емі. У неї краще була розвинена чуйка на людей... і повага до себе.

Підвівшись, Тед вийшов. Емі ж із докором зиркнула на Морта.

— Задоволений?

— Мабуть, так. Емі, послухай... Я, може, повівся нестримано, але мене можна зрозуміти. За багато років у нас назбиралося чимало спільного. Я думаю, що це остання річ, і вважаю, що вона повинна залишитися між нами. Гаразд?

Помітно було, що Стрік почувається ні в сих ні в тих. Зате Фред Еванс, навпаки, переводив погляд із Морта на Емі й знову на Морта зі жвавою цікавістю людини, що дивиться дуже хороший тенісний матч.

— Гаразд, — тихим голосом відповіла Емі. Він злегка торкнувся її руки, й вона йому всміхнулася. Напружено, але краще так, ніж без тіні усмішки, так він собі думав.

Морт підтягнув стільця ближче до неї, й вони разом схилилися над списком, голова до голови, наче дітлахи, що готуються до контрольної. Доволі скоро він зрозумів, про що попереджав їх Еванс. Йому здавалося, що обсяг збитків він оцінив правильно. Але він помилявся.

Роздивляючись стовпчики холодного комп'ютерного шрифту, Морт думав, що якби хтось витяг усі речі з будинку за адресою Канзас-стрит, 92 і порозкидав по кварталу, щоб увесь світ дивився, то навіть тоді йому не було б так паскудно на душі. Аж не вірилося, що він забув про стільки речей, стільки речей, яких уже не було.

Сім великих приладів. Чотири телевізори, один із приставкою для монтажу відеокасет. Розкішна порцеляна «Споуд», автентичні ранньоамериканські меблі, які Емі купувала поштучно. Зазначена ціна антикварного гардероба, що стояв у їхній спальні, була

14 тисяч доларів. Серйозними збирачами предметів мистецтва вони не були, зате були поціновувачами — які втратили дванадцять предметів оригінального мистецтва. Їхню вартість оцінили в 22 тисячі доларів, але доларовий еквівалент Морта не цікавив; він думав про малюнок Н. К. Ваєта¹: двоє хлопчиків вирушають у море на маленькому човничкові. На картині дощило; на хлопчиках були дощовики, галоші й усмішки до вух. Морт обожнював цю картину. Але її більше не було. Вотерфордський кришталь². Спортивне спорядження, що зберігалось в гаражі, — лижі, десятишвидкісні велики, каное «Олд Таун». У списку також були три шуби Емі. Він побачив, як вона ставить крихітні галочки біля бобра й норки (очевидно, ці досі були в сховищі), але проминає короткий лисячий жакет, не позначаючи його. Коли сталася пожежа, він висів у гардеробній, тепла і стильна шубка на зиму. Морт згадав, як подарував Емі цей жакет на день народження шість чи сім років тому. Вже нема. Його телескоп «Селестрон». Нема. Велика стебнована ковдра — подарунок від матері Емі на їхнє весілля. Мати Емі вже померла, і ковдра теж стала попелом, який розвіяв вітер.

Та найгірше, принаймні для Морта, чекало на середині другого стовпчика, і знову найбільшого болю завдала не вартість у доларах. 124 ПЛ. ВИНА — так звучав той пункт. Вартість у доларах — 4900. Вино вони полюбляли обоє. Не шаленіли від нього, але разом облаштували в підвалі маленький винний погріб, наповнювали його разом і вряди-годи разом розпивали пляшчину.

— Навіть вино, — сказав він Евансові. — Навіть це.

Еванс якось дивно на нього глянув (поглядом, який Морт не міг витлумачити), та потім кивнув.

— Сам винний погріб уцілів, бо в підвальній каністрі було дуже мало рідкого палива і вибуху не сталося. Але від пекельного жару більшість пляшок полопалася. А ті кілька, що лишилися цілими... я не великий знавець вин, але сумніваюся, що його можна буде пити. Хоча, може, я й помиляюся.

¹ Відомий американський художник, ілюстратор.

² Марка дорогого ірландського кристалу.

— Не помиляєтеся, — сказала Емі. Самотня сльоза скотилася по її щоці, й вона механічно її стерла.

Еванс запропонував їй хустинку. Та Емі похитала головою і знову схилилася разом із Мортом над списком.

За десять хвилин список закінчився. Вони розписалися над відповідними лініями, й Стрік засвідчив їхні підписи. А через кілька секунд матеріалізувався й Тед Мілнер — так, неначе спостерігав за всім, що відбувалося, на якомусь прихованому екрані.

— Ще щось потрібно? — спитав Морт в Еванса.

— Зараз ні. Але може знадобитися. Пане Рейні, ваш номер у Ташморі не зареєстровано в довіднику?

— Так, — Морт записав свій телефон для Еванса. — Дзвоніть, будь ласка, якщо потрібна буде моя допомога.

— Авжеж, — Еванс підвівся й простягнув руку. — Ці справи завжди дуже неприємні. Співчуваю, що вам двом доводиться через це проходити.

Вони потисли руки всім навколо й залишили Стріка та Еванса писати звіти. Давно вже було по першій годині дня, і Тед спитав Морта, чи не бажає він пообідати з ним та Емі. Але Морт похитав головою.

— Я вже хочу повертатися. Попрацювати. Побачимо, чи вдасться мені хоч ненадовго забути про все це, — і він справді відчував, що міг би зараз писати.

Нічого дивного. У важкі часи (принаймні до розлучення, яке виявилось винятком із загального правила) писання йому завжди давалося легше. Воно навіть було необхідним. Приємно було відчувати, як під твоїм командуванням ці вигадані світи проступають усе чіткіше, тоді як справжній завдав тобі такого болю.

Морт майже очікував, що Емі зараз попросить його передумати. Але вона не попросила.

— Їдь обережно, — сказала натомість вона і невинно поцілувала його в кутик рота. — Дякую, що приїхав і що був таким... розважливим у всьому.

— Емі, я можу щось для тебе зробити?

Вона заперечно похитала головою, злегка всміхаючись, і взяла Теда за руку. Якщо він шукав якогось знаку, то цей був занадто виразним, щоб його пропустити.

Вони повільно рушили до Мортвого «б'юїка».

— А ти там як, нормально тримаєшся? — спитав Тед. — Щось треба, може?

І втретє Морта вразив південний акцент цього чоловіка. Ще один випадковий збіг.

— Та ні, наче нічого, — сказав він, відчиняючи дверцята «б'юїка» й виловлюючи з кишені ключі до машини. — Теде, а звідки ти родом? Чи ти, чи Емі, напевно, вже мені казали, але клята пам'ять підводить. З Міссісіпі?

Тед від щирого серця розсміявся.

— Ні, Мorte, я здалеку. Виріс у Теннессі. У маленькому містечку. Зветься Шутерз-Ноб, штат Теннессі.

22

До Ташморського озера Морт повертався, міцно вчепившись руками в кермо, спину тримаючи рівно, як лінійку, й не зводячи нерухомого погляду з дороги. Він збільшив гучність радіо й люто зосереджувався на музиці щоразу, коли відчував промовисті сигнали розумової діяльності під черепною коробкою. Ще не подолавши й сорока миль, Морт відчув явний тиск у сечовому міхурі. Ця нова обставина була навіть бажаною, тому він не зупинився біля придорожного туалету. Потреба подзюрити — ще одна чудова нагода перестати думати.

Додому він приїхав близько пів на п'яту і поставив «б'юїк» на звичне місце біля бічної стіни будинку. Ерік Клептон задихнувся посеред гітарного бугі-соло, коли Морт вимкнув двигун, і градом каміння, обгорнутого в гуму, на нього посипалася тиша. На озері не було жодного човна, і жоден цвіркун не дзижчав у траві.

«У сцяння й думання багато спільного, — подумав він, вилазячи з машини й розщібаючи блискавку. — І те, і те можна відкласти на якийсь час... але не назавжди».

Морт Рейні стояв, мочився й думав про таємні вікна й таємні сади; він думав про тих, кому можуть належати останні й хто може визирати в перші. Він думав про те, що журнал (який був йому потрібен, щоб довести, що певний мужик чи то псих, чи то шахрай) випадково згорів якраз того вечора, коли він спробував його роздобути. Морт думав про те, що коханець його колишньої дружини, чоловік, якого він від усієї душі зневажав, походить із містечка під назвою «Шутерз-Ноб» і що «Шутер» — так уже сталося — це псевдонім згаданого вище чи-то-психа чи-то-шахрая, який з'явився в житті Морта Рейні якраз тоді, коли Морт Рейні почав осягати своє розлучення не як академічну концепцію, а як простий факт свого життя віднині й довіку. Він навіть думав про те, що «Джон Шутер» стверджував, ніби він підловив Морта Рейні на плагіаті приблизно в той самий час, як Морт Рейні розлучився з дружиною.

Запитання. Невже все це — випадкові збіги?

Відповідь. З формального погляду це можливо.

Запитання. Чи *вірить* він у те, що все це — збіги?

Відповідь. Ні.

Запитання. А тоді чи *вірить* він у те, що божеволіє?

— Відповідь — ні, — сказав Морт. — Він не вірить. Принаймні поки що. — Він застібнув ширінку й, обігнувши ріг будинку, підійшов до дверей.

23

Морт знайшов ключ від будинку, підніс його до замкової шпалрини, та передумав встромляти. Натомість рука потягнулася до ручки, і щойно пальці зімкнулися на ній, він відчув упевненість, що вона легко прокрутиться. Тут побував Шутер... побував чи досі був. І зламувати замок йому теж не було потреби. Е ні. Тільки не *цьому* виродкові. Запасний ключ до будинку на Ташморському озері Морт зберігав у старій мильниці на найвищій полиці в сарайчику, а саме туди ходив Шутер, щоб похапцем дістати викрутку, коли настала пора пришпилити горопашного

старенького Бублика до сміттевого бака. І тепер він у будинку, винює... чи, може, ховається. Він...

Ручка відмовилася прокрутитися; Мортіві пальці просто ковзнули довкола неї. Двері були замкнені.

— Гаразд, — сказав Морт. — Подумаєш, велике діло, — і навіть тихо розсміявся, встромляючи ключ у щпарину й повертаючи його. Те, що двері виявилися замкненими, не означало, що Шутера в будинку немає. Насправді якщо добряче замислитися, то навіть правдоподібніше було б, щоб він виявився *всередині*. Міг скористатися запасним ключем, покласти його на місце, потім замкнути двері зсередини, щоб приспати підозру свого ворога. Зрештою, щоб замкнути ці двері, треба було просто натиснути на гудзик у центрі ручки. «Він намагається довести мене до божевільня», — подумав Морт, переступаючи через поріг.

У будинку плавало запорошене сонячне світло надвечір'я. І стояла тиша. Але за відчуттями — тиша, у якій хтось причаївся.

— До сказу мене довести хочеш, га? — гукнув Морт. Він очікував, що ці слова прозвучать божевільно навіть для його власних вух. Самотній параноїк звертається до непроханого гостя, що існує, врешті-решт, лише в його уяві. Але самому собі Морт божевільним не здавався. Для власних вух його слова прозвучали як слова людини, яка бодай наполовину розкусила, у чому фокус. От тільки розкрити половину схеми — це не так уже й круто. Та все ж таки половина — це краще, ніж нічого.

Морт зайшов у вітальню з її баянстою стелею, стіною-вікном із краєвидом на озеро і, звісно, Всесвітньо Відомим Диваном Морта Рейні, також знаним під назвою Канапа Коматозного Письменника. Вимушена посмішка торкнула кутики його губ. Тестикули в паху підскочили й стислися.

— Половина схеми — це ліпше, ніж нічого, правда ж, пане Шутер? — погукав він.

Слова розтанули в порохнявій тиші. У тій пилюці Морт відчував запах старого тютюну. Погляд упав на зіжмакану пачку сигарет, які він викопав у шухляді стола. Подумалося, що в будинку стоїть запах — майже сморід — жахливо неприємний: то

був запах відсутності жінки. А потім він подумав: «Ні. Це помилка. Це не те. Ти відчуваєш запах Шутера. Пахне цим мужиком і його сигаретами. Не твоїми. Його».

Закинувши голову назад, Морт повільно розвернувся на сто вісімдесят градусів. Спальня на другому поверсі дивилася на вітальню з висоти середини стіни кремового кольору; отвір перекривали темно-коричневі дерев'яні планки. Вони призначалися для того, щоб хтось необережний не випав звідтіля й не заляпав собою всю підлогу вітальні. Але також вони слугували для декору.

Утім тієї миті нічого особливо декоративного Морт у них не побачив; вони здалися йому ґратами тюремної камери. Усе, що йому було видно з гостьової спальні, як вони з Емі її називали, — стеля і один із чотирьох стовпчиків ліжка.

— Пане Шутер, ви там? — заволав Морт.

Відповіді не було.

— Я знаю, що ти хочеш довести мене до сказу! — тепер уже він почувався трохи смішним. — Але в тебе нічого не вийде!

Приблизно шість років тому вони встановили у вітальні великий камін із плитняку, з топкою «Блекстоун». Біля нього стояла стійка з камінним причандаллям. Морт узяв лопатку для попелу, повагався, поклав її на місце й узявся натомість за кочергу. Розвернувся обличчям до заґратованого отвору гостьової спальні й підніс кочергу догори, немов лицар, що салютує своїй королеві. Повільно рушив до сходів і пішов нагору. Відчувалося, як у м'язи хробаком прокрадається напруга, але Морт розумів, що боїться не Шутера. Насправді він боявся не знайти нікого.

— Я знаю, що ти там, і знаю, що ти хочеш довести мене до сказу! От тільки не знаю, для чого це все, Альфі, тому, коли я тебе знайду, ти мені все розкажеш!

На майданчику другого поверху він зупинився, відчуваючи, як вискакує з грудей серце. Двері кімнати для гостей були ліворуч. І раптом Морт зрозумів, що Шутер тут, а не в спальні. Ні, це лише обманний виверт. Це те, у що Шутер хоче змусити його вірити.

Насправді Шутер був у ванній.

І, стоячи на майданчику з кочергою, міцно стиснутою в правій руці, поки піт стікав із волосся по щоках, Морт *почув* його. Легке шурх-шурх. Він там, усередині, авжеж. Судячи зі звуку, стоїть у самій ванні. І зовсім трішки посунувся. Ку-ку, хлопчику Джонні, я тебе чую. Ти як там, сраний виродку, озброєний?

Імовірно, так і є, та тільки навряд чи зброєю виявиться револьвер. Бо Морт здогадувався, що прізвище цього чоловіка — це все, що в нього є від вогнепальної зброї. Шутер справляв враження людини, якій більше до душі якісь тупі інструменти. На підтвердження цього свідчило те, що він зробив із Бубликом.

«Закладаюся, що це молоток, — подумав Морт і вільною рукою стер піт з потилиці. Очі пульсували в очницях у такт із серцем. — Ставлю що завгодно, що це молоток із повітки для інструментів».

Більше він ні про що подумати не встиг, бо побачив Шутера, чітко його побачив — як той стоїть у ванні у своєму круглому капелюсі й жовтих робочих черевиках гнойовика, губи розійшлися й показують протези, замовлені поштою, і та посмішка більше скидається на гримасу, а обличчям струмує додолу піт, збігаючи глибокими борознами зморщок, неначе вода — мережею оцинкованих ринв, а молоток піднятий до рівня плеча, як у судді. Просто там стоїть і чекає слухного часу, щоб той молоток опустити. Приставе, наступна справа.

Я розкусив тебе, друже. Викупив. Одразу ж, тільки-но побачив. І знаєш що? Ти не того письменника обрав, щоб мозок їбати. Здається, я з середини травня мрію когось убити, і ти мені годишся, нічим не гірший за інших.

Морт повернув голову в бік дверей спальні. Водночас сягнув лівою рукою (обтерши долоню об сорочку спереду, щоб рука не підвела в найвідповідальнішу мить і не зісковзнула) та взявся за круглу ручку дверей ванної кімнати.

— *Я знаю, що ти там!* — прокричав він до зачинених дверей спальні. — *Якщо ти під ліжком, то краще вилазь звідти! Рахую до п'яти! Якщо не вилізеши доти, доки я буду біля дверей, то я зайду... і зайду з розмахом! Ти мене чув?*

Відповіді не було... та він на неї й не розраховував насправді. І не *хотів*. Морт міцніше взявся за ручку дверей ванної, але продовжував кричати у бік гостьової спальні. Він не знав, чи Шутер зможе почути або відчути різницю, коли він поверне голову в бік ванної, але думав, що той на це здатен. Було очевидно, що цей чоловік розумний. Збіса розумний.

За мить до того, як почати рахувати, Морт почув іще одне слабке шарудіння у ванній. Був би проґавив його, навіть так близько стоячи, якби не вслухався з усією концентрацією уваги, на яку тільки був здатен.

— *Один!*

Господи Ісусе, він пітнів! Як свиня!

— *Два!*

Ручка дверей ванної холодним каменем лежала у стиснутому кулаці.

— *Тр...*

Він крутнув ручку, розчахнув двері, й вони відскочили від стіни, вдарившись об неї з такою силою, що пробили шпалери й зіскочили з нижньої завіси, і ось він, *ось він*, насувався на нього з піднятою зброєю, його зуби шкірилися в посмішці вбивці, а очі палали божевільним, геть божевільним вогнем, і Морт одним помахом опустив кочергу, вона просвистіла в повітрі, і йому якраз вистачило часу збагнути — Шутер теж замахнувся на нього кочергою; збагнути, що на Шутері нема того круглого капелюха; збагнути, що то взагалі не Шутер; збагнути, що то *він сам*, божевільний — то *він*, і тут кочерга розстрожила дзеркало над раковиною, і скло з амальгамою порснуло в усі боки, зблискуючи в напівтемряві, і шафка для ліків обвалилася в раковину. Погнуті дверцята, немов безсило відвисла щелепа, випустили назовні потік пляшечок сиропу від кашлю, йоду й ополіскувача для рота «Лістерин».

— *Я вбив проклятуще йобане дзеркало!* — верескнув він і хотів викинути кочергу, коли раптом у ванні, за гофрованими душовими дверцятами, справді щось ворухнулося. І перелякано запищало. Вишкіривши зуби в посмішці, Морт завдав навскісного удару

кочергою і пробив пластмасові дверцята, відкривши в них діру із зазубленими краями й зірвавши з напрямних. Він заніс кочергу над плечем. Його очі нерухомо дивилися вперед осклілим поглядом, а губи розтяглися в гримасі, яку він уявляв на обличчі Шутера.

Але поволи опустил кочергу. І зрозумів, що мусить пальцями лівої руки розтискати пальці правої, щоб кочерга могла впасти на підлогу.

— Звірятко, чом ти скачеш так, — промовив Морт до полівки, що сліпо металась у ванні. — Тебе пойняв безумний ляк¹.

Його голос звучав хрипко, безбарвно і дивно. Він зовсім не був подібний до його власного голосу. Це більше нагадувало перше прослуховування свого голосу, записаного на касету.

Розвернувшись, Морт повільно вийшов із ванної повз перекособочені двері, зірвані з петлі. Під ногами похрускувало розбите дзеркальне скло.

Зненацька на нього накотило бажання спуститися вниз, лягти на канапу і подрімати. Раптом йому захотілося цього понад усе на світі.

24

Розбудив його телефон. Сутінки майже переросли в ніч, і довелось повільно пробиратися повз скляний кавовий столик, що так і прагнув укусити за ногу, з дивним відчуттям, що минулий час якимось дивним чином повторився в теперішньому. Права рука пекельно боліла. Та й спина теж була не в ліпшому стані. Як сильно він тією кочергою розмахував? Якої сили паніка його гнала? Думати про це не хотілося.

Морт узяв трубку, навіть не завдаючи собі клопоту подумати, хто б це міг бути. Життя, дорогенькі, останнім часом було таким діловим і завантаженим, що це міг бути навіть сам президент.

— Алло?

¹ Морт цитує вірш Роберта Бернса «До миші, вивернутої плугом з нори в листопаді 1785 року». Переклад Василя Мисика.

— Як там ваші справи, пане Рейні? — спитав голос, і Морт відсахнувся, тримаючи трубку у витягнутій руці, неначе то була змія, що хотіла його вкусити. Та потім поволі знову підніс її до вуха.

— Зі мною все гаразд, пане Шутер, — сухим, через пересохле горло, голосом відповів він. — А ви як ся маєте?

— Як у казці, — сказав Шутер із тим своїм простацьким південним акцентом, таким неприхованим, як непофарбована клуня, що стоїть собі посеред поля. — А от з вами, думаю, не все гаразд. Те, що ви вкрали в іншої людини, — це вас навіть не потурбувало нітрохи, ні. А от те, що вас на цьому зловили... це вам, схоже, завдало страждань.

— Про що ви говорите?

У голосі Шутера завібривали ледь чутні нотки подиву й веселощів.

— Ну, я тут по радіо почув новину, що хтось спалив вашу хату. *Іншу* вашу хату. А коли ви вернулися сюди, то таке виробляли, коли зайшли, наче в істериці забилися чи що... лупили там по чомусь... чи, може, просто успішні письменнички, як оце ви, психують, коли щось іде не по-їхньому. Може, в цьому річ?

О Господи, він таки був тут. Він був.

Морт мимоволі визирнув у вікно, так, наче Шутер міг досі бути десь там... у кущах ховався, можливо, і розмовляв із ним по якомусь бездротовому телефону. А то, звісно, повний абсурд.

— Журнал із моїм оповіданням уже в дорозі, — сказав Морт. — Коли він прибуде, ви, нарешті, відчепитесь від мене?

У голосі Шутера все ще лунали ліниво-розсміяні нотки.

— Нема ніякого журналу з тим оповіданням, пане Рейні. Ви та я, ми це просто *знаємо*. Нема журналу з вісімдесятого року, ні. Звідки йому було б узятися, коли моє оповідання, яке ви вкрали, з'явилося тільки у вісімдесят другому?

— *Чорт забирай, та не крав я вашого опо...*

— Коли я почув про ваш будинок, — перебив Шутер, — то пішов і купив «Івнінг Експрес». Там надрукували фотографію того, що від нього лишилося. Небагато. І фото вашої жінки було, — запала тривала, сповнена задуми мовчанка. Після якої

Шутер сказав: — А ловка жіночка, — він навмисне, із сарказмом, вжив сільське слівце. — Пане Рейні, і як такому потворному гадючому синові, як ви, підфартило на таку ловку жінку?

— Ми розлучені. Я вам казав. Може, їй розплющилися очі й вона нарешті побачила, який я потворний. Може, не будемо втягувати в це Емі? Це тільки між нами двома.

Вдруге за останні два дні він зрозумів, що зняв трубку в напівсонному й фактично беззахисному стані. Тому розмова відбувалася під майже повним контролем Шутера. Він водив Морта за ніс і командував парадом.

То поклади трубку.

Але він не міг. В усякому разі поки що.

— Між нами двома, кажете? — перепитав Шутер. — То ви, виходить, про мене нікому ще й не казали.

— Чого вам треба? Кажіть! Чого вам, в біса, треба?

— Хочете почути другу причину, чому я приїхав, мабуть, так?

— *Так!*

— Я хочу, щоб ви написали мені оповідання, — спокійно промовив Шутер. — Хочу, щоб ви написали оповідання, поставили на ньому моє ім'я й віддали його мені. Ви завинили переді мною, за вами боржок. Правда є правда, а справедливість є справедливість.

Морт стояв у коридорі, стискаючи в зболеному кулаці слухавку. Посеред лоба пульсувала вена.

Кілька секунд його лють була такою всеохопною, що він відчув себе похованим живцем усередині неї, і все, про що здатен був думати...

То ОН ВОНО що! ТО ОН ВОНО що! ТО ОН ВОНО що! знову і знову.

— Пане Рейні, ви там? — спокійним тягlistим голосом поцікавився Шутер.

— Єдине, що я тобі напишу, — власний голос Морта лунав повільно й був густим, як сироп, від люті, — твій смертний вирок, якщо не даси мені спокій.

— Ти такий грізний, пілігриме, — терплячим тоном людини, яка пояснює просту проблему дурненькій дитині, сказав Шутер, —

бо знаєш, що я тобі нічо' не зроблю. Якби ти вкрав у мене собаку чи тачку, я міг би забрати *твого* собаку чи *твою* тачку. Я міг би це зробити, так само легко, як твоєму коту в'язи скрутив. А якби ти спробував мене спинити, отоді я б тобі щось зробив і все одно забрав. Але це інше. Те добро, яке мені треба, — воно у твоїй голові. Воно там у тебе замкнене, наче в сейфі. Тільки от я не можу просто висадити двері й розпороти зварювальним пальником задню стінку. Мушу добирати код. Еге ж?

— Не розумію, про що ти говориш, — відказав Морт, — але оповідання з мене ти витягнеш хіба що в той день, коли Статуя Свободи начепить на себе підгузок, пілігриме.

— Я б її в це не вплутував, якби міг, — задумливо промовив Шутер, — але я вже починаю думати, що іншого вибору ти мені не лишаєш.

Раптом уся слина зникла з Мортвого рота, залишивши його сухим, скляним і гарячим.

— Що... що ти...

— Хочеш якось прокинутися після свого дурного дрімання й знайти *Емі* прибитою до смітника? — спитав Шутер. — Чи ввімкнути одного ранку радіо й почути, що вона прийшла другою на змаганнях із бензопилкою, яку ти тримаєш у себе в гаражі? Чи гараж теж згорів?

— Думай, що верзеш, — прошепотів Морт. Широко розплющені очі почали наливатися слізьми люті й страху.

— У тебе ще є два дні на те, щоб усе обдумати. І я б на твоєму місці, пане Рейні, обдумав усе дуже ретельно. Узявся б за голову руками й думав би, думав. І більше нікому про це не казав. Бо це те саме, що вийти в поле посеред грози й спокушати блискавку. Розлучені ви чи ні, але чомусь мені здається, що в тебе досі є почуття до тієї дамочки. Час тобі трохи подорослішати. *Тобі це з рук не зійде*. Невже до тебе досі не дійшло? *Я знаю, що ти зробив, і не відступлюся, поки не отримаю те, що належить мені*.

— *Ти божевільний!* — пронизливо закричав Морт.

— Добраніч, пане Рейні, — сказав Шутер і поклав трубку.

Кілька секунд Морт просто стояв, і трубка поволі опускалася повз вухо. А потім він підхопив нижню частину вузького телефону в стилі «Принцеса»¹ і був уже на межі того, щоб жбурнути весь апарат об стіну, але вчасно опанував себе. Поставив телефон назад на столик і з десяток разів глибоко вдихнув-видихнув — достатньо, щоб голова попливла й зробилася невагомою. А потім набрав домашній номер Герба Крікмора.

Після другого гудка трубку підняла Гербова подруга Делорес і покликала до телефону Герба.

— Привіт, Морте, — сказав Герб. — Що там із твоїм будинком? — він трохи відвів трубку вбік. — Делорес, переставиш сковорідку на задній пальник?

«У Нью-Йорку час вечеряти, — подумав Морт, — і він дає мені про це знати. Але до біса. Щойно один маніяк погрожував порізати мою дружину на телячі котлети, але життя триває, правда ж?»

— Будинку нема, — відповів Морт. — Страхова відшкодує всі збитки, — він помовчав. — Тобто матеріальні збитки.

— Співчуваю, — мовив Герб. — Я можу якось допомогти?

— Ну, не з будинком, — відповів Морт, — але дякую, я ціную.

А от оповідання...

— Яке оповідання, Морте?

Він відчув, як рука знову стискається на трубці телефону, й примусив себе розслабитися. *Він не знає, яка тут ситуація. Ти маєш про це пам'ятати.*

— Та те, через яке б'є копитом мій схиблений другяка, — якомога недбалішим і малостурбованим голосом постарався відказати він. — «Сезон сіври», в «Еллері Квінз Містері Мегезін».

— А, *те* оповідання, — згадав Герб.

Раптом Морта прошила блискавка страху.

¹ Компактний телефонний апарат, призначений для спальні, який випустила телефонна компанія «Bell Systems» 1959 року. Трубка в ньому накривала диск чи кнопки; також цифри мали підсвітку для нічних розмов. Телефон був розрахований переважно на жінок-покупців, звідси й назва — «Принцеса».

— Ти ж не забув подзвонити?

— Ні... я дзвонив, — запевнив його Герб. — Просто з голови на хвилину вилетіло. Ти ж будинок утратив усе-таки.

— І? Що вони сказали?

— Ні про що не хвилюйся. Завтра мені мають надіслати кур'єром ксерокопію, а я одразу відправлю тобі «Федерал Експресом». Післязавтра не пізніше десятої ранку копія буде в тебе.

На мить йому здалося, що всі проблеми позаду, і він почав розслаблятися. Та потім згадав, як небезпечно спалахували очі Шутера. Як він наблизив своє лице до його обличчя, поки вони ледь не доторкнулися лобами. Згадав, як сухо війнуло корицею в Шутеровому віддиху, коли той промовив: «Брешеш».

Ксерокопія? Він зовсім не мав певності, що Шутер навіть *оригінальний* примірник прийме... а тут ксерокопія?

— Ні, — повільно мовив він. — Гербе, так не годиться. Ні ксерокопія, ні телефонний дзвінок від редактора. Це має бути оригінальний примірник журналу.

— З цим трохи важче. Редакція в них на Мангеттені, звісно, але копії зберігаються в Пенсильванії, у передплатному офісі. І в них є лише по п'ять примірників кожного випуску — це й усе, що вони можуть собі дозволити зберігати, враховуючи, що «ЕКММ» виходить із тисяча дев'ятсот сорок першого року. Видавати їх на руки вони не дуже люблять.

— Гербе, та ну! Ці журнали можна знайти на гаражних розпродажах і в половині бібліотек у маленьких містечках усієї Америки!

— Але повних комплектів немає ніде, — Герб ненадовго змовк. — Що, й телефонного дзвінка не вистачить? Хочеш сказати, цей тип такий параноїк, що подумає, ніби говорить із одною з тисяч твоїх шісток?

Голос позаду:

— Гербе, налити вина?

І знову Герб заговорив, відставивши трубку від рота.

— Ді, ще кілька хвилин зачекай.

— Я заважаю тобі вечеряти, — сказав Морт. — Пробач.

— Це входить у мої обов'язки. Слухай, Морте, давай напрямки — цей тип справді такий божевільний, як здається? Він небезпечний?

І більше нікому про це не казав би. Бо це те саме, що вийти в поле посеред грози й спокушати блискавку.

— Я так не думаю, — відповів Морт, — але хочу, щоб він, нарешті, перестав сидіти в мене на голові, — він завагався, підшукуючи необхідний тон. — Останні півроку я тільки те й робив, що йшов проти урагану лайна. А тут, може, якось вийде все-таки собі зарадити. Я просто хочу, щоб цей дебіл від мене відчепився.

— Гарзд, — зненацька рішуче промовив Герб. — Я зателефоную Мерієнн Джеффері з «ЕКММ». Вона моя давня знайома. Якщо я попрошу її спитати куратора бібліотеки... це вони так того хлопця називають, серйозно, куратор бібліотеки... щоб вони надіслали нам примірник за червень вісімдесятого року, ну приблизно, вона це зробить. Можна їм пообіцяти, що в майбутньому ти напишеш для них оповідання?

— Звісно, — відповів Морт, а сам подумав: «Скажи їй, що на ньому стоятиме ім'я “Джон Шутер”». І ледве не розсміявся вголос.

— Добре. Вона скаже кураторові, щоб відправив тобі журнал «Федерал Експресом», просто з Пенсильванії. Тільки поверни його в хорошому стані, бо доведеться тобі шукати інший такий самий примірник на тих гаражних розпродажах, про які ти згадував.

— А є шанси, що це буде десь не пізніше як післязавтра? — спитав Морт. Відчуваючи жалюгідну впевненість, що Герб вважатиме його психом, бо таке питає... і авжеж, він подумає, що Морт робить грандіозного слона з крихітної мухи.

— Думаю, шанси є, і чималі, — відповів натомість Герб. — Сто відсотків гарантії дати не можу, але дев'яносто дев'ять дам.

— Дякую, Гербе, — зі щирою вдячністю промовив Морт. — Ти крутий.

— Оо, та чого там, мем, — погано імітуючи Джона Вейна¹ й абсурдно цим пишаючись, відказав Герб.

— Усе, йди вечеряти. І поцілуй за мене Делорес. Але Герб досі не вийшов із образу Джона Вейна.

— Та йди до біса. Я поцілую її за себе, пілігриме.
Ти такий грізний, пілігриме.

Враз Морта пронизав такий жах і переляк, що він ледь не закричав у голос. Те саме слово, та сама рівна протягла інтонація. Шутер якось підімкнувся до його телефонної лінії, і хоч би кому намагався додзвонитися Морт чи хоч би який номер набирав, відповідатиме завжди Джон Шутер. Герб Крікмор став лише ще одним із його псевдонімів, і...

— Морте? Ти там?

Він заплющив очі. Тепер, коли Герб облишив нарешті ліпити із себе Джона Вейна, стало нормально. То знову був Герб, як і раніше, як і завжди. Герб, котрий просто вжив те слово, яке...

Що?

Ще одна платформа на Параді випадкових збігів? Добре. Звісно. Не проблема. Я просто постою на тротуарі й проводжати му її поглядом, поки вона котитиме повз мене. А чом би й ні? Я вже з півдюжини більших пропустив.

— Так, Гербе, я тут, — він розплющив очі. — Просто намагався осягнути, як я тебе люблю. Усього й не злічити, розумієш?²

— Дурненький, — сказав Герб, але відчувалося, що він задоволений. — Ти діятимеш обережно й виважено, правда ж?

— Правда.

— Тоді я піду споживати вечерю в товаристві світла мого життя.

— Здається, це хороша ідея. Бувай, Гербе... і дякую.

— Нема за що. Я дуже постараюся, щоб це було післязавтра. Ді теж каже тобі «бувай».

¹ Псевдонім Меріона Роберта Моррісона (1907—1979) — американського актора, що прославився своїми ролями у вестернах.

² Морт жартома цитує Сонет 43 «Як я тебе люблю» англійської поетеси вікторіанської доби Елізабет Барретт Бравнінг (1806—1861).

— Звісно, каже, вона ж там вино вже рветься розливати, — сказав Морт, і обидва повісили трубки зі сміхом.

Та щойно він поставив апарат на столик, фантазія повернулася. Шутер. Він говорить різними голосами. Звісно, Морт був на самоті, надворі вже стемніло, а такий стан часто розбурхує уяву. Та все ж таки він не вірив (принаймні свідомо) в те, що Джон Шутер — надприродна істота чи суперзлочинець. Якби перше, то він би напевно знав, що Мортон Рейні жодного плагіату не вчиняв, принаймні з тим оповіданням, про яке йшлося. А якби останнє, то він би грабував десь банки або що, а не валандався західним Мейном, намагаючись вичавити оповідання з письменника, який набагато більше грошей заробив на своїх романах.

Морт рушив повільно в бік вітальні, маючи намір перейти до кабінету й сісти за машину, коли раптом одна думка

(принаймні з тим оповіданням)

уразила його, мов громом, і змусила зупинитися.

Що конкретно *це* могло б означати — «принаймні з тим оповіданням»? Хіба він колись крав чий-небудь твори?

Уперше відтоді, як Шутер матеріалізувався в нього на ганку зі своїм стосом паперу, Морт замислився над цим питанням серйозно. У багатьох рецензіях на його книжки були натяки на те, що насправді він не такий уже й оригінальний письменник; що більшість його творів містить вторинні історії, переказані вдруге. Він згадав, як Емі читала рецензію на «Сина катеринщика», у якій автор спочатку похвалив темп розгортання оповіді й читабельність, а потім натякнув на певну вторинність сюжету. Вона тоді сказала: «То й що? Хіба ці люди не знають, що існує близько п'яти хороших варіантів сюжетів і письменники просто переказують їх знову і знову, з різними персонажами?»

Сам Морт вважав, що сюжетів щонайменше шість: успіх; невдача; кохання і втрата; помста; помилка з визначенням особи; пошук найвищої сили, Бога чи диявола. Перші чотири він переказував знову і знову, як одержимий, і тепер, після роздумів, «Сезон сівби» здавався йому втіленням щонайменше трьох цих

ідей. Та чи було це плагіатом? Якщо так, то кожен романіст у світі винен у скоєнні злочину.

Плагіат, вирішив Морт, це звичайнісінька крадіжка. А він такого не робив ніколи в житті. *Ніколи.*

— Ніколи, — мовив він і широкими кроками, з високо піднятою головою і широко розплющеними очима, неначе воїн, що виходить на поле битви, рушив до свого кабінету.

І там Морт сидів наступну годину, не написавши жодного слова.

26

Безрезультатне просиджування перед екраном переконало його, що вечерю, напевно, краще випити, ніж з'їсти, тож, коли задзвонив телефон, він якраз заливався другою порцією бурбону з водою.

До апарата Морт підходив з пересторогою — раптово дуже пожалкувавши, що не поставив собі автовідповідач. У них була щонайменше одна чудова риса: завдяки їм можна контролювати вхідні дзвінки й розрізнити друзів та ворогів.

Морт нерішуче постояв над апаратом, думаючи, як же йому не подобається звучання сучасних телефонів. Колись давно вони дзвеніли — весело тельнякали навіть. А тепер — пронизливо завивали, й звучало це, наче мігрень, що намагається ввійти у твою голову.

То що, ти трубку знімати будеш чи так і стовбичитимеш тут, слухаючи, як він дзвонить?

Я не хочу з ним більше говорити. Він мене лякає і бісить, і я не знаю, яке почуття мені не подобається більше.

Може, це не він.

А може, він.

Слухати, як ці дві думки без упину крутяться в голові, було навіть гірше, ніж чути деренчливе дзеленчання телефону, тому він підняв слухавку й сердито буркнув «алло», і виявилось, що на тому кінці дроту цілком безпечна людина — доглядач його будинку Грег Карстерз.

Ґрег поставив уже такі знайомі запитання про будинок, і Морт знову на них усі відповів, сам думаючи про те, що пояснювати таку подію — це все одно, що описувати наглу смерть. Коли щось і може допомогти тобі подолати шок, то це постійне повторювання відомих фактів.

— Слухай, я сьогодні ввечері нарешті перебалакав із Томом Ґрінліфом, — сказав Ґрег, і Мортові здалося, що голос у нього звучить трохи дивно. Наче обережно. — Вони із Сонні Троттсом фарбували методистську церкву.

— Ага? І ти поговорив із ним про мого другаку?

— Так, поговорив, — тепер Ґрегів голос звучав ще обережніше.

— Ну і?

Запала коротка мовчанка. Після якої Ґрег сказав:

— Том думає, що ти, напевно, дні поплутав.

— Я, напевно, дні... ти про що взагалі?

— Ну, — вибачливо мовив Ґрег, — він каже, що справді вчора вдень проїжджав по Лейк-драйв і бачив тебе; каже, що помахав тобі рукою і ти помахав у відповідь. Але, Морте...

— *Що?* — але йому стало страшно, бо він уже здогадувався.

— Том каже, що ти був сам, — закінчив Ґрег.

27

Морт довго не міг нічого сказати. Він просто був *не в змозі* щось сказати. Ґрег теж мовчав, щоб дати йому час на роздуми. Том Ґрінліф, звісно, був не першої молодості — старший за Дейва Ньюсома щонайменше на три, а то й на всі шість років. Але на старечий маразм він іще не страждав.

— Господи, — зрештою видихнув Морт. Дуже тихо. Насправді йому трохи бракувало повітря.

— Я підозрюю, — несміливо почав Ґрег, — що це якраз Том міг трохи щось наплутати. Ти ж знаєш, він уже далеко не...

— Першої молодості, — закінчив Морт. — Я знаю. Але якщо і є в Ташморі людина, яка більш сторожко ставиться до незнайомців, ніж Том, то я її не знаю. Ґреґу, він усе своє життя незна-

йомців запам'ятовує. Це входить в обов'язки доглядачів, правда? — помовчавши, Морт не стерпів і випалив: — Він же дивився на нас! Дивився впритул на нас *обох!*

Обережно, наче напівжартома, Грег спитав:

— Морте, а тобі точно цей парубок не наснився?

— Про це я навіть не думав, — повільно відповів Морт, — дотепер. Якщо насправді цього не було, а я бігаю й розказую людям, що *було*, тоді я, мабуть, божевільний.

— Ой, *таке* мені й на думку не спадало, — занадто квапливо запевнив його Грег.

— Зате мені спадало, — відповів Морт. І подумав: «Але, може, це якраз те, чого він хоче. Змусити людей думати, що ти божевільний. І, може, щоб урешті-решт те, про що думають люди, справдилося».

О так. Аякже. І він домовився повернути це діляче на пару зі старим Томом Грінліфом. А взагалі-то це Том змотався в Деррі й підпалив будинок, а Шутер лишився тут і прикінчив kota. Так усе було?

А тепер подумай. Добре ПОДУМАЙ. Чи був він тут? Чи був він тут НАСПРАВДІ?

І Морт замислився. Він думав про це напруженіше, ніж про будь-що у своєму житті; напруженіше, ніж навіть думав про Емі й Теда та про те, що з ними робити, після того як того травневого дня знайшов їх у ліжку разом. Невже Джон Шутер — це його галюцинація?

Він знову згадав, з якою швидкістю Шутер схопив його і кинув об борт машини.

— Грегу?

— Морте, я тут.

— Том і машини не бачив? Старий універсал, номери Міссісіпі.

— Він каже, що вчора не бачив на Лейк-драйв жодної машини. Лише тебе, ти стояв у кінці стежки, що спускається до озера. Подумав, що ти краєвидом милуєшся.

Це насправді чи це «Меморекс»?

Думками він усе повертався до міцної хватки Шутерових рук на передпліччях, до швидкості, з якою той тип жбурнув його об борт машини. «Брешеш», — сказав тоді Шутер. Морт бачив закуту в кайдани лють у його очах і відчував сухий запах кориці в його віддиху.

Його руки.

Тиск його рук.

— Грег, зачекай хвилинку.

— Добре.

Морт поклав трубку на столик і спробував закотити рукави. Вдавалося погано, бо сильно тремтіли руки. Тож після невдалих спроб він розстебнув сорочку, зняв її й підняв руки. Спершу нічого не помітив. Та потім розставив їх якнайдалі й побачив: ось вони, два вже пожовклі синці з внутрішнього боку кожної руки, одразу над ліктем.

Сліди, залишені великими пальцями Джона Шутера, коли той схопив його й кинув об машину.

Раптом Морт подумав, що розуміє, у чому річ, і стало страшно. Але не за себе.

За старого Тома Грінліфа.

28

Він підняв трубку.

— Грег?

— Я тут.

— А коли ти говорив із Томом, тобі не здалося, що з ним щось негаразд?

— Він був дуже змучений, — миттю озвався Грег. — Дурний старий, куди вже йому повзати по риштуванню й фарбувати цілісінкрий день на холодному вітрі? У його віці. Вигляд у нього був такий, наче він от-от гепнеться в найближчу купу листя, якщо терміново не втрапить до ліжка. Морте, я розумію, чому ти це питаєш, і, мабуть, якщо він був дуже втомлений, це могло й випасти з пам'яті, але...

— Ні, я не про це думаю. Ти переконаний, що він був тільки виснажений, і все? А він не міг бути наляканим?

Після цих слів на протилежному кінці дроту запала довга замислена мовчанка. Мортові не терпілося її увірвати, але він цього не зробив. Бо хотів дати Грегіві весь потрібний час на роздуми.

— Здавалося, що він сам не свій, — нарешті сказав Грег. — Він був неуважний... наче десь далеко думками витав. Я списав це на задавнену втому, але, може, то було щось інше. Або частково щось інше.

— А він не міг щось від тебе приховувати?

Цього разу пауза не надто затяглася.

— Не знаю. Міг. Це все, що я можу сказати напевно. Шкодную вже, що не побалакав із ним трохи довше й не натиснув трохи сильніше.

— Я думаю, нам варто поїхати до нього додому, — сказав Морт. — Просто зараз. Грегу, все сталося так, як я тобі й розказував. Якщо Том цього не підтвердив, це може означати, що мій дружан залякав його до всирачки. Зустрінемося там.

— Добре, — знову стривожився Грег. — Але, ти знаєш, Том не з тих, кого можна легко залякати.

— Колись так і було, я переконаний, але тепер Томові сімдесят п'ять. Я думаю, що старшим ти стаєш, то легше тебе залякати.

— То що, до зустрічі там?

— Дуже вдала думка. — Морт повісив трубку, вихлюпнув решту бурбону в раковину й поїхав додому до Тома Грінліфа на «б'ююку».

29

Коли Морт під'їхав, Грегіві машина вже була припаркована на під'їзній доріжці. Томів пікап «скаут» стояв біля чорного ходу. На Грегіві була фланелева куртка з піднятим коміром; з озера віяв пронизливий вітер, і було холоднувато.

— З ним усе добре, — одразу ж сказав він Мортові.

— Звідки ти знаєш?

Обидва говорили стишеними голосами.

— Я побачив його «скаут» і пішов до чорного ходу. Там записка пришпилена, а в ній сказано, що в нього був важкий день і він рано ліг спати.

Широко всміхнувшись, Грег відкинув довге волосся, що лізло йому в обличчя.

— А ще там написано, хай всі, хто до нього регулярно звертається, дзвонять мені.

— А записка його рукою написана?

— Ага. Старечий почерк, мов курка лапою. Я б його де хоч упізнав. Я обійшов навколо будинку й зазирнув через вікно в його спальню. Він там. Вікно зачинене, але дивно, як ті кляті шибки не полопалися, так гучно він хропе. Хочеш сам подивитися?

Зітхнувши, Морт похитав головою.

— Грегу, але щось не так. Том бачив нас. Нас обох. Того типа якийсь гедзь укусив через кілька хвилин після того, як Том проїхав, і він схопив мене за руки. У мене синці лишилися. Покажу тобі, якщо хочеш побачити.

Але Грег похитав головою.

— Я тобі вірю. Що більше я про це думаю, то менше мені подобається те, як він говорив про те, що ти був зовсім сам, коли він тебе бачив. З ним було щось... не так. Уранці я з ним іще раз поговорю. Чи можемо поговорити разом, якщо схочеш.

— Було б чудово. О котрій?

— Може, прийдемо до парафії десь о пів на десяту? Він на той час уже встигне вихилити дві-три чашки кави... а до нього краще не підходити, поки він кави не нап'ється... і тоді ми зможемо ненадовго стягти його з того триклятого риштування. Може, життя йому врятуємо. Що скажеш?

— Добре, — Морт простягнув руку. — Пробач, що змусив тебе ганятися за привидами.

Грег потис йому руку.

— Не варто вибачатися. Тут явно щось не так. І я рішуче налаштований з'ясувати, що саме.

Морт сів у свій «б'юїк», а Грег уместився за кермо пікапа. Вони роз'їхалися в протилежні боки, залишивши змученого старого відсипатися.

Сам Морт не спав майже до третьої ранку. Він неспокійно крутився під ковдрою, поки його постіль не стала нагадувати поле битви, а він сам більше не міг це терпіти. Відтак у якомусь заціпенінні побрів у вітальню й ліг на канапу. Обдерши гомілку об мандрівний кавовий столик, монотонно вилаявся, ліг, зручно вмовстив подушки під головою і майже миттєво провалився в чорну діру.

30

Прокинувшись о восьмій наступного ранку, Морт зрозумів, що почувается на диво бадьоро. Але так йому здавалося тільки до тієї миті, коли він спустив ноги з канапи й сів рівно. Саме тоді в нього й вирвався стогін, такий гучний, що більше нагадував притлумлений крик, — і сидіти він зміг лише якусь мить, шкодуючи, що не може одночасно контролювати спину, коліна й праву руку. Найгірше було з правою рукою, тому Морт вирішив тримати її. Десь він читав, що в стані паніки люди можуть демонструвати ледве не надприродну силу; що вони нічого не відчують, коли піднімають автомобілі, під якими застрягли малі діти, чи голими руками душать убивць-доберманів, а всю напругу, яка охоплювала їхнє тіло, відчують лише потім, коли відступає хвиля емоцій. Тепер він у це повірив.

Двері ванної кімнати на другому поверсі Морт відчинив із такою силою, що вони злетіли з однієї зависи. Як сильно він розмахнувся тією кочергою? Сильніше, ніж йому хотілося б про це думати, якщо вірити ранковим відчуттям у спині й правій руці. Так само йому не хотілося думати про всю ту завдану шкоду нагорі, а також про те, як її міг би сприйняти чийсь неупереджений погляд. Єдине, що Морт знав напевно, — він усе полагодить власними руками, як зможе, так і зробить. А ще Морт подумав, що в Грега Карстерза вже напевно виникли сумніви щодо його психіч-

ного здоров'я, всупереч його протестам і запевненням у проти-
лежному. Одного погляду на розбиті двері ванної, розтроснені
дверцята душевої kabіни й скалки від шафки для ліків буде достат-
ньо, щоб Грег утвердився у своїй думці щодо його психічних про-
блем. Він згадав, як подумав, що Шутер спробує переконати людей
у його, Мортовому, божевіллі. Зараз, коли він витяг цю думку на
денне світло, вона зовсім не видавалася дурною; ба навіть навпаки,
тепер вона видавалася логічнішою та ймовірнішою, ніж раніше.

Але Морт пообіцяв Грегові зустрітися з ним біля парафії за
півтори години (вже навіть менше), щоб поговорити з Томом
Грінліфом. А якщо сидіти тут і прислухатися до того, де болить,
то він туди не потрапить.

Морт змусив себе стати на ноги й почалапав будинком до ве-
ликої ванної. Відкрив воду в душі, таку гарячу, що вгору полину-
ли хвилі пари, проковтнув три пігулки аспірину й заліз усередину.

Коли він вийшов із душу, аспірин почав діяти, і вже здавало-
ся, що цей день він якось переживе. Невесело, звісно, і коли все
скінчиться, буде таке відчуття, ніби минуло кілька років, але
якось він це все-таки витримає.

«Сьогодні другий день, — подумав він, поки вдягався. Тілом
пробіг легкий спазм поганого передчуття. — Завтра крайній
термін, який він мені дав».

Це змусило його згадати спершу про Емі, а потім про те, як
Шутер сказав: «Я б її в це не вплутував, якби міг, але я вже по-
чинаю думати, що іншого вибору ти мені не лишаєш».

Спазм повернувся. Спершу клятий сучий син убив Бублика,
потім погрожував Томові Грінліфу (авжеж, погрожував, він *мусив*
погрожувати Томові Грінліфу). А ще, як зрозумів Морт, насправ-
ді було цілком можливо, що Шутер підпалив будинок у Деррі.
Морт від самого початку про це знав, просто не хотів зізнаватися
самому собі. Запалити будинок і спекатися журналу було основ-
ним завданням Шутера — аякже; такий на всю голову довбону-
тий, як Шутер, просто не міг додуматися, що навкруги ще повно
інших примірників того журналу. Такі речі не стосуються кар-
тини світу психічно хворого.

А Бублик? З котом, напевно, все вийшло випадково. Шутер повернувся, побачив kota, який сидів на ганку й чекав, коли його впустять у дім, з'ясував, що Морт і досі спить, і заради розваги вбив kota. Так, потім швидко мотнутися в Деррі було важко, але цілком досяжно. Усе це було логічно.

А тепер він погрожував утягнути в цю справу Емі.

«Я повинен її попередити, — подумав Морт, заправляючи сорочку ззаду в штани. — Подзвоню їй сьогодні вранці й викладу все, як є. Розбиратися з цією людиною власними силами — це одне; але стояти осторонь, поки якийсь ненормальний утягує єдину жінку, яку я колись любив у житті, у щось таке, про що вона ні сном ні духом... це вже інше».

Так. Але спершу він поговорить із Томом Грінліфом і витягне з нього правду. Якщо Том не підтвердить своїми словами, що Шутер справді десь тут і він дуже небезпечний, Мортова власна поведінка видаватиметься підозрілою чи психованою або те й те одночасно. Найімовірніше, те й те. Тому спершу Том.

Та перед тим, як зустрітися з Греггом біля методистської церкви, він збирався заїхати до Бові та з'їсти один із уславлених Гєрдиних омлетів з беконом і сиром. Армія марширує на шлунках, рядовий Рейні. Ваша правда, сер. Він вийшов у парадний хол, відчинив маленьку дерев'яну шафку, що висіла на стіні над телефонним столиком, і навромацки пошукав ключі від «б'юїка». Ключів від «б'юїка» всередині не було.

Насупившись, Морт пішов на кухню. Там вони й лежали на стільниці біля раковини. Він задумливо зважив їх на долоні. Невже не поклав їх учора в шафку, коли ввечері повернувся із забігу до Томового будинку? Він силкувався згадати, але не міг... пам'ять підводила. Закидати ключі в шафку по поверненні додому було вже такою давньою звичкою, що одне закидання змішувалося з іншим. Коли питаєте в чоловіка, який любить яечню на сніданок, що він снідав три дні тому, то він не згадає — висловить припущення, що їв яечню, бо він її часто їсть, але напевно не скаже. От і з ним було так само. Він повернувся втомлений, з болем у тілі й тривожними думками в голові. І просто не пам'ятав.

Але йому це не сподобалося.

Зовсім не сподобалося.

Морт підійшов до дверей чорного ходу й відчинив їх. А там, на дошках ганку, лежав капелюх Джона Шутера з круглим наголовком.

Морт застиг у дверях, дивлячись на нього, стискаючи в руці ключі від машини з мідним брелоком, який, звисаючи, віддзеркалював спис ранкового сонячного світла. Морт чув, як у вухах пульсує кров. Серце билось повільно й розмірено. Десять глибоко в душі він цього очікував.

Капелюх лежав точно там, де Шутер залишив свій рукопис. А далі, на під'їзній доріжці, стояв Мортів «б'юїк». Повернувшись напередодні ввечері, він поставив його за рогом — це він пам'ятав достеменно, — але тепер машина стояла тут.

— *Що ти зробив?* — зненацька пронизливо закричав Морт Рейні в ранкове світло сонця, і птахи, що безтурботно щебетали на деревах, раптово змовкли. — *Що, в ім'я всього святого, ти зробив?*

Але Шутер не відповів, навіть якщо й спостерігав за ним зі сховку. Можливо, тому, що вже зовсім скоро Морт повинен був дізнатися, що він зробив.

31

Попільничка в «б'юїку» була витягнута, і в ній лежало два недопалки. Без фільтра. Морт підчепив один із них нігтями, кривлячись від огиди, переконаний, що це буде «Пел-Мел», улюблена марка Шутера. Так і виявилось.

Він повернув ключ, і двигун завівся одразу. Морт не чув, щоб той поклацував, коли вийшов на ганок, але стартував він усе одно так, ніби був теплий. Шутерів капелюх уже лежав у багажнику. Підняв його Морт із такою самою огидою, як і цигарковий недопалок, лише пучками пальців торкаючись крисів, щоб узятися. Під ним нічого не було, а всередині — тільки дуже стара запламована потім внутрішня стрічка. Але пахло від капелюха чимось іншим, гострішим та їдкішим, ніж піт. Цей запах видався Мортіві знайомим, от тільки він ніяк не міг зрозуміти, що це. Може,

згодом збагне. Він поклав капелюх на задне сидіння «б'юїка», потім згадав, що менш ніж за годину зустрічається з Греггом і Томом. І зовсім не певен, що хоче, аби вони побачили той капелюх. Морт не розумів, звідки в нього це відчуття, але того ранку здавалося безпечнішим послухатися інтуїції, ніж ставити її під сумнів, тому він укинув капелюх у багажник і поїхав до міста.

32

Дорогою до Бові він знову проминув будинок Тома. Пікапа «скаута» на під'їзній доріжці більше не було. На якусь мить Морта це знервувало, та потім він вирішив, що то добрий знак, а не поганий. Напевно, Том уже поїхав і став до щоденної праці. А може, й сам подався до Бові. Том був удівцем і часто обідав за стійкою в універсальному магазині.

За тією стійкою зібралася більша частина ташморського департаменту комунального господарства — люди пили каву й базікали про сезон полювання на оленів, що мав от-от розпочатися, але Тома серед них

(мертвий він мертвий, Шутер його вбив, і вгадай, чиєю машиною скористався)

не було.

— Морт Рейні! — привітала його Герда Бові своїм звичним хрипким вигуком уболівальника «Нью-Йорк Янкіз». То була висока жінка з копицею пухнастого каштанового волосся й пишним круглим бюстом. — Цілу вічність тебе не виділа! Шось хорошого написав останньо?

— Намагаюся, — ухильно відповів Морт. — Правда ж, ти підсмажиш мені один зі своїх особливих омлетів?

— Та в сраці вам! — і Герда розреготалася, щоб показати — це вона так жартує. Робітники в брудно-оливкових комбінезонах розсміялися разом із нею. На мить Морт пошкодував, що в нього нема великого-великого револьвера, одного з тих, які Паскудний Гаррі носив під своїми твідовими піджаками. Бум-бам-блам — і може, тут би запанував сякий-такий лад. — Зараз буде, Морте.

— Дякую.

Коли вона принесла омлет із грінками, кавою й апельсиновим соком, то вже тихішим голосом сказала:

— Чула про твоє розлучення. Співчуваю.

Рукою, що майже не тремтіла, він підніс кухоль із кавою до губ.

— Дякую, Гердо.

— Ти дбаєш про себе?

— Ну... намагаюся.

— Бо вигляд у тебе трохи нездоровий.

— Іноді важкувато буває заснути вночі. Я ще не звик до тиші.

— Дурниці. Ти не звик спати сам, от до чого ти не звик. Але чоловік не мусить вічно спати сам, Морте, лише тому, що його жінка не вмiла цінувати те добре, що мала. Ти не ображайся, що я так із тобою говорю...

— Я не ображаюсь, — сказав Морт. Але насправді він був проти. Бо з Герди Бові, на його думку, була гiвняна Енн Лендерс¹.

— ...але ти єдиний відомий письменник, який є в цьому містечку.

— Та я думаю, воно й на краще.

Розсміявшись, вона вщипнула його за вухо. А в Морта промайнула думка, що б сказали здоровані в брудно-оливкових комбінезонах, якби він зараз укусив ту руку, яка його вщипнула. Потужна привабливість цієї ідеї трохи його шокувала. Вони що, всі базикають про нього й Емі? Хтось каже, що вона не вмiла цінувати те добре, що мала, інші докидають, що нещасній жінці набридло жити з божевільним і вона вирішила втекти, і жоден із них ніхуя не розуміє, про що вони говорять чи які в них із Емі насправді були стосунки, коли все було добре. Звісно, базикають,

¹ Псевдонім, створений Рут Краулі, автором шпальги порад у газеті «Chicago Sun-Times», 1943 року. Згодом, у 1955-му, його взяла собі Естер Полін «Еппі» Ледерер. Протягом 56 років шпальгу порад «Спитайте Енн Лендерс» регулярно друкували в багатьох газетах Північної Америки. Завдяки цій популярності вигаданого персонажа «Енн Лендерс» стала чимось на зразок національної інституції та культової фігури.

стомлено подумав він. Це те, що в людей виходить найкраще. Гучні розмови про людей, чії імена вони читали в газетах.

Подивившись на омлет, Морт зрозумів, що їсти перехотілося.

Та все одно покопирсався в ньому виделкою і зумів якось заштовхнути більшу частину порції собі в горлянку. День попереду мав бути важким. І опінія Герди Бові щодо його зовнішнього вигляду та особистого життя цього не змінить.

Коли Морт доїв, розплатився за сніданок та газету і виїшов із крамниці (робітники комунального господарства всім кагалом звалили ще п'ять хвилин тому, а один затримався, щоб попросити автограф для небоги на її день народження), було п'ять хвилин по дев'ятій. Він посидів за кермом, погортав газету, шукаючи статтю про будинок у Деррі, й таки знайшов — на третій сторінці. «ПОЖЕЖНІ ІНСПЕКТОРИ В ДЕРРІ ЗАЯВЛЯЮТЬ, ЩО ЗАЧІПОК У СПРАВІ ПРО ПІДПАЛ БУДИНКУ РЕЙНІ НЕМАЄ» — проголошував заголовок. Сама стаття була всього на півшпальти. І останнє речення звучало так: «Узяти коментар у письменника Мортон Рейні, відомого такими бестселерами, як «Син катеринщика» та «Сімейство Делакурт», не вдалося». А це означало, що Емі не дала їм номер у Ташморі. Чудово. Він подякує за це, коли розмовлятиме з нею пізніше.

На першому місці зараз Том Грінліф. Коли він під'їде до методистської церкви, буде вже майже двадцять по дев'ятій. Майже пів на десяту. Морт завів «б'юк» і рушив.

33

Коли він приїхав до будівлі церкви, на доріжці стояла тільки одна машина — старезний «Форд Бронко» з житловим причепом і написом «СОННІ ТРОТТС: ФАРБУВАННЯ. ДОГЛЯД. ТЕСЛЯРСТВО» на кожних дверцятах. Самого Сонні, коротуна років сорока, без волосся і з веселими очима, Морт побачив на риштуванні. Той широкими мазками фарбував стіну, а з бумбокса, що стояв поряд, линуло щось лас-вегаське у виконанні

Еда Еймза чи Тома Джонса — або ще когось із тих парубків, що співали, розстібнувши три верхні гудзики на сорочці.

— Сонні, здоров! — гукнув Морт.

Але Сонні фарбував далі, розмахуючи щіткою майже ідеально в такт з Едом Еймзом чи кимсь, хто у форматі пісні запитував, що таке людина, що в неї є. Ці запитання Морт і сам собі ставив раз чи два, хоча й без духової секції.

— Сонні!

Сонні сіпнувся. З кінця щітки полетіли бризки білої фарби, й на мить Морт перелякався, що той зараз гепнеться з риштування. Але Сонні вхопився за мотузку, розвернувся і глянув униз.

— А, пан Рейні! — вигукнув він. — Оце-то я крутонувся!

Чомусь Мортові згадалася дверна ручка з діснеївської «Аліси в Країні Чудес», і він насилу стримав шалений регіт, що так і рвався назовні.

— Пане Рейні? З вами все гаразд?

— Так, — криво посміхаючись, Морт проковтнув слину. Цього фокуса він навчився в церковно-парафіяльній школі років із тисячу тому, і то був єдиний безпечний спосіб утриматися від сміху з усіх, які він випробував у житті. Як і більшість хороших дієвих фокусів, цей був болючим. — Я думав, ви впадете.

— Тільки не я, — і собі засміявся Сонні. І заглушив голос, що линув зі стереокасетника, якраз тоді, коли той зафонтанував новими емоціями. — Том міг би звалитися, але не я.

— А де Том? Я хотів із ним поговорити.

— Подзвонив рано-вранці й сказав, що сьогодні не прийде. Я йому сказав, що не біда, однаково на нас двох тут роботи нема.

Сонні глянув на Морта згори вниз, наче хотів щось розповісти по секрету.

— Робота-то є, але щось Том забагато собі на плечі завдав цього разу. Це не робота для старого. Він сказав, що в нього весь поперек болить. Та я вірю, що так воно і є. Голос у нього такий був, наче чужий.

— А о котрій це було? — якомога недбаліше постарався спитати Морт.

— Та рано. Десь о шостій чи що. Я саме збирався піти в сракторій на ранковий моціон. У мене все як за годинником, — позизувався Сонні. — А Том, він знає, коли я встаю і полегшую собі життя.

— Але голос у нього був не дуже?

— Угу. Він наче сам не свій був, — Сонні насупився й ненадовго замовк. Вираз обличчя в нього був такий, ніби він щосили намагається дещо пригадати. Та потім він лише плечима знизав і продовжив: — Учора з озера дмухав сильний вітер. Може, застуду підхопив. Але Томмі залізний. День-два — і він оклигає. Мене більше хвилює, щоб у нього не запаморочилося в голові і він не ступнув мимо дощок, — Сонні махнув уздовж підлоги риштування щіткою, прокладаючи ряд білих крапель на дошках у себе під ногами. — Пане Рейні, а вам, може, моя допомога потрібна?

— Ні, — відповів Морт. Тьмяний клубок страху, схожий на шмат зіжмаканого полотна, вже лежав у нього під серцем. — До речі, а ви не бачили Ірега?

— Ірега Карстерза?

— Так.

— Сьодні рано ще ні. Але він у нас із салонною публікою діло має, — Сонні розсміявся. — Не така рання пташка, як ми всі, пізніше встає.

— Ну, я думав, що він теж приїде поговорити з Томом. Ви не проти, якщо я тут трохи зачекаю. Він може під'їхати.

— Та будь ласка, — сказав Сонні. — Вам музика не заважає?

— Анітрохи.

— По телевізору такі касети можна замовити, що ух. Кажеш їм свій номер картки «Мастеркард», і все. Навіть за дзвінок платити не тре. Номер починається з восьмисот, — він схилився до бумбокса, а потім серйозно подивився на Морта. — Це Роджер Віттакер, — тихо й шанобливо промовив він.

— А-а.

Сонні натиснув на кнопку відтворення. Роджер Віттакер розповів їм, що колись давно (усі мають знати) він узяв більше, ніж міг віддати. Таке Морт теж робив без духової секції. Він прогу-

лянковим кроком підійшов до краю під'їзної доріжки та неуважно поплескав себе по кишені сорочки. І трохи здивувався, відчувши, що там досі лежить стара пачка L&M, яка тепер зменшилася до одного-єдиного загартованого вцілілого бійця. Морт запалив останню сигарету, скривившись від передчуття різкого смаку. Але смак був непоганий. Власне, смаку майже ніякого й не було... неначе його забрали із собою всі ті минулі роки.

Це не єдине, що забрали із собою роки.

Щира правда. Недоречно, але правда. Він курих і дивився на дорогу. Тепер Роджер Віттакер розповідав їм із Сонні про те, що корабель стоїть у гавані і скоро вони попливуть до Англії. Сонні Троттс наспівував останнє слово кожного рядка. Не більше; тільки останнє слово. Трасою 23 туди-сюди сновигали легкові й вантажні авто. А Грегів «Форд Рейнджер» усе не з'являвся. Морт викинув недопалок сигарети, глянув на годинник і побачив, що вже за чверть десята. І зрозумів, що Грег, людина настільки пунктуальна, що це межувало в нього з релігією, теж не приїде.

Шутер дістався до них обох.

Херня собача! Ти не можеш цього знати!

Можу! Капелюх. Машина. Ключі.

Твої висновки не просто поспішні, вони хапливі!

Капелюх. Машина. Ключі.

Морт розвернувся і крокував до рихтування.

— Здається, він забув, — сказав Морт, але Сонні його не чув. Він погойдувався вперед і назад, з головою занурившись у малярське мистецтво і душу Роджера Віттакера.

Морт сів у свою машину й поїхав геть. Весь у своїх думках, він не почув, як навздогін його кличе Сонні.

Та й однаково музика все перекривала.

До свого будинку він під'їхав, коли була вже чверть по десятій. Вийшов із машини й рушив до вхідних дверей. Та на півдорозі спинився й повернувся до багажника. Капелюх лежав у середині,

чорний і незмінний, справжня жаба в уявному саду. Морт підняв його, вже не особливо гребуючи тим, щоб узяти до рук, пристукнув кришку багажника й зайшов у будинок.

У парадному холі він зупинився, не знаючи, що хоче робити далі... і раптово, зовсім без причини, начепив капелюх на голову. А відтак здригнувся. Так людина здригається, проковтнувши міцне спиртне, якого набрала була повен рот. Але дрижаки минулися.

І капелюх на голові навіть дуже непогано примостився.

Морт повільно пішов у велику ванну, увімкнув світло й став перед дзеркалом. І ледь не вибухнув сміхом. Він був схожий на чоловіка з вилами на тій картині Іранта Вуда — «Американська готика». Він був на нього схожий навіть попри те, що голова в мужика на картині була непокрита. Капелюх вкривав Мортovu голову повністю, так само як Шутерovu (чи мав Шутер волосся — це ще треба було з'ясувати, хоча Морт здогадувався, що наступного разу, коли він Шутера побачить, усе буде видно, бо його головний убір тепер перекочував до Морта), і лише трохи торкався кінчиків вух. Виглядало це доволі кумедно. Сміх та й годі.

А тоді невгамовний голос у його голові спитав: «*Ти навіть його нап'яв? На кого хочеш бути схожим? На нього?*» — і сміх зазмер у горлі. А справді, *навіщо* він начепив на себе той капелюх?

«*Бо він хотів, щоб ти це зробив*», — тихо відповів йому невгамовний голос.

Так? Але нащо? Навіщо Шутерові потрібно, щоб Морт надівав його капелюх?

Може, він хоче, щоб ти...

«*Що?*» — нетерпляче спитав він у невгамовного голосу. Хоча, щоб я зробив що?

Морт подумав, що голос замовк, і вже потягнувся до вимикача, коли той знову заговорив.

«*...заплутався*», — сказав він.

Отоді й задзвонив телефон, і Морт підскочив, мов ужалений. Винувато скинув капелюха (наче як чоловік, який боїться, що його можуть зловити, коли він міряє жінчину білизну) і пішов узяти слухавку, думаючи, що це Грег; і виявиться, що Том зараз

у Грега вдома. Так, авжеж, саме це й сталося; Том подзвонив Грегові, розповів йому про Шутера й Шутерові погрози, і Грег забрав старого до себе. Щоб захистити його. Була в цьому така досконала логіка, що Морт повірити не міг, як це він раніше не подумався.

Та тільки телефонував не Грег. Телефонував Герб Крікмор.

— Усе тіп-топ, — радісно повідомив Герб. — Меріенн для мене все зробила. Вона така лапонька.

— Меріенн? — тупо перепитав Морт.

— Меріенн Джеффері, з «ЕКММ»! «Сезон сіви»? Червень тисяча дев'ятсот вісімдесятого? Ти розумієш, о володарю?

— А, — сказав Морт. — А, *чудово!* Дякую, Гербе! А це точно?

— Угу. Завтра він буде в тебе — справжній журнал, а не ксерокопія оповідання. Привезе філадельфійський кур'єр «ФедЕкс». Від пана Шутера ще щось чути?

— Поки що ні, — Морт подивився на чорний капелюх у руці. Він досі відчував його дивний запах, що пробуджував якісь спогади.

— Ну, відсутність новин, як кажуть, — теж добра новина. А з місцевими представниками закону розмовляв?

Хіба він обіцяв Гербові, що звернеться в поліцію? Згадати напевне Морт не міг, але цілком можливо. Проте краще пере-страхуватися.

— Так. Старий Дейв Ньюсом не те щоб до небес від щастя підстрибнув. Він думає, що той тип, найпевніше, просто грається, — брехати Гербові було дуже бридко, особливо після того, як Герб зробив йому таку послугу, але який сенс казати йому правду? Усе це було надто божевільно, надто заплутано.

— Що ж, у всякому разі ти повідомив. Морте, я думаю, що це важливо. Я справді так вважаю.

— Так.

— Ще щось?

— Ні. Але величезне тобі спасибі. Ти врятував мені життя, — і може, подумав він, це не просто образний вислів.

— Та немає за що. Не забувай, що в маленьких містечках «Фед-Екс» доставляє посилки на місцеве відділення пошти. Зрозумів?

— Ага.

— Як там нова книжка просувається? Давно хотів спитати.

— Чудово! — палко вигукнув Морт.

— Оце добре. Спекайся цього набридливого типа й повертайся до роботи. Вона й не таких, як ми з тобою, рятувала, Морте.

— Я знаю. Мої найтепліші вітання твоєї дамі.

— Дякую. А ти... — Герб раптово затнувся, і Морт уявив, як він прикушує губу. До розставань завжди важко звикати. Кажуть, що ампутовані ноги ще болять довго по тому, як їх відтяли. — ...тримайся, — закінчив він.

— Буду, — пообіцяв Морт. — І ти шануйся там, Герберте.

Він неспіхом пішов на терасу й подивився вниз на озеро. Цього дня на його поверхні не було жодних човнів.

Я на крок попереду, хай там що станеться ще. Я зможу показати йому той розпроклятущий журнал. Нехай це його й не вгамує... а з іншого боку, може і вгамувати. Врешиті-решит, він божевільний, а ніколи не знаєш, що зроблять чи чого не зроблять люди з ушавленого племені Схибнутих. У цьому й полягає їхній сумнівний шарм. Може статися що завгодно.

Могло бути навіть так, що Грег усе-таки вдома, подумав він, — міг же він геть забути про їхню зустріч біля парафії чи впливло щось цілковито не пов'язане з цією справою. Зненацька окрилений надією, Морт підійшов до телефону й набрав Грегів номер. У трубці лунав третій гудок, коли він згадав, як тиждень тому Грег йому сказав, що його дружина з дітьми трохи поживуть у тестя з тещею. Наступного року Меган піде до школи, й вибиратися туди їм уже буде значно важче. Так він сказав.

Отже, Грег був сам.

(капелюх)

Як Том Грінліф.

(машина)

Молодий одружений чоловік і старий удівець.

(ключі)

І як це відбувається? Ой, дуже просто — як касету Роджера Віттакера замовити з реклами по ТБ. Шутер їде до будинку Тома Грінліфа, але не у своєму універсалі — о ні, це було б занадто

необачно. Він залишає свою машину на під'їзній доріжці в Морта Рейні або за будинком. Їде до Тома в «б'ююк». Примушує Тома подзвонити Ірегові. Найімовірніше, витягає Ірега з ліжка, але Ірег непокоїться про Тома і притьмом приїздить. Потім Шутер змушує Тома зателефонувати Сонні Троттсу й сказати, що він нездужає і не може прийти на роботу. Шутер приставляє викрутку до яремної вени Тома й радить старому бути слухняним, щоб не вийшло на зло. Том поводитьсь досить-таки слухняно... хоча навіть Сонні, не надто розумний і щойно з ліжка, дотумкує, що Том говорить так, наче сам не свій. Шутер встромляє в Тома викрутку. А коли приїздить Ірег Карстерз, він встромляє викрутку (чи щось аналогічне) в Ірега. І...

Та ти нахрін з глузду з'їхав. Це просто тяжкий випадок панічного переляку, от і все. Повторюю за мною: от... І... ВСЕ.

Розумно, але непереконливо. То був не «Честерфілд». Жодного задоволення¹.

Морт заметушився першим поверхом будинку, смикаючи себе за волосся, накручуючи його на пальці.

А як щодо пікапів? Томів «скаут», Ірегів «рейнджер»? А якщо додати «б'ююк», то вийде три транспортні засоби... чотири, якщо врахувати Шутерів «форд»-універсал, а Шутер — це ж лише одна людина.

Він не знав... але знав, що з нього годі.

Знову опинившись біля телефону, Морт витяг із шухляди телефонний довідник і почав шукати в ньому номер міського констебля. Та раптом застиг, мов укопаний.

Одним із цих автомобілів був «б'ююк». Мій «б'ююк».

Дуже повільно він поставив апарат на столик. Спробував уявити, що Шутер міг робити з усіма цими машинами. Але не вдавалося. Це було немовби сидіти перед текстовим редактором, коли в тебе висох фонтан ідей... нічого, крім порожньої сторінки, тобі не світить. Але дзвонити Дейву Ньюсому Морт не хотів — це

¹ Натяк на рекламне гасло цигарок «Честерфілд» із кінця 1950-х: «“Честерфілд”. Вони дарують задоволення».

він знав напевно. Поки що ні. Морт уже відходив од телефону, не знаючи, куди прямує, коли апарат озвався дзеленчанням.

На тому кінці дроту був Шутер.

— Іди туди, де ми днями стрічалися, — сказав він. — Трохи пройди стежкою вперед. Ти, пане Рейні, справляєш на мене враження людини, яка думає так, як ото старі люди їжу пережовують, але я не проти дати тобі стільки часу, скільки тобі треба. Я ще задзвоню ближче до вечора. Якщо комусь за цей час надумаєш подзвонити, то це на твоїй совісті.

— Що ти зробив? — знову спитав Морт. Його безбарвний, позбавлений сили голос тепер більше нагадував шелесткий шепіт. — Що, чорт забирай, ти зробив?

Але в трубці вже було глухо.

35

Морт підійшов до того місця, де стежка з'єднувалася з дорогою, місця, на якому він розмовляв із Шутером, коли Том Грінліф мав нещастя їх побачити. Чомусь думка сісти за кермо «б'юїка» здалася йому невдалою. Кущі обабіч стежки були пошарпані й обдерті, і в них відкривалася прокладена стежина. Обережно ступаючи й похитуючись, Морт пішов, наперед знаючи, що знайде серед першої ж чималої купи дерев... і таки знайшов. Пікап «скаут» Тома Грінліфа. З обидвома чоловіками всередині.

Грег Карстерз сидів за кермом, закинувши голову назад, а над його правим оком у лобі стирчала викрутка (цього разу — хрестоподібна), по ручку загнана в кістку. Викрутку взяли з буфета в коморі в Мортівому будинку. Червона пластмасова ручка була сильно пощерблена, і її не можна було не впізнати.

Том Грінліф був на задньому сидінні, а з черепа в нього стирчав тесак. Очі були розплющені. Довкола вух позасихали цівки мозку. Вздовж попільно-сірого руків'я тесака вицвілими літерами, які, проте, ще можна було прочитати, тягнувся напис. Одне слово: РЕЙНІ. Тесак узяли в повітці для інструментів.

Морт стояв і мовчки дивився. Десь у листі співала цикада. На порожнистому стовбурі дерева дятел вистукував морзянку. Вітер міцнішав, і поверхнею озера бігли білі баранці; вода сьогодні була темно-кобальтова, і баранці дуже гарно з нею контрастували.

Раптом за спиною щось прошурхотіло. Морт так рвучко крутонувся навколо своєї осі, що ледь не впав — і впав би, якби не сперся на «скаут». Але то був не Шутер. То була білка. Вона зиркнула на нього з виразною ненавистю зі свого місця, на якому застигла, посередині стовбура клена, що палахкотів червоним осіннім вогнем. Морт чекав, коли серце стихить свій галоп. Він вичікував, коли білка шугоне вгору деревом. Серце заспокоїлося; білка не шугонула.

— Він убив їх обох, — зрештою промовив Морт, звертаючись до білки. — Поїхав до Тома в моєму «б'ююку». Потім поїхав до Грега в Томовому «скауті», і Том сидів за кермом. Шутер убив Грега. Далі змусив Тома їхати сюди й тут убив його. Він їх обох прикінчив моїми інструментами. А потім пішов до Томового будинку... а може, побіг підтюпцем. Він досить жилавий, міг і побігти. Сонні сказав, що голос у Тома звучав якось дивно, наче той був сам не свій, і я знаю чому. На той час, коли Сонні відповів на той дзвінок, сонце вже мало от-от зійти, а Том був уже мертвий. То дзвонив Шутер, і він *імітував* Тома. Але, мабуть, то було легко. Судячи з того, як Сонні врубав сьогодні вранці музику, він глухуватий. Поговоривши із Сонні Троттсом, він знову сів у мій «б'ююк» і відігнав його назад до будинку. Грегів «рейнджер» досі припаркований на його власній під'їзній доріжці, там, де він весь цей час і стояв. Отак усе...

Білка поскакала вгору стовбуром і зникла в пожежі червоного листя.

— ...отак усе й відбувалося, — безбарвним голосом закінчив Морт.

Зненацька ноги стали ватяними. Він ступив два кроки назад стежиною, подумав про мозок Тома Грінліфа, що підсихав на щоках, і ноги просто перестали його тримати. Він упав, і світ ненадовго кудись поплив.

Отямившись, Морт перекотився на спину, непевно, мов п'яний, сів і повернув зап'ястя, щоб глянути на годинник. Той показував чверть по другій, але, напевно, він просто зупинився о цій порі минулої ночі; Морт знайшов Томів «скаут» рано-вранці, і зараз не могло вже перевалити за обід. Він знепритомнів, але, зважаючи на обставини, це було не дивно. Та ніхто не лежить у відключці три з половиною години.

Утім, попри це, секундна стрілка годинника невпинно рухалася по колу.

Я їх трусонув, коли падав, от і все.

Однак то ще було не все. Сонце перемістилося й мало невдовзі заховатися за хмарами, які повільно наповзали на небо. Колір озера потьмянішав до неживого хрому.

Тож спочатку Морт знепритомнів, зомлів, а далі що? Ну, хоч як це неймовірно, але він, здається, заснув. Останні три дні видалися суцільною шарпаниною для нервів, і вчора вночі він мучився безсонням до третьої. Тож можна вважати, що розумова втома поєдналася з фізичною. І щойно його мозок вирішив вимкнутись. І...

Шутер! Господи. Шутер сказав, що телефонуватиме!

Морт спробував зіп'ятися на ноги, але не вдалося: упав, тихо скрикнувши (ух!) від болю й несподіванки, бо ліва нога під ним підігнулася. У ній було повно шпильок і голок, і всі вони скажено танцювали. Мабуть, він її, трикляту, відлежав. Чому, Бога ради, він не приїхав на «б'ююку»? Якщо Шутер дзвонив, а Морта не було вдома й він не відповів на дзвінок, той псих міг зробити що завгодно.

Морт знову скочив на ноги й цього разу вже зміг стати рівно. Та коли спробував зробити крок лівою ногою, вона відмовилася тримати його вагу, і він знову полетів — обличчям уперед. Ледве не вдарився головою об борт пікапа, і раптом виявилось, що він дивиться на себе в один із колісних дисків «скаута». Опукла поверхня робила його обличчя гротескною маскою з кімнати

страху. Принаймні клятий капелюх він залишив у будинку; Морт подумав, що закричав би, якби побачив його в себе на голові. Нічого не зміг би із собою вдіяти.

Враз він згадав, що в «скауті» двоє мертвих чоловіків. Вони сиділи над ним, потроху дерев'янили, і з голів у них стирчали інструменти.

Морт виповз із тіні «скаута», підняв руками ліву ногу, поклав її хрест-навхрест на праву і став місити її ударами кулаків, наче людина, що хоче розм'якшити дешевий шмат м'яса.

«Годі тобі! — заскімлив кволий голос — останнє зерно раціональності, що лишалося в його розпорядженні, крихітний вогник психічного здоров'я у велетенській чорній грозовій хмарі, що клубочилася в нього між вухами. — Годі тобі! Він сказав, що подзвонить ближче до вечора, а зараз лише чверть по другій! Ще повно часу! Повно часу!»

Але що, як він дзвонив раніше? Або якщо «ближче до вечора» на радикальному наївному Півдні починалося після другої?

Гупатимеш так по нозі — почнуться корчі. Побачимо тоді, як тобі сподобається поповзом повертатися назад у часі, щоб відповісти на його дзвінок.

Це подіяло. Морт зміг примусити себе зупинитися. Цього разу підвівся вже обережніше й хвилину просто постояв (старанно пильнуючи, щоб не розвернутися лицем до Томового «скаута» — всередину він заглядати не хотів), перш ніж спробувати піти. Морт відчув, що шпильки й голки потроху зникають. Спочатку він ішов, помітно накульгуючи, та після першої дюжини великих кроків хода почала вирівнюватися.

Коли кущі, які Шутер пошарпав і прим'яв Томовим «скаутом», уже майже лишилися позаду, Морт почув, що наближається автомобіль. Недовго думаючи, він упав на коліна й дивився, як по дорозі мчить іржавий кадилак. Він належав Донові Бессінджеру, власникові будинку на протилежному боці озера. Бессінджер, алкоголік зі стажем, який майже весь свій час проводив, пропиваючи те, що лишилося від його колись чималого спадку, часто користувався Лейк-драйв, щоб зрізати кут до Бессінджер-

роуд, як її називали тутешні. Дон — єдиний, хто тут живе цілий рік, подумав Морт.

Після того як кадилак зник із поля зору, Морт підвівся на ноги й решту шляху по дорозі йшов дуже швидким кроком. Тепер його навіть тишило те, що він не приїхав на «б'юіку». Морт знав кадилак Дона Бессінджера, а Бессінджер знав Мортів «б'юік». Ще було занадто рано, щоб Дон перебував у відключці, тож він міг би потім згадати, що бачив Мортову машину, якби вона стояла тут, недалеко від місця, на якому вже зовсім скоро хтось зробить екстремально страшне відкриття.

А він дуже старається прив'язати тебе до цієї справи, подумав Морт, шкутильгаючи по Лейк-драйв до свого будинку. Він над цим увесь час трудився. Якщо хтось учора ввечері бачив машину біля дому Тома Грінліфа, то майже напевно нею виявиться твій «б'юік». Він убив їх твоїми інструментами.

Інструментів можна позбутися, зненацька спало йому на думку. Можна викинути їх в озеро. Ну подумаєш, виблюю раз чи два, поки витягатиму, але мені здається, я зможу з цим упоратися.

Зможеш? Я не знаю. Та навіть якщо зможеш... що ж, Шутер майже напевно передбачив таку можливість. У нього все продумано. І він знає: якщо ти спробуєш спекатися тесака й викрутки, а поліція прочеше дно, щоб їх знайти, і таки знайде, тобі ж гірше потім буде. Ти розумієш, що він зробив? Розумієш?

Так. Він розумів. Джон Шутер дещо йому подарував. Смоляне опудалко. Велике блискуче смоляне опудалко. Морт зацідив опудалкові в голову лівою рукою, і вона зразу ж прилипла. Тоді він ударив стареньке смоляне опудалко в живіт правою, щоб воно його відпустило, але ж і права пристала теж. Цей Шутер... яке ж то слово він найчастіше вживав, щоб описати таку самовдоволеність? «Виверткий», так? Так, це воно. І весь цей час Морт усе більше прилипав до смоляного опудалка Джона Шутера. А що тепер? Ну, він брехав різним людям, і якщо це з'ясується, то буде погано, а за чверть милі позаду нього в одного чоловіка на голові був тесак замість капелюха, й на ручці тесака було написано Мортове прізвище, і це, якщо впливе, буде ще гірше.

Морт уявив, як у порожньому будинку розривається телефон, і змусив себе побігти підтюпцем.

37

Шутер не дзвонив.

Хвилини тяглися, мов ірисова цукерка, а Шутер усе не дзвонив. Морт тривожно міряв кроками будинок, куйовдячи собі волосся і смикаючи його. Мабуть, так само наркоман чекає на дилера, подумалося йому.

Двічі він вирішував, що не треба чекати, й підходив до телефону, щоб подзвонити в поліцію — не старому Дейвові Ньюсому і навіть не шерифові округу, а в поліцію штату. Морт дотримуватиметься давньої в'єтнамської аксіоми: убивай їх усіх, а Господь посортує. А чом би й ні? У нього добра репутація, врешті-решт; він шанований член двох мейнських громад, а Джон Шутер...

А хто такий, власне, Джон Шутер?

У думках зродилося слово «фантом».

Слова «облудний вогник» зринули також.

Але зупинило його не це. Зупинила його жадлива певність, що Шутер намагатиметься додзвонитися, поки сам Морт займатиме лінію... що Шутер почує сигнал «зайнято», повісить трубку і більше ніколи Морт не одержить від нього жодних звісток.

За чверть четверта почало дощити — дощ падав рівний, спокійний, холодний і тихий, зітханням проливаючись із білого неба, барабанячи по даху й твердому листі дерев довкола будинку.

За десять четверта телефон ожив. Морт підскочив до нього.

Дзвонила Емі.

Вона хотіла поговорити про пожежу. Емі хотіла поговорити про те, яка вона нещасна, і не тільки вона, а вони обоє. Емі хотіла розказати йому, що Фред Еванс, слідчий страхової компанії, досі перебуває в Деррі, досі копирсається на місці, досі розпитує про все: від нещодавнього огляду електропроводки до того, хто мав ключі від винного погребя. І Тед каже, що мотиви в нього

підозрілі. Емі хотіла, щоб Морт разом із нею подумав, чи все було б зовсім інакше, якби вони мали дітей.

На все це Морт відповідав якомога люб'язніше, але, поки з нею розмовляв, його не полишало відчуття, що час — прайм-тайм дня ближче до вечора — збігає. Він ледь не божеволів од хвилювання через те, що Шутер подзвонить, почує «зайнято» і вчинить якесь нове звірство.

Врешті-решт, Морт сказав єдине, що могло її змусити покинути трубку: якщо він найближчим часом не дійде до туалету, буде аварія.

— Це через випивку? — стурбовано спитала вона. — Ти пив?

— Скоріше через сніданок. Слухай, Емі, я...

— У Бові?

— Так, — він щосили старався зробити так, щоб голос звучав здавлено від болю й зусиль. Та, правду кажучи, він і почувався *здавленим*. Комедія була ще та, якщо подумати. — Емі, правда, я...

— Господи, Морте, та в неї найбрудніший гриль у всьому місті. Йди. Я пізніше передзвоню, — у трубці стало глухо. Він поклав її на важіль, кілька секунд постояв поряд, і тут, на його превеликий подив і переляк, вигадана скарга стала реальністю: кишки скрутило в болісний вузол.

Він помчав у туалет, на бігу розщібаючи пасок.

Устигнути було важко, але йому це вдалося. Він сидів на унітазі у густих випарах власних відходів життєдіяльності, зі спущеними додолу штаньми, переводячи дух... коли знову задзвенчав телефон.

Морт пружиною злетів догори, немов чортик із табакерки, хвацько хряснувшись коліном об умивальний столик, і побіг — однією рукою притримуючи штани й дрібочучи, як дівчина в довгій тісній спідниці. Ізсередини його проймало ганебне відчуття власної нещасності (я-не-встиг-підтертися). Він здогадувався, що таке траплялося з усіма, але йому раптом стало зрозуміло, що досі він іще не читав про це в книжці — у жоднісінькій, за весь час.

О, життя — це справжня комедія.

Цього разу дзвонив таки Шутер.

— А я тебе бачив, — сказав він. Спокійним і безтурботним, як завжди, голосом. — Там, де я їх залишив. З тобою наче тепловий удар скоївся, от тільки ж не літо зараз.

— Чого тобі треба? — Морт притулив трубку до іншого вуха. Штани знову сповзли до щиколоток. Він їх відпустив і стояв, відчуваючи, що гумка сімейних трусів обтягує шкіру десь між колінами й сідницею. Яка крута авторська фотографія могла б із цього вийти, подумав він.

— Я хотів тобі до лоба приліпити записку, — мовив Шутер. — Але передумав, — помовчавши, він додав із ледь прихованим презирством: — Тебе надто легко перелякати.

— Чого тобі треба?

— Пане Рейні, я ж тобі вже казав. Я хочу оповідання замість того, яке ти в мене вкрав. Хіба ти ще не готовий із цим згодитися?

Так — скажи йому «так»! Скажи йому що завгодно, земля пласка, Джон Кеннеді та Елвіс Преслі живі-здорові й грають зараз на Кубі дуєтом на банджо, Меррілл Стріп — трансвестит, скажи йому БУДЬ-ЩО...

Але він не схотів.

Раптом увесь гнів, і фрустрація, і жах, і збентеженість вирвалися з нього протяглим виттям.

— Я НЕ КРАВ! НЕ КРАВ! ТИ ПСИХ, І Я МОЖУ ЦЕ ДОВЕСТИ! У МЕНЕ Є ЖУРНАЛ, ТИ, УШЛЬОПОК! ТИ ЧУЄШ? У МЕНЕ Є КЛЯТИЙ ЖУРНАЛ!

Відповіддю йому була відсутність відповіді. На лінії було тихо і глухо, навіть віддалене бурмотіння примарних голосів не порушувало цієї рівної темряви, схожої на ту, що підкрадалася до панорамного вікна кожної ночі, яку він проводив тут на самоті.

— Шутер?

Тиша.

— Шутер, ти там?

Знову тиша. Він від'єднався.

Трубка ковзнула Мортові від вуха на плече. Він уже збирався покласти її на важіль, коли голос Шутера, металевий, далекий і ледь чутний, спитав:

— ...зараз?

Морт знову приклав трубку до вуха. Здавалося, вона важить вісімсот фунтів¹.

— Що? — спитав він. — Я думав, ти вже від'єднався.

— Він у тебе? Цей так званий журнал у тебе? Зараз? — йому здалося, що вперше за весь час у голосі Шутера пролунали нотки розчарування. Розчарування і невпевненості.

— Ні, — відповів Морт.

— Ну от! — з відчутним полегшенням вигукнув Шутер. — Здається, ти нарешті готовий говорити по...

— Його привезуть «Федерал Експресом», — перебив Морт. — Завтра о десятій ранку він буде на пошті.

— Що буде на пошті? — спитав Шутер. — Либонь, якась старе незрозуміле абищо, і не оригінал, а копія?

— Ні, — сказав Морт. Відчуття, що він похитнув упевненість цього чоловіка, пробив його броню і вдарив так сильно, що той відчув біль, усе дужчало. У голосі Шутера навіть промайнув страх, і розлюченого Морта це потішило. — Журнал. Справжній журнал.

Знову запала довга мовчанка, але цього разу Морт щільно притискав трубку до вуха. Шутер був там. Ураз оповідання знову стало центральною проблемою, оповідання й звинувачення в плагіаті; проблемою було те, що Шутер ставиться до нього як до розтриклятого студента; і нарешті, все вказувало на те, що він засумнівався.

Колись у тій самій церковно-парафіяльній школі, де Морта навчили ковтати слину, криво посміхаючись, він бачив, як один хлопець устроїв шпильку в жука, що повз по його парті. Жук упіймався. Пришпилений, він, звиваючись, здихав. Тоді Морта пронизував смуток і жах. Але тепер він зрозумів. Тепер йому хотілося лише одного — те саме зробити з цим чоловіком. З цим психічно хворим чоловіком.

— Не може бути ніякого журналу, — зрештою сказав Шутер. — З цим оповіданням — ні. Те оповідання моє!

¹ Понад 350 кг.

У його голосі Морт чув муку. Справжню муку. І його це потішило. Шпилька прохромилла Шутера. Він звивався і безпорадно смикав лапками.

— Він буде тут завтра о десятій, — сказав Морт, — чи одразу ж після того, як «ФедЕкс» скине на пошті ташморські посилки. З радістю зустрінуся з тобою там. Зможеш сам подивитися. Дивитимешся, скільки влізе, бісовий ти маніяче.

— Не там, — після довгої паузи озвався Шутер. — У тебе вдома.

— Про це можеш забути. Показувати тобі номер «Еллері Квін» я хочу в такому місці, де можна криком покликати на допомогу, якщо ти раптом почнеш кидатися мавпячим лайном.

— Ти робитимеш так, як я скажу, — тепер голос у Шутера звучав так, наче він уже трохи опанував себе... але Морт відчував, що він не володіє собою навіть наполовину порівняно з тим, як було раніше. — А якщо ні, я засаджу тебе в тюрму штату Мейн за вбивство.

— Не сміши, — але Мортові кишки знову почали зв'язуватися у тугий вузол.

— Я прив'язав тебе до тих двох жмурів надійніше, ніж ти думаєш, — сказав Шутер, — а ще ти кругом брехав. Якщо я зараз просто зникну, пане Рейні, то ти й незчуєшся, як стоятимеш із зашморгом на шії і зі змащеними жиром ступнями.

— Ти мене не злякаєш.

— Ще й як злякаю, — майже лагідно відповів Шутер. — Та от тільки й ти починаєш мене трохи лякати. Я ніяк не можу тебе розкусити.

Морт мовчав.

— Ото сміху було б, — дивним, сповненим задуми голосом промовив Шутер, — якби ми в двох різних місцях і в різний час написали те саме оповідання.

— Я теж про це думав.

— Невже?

— Але відкинув цю думку. Забагато збігів. Якби просто сюжет був той самий — це одне. Але однакова мова? Той самий добір слів, чорт забирай?

— Угу, — погодився Шутер. — Про це ж і я подумав, пілігри-ме. Це просто занадто. Випадковість ми відкидаємо. Ти те оповідання в мене вкрав, звісно, але хай мене грім поб'є, якщо я знаю, як і коли.

— Ой, та годі тобі! — вибухнув Морт. — У мене є журнал! Доказ! Невже ти не розумієш? Усе скінчено! Не знаю, що то з твого боку було: якась збочена гра чи просто галюцинація, — але це кінець! У мене є журнал.

Після мовчанки, яка тривала довго, Шутер сказав:

— Ні. Ще немає.

— Щира правда, — зненацька Морта охопило цілковито небажане відчуття спорідненості з цим чоловіком. — То що ми робимо сьогодні ввечері?

— Та нічого. Ті трупи ще полежать. В одного жінка й діти до родичів поїхали. Другий жив сам. Підеш забереш журнал завтра вранці. А я до тебе навідаюся десь опівдні.

— Ти мене вб'єш, — сказав Морт. І відчув, що не така вже ця думка й жахлива. В усякому разі цього вечора. — Якщо я покажу тобі журнал, твоя мана розвіється і ти мене вб'єш.

— Ні! — здавалося, Шутер щиро здивувався. — Тебе? Ні, сер! Але ті двоє просто могли завадити нашій справі. Цього я дозволити не міг... і зрозумів, що можна їх використати, аби змусити тебе зі мною взаємодіяти. І відповісти за скоєне.

— Ти винахідливий, — сказав Морт. — Мушу віддати тобі належне. Я вважаю тебе божевільним, але також думаю, що ти чи не найвинахідливіший сучий син із тих, з якими я стикався за все своє життя.

— Можеш подумати от іще про що, — озвався Шутер. — Якщо завтра я прийду й побачу, що тебе немає, пане Рейні, я не заспокоюся, поки не знищу всіх тих людей на світі, яких ти любиш і з якими пов'язаний. Я сплячу твоє життя, як поле сухої цукрової тростини під час сильного вітру. Ти сядеш за ґрати за вбивство тих двох, але тюрма буде найменшою з твоїх бід. Ти мене зрозумів?

— Так, — відповів Морт. — Я зрозумів, пілігриме.

— Тоді ти будеш удома.

— А уяви... лише уяви... що я показав тобі журнал і на сторінці зі змістом стоїть моє ім'я, а всередині — моє оповідання. Що тоді?

Настала коротка пауза. Після якої Шутер відповів:

— Я піду в поліцію й зізнаюся в усьому, що скоїв. Але я подбаю про себе ще задовго до суду, пане Рейні. Бо якщо все отак повернеться, то вийде, ніби я божевільний. А така психічно ненормальна людина... — почулося зітхання, — ...така ненормальна людина не має ні права, ні причини жити.

Ці слова вразили Морта своєю чудернацькою силою. Він завагався, подумав Морт. Уперше за весь час він справді сумнівається... сильніше, ніж сумнівався я.

Але Морт рішуче відкинув цю думку. У нього не було ні найменшої причини бути невпевненим. Уся провина лежала на Шутері. Уся до останньої крихти.

— А звідки мені знати, що ти не назвеш журнал фальшивкою? — спитав Морт.

Він не розраховував почути відповідь — хіба що Шутер скаже, що доведеться Мортові повірити йому на слово. Але той його здивував.

— Якщо він справжній, я це зрозумію, — заявив він, — а якщо підробка, ми обидва це знатимемо. Не міг же ти цілий журнал склепати за три дні, скільки б там людей на тебе в Нью-Йорку не працювало.

Настала Мортова черга думати, і думав він довго-предовго. Але Шутер чекав.

— Я тобі повірю, — врешті-решт промовив Морт. — Чому — точно не знаю. Може, тому, що мені й самому зараз не особливо є заради чого жити. Але довіряти тобі цілковито я не збираюся. Ти прийдеш сюди. Станеш на під'їзній доріжці, щоб я міг тебе бачити, і покажеш, що ти незброєний. Я вийду. Це тебе задовольнить?

— У всіх позах.

— Хай нам обом допоможе Бог.

— Так, сер. Хай мені грець, якщо я теперки знаю, у що вплитався... а це, скажу тобі, неприємно.

— Шутер?

— Я тут.

— Я хочу, щоб ти дав мені відповідь на одне запитання.

Мовчанка... але мовчанка вичікувальна, подумав Морт.

— Це ти спалив мій будинок у Деррі?

— Ні, — миттю озвався Шутер. — Я був тут, наглядав за тобою.

— І Бубликом, — з гіркотою в голосі промовив Морт.

— Слухай, — сказав Шутер. — Мій капелюх у тебе?

— Так.

— Я хочу його назад. І заберу так чи інакше.

І в трубці стало тихо.

Отак просто.

Повільно й обережно Морт поклав її на важіль і пішов назад у туалет — знову притримуючи дорогою штани, — щоб закінчити свої справи.

38

Емі передзвонила близько сьомої, і цього разу Морт зміг поговорити з нею цілком нормально — так, неначе по ванній кімнаті на другому поверсі не пройшовся ураган, а за кущами, що росли біля стежки, яка вела до озера, не сиділо два трупи, дерев'яніючи там, поки навколо них згущувалася пільма.

Вона сказала, що після свого останнього дзвінка сама поговорила з Фредом Евансом і була переконана, що він або щось знає про пожежу, або підозрює, але не хоче їм казати. Морт намагався її заспокоїти, і йому здалося, що бодай трохи він у цьому досягнув успіху, але в самого на душі було неспокійно. Якщо підпал улаштував не Шутер (а Морт схильний був вірити, що з цього приводу той не збрехав), у такому разі це мав би бути звичайний збіг обставин... правильно?

Правильно це чи ні, він не знав.

— Морте, я так за тебе переживаю, — раптом сказала вона. Це вирвало його з полону думок.

— За мене? Зі мною все добре.

— Точно? Коли я вчора тебе побачила, то подумала, що вигляд у тебе... напружений, — вона ненадовго примовкла. — Власне, я подумала, що вигляд у тебе — як тоді, перед тим, коли в тебе стався... ну ти зрозумів.

— Емі, в мене не було нервового зриву.

— Ні-ні, — швидко заперечила вона. — Але ти розумієш, що я маю на увазі. Коли було все те жахіття з кіношниками й «Сімейством Делакурт».

То був один із найгіркіших епізодів у Муртовому житті. «Парамаунт» забронювала права на книжку за 75 тисяч доларів, із правом викупу за 750 тисяч — бісова купа грошей. І компанія вже мала от-от реалізувати своє право, коли хтось натрапив у архіві на старий сценарій, якусь «Сімейну команду», що досить-таки нагадувала «Сімейство Делакурт», і через це могли виникнути проблеми із законом. То був єдиний випадок за всю його кар'єру (у всякому разі до того, як почався нинішній кошмар), коли йому загрожувало можливе обвинувачення в плагіаті. Кіношники, зрештою, в останню мить відмовилися від купівлі книжки для екранізації. І Морт досі не знав, що їх зупинило — чи то вони справді злякалися плагіату, чи то просто засумнівалися в кінематографічному потенціалі його роману. Якщо злякалися, то він не розумів, як такі тюхтії могли взагалі знімати якісь фільми. Герб Крікмор роздобув копію сценарію «Сімейної команди», і Морт побачив там лише поверхову подібність. Емі з ним погодилася.

Уся ця веремія сталася якраз тоді, коли він зайшов у глухий кут із романом, який відчайдушно старався написати. Паралельно з цим відбувався короткий піар-тур «Сімейства Делакурт». Морт тоді відчував нелюдське напруження, бо все навалилося одночасно.

Але ніякого нервового зриву не було.

— Зі мною все гаразд, — наполегливо, хоч і м'яко, повторив Морт. Кілька років тому він із подивом відкрив для себе одну доволі зворушливу рису характеру Емі: якщо говорити з нею досить лагідно, вона схильна вірити майже в усе, що ти їй скажеш. Він часто думав, що якби це була риса, притаманна всьому людському видові, як-от вишкіряти зуби, показуючи лють чи

веселощі, то всі війни на планеті закінчилися б іще кілька тисячоліть тому.

— Точно?

— Так. Подзвони мені, коли будуть новини від нашого друга-страхувальника.

— Добре.

Він помовчав.

— Ти зараз у Теда?

— Так.

— І як він тобі тепер?

Хвильку повагавшись, вона відповіла просто:

— Я кохаю його.

— А-а.

— У мене не було інших чоловіків, — раптом сказала вона. — Я давно хотіла тобі про це сказати. Інших не було. Але Тед... він не звернув уваги на твоє прізвище і побачив мене, Морте. Він побачив мене.

— Тобто я тебе не бачив?

— Бачив, коли був тут, — тихим і нещасним голосом сказала вона. — Але тебе так часто не було.

Його очі широко розплющилися, і він умить приготувався до бою. Праведного бою.

— Що? Та я з часів «Сімейства Делакурт» не їздив у тури! Та й той був короткий!

— Морте, я не хочу з тобою сваритися, — тихо відповіла вона. — Цей етап уже в минулому. Я просто намагаюся сказати, що тебе не було поряд, навіть коли фізично ти був присутній. У тебе була своя коханка, ти розумієш? Твоя робота була твоєю коханкою, — у її рівному голосі він чув сльози, заховані глибоко під поверхнею. — Я ненавиділа ту суку, Морте. Вона була вродливіша за мене, розумніша, веселіша. Як я могла з нею конкурувати?

— Гарзд, вали все на мене, — на власний подив і переляк, він і сам опинився на межі того, щоб розплакатися. — Що я, по-твоєму, мав зробити? Сантехніком стати, трясця йому? То ми жили б у злиднях, я б не мав роботи. Я більше нічого не міг робити, бля,

невже ти не розумієш? Більше нічого не міг робити! — Морт сподівався, що сльози минулися, в усякому разі поки що, але ні, ось вони. Хто знову потер цю чарівну лампу? Цього разу він чи вона?

— Я не звинувачую тебе. Я сама теж винна. Ти б нас ніколи не викрив... так, як ти це зробив... якби я не була слабкою болязкою. То не через Теда; він хотів, щоб ми прийшли до тебе разом і все розповіли. Тед постійно про це просив. А я все відмахувалася. Казала, що не впевнена. Казала собі, що досі кохаю тебе, що рано чи пізно все стане так, як було... але, мабуть, так не буває. Я... — Емі задихнулася, і Морт зрозумів, що вона теж плаче. — Я ніколи не забуду, яке в тебе було обличчя, коли ти відчинив двері в motel. Я заберу це із собою в могилу.

«От і добре! — хотів закричати він на неї. — Добре! Бо ти лише його побачила! А мені довелося з ним стояти!»

— Ти знала про мою любов, — непевним голосом сказав він. — Я ніколи її від тебе не приховував. Ти від самого початку знала.

— Але я не знала, як міцно вона тримає тебе у своїх обіймах.

— Що ж, можеш порадіти. Здається, вона мене покинула.

Емі схлипувала.

— Морте, Морте... я лише хочу, щоб ти жив своїм життям і був щасливий. Невже ти не бачиш? Невже ти не можеш так жити?

Що він зараз бачив, то це картинку — її голе плече торкається голого плеча Теда Мілнера. Бачив їхні очі, широко розплющені й перелякані, і Тедове волосся, розкуйовджене, як у Альфальфи. Морт хотів розповісти їй про це (у всякому разі спробувати), але облишив цю думку. Годі вже. Вони завдали одне одному достатньо болю. Іншим разом, можливо, вони знову зйдуться в бою. Але він шкодував, що вона промовила ті слова про нервовий зрив. Не було в нього нервового зриву.

— Емі, мені вже треба завершувати розмову.

— Так. Нам обом треба. Тед поїхав показувати будинок, але він скоро повернеться. Я маю щось зготувати на вечерю.

— Мені шкода, що ми посварилися.

— Ти подзвониш, якщо я буду тобі потрібна? Я все ще переживаю.

— Так, — попрощавшись, він повісив трубку. Потім якусь хвилику постояв біля телефону, думаючи, що зараз уже напевно розплачеться. Але минулося. У цьому й полягав справдешній жаж. Минулося.

39

Від рівномірної зливи за вікном на нього налинуло відчуття апатії та отупіння. Морт розпалив у грубці невеличкий вогонь, підтягнув до нього крісло і спробував читати останній випуск журналу «Гарперз», але постійно клював носом і рвучко прокидався, коли підборіддя опускалося, стискало трахею і він починав хроти. «Треба було сьогодні купити сигарет, — подумалося йому. — Покури́в би, то й спати так би не хотілося». Але сигарет він не купив, та й певності, що вони повернули б йому бадьорість, не було. Морт був не просто змучений — він знемагав від шоку.

Зрештою, він підійшов до канапи, зручно вмовив подушки й ліг на спину. Біля його щоки холодний дощ цяткував краплями темне скло.

«Лише один раз, — подумав Морт. — Я зробив це лише один-єдиний раз». І провалився в сон.

40

Снилося, що він у найбільшій на світі класній кімнаті.

Стіни тяглися вперед на довгі милі. Кожна парта була столовою горою, а сірі кахлі підлоги нескінченною рівниною розляглися навколо. Годинник на стіні — велетенське холодне сонце. Двері в коридор були зачинені, але Мортон Рейні міг прочитати слова на рифленому склі:

КІМНАТА ДЛЯ ПИСАННЯ СІМЕЙНОЇ КОМАНДИ
ПРОФ. ДЕЛЛАКУРТ

«З помилкою написали, — подумав Морт. — Забагато літер “л”».

Але інший голос йому сказав, що це не так.

Морт стояв у широкому рівчаку для крейди під гігантською дошкою і тягнувся вгору. У руці в нього був шмат крейди завбільшки з бейсбольну бити. Він хотів опустити руку, бо вона немилосердно боліла, але не міг. Поки не напише на дошці те саме речення п'ятсот разів. «Я не списуватиму в Джона Кінтнера». Напевно, Морт уже чотириста разів написав це речення, але чотириста — це замало, подумав він. Красти в людини її працю, тоді як праця — це все, що в неї є, непросто. Тож доведеться йому писати, писати й писати, не зважаючи на голос у голові, який говорив йому, що все це — лише сон і що права рука в нього болить з інших причин.

Крейда монстрячо рипіла. На обличчя сипався порошок, їдкий і чомусь знайомий — дуже знайомий. Врешті, він не витримав. Рука безсило впала, витягнувшись уздовж боку, як мішок, наповнений шротом. Морт розвернувся в рівчаку для крейди й побачив, що лише одна з парт велетенської класної кімнати зайнята. За нею сидів молодий чоловік із простим сільським обличчям; такі обличчя ти зазвичай очікуєш побачити в глибокому задуп'ї десь поблизу сраки світу. Його світло-каштанове волосся стирчало шпичаками на голові. Руки кузена із села, що неначе всуціль склалися з кісточок, лежали, згорнуті, перед ним на парті. Зацікавленим поглядом вицвілих очей він роздивлявся Морта.

«А я тебе знаю», — сказав Морт уві сні.

«Атож, пілігриме, — відповів Джон Кінтнер із гугнявим протяглим акцентом жителя Півдня. — Ти просто неправильно мене скомпонував. Пиши, не зупиняйся. Не п'ятсот разів. П'ять тисяч».

Морт почав розвертатися, але нога послизнулася на краю рівчака й він повалився вперед, криком струшуючи сухе крейдянисте повітря, а Джон Кінтнер реготав, і він...

...прокинувся на підлозі, з головою ледве не під мандрівним кавовим столиком, міцно вчепившись руками в килим і наповнюючи будинок пронизливими вересками, що дуже нагадували завивання.

Морт був у будинку на Ташморському озері. Не в якійсь химерній велетенській класній кімнаті, а біля озера... і на імлістому сході благословлялося на світ.

Зі мною все гаразд. Це був лише сон, а зі мною все добре.

Але насправді ні. То був не просто сон. Джон Кінтнер існував насправді. Як же він міг забути Джона Кінтнера?

Морт навчався в Бейтс-коледжі, й основною спеціальністю в нього була літературна творчість. Згодом, коли він виступав перед аудиторіями, у яких сиділи люди, що прагнули бути письменниками (хоч і старався, коли міг, відкрутитися від цього неприємного обов'язку), то розказував їм, що обирати собі такий фах — це найгірша помилка з тих, які може скоїти людина, коли хоче заробляти собі письменництвом на хліб.

«Ідіть працювати на пошту, — радив їм Морт. — У Фолкнера це добре виходило». І всі сміялися. Вони любили його слухати, а він думав, що йому досить добре вдається їх розважати. Це здавалося надзвичайно важливим, бо були великі сумніви, що він чи хтось інший зможе навчити їх гарно писати. Та, попри все, Морт завжди радів, коли заняття, семінар чи тренінг завершувалися й можна було забратися геть. Студенти його дратували. І причиною цього, за його власним припущенням, був Джон Кінтнер.

Чи був Кінтнер вихідцем із Міссісіпі? Згадати Морт не міг. Але сумнівався. Так чи інакше, він походив із якогось анклаву на Далекому Півдні — з Алабами, Луїзіани чи з Північної Флориди, де жили робітники з бурових вишок. Напевно Морт не знав. Бейтс-коледж був давно, і про Джона Кінтнера, котрий одного дня просто покинув навчання з лише йому одному відомих причин, він не згадував.

Це неправда. Ти згадував про нього вчора ввечері.

Ти маєш на увазі — він мені снився, швидко виправив сам себе Морт, але той диявольський тихий голос не вгавав.

Ні, раніше. Ти згадував про нього, коли говорив із Шутером по телефону.

Про це він думати не хотів. І не збирався. Джон Кінтнер залишився в минулому; Джон Кінтнер не мав нічого спільного

з тим, що відбувалося зараз. Морт підвівся й непевною ходою в молочному світанковому світлі рушив на кухню готувати собі міцну каву. Багато-багато міцної кави. От тільки диявольський голосок усе не давав йому спокою. Морт подивився на набір кухонних ножів Емі, що висіли на магніті, й подумав, що якби можна було вирізати той тихий голос, то він би миттю кинувся виконувати цю операцію.

Ти думаєш про те, що ти похитнув упевненість цього чоловіка — що нарешті ти його похитнув. Ти думаєш про те, що оповідання знову стало центральною проблемою, оповідання та звинувачення в плагіаті. Проблемою було те, що Шутер із тобою поводиться, наче з розтриклятим малим студентом. Як із розтриклятим малим студентом. Як із...

— Заткнися, — хрипко наказав Морт. — Просто заткнися, блядь, і все.

Голос замовк, але перестати думати про Джона Кінтнера Морт усе одно не міг.

Відміряючи тремтячою рукою порцію меленої кави, він згадував свої безперервні затягі протести — мовляв, Морт не привласнив оповідання Шутера, він ніколи нічиїх творів собі не приписував.

Хоча насправді, звісно, приписував.

Одного разу.

Лише одного.

— Але то було дуже давно, — прошепотів Морт. — І до цього всього не має жодного стосунку.

Може, й правда, але потоку думок це не зупинило.

42

Морт навчався на третьому курсі; якраз тривав весняний семестр. На курсі з літературної творчості, який він відвідував, детально розглядали такий жанр, як оповідання. Викладав у них такий собі Річард Перкінс-молодший, який написав два романи (критики сприйняли їх дуже схвально, а от примірників продалося мало). Морт спробував було почитати один і вирішив,

що в хороших рецензій і поганого продажу лише одна причина — незрозумілість самої книжки. Але поганим викладачем той чоловік не був — у всякому разі він не давав їм нудьгувати.

Курс відвідувало десь із дванадцять студентів. І одним із них був Джон Кінтнер — першокурсник, який, проте, мав спеціальний дозвіл ходити на заняття. На думку Морта, він цього заслуговував. Той висушений південним сонцем крекер дуже *круто* писав.

Вимогою курсу було, щоб кожен із них написав або шість коротких оповідань, або три довгих. Щотижня Перкінс вибирав ті з них, які, на його думку, викличуть найжвавіше обговорення, й роздавав їх наприкінці заняття. Наступного тижня студенти мали прийти вже підготованими до обговорення й критики. Для таких курсів то була звична практика. І от одного тижня Перкінс роздав їм оповідання Джона Кінтнера. Воно називалося... Як же воно називалося?

Морт увімкнув воду, щоб наповнити кавоварку, але так і застиг, дивлячись неухважним поглядом на туман, що клубочився за панорамним вікном, і слухаючи, як дзюркотить вода.

Ти збіса добре знаєш, як воно називалося. «Таємне вікно, таємний сад».

— Та ж ні! — роздратовано викрикнув Морт у порожній будинок. Він розлючено й інтенсивно думав, твердо вирішивши заткнути диявольський голосок раз і назавжди... і раптом назва спливла.

— «Миля воронячої лапи!» — переможно вигукнув він. — Те оповідання звалося «Миля воронячої лапи», і *ніяким боком* воно ні з чим не було *пов'язане!*

Та тільки то була не зовсім правда, і йому не потрібен був тихий голосок, що причаївся в надрах його зболеної голови, який би на це вказував.

Перед тим як зникнути невідомо куди (якби його запитали, Морт би сказав — у В'єтнамі, бо саме там більшість із них зникала безвісти наприкінці шістдесятих, принаймні молоді чоловіки), Кінтнер здав три чи чотири оповідання. «Миля воронячої лапи» було не найкращим із його творінь... але чудовим, попри це. З усіх студентів на курсі Річарда Перкінса-молодшого Кінтнер, вочевидь, найкраще володів письменницькою майстерністю. Викладач

ставився до хлопця майже як до рівного собі — і мав на це повне право, бо, за нескромною оцінкою Морта Рейні, Кінтнер писав набагато краще за Річарда Перкінса-молодшого. Але, якщо вже на те пішло, Морт і себе вважав кращим за нього письменником.

Та чи писав він краще за *Кінтнера*?

— А-а, — заперечно промовив він собі під носа, вмикаючи кавоварку. — Я був на другому місці.

Так. Морт був на другому місці, і йому це страшенно не подобалося. Він знав, що більшість студентів, які записувалися на курси письменницької майстерності, просто марнували час, піддавалися своїм примхам, перш ніж облишити дитячі мрії та перейти до вивчення того, що стане їхньою роботою в реальному житті. Уся письменницька майстерність, яка їм потім знадобиться, буде зводитися до статей в обцинному календарі місцевої газети чи створення реклами посудомийного засобу «Ясно-синій бриз». Морт упевнено йшов на заняття до Перкінса, розраховуючи на те, що буде найкращим, бо інакше ніколи не було. І саме тому Джон Кінтнер став для нього дуже неприємним сюрпризом.

Морт пригадував, що якось раз намагався з тим хлопцем поговорити... але виявилось, що Кінтнер, який у класі відповідав лише тоді, коли його запитували, розмовляв зовсім безладно. Коли йому доводилося говорити, він мимрив і затинався, наче син якогось нужденного гречкосія, чия освіта закінчилася в четвертому класі. Очевидно, його голос міг нормально звучати лише на письмі.

І ти його вкрав.

— Заткнися, — процідив він. — Просто заткнися.

Ти був на другому після нього місці, і тебе це дико бісило. Ти зрадив, коли він зник, бо ти знову міг бути першим. Як і раніше, як і завжди.

Так. Правда. А через рік, уже готуючись до випуску, Морт прибирав у комірчині вбогого помешкання, яке орендував разом із двома іншими студентами, і надибав стос роздруківок із письменницького курсу Перкінса. У пачці було лише одне оповідання Кінтнера — «Миля воронячої лапи».

Він згадав, як сидів тоді на пошарпаному, просмердженому пивом килимі у своїй кімнаті й читав оповідання, і в душі здімалася хвиля давно забутих заздрощів.

Інші роздруки він викинув, але цей забрав із собою... хоча причини для цього йому не дуже хотілося уточнювати.

На другому курсі Морт надіслав оповідання в літературний щоквартальник «Аспен Квотерлі». Його прислали назад із припискою: мовляв, тим, хто читав, воно сподобалося, «хоча кінцівка здалася доволі інфантильною». У тій записці, яка була, на Мортову думку, зверхньою, але водночас страшенно захопливою, йому радили надсилати інший матеріал.

За наступні два роки він відправив ще чотири оповідання. Жодного не надрукували, але кожен аркуш відмови супроводжувала персональна записка від редактора. Морт пережив усі прояви агонії письменника, якого не хочуть публікувати: коли оптимізм змінюється глибокою зневірою. Бували в нього дні, коли він вірив, що підкорити вершину «Аспен Квотерлі» — це тепер лише питання часу. А іноді він був твердо переконаний, що вся редакція (усі, як один, занудні тонкоші окулярники) просто грається з ним, дражнить його так, як хтось може дроздити голодного пса, тримаючи в нього над головою шмат м'яса й відсмикуючи, коли той підстрибує. Іноді він уявляв, як один із редакторів тримає якийсь його рукопис, щойно витягнутий із цупкого конверта, і кричить: «О, гляньте, знов пописульки того мудила з Мейну! Хто цього разу хоче написати йому цидулку?» І всі душаються від сміху, а може, навіть качаються по підлозі, вкритій постерами з Джоан Баез та «Мобі Грейп» у «Філлморі»¹.

Але переважно Морт не піддавався цій сумній параної. Він розумів, що пише добре і що публікація — це лише питання часу. І того літа, працюючи офіціантом у ресторані «Рокленд»,

¹ Баез Джоан (нар. 1941 р.) — американська співачка та авторка пісень, переважно в стилях фолк і кантрі; «Moby Grape» — американський рок-гурт, заснований 1966 р. в Сан-Франциско. Виконував психоделічний рок із елементами фолку, кантрі, блюзу, джазу та класичного рок-н-ролу. «Філлмор» — концертна зала в Сан-Франциско.

він згадав про оповідання Джона Кінтнера. Десь воно ще мало валятися на дні багажника. Зненацька йому сяйнуло. Морт поміняє назву й відправить «Милю воронячої лапи» в «Аспен Квотерлі» під своїм іменем! Згадав, як іще подумав тоді, що таким чином пожартує над ними — хоча в чому мав полягати жарт, тепер, озираючись назад, зрозуміти не міг.

Проте він пам'ятав, що зовсім не збирався *публікувати* те оповідання під своїм іменем... або якщо десь глибше такий намір у нього й був, то він його не усвідомлював. У разі малоймовірної згоди редакції на публікацію він би відмовився, пославшись на те, що хоче ще трохи над тим оповіданням попрацювати. А якби йому відмовили, то він би принаймні позловтішався думкою, що Джон Кінтнер теж не дотягував до «Аспен Квотерлі».

Тож Морт надіслав оповідання.

І його прийняли.

І він *дозволив* його прийняти.

І йому надіслали чек на двадцять п'ять доларів. «Гонорар» — так його назвали в супровідному листі.

А потім оповідання надрукували.

І Мортон Рейні, якого охопило запізніле почуття провини через те, що він накоїв, перевів чек у готівку й одного дня запхав купюри в скриньку для бідних у церкві святої Катерини в Огасті.

Але відчував він не лише провину. О ні.

Морт сидів за кухонним столом, сперши голову на руку, й чекав, коли націдиться кава. Голова в нього розколювалася. Він не хотів думати про Джона Кінтнера й оповідання Джона Кінтнера. Те, що він зробив із «Милею воронячої лапи», було одним із найганебніших учинків у його житті; тож чи дивно, що стільки років це ховалося в глибинах підсвідомості й тільки зараз виплило? І йому було дуже шкода, що він не може поховати цей випадок знову. Врешті, цей день повинен був стати дуже важливим — чи не найважливішим у його житті. А може, навіть *останнім* у його житті. Він має зараз думати про похід на пошту. Він має думати про конфронтацію з Шутером, але його розум ніяк не хоче облишити ту сумну подію з часів сивої давнини.

Коли Морт побачив той журнал, справжній журнал із його прізвищем над оповіданням Джона Кінтнера, то відчуття було таке, наче він щойно прокинувся після того, як ходив уві сні й під час цієї несвідомої прогулянки скоїв щось жахливе та непоправне. Як він міг допустити, щоб усе так далеко *зайшло*? Це ж мав бути жарт, заради всього святого, аби просто *погигикати* трішки...

Але він усе-таки це *допустив*. Оповідання надрукували, і на світі було щонайменше дванадцяттеро людей, які знали, що його написав не він — насамперед сам Кінтнер. І якби хтось із них випадково натрапив на те число «Аспен Квотерлі»...

Сам Морт, звичайно, нікому не казав. Просто чекав, холонучи від страху. Наприкінці того літа та на початку осені він дуже мало їв і спав; дуже схуд, і під очима намалювалися широкими мазками темні кола. Серце ходором ходило в грудях щоразу, коли дзеленчав телефон. Якщо дзвонили йому, він підходив до апарата на штивних ногах, відчуваючи на лобі краплини холодного поту, переконаний, що це Кінтнер і перші слова, які зірвуться з губ Кінтнера, звучатимуть так: «Ти вкрав моє оповідання, і з цим треба щось робити. А почну-но я всім розказувати, який ти злодюга».

А найнеймовірніше було те, що він прекрасно все *розумів*. Знав, якими можуть бути наслідки такого діяння для молодого чоловіка, що сподівався зробити кар'єру письменника. То було те саме, що грати в російську рулетку базукою. Та все ж таки... все ж...

Але осінь минула без подій, і він помалу почав заспокоюватися. На зміну *тому* числу «Аспен Квотерлі» прийшло нове. *Те* число більше не лежало на столах у залах періодики бібліотек по всій країні; його відправили в книгосховище чи перенесли на мікроплівку. Проблеми воно ще могло спричинити — Морт безрадісно припускав, що з цією загрозою йому тепер доведеться жити все життя. Проте чого очі не бачать, того й серцю не жаль.

А в листопаді того року надійшов лист із «Аспен Квотерлі».

Морт тримав його в руках, роздивлявся своє ім'я на конверті й раптом затремтів усім тілом. Очі наповнилися якоюсь рідиною, занадто гарячою та їдкою, щоб бути слізьми, і конверт спершу подвоївся, а потім потроївся.

Викрили. Мене викрили. Хочуть, щоб я відповів на листа, який вони отримали від Кінтнера... чи Перкінса... чи когось із інших студентів того курсу... Мене викрили.

Цілком спокійно і раціонально Морт зважив можливість скоїти самогубство. У його матері було снодійне в пігулках. Він міг його випити. Від усвідомлення, що є метод владнати проблему, Мортові трохи відлягло від серця, він розірвав конверт і витяг звідти аркуш паперу. Складений. Якусь мить, що тяглася нескінченно довго, він тримав його в руці й роздумував, чи не краще буде спалити, не читаючи. Морт не був до кінця певен, що витримає, побачивши пряме звинувачення. Йому здавалося, що воно може довести його до божевілля.

Ну чого ти, чорт забирай, наважуйся вже. Бодай на наслідки скоєного ти подивитися можеш. Не можеш гідно їх витримати — то хоч подивися, заради Бога.

Він розгорнув аркуш.

Шановний Морте Рейні,
наші читачі дуже схвально відгукуються про ваше оповідання «Вороняче око». Прошу вибачення за те, що цього листа ви отримали не одразу, але, правду кажучи, це ми сподівалися одержати від вас звістку. Протягом цих років ви незмінно надсилали нам твори, тож ваше мовчання тепер, коли ви нарешті досягли успіху й «надрукувалися», трохи бентежить. Якщо вам не сподобалося те, як опублікували ваше оповідання (шрифт, дизайн, розташування), ми сподіваємося почути ваш відгук. А тимчасом як щодо іншої оповідки?

З повагою,
Чарльз Палмер,
молодший редактор

Того листа Морт перечитав двічі, а потім вибухнув реготом, хрипким і гучним, на весь будинок, що, на щастя, стояв порожній. Він чув про сміх, від якого надривають живіт, і, безперечно, то був він, якраз такий сміх. Морт відчував: якщо зараз не при-

пинити сміятися, то його живіт справді лусне і кишки розсиплються по підлозі. Він ладен був накласти на себе руки, наковтавшись материних снодійних пігулок, а вони цікавляться, чи не засмутив його шрифт, яким надрукували оповідання! Він думав, що його кар'єра скінчилася, ще навіть як слід не розпочавшись, а вони хочуть іще! *Ще!*

Морт сміявся (хоча це більше нагадувало завивання), поки надривний сміх не переріс в істеричні сльози. Тоді сів на диван, перечитав листа від Чарльза Палмера й плакав, поки знову не захотілося сміятися. Врешті, пішов у свою кімнату, ліг, підмостивши ззаду подушки саме так, як він любив, і заснув.

Йому це зійшло з рук. Саме такою була розв'язка. Йому зійшло з рук, і він більше ніколи не робив нічого навіть віддалено подібного, і все це відбувалося приблизно з тисячу років тому, і чому саме зараз до нього повернувся цей привид із минулого?

Морт не знав, але мав намір не думати про це.

— До того ж зараз, — сказав він порожній кімнаті й енергійно покрокував до кавоварки, намагаючись не звертати уваги на біль у голові.

Ти знаєш, чому думаєш про це зараз.

— Замовкни, — недбало-світським тоном проказав Морт... але руки, коли він брав «Сайлекс», тремтіли.

Не все можна приховувати вічно. Морте, ти, ймовірно, хворий.

— Заткнись. Я тебе попереджаю, — тим самим світським тоном сказав він.

А може, й дуже хворий. Власне, це схоже на нервовий зр...

— Заткнись! — заволав Морт і з усією силою, на яку був тільки здатен, пожбурих скляний кавник. Той пролетів над стільницею, через усю кімнату, перевертаючись у повітрі, хряснув об панорамне вікно, розбився на дрібні скалки й мертвим дощем посипався на підлогу. Від підлоги до стелі по шибці відразу зазміїлася довга срібляста тріщина. Починалася вона в тому місці, де вдарився кавник. Морт почувався мов людина, у якої така сама тріщина проходить просто посередині мозку. Але голос замовк.

Незворушно пройшовши в спальню, він узяв будильник і повернувся до вітальні. Дорогою поставив будильник на десяту тридцять. О десятій тридцять він піде на пошту, забере свій пакунок, доправлений «Федерал Експресом», і статечно візьметься до діла, щоб залишити, нарешті, цей кошмар позаду.

Але доти він спатиме.

Спатиме на канапі, там, де йому завжди спалося найкраще.

— Ніякого нервового зриву в мене зараз немає, — прошепотів він до тихого голосу, але тихий голос більше не сперечався. Морт подумав, що він, імовірно, відлякав тихий голос. Він дуже на це сподівався, бо тихий голос однозначно лякав його.

Очима він відшукав сріблясту тріщину на шибці й провів по ній самозаглибленим поглядом. Морт думав скористатися покоївчиним ключем. У кімнаті було темно, його очам знадобилося кілька хвилин, щоб призвичаїтися до сутіні. Їхні голі плечі. Перелякані очі. Він кричав. Не міг згадати, що — і так ніколи й не наважився спитати в Емі, — але то мусило бути щось збіса страшне, судячи з виразу їхніх очей.

«Якщо я колись і міг пережити нервовий зрив, — подумав він, роздивляючись блискавкову беззмістовність тріщини, — то хіба що тоді. Чорт, та цей лист від «Аспен Квотерлі» й близько не нагадував той день, коли ти відчинив двері мотельного номера й побачив свою дружину з іншим, слизьким агентом із продажу нерухомості, який приїхав із якогось задристаного містечка в Теннесі...»

Морт заплющив очі, а розплющив їх знову тому, що гучно заволав інший голос. Цей уже належав будильнику. Туман розсіявся, вийшло сонце, і настала пора вирушати на пошту.

43

Дорогою туди його зненацька охопила впевненість, що фургон «Федерал Експрес» уже приїжджав і поїхав... і Джуліет, стоячи біля віконця з безпорадним і дурнуватим виглядом, похитає головою і скаже, що для нього нічого нема, вибачте. А його доказ? Розвіється, мов дим. Відчуття було ірраціональне (як людина

обережна, Герб ніколи не обіцяв того, чого не міг виконати), але Морткові ніяк не вдавалося його позбутися.

Він ледве не штурханами випхав себе з машини, і доріжка від дверей поштового відділення до віконця, за яким, сортуючи пошту, стояла Джуліет Стокер, здалася йому довжелезною, наче тяглася тисячу миль.

Наблизившись, він хотів заговорити, але не зміг витиснути з себе ні слова. Губи ворушилися, проте в горлі було занадто сухо, щоб із нього вийшли якісь звуки. Джуліет звела на нього очі й відступила крок назад. Вигляд у неї був стривожений. Хоч і не такий стривожений, як тоді в Емі з Тедом, коли він відчинив двері номера в motelі й націлив на них револьвер.

— Пане Рейні? Що з вами?

Морт прокашлявся.

— Пробачте, Джуліет. У мене раптом горло стиснуло чомусь.

— Ви дуже блідий, — у її голосі він почув нотки, що з'являлися в багатьох жителів Ташмора, коли вони розмовляли з ним. То була певна гордість, але з присмаком роздратування і поблажливості, ніби він був вундеркіндом, який потребував особливо-го догляду й годування.

— Учора ввечері щось не те з'їв, здається, — пояснив він. — «Федерал Експрес» що-небудь для мене привіз?

— Ні, нічого не було.

У відчаї Морт схопився знизу за стійку, і секунду-дві здавалося, що він знепритомніє, хоча майже відразу зрозумів, що вона сказала не це.

— Вибачте, що?

Вона вже відвернулася; його погляду відкрилася пружка сільська дупця, поки її хазяйка копірсалася в кількох пакунках, що лежали на підлозі.

— Я кажу, щось одне там було, — відповіла вона і, розвернувшись, штовхнула пакунок до нього по стійці. Морт побачив зворотну адресу — «ЕКММ» у Пенсильванії, і тілом пройшла хвиля полегкості. Неначе прохолодна вода полилася в пересохле горло.

— Дякую.

— Прошу. Знаєте, начальство б сказилося, якби знало, що ми роздаємо пошту, яку нам привозить той кур'єр із «Федерал Експресу».

— Ну, я особисто вам за це дуже вдячний, — сказав Морт. Тепер, коли журнал нарешті був у нього, він відчув потребу чимшвидше вертатися, їхати вже додому. Потребу таку сильну й нездоланну, наче вона була первісним покликом. Причини він не розумів (до полудня лишалася ще година з чвертю), але потреба кликала. Виснажений і спантеличений, він уже й справді думав, чи не дати Джулієт чайові, щоб вона мовчала... а це неодмінно змусило б її душу, янкі до самих кісток, обурено запротестувати.

— Ви ж не розкажете їм, правда? — грайливо спитала вона.

— Та нізащо, — він навіть спромігся вичавити із себе посмішку.

— Це добре, — всміхнулася Джулієт Стокер. — Бо я бачила, що ви зробили.

Він різко зупинився біля дверей.

— Що, вибачте?

— Кажу, бо, якби ви сказали, мене б прибили, — вона уважно подивилася на його обличчя. — Пане Рейні, ідіть краще додому, лягайте відпочивати. Надто вже у вас кепський вигляд.

Джулієт, у мене таке враження, що я три дні пролежав — тобто весь той час, поки різні речі не троцив.

— Що ж, — сказав він, — ідея непогана. Мене досі хитає.

— А зараз вірус ходить. Ви його могли підчепити.

Тут на пошту зайшли дві жінки з Кемп-Вігмор — ті, яких усі в містечку підозрювали в тому, що вони лесбійки, хоч і потаємні, — і Морт скористався нагодою вшитися. Він сидів у «б'ююку» із синім пакунком на колінах і думав про те, що йому не подобається, як усі говорять про його хворобливий вигляд, а ще більше не подобається, які колінця викидає його мозок.

Це не важливо. Скоро все скінчиться.

Він уже почав розривати конверт, але з пошти вийшли ті жінки з Кемп-Вігмор і подивилися на нього. Вони посихляли голови одна до одної. Одна жінка всміхнулася. Друга — дзвінко засміялася. І Морт раптом вирішив, що почекає й подивиться журнал уже вдома.

Морт припаркував «б'юїк» на звичному місці, за рогом будинку, вимкнув запалювання... і м'яка сіра запона затягла поле зору. А коли вона спала з очей, він відчув щось дивне. І переляк. Невже з ним і справді щось не так? Якесь тілесна хвороба?

Ні. Просто забагато всього навалилося, вирішив Морт.

Раптом він щось почув... чи то йому так здалося... і рвучко озирнувся.

Позаду нічого не було. «Приборкай свої нерви, — наказав Морт собі, здригнувшись. — Це все, що тобі слід зробити, — просто заспокоїти свої йобані нерви».

А потім він подумав: «У мене і справді був револьвер. Того дня. Але він був незаряджений. Я сам їм потім про це сказав. Емі повірила. Про Мілнера не знаю, але Емі повірила, і...»

Невже, Морте? Він справді був незаряджений?

І знову йому згадалася тріщина на панорамному вікні, абсурдна срібляста блискавка, що зигзагом бігла посередині шибки. «Отак усе й відбувається, — подумав він. — Так усе відбувається в людському житті».

Та потім Морт знову глянув на пакунок від «Федерал Експрес». Ось про що йому слід думати. Не про Емі й пана Теда Сраколиза із села Шутерз-Ноб, штат Теннессі, а про це.

Клапан уже був наполовину відкритий — через таке поширене нині недбальство. Потягнувши його догори, Морт витрусив собі на коліна журнал. Назва ясно-червоними літерами на обкладинці — «Еллері Квінз Містері Мегезін». Під нею, значно меншим шрифтом, — червень 1980. А ще нижче — імена та прізвища кількох письменників, чиї твори було надруковано в цьому числі. Едвард Д. Гох, Рут Ренделл, Ед Мак-Бейн, Патриція Гайсміт, Лоуренс Блок.

Його прізвища на обкладинці не було.

Ну, звісно. У ті часи його мало хто знав як письменника, а вже як автора детективів — і поготів. «Сезон сівби» був єдиним таким твором. Його прізвище нічого б не сказало постійним

читачам, тому редактори вирішили не виносити його на обкладинку. Він розгорнув журнал.

Сторінки зі змістом не було.

Сторінку зі змістом хтось вирізав.

Морт гарячково прогортав журнал, один раз його впустивши та зі здавленим викриком підхопивши. З першого разу він вирізаного місця не знайшов, але вже вдруге, шукаючи своє оповідання, зрозумів, що сторінок із 83-ї по 97-му немає.

— *Ти його вирізав!* — заволав він. Кричав так гучно, що очі повилазили з орбіт. Забарабанив кулаками по керму «б'юїка», знову, і знову, і знову опускаючи на нього кулаки. Клаксон гудів і розривався. — *Ти його вирізав, сучий ти син! Як ти це зробив? Ти його вирізав! Вирізав! Вирізав!*

45

На півдорозі до будинку невблаганний тихий голосок поцікавився, як би Шутерові це вдалося. Конверт прибув «Федерал Експресом» із Пенсильванії, його віддали Джуліет, тож як, як, заради всього святого...

Морт зупинився.

«Добре, — сказала тоді Джуліет. — Добре, бо я бачила, що ви зробили».

Так, це воно; це все пояснює. У цьому замішана Джуліет. От тільки...

От тільки Джуліет жила в Ташморі цілу вічність.

От тільки сказала вона зовсім не те. То була просто гра його уяви. Маленький параноїдальний метеоризм мозку.

— Але якось він це робить, — сказав Морт. І пішов у будинок. А опинившись за дверима, побхував журнал, вклавши в цей рух усю свою силу. Той пурхнув, ніби сполоханий птах, шурхочучи сторінками, і з виляском приземлився на підлогу. — О так, можеш, блядь, не сумніватися, хріна з два тут за-сумніваєшся, він це робить. Але я не мушу сидіти й чекати, коли він прийде!

І тут Морт побачив капелюх Шутера. Капелюх лежав на підлозі перед дверима, що вели в його кабінет.

На мить Морт застиг непорушно, слухаючи, як бухкає у грудях серце, а потім, підкреслено мультяшними кроками скрадаючись навшпиньки, пішов до камінної грубки. З набору інструментів він витяг кочергу — і здригнувся, коли її кінчик тихо брязнув об лопатку для попелу. З кочергою в руках Морт обережно рушив до зачинених дверей, тримаючи кочергу так само, як тоді, коли вдерся до ванної. Дорогою довелося обійти кинутий журнал.

Наблизившись до дверей, він став перед ними.

— Шутер?

Відповіді не було.

— Шутер, краще виходь із власної волі! Бо якщо я зайду й доберуся до тебе, ти більше ніколи й нікуди з власної волі не ходитимеш!

Відповіді не було.

Морт іще кілька секунд постояв, накручуючи себе (але зовсім не впевнений, що йому стане духу зайти), а потім повернув ручку. Вдарив у двері плечем і влетів із криком у кабінет, розмахуючи кочергою.

Але в кабінеті було порожньо.

Однак Шутер усе-таки тут побував. Так. Дисплей Мортвого комп'ютера лежав на підлозі, вирячившись розтрощеним скляним оком екрана. Шутер його знищив. На столі, де був раніше дисплей, тепер стояла стара друкарська машинка «Роял». Сталеві поверхні цього динозавра потьмяніли від часу і вкрилися пилом. На клавіатурі лежав рукопис. Рукопис Шутера, той, який він мільйон років тому залишив під каменем на ганку.

«Таємне вікно, таємний сад».

Морт упустив кочергу на підлогу. Немов загіпнотизований, він рушив до друкарської машинки й підняв рукопис. Повільно прогортав сторінки, й помалу стало зрозуміло, чому пані Гевін після побіжного перегляду твердо вирішила, що це його твір... настільки твердо, що врятувала його зі смітника. Може, *свідомо* вона й не розуміла, однак її око вгледіло нерівномірний шрифт.

Та чом би й ні? Вона роками бачила рукописи, що мали такий самий вигляд, як «Таємне вікно, таємний сад». Комп'ютер «Wang» для опрацювання текстів і лазерний принтер «System Five» з'явилися порівняно недавно. А більшу частину своєї кар'єри він побудував, друкуючи на цьому старенькому «Роялі».

З роками машинка майже геть зносилася, і тепер, коли на ній друкували, літери виходили кривими, як зуби якогось старигана. Сумне видовище.

Але, звісно, весь цей час вона була тут — стояла в надрах кабінетної комірчини, захована за купою старих коректур і рукописів... тим, що редактори називали «чернетками». Напевно, Шутер її викрав, надрукував на ній свій рукопис, а потім крадькома заніс і поставив на стіл, поки Морт був на пошті. Авжеж. Це логічно, чи не так?

Ні, Морте. Нічого логічного в цьому нема. А хочеш зробити щось по-справжньому логічне? Зателефонуй у поліцію. Оце буде логічний вчинок. Зателефонуй у поліцію і скажи, щоб приїхали сюди й забрали тебе. Скажи, хай поквапляться, поки ти не накоїв іще більше лиха. Хай поквапляться, інакше ти ще когось уб'єш.

І коли правда кривою сріблястою блискавкою вдарила Морта по голові, він із гучним диким криком упустив сторінки, й вони поволі розлетілися по підлозі довкола.

46

Не було жодного Джона Шутера.

Його ніколи не існувало.

— Ні, — сказав Морт. Він знову міряв широкими кроками велику вітальню. Головний біль то напливав, то відпливав хвилями. — Ні, я з цим не погоджуся. Не погоджуся в жодному разі.

Але погодиться він чи ні, особливого значення не мало. Усі шматки пазла були на місці, і коли Морт побачив стару машинку «Роял», вони почали збиратися до купи. Зараз, через чверть години після тієї миті, вони *все ще* збиралися в один образ, і здавалося, він не має жодної влади над тим, щоб вольовим зусиллям їх роз'єднати.

Йому все не йшла з думки одна картинка: хлопець на автозаправці у Меканік-Фолз скребачкою протирає йому лобове скло. Видовище, якого він сподівався більше ніколи в житті не побачити. Згодом він вирішив, що хлопець хотів трохи прислужитися йому, бо впізнав Морта, бо любить його книжки. Може, так воно й було, але лобове скло таки забруднилося й потребувало миття. Літо вже скінчилося, але, якщо їхати швидко й далеко путівцями, на скло налипає чимало всякого бруду. А він уже напевно їхав путівцями. За рекордний час дістався до Деррі й повернувся назад, зупинившись лише один раз — щоб спалити свій будинок. Навіть заправитися дорогою назад не зупинявся. Зрештою, у нього ще були важливі справи — навідатися в кілька місць, убити kota, чи не так? Заклопотаний, такий заклопотаний.

Зупинившись на середині кімнати, Морт вихором розвернувся, щоб подивитися на панорамне вікно.

— Якщо я все це скоїв, то чому не пам'ятаю? — запитав він у сріблястої тріщини на склі. — Чому навіть зараз не можу згадати?

Цього він не знав... зате точно знав, звідки походить те ім'я і прізвище, правда ж? Ім'я — від чоловіка з Півдня, чиє оповідання він украв у коледжі; прізвище — від чоловіка, який украв у нього дружину. Це дуже нагадувало фантазмагорійний літературний жарт, зрозумілий лише посвяченим.

Морте, вона каже, що кохає його. Каже, що тепер вона його кохає.

— До сраки. Чоловік, який спить із чужою дружиною, — злодій. А ця жінка — його спільниця.

Він виклично глянув на тріщину.

Тріщина нічого не відповіла.

Три роки тому Морт опублікував роман під назвою «Сімєйство Делакурт». Зворотна адреса на оповіданні Шутера була «Деллакурт, штат Міссісіпі». У ньому...

Раптом він рвонув до енциклопедій, що стояли в кабінеті, і у своєму поспіху послизнувся та ледве не впав на сторінках, безладно розкиданих по підлозі. Витяг том на букву М і знайшов, нарешті, статтю про Міссісіпі. Тремтячим пальцем провів

по списку містечок (той займав цілу сторінку), без надії сподіваючись.

Але марно.

У штаті Міссісіпі не було міста, яке б називалося Деллакурт чи Делакурт.

Він хотів було пошукати Перкінсбург, містечко, у якому, за словами Шутера, той купив пейпербек «Монету вкидає кожний» перед тим, як сісти в автобус «Грейгаунд», та потім просто згорнув енциклопедію. Навіщо ця морока? У Міссісіпі міг бути Перкінсбург, але це б нічого не означало.

Романіста, який читав у них той курс, на якому Морт познайомився з Джоном Кінтнером, звали Річардом Перкінсом-молодшим. Ось звідки походила та назва.

Так, але я нічого не пам'ятаю, тож як?..

«Ох, Морте, — скорботно промовив тихий голосок. — Ти дуже хворий. Ти дуже хвора людина».

— Я з цим не згоден, — повторив він, нажаханий тремкою слабкістю свого голосу. Але який у нього був вибір? Адже Морт і сам думав, що все це нагадує ходіння уві сні, коли він несвідомо скоює непоправне.

«Ти вбив двох людей, — прошепотів голосок. — Ти вбив Тома, бо він знав, що того дня ти був сам. І вбив Грега, щоб він ні про що не довідався. Якби ти просто вбив Тома, Грег звернувся б у поліцію. А ти цього не хотів, НЕ МІГ цього допустити. Поки не закінчиться вся ця жахлива історія, яку ти розказував. Учора, коли ти прокинувся, в тебе все тіло боліло. Ти не міг поворохнути кінцівками, відчував біль. Але ж не лише від того, що ти зірвав із завіс двері ванної й розтрощив душову, чи не так? Ти набагато більше накоїв. Тобі довелося розправитися з Томом та Грегом. І щодо пересування автомобілів ти мав рацію... але це ти пробіг усю дорогу до будинку Тома, щоб забрати «б'юк», і ти ж розмовляв по телефону із Сонні Троттсом, прикидаючись Томом. Людина, яка щойно приїхала з Міссісіпі, не могла знати, що Сонні глухуватий. А ти знав. Це ти вбив їх, Морте, ти ВБИВ цих людей!»

— Я не погоджуюся з тим, що це я! — пронизливо завищав він. — Це все його задум! Це...

Я не

його маленька гра! Його маленька гра розуму! І я не погоджуюсь...

«Припини», — прошепотів голосок у голові, і Морт послушався.

Якийсь час оглушлива тиша панувала в обох світах: у тому, що існував у його голові, та в тому, що був за її межами.

А після перерви голосок тихо спитав: «Навіщо *Ти Це зробив, Морте? Увесь цей ретельно спланований епізод з убивствами. Шутер наполягав, що йому потрібне оповідання. Але не існує ніякого Шутера. Що Тобі потрібно, Морте? НАВІЩО ти створив Джона Шутера?»*

Знадвору долинув гуркіт машини, що котила під'їзною доріжкою. Позирнувши на годинник, Морт побачив, що стрілки вказують рівно на полудень. І спалах тріумфу та полегкості, наче язика полум'я, що шугають у димохід, промчав його тілом. Те, що в нього був журнал, який більше не міг зійти за доказ, не мало жодної ваги. Те, що Шутер може його вбити, теж нічого не означало. Він зможе померти щасливим, просто знаючи, що Джон Шутер *існує* і що він сам не винен у тих жахіттях, про які щойно міркував.

— *Він приїхав!* — радісно завищав Морт і побіг із кабінету геть. Він несамовито розмахував руками й навіть зробив невеличке антраша, коли вибігав із-за рогу в коридор.

Зупинившись, Морт визирнув на під'їзну доріжку повз похилий дах сміттебака, до якого було раніше прибите тільце Бублика. І руки повільно опустилися. У мозок прокрався темний жах. Ні, не прокрався — жах накрив його темним запиналом, наче чиясь безжальна рука затулила щільну штору. Останній шматочок пазла став на місце. За кілька хвилин перед тим, у кабінеті, йому спало на думку, що він міг вигадати фантазійного вбивцю, бо самому бракувало сміливості накласти на себе руки. І тепер до нього дійшло, що Шутер не збрехав, коли казав, що ніколи не вб'є Морта.

То був не гаданий універсал Шутера, а прагматичний маленький «субару» Емі, який щойно зупинився. За кермом була Емі. Вона

вкрала його кохання, а жінка, здатна вкрати твоє кохання, коли, крім кохання, в тебе нічого й нема, — не надто хороша жінка.

Та все одно він її кохав.

То *Шутер* її ненавидів. То *Шутер* збирався її вбити й поховати біля озера поряд із Бубликом, де місце поховання невдовзі стане загадкою для них обох.

— Емі, їдь звідси, — прошепотів він тремтячим, як у дуже старого чоловіка, голосом. — Їдь, поки ще не пізно.

Але Емі вже виходила з машини. Коли вона зачинила за собою дверцята, чиясь рука затулила штору в Мортівій свідомості, і все потонуло в темряві.

47

Поторсавши двері, Емі побачила, що вони незамкнені. Переступила через поріг, гукнула Морта, але одразу ж і замовкла. Та широко розплющеними від безмежного подиву очима розирнулася навколо.

У будинку царював страшний гармидер. Сміття з переповненого смітника повисипалося на підлогу. У кутку лежала покинута алюмінієва форма з-під закритого пирога, по якій повзало кілька причмелених осінніх мух. У повітрі витав запах давньої їжі та цвілі. Емі навіть здалося, що тхне чимось зіпсутим.

— Мрте?

Відповіді не було. Маленькими кроками вона рушила вглиб будинку, хоч і не була до кінця впевнена, що хоче роздивлятися решту помешкання. Пані Гевін приходила тільки три дні тому. Як за такий короткий час тут міг статися такий безлад? Що трапилося?

Увесь останній рік їхнього шлюбу її дуже непокоїв Мортів стан. Але після розлучення вона стала відчувати ще більший неспокій. Неспокій і, звісно, провину. Частково Емі винуватила в усьому себе, і так, напевно, буде довіку. Але Морт ніколи не був сильним... а найбільшою його слабкістю була вперта (часом — ледве не істерична) відмова визнавати факти. Того ранку голос у нього звучав так, наче він був на межі самогубства. Та на

його вимогу не привозити Теда вона пристала тільки через те, що боялася, — побачивши Теда, Морт міг зірватися, бо він уже й так підійшов надто близько до самогубного краю.

Думка про вбивство жодного разу її не навідала, та й досі Емі не мала про це ні найменшого здогаду. Навіть тоді, того жахливого дня в мотелі, коли він погрожував їм револьвером, вона не боялася. Тільки не вбивства. Морт — не вбивця.

— Морте? М...

Вона обійшла барну стійку, і слово завмерло на її губах. Приголомшеному погляду відкрилася велика вітальня. Всюди валялись аркуші паперу. Складалося таке враження, що в якусь мить Морт ексгумував усі копії всіх рукописів, які зберігалися в шухлядах письмового стола і в архіві, та засипав вітальню сторінками, наче конфеті з хлопавок на чорнушній новорічній гулянці. На столі височіли гори брудного посуду. Кавник від «Сайлекса» лежав, розбитий на друзки, на підлозі біля панорамного вікна. Тріснутого.

І всюди, всюди, всюди було одне слово — «ШУТЕР».

«ШУТЕР» на стінах кольоровою крейдою, яку він, напевно, знайшов у її шухляді з приладдям для малювання. «ШУТЕР» було набризкано на вікні чимось подібним до засохлих збитих вершків — під плитою валявся червоний балончик із-під «Реді-Віп». «ШУТЕР» також було написано чорнилом на кухонних стільницях, а на дерев'яних опорах тераси в дальньому боці будинку — олівцем: охайний стовчик, що збігав донизу прямою лінією, тільки замість цифр для додавання в ньому було одне слово — ШУТЕР ШУТЕР ШУТЕР ШУТЕР.

А найгірше — воно було викарбуване на полірованій поверхні стола, на вишневому дереві великими нерівними літерами заввишки з три фути, наче якоесь гротескне освідчення в коханні: ШУТЕР.

Викрутка, якою він нашкрябав той останній напис, лежала на стільці поряд. На сталевому штирі виднілося щось червоне — слід від вишневого дерева, подумала Емі.

— Морте? — пошепки покликала вона, роззираючись.

Раптом їй стало страшно, що зараз вона знайде його мертвим, що він сам вкоротив собі віку. І де? У своєму кабінеті, ясна річ. А де ж ще? Тут він прожив усі найважливіші етапи свого життя; звісно, й померти він вирішив би саме тут.

Бажання заходити всередину Емі не мала, не хотіла бути тією, хто його знайде, та ноги самі понесли її в той бік. Ідучи, вона штовхнула носком надіслане Гербом Крікмором число детективного журналу «ЕКММ», що лежав на підлозі й заважав пройти. І навіть не глянула вниз. Наблизившись до дверей кабінету, Емі повільно їх відчинила.

48

Морт стояв перед своєю старою друкарською машинкою «Роял»; екранно-клавіатурний блок його комп'ютера лежав, перевернутий, на долівці серед уламків скла. Морт чомусь скидався на сільського священика, і це було дивно. Частково, як їй здалося, це враження справляла його постава — він стояв дуже штиво, ненатурально, склавши руки за спиною. Але найбільше вражав капелюх. Чорний капелюх, натягнутий на голову так, що крисами він майже торкався Мортових вух. Вона подумала, що він трохи схожий на старого на картині «Американська готика», хоч у чоловіка з картини жодного капелюха на голові не було.

— Мorte? — покликала вона кволим і непевним голосом.

Він не відповів. Просто дивився на неї впритул пильним поглядом своїх очей. Зловісних і палахкотливих. Ще ніколи в житті вона не бачила в Морта такого погляду, навіть того страшного дня в motelі. Ніби то був зовсім не Морт, а якийсь незнайомиць, схожий на нього.

Проте той капелюх вона впізнала.

— Де ти відкопав цей старий мотлох? На горищі? — у її голосі відлунювало серцебиття, і тому він тремтів.

Певна річ, Морт знайшов його на горищі. Навіть із дверей Емі відчувала, як б'є в ніздрі запах нафталіну. Морт купив того капелюха багато років тому, у сувенірному магазинчику

в Пенсильванії. Вони тоді якраз мандрували землями амішів. Удома в Деррі вона мала невеликий сад, там, де до будинку прилягала прибудова з кабінетом. То був її сад-город, але Морт часто ходив його прополювати, коли зупинялася робота й не було жодних ідей. Тоді він надівав той капелюх. Називав його своєю думальною шапочкою. Емі згадала, як одного разу він подивився на себе в дзеркало, стоячи в тому капелюсі, й пожартував, що треба зробити собі фото для суперобкладинок. «У ньому, — сказав він тоді, — я схожий на селяка з глибокого задуп'я, який бредє за плугом, а попереду маячить срака мула».

А потім капелюх зник. Напевно, перекочував сюди й лежав десь у сховку. Але...

— Це мій капелюх, — рипучим і ніби стриманим від задуми голосом проказав він. — Він ніколи нікому іншому не належав.

— Морте? Що таке? Що...

— Жінко, ти помилилася номером. Ніякого Морта тут нема. Морт умер, — два свердлики його очей ні на мить не покидали її обличчя. — Він крутився, як вуж на сковорідці, але дійшов до того, що не зміг собі брехати, не кажучи вже про мене. Я до нього й пальцем не торкнувся, пані Рейні, клянуся вам. Він пішов, як боягуз.

— Чому ти так розмовляєш? — спитала Емі.

— Бо тако я розмовляю, — трохи здивовано відказав він. — У нас на Міссісіпі всі тако розмовляють.

— Морте, годі тобі!

— А ти не зрозуміла, що я сказав? Глуха ти чи що? Він *мертвий*. Сам себе вбив.

— Морте, припини, — розплакалася вона. — Ти мене лякаєш, і мені це не подобається.

— Це не важливо, — сказав він і вийняв руки з-за спини. В одній із них він тримав ножиці з горішньої шухляди стола. Вийшло сонце, й леза ножиць на мить спалахнули, коли він, піднявши, розкрив їх і знову закрив. — Тобі недовго лишилося лякатись.

На цих словах Морт попрямував до неї.

49

Спершу Емі просто стояла на місці. Морт не може її вбити. Якби він був здатен на вбивство, то, безперечно, скоїв би їх декілька ще того дня в motelі.

Та потім вона побачила вираз його очей і збагнула, що Морт це теж знав.

От тільки то був не він.

Емі закричала, вихором розвернулася й кинулася до дверей.

Шутер рвонув за нею; сріблястою дугою саянули в повітрі ножиці. Він би встромив їх по кільця їй між лопаток, якби ноги не посковзнулися на папірцях, розкиданих по паркету. З криком розпачу і гніву він розтягнувся на підлозі. Лезо ножиць прохромало дев'яту сторінку «Таємного вікна, таємного саду», і кінчики відламалися. Губами він вдарився об підлогу, бризнула кров. Пачка «Пел-Мелу» (цигарки, які курих Джон Кінтнер під час перерв упродовж половини письменницького курсу, який вони з Муртом відвідували разом) кулею вилетіла з його кишені й ковзнула слизькою підлогою, наче фігурка в барному настільному хокеї. Він піднявся на коліна, кривлячись у тваринній гримасі й криваво посміхаючись, бо кров текла з його губ і заливала зуби.

— Пані Рейні, вам це вже не допоможе! — крикнув він, зводячись на ноги. Подивився на ножиці, розкрив їх, щоб трохи уважніше обдивитися затуплені кінчики, й роздратовано жбурнув убік. — У мене в садку приготоване для вас місце! Я вже й травичку там поскуб. Зачекайте, я йду!

І він вискочив у двері влід за нею.

50

Посеред вітальні з Емі трапилася халепа. Однією ногою вона послизнулася на журналі «ЕКММ» і розтягнулася на підлозі, вдарившись стегном і правою груддю. Від болю й несподіванки Емі закричала.

Тим часом Шутер позаду неї підбіг до стола й ухопив викрутку, якою раніше прикінчив kota.

— Лежи спокійно і не ворухися, — сказав він, коли вона перевернулася на спину й подивилася на нього такими широкими очима, наче перед тим вживала наркотики. — Якщо крутитимешся, то тільки зайве мучитимешся перед смертю. Я не хочу тебе мучити, жіночко, але ніде не дінуся, коли вже треба буде. Я маю взяти своє, розумієш? Я стільки всього зробив, що мені має щось перепасти за клопоти.

Він наближався, і Емі, спершись на лікті й відштовхуючись ногами, поповзла назад. Волосся спадало їй на обличчя. Шкіру вкривав піт; вона відчувала, як він струмує з неї, гарячий і смердючий. Обличчя, що нависло над нею, було серйозним і врочистим; осудливий лик божевілля.

— Ні, Морте! Будь ласка! Будь ласка, Морте...

Він кинувся на неї із занесеною догори викруткою і вдарив. Пронизливо закричавши, Емі перекотилася ліворуч. Коли вістря викрутки продерло її сукню й лишило борозну в плоті, стегно спалахнуло болям. Емі відчайдушно намагалася підвестися на коліна, відчуваючи, як, тягнучи, рве сукню й від неї відділяється довга смуга тканини.

— Е ні, мем, — задихано мовив Шутер, і його рука зімкнулася на її гомілці. — Е ні, мем.

Озирнувшись через плече, крізь сплутане волосся, Емі побачила, що другою рукою він силкується розхитати викрутку, яка застрягла в підлозі. Чорний капелюх із круглим наголовком збився набік.

Одним ривком Шутер висмикнув викрутку з дерева і всадив її в праву литку Емі.

Біль був страшний. Він заповнив собою весь світ. Вона закричала і вдарила ногою, влучивши йому в ніс і зламавши його. Зойкнувши, Шутер упав на бік, схопився за обличчя, і Емі, нарешті, зіп'ялася на ноги. У вухах стояло жіноче виття — неначе собака вив на місяць. Та тільки Емі зрозуміла, що то не собака. Це виє вона сама.

Шутер підвівся з підлоги. На його обличчі застигла кривава маска. Раптом вона розчахнулася, і показалися криві передні зуби Мортон Рейні. Емі ще пам'ятала, як облизувала ті зуби язиком.

— Яка ти бриклива, — вишкірився він. — Але то нічого, мем. Продовжуй у тому ж дусі.

Він метнувся до неї.

Емі заточилася. Викрутка випала з її литки й покотилася по підлозі. Скоса глянувши на своє знаряддя вбивства, Шутер знову зробив випад у бік Емі. Вона вхопила один зі стільців, що стояли у вітальні, й кинула перед ним. Кілька секунд вони просто дивилися одне на одного понад стільцем. А потім Шутер спробував ухопити її за поділ сукні. Емі відсахнулася.

— Набридло мені з тобою панькатися, — задихано промовив він.

Розвернувшись, Емі прожогом кинулася до дверей.

Він майже одразу її наздогнав. Тягнувся руками до її спини, розмахуючи ними. Його пальці ковзали по її потилиці, намагаючись ухопитися за комір сукні, потім таки вхопилися, але відпустили, бо не вдалося втримати її так, щоб підтягти до себе.

Емі стрілою промчала повз барну стійку й побігла до дверей чорного ходу. Правий лофер чвакав під ногою — тому що був повен крові. Шутер біг слідом, відсапуючись і видуваючи ніздрями криваві бульки, простягаючи до неї руки, щоб ухопити.

Емі з розгону вдарила долонями в сітчасті двері, а потім пере-чепилася й розтяглася на ганку. Усе повітря зі свистом вилетіло з легень. Вона впала саме на тому місці, де Шутер раніше залишив свій рукопис. Перекотившись на спину, Емі побачила, що він іде. В руках у нього не було нічого, але скидалося на те, що йому вистачить і рук. Очі під крисами чорного капелюха дивилися невблаганно, рішуче і зі страхітливою добротою.

— Жіночко, мені дуже-дуже шкода, — сказав він.

— *Рейні!* — прокричав чийсь голос. — Стій!

Вона хотіла озирнутися, але не могла. Бо розтягнула собі якесь сухожилля на шії. А Шутер просто крокував уперед, до неї.

— *Рейні!* Зупинися!

— Ніякого Рейні тут н... — почав Шутер, але тут у повітрі прокотився грім пострілу. Шутер став, мов укопаний, і зацікавлено, майже недбало, глянув собі на груди. Там темніла чорна дірочка. Кров не текла, принаймні поки що, але дірка була. Він підніс до неї руку і відсмикнув. На вказівному пальці лишився маленький слід від крові. Він трохи нагадував розділовий знак — той, яким закінчується речення. Шутер у задумі на нього подивився. А тоді його руки безвільно опустились, і він перевів погляд на Емі.

— Кицю? — спитав він. І впав коло неї на мостини ґанку.

Емі перекотилася на спину, якимось звелася на лікті й поповзла до нього. З її грудей уже виривалися ридання.

— Морте? — схлипувала вона. — Морте? Будь ласка, скажи що-небудь!

Але він більше нічого сказати не міг, і за мить вона вже усвідомила це повністю. Протягом кількох наступних тижнів і місяців Емі знову й знову заперечуватиме простий факт його смерті, а потім змириться, і усвідомлення того, що сталося, знову наповнить її по вінця. Він помер. Він помер. Він збожеволів тут, на цьому озері, і помер.

Він і той, хто зайняв місце в його тілі.

Емі поклала голову йому на груди й розридалася. А коли хтось підійшов ззаду й співчутливо опустив руку їй на плече, щоб заспокоїти, навіть не озирнулася.

ЕПІЛОГ

Приблизно через три місяці після подій на Ташморському озері Емі й Тед Мілнери приїхали навідати того, хто застрелив першого чоловіка Емі, відомого письменника Мортон Рейні. Упродовж тих трьох місяців вони бачилися з ним лише раз — на допиті, але то була формальна ситуація, і Емі не хотіла розмовляти з ним особисто. Тільки не там. Вона була вдячна йому за те, що врятував їй життя... але Морт був її чоловіком, вона

багато років його кохала, і десь глибоко в душі відчувала, що на спусковий гачок натиснув не лише палець Фреда Еванса.

Емі підозрювала, що з часом усе одно до нього поїхала б — щоб з'ясувати якомога більше питань, які не давали їй спокою. «З часом» для неї могло розтягтися на рік чи два, а може, навіть на три. Але деякі події змусили її пришвидшити свій візит. Вона сподівалася, що Тед дозволить їй поїхати в Нью-Йорк самій, але він був непохитний. Одного разу він уже відпустив її саму. І тоді вона ледь не загинула.

Емі трохи різкувато зауважила, що Тедові було б важко її «відпустити», бо вона тоді не сказала йому, куди їде. Але Тед лише плечима пересмикнув. Тому вони поїхали в Нью-Йорк разом, удвох піднялися на п'ятдесят третій поверх великого хмарочоса й удвох їх провели в маленьку кабінку в офісі компанії «Консолідейтид Ешуаренс», яку Фред Еванс називав домівкою під час робочого дня. Коли не виїжджав «у поле», звісно.

Емі забилася в найдальший куток і, хоча в офісі було доволі тепло, закуталася в шалик.

Еванс говорив дуже повільно й лагідно. Він нагадував їй сільського лікаря, який лікував її в дитинстві від різних хвороб. Еванс їй подобався. «Але він про це ніколи не дізнається, — подумала вона. — Навіть якщо я зможу сказати про це, він кивне, але його кивок не означатиме, що він повірив. Еванс знає, що для мене він завжди буде людиною, яка застрелила Морта. Йому довелося дивитися, як я плачу на грудях у Морта, поки не приїхала «швидка», і один із медиків мусив вколоти мені заспокійливе, бо я вчепилася в Морта й не відпускала. Але Еванс не знатиме одного — попри все, він мені подобається».

Еванс викликав по інтеркому жінку із зовнішніх кабінетів, і та принесла їм три великі паруючі чашки чаю. Надворі був січень, пронизливий вітер, кусючий холод. На мить Емі тужливо задумалася, як там зараз у Ташморі. Озеро, нарешті, замерзло, і той убивця-вітер жене кригою довгі примарні змії снігової поросі. Та потім у свідомості зринула неясна, проте підступна асоціація, і Емі побачила, як Морт ударяється об підлогу,

побачила, як пачка «Пел-Мелу» ковзнула по дерев'яних мостинах, наче фігурка в настільному хокеї. Вона здригнулась, і короткочасна туга розвіялася повністю.

— Пані Мілнер, з вами все гаразд? — стривожився Еванс.

Вона кивнула.

Крутячи в руках люльку, Тед насуплено сказав:

— Пане Еванс, моя дружина хоче почути все, що ви знаєте про ті події. Спочатку я намагався її відмовити, але потім подумав, що так, може, буде й краще. З того часу її мучать нічні жахіття...

— Авжеж, — відповів Еванс. — Я думаю, так триватиме ще довго. Правду кажучи, мені й самому їх декілька наснилося. До тієї миті я ще ніколи не стріляв у людину, — трохи помовчавши, він додав: — З В'єтнамом ми розминулися на рік чи десь так.

Емі обдарувала його хоч слабенькою, але щирою усмішкою.

— Усе це вона чула на допиті, — вів далі Тед, — але хоче почути ще раз, від вас, без усього того юридичного жаргону.

— Я розумію, — кивнув Еванс. І показав на люльку. — Можете розкурити, якщо хочете.

Подивившись на річ, яку тримав у руках, Тед притьмом заховав її в кишеню пальта, так, наче йому стало трохи за неї соромно.

— Та я, власне, кинути намагаюся.

Еванс перевів погляд на Емі.

— Як ви гадаєте, для якої мети це має прислужитися? — тим самим добрим і доволі лагідним тоном спитав він. — Чи краще спитати так: для яких ваших *потреб* це має прислужитися?

— Я не знаю, — її голос звучав тихо й урівноважено. — Але три тижні тому ми їздили в Ташмор, ми з Тедом, поприбирати в будинку... ми виставили його на продаж — і дещо сталося. Власне, дві події, — вона подивилася на чоловіка і знову ледь усміхнулася. — Тед знає, що дещо сталося, бо саме тоді я зв'язалася з вами й домовилася про цю зустріч. Та тільки він не знає, що саме сталося, і я боюся, що він дуже на мене сердиться. І, мабуть, має на це цілковите право.

Тед Мілнер не заперечив, що він сердиться на Емі. Натомість поліз у кишеню пальта, почав витягати люльку, та потім передумав і залишив її на місці.

— Але ці дві події... вони якось пов'язані з тим, що сталося у вашому будинку на озері в жовтні?

— Не знаю. Пане Еванс... а що там сталося? Що вам відомо?

— Ну, — він відхилився на спинку крісла й сьорбнув із чашки, — якщо ви сподіваєтеся почути всі відповіді, то, боюсь, я вас дуже розчарую. Про пожежу я вам розказати можу, але щодо мотивів, якими керувався ваш чоловік у своєму вчинку... імовірно, *ви* краще можете заповнити прогалини, ніж я. Найбільше в тій пожежі нас здивувало те, де вона почалася. Не в основній частині будинку, а в кабінеті пана Рейні, тобто в прибудові. Таким чином, складалося враження, що акт підпалу скерований проти нього. Але його там не було.

А потім у руїнах кабінету ми розкопали великий уламок пляшки. Колись у ній було вино — шампанське, якщо точно, — але не було жодних сумнівів у тому, що потім у неї налили бензин. Зберігся шматок етикетки, і ми відправили його копію факсом у Нью-Йорк. Експерти визначили, що це «Моет е Шандон» тисяча дев'ятсот вісімдесят якогось там року. Доказ того, що пляшку, яку використали для коктейлю Молотова, взяли з вашого винного погреба, пані Мілнер, був не так беззаперечний, як переконливий, оскільки в списку ви вказали більше за дюжину пляшок «Моет е Шандон», деякі вісімдесят третього, а деякі — вісімдесят четвертого року.

Це підвело нас до припущення, яке здавалося зрозумілим, але не надто логічним: що ви чи ваш колишній чоловік підпалили власний будинок. Пані Мілнер казала нам, що виходила й лишала дім незамкненим...

— Я через це ще довго потім не спала, — сказала Емі. — Я часто забуваю замкнути двері, коли виходжу на кілька хвилин. Я виросла в маленькому містечку на півночі від Бенгора, а сільські звички незнищенні. Морт часто... — її губи затремтіли, і вона ненадовго змовкла, стиснувши їх так сильно, що вони аж

побіліли. А коли знову себе опанувала, то тихим голосом сказала: — Він часто сварив мене за це.

Тед узяв її за руку.

— Але, звичайно, це було не так важливо, — запевнив її Еванс. — Хай би ви навіть і замкнули вхідні двері, пан Рейні все одно зайшов би в будинок, бо в нього були ключі. Правильно?

— Так, — підтвердив Тед.

— Якби ви замкнули двері, це б, може, трохи прискорило розслідування, але певності щодо цього нема. Запізніла критика — це вада, від якої ми у своєму бізнесі намагаємося триматися подалі. Хтось каже, що від неї буває виразка шлунку, і я вірю, що це так. Головне — це от що: враховуючи свідчення пані Рейні... даруйте, пані Мілнер... про те, що будинок на якийсь час лишався незамкненим, ми спершу вважали, що палієм міг виявитися будь-хто. Та коли почали розробляти версію, що пляшку взяли з винного погребка, кількість підозрюваних зменшилася.

— Бо *погріб* був замкнений, — сказав Тед.

Еванс кивнув.

— Пані Мілнер, пригадуєте, я запитував, у кого були ключі від погребка?

— Будь ласка, називайте мене Емі.

Він кивнув.

— Емі, пригадуєте?

— Так. Замикати винний погрібець ми почали три-чотири роки тому, після того як звідти зникло кілька пляшок червоного вина. Морт думав, то хатня робітниця взяла. Мені не хотілося в це вірити, бо вона мені подобалась, але я розуміла, що він, може, й має рацію, і, напевно, так воно й було. Тоді ми й почали замикати двері, щоб нікого зайвий раз не спокушати.

Еванс подивився на Теда Мілнера.

— В Емі був ключ від того приміщення, і в пана Рейні, на її думку, він теж на той час іще зберігся. Тому це обмежувало список можливих кандидатів. Звичайно, якби винною в підпалі виявилася Емі, то ви, пане Мілнер, мали б бути з нею в змові, бо ви підтверджували алібі одне одного на той вечір. Пан Рейні

не мав жодного алібі, але він перебував на значній відстані. Та головним було от що: ми не бачили мотивів для злочину. Завдяки його письменницькій праці вони з Емі були цілком забезпечені. Попри це, ми пошукали відбитки пальців і знайшли два чіткі. То було наступного дня після нашої зустрічі в Деррі. Обидва відбитки належали панові Рейні. Однак то був не доказ...

— Не доказ? — вражено перепитав Тед.

Еванс похитав головою.

— Лабораторія підтвердила, що відбитки лишили на пляшці до того, як вона обгоріла у вогні, але незадовго до того. Від високої температури рештки жиру спеклися, розумієте? І якщо наше припущення про те, що пляшку взяли в погребі, було правильним, то хтось же мусив витягти пляшку з коробки чи мішечка, у якому її продали, й покласти на стелаж. Цією людиною могли бути або пані Рейні, або пан Рейні, тож він міг навести це як аргумент про те, звідки взялися відбитки.

— Він був не спроможний наводити якісь аргументи, — сказала Емі. — Особливо наприкінці.

— Так, мабуть, це правда, але ми про це не знали. Нам було відомо тільки те, що люди, коли переносять пляшки, тримають їх за шийку чи ближче до неї. А ці два відбитки ми знайшли ближче до дна, вони були розташовані під дуже дивним кутом.

— Неначе він ніс її, відставивши шийку вбік чи взагалі догори дном, — втрутився Тед. — Здається, так ви сказали на слуханні?

— Так. І люди, які бодай трохи розуміються на винах, такого не роблять. Для більшості вин так можна скаламутити осад. А коли це шампанське...

— Воно перемішається, — закінчив Тед.

Еванс кивнув.

— Якщо дуже сильно потрусити пляшку шампанського, вона вибухне від тиску.

— Але шампанського в ній усе одно не було, — тихо озвалася Емі.

— Так. І все одно то був не доказ. Я опитав працівників прилеглих бензозаправних станцій, щоб дізнатися, чи не купувала

людина, схожа на пана Рейні, того вечора трохи бензину, але безрезультатно. Хоча мене це не надто здивувало: бензин він міг купити і в Ташморі. А дорогою від одного будинку до іншого є півсотні автозаправок.

Після цього я пішов до Патриції Чемпіон, нашого єдиного свідка. Із собою я взяв фотографію «б'юїка» вісімдесят шостого року випуску — тієї моделі, на якій, за нашими припущеннями, їздив пан Рейні. Патриція сказала, що машина, може, була й така, але вона все одно не впевнена. Тож я топтався на місці. Поїхав до згорілого будинку, щоб пороздивлятися, і тут приїхали ви, Емі. То було рано-вранці. Я хотів поставити вам кілька запитань, але бачив, що ви дуже засмучені. Проте я все-таки спитав у вас, чому ви приїхали. І ви сказали щось дивне. Ви сказали, що їдете в Ташмор-Лейк провідати чоловіка, але перед тим вирішили зазирнути у свій сад.

— По телефону він постійно згадував про своє «таємне вікно», як він його називав... про те, що виходило на сад. Він казав, що дещо там залишив. Але там нічого не було. В усякому разі, я нічого не побачила.

— Коли ми ще тільки познайомилися, в мене виникло якесь відчуття щодо цього чоловіка, — повільно промовив Еванс. — Відчуття, що з ним... щось не так. Не те щоб він брехав про якісь речі, хоча він брехав, я в цьому анітрохи не сумнівався. То було щось інше. Якась відстороненість.

— Так... я теж це в ньому відчувала, з часом усе сильніше й сильніше. Ту відстороненість.

— У вас, Емі, був такий вигляд, наче вас ледве не нудило від хвилювання. І я вирішив: а поїду-но я вслід за вами до того іншого будинку. Особливо після того, як ви мене попросили не казати панові Мілнеру, куди ви поїхали, якщо раптом він вас шукатиме. Я не повірив, що ця ідея від початку належала вам. Подумав, що зможу щось розкопати. А ще я подумав... — зніяковівши, він замовк.

— Ви подумали, що зі мною може статися щось погане, — сказала вона. — Дякую вам, пане Еванс. Знаєте, він міг мене вбити. Якби ви тоді не поїхали вслід за мною, він би мене вбив.

— Я поставив машину біля початку під'їзної доріжки й пішов на своїх двох. А коли вже почув, що в будинку зчинився страшний гвалт, то побіг. Саме тоді ви випали, чи як це правильно сказати, у сітчасті двері, й він вийшов за вами. — Еванс подивився на них обох серйозним поглядом. — Я просив його зупинитись, — сказав він. — Двічі просив.

Емі потягнулася до нього, лагідно потиснула йому руку й відпустила.

— От і все, — підсумував Еванс. — Трохи більше я довідався з газет і двох розмов із паном Мілнером.

— Називайте мене Тедом.

— Добре. З Тедом, — називати Теда на ім'я Евансові, схоже, було важче, ніж так само звертатися до Емі. — Я знаю, що з паном Рейні стався напад шизофренії, роздвоєння особистості, і жодне з його «я» не знало, що вони насправді співіснують в одному тілі. Я знаю, що одного з них звали Джон Шутер. Зі свідчень Герба Крікмора я дізнався, що панові Рейні ввижалося, ніби той Шутер діймає його через оповідання під назвою «Сезон сівби» і що пан Крікмор надіслав йому примірник журналу, у якому те оповідання було надруковане, щоб пан Рейні міг підтвердити, що він свій твір опублікував першим. Журнал прибув незадовго до вас, Емі; його знайшли в будинку. Конверт «Федерал Експрес», у якому його доставили, лежав на сидінні в «б'ююку» вашого колишнього чоловіка.

— Але те оповідання він вирівав, правда ж? — спитав Тед.

— І не лише оповідання — сторінку змісту також. Він ретельно прибирав усі сліди, які сам же й залишив. У нього був із собою швейцарський армійський ніж — мабуть, ним він і скористався. Відсутні сторінки лежали в бардачку «б'ююка».

— Наостанок наявність тієї оповідки стала загадкою навіть для нього самого, — тихо промовила Емі.

Еванс подивився на неї з піднятими бровами.

— Що, вибачте?

Вона похитала головою.

— Нічого.

— Здається, я розповів вам усе, що знав, — сказав Еванс. — Усе інше — то лише звичайнісінька гіпотеза. Зрештою, я страховий слідчий, а не психіатр.

— У ньому жило двоє людей, — мовила Емі. — Він був самим собою... і став персонажем, якого вигадав. Тед вважає, що те прізвище, Шутер, Морт подумки занотував, коли дізнався, що Тед походить із містечка Шутерз-Ноб у Теннессі. І я переконана, що він має рацію. Морт завжди так добирав імена... наче анаграми писав.

Про решту я можу лише здогадуватися. Але точно знаю, що в Морта ледь не стався нервовий зрив, коли кіностудія відмовилася від прав на екранізацію його роману «Сімейство Делакурт». Вони чітко дали зрозуміти — так само, як і Герб Крікмор, — що їх турбує випадкова подібність, хоча вони знають, що він не міг бачити того сценарію, який називався «Сімейна команда». Отже, про плагіат не йшлося... хіба що в Мортівій голові. Його реакція була занадто гострою, ненормальною. Такою, наче в згаслому багатті поворухили палицею і під сірим попелом спалахнув червоний жар.

— Ви ж не думаєте, що він створив Джона Шутера лише для того, щоб вас покарати? — спитав Еванс.

— Ні. Шутер з'явився, щоб покарати самого Морта. Я думаю... — замовкнувши на мить, вона трохи щільніше натягнула шалик на плечі. Потім не дуже твердою рукою взяла чашку з чаєм. — Я думаю, Морт у минулому вкрав чийсь твір. Може, дуже давно, бо все, що він писав, починаючи із «Сина катеринщика», читала широка публіка. Плагіат би неодмінно викрили. Я навіть сумніваюся, що він опублікував украдене. Але думаю, сталося все саме так, а ще думаю, що це й було *справжньою* причиною появи Джона Шутера. Не те, що кінокомпанія відмовилася від екранізації його роману, не те, що я... зустрічалася з Тедом, і не розлучення. Може, все це наклалося одне на одне, але мені здається, що ця ситуація сягає часів, коли ми з Мормом ще не були знайомі. А коли він опинився на самоті в будинку біля озера...

— Прийшов Шутер, — тихо мовив Еванс. — Прийшов і звинуватив його в плагиаті. Той, у кого вкрав твір пан Рейні, цього не зробив, тож, зрештою, він повинен був покарати сам себе. Але, Емі, я сумніваюся, що тільки в цьому була причина. Він же намагався вас убити.

— Ні, — відповіла вона. — То був Шутер.

Еванс підняв брови. Тед уважно на неї подивився — і знову видобув люльку з кишені.

— *Справжній* Шутер.

— Я вас не розумію.

Вона знову ледь-ледь усміхнулась.

— Я й сама себе не розумію. Тому й приїхала до вас. Навряд чи від того, що я розкажу, буде якась практична користь... Морт загинув, усе скінчилося... але це може допомогти мені. Допомогти мені міцніше спати вночі.

— Авжеж, тоді розповідайте, — кивнув Еванс.

— Бачте, коли ми поїхали на озеро поприбирати в будинку, то зупинилися біля міської крамнички — вона належить родині Бові. Тед заправив машину (у Бові завжди було самообслуговування), а я зайшла дещо купити. Там якраз був один чоловік, Сонні Троттс, який раніше працював із Томом Грінліфом. Том — це старший із тих двох доглядачів, яких убили. Сонні хотів висловити мені свої співчуття у зв'язку зі смертю Морта, а ще хотів дещо мені розповісти, бо він бачив Морта напередодні його смерті — і збирався це розповісти йому. Так він сказав. Це стосувалося Тома Грінліфа. Том дещо сказав Сонні, поки вони фарбували методистську церкву. Після того Сонні бачив Морта, але не додумався відразу йому сказати. А тоді згадав, що це стосується Грега Карстерза...

— Іншого вбитого?

— Так. Він розвернувся й погукав, але Морт його не чув. А наступного дня Морт помер.

— І що ж пан Грінліф сказав цьому чоловікові?

— Сказав, що він бачив привида, — спокійно відповіла Емі.

Обидва мовчки подивилися на неї.

— Сонні сказав, що Том останнім часом став забудькуватим, і Тома це непокоїло. Сонні вважав, що то просто така забудькуватість, яка приходить разом зі старінням, але п'ять чи шість років тому Том доглядав за дружиною, яка хворіла на Альцгеймера, і дуже боявся сам на це захворіти й піти тим самим шляхом. Сонні розказує, що коли Том забував удома щітку для фарби, то бідкався потім півдня. Він сказав, що саме через це, коли Грег Карстерз спитав, чи впізнав він чоловіка, з яким бачив Морта Рейні напередодні, і чи впізнав би його, якби побачив знову, Том відповів, що *нікого* з Мортом не бачив... що Морт був сам.

Пролунало чиркання сірника. Тед Мілнер усе-таки вирішив розкурити люльку. Еванс не звернув на нього уваги. Він нахилився вперед і не зводив уважного погляду з Емі Мілнер.

— А тепер докладніше. Отже, цей Сонні Труттс каже...

— Троттс.

— Добре, Троттс. То він каже, що Том Грінліф усе-таки бачив когось біля Морта?

— Не зовсім, — відповіла Емі. — Сонні думає... якби Том так вважав, якби був переконаний, то не збрехав би Грегові. Але Том сказав, що він не знає точно, *що* він бачив. Що він розгублений. Що взагалі нічого про це не казати йому здалося правильнішим, безпечнішим. Він не хотів, щоб хтось — а особливо Грег Карстерз, який теж доглядав будинки — знав, який він збентежений. А понад усе йому не хотілося, щоб хтось подумав, ніби він теж захворів, як колись його небіжчиця-дружина.

— Пробачте, але я не все розумію.

— За словами Сонні, — пояснила вона, — Том їхав по Лейкдрайв у своєму «скауті» й побачив Морта, який стояв сам-самісінський там, де дорога сполучається зі стежкою, що веде від озера.

— Близько від того місця, де знайшли тіла?

— Так. Дуже близько. Морт помахав йому рукою. Том помахав у відповідь. Проїхав. А потім, якщо вірити Сонні, Том подивився в дзеркало заднього огляду й побачив коло Морта іншого чоловіка і старий універсал, хоча ще десять секунд тому

ні чоловіка, ні машини там не було. Чоловік був у чорному капелюсі... але *просвічувався, як і його машина*.

— Ох, Емі, — лагідно мовив Тед. — Той чоловік намолов тобі сім мішків гречаної вовни, а ти й повірила.

Але вона похитала головою.

— Я не думаю, що Сонні настільки розумний, щоб вигадати таку історію. Він сказав мені, що Том збирався все-таки поспілкуватися з Грегом і розповісти йому, що він бачив чоловіка; от тільки про те, що той *був прозорий*, вирішив не згадувати. Але Сонні сказав, що старий потерпав від жаху. Він був переконаний, що то було одне з двох: або в нього починався Альцгеймер, або він бачив привида.

— Ну, ніде правди діти: історія таки моторошна, — сказав Еванс. Поки він слухав, на секунду-дві його пробрав такий мороз, що по шкірі на руках і спині побігли мурашки. — Але це тільки чутки... переказ слів покійника.

— Так... але є ще дещо, — Емі поставила чашку на стіл, узяла в руки сумочку й почала щось у ній шукати. — Коли я прибирала в Мортвовому кабінеті, я знайшла капелюх, той жакливий чорний капелюх, за його столом. Для мене то був шок, бо я цього не очікувала. Думала, поліція забрала його як доказ чи що. Я підчепила його палицею. Підтягла до себе, перевернутого догори дном. Потім палицею ж винесла надвір і викинула в смітник. Ви розумієте?

Помітно було, що Тед не розуміє — на відміну від Еванса.

— Ви не хотіли його торкатися.

— Саме так. Я не хотіла його торкатися. Він упав на зелений пакет зі сміттям — я можу заприсягтися. Приблизно через годину я вийшла з мішком, повним старих ліків, шампунів та речей із ванної. А коли підняла кришку бака, щоб закинути туди сміття, капелюх був перевернутий догори дном. А за внутрішньою стрічкою стирчало це, — вона витягла із сумочки згорнутий папірець і тремтячою рукою простягла його Евансові. — Коли я витягала капелюх із-за столу, його там не було. Я це *точно* знаю.

Узявши згорнутий клаптик паперу, Еванс кілька секунд просто тримав його в руках. Відчуття було неприємне, йому не подобався цей папірець. Занадто важкий і якоїсь неправильної текстури.

— Я думаю, Джон Шутер існував насправді, — сказала вона. — Він став найвеличнішим витвором Морта. Той персонаж вийшов таким яскравим, що ожив і став реальністю.

— А я гадаю, що це записка від примари.

Еванс розгорнув папірець. Посередині було написано:

Жіночко, даруйте, що завдав вам мороки. Усе повернуло не туди. Я вертаюся додому, забравши своє оповідання, бо по нього я й приїжджав. Воно називається «Миля воронячої лапи». Забійна штука.

*Щиро ваш,
Джон Шутер*

Під акуратними рядками стояли нерозбірливі кривульки.

— Емі, це підпис вашого покійного чоловіка? — уточнив Еванс.

— Ні, — відповіла вона. — Навіть близько не схоже.

Вони втрюх сиділи в кабінеті й дивилися одне на одного. Фред Еванс намагався дібрати якісь слова, але так і не зміг. Через якийсь час мовчанка, що затягнулася, стала нестерпною (як і запах люльки Теда Мілнера). Тож пані та пан Мілнери гречно подякували, попрощалися й полишили його кабінет, щоб і надалі намагатися якомога краще жити своїм життям, а Фред Еванс старався жити *своїм* життям, але часом, пізно вночі, і він, і жінка, що була колись дружиною Мортон Рейні, прокидалися зі снів, у яких чоловік у капелюсі з круглим наголовком дивився на них споловілими на сонці очима, схопленими у сіті зморщок. Він дивився на них без любові... але з дивною суворою жалістю, яку відчували обоє.

То був не лагідний вираз, і жодного заспокоєння він по собі не залишав. А втім і Емі, і Еванс, живучи в різних містах, відчували, що з цим поглядом вони можуть співіснувати. І плекати свої сади.

БІБЛІОТЕЧНИЙ ПОЛІСМЕН

Третя після півночі

Присвячую співробітникам і читачам
публічної бібліотеки Пасадени

ВСТУПНЕ СЛОВО ДО «БІБЛІОТЕЧНОГО ПОЛІСМЕНА»

Того ранку, як ця історія почала розгортатися, я сидів за сніданком разом зі своїм сином Овенем. Дружина вже пішла нагору, щоб прийняти душ і вдягтися. Ми з малим традиційно розділили між собою омлет і газету. Вілард Скотт¹, що буває в нашій оселі п'ять днів із семи, саме розповідав про жінку з Небраски, котрій щойно виповнилося сто чотири роки, а в нас із Овенем, здається, була розплющена одна пара очей на двох. Іншими словами, то був типовий будній ранок в оселі Кінгів.

¹ Скотт Вілард (нар. 1934 р.) — американський телеведучий і актор, відомий участю в ранковій телепередачі новин «Today» («Сьогодні») і створенням образу Рональда Макдональда, маскота компанії «McDonald's».

Овен відірвався від спортивної рубрики рівно настільки, щоб спитати мене, чи не проїздитиму я сьогодні коло супермаркету — син хотів, щоб я купив йому книжку, за якою він писав доповідь для школи. Не пам'ятаю вже, про яку саме книжку йшлося — то міг бути «Джонні Тремейн»¹ чи «Квітневий ранок», роман Говарда Фаста про Американську революцію, — але то був один із тих томів, які неможливо ввіймати в книжковій крамниці; вони завжди або щойно розійшлися, або новий наклад іще не підготували, або ще яке нещастя.

Я запропонував Овенові зайти до нашої місцевої бібліотеки, бо вона дуже хороша. Я був певен, що вони ту книжку мали. Син пробурмотів щось у відповідь. Я вловив лиш два слівця, але, з огляду на мої інтереси, тих двох слів вистачило, щоб розпалити мою цікавість. То були слова «бібліотечна поліція».

Я відклав свою половину газети, натиснув на пульті кнопку, щоб придушити Віларда посеред запальної розповіді про фестиваль персиків у Джорджії, і попросив Овена повторити, що він сказав, якщо його ласка.

Йому не дуже хотілося, але я наполіг. Нарешті він сказав, що не любить ходити до бібліотеки, бо його тривожить бібліотечна поліція. Насправді Овен знав, що ніякої бібліотечної поліції *не існує*, але то була одна з тих історій, що вгризаються глибоко в підсвідомість і наче ховаються там. Він почув її від своєї тітки Стефані в сім чи вісім років, коли був набагато довірливіший, отож ця її розповідь нишком сиділа в ньому ще з того часу.

Я, звісно, був дуже втішений це чути, бо й сам боявся бібліотечної поліції, коли був малим — боявся тих безликих охоронців порядку, що *справді приходять додому* до того, хто не повертає книжки вчасно. Лише це було б доволі неприємно... але що, як хтось не міг відшукати потрібні книжки, коли ті дивні правоохоронці з'являлися на його порозі? Що тоді? Що вони робили з такими людьми? Що вони могли взяти, аби

¹ Історичний роман для підлітків американської письменниці Естер Форбз, дія якого відбувається на початку Американської революції.

відшкодувати вартість загублених книжок? Я багато років не думав про бібліотечну поліцію (хоч востаннє це було і не в дитинстві; я чітко пам'ятаю, як ми балакали про неї з Пітером Страубом і його сином Беном за шість чи вісім років до того), але тепер усі ті старі питання, водночас жахливі й чимось привабливі, постали знову.

Сталося так, що я роздумував про бібліотечну поліцію наступні три чи чотири дні і, міркуючи, почав роздивлятися обриси сюжету, що описаний далі. Зазвичай історії приходять до мене саме так, хоч я розмірковую над ними значно довше, ніж трапилося в цьому випадку. Коли я сів писати, історія називалася «Бібліотечна поліція» і я не мав чіткого розуміння, куди вона мене заведе. Здавалося, що з цього вийде веселе оповідання на кшталт тих кошмарів жителів провінційних передмість, які писав колись нині покійний Макс Шульман¹. Урешті-решт, задумка ж була смішна, чи не так? Подумати тільки, бібліотечна поліція! Який абсурд!

Але врешті я усвідомив те, що знав і раніше: дитячі страхи жахливо настирні. Процес письма — це сеанс самогіпнозу, такий стан, коли часто пригадуються найменші подробиці давно пережитих емоцій, і страхи, що мали б уже давно згинуть, знову починають ворухитися й подавати голос.

Саме це й почало відбуватися зі мною, поки я працював над цією історією. Заглиблюючись у неї, я знав, що малим дуже любив бібліотеку — та й чого ж її не любити? Вона була єдиним місцем, де відносно бідний хлопчак, яким був я, міг дістати всі книжки, які хотів, — але поки я писав, мені відкрилася глибша правда: я також боявся її. Я боявся загубитися в темряві між стелажми, боявся, що мене забудуть у темному кутку читальної зали й замкнуть усередині на ніч, боявся старої бібліотекарки з блакитним волоссям і в котячих окулярах, із майже безгубим ротом, яка, бувало, щипала нас за руки своїми довгими блідими пальцями й шикала, якщо ми забували, де перебуваємо,

¹ Шульман Макс (1918—1988) — американський письменник і сатирик.

й починали балакати надто голосно. А ще я боявся бібліотечної поліції.

Те, що сталося з набагато більшим моїм твором, «Крістіною», почало відбуватися й тут. Гумор зник із описуваних подій, коли я заглибився в них сторінок на тридцять. Десь близько п'ятдесятої сторінки вся історія, завищавши колесами, різко звернула ліворуч і помчала до тих похмурих місць, якими я так часто подорожував і про які ще й досі знав так мало. Нарешті я знайшов того, кого шукав, і зміг таки достатньо підняти голову з-за кущів, щоб зазирнути до його безжальних сріблястих очей. Я намагався змалювати побачене, щоб ти, Постійний Читачу, зміг уявити, на що він був схожий, але боюся, що ескіз вийшов не найкращий.

Розумієш-бо, коли я малював його, руки мені дуже сильно тремтіли.

РОЗДІЛ 1

ЗАМІНА

1

Як пізніше вирішив Сем Піблз, в усьому був винен триклятий акробат. Якби той акробат не налигався в найменш слушний час, Сем ніколи б не опинився в такій халепі.

«Попри те, — думав він зі зрозумілою гіркотою, — що життя схоже на вузеньку, перекинуту через безодню дошку, по якій ми мусимо йти із зав'язаними очима. Звісно, це недобре, але ще не погано. Погано те, що іноді нас ще й штовхають».

Та то було вже пізніше. А спочатку, ще до бібліотечного полісмена, був п'яний акробат.

2

У Ротаріанському клубі¹ міста Джанкшн-Сіті остання п'ятниця місяця була вечором промови. В останню п'ятницю березня 1990 року перед ротаріанцями мав виступити — з промовою і номером — Дивовижний Джо, акробат із трупи «Зіркового цирку й пересувного карнавалу Трембо і Каррі».

У четвер по обіді, о п'ять хвилин по четвертій, на столі Сема Піблза в конторі «Нерухомість і страхування Джанкшн-Сіті» задзеленчав телефон. Сем узяв слухавку. Він завжди відповідав на дзвінки сам — або особисто, або записом із автовідповідача, —

¹ «Rotary International» — міжнародне об'єднання нерелігійних і неполітичних благодійних клубів.

бо був і власником «Нерухомості й страхування Джанкшн-Сіті», і її єдиним працівником. Багатієм він не став, але жив доволі заможнo. Він любив говорити, що його перший «мерседес» ще досить-таки далеко в майбутньому, але наразі він мав майже новий «форд», а також власний будинок на Келтон-авеню. «Крім того, на пиво й пиндики мені вистачає», — любив додати він... хоч насправді з часів коледжу майже не пив пива і не дуже знав, що таке пиндики. Йому здавалося, що це якийсь різновид кренделів.

— «Нерухомість і страхування Джа...»

— Семе, це Крейг. Акробат зламав собі шию.

— Що?

— Що чув! — гаркнув Крейг Джонс глибоко скривдженим тоном. — Акробат зламав свою срану шию!

— Ох, — сказав Сем. — Божечки. — Він подумав про це хвильку, а тоді обережно спитав: — Крейгу, він помер?

— Ні, не помер, але для нас різниці немає. Він лежить у лікарні в Сідар-Репідс, а на шиї в нього двадцять фунтів гіпсу. Біллі Брайт щойно мені розповів. Він сказав, що той клоун прийшов на сьогоднішню денну виставу п'яний, як хлющ, спробував крутнути заднє сальто й приземлився на край арени, прямо на карк. Біллі сказав, хрускіт почули аж у райку, де він сидів. Він сказав, що наче хтось вступив у калюжу, яка щойно взялася кригою.

— Йой! — вирвалося в Сема, і він скривився.

— І знаєш, я не здивувався. Врешті-решт — Дивовижний Джо? Хіба це нормальне ім'я для циркового артиста? Нехай би він був Дивовижним Рендіксом — це я міг би зрозуміти. Або Дивовижним Тортеліні — теж незле. Але Дивовижний Джо? Вже з імені видно, що в цього пацієнта — серйозне ураження мозку.

— Господи, це справді кепсько.

— Та це шмат гімна в надкушеному пиріжку, от що це таке. Через це ми залишилися без промовця на завтрашній вечір, друже мій.

Сем почав жалкувати, що не пішов додому рівно о четвертій. Крейг застав би тільки Сема-автовідповідача, і це дало б Семові-

людині трохи більше часу на роздуми. Він відчув, що скоро такий час йому знадобиться. Він також відчув, що Крейг йому цього часу не дасть.

— Так, — мовив Сем. — Здається, твоя правда. — Він сподівався, що це прозвучить філософськи, але при цьому вкаже на його безпорадність. — Яка прикрість.

— Неабияка, — сказав Крейг, а тоді випалив: — Але я знаю, що ти з радістю нам допоможеш і заповниш цю прогалину.

— Я? Крейгу, та ти жартуєш! Я ж і простого перекиду не втну, не кажучи вже про сальто назад...

— Я подумав, що ти міг би розповісти про важливість малого бізнесу в житті невеликого містечка, — невблаганно продовжував Крейг Джонс. — А як не вийде з цією темою, є бейсбол. Крім того, ти завжди можеш скинути штанці й просто помахати публіці своїм прутиком. Семе, я не просто голова Комітету з виступів — це ще було б так-сяк. Але з того часу, як Кенні виїхав з міста, а Карл перестав приходити на збори, я і є Комітет з виступів. Тож ти мусиш мене виручити. Мені *потрібен* промовець на завтра. В усьому клятому клубі десь п'ятеро хлопців, на яких я можу покластися в скрутну мить, і ти один із них.

— Але...

— Ти також єдиний, хто ще не виручав нас у подібних ситуаціях, тож тебе обрано, друже. Минулого року Френк Стівенс прикривав отак хлопця з профспілки шоферів вантажівок, коли той не зміг прийти, бо його саме судили за шахрайство. Семе, ти — наступна куля в нашому барабані. Ти не можеш підвести мене, друже. Ти *винен* мені цю послугу.

— Та я ж тримаю *страхову контору!* — вигукнув Сем. — А коли не виписую страховки, то продаю ферми! Переважно різним банкам! Більшості людей *нудно* слухати про таке! А кому не нудно, тому *гидко!*

— Усе це не важливо. — Крейг пішов добивати свою здобич, втоптавши кволі Семові протести в землю важкими, підбитими цвяхами черевиками. — Ти ж і сам знаєш, вони всі понапиваються ще до кінця вечері. Ніхто не пам'ятатиме жодного твого

словечка вже в суботу вранці, але мені все одно потрібен хтось, щоб вийти наперед і півгодини поговорити — і тебе обрано!

Сем ще трохи протестував, але Крейг шмагав його наказовою лексикою, безжально виділяючи слова курсивом. *Повинен. Треба. Мусиш.*

— Гаразд! — погодився він нарешті. — Гаразд, гаразд! Годі!

— Чудово, друже! — вигукнув Крейг. Його голос раптом став променистим і веселковим. — Пам'ятай, на промову буде з півгодини, та ще, може, хвилин десять на питання. Якщо хтось їх *матиме*. І ти справді *можеш помахати* своїм прутиком, якщо захочеш. Звісно, я не думаю, що хтось його зможе *роздивитися*, але...

— Крейгу, — зупинив Сем, — годі.

— Ох! *Пробач!* Штуляю швою фельку! — Крейг захихотів, певно, трохи сп'янілий від полегшення.

— Слухай, а чом би нам не закінчити розмову? — Сем потягнувся рукою по пачку «Тамз»¹, яку тримав у шухляді столу. Він раптом подумав, що за наступні двадцять вісім годин з'їсть їх ще чимало. — Скидається на те, що мені треба готувати промову.

— Аякже, — сказав Крейг. — Просто пам'ятай: вечеря о шостій, промова о пів на восьму. Як казали в «Гавайях 5-0»², будь там! Алоха!

— Алоха, Крейгу, — попрощався Сем і поклав слухавку. Він дивився на телефон і відчував, як із грудей до горла повільно піднімається булька гарячого газу. Він розкрив рота й кисло відригнув — протест від шлунка, який ще п'ять хвилин тому поводився доволі чемно.

Сем ковтнув першу з величезної, як потім виявилось, кількості таблеток «Тамз».

¹ Таблетки для зменшення кислотності шлунка і супутніх симптомів.

² Американський телесеріал про роботу поліційного відділку на Гавайських островах.

3

Замість того щоб грати того вечора в боулінг, як сподівався раніше, Сем Піблз закрився із жовтим блокнотом, трьома загостреними олівцями, пачкою цигарок «Кент» і шістьма банками «Джолта»¹ в кабінеті свого будинку. Він висмикнув із телефону дріт і глянув на жовтий аркуш блокнота. Подивившись на нього зо п'ять хвилин, він написав у верхньому рядку верхнього аркуша:

БІЗНЕС У НЕВЕЛИКИХ МІСТАХ: ЖИВА КРОВ АМЕРИКИ

Сем прочитав рядок уголос, і йому сподобалося. Ну... може, не так, щоб *сподобалося*, але прозвучало доволі *стерпно*. Він повторив ці слова голосніше, і йому сподобалося більше. *Трошечки*. Насправді цей рядок не був аж *такий* вдалий; якщо чесно, то він, певно, лайна був вартий, але все одно вкладав на лопатки оцей: «Комунізм: погроза чи загроза». І Крейґ мав рацію — більшості слухачів суботнє похмілля все одно не дасть змоги пригадати, що вони таке слухали у п'ятницю ввечері.

Дрібку підбадьорений, Сем почав писати.

«Коли в 1984 році я переїхав до Джанкшн-Сіті з Еймса, більш-менш розвинутого ділового центру...»

4

«...і тому зараз я не менш, ніж того ясного вересневого ранку 1984 року, переконаний, що малий бізнес — це не просто жива кров Америки, а яскрава й іскриста життєдайна сила всього Західного світу».

Сем зупинився, розчавив цигарку в попільничці на столі у своїй конторі й із надією глянув на Наомі Гіґінс.

— То як? Що думаєш?

Наомі була вродливою молодою жінкою з Провербії, містечка за чотири милі на захід від Джанкшн-Сіті. Вона жила з хирявою

¹ Безалкогольний газований напій із високим вмістом кофеїну.

матір'ю в хирявому будиночку над річкою Провербією. Більшість ротаріанців знали Наомі й коли-не-коли пропонували одне одному побитися об заклад, хто розвалиться раніше: її будинок чи матір. Сем не чув, щоб такі парі хоч раз укладали насправді, але коли й так, то вони й досі лишалися невирішеними.

Наомі закінчила Айовський професійно-технічний коледж і вміла видобувати зі своєї стенографії ті самі речення, які й записувала. Оскільки вона була єдиною жінкою в окрузі з таким умінням, попит на її послуги в доволі вузькому колі ділових людей Джанкшн-Сіті був чималий. Ще вона мала напрочуд гарні ніжки, що їй теж не шкодило. Вона працювала зранку, п'ять днів на тиждень, виконуючи роботу для трьох юристів (двох чоловіків і однієї жінки), одного банкіра і двох агентів із нерухомості. В обід Наомі поверталася до хирявого будиночка і, коли не ходила коло хирявої матері, передруковувала свої вранішні записи.

Сем Піблз вітав Наомі у своїй конторі щоп'ятниці, з десятої до полудня, але цього ранку він відклав кореспонденцію вбік — хоч деякі листи конче потребували відповіді — і спитав Наомі, чи не вислухає вона його.

— Аякже, чом би й ні, — відповіла Наомі. Вона мала трохи стурбований вигляд, неначе побоювалася, що Сем — з яким вони в минулому трохи зустрічалися — надумав одружитися з нею. Коли ж він пояснив, що Крейг Джонс обрав його на заміну травмованому акробатові і тому Сем хотів би, аби вона послухала його промову, Наомі розслабилася і вислухала її від початку й до кінця з улесливою увагою — усі двадцять шість хвилин.

— Не бійся говорити відверто, — додав до свого виступу Сем, перш ніж Наомі встигла мовити бодай слово.

— Хороша промова, — сказала вона. — Доволі цікава.

— Ні, серйозно — не шкодує моїх почуттів. Кажі, як є.

— Я й кажу. Вона справді непогана. Крім того, вони ще до початку твоєї промови всі вже...

— Так, усі вже будуть без пам'яті, я знаю. — Спочатку така ймовірність тишила Сема, але тепер трохи засмучувала. Він щойно послухав сам себе й вирішив, що його промова і справді непогана.

— Тільки є одне «але», — замислено сказала Наомі.

— Невже?

— Вона в тебе якась... розумієш... *суха*.

— Ох, — вихопилось у Сема. Він зітхнув і потер очі. Він не лягав спати до першої години ночі — спочатку писав, а тоді редагував.

— Але це легко виправити, — запевнила вона його. — Просто зайди до бібліотеки й візьми котрусь із тих книжок.

Сем раптом відчув різкий біль унизу живота й схопив пачку «Тамз». Вивчати щось додатково для промови в Ротаріанському клубі? У бібліотеці? Забагато честі, хіба ні? Він жодного разу не ходив до міської бібліотеки Джанкшн-Сіті й не бачив підстав іти туди зараз. Але ж Наомі слухала дуже уважно, вона хотіла допомогти, тож було б нечемно принаймні не вислухати її думку.

— Яких книжок?

— Та ти знаєш — книжки з порадами, як оживити промову. Вони додають... — Наомі шукала потрібного слова. — Ну, ти пам'ятаєш гострий соус, який пропонують у китайському ресторанику «Чайна-лайт»?

— Так...

— От такі книжки теж додають перчинки. У них є жарти. Крім того, є така книжка «Улюблені вірші американців». У ній напевне можна знайти щось для кінцівки. Щось натхненне.

— Хіба в тій книжці є вірші про важливість малого бізнесу для повсякденного життя Америки? — недовірило спитав Сем.

— Коли людям читають поезію, вони відчують *піднесення*, — пояснила Наомі. — Їм не важливо, *про що* ті вірші, Семе, а надто їм все одно, *чому* ти їх читаєш.

— Невже справді існують книжки із жартами для промов? — Семові було важко повірити в це, хоч, якби він почув, що в бібліотеці є книжки на такі езотеричні теми, як ремонт дрібних двигунів чи дизайн перук, його б це анітрохи не здивувало.

— Так.

— Звідки ти знаєш?

— Коли Філ Брейкмен ішов у губернатори, я весь час друкувала для нього промови, — сказала Наомі. — І він мав таку

книжку. Але я не пам'ятаю її назви. У голову лізуть тільки «Жарти для горщика», але, звісно, це не вона.

— Навряд, — погодився Сем, подумавши, що кілька ретельно дібраних жартиків із «Жартів для горщика», мабуть, завоювали б йому шалений успіх. Але він зрозумів, куди хилить Наомі, й ця думка приваблювала його, попри небажання йти до місцевої бібліотеки після стількох років щасливої зневаги. Треба лише додати до промови трохи приправ. Трохи впорядкувати свої недоїдки й перетворити їх на кулінарний шедевр. Урешті-решт, бібліотека — це просто бібліотека. Коли не знаєш, як знайти потрібне — спитай бібліотекаря. Відповідати на питання — це ж частина їхньої роботи, хіба ні?

— Утім *можеш* залишити все так, як є, — сказала Наомі. — Вони ж будуть п'яні. — Вона подивилася на Сема приязно, але суворо, а тоді глянула на годинник. — Ти ще маєш більше як годину — хочеш попрацювати з листами?

— Ні, гадаю, що ні. Може, ти натомість надрукуєш мою промову? — Він уже твердо вирішив провести обідню перерву в бібліотеці.

РОЗДІЛ 2

БІБЛІОТЕКА (I)

1

За той час, що він прожив у Джанкшн-Сіті, Сем проходив повз бібліотеку сотні разів, але цього разу, вперше подивившись на неї *по-справжньому*, він виявив одну неймовірну обставину: бібліотека не сподобалася йому з першого погляду.

Квадратна гранітна коробка будівлі Громадської бібліотеки Джанкшн-Сіті з вузькими, схожими на бійниці вікнами, стояла на розі Стейт-стрит і Міллер-авеню. Вкритий шифером дах нависав над усіма чотирма боками будівлі, і для того, хто підходить до неї з фасаду, вузькі вікна і лінія тіні, що її відкидав дах, робили

будівлю схожою на нахмурене обличчя кам'яного робота. То був доволі типовий для Айови архітектурний стиль, настільки типовий, що Сем Піблз, який продавав нерухомість от уже двадцять років, дав йому власну назву — Середньозахідний потворіанський. Навесні, влітку і восени загрозливі риси будівлі пом'якшували клени, що росли навколо в начебто гаю, але зараз, наприкінці суворої айовської зими, клени й досі стояли голі, а бібліотека скидалася на перереслу крипту.

Семові вона не сподобалася; від її вигляду він відчував неспокій і не знав чому. Врешті-решт, то ж були не підвали інквізиції, а просто бібліотека. Але коли він ішов брукованою плитняком доріжкою, з його грудей все одно піднявся кислотний відриг. Він мав якийсь незвичний солодкавий присмак, який нагадав Семові про щось... певно, щось із дуже давніх часів. Він поклав до рота таблетку «Тамз», почав її гризти, а тоді раптом дещо вирішив. Його промова й так уже досить сильна. Не надзвичайна, але доволі непогана. Ішлося ж усього-на-всього про Ротаріанський клуб, а не про Організацію Об'єднаних Націй. Настав час припинити цю забавку. Він повернеться до контори й сяде за листи, які знехтував уранці.

Сем уже почав розвертатися, але подумав: *«Це ж ідіотизм. Справжній ідіотизм. Хочеш бути ідіотом? Гарзд. Але ти вже погодився виступити з промовою; так чом би не виступити добре?»*

Насуплений і нерішучий, Сем стояв на стежці, що вела до бібліотеки. Він часто кепкував із клубу ротаріанців. І Крейґ теж. І Френк Стівенс. Більшість молодих діловиків Джанкшн-Сіті сміялася над цими зборами. Але вони рідко пропускали їх, і Сем вважав, що знає чому: на таких зборах можна обрости корисними зв'язками. То було місце, де такі, як він, могли зустрітися з уже не молодими діловиками Джанкшн-Сіті. Такими, як Елмер Бескін, чий банк допоміг два роки тому залишитися на плаву невеличкому торговому центру в Бівертоні. Такими, як Джордж Кенді — про якого казали, що він міг залучити три мільйони доларів інвестицій одним телефонним дзвінком... якщо хотів це зробити.

То були хлопці з маленького міста, прихильники шкільних команд із баскетболу, люди, що стриглися «У Джімі», що лягали

спати в боксерських трусах і просторих футболках замість піжам, люди, що й досі пили пиво з пляшки, люди, яким незручно з'являтися в Сідар-Репідс увечері, не вирядившись у білі поліестерові костюми з білими поясами й білими черевиками. Але вони були сіллю землі й титанами Джанкшн-Сіті, і коли вже говорити відверто, то чи не тому Сем продовжував ходити на ці збори щоп'ятниці? Коли говорити відверто, то чи не тому змилений Крейг телефонував Семові, після того як той дурний акробат зламав свою дурну ший? Усім би хотілося, щоб титани їх помітили... але ніхто не хотів бути поміченим через те, що обісрався. «Вони всі будуть п'яні», — сказав Крейг, і Наомі луною повторила те саме, але тепер Семові спало на думку, що він ніколи не бачив у руці Елмера Бескіна чогось міцнішого за каву. Жодного разу. І він, певно, був такий не один. Може, хтось і нап'ється... але не всі. І, можливо, саме перед тими, хто залишиться тверезим, і варто виступити добре.

Скористайся з нагоди правильно, Семе, і, можливо, ти зробиш собі добру послугу. Це справді можливо.

Так. Можливо. Не дуже ймовірно, звісно, але можливо. Проте було і ще дещо, крім сірих кардиналів, які могли прийти, а могли й не прийти в п'ятницю до Ротаріанського клубу послухати промову: Сем завжди пишався тим, що виконував будь-яку роботу якомога краще. Тож йому треба виступити з якоюсь дурною промовою. Що з того?

До того ж це лише поганенька бібліотека в маленькому містечку. Що в ній страшного? Попід її стінами навіть кущі не ростуть.

Сем рушив було далі, але знову спинився, зморщивши чоло. Яка дивна думка; йому здалося, що вона вискочила нізвідки. Яка різниця, ростуть попід стінами бібліотеки кущі чи не ростуть? Сем не знав... але був упевнений, що відсутність кущів подіяла на нього майже так, як чари. Непритаманні йому вагання зникли без сліду, і він знову пішов уперед. Піднявшись чотирма кам'яними сходинками, зупинився на хвильку. Будівля чомусь видалася йому покинутою. Він узявся за ручку дверей і подумав:

«Закладаюся, що тут зачинено. Закладаюся, що бібліотека не працює в п'ятницю в обідню пору». У цій думці було щось дивно заспокійливе.

Але він натиснув пальцем на старомодну клямку, і важкі двері нечутно прочинилися всередину. Сем вступив до невеликого передпокою з мармуровою чорно-білою шахівницею підлоги. Посеред передпокою стояла підставка, на якій закріпили знак; напис на ньому складався з одного слова, виведеного дуже великими літерами.

ТИХО!

було написано там. Не

МОВЧАННЯ — ЗОЛОТО

чи

ДОТРИМУЙТЕСЯ ТИШІ, БУДЬ ЛАСКА

Але одне витрішкувате й грізне:

ТИХО!

— Аякже, — сказав Сем. Він лиш пробурмотів це слово, але акустика тут була надзвичайна, і його глухе бурмотіння посилювалося до роздратованого бурчання, від якого він сам зіщулювався. Йому здалося, що слово злетіло вгору, відбилося від високої стелі й упало на нього звідти. У ту мить він знову відчув себе чотирикласником, якому місіс Гластерс зараз знову вичитуватиме за негідну поведінку. Сем стривожено озирнувся, ніби чекав, що якась злюча бібліотекарка вискочить із головної зали, щоб подивитися, хто це там наважився сполохати тишу.

Та годі вже, заради Бога. Тобі ж сорок років. Ти закінчив четвертий клас хтозна-коли, друже.

От тільки тут і зараз йому так не здавалося. Тут четвертий клас йому видавався таким близьким, що його можна було торкнутися рукою.

Він рушив уперед мармуровою підлогою, несвідомо перенісши вагу тіла вперед, щоб не клацати каблуками, обійшов підставку з лівого боку й увійшов до головної зали бібліотеки Джанкшн-Сіті.

Зі стелі (що була принаймні на двадцять футів вища, ніж у передпокої) звисали численні скляні кулі, але жодна з них не світилася. Світло надходило всередину через два великих похилих вікна в даху. У сонячний день їх би напевне вистачило, щоб освітити цю залу; вони навіть могли зробити її живою і привітною. Але в цю п'ятницю небо вкрилося понурими хмарами, крізь які пробивалося невиразне світло. Кути зали затягнуло похмурим павутинням тіней.

Сем Піблз відчув якусь *неправильність*. Неначе він зробив щось більше, аніж просто зайшов у двері й проминув передпокій; йому здалося, що він ступив до іншого світу, який абсолютно нічим не нагадував містечко в Айові, яке він іноді любив, іноді ненавидів, а здебільшого просто сприймав як належне. Повітря здавалося густішим, ніж зазвичай, і скидалося на те, що воно не таке прозоре для світла, як повітря деінде. Тиша була щільна, мов ковдра, і холодна, мов сніг.

Бібліотека стояла порожня.

З усіх боків над Семом височіли книжкові полиці. Від погляду вгору, на армовані вікна в даху з плетивом дротів, Семові трохи запаморочилося в голові: йому здалося, що він перевернувся догори ногами, що його підвісили за п'яти над квадратним проваллям, викладеним із книжок.

До стін тут і там були приставлені драбини, що ковзали рейками і їздили підлогою на гумових коліщатках. Два дерев'яні острівці здіймалися посеред озера простору між місцем, де він стояв, і столом видавання літератури на тому кінці великої і високої зали. Один острівець був довгим дубовим вішаком для журналів. Періодичні видання, кожне в прозорій пластиковій обгортці, звисали з дерев'яних гачків на ньому. Здавалося, що це

шкури дивовижних тварин, розвішені просихати в цьому мовчазному приміщенні. Закріплений згори вішака знак наказував:

ПОВЕРТАЙТЕ ЖУРНАЛИ НА МІСЦЕ!

Зліва від вішака із журналами стояли полиці зі свіжими романами й нехудожньою літературою. Знак нагорі обмежував термін їх видачі сімома днями.

Сем попростував широким проходом поміж журналами й семиденною полицею, а його підбори стукали й відлунювали попри Семове силкування рухатися тихо. Тепер він шкодував, що не піддався першому пориву повернутися до контори. Це місце лякало. На столі стояла й гуділа накрита маленька камера для мікроплівки, але за столом — жодного чоловіка чи жінки. На столі стояла маленька табличка з написом

А. ЛОРЦ

та навколо не було й сліду жодних А. Лорців чи ще кого-небудь.

Мабуть, сидить у туалеті й вивчає новий номер «Бібліотечного кур'єра».

Сем відчув шалене бажання загорлати: «Як там у тебе виходить, А. Лорц? Добре?» Це швидко минулося. Громадська бібліотека Джанкшн-Сіті не захочувала до таких витівок.

У Семових думках раптом промайнув віршик із дитинства: «Досить сміху, досить гри; зайшли в хату квакери. Будеш корчити лице — то приплатишся за це».

Цікаво, а якщо я зараз скорчу гримасу, чи змусить мене А. Лорц приплатитися, подумалося йому. Він знову озирнувся, дав змогу нервовим закінченням відчутти грізні ноти тиші цієї зали й подумав, що про це можна написати книжку.

Не зацікавлений більше в книжці із жартами чи в «Улюблених віршах американців», але мимохіть зачарований застиглою, мрійливою атмосферою, Сем пішов до дверей праворуч від семиденних книжок. Знак на дверях сповіщав, що за ними

ховалася «Дитяча зала». Чи ходив він до дитячої зали бібліотеки, поки ріс у Сент-Луїсі? Мабуть, що так, але спогади про це були невиразні. Хай там як, а підійшовши до дверей дитячої зали, він відчув якусь дивну тривогу, схожу на ту, яку відчувають, коли повертаються додому.

Двері були зачинені. На них висів малюнок Червоної Шапочки, яка дивилася на вовка в бабусиному ліжку. Вовк лежав у бабусиній нічній сорочці й нічному ковпаку. Він гарчав. Піна стікала з вишкірених іклів. На обличчі Червоної Шапочки заляк вираз майже смертельного жаху, і плакат, здавалося, не просто натякав, а голосно проголошував, що щаслива кінцівка цієї казки — та й усіх інших казок — це просто зручна брехня. Батьки можуть вірити в такі нісенітниці, промовляло обличчя Червоної Шапочки, але ж діти розуміють усе краще, хіба ні?

«Чудово, — подумалося Семові. — Певно, з такими плакатами на дверях діти ходять сюди натовпами. Закладаюся, що особливо тут люблять бувати найменші».

Він прочинив двері й зазирнув усередину.

Напружене відчуття неспокою покинуло його; зала причарувала з першого погляду. Звісно, плакат на дверях був геть недоречний, але за дверима все було саме так, як треба. Звісно, він дитиною ходив до бібліотеки; щоб оживити спогади, вистачило й одного погляду на цю модель кімнати в зменшеному масштабі. Його батько помер рано; Сема виховувала мати, що працювала і рідко бачила його, окрім неділі та свят. Коли хлопцеві не вдавалося випросити грошей на кіно після школи — а таке бувало часто, — йому доводилося вдовольнятися бібліотекою, і кімната, яку він оце побачив, повернула ті дні раптовою хвилиною солодкої і якоїсь щемливої ностальгії.

То був *маленький* світ, і це теж був *маленький* світ; той світ був добре освітлений, навіть у найпохмуріші, найдощовіші дні, і цей був такий самий. У цій кімнаті не висіли скляні кулі; тут горіли всі флуоресцентні лампи за матовими панелями в підвісній стелі, проганяючи тіні. Столи були лише два фути заввишки, а сидіння стільців — ще нижчі. У цьому світі дорослі здавалися б зайдами,

незграбними чужинцями. Якби вони спробували сісти за стіл, їм довелось б тримати його на колінах, а коли б вони нахилилися до фонтанчика, встановленого на дальній стіні, напитися води, то легко могли б розбити коло нього голову.

Тут полиці не тягнулися до стелі, не викривлювали перспективу і не створювали дивних ілюзій, від яких паморочилося в голові, якщо дивитися надто довго; стеля була низькою, але не занадто, щоб діти почувалися вільно. Не було також рядів похмурих обкладинок, бо книжки тут, здавалося, гукали з полиць, щоб похвалитися яскравими кольорами: насиченими синіми, червоними, жовтими. У цьому світі Доктор Сус¹ був королем, Джуді Блюм² — королевою, а всі принци й принцеси навчалися в Школі Цукрової Долини³. Сема огорнуло давнє післяшкільне відчуття доброзичливої гостинності, тут книжки ледь не благали, щоб їх торкнулися, взяли в руки, оглянули, дослідили. Та все одно ці почуття мали якийсь незрозумілий присмак.

Однак найчіткіше Сем відчув якусь майже щемливу насолоду. На одній стіні висіла фотографія цуцика з великими, задуманими очима. Слова, написані трохи нижче від сповненого надії цуцикового писка, були однією з головних істин цього світу: «ХОРОШИМ БУТИ НЕЛЕГКО». На іншій стіні висів малюнок диких качок, що спускалися берегом до порослої очеретом води. «ДОРОГУ КАЧЕНЯТАМ!» — проголошував плакат.

Сем глянув ліворуч, і легенька посмішка на його губах спочатку затремтіла, а тоді й зовсім зникла. Він побачив плакат, на якому велика темна машина мчала геть від будівлі, що скидалася на школу. З пасажирського боку з вікна визирав хлопчик. Він прилип долонями до скла, а його рот широко розкрився від

¹ Теодор Сойс Гайзель (1904—1991) — американський письменник та ілюстратор, найкраще відомий як автор дитячих книжок під псевдонімом Доктор Сус.

² Джуді Блюм (нар. 1938 р.) — американська письменниця, відома творами для дітей і підлітків.

³ «Sweet Valley High» — серія книжок для підлітків про життя близнюків Дже-сіки й Елізабет Вейкфілд та їхніх друзів, що живуть у містечку неподалік Лос-Анджелеса і ходять до однієї школи. Упродовж 1983—2003 рр. в цій та споріднених серіях вийшло понад 600 книжок.

крику. На задньому плані над кермом схилилася нечітка зловісна фігура чоловіка, що гнав з усього духу. Під малюнком було написано:

НИКОЛИ НЕ СІДАЙТЕ В МАШИНУ ДО НЕЗНАЙОМЦІВ!

Сем бачив, що цей плакат і малюнок із Червоною Шапочкою на дверях дитячої зали викликали те саме примітивне почуття страху, але плакат збентежив його найбільше. Звісно, дітям не слід сідати в машину до незнайомців і, звісно, їх треба було навчати не робити цього, але хіба це правильний спосіб донести свою думку?

«Скільком дітям, — запитував він себе, — ще тиждень опісля сняться жахіття через оце невеличке оголошення?»

А прямо навпроти столу видавання книг висів ще один плакат, від якого Семовою спиною пробіг справжній січневий мороз. На ньому були зображені розгублені, не старше восьми років хлопчик і дівчинка, що зіщулилися перед чоловіком у тренчі й сірому капелюсі. Криси його капелюха-федори в стилі 1940-х відкидали тінь, із чорних глибин якої невблаганно світилися очі чоловіка в плащі. Схожі на уламки криги, вони пильно обводили дітей суворим і невблаганним поглядом Влади. Він показував дітям посвідку, до шкіряної обгортки якої була приколота зірка — і то якась дивна, з не менш як дев'ятьма променями. А може, і з дюжиною. Нижче було написано:

**СТЕРЕЖІТЬСЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ ПОЛІЦІЇ!
ХОРОШІ ХЛОПЧИКИ Й ДІВЧАТКА ПОВЕРТАЮТЬ
КНИЖКИ ВЧАСНО!**

І знову цей смак у роті. Цей солодкавий неприємний смак. І химерна, лянна думка в його голові: «Я вже бачив цього чоловіка». Але це ж просто смішно. Хіба ні?

Сем уявив, як цей плакат налякав би його в дитинстві — скільки простої, незатьмареної насолоди й затишку він би вкрав із тихої гавані бібліотеки, — і відчув, як у грудях наростає

обурення. Він ступив уперед, щоб ліпше роздивитися дивну зірку на плакаті, одночасно виймаючи з кишені пачку «Тамз».

Він саме підносив таблетку до рота, коли десь позаду нього озвався голос.

— Доброго вам дня!

Сем підскочив і розвернувся, готовий стати до герцю з драконом цієї бібліотеки, коли вже той, нарешті, показався.

2

Але позаду Сема не з'явився жоден дракон. Натомість він побачив пухкеньку біловолосу жінку років п'ятдесяти п'яти, що штовхала перед собою візок на гумових коліщатах із книжками. Охайні білі кучері родом із салону краси обрамлювали приємне, гладеньке обличчя.

— Гадаю, ви шукали мене? — спитала вона. — І містер Пекгем направив вас туди?

— Я взагалі нікого не бачив.

— Ні? Отже, він уже подався додому, — сказала вона. — Воно й не дивно, адже сьогодні п'ятниця. Містер Пекгем приходив витерти пил і почитати газету щоранку близько одинадцятої. Він прибиральник — звісно, на півставки. У деякі понеділки він сидить до першої чи й до пів на другу, бо в цей день пилу найбільше, а газета найгрубіша — але всім відомо, яка вона тоненька в п'ятницю.

Сем усміхнувся.

— Ви, очевидно, бібліотекарка?

— Саме так, — підтвердила місіс Лорц і усміхнулася. Семові здалося, що її усмішка ніяк не вплинула на її очі; вони просто уважно й майже холодно вивчали його.

— А ви...

— Сем Піблз.

— О, так! Нерухомість і страхування! От чим ви заробляєте на хліб!

— Визнаю свою провину.

— Шкода, що ви застали головну залу бібліотеки порожньою — ви, певно, подумали, що ми зачинені й що хтось випадково залишив двері незамкненими.

— Це правда, — сказав він, — така думка справді промайнула в моїй голові.

— З другої до сьомої ми на посту всі троє, — пояснила місіс Лорц. — Розумієте, з другої в школярів закінчуються уроки: у початкових класах — о другій, у середніх — о пів на третю, в старших — за чверть до третьої. Діти — наші найвірніші й найбільш бажані відвідувачі, якщо хочете знати мою думку. Я люблю малечу. Раніше зі мною цілий день тут був помічник, але міська рада скоротила наш бюджет на вісімсот доларів і... — Місіс Лорц склала разом долоні й показала ними пташку, що полетіла геть. То був кумедний і чарівний жест.

«То чому ж, — думав Сем, — він мене не розсмішив і не причарував?»

Через плакати, подумалося йому. Він і досі намагався зв'язати докупи Червону Шапочку, бібліотечного полісмена з безжалісними очима і дитину, що кричить у машині, з усміхненою провінційною бібліотекаркою.

Вона простягнула йому ліву руку — таку ж пухкеньку і круглу, як і вся вона, — з абсолютно природною впевненістю. Він подивився на її підмізинний палець і не побачив там обручки; виходить, вона була аж ніяк не місіс. Її незаміжжя здалося йому надзвичайно типовим і провінційним. Майже карикатурним. Сем потис її долоню.

— Містере Піблз, ви не заходили до нашої бібліотеки раніше?

— Боюся, що ні. І прошу, називайте мене Семом. — Він не знав, чи справді хотів, щоб ця жінка називала його Семом, але він — ділова людина в маленькому місті або продавець, якщо називати все по-простому, і пропозиція звертатися до нього на ім'я була механічною.

— О, дякую, Семе.

Він почекав, чи не запропонує їй вона називати її на ім'я, але вона лиш очікувально на нього дивилася.

— Здається, я вскочив у халепу, — мовив він. — З нашим сьогоднішнім гаданим промовцем у Ротаріанському клубі сталося нещастя, і...

— Ой, як прикро!

— Як для нього, так і для мене. Тож мене обрали його замінити.

— Ой-ой! — сказала міс Лорц. Її голос звучав схвильовано, але очі весело примружилися. Сем і досі не потеплішав до неї душею, хоч з іншими людьми він зазвичай ставав щирішим доволі швидко (хоч і не повною мірою); такі люди, як він, мають небагато близьких друзів, але, попри це, відчують, що зобов'язані заговорити з незнайомцем у ліфті.

— Я написав промову вчора ввечері, а сьогодні зранку прочитав її молодій жінці, котра записує й друкує мої відповіді на листи...

— Це, певно, Наомі Гігінс.

— Так — як ви здогадалися?

— Наомі — наш постійний читач. Вона бере багато любовних романів — Дженніфер Блейк, Розмарі Роджерс, Пола Шелдона¹ та інших подібних авторів. — Трохи тихіше вона додала: — Каже, що бере їх для матері, але мені здається, що вона читає їх сама.

Сем засміявся. Наомі *справді мала* замріяні очі потайної читачки любовних романів.

— Отож я знаю, що вона — та, кого у великому місті назвали б офісною помічницею. Але гадаю, що в Джанкшн-Сіті вона — це весь секретарський цех. Логічно припустити, що ви говорите саме про неї.

— Так. Промова їй сподобалася — принаймні так Наомі сказала, — але водночас видалася трохи сухою. Тож вона запропонувала...

— «Порадника промовця», що ж іще!

¹ Дженніфер Блейк — один із псевдонімів американської письменниці Патрисії Максвел (нар. 1942 р.), під яким вона писала історичні любовні романи. Роджерс Розмарі (нар. 1932 р.) — авторка популярних історичних любовних романів. Пол Шелдон — вигаданий автор вікторіанських любовних романів, головний герой роману «Мізері» Стівена Кінга.

— Ну, вона не змогла пригадати точної назви, але мені здається, що саме його мені й треба. — Він замовк, а тоді спитав трохи стурбовано: — А в ньому є жарти?

— Не більше трьохсот сторінок, — сказала міс Лорц. Вона простягла праву руку — таку ж вільну від перснів, як і ліву, — і потягнула його за рукав. — Прошу сюди. — Отак за рукав вона й повела його до дверей. — Я зараз вирішу всі ваші проблеми, Семе. Маю лише надію, що наступного разу ви не чекатимете такої кризи, щоб завітати до нашої бібліотеки. Вона невелика, але дуже хороша. Принаймні на мою, звісно, трохи упереджену, думку.

Вони пройшли крізь двері до головної зали бібліотеки. Міс Лорц клацнула трьома вмикачами коло дверей, і навислі кулі освітили все м'яким жовтим сяйвом, значно зігрівши й ожививши залу.

— Тут стає так *похмуро*, коли небо затягує, — сказала вона довірливим голосом, що ясно казав: «Ми тепер у справжній бібліотеці». Вона й досі міцно тримала Сема за рукав. — Але, звісно, ви знаєте, як міська рада скаржиться на рахунки за електрику, що витрачається в таких будівлях, а коли й не знаєте, то, безперечно, можете *уявити*.

— Можу, — погодився Сем, також стишивши голос майже до шепоту.

— Але це просто іграшки порівняно з тим, що вони кажуть узимку про рахунки за опалення. — Вона закотила очі. — Нафта така *дорога*. Це все через тих арабів... а *тепер* гляньте, що вони надумали — заохочують фанатичних зарізків убивати *письменників*.

— Це й *справді* різкувато, — сказав Сем і невідомо чому знову подумав про плакат із високим чоловіком — тим, що з дивною зіркою на посвідці, тим, чия тінь так зловісно падала на звернені догори дитячі обличчя. Неначе заплямовувала їх.

— І до того ж я саме крутилася в дитячій залі. Коли я там, то забуваю про все на світі.

— Там дуже цікаво, — сказав Сем. Він хотів іще спитати її про ті плакати, але міс Лорц випередила його. Семові стало ясно,

кому саме він завдячує цією маленькою цікавинкою, що прикрасила його будень.

— Атож! А тепер дай мені одну хвилиночку. — Вона потягнулася до нього й поклала руки йому на плечі — для цього їй довелося стати навшпиньки, — і на якусь мить Семові подумалося, що вона хотіла його поцілувати. Натомість вона всадила його на дерев'яну лавку, що стояла вздовж зворотного боку полиці семиденних книжок. — Я точно пам'ятаю, де стоять потрібні тобі книжки, Семе. Не треба навіть зазирати до каталогу.

— Та я міг би й сам їх знайти...

— Безперечно, — мовила вона, — але вони в нас у рубриці «Тематичні довідники», і я намагаюся не пускати туди людей, якщо без цього можна обійтися. Може, я надто вимоглива, але так я завжди точно знаю, де знайти потрібне... принаймні в тій рубриці. Люди, знаєш, такі *неохайні*, у них так мало поваги до *порядку*. З них найгірші — діти, але навіть дорослі можуть щось утнути, коли їм дозволити. Не турбуйся аніскілочки. Я повернуся за дві секунди.

Сем не збирався протестувати далі, але коли б і зібрався, то часу на це не мав. Вона зникла. Він сидів на лавці, знову почувачи себе чотирикласником... чотирикласником, який щось утнув і якому заборонено виходити надвір і гратися з іншими дітьми під час великої перерви.

Сем слухав, як міс Лорц ходить у кімнаті за столом видачі, і тим часом роздивлявся навколо. Окрім книжок, дивитися не було на що — у бібліотеці не було бодай одного пенсіонера, що читав би газету чи гортав би журнал.

Це здавалося дивним. Він і не очікував, що провінційна бібліотека повнитиметься людьми у будній полудень, але щоб геть нікого?

«Ну, звісно, тут був містер Пекгем, — подумав Сем, — але він уже дочитав газету й подався додому. Газета ж бо у п'ятницю така тоненька. Як і шар пилу». А тоді він зрозумів, що знає про прихід містера Пекгема лише зі слів міс Лорц.

Так і є — але навіщо їй брехати?

Цього він не знав і насправді дуже сумнівався, що вона таки збрехала, але факт його сумніву в чесності милої жіночки, з якою він щойно познайомився, підкреслив найбільш загадкову обставину цього знайомства: бібліотекарка чомусь йому не подобалася. Мила вона чи ні, але вона йому анітрохи не подобалася.

Це через плакати. Таку неприязнь цілком обґрунтовано викликав би БУДЬ-ХТО, хто повісив би такі плакати в дитячій читальній залі. Але яка різниця, це ж просто маленька цікавинка. Бери книжки та йди собі.

Сем посовався на лавці, звів очі вгору й побачив на стіні девіз:

Якщо хочеш знати, як чоловік ставиться до своєї жінки й дітей — подивись, як він ставиться до книжок.

Ральф Волдо Емерсон

Це повчання теж не надто припало Семові до душі. Він точно не міг сказати чому... хіба що, подумав він, можливо, від чоловіка, хай навіть і книжкового хробака, можна чекати кращого ставлення до жінки й дітей, аніж до читва. Девіз, виведений золотими буквами на лакованій дубовій дошці, все одно пильно дивився на нього згори, неначе пропонував подумати про це ще раз.

Перш ніж Сем устиг це зробити, міс Лорц повернулася, підняла паличку, що відгороджувала стіл видавання книжок, виїшла з-за нього й акуратно опустила паличку за собою.

— Здається, я знайшла те, що треба, — бадьоро сказала вона. — Сподіваюся, тобі сподобається.

Вона подала йому дві книжки. Перша була «Порадником промовця», за редакцією Кента Ейделмена, а друга — «Улюбленими віршами американців». Її, як зазначалося на звороті, не редагувала, але уклала якась Гейзел Фельман. «Вірші про життя! — обіцяла обгортка. — Вірші про дім і про матір! Смішні й дотепні вірші! Вірші, якими найбільше цікавляться читачі «Книжкового оглядача “Нью-Йорк Таймс”!» Далі зазначалося, що Гейзел Фельман удалося точно виміряти поетичний пульс американського народу.

Сем подивився на неї з певним сумнівом, і міс Лорц легко прочитала його думки.

— Знаю, вони здаються старомодними, — зауважила вона. — Особливо тепер, коли так поширилися книжки для самоосвіти. Мені здається, що коли б ти зазирнув до якоїсь мережної книгарні в супермаркеті Сідар-Репідс, то знайшов би там з десяток книжок для промовця-початківця. Але жодна з них не зрівняється з цією, Семе. Я справді вважаю, що ці дві книжки — найкраща підмога з можливих для чоловіків чи жінок, що тільки відкривають для себе мистецтво публічного виступу.

— Іншими словами, amatorів, — сказав Сем, усміхнувшись.

— Ну, так. Візьмімо, наприклад, «Улюблені вірші». Другий розділ книжки — якщо пам'ять мене не зраджує, починається на шістдесят п'ятій сторінці — називається «Натхнення». У ньому майже напевне знайдеться щось для ефектної кульмінації твого невеличкого виступу, Семе. І можна очікувати, що твої слухачі запам'ятають добре дібраного вірша, навіть якщо й забудуть усе інше. Особливо, якщо вони трішки...

— Налигані, — підказав він.

— Я б радше сказала *захмелені*, — мовила вона з м'яким доктором, — хоча, ймовірно, ти знаєш їх краще за мене. — Але погляд, що міс Лорц кинула на нього, промовляв, що вона сказала це просто з увічливості.

Тоді вона підняла «Порадник промовця». На обкладинці карикатурист намалював завішану прапорами залу. Невеликі компанії людей у старомодному вечірньому вбранні сиділи за столиками з напоями. Усі вони не могли стримати захвату. Чоловік на трибуні — також у вечірньому костюмі — безперечно, щойно виголосив післявечірню промову і тепер тріумфально усміхався слухачам. Було ясно, що виступив він із приголомшливим успіхом.

— Тут на початку є розділ про теорію післявечірніх виступів, — сказала міс Лорц, але оскільки ти не здаєшся мені людиною, що бажає зробити з цього кар'єру...

— Ви правильно зрозуміли, — гаряче погодився Сем.

— ...то я б запропонувала почати з розділу всередині, що зветься «Жива мова». Тут можна знайти жарти й історії, розділені на три категорії: «Ламаємо кригу», «Підманюємо» і «Підсікаємо».

«Схоже на порадник для альфонсів», — подумав, але не сказав уголос Сем.

Вона знову вгадала його думки.

— Так, звучить трохи двозначно — але ці книжки видали в простішу пору. У кінці тридцятих, якщо бути точним.

«Набагато простішу, *це* точно», — подумав Сем, згадавши про засипані пилюкою покинуті ферми, маленьких дівчаток у сукнях, пошитих із лантухів, а ще іржаві, так-сяк зібрані Гувервілі, оточені поліцією з кийками напоготові¹.

— Але обидві книжки й досі роблять своє, — продовжила вона, поплескавши по них задля виразності, — і це головне в такій справі, як твоя, чи не так, Семе? Результат?

— Так... Гадаю, що так.

Він уважно на неї подивився, і міс Лорц звела брови — неначе обороняючись.

— Цікаво, про що ти зараз думаєш, — спитала вона.

— Я подумав, що це доволі рідкісний випадок у моєму дорослому житті, — сказав він. — Звісно, не геть нечуваний, нічого такого, але *рідкісний*. Я прийшов сюди по кілька книжок, що оживили б мою промову, і ви дали мені саме те, що треба. Хіба таке часто трапляється в нашому житті, де постійно не можна знайти навіть хороших баранячих реберець, хоч усі крамниці оббігай?

Вона усміхнулася. Здавалося, що це усмішка щирої втіхи... от тільки Сем знову помітив, що *очі* в неї не сміються. Він не помітив, щоб вони змінювали вираз із тієї миті, як він її зустрів — чи вона зустріла його — у дитячій залі. Ці очі просто стежили.

— Здається, мені щойно зробили комплімент!

¹ Згадані картини описують розпал Великої депресії в економіці США, коли на значній території країни сільськогосподарські землі потерпали від пилових буревіїв, а бідні й безробітні будували собі табори й хисткі курені у великих містах. Такі табори отримали назву Гувервілів, за іменем Герберта Гувера — президента США, за якого почалася Депресія.

— Саме так, мем.

— Дякую тобі, Семе. Щиро дякую. Кажуть, що лестощі про-б'ють дорогу куди завгодно, але боюся, що все одно повинна попросити в тебе два долари.

— Справді?

— Це вартість оформлення читацького квитка для дорос-лих, — сказала вона. — Але квиток видають на три роки, а про-довження його дії коштує лише п'ятдесят центів. То як, ти згоден?

— Звучить непогано.

— Тоді прошу сюди, — мовила міс Лорц, і Сем пішов за нею до столу видачі.

3

Вона дала йому заповнити картку — і він написав своє ім'я, адресу, номери телефонів і місце роботи.

— Бачу, ти живеш на Келтон-авеню. Чудово!

— Так, мені подобається.

— Будинки там дуже гарні й великі — тобі слід одружитися. Його це трохи здивувало.

— Як ви дізналися, що я неодружений?

— Так само, як і ти дізнався, що я незаміжня, — сказала во-на. — Її усмішка стала трохи лукавою, трохи котячою. — На підмізинному пальці порожньо.

— О, — незграбно мовив він і усміхнувся. Він подумав, що навряд чи це була його блискуча усмішка, і відчув, як теплі-шають щоки.

— Два долари, будь ласка.

Він дав їй дві банкноти. Міс Лорц підійшла до маленького столика, на якому стояла старенька, схожа на скелет друкарська машинка, і швидко надрукувала щось на жовтогарячому читаць-кому квитку. Тоді вона принесла його назад до столу видачі, пишним почерком написала внизу своє ім'я і поставила підпис, а тоді підпхнула квиток до Сема.

— Перевір, щоб усе було правильно, будь ласка.

Сем так і зробив.

— Усе правильно. — Він помітив, що її звали Арделія. Гарне ім'я, і доволі незвичайне.

Міс Лорц знову взяла його новий квиток — його перший квиток із часів коледжу, та й тим він користувався коли-неколи — і поклала його під об'єктив камери для мікроплівки поруч із картками, які вона витягла з кишеньок обох книжок.

— Ці книжки можна тримати лише тиждень, бо вони в рубриці «Тематичні довідники». Я сама придумала цю категорію для книжок, що мають такий високий попит.

— Порадники для ораторів-початківців мають високий попит?

— Вони, а ще книжки про те, як полагодити сантехніку, як навчитися простих магічних трюків, довідники з етикету... ти б здивувався, коли б знав, по які книжки приходять люди, коли їм припече. Але я знаю.

— Не маю жодного сумніву.

— Я в цій справі вже дуже, дуже давно, Семе. Тижневий термін продовжувати не можна, тож обов'язково поверни їх до шостого квітня. — Вона підвела голову, і на її очі впало світло. Сем ледь не махнув рукою на побачене, думаючи, що то просто відблиск... але то був не відблиск. Її очі світилися. Рівним, упевненим сяйвом. На якусь мить Семові здалося, що в Арделії Лорц замість обох очей п'ятицентові монети.

— Або що? — спитав він, і його усмішка раптом перестала бути схожою на усмішку — і стала схожою на маску.

— Або доведеться послати до тебе бібліотечного полісмена, — сказала вона.

4

На мить їхні погляди зустрілися, і Сем подумав, що побачив справжню Арделію Лорц і що в цій жінці не було геть нічого від чарівної, милої старої діви-бібліотекарки.

«Ця жінка може бути по-справжньому небезпечною, — подумав він, а тоді трохи знітився і відігнав цю думку. Похмурий

день, а ще, мабуть, напруга від наближення часу промови таки допекли йому. — Вона така ж небезпечна, як консервовані персики... І річ не в хмарах на небі й не в зустрічі з ротаріанцями. Це все через ті кляті плакати».

Сем узяв «Порадника промовця» й «Улюблені вірші американців» під руку, і вони вже майже дісталися до дверей, перш ніж він зрозумів, що міс Лорц проводить його до виходу. Сем непероротно став на місці. Вона здивовано подивилася на нього.

— Можна мені спитати дещо, міс Лорц?

— Аякже, Семе. Я тут саме для цього — відповідати на питання.

— Ідеться про дитячу залу, — сказав він, — і про ті плакати. Деякі з них мене здивували. Майже шокували. — Він боявся, що скидатиметься на баптистського проповідника, якому серед інших журналів на столику парафіянина потрапив на очі номер «Плейбоя», але прозвучало зовсім не так. «Мабуть, тому, — подумав він, — що зараз це не просто усталений вислів. Мене справді шокувало. Без усякого “майже”».

— Плакати? — спитала вона, насуплюючись, а тоді її чоло розгладилося. Вона засміялася — А! Ти, певно, кажеш про бібліотечного полісмена... і, звісно, Простака Саймона.

— Простака Саймона?

— Ну, з того плаката, на якому написано «НІКОЛИ НЕ СІДАЙТЕ В МАШИНУ ДО НЕЗНАЙОМЦІВ!». Так діти кличуть хлопчика, що там намальований. Того, що кричить. Вони кличуть його «Простаком Саймоном» — мабуть, зневажають його за те, що він учинив таку нерозумну річ. Мені здається, це дуже здорова реакція, чи не так?

— Він не кричить, — повільно мовив Сем. — Він *верещить*. Вона знизала плечима.

— Кричить, верещить — яка різниця? Ми тут не чуємо ані того, ані іншого. Діти дуже хороші — дуже шанобливі.

— Ще б пак, — сказав Сем. Тепер вони вже вийшли до передпокою, і він глянув на напис на підставці, той, що не просто повідомляв:

чи:

ДОТРИМУЙТЕСЯ, БУДЬ ЛАСКА, ТИШІ

а містив один незаперечний наказ:

ТИХО!

— Крім того — усе ж залежить від тлумачення, чи не так?

— Мабуть, що так, — погодився Сем. Йому здавалося, що його заманюють — і дуже вміло — у таке місце, де в нього не буде моральної опори під ногами, і поле діалектичного бою знову залишиться за Арделією Лорц. Він гадав, що для неї це далеко не первина, і через це затався. — Але мені ті плакати здалися дещо надмірними.

— Невже? — ввічливо спитала вона. Тепер вони вже стояли назовні коло дверей.

— Так. Страшними. — Він наважився і сказав так, як думав. — Недоречними для місця, куди приходять малі діти.

Семові здалося, що його слова не прозвучали тирадою обуреного фарисея чи святенника, і це його втішило.

Вона усміхалася, і та усмішка дратувала його.

— Ти не перший, хто висловив таку думку, Семе. Бездітні дорослі нечасто заходять до дитячої зали, але іноді вони туди таки потрапляють — дядьки, тітоньки, кавалери матерів-одиначок, яким довелося забирати дитину... або ті, котрі шукають мене, Семе, як оце ти.

«Люди, яким припекло, — казали їй холодні сіро-блакитні очі. — Ті, що прийшли по допомогу, а щойно отримали її, починають критикувати те, як ведуться справи в Громадській бібліотеці Джанкшн-Сіті. Те, як я веду справи в Громадській бібліотеці Джанкшн-Сіті».

— Вам, певно, здається, що я дарма пхаю свого п'ятака, — миролюбно додав Сем. Він почувався геть не миролюбно —

насправді він раптом утратив усю миролюбність, — але це була ще одна професійна звичка, якою Сем зараз прикрився, ніби плащем.

— Анітрохи. Просто мені здається, що ти не розумієш. Минулого літа, Семе, у нас було опитування — це частина щорічної програми літнього читання. Ми називаємо її «Читальною гарячкою Джанкшн-Сіті», і кожна дитина отримує один голос за кожен прочитану книжку. Це одна зі стратегій заохочення дітей до читання, які ми розробили за багато років. Як ти розумієш, це один із наших найважливіших обов'язків.

«Ми знаємо, що робимо, — повідомив йому її незмигний погляд. — І я тобі дуже ввічливо на це натякаю. Особливо зважаючи на те, що ти, котрий уперше в житті переступив цей поріг, почав поливати все навколо зауваженнями, ледве встромивши сюди голову».

Сем відчув непевність і слабкість свого становища. Діалектичне поле бою ще не залишилося за цією Лорц — принаймні не повністю, — але Сем визнав факт свого відступу.

— Згідно з результатами опитування, минулого літа найпопулярнішим фільмом серед дітей став «Кошмар на вулиці В'язів 5». Їхня улюблена музична група зветься «Ганз-н-роузес» — вони випередили когось на ім'я Оззі Озборн, котрий, як я зрозуміла, здобув собі репутацію, відкушуючи на концертах голови живим тваринам. Їхнім улюбленим романом стала «Пісня Лебедя», недавно видана в м'якій обкладинці. Це роман жахів, який написав Роберт Маккамон. Ми не можемо її настанчити, Семе. Кожен новий примірник вони за кілька тижнів зачитують до дірок. Один примірник ми віддали загорнути у «Вайнабайнд»¹, але його, звісно, вкрали. Хтось із поганих дітей. — Її губи стислися в тоненьку лінію. — Другим за популярністю виявився роман

¹ Технологія зміцнення обгортки м'яких книжок для продовження терміну користування ними, що пропонувалася бібліотекам як дешевша альтернатива купівлі тих самих книжок у твердій палітурці.

жахів про інцест і вбивство дитини під назвою «Квіти на горішці»¹. До того ця книжка була переможцем п'ять років поспіль. Дехто з дітей навіть голосував за «Пейтон-Плейс»²! — Вона суворо подивилася на Сема. — Особисто я не бачила жодного з «Кошмару на вулиці В'язів». Я ніколи не чула записів Оззі Озборна і не маю до того найменшої охоти, як і до читання романів Роберта Маккамона, Стівена Кінга чи В.К. Ендрюс. Ти розумієш, для чого я це розповідаю, Семе?

— Здається, розумію. Ви кажете, що було б нечесно... — він пошукав потрібного слова і знайшов його — узурпувати смаки дітей.

Вона осяйно усміхнулася — крім очей, що знову, здавалося, поступилися місцем монетам.

— Почасти так, але це не все. Плакати в дитячій залі — як милі, несуперечливі, так і ті, що збентежили тебе — надійшли від Асоціації бібліотек Айови. АБА є членом Асоціації бібліотек Середнього Заходу, а та, своєю чергою, — членом Національної асоціації бібліотек, що переважно отримує фінансування з податків. Від простого громадянина — тобто від мене. І від тебе.

Сем переступав з ноги на ногу. Він не хотів слухати лекцію на тему «Як бібліотеки працюють на вас» увесь полудень, але ж він сам напросився. Певно, що сам. Єдине, у чому він тепер абсолютно не сумнівався, було те, що Арделія Лорц подобається йому чимдалі менше.

— Асоціація бібліотек Айови щомісяця надсилає каталог із репродукціями сорока чи навіть більше плакатів, — безжалісно провадила далі міс Лорц. — Ми можемо безкоштовно обрати п'ять із них; додаткові коштують по три долари кожен. Бачу,

¹ Роман американської письменниці Кліо Вірджинії Ендрюс (1923—1986), більш відомої як В.К. Ендрюс, про чотирьох дітей, яких кілька років тримають замкнутими на горішці.

² Бестселер 1956 р. американської авторки Грейс Метеліес (1924—1964), що викликав суперечливі відгуки читачів. Роман порушує теми лицемірства, соціальної нерівності й класової дискримінації в маленькому містечку, серед іншого описуючи інцест, аборт, позашлюбні стосунки, хіть і вбивство.

Семе, що тобі вже набридло, але ти заслуговуєш на пояснення, і ми вже нарешті дісталися до самої суті.

— Мені? Мені не набридло, — нетерпляче сказав Сем.

Вона усміхнулася, показавши такі рівні зуби, які просто не могли не бути вставними.

— У нас є Комітет дитячої зали, — продовжила вона. — Хто до нього входить? Діти, хто ж іще! Дев'ятеро. Четверо з них навчаються в старших класах, троє — в середніх і двоє — у початкових. Щоб потрапити до Комітету, треба мати в школі середню оцінку, не нижчу за «добре». Вони вибирають частину книжок, які ми замовляємо, вони вибирали столи й шпалери, коли минулої осені в нас був ремонт... і, звичайно ж, вони вибирають плакати. Це, як сказав один із молодших членів Комітету, — «найвесельша частина». *Тепер* ти розумієш?

— Так, — сказав Сем. — Це діти вибрали Червону Шапочку, Простака Саймона і бібліотечного полісмена. Вони їм подобаються, бо вони страшні.

— Правильно! — Її усмішка засяяла знову.

Раптом він відчув, що йому вже задосить. Щось не так було з бібліотекою. Не з плакатами, не з бібліотекаркою, а із самою бібліотекою. Раптом ця бібліотека стала схожою на дратівливу, до нестями дошкульну скалку, що засіла глибоко в сідниці й доводить до нестями. У чому б не була річ... йому вже *досить*.

— Міс Лорц, у вас у дитячій залі є касета з «Кошмаром на вулиці В'язів 5»? Чи вибрані альбоми «Ганз-н-роузес» і Оззі Озборна?

— Семе, йдеться ж не про те, — терпляче почала вона.

— Як щодо «Пейтон-Плейс»? Ви тримаєте примірник у дитячій залі тільки тому, що хтось із дітей її читав?

Він говорив це і думав: «Невже БОДАЙ ХТОСЬ іще й досі читає ту старовину?»

— Ні, — сказала вона, і Сем побачив, як на її щоках з'являється гнівний рум'янець. Ця жінка не звикла, щоб її погляди піддавали сумніву. — Але в нас є книжки про незаконне проникнення до будинку, жорстокість батьків і пограбування. Я, звісно, маю на увазі «Золотоволоску і трьох ведмедів», «Гензеля і Гретель»

і «Джека й бобове стебло». Мені здавалося, що така людина, як ти, Сем, виявить більше розуміння.

«Людина, якій ти допомогла, коли їй припекло, хотіла сказати ти, — подумав Сем, — але якого дідька, пані, — хіба вам не за це платять?»

Тоді він опанував себе. Він не знав точно, що вона мала на увазі під «такою людиною, як він», і не був певен, що *хотів* дізнатися, але розумів, що ця розмова ще трохи й зійде з пристойних рейок — і стане сваркою. Він прийшов сюди, щоб знайти засіб для зволоження своєї сухої промови, а не для того, щоб гризтися з головною бібліотекаркою через дитячу залу.

— Перепрошую, якщо чимось образив вас, — вибачився Сем. — Мені насправді час іти.

— Так, — сказала вона. — Здається, що час. — «Вибачення не прийняті, — передали її очі. — Жодною мірою не прийняті».

— Гадаю, — мовив він, — що я трохи знервований через свій ораторський дебют. І не спав до пізньої ночі, бо працював над ним. — Він усміхнувся доброзичливою усмішкою Сема Піблза і підхопив дипломата.

Вона відтанула — трішки, — але її очі й досі наче гарчали на Сема.

— Це зрозуміло. Ми тут для того, щоб допомагати людям, і, звичайно, ми завжди раді вислухати конструктивну критику від платників податків. — Вона легесенько виділила слово «конструктивну», щоб, як він подумав, дати йому зрозуміти, що його зауваження могли бути якими завгодно, але не конструктивними.

Тепер, коли Сем усе вирішив, він відчув потяг — майже потребу — залагодити й решту проблем, розрівняти все, як покривало на добре застеленому ліжку. Це теж було частиною його ділових звичок, як він гадав... або частиною ділового захисного забарвлення. Семові спало на думку, досить-таки дивну, що йому слід сьогодні ввечері конче розповісти про зустріч із Арделією Лорц. Ця зустріч краще описувала дух і засади того, як провадяться справи в маленькому містечку, аніж уся його наготована промова. Не все в цій історії звучатиме приємно, але сухо точно

не буде. І в ній лунатиме те, що так рідко чуто в Ротаріанському клубі щоп'ятниці під час промови — непомильний дзвін правди.

— Що ж, ми трохи погризлися якусь хвилинку, — почув він свої слова, а тоді побачив свою простягнуту вперед руку. — Здається, я зайшов далі, ніж мені слід було. Сподіваюся, що не завдав образи.

Вона торкнулася його руки. Короткий, символічний жест. Прохолодна, гладка шкіра. Якась неприємна. Наче він потиснув підставку для парасольок.

— Анітрохи, — сказала вона, але її очі й далі співали геть іншої.

— Тоді... я, певно, піду.

— Так. Пам'ятай — один тиждень, Сем. — Вона підняла пальця. Вказала добре доглянутим нігтем на книжки в його руках. І всміхнулася. Сем побачив у цій усмішці щось неймовірно бентежне, але хоч убий не міг сказати, що саме. — Мені не хотілося б спускати на тебе бібліотечного полісмена.

— Ні, — погодився Сем. — Мені теж би цього не хотілося.

— Звісно, — сказала Арделія Лорц, і досі всміхаючись. — Навряд чи тобі хотілося б.

5

Коли він пройшов половину стежки, обличчя малого, що верещав (*Простак Саймон, діти називають його Простакон Саймоном, мені здається, це дуже природна реакція, чи не так*),

знову постало перед його очима, а з ним з'явилася й думка — така проста і розважлива, що він зупинився на місці. Думка була така: якби діти мали змогу вибрати такий плакат, вони, мабуть, так і вчинили б... але як могло статися, щоб Асоціація бібліотек Айови, Середнього Заходу чи всієї країни взагалі запропонувала їх дітям на вибір?

Сем Піблз подумав про долоні, що благально притислися до холодного, непроникного скла, подумав про викривлений від вереску й розпачу рот, і зненацька йому стало дуже важко в це повірити. Повірити в це було *неможливо*.

І «Пейтон-Плейс». Як щодо цього? Як він здогадувався, більшість *дорослих*, що відвідували бібліотеку, вже забули про цю книжку. Невже він справді повірив, що хтось із їхніх дітей — тих, котрі ще мали ходити до дитячої зали — справді викопав цю старовину?

У це я теж не вірю.

У нього не було жодного бажання отримати другу порцію гніву Арделії Лорц — йому вистачило й першої, і він підозрював, що її регулятор гучності ще й близько не був накручений на повну потужність, — але ці думки мали досить ваги, щоб змусити його обернутися.

Вона зникла.

Двері бібліотеки — вертикальний ротевий отвір насупленого гранітного обличчя — стояли зачинені.

Сем постояв на сходах ще хвилю, а тоді поспішив до місця, де припаркував машину.

РОЗДІЛ 3

СЕМОВА ПРОМОВА

1

Промова мала приголомшливий успіх.

Сем почав із власної редакції двох жартів із розділу «Ламаємо кригу» з «Порадника промовця» — один був про фермера, що виграв у лотерею, але мав намір і далі опікуватися господарством, поки воно не зжере увесь виграш, а другий — про продаж заморожених обідів ескімосам. Він вставив ще й третій (насправді доволі примітивний) у середину промови. Крім того, Сем знайшов іще один доволі непоганий анекдот у розділі «Підсікаємо» і почав уже вписувати його олівцем до промови, коли згадав Арделію Лорц і «Улюблені вірші американців». «Можна очікувати, що твої слухачі запам'ятають добре дібраного вірша, навіть якщо й забудуть усе інше», — сказала тоді вона, і Сем знайшов хорошого короткого вірша в розділі «Натхнення», як вона й казала.

Він подивився на звернуті до трибуни обличчя товаришів-ротаріанців і сказав:

— Я намагався розповісти вам про кілька причин, чому я живу й працюю в такому невеликому місті, як Джанкшн-Сіті, і сподіваюся, що в них є якийсь здоровий глузд. Бо коли ні, то я в чималій халепі.

Публіка сприйняла ці слова доброзичливим сміхом (а ще слабким мішаним духом скотчу й бурбону).

Сем рясно пітнів, але почувався доволі непогано. Це дало йому підстави повірити, що у цій справі в нього все вийде на добре. Мікрофон вискнув лише раз, ніхто не вийшов із зали, ніхто не кидався їжею, і лише кілька разів хтось легенько свиснув — і то доволі доброзичливо.

— Гадаю, поет на ім'я Спенсер Майкл Фрі підсумував те, що я намагався сказати, набагато краще, ніж я коли-небудь зміг би зробити сам. Розумієте, майже все, що ми з вами продаємо в маленькому місті, можна купити дешевше в торгових центрах і супермаркетах у великих містах. Такі місця хизуються тим, що в них можна придбати всі товари й послуги, що вам будь-коли знадобляться, а на додачу там ще й паркування безкоштовне. І я думаю, що все це майже правда. Але заклади в маленьких містах усе одно мають дещо таке, чого в супермаркетах і торгових центрах не знайдеш, і саме про це говорить містер Фрі у своєму вірші. Вірш цей не дуже великий, але говорить він чимало. Ось він.

Нічого на світі нема важливіш
За дружній дотик руки.
Він душу людську зігріє певніш,
Ніж вогнище й повні чарки.
Бо вогнище згасне, як ранок прийде,
І чарка колись спорожніє.
Але дотик руки і голосу звук
Завжди нам серце зігріють.

Сем підвів очі від аркуша і вдруге за день здивувався, що сказав точнісінько те, що мав на думці. Раптом він відчув, що його

серце наповнюється щастям і простою вдячністю. Йому було приємно дізнатися, що в нього ще й досі є серце, що рутинна сірих днів не засушила його, але ще приємніше було переконатися, що воно й досі здатне промовляти його вустами.

— Ми, ділові люди в маленькому місті, якраз і пропонуємо цей дружній дотик. З одного боку, це небагато... але з іншого — це все на світі. Я точно знаю, що саме це мене тут і тримає. Я хочу побажати Дивовижному Джо, який мав сьогодні виступати, якнайскорішого одужання; ще хочу подякувати Крейґові Джонсу за те, що попросив мене підмінити Джо; і, нарешті, я хочу подякувати вам усім за те, що так терпляче слухали цей нуднуватий виступ. Отож... дякую вам.

Оплески залунали ще до того, як Сем закінчив останнє речення; вони наростали, коли він збирав ті кілька аркушів тексту, які надрукувала Наомі і які він виправляв після обіду; коли він, здивований реакцією публіки, сів на своє місце, оплески наростили до крещендо.

«Ну, це через пійло, — сказав Сем собі. — Вони аплодували б тобі, навіть якби ти розповів, що кинув палити після того, коли повірив в Ісуса на презентації посуду».

Тоді всі почали зводитися на ноги, а Сем подумав, що, певно, говорив надто довго і їм закортіло розім'ятися. Але вони й далі плескали долонями, а ще Сем побачив, як метелєє до нього руками Крейґ Джонс. За мить Сем зрозумів: Крейґ хотів, щоб Сем підвівся і вклонився публіці.

Він покрутив пальцем біля скроні: «Та ти сказився!»

Крейґ виразно похитав головою і почав так енергійно махати руками, що став схожим на проповідника, коли той заохочує вірян співати голосніше.

Тож Сем підвівся і здивувався, коли виявилось, що вони справді *вітали* його.

Трохи згодом на подіум вийшов Крейґ. Оплески стихли аж тоді, коли Крейґ постукав по мікрофону, видобувши такий звук, ніби велетенський кулак, обмотаний ватою, постукав по домовині.

— Гадаю, всі зі мною погодяться, — розпочав він, — що Семова промова з надлишком перекрыла вартість тієї гумової курки, яку ми щойно з'їли.

Це викликало ще один вибух щирих оплесків.

Крейг розвернувся до Сема й сказав:

— Якби я знав, що ти на *таке* здатен, Семмі, то зразу просив би виступити саме тебе!

Залунала ще одна хвиля оплесків і свисту. Перш ніж вона стихла, Крейг Джонс ухопив Сема за руку і почав рвучко нею трусити.

— Це було прекрасно! — вигукнув Крейг. — Звідки ти її переписав, Семе?

— Я не переписував, — сказав Сем. Його щоки палахкотіли. Він хоч і випив лише один джин із тоніком, але почувався трохи захмеленим. — Це моя промова. Я взяв кілька книжок у бібліотеці, і вони мені допомогли.

Інші ротаріанці вже юрмилися навколо; Семову руку тиснули знову і знову. Він почувався, як водяна колонка в центрі міста під час літньої посухи.

— Чудово! — прокричав хтось йому на вухо. Сем обернувся на звук і побачив, що голос належав Френкові Стівенсу, що заміняв промовця від профспілки шоферів вантажівок, коли тому висунули звинувачення в шахрайстві. — Нам треба було все записати, ми могли б продати запис клятим джейсійцям¹! Чудова промова, Семе, хай мене грім поб'є!

— Тобі треба скрізь із нею виступати! — запропонував Руді Перлмен. Його кругле обличчя почервоніло й спітніло. — Я, трясця, ледь не заплакав! Богом клянуся! Де ти знайшов того вірша?

— У бібліотеці, — пояснив Сем. Він і досі був ошелешений... але полегкість від того, що йому справді все вдалося, вже

¹ Джейсійці (англ. JayCeers) — члени Американської асоціації молоді (англ. U. S. Junior Chamber) — некомерційної організації для людей віком від 18 до 40 років, діяльність якої спрямована на особистий і професійний розвиток своїх членів через тренінги з покращення навичок лідерства, управління тощо і виконання громадських робіт.

помалу витіснялася якимось обережним задоволенням. Він подумав, що винен Наомі премію. — Книжка називалася...

Але перш ніж він устиг сказати Руді, як називалася книжка, Брюс Енгалс ухопив його за лікоть і повів до бару.

— Чорт, це найкраща промова, що я чув у цьому недолугому клубі за два роки! — вигукував Брюс. — А то й за п'ять! Кому він потрібен, той бісів акробат? Дозволь пригостити тебе скляночкою, Сем. Дідько, дозволь пригостити тебе двома!

2

Перш ніж Сем зміг утекти, він вихилив загалом шість склянок, усі безкоштовно, і завершив тріумфальний вечір тим, що його вивернуло на власний килимок під дверима невдовзі після того, як Крейг Джонс висадив його перед будинком на Келтон-авеню. Коли його шлунок зафонтанував, Сем саме намагався встромити ключ у замок — це було нелегко, бо здавалося, що замків три, а ключів чотири, — тож часу на те, щоб донести все хоча б до куців збоку від ганку, не було. Тому коли йому нарешті вдалося відчинити двері, він просто взяв килимок (обережно тримаючи за краї, щоб рідина трималася посередині) і викинув його під куці.

Сем заварив кави, щоб заспокоїти шлунок, але, поки пив її, його двічі переривав телефон. Знову вітання. Другий дзвінок був від Елмера Бескіна, якого навіть не було на зустрічі. Сем почувався, ніби Джуді Гарленд у фільмі «Зірка народилася», але тішитися цим відчуттям було важко, бо шлунок і досі ніяк не міг вийти на тверду землю, а голова почала мститися за зловживання.

Сем увімкнув автовідповідач у вітальні, щоб відмежуватися від подальших дзвінків, тоді пішов нагору до спальні, вимкнув телефон біля ліжка, випив дві таблетки аспірину, роздягнувся і ліг.

Свідомість швидко почала блякнути — він утомився й налігався, — але, перш ніж сон його зморив, Сем устиг подумати: «Я завдячую більшою частиною успіху Наомі... і тій неприємній жінці з бібліотеки. Хорст. Борщ. Чи як її звать. Можливо, я винен премію і їй».

Він чув, як телефон унизу задзеленчав, а тоді до роботи взявся автовідповідач.

«Молодець, — сонно подумав Сем. — Роби свою справу — врешті-решт, чи не за це я тобі плачу?»

Тоді він пірнув у п'ятьму і не бачив нічого, крім неї, аж до десятої ранку суботи.

3

Сем повернувся у світ живих із млістю в шлунку й легким болем у голові, але могло бути й гірше. Йому було шкода килимка, проте він був радий, що позбувся частини пійла до того, як воно встигло роздути його голову ще більше. Він десять хвилин стояв у душі, лише символічно виконуючи необхідні процедури, а тоді обтерся і пішов униз із рушником на голові. На автовідповідачеві блимав червоний вогник. Коли Сем натиснув кнопку «ПРОСЛУХАТИ ПОВІДОМЛЕННЯ», плівка перемоталася назад лише трохи; вочевидь, дзвінок, що він його чув перед сном, був останнім.

Бі-і-іп!

— Привіт, Семе. — Сем саме знімав рушника, але застиг і насупився. Голос був жіночий, і він його знав. Чий він? — Я чула, що твоя промова мала неабиякий успіх. Я так рада за тебе.

То була Лорц, жінка з бібліотеки.

«Звідки в неї мій номер?» Але, звісно, на те й телефонна книга... а ще він сам написав його на бібліотечній картці, було таке? Було. Без жодної причини, яку він міг би назвати, його спиною пробіг угору короткий дроз.

— Не забудь повернути книжки до шостого квітня, — продовжувала вона, а тоді додала пустотливо: — Пам'ятай про бібліотечного полісмена.

Слушавка клацнула, і зв'язок урвався. На автовідповідачеві Сема загорівся вогник «УСІ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРОСЛУХАНІ».

— Ох і паскудної ж ви вдачі, стерво, чи не так, пані? — сказав Сем порожньому будинку, а тоді подався на кухню підсмажити собі тостів.

4

Коли Наомі прийшла до нього в п'ятницю о десятій, через тиждень після тріумфального ораторського дебюту, Сем простягнув їй вузького білого конверта, на якому написав її ім'я.

— Що це? — підозріливо спитала Наомі, знімаючи накидку. Надворі лив понурий ранньовесняний дощ.

— Розкрий і побачиш.

Вона так і зробила. Там була вітальна картка з подякою. Посередині картки розмістився портрет Ендрю Джексона.

— Двадцять доларів! — Вона подивилася на нього як ніколи недовіриливо. — За що це?

— За те, що врятувала мою школу, коли послала до бібліотеки, — сказав Сем. — Промова вийшла дуже хорошою. Гадаю, що не збрешу, коли скажу, що я виступив, як справжня зірка. Я б поклав до конверта п'ятдесят, якби не думав, що ти їх можеш не взяти.

Тепер вона зрозуміла. Було видно, що їй приємно, але вона все одно спробувала повернути гроші.

— Я рада, що тобі вдалося, Семе, але я не можу...

— Можеш-можеш, — сказав він, — і не тільки можеш, але й візьмеш. Ти ж прийняла б від мене свій відсоток, якби працювала моїм агентом, чи не так?

— Але ж я не працюю. Я ніколи не вміла нічого продавати. Навіть коли я була в скаутах, мама була єдиною, хто купував у мене печиво.

— Наомі. Мила моя дівчино. Ні, не треба нервувати й шукати очима двері. Я не маю наміру підбивати до тебе клинці. Ми пройшли все це ще два роки тому.

— Атож, *пройшли*, — погодилася Наомі, але все одно мала схвильований вигляд і перевірила, чи не перегороджений шлях до дверей, на випадок, якщо треба буде відступати.

— Ти розумієш, що я продав два будинки й виписав страхових полісів майже на двісті тисяч доларів із того дня, як виступив із тією клятою промовою? Звісно, більшість полісів були груповими, з високими виплатами й невеликим відсотком

комісійних, але все одно їх вистачить на нову машину. Якщо ти не візьмеш цю двадцятку, я почуватимуся лайном.

— Семе, *будь ласка!* — мовила вона шоковано. Наомі була вірною баптисткою. Вони з матір'ю ходили до маленької церкви в Провербії, що була майже така ж хирява, як і будинок, у якому вони жили. Він знав це, бо одного разу там побував. Але Семові було приємно бачити, що вона виглядає втішеною... і трохи більш розслабленою.

Улітку 1988 року Сем двічі ходив з Наомі на побачення. На другому побаченні він підсипався до неї. Зробив це настільки обережно, наскільки можна було, щоб Наомі зрозуміла, що він пропонував, але... Одначе хай там як обережно Сем підсипався, зиску з того він не отримав; виявилось, що в Наомі такий міцний шлагбаум, що їй можна було з ним служити в прикордонниках. Вона пояснила, причина не в тому, що він їй не подобається; просто вона вирішила, що вони ніколи не зможуть бути вдвох «у цьому сенсі». Спантичений Сем спитав, чому ні. Наомі лише похитала головою. «Деякі речі важко пояснити, Семе, але від цього вони не стають менш вагомими. У нас ніколи не вийшло б. Повір мені, просто не вийшло б». І то було все, чого він зміг від неї добитися.

— Вибач за слово на «л», Наомі, — виправився Сем. Він говорив покірливо, хоч і трохи сумнівався, що Наомі бодай наполовину така пуританка, якою хоче здаватися. — Я хотів сказати, що, коли ти не візьмеш цю двадцятку, я почуватимуся якою.

Вона поклала банкноту до сумочки, а тоді спробувала глянути на нього поважно і суворо. Їй це майже вдалося... але кутики її губ легенько сіпнулися.

— Отак. Задоволений?

— Усім, крім того, що не поклав п'ятдесят, — мовив він. — Ти б узяла п'ятдесят, Омс?

— Ні, — відказала вона. — І не клич мене «Омс». Ти знаєш, що я цього не люблю.

— Вибач.

— Вибачення прийнято. Змінімо тему.

— Гарзд, — погодився Сем.

— Я чула, як кілька людей хвалили твою промову. Крейг Джонс як почав про неї розводитися, так і досі не може спитися. Ти справді думаєш, що твої справи пожвавилися саме через неї?

— Та це ясно, як хольє... — почав Сем, але вчасно схаменувся. — Так. Думаю. Іноді таке буває. Це смішно, але так і є. Графік продажів на цьому тижні рвонув угору. Звісно, він скоро впаде, але, можливо, не до початкового рівня. Якщо новим клієнтам сподобається, як я веду справи — а мені хочеться думати, що сподобається, — то я все одно матиму приріст.

Сем відкинувся назад на стільці, заклав руки за потилицю і замислено подивився на стелю.

— Коли Крейг Джонс подзвонив мені й примусив погодитися на виступ, я був готовий застрелити його. Я не жартую, Наомі.

— Так, — сказала вона. — Ти був схожий на людину, що ви-качалася в отруйному плющі.

— Справді? — Він засміявся. — Ну, гадаю, що так. Аж сміх розбирає, коли думаєш, чого тільки не трапляється завдяки сліпому щастю. Іноді аж замислюєшся: якщо Бог існує, то чи міцно Він затягнув усі гвинти в механізмі, перш ніж його запустити?

Сем гадав, що Наомі висварить його за нешанобливість (і це було б не вперше), але того дня вона не сприйняла його гри. Натомість Наомі сказала:

— Якщо книжки з бібліотеки справді тебе виручили, тобі пощастило більше, ніж ти думаєш. Зазвичай у п'ятницю вона зачинена аж до п'ятої. Я хотіла сказати тобі про це, але забула.

— Он як?

— Ти, певно, застав містера Прайса, коли він надолужував якусь паперову роботу чи щось таке.

— Прайса? — спитав Сем. — Ти хотіла сказати: містера Пекгема? Прибиральника, що читає газети?

Наомі похитала головою.

— Єдиний Пекгем, про якого я чула, був старий Едді Пекгем, а він помер багато років тому. Я говорю про містера Прайса. *Бібліотекаря*. — Вона дивилася на Сема так, наче він був най-

тупішою людиною на світі... або принаймні в Джанкшн-Сіті, штат Айова. — Такий високий? Худий? Десять під п'ятдесят?

— Ні, — сказав Сем. — Я зустрів пані на прізвище Лорц. Низенька, пухкенька, десять такого віку, коли в жінок починає формуватися прихильність до яскраво-зеленого одягу з поліестеру.

На обличчі Наомі відбилася дивна суміш виразів — за несподіванкою промайнула підозра; за підозрою з'явився один із різновидів трохи обуреного подиву. Така послідовність виразів майже завжди вказує на те саме: хтось відчуває, як його нахабно і рвучко піднімають на глум. За звичайних обставин Сем міг би зацікавитися цим, але він увесь тиждень працював на виїзді, тому в нього самого накопичилася купа папірців, що вимагали уваги. Подумки він уже зважував, за які з них краще взятися насамперед.

— Он воно *що*, — мовила Наомі й засміялася. — Кажеш, міс Лорц? Ото вже, певно, було весело.

— Доволі специфічна пані, це точно, — сказав Сем.

— Ще й яка, — погодилася Наомі. — Відверто кажучи, вона абсолютно...

Якби вона договорила те, що збиралася сказати, то, певно, добряче здивувала б Сема Піблза, але випадок — як він сам щойно зазначив — відіграє незбагненно важливу роль у людських стосунках, і в ту мить саме випадок і втрутився.

Задзеленчав телефон.

То був Берт Айверсон, духовний лідер невеликого юридичного племені Джанкшн-Сіті. Він хотів обговорити неймовірно велику страхову угоду — побудова нового медичного центру, групове страхування робітників, проект ще на етапі планування, але сам знаєш, які гроші там крутяться, Семе, — і коли Сем урешті повернувся до Наомі, думка про міс Лорц цілковито вилетіла йому з голови. Він чудово знав, які там могли крутитися гроші; ця угода справді могла посадити його за кермо «мерседеса». Він тепер і думати не хотів, скільки ще вдалих угод йому запропонують саме завдяки тій недоладній промові.

Наомі *справді* подумала, що він узяв її на кпини; вона чудово знала, хто така Арделія Лорц, і думала, що Семові це теж відомо.

Врешті-решт, ця жінка була в центрі найпаскуднішої події, що траплялася в Джанкшн-Сіті за останні двадцять років... а може, й із часів Другої світової, коли синок Могінсів повернувся з Тихого океану без кількох клепок у голові й порішив усю свою родину, після чого приставив свого військового пістолета до правого вуха і подбав про себе самого. Айра Могінс зробив це до народження Наомі; їй не спало на думку, що *l'affaire Ardelia*¹ сталася задовго до того, як Сем перебрався до Джанкшн-Сіті.

В усякому разі вона відіграла всі думки про це і зосередилася на виборі вечері, вагаючись між замороженою лазаньєю «Стауфер» і чимось менш калорійним від «Лін Кузин», поки Сем не поклав слухавку. Тоді він заходився один за одним диктувати їй листи аж до дванадцятої, а потім спитав, чи не приєднається вона до нього за обідом у «Маккени». Наомі відхилила запрошення, сказавши, що повинна повернутися до матері, яка за зиму дуже подалася. Про Арделію Лорц більше не згадували.

Того дня.

РОЗДІЛ 4

ЗАГУБЛЕНІ КНИЖКИ

1

У будні Сем майже не снідав — йому вистачало склянки апельсинового соку і кексу з вівсяними висівками, — але в суботу вранці (принаймні в такі суботи, коли йому не доводилося боротися з ротаріанським похміллям) він любив полежати трохи довше, прогулятися до «Маккени» на площі й повільно посмакувати стейк із яечнею, по-справжньому *читаючи* газету замість того, щоб бігати очима по заголовках між зустрічами з клієнтами.

¹ Справа Арделії (*фр.*).

Наступного ранку, сьомого квітня, він так і зробив. Учорашній дощ давно вщух, і блідо-блакитне, незаплямоване небо — втілений образ ранньої весни — змінило собою хмари. Після сніданку Сем пішов додому кружним шляхом, зупиняючись подивитися, чиї тюльпани й крокуси росли як і годиться, а чиї трохи затримувалися. Він повернувся додому десять хвилин на одинадцятку.

На автовідповідачі горів вогник «ПРОСЛУХАТИ ПОВІДОМЛЕННЯ». Він натиснув кнопку, витяг цигарку й запалив сірника.

— Добридень, Семе. — Не впізнати м'який голос Арделії Лорц було абсолютно неможливо. Сірник застиг за шість дюймів від Семової цигарки. — Ти дуже мене розчарував. Ти затримав книжки.

— От лайно! — вигукнув Сем.

Його щось муляло цілий тиждень, як муляє потрібне слово, що крутиться на язичі, але не дається. Книжки. Трикляті книжки. Ця жінка, безперечно, тепер вважатиме його точнісінько таким філістером, яким вона й хотіла його бачити — з його безпричинними претензіями щодо того, які плакати повинні висіти в дитячій залі, а які — не повинні. Єдине питання тепер було в тому, чи відшмагала вона його докорами через автовідповідач, а чи приберігає їх до тієї миті, як зустрине особисто.

Він помахав сірником і кинув його в попільничку коло телефону.

— Здається, я пояснювала тобі, — продовжувала вона м'яким і підкреслено резонним голосом, — що «Порадник промовця» й «Улюблені вірші американців» стоять у нас серед «Тематичних довідників» і їх не можна тримати довше одного тижня. Я очікувала від тебе кращої поведінки, Семе. Я справді надіялася на тебе.

Сем обурено зрозумів, що стоїть у власному будинку з незапаленою цигаркою в роті, а його шиєю біжить до щік рум'янець провини. Його ще раз узяти за шкірку й кинути в четвертий клас — цього разу він стояв обличчям до кутка, а на його голові міцно сидів гострий ковпак із написом «бевзь».

Арделія Лорц вела далі, ніби роблячи величезну послугу:

— Однак я вирішила продовжити термін для тебе; мусиш повернути книжки в понеділок до обіду. Будь ласка, не примушуй

мене вдаватися до прикрих заходів. — Настала пауза. — Пам'ятай про бібліотечного полісмена, Семе.

— Тобі ще самій це не набридло, Арделіє, крихітко? — пробурмотів Сем, але його не почув навіть її записаний голос. Вона згадала про бібліотечного полісмена і поклала слухавку, після чого автовідповідач тихенько вимкнувся.

2

Сем прикуриив від іншого сірника. Він ще видихав першу затяжку, коли йому на думку спав план подальших дій. Можливо, той план був трохи боягузливий, але він закрити би всі порахунки з міс Лорц. У цьому плані Сем убачав якусь сувору справедливість.

Він дав Наомі винагороду за її допомогу, і він зробить те саме для Арделії. Сем сів за стіл у кабінеті, за яким складав свою славетну промову, і підтягнув до себе блокнот. Під заголовком («Зі столу СЕМЮЕЛЯ ПІБЛЗА») він нашкрябав записку:

Шановна міс Лорц,
прошу пробачення за те, що повертаю ваші книжки запізно. Ці вибачення щирі, адже книжки неабияк допомогли мені готувати промову. Будь ласка, прийміть ці гроші на сплату штрафу за затримку книжок. Також прошу залишити собі решту на знак моєї вдячності.

Щиро ваш
Сем Піблз

Сем перечитав записку, поки намацував скріпку в шухляді столу. Він подумав, чи не замінити «...ваші книжки» на «...бібліотечні книжки», але вирішив залишити все як є. Арделія Лорц видалася йому жінкою, що сповідувала філософію *l'état c'est moi*¹, навіть коли *l'état* у цьому разі означала лише місцеву бібліотеку.

¹ «Держава — це я» (фр.) — вислів, що приписують французькому королеві Людовіку XIV, за якого абсолютна монархія у Франції досягла найвищої могутності.

Сем витягнув із гаманця двадцятидоларову банкноту і прикріпив її скріпкою до записки. Він повагався ще хвильку, неспокоїно барабанячи пальцями об край столу.

Вона подумає, що це хабар. Певно, вона образиться і скажено розлютиться.

Можливо, так і станеться, але Семові було байдуже. Він знав, що стояло за ущипливим ранковим дзвіночком цієї Лорц — а може, й за обома ущипливими дзвіночками. Сем надто сильно смикнув за її ланцюг, коли висловився про плакати в дитячій залі, і тепер вона мстилася йому — принаймні намагалася. Але він уже не в четвертому класі, він не метушливий нажаханий малий (у всякому разі вже ні) і не дасть себе залякати ані ворожому напису в передпокої бібліотеки, ані бібліотекарці, що шпетить його, як поганого хлопчиська, за затримані на цілий день книжки.

— До سراки це! — сказав він уголос. — Якщо не захочеш приймати гроші, запхни їх до якогось Фонду захисту бібліотеки чи ще куди.

Сем поклав записку з прикріпленими до неї двадцятьма доларами на стіл. Він не мав жодного наміру вручати її особисто, щоб не дати їй змоги вичитати йому. Сем обмотає книжки гумовою стрічкою, поклавши записку з грошима до однієї з них так, щоб вони визирали. Тоді просто кине все гамузом у скриньку для повернутих книжок. Він прожив у Джанкшн-Сіті шість років, не зустрівши Арделію Лорц жодного разу; якщо пощастить, то проживе ще шість, перш ніж побачить її знову.

Тепер залишалось тільки знайти книжки.

На письмовому столі в кабінеті їх точно не було. Сем пішов до їдальні й подивився на обідньому столі. Зазвичай речі, які треба було комусь повернути, він складав саме на ньому. Там лежали дві відеокасети, готові повернутися до «Відеостанції Брюса», конверт із написом «Для газетяра», дві теки зі страховими полісами... але «Порадника промовця» там не було. Як і «Улюблених віршів американців».

— Лайно, — сказав Сем і почухав голову. — Де, в біса...

Він пішов на кухню. На столі самотньо лежала ранкова газета; він поклав її тут, коли повернувся зі сніданку. Сем механічно кинув її до картонної коробки біля дров'яної печі. Подивився на стійку. На ній лежала тільки обгортка вчорашньої замороженої вечері.

Він повільно пішов нагору, щоб пошукати в кімнатах другого поверху, але вже відчув, як усередині наростає дуже погане передчуття.

3

До третьої години по півдні його погане передчуття стало набагато гіршим. Насправді Сем Піблз кипів од злості. Двічі переривши будинок знизу догори (за другим разом він навіть лазив на горище), він подався до контори, хоч був майже певний того, що приносив книжки додому, коли повертався з роботи в понеділок увечері. Звісно, на роботі Сем нічого не знайшов. Отак він і змарнував чудовий весняний суботній ранок на безплідні пошуки двох бібліотечних книжок, не наблизившись до них ані на крок.

Він і досі думав про її в'їдливий тон — «пам'ятай про бібліотечного полісмена, Семе» — і про те, як би вона зраділа, коли б дізналася, як сильно допекла йому. Якби бібліотечна поліція і справді існувала, Сем не мав сумнівів, що вона радо спустила б її на нього. Що більше він про це думав, то ставав лютіший.

Він повернувся до кабінету. Записка з двадцяткою для Арделії Лорц мовчки дивилася на нього зі столу.

— *Зараза!* — крикнув Сем і ледь не кинувся ще раз обшукувати будинок, коли, врешті, опанував себе і зупинився. Так він нічого не досягне.

Раптом Сем почув голос давно померлої матері. Він був м'який і приємно розважливий. «Коли не можеш чогось відшукати, Семюелю, то біганина не допоможе. Натомість сядь і подумай як слід. Дай відпочити ногам і працею головою».

Ця порада допомагала йому в десять років; він подумав, що, можливо, вона не стала гіршою й тепер, коли йому сорок. Сем сів за стіл, заплющив очі й подумки пішов по слідах клятущих

бібліотечних книжок від тієї миті, коли отримав їх від міс Лорц, до того як... що б там із ними не сталося.

З бібліотеки він поніс їх до контори, зупинившись дорогою біля «Семової піци», де взяв пиріг із пепероні й подвійною порцією грибів, який з'їв за робочим столом, гортаючи «Порадник промовця» в пошуках двох речей: вдалих жартів і способу їх використання. Сем пам'ятав, як обережно намагався не ляпнути бодай краплинкою соусу для піци на книжку — яка іронія, зважаючи на те, що він зараз не міг їх відшукати.

Сем просидів над промовою більшу частину полудня, вставляючи в неї жарти, а тоді переписуючи всю кінцівку, щоб краще приладнати до неї вірша. Коли він пішов додому в п'ятницю далеко після півдня, то взяв із собою готову промову, але не книжки. І в цьому він був упевнений. Крейг Джонс підібрав його, коли настав час їхати на вечерю до Ротаріанського клубу, і Крейг же таки висадив його біля будинку пізніше — якраз вчасно, щоб Сем устиг освятити килимок під дверима.

У суботу зранку він годив своєю незначною, але докучливому похміллю; решту вихідних просто сидів удома, читав, дивився телевізор і — слід визнати — насолоджувався тріумфом. Він і близько не підходив до контори впродовж вихідних. Цього Сем був певен.

«Гаразд, — подумав він. — Тепер важча частина. Зосередься». Але, як виявилось, сильно напружуватися йому не довелося.

У понеділок Сем вийшов із контори за чверть до п'ятої, а тоді саме задзвонив телефон і він змушений був повернутися. То був Стю Янгмен, що просив його виписати чималий поліс на будинок. З цього дзвінка почалася злива грошви, що пролилася на Сема цього тижня. Поки він балакав зі Стю, його очі зупинилися на двох бібліотечних книжках, що й досі лежали в кутку столу.

Коли подався додому вдруге, в одній руці він ніс дипломат, а в другій — книжки. Принаймні цього Сем був певен.

Він збирався повернути їх того ж вечора, але Френк Стівенс зателефонував і запросив його повечеряти з ним, його дружиною й племінницею, що саме приїхала з Омахи навідати їх (як Сем з'ясував, навіть випадкові знайомі парубків, котрі живуть

у маленьких містах, невтомно намагаються знайти їм пару). Вони пішли до «Реберець Брейді», повернулися близько одинадцятої — що для буднього вечора доволі пізно, — і на той час, як Сем дістався додому, книжки повністю вилетіли йому з голови.

Врешті-решт, він утратив їх з очей. Він не думав про те, щоб їх повернути, несподіване пожвавлення в справах забиравало всі його розумові зусилля — поки не зателефонувала ця Лорц.

Гаразд — певно, я нікуди їх з того часу не переносив. Вони мусять бути там, де я їх поклав, коли повернувся з роботи в понеділок.

На мить у ньому спалахнула надія — а що, як вони й досі в машині! Коли Сем уже підводився, щоб піти подивитися, йому згадалося, як він перекинув дипломат у руку до книжок, коли прийшов додому в понеділок. Він зробив це, щоб дістати ключі від будинку з правої кишені. Він точно не залишив книжки в машині.

То що ти робив після того, як увійшов?

Він уявив, як відімкнув двері кухні, увійшов, примостив дипломат на стілець, розвернувся з книжками в руці...

— О ні, — пробурмотів Сем. Погане передчуття знову наринуло на нього.

На полиці коло дров'яної печі стояла чимала картонна коробка, схожа на ті, які можна взяти в алкогольній крамниці. Вона стояла там уже кілька років. Люди іноді перевозять у таких коробках дрібні речі, коли переїздять до нового будинку, але в них також дуже зручно складати всяку всячину. Сем використовував коробку біля печі для зберігання газет. Він щодня клав до неї газету після того, як прочитував її; сьогоднішню газету він вкинув туди зовсім недавно. І десь раз на місяць...

— Паскудний Дейв! — пробурмотів Сем.

Він підвівся з-за столу і поспішив на кухню.

4

Коробка з намальованим на боці Джонні Волкером у моноклі, що ніби промовляє: «Ну хіба я не денді?» — була майже порож-

ня. Сем перебрав тоненький стосик газет, знаючи, що нічого не знайде, але все одно шукав, як роблять люди, котрі відчайдушно напіввірять у те, що самого їхнього сильного бажання достатньо для того, щоб шукане з'явилося. Він знайшов «Суботнього вісника», якого щойно викинув, і газету за п'ятницю. Звісно, жодних книжок між ними не було. Сем трохи постояв, думаючи похмуру думу, а тоді пішов до телефону дзвонити Мері Вассер, що прибирала будинок щочетверга вранці.

— Алло? — відповів трохи стривожений голос.

— Привіт, Мері. Це Сем Піблз.

— Семе? — Тривога поглибилася. — Щось сталося?

Так! У понеділок по обіді курва, що заправляє місцевою бібліотекою, рушить на мене в похід! Імовірно, з хрестом і довжелезними цвяхами!

Він, звісно, не міг сказати нічого такого, принаймні не Мері; вона була з тих безталанних створінь, що народилися під нещасливою зіркою і живуть у темній хмарі неясного зловісного передчуття. Мері Вассери цього світу вірять, що неймовірна кількість підвішених величезних чорних сейфів теліпається на висоті трьох поверхів над численними хідниками. Ті сейфи, утримувані там лиш потертим дротом, чекають, поки доля приведе котрогось із приречених до зони ураження. А як не сейф, то п'яний водій; а як не п'яний водій, то цунамі (в Айові? Так, в Айові); а як не цунамі, то метеорит. Мері Вассер була однією з тих постійно занепокоєних істот, котрим *завжди* треба знати, чи нічого не сталося, якщо їм дзвонять по телефону.

— Нічого, — сказав Сем. — Нічого такого. Просто хотів дізнатися, чи бачила ти Дейва в цей четвер. — Питання, звісно, було не більше як формальністю; газети ж як-не-як зникли, а Паскудний Дейв був єдиною Газетною феєю в Джанкшн-Сіті.

— Так, — підтвердила Мері. Щира заява Сема про те, що нічого не сталося, здавалось, накрутила її ще сильніше. Тепер у її голосі бринів ледве прихований жах. — Він приходив по газети. Може, мені не слід було їх віддавати? Він приходив уже багато років, і я подумала...

— Та ні, нічого страшного, — мовив Сем із неприродною бадьорістю. — Я просто побачив, що вони зникли, от і захотів перевірити...

— Ви ніколи не перевіряли *раніше*. — Голос Мері урвався, ніби їй здавило горло. — З ним усе гаразд? З Дейвом нічого не трапилося?

— Ні, — запевнив Сем. — Тобто я не знаю. Я просто... — Йому ссайнуло. — Купони! — нестямно крикнув він. — Я забув вирізати купони на знижки в четвер, тож...

— *О!* — вигукнула вона. — Я можу віддати вам свої, якщо хочете.

— Та ні, я не мо...

— Я принесу їх у наступний четвер, — перебила вона. — У мене їх тисячі. — «Так багато, що я ніколи в житті їх усі не використаю, — говорив її тон. — Урешті-решт, якийсь сейф тільки й чекає, поки я пройду під ним, або якесь дерево чекає, щоб упасти на мене під час грози й розчавити, або фен у мотелі десь у Північній Дакоті чекає, коли зможе впасти з полиці в мою ванну. Відведений мені час і так ніби позичений, тож навіщо мені здалася та купа купонів на ту паршиву каву?»

— Гаразд, — сказав Сем. — Було б чудово. Дякую, Мері, ти просто золото.

— Ви впевнені, що, крім цього, нічого не сталося?

— Нічогісінько, — відповів Сем, намагаючись говорити якнайщиріше. Самому собі він був схожий на оскаженілого старшину, що підохочує кількох уцілілих солдатів кинутися в лобову атаку на укріплене кулеметне гніздо. «Вперед, орли, здається, вони там усі послули!»

— Гаразд, — нерішуче сказала Мері, нарешті дозволивши Семові втекти.

Він важко опустився на один із кухонних стільців і кинув на майже порожню коробку з-під «Джонні Вокера» сумний погляд. Паскудний Дейв забрав газети, як він робив першого тижня кожного місяця, але цього разу отримав несподівану додачу: «Порадник промовця» й «Улюблені вірші американців». І Сем дуже ясно уявляв собі, на що вони зараз схожі.

На перероблену паперову масу.

Паскудний Дейв був одним із соціально активних алкоголіків Джанкшн-Сіті. Неспроможний утриматися на постійній роботі, він животів на відходах інших і в цьому сенсі був доволі корисним членом громади. Він збирав пляшки, які можна було здати, а також, подібно до дванадцятирічного Кіта Джордана, мав газетний маршрут. Єдина різниця полягала в тому, що Кіт розносив «Вісника Джанкшн-Сіті» щодня, а Паскудний Дейв Данкан збирав його — у Сема і бозна-скільки ще жителів Келтон-авеню й околиці — раз на місяць. Сем багато разів бачив, як той штовхав перед собою візка із супермаркету, заповненого зеленими пластиковими пакетами для сміття, через усе місто до Центру перероблювання, що стояв між залізничним депо і невеликим притулком для безхатніх, у якому Паскудний Дейв і десятків чи скільки його *compadres*¹ здебільшого ночували.

Він посидів ще хвилю, стукаючи пальцями об стіл, а тоді звівся на ноги, накинув куртку й пішов до машини.

РОЗДІЛ 5

«ДІМ АНГОЛА» (I)

1

Наміри того, хто малював знак, безперечно, були найкращі, але правопис він знав погано. На знаку, прибитому до одного зі стовпчиків ґанку старого будинку, що стояв біля залізничної колії, було написано:

ДІМ АНГОЛА

Оскільки на Рейлроуд-авеню, прямій, мов стріла, як і більшість вулиць і доріг Айови, Сем не побачив жодних натяків ані

¹ Приятелів (*исп.*).

на Анголу, ані на інші африканські країни, він подумав, що маляр насправді мав на думці «Дім Ангела». Але що з того? Сем вважав, що нехай дорога, вистелена добрими намірами, і веде собі до пекла, але люди, що намагаються засипати на ній ями, все одно заслуговують бодай на крихту вдячності.

«Дім Ангола» був великим будинком, у якому колись, як здогадувався Сем, містилися кабінети залізничної компанії в ті далекі дні, коли Джанкшн-Сіті ще був залізничним вузлом Джанкшн-пойнт. Зараз тут лежали тільки дві робочі колії, що обидві тягнулися зі сходу на захід. Усі інші заіржавіли й позаростали травою. Більшість шпал зникла — вони пішли на вогнища тим самим безхатнім, яким слугував притулком «Дім Ангола».

Сем приїхав сюди за чверть до п'ятої. Сонце кидало жалобні, пригаслі промені на пусті поля, що починалися на краю міста. За кількома будівлями, що тут залишилися, гуркотів нескінченний, на перший погляд, товарняк. Здійнявся вітер, і, коли Сем зупинив машину і вийшов з неї, він почув іржаве скрипіння старого вказівника «ДЖАНКШН-СІТІ», що гойдався над покинутою платформою, з якої люди колись сідали на пасажирські потяги до Сент-Луїса й Чикаго — та навіть і на старий експрес «Саніленд», що з усіх містечок Айови зупинявся лише в Джанкшн-Сіті на шляху до казкових земель Лас-Вегаса і Лос-Анджелеса.

Притулок для безхатніх колись був білим; тепер же він став облущено-сірим. Вікна затуляли чисті, але затерті й обтріпані завіски. На запилюженому подвір'ї намагалася рости трава. Сем подумав, що десь у червні вона зможе тут пробитися, але поки що виходило так-сяк. Біля вищерблених сходів ганку стояла іржава бочка. Навпроти вивіски з написом «Дім Ангола» до іншого стовпчика ганку було прибите оголошення:

ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ В ЦЬОМУ ПРИТУЛКУ
ЗАБОРОНЕНО!
ЯКЩО НЕСЕТЕ ПЛЯШКУ, ВИКИНЬТЕ ЇЇ СЮДИ,
ПЕРШ НІЖ ЗАЙТИ!

Семові пощастило. Хоч суботній вечір уже майже настав і бари й пивниці Джанкшн-Сіті вже чекали, Сем застав Паскудного Дейва в притулку тверезого. Він саме сидів на ґанку з іще двома пияками. Усі троє з різною мірою успіху малювали щось на великих прямокутниках із білого цупкого паперу. Чолов'яга, що сидів на підлозі в дальньому кутку ґанку, притримував праве зап'ястя лівою рукою, намагаючись трохи зменшити важкий приступ дрожу. Той, що сидів посередині, малював із висунутим із кутика рота язиком і нагадував малюка в дитсадку, що намагається якнайкраще зобразити дерево, щоб заробити золоту зірочку й показати її матері. Паскудний Дейв, що сидів у напіврозчачнutoму кріслі-гойдалці біля сходів, очевидно, був у найкращій формі, але всі троє виглядали зіжмаканими, поскубаними й понівеченими.

— Здоров, Дейве, — сказав Сем, сходячи на ґанок.

Дейв підняв очі, примружився, а тоді невпевнено усміхнувся. Усі зуби, що він їх іще мав, були спереду. Усмішка відкрила їх усі п'ять.

— Містере Піблз?

— Так, — мовив він. — Як ся маєш, Дейве?

— О, наче непогансько. Непогансько. — Він озирнувся. — Хлопці! Привітайтеся з містером Піблзом! Він юрист!

Чолов'яга з висунутим язиком підвів очі, коротко кивнув і повернувся до свого плаката. З його лівої ніздрі звисала довга шмаркля.

— Взагалі, — сказав Сем, — я спеціалізуюся на нерухомості, Дейве. На нерухомості й страх...

— У тебе є «Слім-Джим»¹? — раптом випалив чоловік, у якого трусилися руки. Він зовсім не глянув угору, але ще сильніше насупився від зосередження. Семові було видно його плакат; той був укритий довгастими жовтогарячими кривульками, що туманно нагадували слова.

— Прошу? — спитав Сем.

¹ Торгова марка закусок джеркі — шматочків маринованого в'яленого м'яса.

— Це Люкі, — тихо сказав Дейв. — У нього сьогодні не найкращий день, містере Піблз.

— «Слім-Джим» у тебе є, є в тебе «Слім-Джим», у тебе є «Слім-сраний-Джим»? — завів Люкі, не підводячи очей.

— Ем, вибачте... — почав було Сем.

— Та нема в нього ніяких «Слім-Джимів»! — гаркнув Паскудний Дейв. — Помовч і малюй свій плакат, Люкі! Вони потрібні Сарі до шостої! Вона приїде спеціально по них!

— Я все одно мушу дістати собі сраного «Слім-Джима», — сказав Люкі наполегливим тихим голосом. — Бо як не дістану, то, мабуть, жертиму щурячий послід.

— Не звертайте на нього уваги, містере Піблз, — заспокоїв Дейв. — Щось трапилось?

— Ну, я просто хотів спитати, чи не знаходив ти кілька книжок серед газет, що забрав у минулий четвер. Я поклав їх кудись і подумав, що слід перевірити. Я трохи затримую їх повернення в бібліотеку.

— Четвертак є? — раптом спитав чоловік з висунутим язиком. — «Що ми п'ємо? Грому птицю!»¹

Сем механічно почав шукати в кишені. Дейв простягнув руку й торкнувся його зап'ястя, ніби вибачаючись.

— Не давайте йому грошей, містере Піблз, — сказав він. — Це Рудольф. Не потрібна йому ніяка Птиця. Їм із Птицею вже давно не варто зустрічатися. Йому просто треба виспатися.

— Вибач, Рудольфе, — мовив Сем. — Я без грошей.

— Як і всі ми, — сказав Рудольф. Він повернувся до свого плаката й пробурмотів: «Скільки лити? Аж по вінця!»

— Я не бачив жодних книжок, — відповів Паскудний Дейв. — Мені шкода. Я лише забрав газети, як завжди. Міс Вассер усе бачила, вона скаже вам те саме. Я не зробив нічого лихого. — Але його нещасні водянисті очі промовляли, що він і не сподівається,

¹ «Громовий птах» (англ. Thunderbird) — сорт дешевого кріпленого вина з лимонним ароматизатором, що належить до категорії «вина для волоцюг» (англ. Bum wines).

аби Сем у це повірив. На відміну від злощастя Мері, Дейвова лиха доля не чигала на нього десь над головою чи за рогом; вона вже оточувала його хмарою. Він жив у ній із тією крихтою гідності, яку міг зібрати.

— Я вірю тобі. — Сем поклав руку Дейвові на плече.

— Я просто вивернув вашу коробку з газетами до торби, як завжди, — сказав Дейв.

— Якби мені тисячу «Слім-Джимів», я б їх усі поїв, — устряв Люкі. — Я б їх, гарнюніх, аж бігом перетрубив! Це хрум! Хрум! Хрум-бурум!

— Я вірю тобі, — повторив Сем і поплескав Дейва по жахливо кістлявому плечу. Він усвідомив, що мимохіть думає, чи, Боже збав, немає в Дейва вошей. Услід за цією несправедною думкою з'явилася й інша: він подумав, чи бував останнім часом у цій частині міста хоч хтось із ротаріанців, тих міцних і бадьорих хлопців, серед яких Сем мав такий успіх тиждень тому. Йому хотілося знати, чи чули вони про «Дім Ангола» взагалі. А ще він хотів би знати, чи думав про таких людей, як Люкі, Рудольф і Паскудний Дейв, Спенсер Майкл Фрі, коли писав свої рядки про те, що на світі найважливіше, — про дотик руки і голосу звук. Сем відчув раптовий напад сорому, пригадавши свою промову, сповнену невинної пропаганди й схвалення простих життєвих насолод у маленькому місті.

— Добре, — сказав Дейв. — То мені можна прийти наступного місяця?

— Аякже. Ти ж відніс газети до Центру перероблювання?

— Ага. — Паскудний Дейв показав пальцем, що закінчувався жовтим кострубатим нігтем. — Он тамечки він. Але в них зачинено.

Сем кивнув.

— А що ви робите? — спитав.

— О, та просто марнуємо час, — пояснив Дейв і розвернув плаката, щоб Сем побачив.

На плакаті усміхнена жінка тримала на тарелі смажену курку, і перше, про що подумав Сем, було те, як незле, як по-справжньому

добре все намальовано. Може, Дейв і був пияком, але він мав справжній хист. Над малюнком було охайно виведено друкованими літерами:

СМАЖЕНІ КУРЧАТА В ПЕРШІЙ МЕТОДИСТСЬКІЙ ЦЕРКВИ
БЛАГОДІЙНА ВЕЧЕРЯ
НА КОРИСТЬ ПРИТУЛКУ ДЛЯ БЕЗХАТНІХ «ДІМ АНГЕЛА»
15 КВІТНЯ
З 18:00 ДО 20:00
ЗАПРОШУЄМО ВСІХ

— Вечеря передуватиме зустрічі АА¹, — сказав Дейв. — Але на плакаті про АА не можна писати. Бо це наче як таємниця.

— Ясно, — мовив Сем. Він помовчав, а тоді спитав: — А ти ходиш на зустрічі АА? Якщо не хочеш, то не відповідай. Насправді це не моє діло.

— Ходжу, — сказав Дейв, — але це важко, містере Піблз. Я отримав більше білих фішок², ніж аптеки продають аспіринок. Я можу протриматися місяць, іноді й два, а якось я був тверезий майже рік. Але це важко. — Він похитав головою. — Хтось казав, що програма підходить не всім. Певно, я один із таких. Але я намагаюся.

Семові очі повернулися до жінки з куркою на тарілці. Малюнок був надто детальний, щоб його вважати ескізом, але й картиною він іще не був. З усього було видно, що Паскудний Дейв малював поспіхом, але він зумів передати доброту в очах жінки і ледь помітну, майже зниклу усмішку на її губах, схожу на останній промінь призахідного сонця. Проте найдивнішим було те, що жінка здалася Семові знайомою.

— Це твоя знайома? — спитав він Дейва.

Дейв усміхнувся ширше. Він кивнув.

¹ Товариство Анонімних Алкоголіків.

² Білу фішку видають членові АА за одну добу тверезості, відповідно її отримують або нові члени товариства, або ті, що «зірвалися» і знову починають проходити програму тверезості з початку.

— Це Сара. Вона чудова дівчина, містере Піблз. Якби не вона, це місце закрили б ще п'ять років тому. Вона знаходить людей із грошима саме тоді, коли вже здається, що податки завеликі, або коли ми боїмося, що не зможемо полатити будівлю, щоб задовольнити інспекторів, як ті прийдуть. Вона називає людей, що дають гроші, ангелами, але справжній ангел — це *вона*. Ми й назвали заклад на честь Сари. Звісно, Томмі Сент-Джон написав трохи неправильно, але він хотів як краще. — Паскудний Дейв на хвилюшку замовк, дивлячись на свій плакат. Не підводячи очей, він додав: — Томмі вже помер, звісно. Взимку. Печінка гигнула.

— Ох, — сказав Сем і незграбно додав: — Мені шкода.

— Не варто. Для нього все це вже позаду.

— Хрум-бурум! — вигукнув Люкі, підводячись. — Хрум-бурум! Гляньте, ну хіба ж не сраний хрум-бурум!

Він приніс плаката до Дейва. Під жовтогарячими кривульками Люкі намалював чудовисько жіночої статі, ноги котрого закінчувалися акулячими плавцями, які, вирішив Сем, мали означати взуття. На одній руці вона утримувала кособоку тарілку, на якій височіла гора чогось схожого на синіх змій. У другій — стискала якийсь коричневий циліндричний предмет.

Дейв узяв плакат Люкі й оглянув його.

— Непогансько, Люкі.

Люкі радісно вишкірив зуби. Він показав на коричневий предмет.

— Глянь, Дейве! Вона дістала собі сраного «Слім-Слім-Джима»!

— Це точно. Непогансько. Ходи всередину й подивися телевізор, коли хочеш. Там якраз «Зоряний шлях» показують. А в тебе там як, Дольфе?

— Я краще малюю під мухою, — похвалився Рудольф і простягнув свого плаката Дейву. На ньому стояла велетенська куряча ніжка, а дрібні паличкасті чоловіки й жінки стояли навколо й дивилися на неї, задерши голови.

— Фантазійний підхід, — сказав Рудольф Семові. Його голос прозвучав трохи різкувато.

— Мені подобається, — озвався Сем. Йому справді подобалося. Плакат Рудольфа нагадав йому карикатури з «Нью-Йоркера», іноді такі сюрреалістичні, що Сем не міг їх зрозуміти.

— Добре. — Рудольф пильно подивився на нього. — У тебе точно нема четвертака?

— Нема, — запевнив Сем.

Рудольф кивнув.

— Може, воно й добре, — сказав він. — Але, з іншого боку, лайняніше нікуди.

Він почовгав усередину вслід за Люкі, і скоро з дверей долинула музика із «Зоряного шляху». Вільям Шетнер¹ сказав п'яницям і недобиткам із «Дому Ангола», що їхнє завдання сьогодні — хоробро вирушити туди, куди ще не добиралася жодна людина. Сем вирішив, що дехто з його аудиторії вже там побував.

— На ці вечери рідко хто приходить, крім нас та ще АА з міста, — пояснив Дейв, — але зате нам є працювати коло чого. Люкі вже майже не говорить, якщо не малює.

— Ти прекрасно малюєш, — сказав йому Сем. — Це правда, Дейве. Чому б тобі не... — Він замовк.

— Чому б мені не що, містере Піблз? — м'яко спитав Дейв. — Чому б мені не заробляти цими руками грошенята? З тієї ж причини, з якої я не можу знайти постійної роботи. Поки я розгріб інші справи, сонце вже схилилося до обрію.

Сем не міг придумати, що сказати.

— Але шанс у мене був. Знаєте, я навчався в академії «Лорільяр» у Де-Мойні на повній стипендії. Це найкраща академія мистецтв на Середньому Заході. Мене відрахували після першого семестру. Через пійло. Але це не важливо. Хочете зайти й випити кави, містере Піблз? Почекати тут? Ви могли б познайомитися із Сарою.

— Ні, я краще піду. Ще маю одну справу.

Він її справді мав.

— Гарзд. Ви точно на мене не сердитесь?

¹ Канадський актор, виконавець ролі капітана Кірка в серіалі «Зоряний шлях».

— Анітрохи.

Дейв підвівся.

— Мабуть, я теж скоро піду, — мовив він. — День був чудовий, але стає свіженько. Приємного вечора, містере Піблз.

— Дякую, — сказав Сем, хоч він і сумнівався, що решта цього суботнього вечора буде для нього дуже приємною. Але його мати завжди казала: коли вже доводиться пити гірку пігулку, краще ковтнути її якнайшвидше. І саме це він збирався зробити.

Сем спустився зі сходів «Дому Ангола», а Паскудний Дейв зайшов усередину.

2

Сем уже майже дістався машини, коли раптом розвернувся і рушив до Центру перероблювання. Він повільно йшов порослою травою попелястою землею, стежачи, як довгий товарняк зникає в напрямку Кемдена й Омахи. Червоні вогні на гальмівному вагоні блимали, ніби вмирущі зірки. Товарні потяги завжди чомусь навіювали на Сема почуття самотності, і зараз, після розмови з Паскудним Дейвом, він почувався самотнім, як ніколи. Ті кілька разів, що Сем бачив Дейва, коли той приходив по газети, старий здавався веселим, майже як клоун, чолов'ягою. Сьогодні Сем вирішив, що зазирнув за ширму, і тепер почувався через побачене пригнічено і безпорадно. Дейв був спокійним, але абсолютно пропащим чоловіком, що використовував свій не хтозна-який, але незаперечний талант на те, щоб малювати плакати для вечері в церкві.

Центр перероблювання оперізували пояси різного непотребу — спочатку то були пожовклі рекламні додатки, що випадали зі старих номерів «Вісника», тоді подерті пластикові торбинки для сміття і, нарешті, астероїдне кільце розбитих пляшок і розчавлених банок. Вікна маленької, обшитої дошками будівлі були завішені. На дверях висів знак з одним словом — «ЗАЧИНЕНО».

Сем запалив цигарку і рушив до машини. Він пройшов лише півдюжини кроків, коли побачив на землі знайомий предмет. Сем підняв його. То була обкладинка «Улюблених віршів американців». На ній виднівся штамп «ВЛАСНІСТЬ ГРОМАДСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЖАНКШН-СІТІ».

Тож тепер Сем знав напевне, де його книжки. Він поклав їх на газети в коробку з-під «Джонні Вокера» і забув про них. Інші газети — за вівторок, середу й четвер — він поклав на книжки зверху. Тоді в четвер по обіді прийшов Паскудний Дейв і викинув усе жужмом у торбу для сміття. Торба потрапила до його візка, візок приїхав сюди, і все, що залишилося від книжок, — обгортка з брудним слідом від кросівка, схожим на татуювання.

Обкладинка вилетіла із Семових пальців, і він повільно пішов до машини. Він мав справу, і йому здалося доречним, що вона припала на пору вечері.

Бо, здається, Сем тепер мусив з'їсти пуд солі.

РОЗДІЛ 6

БІБЛІОТЕКА (II)

1

На півдорозі до бібліотеки Семові раптом спало на думку дещо таке очевидне, що важко було уявити, як він раніше про це не подумав. Сем загубив пару бібліотечних книжок; він з'ясував, що їх знищено; йому треба за них заплатити.

І все.

Сем зрозумів, що Арделія Лорц досягла чималого успіху в тому, щоб він почувався чотирикласником. Коли дитина губить книжку — це кінець світу; вона безсило зіщулюється перед тінню бюрократії й чекає приходу бібліотечного полісмена. Але бібліотечної поліції не існує, і Сем, як дорослий, чудово про це знає. Існували тільки найняті містом працівники на зразок міс

Лорц, яким іноді спадало на думку надміру роздуте уявлення про власне становище в загальній картині буття, а також платники податків на кшталт Сема, котрі інколи забували, що це собака має махати хвостом, а не навпаки.

«Я піду туди, вибачуся, а тоді попрошу надіслати мені чек за нові примірники, — подумав Сем. — І все. Кінець».

Усе було на диво просто.

І досі трохи хвилюючись і ніяковіючи (але набагато краще контролюючи цю бурю в склянці), Сем припаркувався через дорогу від бібліотеки. Обабіч головного входу горіли ліхтарі, кидаючи м'яке біле світло на сходи й гранітний фасад будівлі. Вечір надав їй добрішого й гостиннішого вигляду, якого так не вистачало під час його першої появи тут — а може, причина була в тому, що весна, якою ще й не пахло того похмурого березневого дня, коли Сем уперше зустрівся з драконом цієї печери, вже розправила крила. Загрозливе обличчя кам'яного робота зникло. Будівля знову стала громадською бібліотекою.

Сем уже почав вилазити з машини, а тоді зупинився. Зранку на нього вже зійшло одне одкровення; тепер його зненацька було обдаровано іншим.

Жінка на плакаті Паскудного Дейва, жінка з тарелею смаженої курятини. Та, котру Дейв назвав Сарою.

Та жінка здалася Семові знайомою, а тепер у його мозку замкнувся якийсь потаємний контур і він зрозумів, чому так подумав.

То була Наомі Гітінс.

2

Сем розминувся на сходах із двома підлітками в піджаках школи Джанкшн-Сіті й упіймав двері, поки ті не встигли причинитися. Він вступив до передпокою. Перше, що його вразило, це звук. Читальна зала за мармуровими сходами аж ніяк не була галасливою, але їй було далеко до того мовчазного провалля, що зустрівло Сема в п'ятницю опівдні тиждень тому.

«Ну, сьогодні ж суботній вечір, — подумав він. — Діти, мабуть, готуються до четвертних іспитів».

Але чи стерпіла б Арделія Лорц таке щебетання, навіть і таке приглушене? Зі звуків, що долинали до Сема, виходило, що так, але на неї це було не схоже.

Друга дивна річ була пов'язана з тим мовчазним закликком на підставці.

ТИХО!

зникло. На його місці стояв портрет Томаса Джефферсона. Під ним містилася така цитата:

Я не можу жити без книжок.

Томас Джефферсон (у листі до Джона Адамса)
10 червня 1815 р.

Сем якусь хвильку вивчав напис, роздумуючи над тим, як сильно він змінював присмак у роті того, хто заходив до бібліотеки.

ТИХО!

викликало почуття тривоги й неспокою (а що робити тому, у кого, приміром, бурчав живіт, або тому, хто відчував наближення необов'язково нечутного нападу метеоризму?). З іншого боку,

Я не можу жити без книжок

викликало почуття насолоди й сподівання, яке відчувають голодні чоловіки чи жінки, коли, нарешті, подають страви.

Роздумуючи над тим, як багато змінюється через такі дрібнички, Сем увійшов до бібліотеки... й заляк на місці.

3

У головній залі стало набагато світліше, ніж було під час його перших відвідин, але це була лише одна з перемін. Драбини, що тягнулися вгору до верхніх полиць, котрі губилися в напівтемряві, тепер зникли. У них не було потреби, бо стеля тепер стала лише вісім чи дев'ять футів заввишки, а не тридцять чи сорок. Щоб дістати книжку з верхньої полиці, досить було взяти один зі стільців, що стояли тут усюди. Журнали, розкладені привабливим півколом, лежали на широкому столі біля столу видачі. Дубовий вішак, з якого вони звисали, наче шкури забитих тварин, тепер зник. Як і напис

ПОВЕРТАЙТЕ ЖУРНАЛИ НА МІСЦЕ!

Полиця з новинками залишилася на місці, але напис «ВИДАЮТЬСЯ НА 7 ДНІВ» змінився іншим — «ПРОЧИТАЙ БЕСТ-СЕЛЕР — ЦЕ ВЕСЕЛО!»

Люди — здебільшого молодь — ходили туди й сюди, тихенько балакаючи. Хтось хихотнув, легенько й не соромлячись.

Сем глянув на стелю, відчайдушно намагаючись зрозуміти, що тут, у біса, трапилося. Нахилені вікна в даху зникли. Верхня частина зали сховалася за сучасною підвісною стелею. Навислі над головою старомодні плафони поступилися місцем флуоресцентним панелям, вмонтованим у нову стелю.

Жінка, що йшла до столу видачі з оберемком детективів, простежила погляд Сема до стелі, не побачила там нічого незвичного, а тоді з цікавістю глянула на самого Сема. Один із хлопців, що сиділи за довгим столом справа від столика із журналами, штурхнув товариша ліктем і показав на Сема пальцем. Ще один постукав пальцем по скроні, і вони загиготіли.

Сем не помічав ані поглядів, ані насмішок. Він не усвідомлював, що просто стоїть на вході до головної зали й глипає на стелю з роззявленим ротом. Він не міг досягнути всі ці разючі зміни.

Ну гаразд, з минулого разу тут з'явилася підвісна стеля. То й що? Це ж, певно, економить тепло.

Так, але та Лорі нічого не казала про жодні зміни.

Ні, але чому вона мала щось йому розповідати? Сем же не був постійним відвідувачем, чи не так?

Але ж це мусило б її засмутити. Вона здалася мені твердолобою консерваторкою. Їй би це не сподобалося. Анітрохи.

Він мав рацію, але тут було щось інше, набагато бентежніше. Монтаж підвісної стелі — це масштабний проект. Сем не розумів, як можна було впоратися за якийсь тиждень. І як щодо тих високих полиць і книжок, що на них стояли? Куди поділися полиці? Куди зникли книжки?

На Сема вже дивилися й інші читачі; навіть помічники бібліотекаря зиркали на нього з іншого боку столу видачі. Приглушена жвава балаканина, що наповнювала простору залу, тепер майже вщухла.

Сем потер очі — справді потер очі — і знову глянув угору на підвісну стелю з вбудованими флуоресцентними квадратами. Вони нікуди не зникли.

«Я прийшов до іншої бібліотеки! — проскочив у нього дикий здогад. — От у чому річ!»

Його спантеличена свідомість спочатку вхопилася за цю думку, а тоді відскочила від неї, мов кошеня, яке обманом змусили кинутися на тінь. Джанкшн-Сіті — доволі велике, за мірками Айови, місто, з населенням близько тридцяти п'яти тисяч душ, але було б смішно вважати, що воно могло утримувати дві бібліотеки. Крім того, розташування будівлі й приміщень було правильним... неправильним було все інше.

Сем на мить задумався, чи не збожеволів бува, але відігнав цю думку. Він озирнувся і вперше побачив, що роблять люди навколо. Вони всі дивилися на нього. Йому нестямно захотілося сказати: «Стежте краще за собою — я просто помітив, що бібліотека за тиждень геть змінилася». Натомість він неквапом підійшов до столика із журналами й узяв номер «Ю-Ес Ньюз енд Ворлд Репорт». Сем почав гортати його з показною цікавістю

і краєм ока стежив, як люди в залі почали повертатися до того, що робили.

Відчувши, що може рухатися, не привертаючи непотрібної уваги, Сем поклав журнал на стіл і повільно пішов у бік дитячої зали. Він почувався шпигуном на ворожій території. Табличка на дверях була та сама, золоті літери на темно-коричневих дубових дверях, але плакат був інший. Червону Шапочку в мить її жахливого прозріння змінили племінники Дональда Дака — Г'юї, Дьюї та Луї. Вони в купальних штанцях стрибали до басейну, наповненого книжками. Під малюнком було приписано:

ГАЙДА З НАМИ! КНИЖКИ — ТЕ, ЩО ТРЕБА!

— Що тут діється? — пробурмотів Сем. Його серце почало битися надто швидко; він відчув, як рясно спітнів під пахвами й на спині. Якби йшлося лише про плакат, він міг би припустити, що мадемуазель Лорц звільнили... але ж ішлося не лише про плакат. Ішлося геть про все.

Сем прочинив двері до дитячої зали й зазирнув усередину. Йому відкрився той самий приємний маленький світ із низенькими стільцями, тими ж яскраво-блакитними завісками, тим самим фонтанчиком, вмурованим у стіну. Тільки зараз висота підвісної стелі збігалася з її висотою в головній залі, а всі плакати змінилися іншими. Малий, що верещав у чорному седані

(Простак Саймон, вони називають його Простакон Саймон, вони зневажають його, мені здається, це дуже природна реакція, чи не так),

зник, так само як і бібліотечний полісмен у тренчі й із дивною зіркою з багатьма променями. Сем ступив назад, розвернувся й повільно пішов до головного столу видачі. Йому здавалося, ніби все тіло перетворилося на скло.

Двоє помічників бібліотекаря — хлопець і дівчина трохи старше шкільного віку — стежили за його наближенням. Сема не дуже збентежило, що вони мали трошечки неспокійний вигляд.

Будь обережним. Ні... будь НОРМАЛЬНИМ. Вони вже й без того думають, що ти наполовину з'їхав з глузду.

Він раптом подумав про Люкі, і жакливий, руйнівний порив ледь не обгорнув його. Сем аж побачив, як розтуляє рота і на повну силу волає на цих двох стривожених молодих людей, вимагаючи, щоб вони дали йому кілька сраних «Слім-Слім-Джимів», бо це хрум, хрум, це хрум-бурум.

Натомість він заговорив спокійним, тихим голосом:

— Чи не могли б ви мені допомогти? Я хотів би поговорити з бібліотекарем.

— Ой, мені шкода, — сказала дівчина. — Містер Прайс не приходив увечері в суботу.

Сем глянув униз, на стіл. Як і під час його минулого візиту до бібліотеки, біля камери для мікроплівки стояла невелика табличка, але на ній уже було написано не

А. ЛОРЦ

Тепер там були слова

МІСТЕР ПРАЙС

У Семовій голові пролунав голос Наомі: «Такий високий? Худий? Десь під п'ятдесят?»

— Ні, — сказав він. — Мені потрібен не містер Прайс. І не містер Пекгем. Інша бібліотекарка. Арделія Лорц.

Хлопець і дівчина обмінялися здивованими поглядами.

— Тут немає нікого на ім'я Арделія Лорд, — пояснив хлопець. — Ви, мабуть, маєте на увазі якусь іншу бібліотеку.

— Не Лорд, — сказав їм Сем. Він чув свій голос ніби здалеку: — Лорц.

— Ні, — озвалася дівчина. — Ви справді помилилися, сер.

Вони знову почали напружуватися, і Сем змусив себе відступити, хоч йому й хотілося наполягти й сказати, що Арделія Лорц, безперечно, працює саме тут, бо він зустрів її в цій залі

лише вісім днів тому. Певним чином це було абсолютно природно, чи не так? Звісно, це було природно в межах теорії про скаламучений розум спостерігача, але внутрішня логіка цієї теорії залишилася неушкодженою. Коли вже з бібліотеки зникли плакати, вікна в даху й вішак для журналів, Арделія Лорц також перестала існувати.

У його голові знову заговорив голос Наомі: «Он воно що. Кажеш, міс Лорц? Ото вже, певно, *було весело*».

— Наомі впізнала це ім'я, — пробурмотів він.

Тепер помічники бібліотекаря дивилися на нього однаково переляканими поглядами.

— Даруйте мені, — вибачився Сем і спробував усміхнутися. Йому здалося, що вийшло криво. — У мене просто важкий день.

— Так, — сказав хлопець.

— Аякже, — сказала дівчина.

«Вони гадають, що я здурів, — подумав Сем, — але знаєте що? Їх можна зрозуміти».

— Ми можемо допомогти вам чимось іще? — спитав хлопець.

Сем розтулив рота, щоб сказати «ні», а тоді квапливо відступити, але передумав. Хата в нього вже згоріла; він вирішив, що нехай горить і повітка.

— Як довго містер Прайс працює тут головним бібліотекарем?

Помічники ще раз обмінялися поглядами. Дівчина знизала плечима.

— Скільки ми тут працюємо, — мовила вона, — але це не дуже давно, містере...

— Піблз, — назвався Сем, простягаючи руку. — Сем Піблз. Даруйте. Здається, мої манери покинули мене разом із залишками розуму.

Вони трохи розслабилися — що неможливо виміряти, але можливо побачити, і це допомогло Семові зробити те саме. Попри збентеженість, він спромігся зберегти принаймні частку свого неабиякого вміння впливати на людей заспокійливо. Без такої здатності агент зі страхування і продажу нерухомості навряд чи затримався б на цій ниві надовго.

— Я Синтія Беріген, — сказала дівчина, невпевнено потискаючи Семову руку. — А це Том Стенфорд.

— Радий знайомству, — мовив Том Стенфорд. Його голос прозвучав не дуже впевнено, але він також швидко потиснув подану руку.

— Перепрошую? — втрутилася жінка з детективами. — Хтось може мені допомогти? Я запізнююся на партію в бридж.

— Я все зроблю, — запевнив Том Синтію і пішов до столу видачі з книжками тієї жінки.

Синтія сказала:

— Ми з Томом ходимо до професійного коледжу «Чейплтон», містере Піблз. Працюємо в бібліотеці у вільний час. Я тут уже третій семестр — містер Прайс найняв мене минулої весни. Том прийшов улітку.

— То містер Прайс — єдиний штатний працівник?

— Ага. — Вона мала чарівні карі очі, і зараз Сем бачив у них тінь занепокоєння. — Щось не так?

— Не знаю. — Сем знову глянув угору. Не зміг стриматися. — А ця підвісна стеля висіла весь час, відколи ти тут працюєш?

Вона простежила його погляд.

— Ну, — сказала вона, — я не знала, що вона так називається, але так, вона тут, відколи я прийшла.

— Просто мені здавалося, що тут у даху були вікна.

Синтія всміхнулася.

— Ну, все правильно. Їх же видно ззовні, якщо обійти будівлю збоку. І, звісно, їх видно з книгосховища, але там усе забито дошками. Тобто вікна забиті дошками — не книгосховище. Здається, так було багато років.

Багато років.

— І ти ніколи не чула про Арделію Лорц.

Вона похитала головою.

— Та ні. Вибачте.

— А про бібліотечну поліцію? — піддався пориву Сем.

Вона засміялася.

— Тільки від тітки. Вона казала, що бібліотечна поліція прийде по мене, якщо я не здаватиму книжки вчасно. Але то було ще в Провіденсі, штат Род-Айленд, коли я була маленькою. Дуже давно.

«Аякже, — подумав Сем. — Може, аж десять чи дванадцять років тому. Коли Землею ходили динозаври».

— Ну, — мовив він, — дякую за інформацію. Я не хотів вас лякати.

— Ви й не лякали.

— Та таки трохи злякав. Просто я на мить заплутався.

— То хто така Арделія Лорц? — спитав Том Стенфорд, повертаючись до них. — Ім'я мені здається знайомим, але цур мені, якщо я знаю чому.

— От і в мене таке. Не знаю чому, — сказав Сем.

— Ну, завтра ми зачинені, але містер Прайс буде тут у понеділок удень і ввечері, — сказав Том. — Можливо, він зможе щонебудь вам розповісти.

Сем кивнув.

— Гадаю, що прийду і спитаю його. А поки що ще раз дякую.

— На те ми тут і потрібні, — сказав Том. — Хотілося б, звісно, щоб ми могли допомогти вам більше, містере Піблз.

— Мені теж, — підтвердив Сем.

4

Усе було гаразд, аж поки Сем не повернувся до машини, але коли він відчиняв дверцята, усі м'язи в животі й ногах наче повимикалися. Йому довелося спертися рукою на дах машини, щоб не впасти, поки відчиняв дверцята. Він не стільки сів, скільки просто повалився за кермо, важко дихаючи й стривожено думаючи, чи не знепритомніє.

Що зі мною діється? Я наче персонаж тієї старої програми Рода Серлінга¹.

¹ Род Серлінг (1924—1975) — американський письменник, продюсер і сценарист, автор і оповідач містичного серіалу «Присмеркова зона».

Сьогодні до вашої уваги такий собі Сем Піблз, колишній житель Джанкшин-Сіті, який нині продає нерухомість і страхує життя... в «Присмерковій зоні».

Так, саме на це воно і скидалося. Дивитися по телевізору, як із людьми трапляються незбагненні пригоди, було цікаво. Сем помітив, що незбагненне втрачає більшу частину привабливості, якщо боротися з ним власноруч.

Він подивився через дорогу на бібліотеку, звідки виходили й куди заходили люди в м'якому світлі вуличних ліхтарів. Літня жінка з детективами йшла вулицею, вочевидь поспішаючи на партію в бридж. Сходами спускалося двійко дівчат, що балакали й сміялися, притиснувши книжки до розквітлих грудей. Усе здавалось абсолютно звичайним... бо таким воно й було. *Незвичайною* була та бібліотека, до якої він ходив тиждень тому. Сем гадав, що єдиною причиною, чому її дивацтва не вразили його навідліг, було те, що думки про кляту промову геть забили йому голову.

«Не думай про це, — наказав він собі, хоч і боявся, що це може бути один із тих випадків, коли розум просто відмовиться виконувати накази. — Зроби, як Скарлет О'Гара, і подумай про це завтра. Щойно зійде сонце, у твоїй голові теж розвидниться».

Сем увімкнув передачу й думав про це всю дорогу додому.

РОЗДІЛ 7

НІЧНІ СТРАХІТТЯ

1

Перше, що він зробив після того, як увійшов додому, — перевірів автовідповідач. Його серце забилося трохи частіше, коли він побачив, що вогник «НЕПРОСУХАНІ ПОВІДОМЛЕННЯ» горить.

Це точно вона. Не знаю, хто вона така насправді, але щось мені каже, що вона не заспокоїться, поки я геть не очманію.

«То не слухай його», — подала голос інша частина його розуму, і тепер Сем так спантеличився, що не знав, розсудлива ця думка чи ні. Вона здавалася розсудливою, але водночас і трошки боягузливою. Він усвідомив, що стояв над телефоном геть спітнілий і гриз нігті, а ще тихо й нестямно бурчав.

«З четвертого класу прямісінько до палати навіжених, — подумав він. — Ну, нехай мені грець, якщо я піддамся, крихітко».

Він натиснув кнопку.

— Вітаю! — зазвучав грубий від віскі голос. — Містере Піблз, це Джозеф Рендовскі. Мое сценічне ім'я — Дивовижний Джо. Я просто хотів подякувати вам за те, що підмінили мене на тій зустрічі «Ківаніс»¹ чи що то було. Також хотів сказати, що мені вже набагато легше — я не зламав ший, як усі спершу подумали, а тільки її розтягнув. Я надішлю вам цілу купу квитків на виставу. Роздайте їх друзям. Бережіть себе. Ще раз дякую. До побачення.

Запис закінчився. Спалахнув вогник «УСІ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРОСЛУХАНО». Сем пирхнув, коли згадав свій нервовий напад — якщо Арделія Лорц хотіла, щоб він страхався кожної тіні, то вона домоглася свого. Сем натиснув кнопку «НАЗАД», і зненацька йому спало на думку ще дещо. Перемотувати плівку після прослуховування повідомлень стало в нього звичкою, але це означило, що старі повідомлення зникали під новими. Повідомлення Дивовижного Джо напевне записалося поверх повідомлення Арделії, яке вона залишила раніше. Він утратив єдиний доказ того, що ця жінка справді існує.

Але ж ні, він має ще дещо. Бібліотечний квиток. Сем стояв перед триклятим столом видачі й дивився, як вона виводила на ньому своє ім'я великими пишними літерами.

Сем витягнув гаманця і тричі перебрав його вміст, перш ніж визнати, що бібліотечний квиток теж зник. І Сем, здається, навіть знав, як це сталося. Він невиразно пригадав, як поклав його до кишеньки всередині обгортки «Улюблених віршів американців».

¹ Міжнародна некомерційна благодійна організація, діяльність якої спрямована на допомогу дітям та їхню освіту.

Щоб не загубити.

Чудово. Просто чудово.

Сем сів на канапу й приклав руку до лоба. Голова починала боліти.

2

П'ятнадцять хвилин по тому Сем розігрівав на плиті бляшанку супу, сподіваючись, що гаряча страва якось допоможе його голові, аж знову подумав про Наомі — Наомі, що так нагадувала жінку з плаката Паскудного Дейва. Питання, чи вела Наомі таємне життя під іменем Сара, поступилося місцем дечому, що здавалося зараз набагато важливішим: вона знала, хто така Арделія Лорц. Але її реакція на це ім'я... була трохи дивною, чи не так? Воно її спершу наче сполошило, а тоді Наомі почала зводити це на жарт, після чого подзвонив Берт Айверсон. Сем намагався знову прокрутити в голові всю розмову з Наомі й був розчарований тим, як мало запам'ятав. Вона сказала, що Арделія — специфічна пані, та ще й яка; у цьому він переконався, але більше нічого не знав напевне. Тоді це здалося несуттєвим. Важливішим для нього було те, що його справи взяли рекордну висоту. Це й досі важливо, але не на тлі його нової проблеми. Правду кажучи, на її тлі блякло *все*. Його розум уперто повертався до тієї сучасної, аж ніяк не примарної підвісної стелі й невисоких стелажів. Сем анітрохи не вважав себе божевільним, але почав уже думати, що таки збожеволіє, коли не розбереться у всьому цьому. Він мовби знайшов у голові яму, та таку глибоку, що, хоч які великі предмети туди кидай і хоч скільки чекай із наставленим вухом, плюскоту води на дні все одно не почувеш. Він сподівався, що це відчуття мине — можливо, — але наразі почувався жахливо.

Сем прикрутив вогонь під супом, пішов до кабінету і знайшов телефонний номер Наомі. Після трьох гудків надтріснутий старечий голос запитав:

— Хто це?

Сем одразу впізнав цей голос, хоч і не бачив його власницю вже два роки. То була хирява мати Наомі.

— Доброго вечора, місіс Гітінс, — сказав він. — Це Сем Піблз.

Він помовчав, почекав, чи не скаже вона: «О, привіт, Семе» чи, може, «Як ся маєш?», але дочекався від місіс Гітінс тільки важкого емфіземного дихання. Сем ніколи не був її улюбленцем, і виходило, що його відсутність теж не зробила його милішим її серцю.

Оскільки вона не збиралася озиватися, Сем вирішив, що в такому разі спитати може він:

— Як ся маєте, місіс Гітінс?

— Бувають хороші дні, а бувають погані.

На хвилинку Сем розгубився і не знав, що сказати. То була одна з тих фраз, на які немає адекватної відповіді. «Мені шкода це чути» не підходило, але й «Та це ж чудово, місіс Гітінс» звучало б іще гірше.

Він зупинився на тому, що спитав, чи може поговорити з Наомі.

— Вона сьогодні ввечері не вдома. Не знаю, коли повернеться.

— А ви можете попросити її зателефонувати мені?

— Я вже лягаю спати. І записати їй повідомлення теж не прося, бо артрит мене вже добиває.

Сем зітхнув.

— Я зателефоную завтра.

— Ми завтра йдемо до церкви, — заявила місіс Гітінс тим самим пісним, байдужим голосом, — а ще завтра буде перший цього року Молодіжний баптистський пікнік. Наомі обіцяла допомогти.

Сем зрозумів, що пора закінчувати розмову. Було ясно, що місіс Гітінс твердо вирішила триматися по-партизанськи й не говорити більше, ніж необхідно. Він уже хотів прощатися, але передумав:

— Місіс Гітінс, а прізвище Лорц вам про щось говорить? Арделія Лорц?

Важкий посвист її сопіння урвався посередині. На мить у слухавці запала повна тиша, а тоді місіс Гітінс заговорила тихим злим голосом:

— Допоки ж ви, погані безбожники, тикатимете нам у лице цією жінкою? Думаєте, це *смішно*? Думаєте, це *дотепно*?

— Місіс Гітінс, ви не зрозуміли. Я тільки хотів спитати...

У слухавці різко клацнуло. Звучало так, ніби місіс Гітінс зламала об коліно суху паличку. І все затихло.

3

Сем поїв супу, а тоді з півгодини намагався дивитися телевізор. Це не допомогло. Семові думки все одно весь час тікали деінде. Подеколи це починалося з жінки на плакаті Паскудного Дейва або з болотистого сліду черевики на обкладинці «Улюблених віршів американців», або зі зниклого плаката з Червоною Шапочкою. Але з чого б не брали початок його думки, вони завжди приводили до одного: зовсім іншої стелі в головній залі Громадської бібліотеки Джанкшн-Сіті.

Нарешті Сем здався і пішов спати. Ця субота видалася найгіршою з тих, що він пам'ятав за все життя. Єдине, чого він зараз хотів, — це швидше потрапити до царства забуття, вільного від сонних марень.

Але сон не йшов.

Натомість прийшли кошмари.

Головним серед них був страх того, що він утрачає глузд. Сем ніколи не усвідомлював, якою жахливою може бути така ймовірність. Він бачив фільми, у яких людина приходила до психіатра й казала: «Доку, мені здається, що я божеволію», — і драматично стискала голову руками. Сем подумав, що раніше уявляв початок психічної нестабільності схожим на страшний головний біль, від якого, якщо вірити рекламі, допомагає тільки екседрин¹. Але, як з'ясувалося за нескінченні години, що минали собі, поки сьоме квітня ставало восьмим, він помилявся. Насправді це було схоже на той випадок, коли тягнешся рукою почухати промежину, а намацуєш там чималий кавалок, що випирає з-під шкіри і, найпевніше, насправді є якоюсь пухлиною.

¹ Назва ліків від головного болю на основі аспірину, парацетамолу й кофеїну.

Бібліотека не могла так докорінно змінитися за якийсь тиждень. Сем ніяк не міг побачити вікна в даху із зали. Та дівчина, Синтія Беріген, сказала, що їх закрили дошками, що так було, відколи вона почала там працювати — не менш як рік тому. Тож це точно був якийсь нервовий розлад. А може, у нього в мозку пухлина. А як щодо хвороби Альцгеймера? Ото вже втішна думка. Він десь вичитав — мабуть, у «Ньюсвіку», — що середній вік жертв Альцгеймера постійно знижується. Можливо, уся ця дика ситуація була сигналом передчасного старечого недоумства, що насувалося на нього.

У Семовій уяві почав рости неприємний рекламний щит із трьома словами, написаними розляпистими літерами кольору червоної лакриці. Слова були такі:

Я ВТРАЧАЮ ГЛУЗД.

Сем жив звичайним життям, сповненим звичайних радощів і жалів, загалом доволі непримітним. Зірок із неба він ніколи не хапав, це правда, але підстав сумніватися у своєму психічному здоров'ї теж ніколи не мав. Зараз же він лежав на зім'ятій постелі й гадав, чи так почуваються люди, коли відриваються від справжнього, раціонального світу. Чи так усе починається, коли

ВТРАЧАЄШ ГЛУЗД.

Думка про те, що ангелом притулку для безхатніх Джанкшн-Сіті виявилася Наомі — Наомі під вигаданим іменем, — була ще однією дурістю. Такого просто не могло бути... чи могло? Сем почав сумніватися в стрімкому злеті своїх справ. Може, це частина галюцинації?

Десь опівночі його думки звернулися до Арделії Лорц, і тоді вже йому стало геть кепсько. Він почав думати, як би було жакливо, коли б Арделія Лорц зачалася в його шафі чи навіть під ліжком. Сем аж бачив, як легенько й радісно вона посміхалася в темряві, як перебирала в повітрі пальцями з довгими гострими

нігтями, як розкуйовджене волосся спадало на її обличчя, мов дика карнавальна перука. Сем подумав, що, якби вона зараз до нього зашепотіла звідти, його кістки миттю перетворилися б на холодець.

Ти загубив книжки, Сем, тож треба кликати бібліотечного полісмена... ти загубив книжки... ти загуби-и-и-и-в їх...

Нарешті, о пів на першу, Сем не витримав. Він сів і спробував намацати рукою світильник в узголів'ї. І коли він тягнувся до нього, його захопила інша мара, така ясна, що він був майже певен: у спальні є ще хтось, і це не Арделія Лорц, о ні. До нього навідався бібліотечний полісмен із плаката, якого вже не було в дитячій залі. Він стояв собі в темряві, високий, блідий, загорнутий у тренч чоловік із нездоровим кольором обличчя й білим рваним шрамом, що тягнувся лівою щогою попід оком аж до перенісся. Сем не бачив шраму на плакаті, але тільки тому, що маляр не захотів його зображати. Шрам був. Сем знав, що він був.

«Ти помилявся щодо кусців, — скаже бібліотечний полісмен, трохи шепелявлячи. — Зс боків бібліотеки таки розстуть кусчі. Багато кусців. І ми їх будемо дозслідзувати. Ми дозслідимо їх разсом».

Ні! Досить! Просто... ДОСИТЬ!

Коли його тремтяча рука намацала світильник, у кімнаті скрипнула мостина, і в Сема вирвався короткий неголосний крик. Його рука сіпнулася і стиснула вмикач. Загорілося світло. На мить Семові справді здалося, що він бачить високого чоловіка, і лише пізніше він зрозумів, що то була тінь від комода.

Махом скинувши ноги на підлогу, Сем на хвилюку затулив обличчя долонями. Тоді потягнувся до пачки «Кента» на нічному столику.

— Ти повинен опанувати себе, — пробурмотів він. — Що ти собі, нахрін, надумав?

«Не знаю, — одразу ж відповів голос у його голові. — Ба більше, я не хочу знати. Ніколи. Куці були хтозна-коли, я більше не хочу згадувати про куці. І про смак. Солодкий-солодкий смак».

Він запалив цигарку й глибоко затягнувся.

Найгіршим було ось що: наступного разу він справді побачить людину в тренчі. Або Арделію. Або Ѓорґо, Великого Імператора Пеллюсидара¹. Бо коли Сем зміг створити таку довершену галюцинацію, як відвідини бібліотеки з Арделією Лорц, він може надумати собі *будь-що*. Коли вже Сем почав вигадувати вікна в даху, яких не видно, людей, котрих не існує, і навіть *кущі*, яких теж нема, то все здається можливим. Як узагалі можна придушити повстання у власній *голові*?

Сем пішов на кухню, вмикаючи на ходу світло й опираючись бажанню озирнутися через плече, щоб побачити, чи ніхто не скрадається слідом. Наприклад, чоловік із жетоном у руці. Він подумав, що йому б не завадило випити снодійного, але оскільки нічого такого він не мав — навіть сомінексу², який продають без рецепта, — отже, доведеться імпровізувати. Сем налив у каструлю молока, підігрів його, перелив до кружки, а тоді додав щедрю порцію бренді. Він бачив щось таке по телевізору. Сьорбнувши, він скривився і вже хотів вилити паскудну мікстуру до раковини, а тоді глянув на годинника на мікрохвильовці. За чверть перша. До світанку ще далеко, тож він мав іще чимало часу уявляти, як Арделія Лорц і бібліотечний полісмен крадуться вгору сходами з ножами в зубах.

«Або зі стрілами, — подумав він. — З довгими чорними стрілами. Арделія і бібліотечний полісмен, що йдуть навшпиньки сходами, стискаючи в зубах довгі чорні стріли. Як вам така картина, любі друзі й сусіди?»

Стріли?

Чому стріли?

Сем не хотів про це думати. Він утомився від думок, що зі свистом вилітали з донедавна невідомої області темряви всередині нього, як жахливі, огидні фрисбі.

Я не хочу про це думати, я не буду про це думати.

Він допив алкогольне молоко й повернувся до спальні.

¹ Пеллюсидар — світ, розташований на внутрішній поверхні земної кори (з циклу романів Е. Берроуза).

² Снодійне з активною речовиною димедролом.

4

Сем залишив світильник в уголів'ї ввімкненим, і це його трохи заспокоїло. Йому подумалося, що, можливо, він таки зможе заснути раніше, ніж Всесвіт спіткає теплова смерть. Сем підтягнув ковдру до підборіддя, зчепив руки за потилицею й подивився на стелю.

«ЩОСЬ же з цього відбулося насправді, — подумав він. — Не могло ж воно ВСЕ бути галюцинацією... якщо, звісно, це не її частина і насправді я не сиджу, загорнутий у гамівну сорочку в одній із оббитих м'якою гумою кімнат у Сідар-Репідс, і не уявляю собі, що лежу у власному ліжку».

Сем точно виступив із промовою. Він використав жарти з «Порадника промовця» і вірш Спенсера Майкла Фрі з «Улюблених віршів американців». І оскільки в його невеличкій власній колекції книжок немає жодного з цих двох томів, він мусив був узяти їх у бібліотеці. Наомі знала Арделію Лорц — принаймні вона впізнала це ім'я, як і її мати. Було ж таке?! Воно подіяло на стару, як петарда під кріслом.

«Я можу спитати, — подумав він. — Якщо це ім'я відоме місіс Гітгінс, то інші теж можуть його знати. Можливо, не дітлахи-помічники з «Чейплтона», а люди, що тривалий час жили в Джанкшн-Сіті. Може, Френк Стівенс? Або Паскудний Дейв...»

На цьому Сем, нарешті, задрімав. Він перетнув малопомітний кордон між реальністю і сном, не усвідомлюючи цього; його думки не зупинилися, але натомість почали викручуватися в іще дивніші, чудернацькіші форми, які стали сном. А сон став кошмаром. Він знову стояв біля «Дому Ангола», а троє пияків сиділо на ганку й працювали над плакатами.

«О, та ми просто марнуємо час», — сказав Дейв, а тоді сором'язливо розвернув плаката, щоб Сем побачив.

На малюнку Простак Саймон був наштрикнутий на рожен над вогнищем. В одній руці він тримав розтоплений кавалок червоної лакриці. Його одяг горів, але він був іще живий. Він верещав. Під жахливим малюнком було написано:

СМАЖЕНІ ДІТИ В КУЩАХ ГРОМАДСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ
БЛАГОДІЙНА ВЕЧЕРЯ
НА КОРИСТЬ ФОНДУ БІБЛІОТЕЧНОЇ ПОЛІЦІЇ
З ОПІВНОЧІ ДО 02:00
ЗАПРОШУЄМО ВСІХ
ЦЕ ХРУМ-БУРУМ!

«Дейве, це жахливо», — мовив Сем уві сні.

«Анітрохи, — відповів Дейв. — Діти називають його Простакон Саймоном. Вони люблять його їсти. Я вважаю, це дуже природна реакція, чи не так?»

«Погляньте! — закричав Рудольф. — Погляньте, це Сара!»

Сем підвів очі й побачив Наомі, що йшла засміченою і зарослою землею між «Домом Ангола» і Центром перероблювання. Вона рухалася дуже повільно, бо штовхала перед собою візок, повний «Порадників промовця» й «Улюблених віршів американців». За її спиною спускалося до обр'ю пригасле червоне горно сонця, і довгий пасажирський потяг повільно гуркотів колією, прямуючи в порожнечу Західної Айови. У ньому було щонайменше тридцять вагонів, і кожен був чорний. У вікнах висіли й хиталися жалобно-чорні фіранки. Це похоронний потяг, зрозумів Сем.

Він розвернувся до Паскудного Дейва і сказав: «Ї зуть не Сара. Це Наомі. Наомі Гітінс із Провербії».

«А от і ні, — заперечив Паскудний Дейв. — Це Смерть іде, містере Піблз. Смерть — жінка».

Тоді Люкі почав скиглити. Оскаженівши від жаху, він кивив, мов свиня: «У неї «Слім-Джими!» У неї «Слім-Джими!» Боже мій, у неї всі срані «Слім-Слім-Джимчики» на світі!»

Сем знову розвернувся, щоб подивитися, що Люкі має на увазі. Жінка наблизилася, і це вже не була Наомі. Це була Арделія. На ній був тренч кольору зимової снігової хмари. Візок був повен не «Слім-Джимів», як сказав Люкі, а тисяч переплетених червоних лакричних паличок. Поки Сем дивився, Арделія схопила їх жменю й почала пхати до рота. Її зуби вже не були протезами; вони стали довгими й знебарвленими. Семові вони стали

схожі на зуби вампіра, гострі й жахливо міцні. Скривившись, вона жувала солодощі, яких напхала повен рот. З тих солодощів бризнула яскрава кров, заляпавши рожеву хмару на західному небі й замурзавши підборіддя Арделії. Розкушені палички лакриці стрибали по зарослій землі, цвіркаючи кров'ю навсібіч.

Вона підняла руки, що перетворилися на гачкуваті пазури.

— *Ти-и-и-и-и загуби-и-и-и-и в КНИЖКИ-И-И-И!* — закричала вона Семові й кинулася на нього.

5

Задиханий Сем рвучко прокинувся. Він повністю стягнув простирадло і скрутився спітнілим клубком під зіжмаканою ковдрою в ногах ліжка. Крізь завішені вікна з вулиці пробивалися перші слабкі промені нового дня. Годинник на столику показував 05:53.

Сем устав із ліжка, відчувши, як охолоджує й освіжає його спітнілу шкіру повітря спальні, пішов до ванної й помочився. Його голова трохи боліла чи то від пізно випитого бренді, чи то від нічних кошмарів. Сем розчинив шафку з ліками, випив дві аспіринки, а тоді знову почовгав до ліжка. Розправив простирадло, відчуваючи залишки кошмару в кожній його вологій складці. Йому вже навряд чи вдалося б заснути — він це знав, — але принаймні він міг іще полежати, поки кошмар не розвіється.

Коли його голова торкнулася подушки, Сем раптом зрозумів щось іще, щось настільки ж неочікуване й несподіване, як і розуміння того, що жінка на плакаті Паскудного Дейва — його позаштатна секретарка. Це нове розуміння теж мало стосунок до Паскудного Дейва... і до Арделії Лорц.

«Це було вві сні, — подумав він. — Ось звідки я дізнався».

Сем заснув глибоким, здоровим сном. У тому сні він більше нічого не бачив і прокинувся майже об одинадцятій. Церковні дзвони скликали вірян на службу, і на вулиці стояв чудовий день. Вигляд сонячного проміння, що лилося на молоду траву, оживив Сема; він почувався майже як заново народжений.

РОЗДІЛ 8

«ДІМ АНГОЛА» (II)

1

Сем приготував собі пізній сніданок — апельсиновий сік, омлет із трьох яєць, щедро присипаний зеленою цибулею, багато міцної кави — і подумав про те, щоб знову податися до «Дому Ангола». Він і досі пам'ятав мить прозріння, яку пережив уночі під час короткого періоду не марення, і був абсолютно переконаний, що його здогад правильний, але він сумнівався, чи справді хоче й далі порпатися в цій божевільній справі.

У яскравому світлі весняного ранку страхи минулої ночі здавалися далекими й абсурдними, і Сем відчув сильне бажання — майже потребу — просто облишити ці хвилювання. Він подумав, що з ним щось трапилося — щось таке, чого не можна було раціонально пояснити. І питання тепер таке: «Ну то й що?»

Сем колись читав про привидів, передчуття й одержимість, але вони мало його цікавили. Він любив іноді подивитися містичний фільм, але не більше. Як людина практична, Сем не бачив корисного застосування паранормальних явищ... якщо вони справді існували. Він пережив... скажімо, подію, через брак кращого слова. Подія закінчилась. Чом би не облишити думки про неї?

Тому що вона попередила, що хоче отримати книжки завтра, — що ти на це скажеш?

Але її слова вже наче не мали над ним влади. Незважаючи на повідомлення, що вона залишила на автовідповідачеві, Сем уже не дуже й вірив в існування Арделії Лорц.

Та що його справді цікавило, то це власна реакція на те, що сталося. Він пригадав лекцію з біології в коледжі. Лектор почав із тези про те, що людське тіло має неймовірно ефективну систему для протидії нападам чужорідних організмів. Сем пам'ятав, що лектор говорив про це, бо страшні новини — рак, грип, хвороби, що передаються статевим шляхом, наприклад сифіліс, —

заповнили всі заголовки газет, і люди були схильні вірити, що вони набагато вразливіші до цих хвороб, ніж насправді.

— Людське тіло, — розповідав тоді лектор, — має до своїх послуг власний загін «зелених беретів». Коли організм зазнає атаки ззовні, леді та джентльмени, відповідь цього загону є швидкою і нещадною. Вони не шкодують нікого. Без цієї армії натренованих убивць кожен із вас помер би за двадцять разів ще протягом першого року життя.

Основною стратегією, яку організм використовував, щоб побутися загарбників, була ізоляція. Нападників спершу оточували, відрізали від поживних речовин, що потрібні їм для життя, а тоді їх або з'їдали, або забивали, або заморювали голодом. Тепер Сем з'ясував — як йому здалося, — що, коли нападу зазнає розум, він використовує ту саму стратегію. Сем пам'ятав немало випадків, коли йому здавалося, що він застудився, але на ранок уже почувався чудово. Організм робив своє. Жорстока війна точилася навіть тоді, коли він спав, і загарбників вибивали до ноги... чи що там у мікробів є. Їх з'їдали, забивали або заморювали голодом.

Минулої ночі він пережив психічний відповідник прийдешньої застуди. Цього ранку агресора — загрозу його ясному, раціональному сприйняттю світу — було оточено. Відрізано від поживних речовин. Тепер час мав зробити своє. І якась частина Сема застерігала його, що, копірсаючись у цій справі далі, він тільки годуватиме ворога.

«То он як воно трапляється, — подумав він. — Ось чому світ не наповнений звітками про дивні випадки й непоясненні явища. Розум зазнає їх впливу... якийсь час відшукує рівновагу... а тоді б'є у відповідь».

Але ж це цікаво. Це незвично. І хіба не кажуть, що хоч допитливість і занастила kota, але вдоволена цікавість повернула його назад?

«Хто? Хто так каже?»

Він не знав... але підозрював, що міг би з'ясувати. У місцевій бібліотеці. Сем легенько всміхнувся, коли ніс тарілки до рако-

вини. Він зрозумів, що вже все вирішив: Сем спробує покопирсатися в цій божевільній справі ще трохи.

Трошечки.

2

Сем під'їхав до «Дому Ангола» десь о пів на першу. Він не надто здивувався, коли побачив на паркувальному майданчику біля нього старий синій «датсан» Наомі. Сем припаркувався за ним, вийшов із машини й піднявся хисткими сходами повз напис, що наказував йому викинути пляшку, якщо вона в нього є, до бочки для сміття. Він постукав, але ніхто не відповів. Сем штовхнув двері й побачив широкий коридор, позбавлений будь-яких меблів... якщо, звісно, не брати до уваги платний телефон на столику посередині. Шпалери були чисті, але вицвілі. Сем побачив одне місце, де їх підлатали клейкою плівкою.

— Агов?

Відповіді не було. Він увійшов, відчуваючи себе непроханим, і пішов коридором. Перші двері, які Сем прочинив, вели до загальної кімнати. До дверей були пришпилені два оголошення.

ДРУЗІ БІЛЛА — СЮДИ!

вказувало перше. Нижче від нього було ще одне, що здалося Семові одночасно й абсолютно розумним, і винятково безглуздим. Там писалося таке:

ЩОБ МИНУВ ЧАС, ПОТРІБЕН ЧАС.

Загальна кімната була вмебльована різномасними, колись викинутими стільцями й довгою канапою, також підлатаною стрічкою — цього разу ізоляційною. На стіні висіло ще більше гасел. На маленькому столику біля телевізора стояла кавоварка. І телевізор, і кавоварка були вимкнені.

Сем пішов далі коридором і проминув сходи, ще гостріше почувуючи себе непроханим зайдою. Він зазирнув до трьох інших кімнат, двері яких виходили в коридор. У кожній розміщувалося по два простих ліжка, і в жодному не було ані душі. Кімнати виблискували ретельною чистотою, але все одно багато розповідали про своїх мешканців. В одній пахнуло мастеровим¹. В іншій тхнуло якоюсь важкою хворобою. У ній або хтось нещодавно помер, думав собі Сем, або помре незабаром.

У кінці коридору він знайшов кухню, так само порожню. То була велика світла кімната з поживклим лінолеумом, що зібгався на підлозі нерівними дюнами й долинами. Альков у стіні займав велетенська дров'яно-газова піч. Емаль на старій глибокій раковині вкрили плями іржі. Крани відкривалися старомодними ручками-пропелерами. Обіч буфету стояли прадавня пральна машина «Мейтег» і газова сушарка «Кенмор». Повітря ледь чутно пахнуло вчорашніми смаженими бобами. Семові ця кімната сподобалася. Вона свідчила про затягнуті до хребта пояси, але також про любов, турботу і важко здобуте щастя. Вона нагадала йому кухню його бабусі, а то було прекрасне місце. Безпечне. На старому, ресторанного розміру холодильнику «Амана» висіла магнітна табличка:

БОЖЕ, БЛАГОСЛОВИ НАШ ВІЛЬНИЙ ВІД ПІЙЛА ДІМ.

Сем почув на вулиці приглушені голоси. Він перетнув кухню і визирнув крізь одне з вікон, яке хтось прочинив, щоб випустити стільки весняного тепла, скільки зможе нагнати легенький вітерець.

На задвірку «Дому Ангола» пробивалася перша зелень; на дальньому кінці подвір'я, коло вузької смуги дерев, які тільки-но почали брунькуватися, чекала тепліших днів невеличка ділянка під овочі. Ліворуч провисала плавною дугою волейбольна сітка. Праворуч були дві ями з піском для метання підків, навколо яких

¹ Мазь на основі гірчиці, що використовують як проти застуди, так і проти болю в м'язах і суглобах.

щойно почала пробиватися трава. Це подвір'я не справляло надто приємного враження — як і більшість подвір'їв о цій порі року, — але Сем бачив, що його вичухали граблями щонайменше один раз відтоді, як сніг випустив землю із зимового полону, і тут не було попелу, хоч залізнична колія блищала не більше, як за п'ятдесят футів від саду. Може, жителі «Дому Ангола» не мали багато чого доглядати, подумав Сем, але те, що мали, доглядали добре.

Між волейбольною сіткою і піщаними ямами на складаних похідних стільцях, розставлених кривуватим колом, сиділо з дюжину людей. Сем упізнав Наомі, Дейва, Люкі й Рудольфа. За мить він зрозумів, що також упізнав Берта Айверсона, найбільш успішного юриста Джанкшн-Сіті, і Елмера Бескіна, банкіра, що пропустив Семову ротаріанську промову, але все одно дзвонив пізніше, щоб його з нею привітати. Вітерець дмухав поривами, задуваючи всередину кухні затишні завіски в клітинку, що висіли обабіч вікна, крізь яке виглядав Сем. Вітер також роздував сріблясте волосся Елмера, котрий наставив обличчя до сонця й усміхався. Сема раптом вразила ця проста насолода, яку він побачив не *на* обличчі Елмера, але *в* ньому. У ту мить він був чимось водночас більшим і меншим, ніж найбагатший банкір маленького містечка; він був звичайною людиною, що коли-небудь вітала прихід весни після довгої холодної зими, радий, що живий, здоровий, позбавлений болю.

Сема вразила нереальність побаченого. Застати тут Наомі Гігінс, що спілкується з безпритульними п'яничками Джанкшн-Сіті — та ще й під вигаданим іменем, — уже було для нього дивно. Але побачити тут найсоліднішого банкіра містечка разом із його найзубатішими акулами права було справжнім шоком.

Чоловік у подертих зелених штанах і у светрі «Цинциннаті Бенгалс» підняв руку. Рудольф показав на нього.

— Мене звуть Джон, і я алкоголік, — сказав чоловік у светрі «Бенгалс».

Сем швидко відступив від вікна. Його обличчя пашіло. Тепер він уже не просто зайда, а нишпорка. Він подумав, що, мабуть, зазвичай зустрічі АА відбувалися в загальній кімнаті — принаймні

на це натякала кавоварка, — але сьогодні погода була така приємна, що вони повиносили стільці назовні. Сем міг закластися, що це придумала Наомі.

«Ми завтра вранці підемо до церкви, — сказала тоді місіс Гігінс, — а ще завтра перший цього року Молодіжний баптистський пікнік. Наомі обіцяла допомогти». Він подумав, а чи знала місіс Гігінс, що її донька проводила день з пияками замість баптистів, як повинна була б. Сем також зрозумів, чому Наомі так різко поклала край їхнім зустрічам уже після двох побачень. Раніше він думав, що річ у релігії, і Наомі ніколи не давала приводу думати інакше. Але після першого побачення в кіно вона погодилася зустрітися з ним іще раз. Після другого побачення все її романтичне зацікавлення його особою щезло. Або принаймні так йому здавалося. На друге побачення він запросив її на вечерю. І замовив вино.

Заради Бога — звідки ж я міг знати, що вона алкоголік? Чи я думки читаю?

Відповідь, звісно, в тому, що він *не міг* знати... але його обличчя все одно пашіло.

А може, річ не в пійлі... або не тільки в пійлі. Може, в неї є й інші негаразди.

Сем також замислився над тим, що могло б трапитися, якби Берт Айверсон і Елмер Бескін, обоє впливові люди, дізналися, що йому відомо, що вони належать до найбільшого у світі анонімного товариства. Може, й нічого; він не знав про АА так багато, щоб бути певним. Однак він *знав* дві речі: що перша А означала «Анонімні» й що ці люди могли б розчавити його ділові мрії й амбіції на млинець, якби захотіли.

Сем вирішив піти звідси якомога швидше й тихіше. Варто віддати йому належне, це рішення ґрунтувалося не на переживаннях за власну особу. Люди, що сиділи на задвірку «Дому Ангола», мали одну проблему. Сем дізнався про це випадково; він не мав наміру залишатися тут і підслуховувати свідомо.

Йдучи назад коридором, Сем побачив купку нарізаного паперу, що лежала на платному телефоні. Зі стіни біля нього звисав

на короткій нитці недогризок олівця. Відчувши раптовий порив, Сем узяв аркуш і швидко написав друкованими літерами:

Дейве,

я вранці приходив до тебе, але нікого не застав. Я хотів спитати тебе про жінку на ім'я Арделія Лорц. Мені здається, що ти можеш її знати, а я дуже хотів би довідатися про неї хоч що-небудь. Зателефонуй мені сьогодні вдень чи ввечері, якщо зможеш. Мій номер 555-8699. Дуже тобі дякую.

Сем ще дописав унизу своє ім'я, склав аркуш удвоє і друкованими літерами вивів зверху «ДЕЙВ». Він подумав, чи не віднести аркуш на кухню й не залишити його на столі, але йому не хотілося, щоб хтось із них — а найменше, звісно, Наомі — тривожився, чи побачив він їх за тими дивними, але, певно, корисними розмовами. Тому Сем притулив аркуш до телевізора в загальній кімнаті так, щоб одразу було видно напис «ДЕЙВ». Він подумав, чи не покласти поруч із ним четвертака, але передумав. Дейв міг не так його зрозуміти.

Тож Сем пішов і зрадів, коли вийшов надвір ніким не помічений. Коли він сів до машини, то побачив наліпку на бампері «датсана» Наомі.

ДОВІРАЙ — І ДОВІРСЯ БОГУ

було написано на ній.

— Краще Богові, ніж Арделії, — сказав Сем і здав назад.

3

Через кілька годин по півдні Семів уривчастий нічний спочинок став даватися взнаки і його оповила страшенна сонливість. Він увімкнув телевізор, знайшов трансляцію товариської бейсбольної гри між Цинциннаті й Бостоном, що поволі переходила у восьмий іннінг, пріліг на канапу подивитися її й майже відразу

задрімав. Перш ніж дрімота встигла перейти в справжній сон, задзвонив телефон, і Сем, задуманий і дезорієнтований, устав, щоб відповісти.

— Алло?

— Не можна балакати про ту жінку, — сказав Паскудний Дейв без жодного вступу. — Його голос тремтів на межі втрати самовладання. — Навіть думати про неї не можна.

Допоки ж ви, погані безбожники, тикатимете нам у лице цієї жінкою? Думаєте, це смішно? Думаєте, це дотепно?

Уся Семова дрімота зникла тієї ж миті.

— Дейве, що не так із цією жінкою? Люди відповідають або так, ніби вона диявол, або не знають про неї взагалі нічого. Хто вона? Чим, у біса, вона вас так налякала?

Запала довга тиша. Сем перечекав її, а його серце тим часом важко гупало в грудях і шиї. Він би подумав, що з'єднання обірвалося, якби не чув у слухавці звук Дейвового дихання.

— Містере Піблз, — мовив він нарешті, — ви мені за ці роки немало допомогли. Ви та ще кілька людей допомогли мені вижити, коли навіть я не знав, що хочу цього. Але я не можу говорити про ту курву. Не можу. І якщо ви дбаєте про себе, ви також не говоритимете про неї ні з ким іншим.

— Схоже на погрозу.

— Ні! — вигукнув Дейв. Його голос звучав не просто здивовано; він звучав вражено. — Ні... Я просто хочу попередити вас, містере Піблз, так само, як зробив би, коли б ви йшли в бік закинутого колодязя, що увесь заріс травою, і не бачили б ями. Не говоріть про неї й не думайте. Нехай мертво лишається мертвим.

Нехай мертво лишається мертвим.

Сема це не дуже здивувало; усе, що сталося (за винятком хіба що залишеного на автовідповідачеві повідомлення), вказувало на те саме: Арделії Лорц уже не було серед живих. Він — Сем Піблз, агент із нерухомості й страхування в провінційному містечку — говорив із приви́дом, сам того не усвідомлюючи. Говорив із нею? Чорт забирай! Не просто говорив! Він уклав із нею угоду! Він заплатив їй два бакси, а вона видала йому бібліотечного квитка.

Тож його це не надто здивувало... але міцний мороз усе одно почав розходитися білими дорогами його скелета. Він опустив очі й побачив натовп блідих сиріт, що виступили на руках.

«Краще б ти дав їй спокій, — заскиглило щось усередині. — Хіба я тобі не казав?»

— Коли вона померла? — спитав Сем голосом, що здавався йому сухим і байдужим.

— Містере Піблз, я не хочу про це говорити! — Дейв тепер уже ледь не кричав у нестямі. Його голос тремтів, він стрибнув у верхній регістр, майже фальцет, і розколовся там. — *Будь ласка!*

«Дай йому спокій, — сердито гаркнув на себе Сем. — Хіба в нього немає інших проблем, окрім цього лайна?»

Так. І він міг дати Дейву спокій — у містечку мали бути й інші люди, що погодяться розповісти йому про Арделію Лорц... тобто, якщо він знайде спосіб підійти до них так, щоб вони не викликали людей із гамівними сорочками. Але Сем мав ще й інше питання, точну відповідь на яке міг дати тільки Паскудний Дейв Данкан.

— Ти колись малював плакати для бібліотеки, чи не так? Здається, я впізнав твою руку на плакаті, що ти малював учора на ганку. Знаєш, я майже переконаний. Там був маленький хлопчик у чорній машині. І чоловік у тренчі — бібліотечний полісмен. Ти...

Перш ніж він устиг договорити, у Дейва вирвався такий крик сорому, горя і страху, що Сем замовк.

— Дейве? Я...

— *Облиште це!* — ридав Дейв. — *Я не міг нічого вдіяти, чого ж ви не хочете облишити...*

Його зойки раптом притихли, і слухавка торохнула об щось, коли хтось забрав її у Дейва.

— Припини, — сказала Наомі. Вона сама ніби от-от мала заплакати, але також здавалася оскаженілою від злості. — Ти можеш просто припинити це, огидний ти нелюде?

— Наомі...

— Поки я тут, мене звать Сара, — повільно мовила вона, — але я ненавиджу тебе під обома іменами однаково, Семе Піблз.

Я більше ніколи не переступлю порога твоєї контори. — Її голос почав підніматися. — Чому ти не міг дати йому спокій? Навіщо ти розколупав це старе *лайно*? *Навіщо?*

Ледь зберігаючи над собою контроль, Сем знервовано сказав:

— А навіщо ти послала мене до бібліотеки? Наомі, якщо ти не хотіла, щоб я з нею зустрівся, навіщо ж ти мене взагалі послала до бісової бібліотеки?

На тому кінці дроту хтось ухопив ротом повітря.

— Наомі? Ми можемо...

Сем почув, як клацнуло в слухавці, коли вона її кинула.

Зв'язок обірвався.

4

Сем сидів у кабінеті майже до пів на десяту, ковтав «Тамз» і писав у тому самому блокноті, у якому він склав першу чорнову версію промови, одне ім'я за іншим. Він недовго дивився на кожне з них, а тоді викреслював. Шість років здавалися чималим терміном, щоб його прожити в одному містечку... принаймні до сьогодні. Сьогодні ж вони видалися значно коротшим відрізком часу — схожим, наприклад, на вихідні.

«Крейг Джонс», — написав він.

Сем подивився на це ім'я й подумав: «Крейг може знати щось про Арделію... але він захоче дізнатися, навіщо я питаю».

Чи знав він Крейга настільки добре, щоб відповісти йому чесно? Відповіддю було рішуче «ні». Крейг був одним із молодших юристів Джанкшн-Сіті, сповнений амбіцій. Вони кілька разів зустрічалися на ділових обідах... ще, звісно, був Ротаріанський клуб... і Крейг одного разу запросив його до себе на вечерю. Коли вони зустрічалися на вулиці, то сердечно балакали іноді про справи, але частіше про погоду. Ніщо з цього не означало дружби, і якщо Сем і мусив вивернути на когось цю неприємну справу, йому хотілося б, щоб це був друг, а не знайомий, що кликав його *братчиком* після другої склянки джину з лимоном.

Він закреслив Крейгове ім'я.

Відколи Сем приїхав до Джанкшн-Сіті, він завів двох близьких друзів: один — помічник терапевта доктора Мельдена, другий — міський коп. На початку 1989 року Рас Фрейм, його друг-лікар, переїхав до Гранд-Репідс, де знайшов кращу практику. А Том Вікліф із першого січня наглядав за новою системою контролю руху Дорожнього патруля штату Айова. З того часу Сем утратив зв'язок із обома чоловіками — він повільно знаходив друзів і не дуже вмів їх берегти.

То з чим він лишився?

Сем не знав. Він *знав* тільки, що ім'я Арделії Лорц впливало на декого в Джанкшн-Сіті, як заряд солі в сідницю. Сем знав — або думав, що знав, — що зустрічався з нею, хоч вона й давно померла. Він навіть не міг сказати собі, що зустрівся з її родичкою чи з якоюсь навіженою, що *називала* себе Арделією Лорц. Тому що

я думаю, що зустрів привида. Взагалі я думаю, що зустрів привида всередині привида. Я думаю, що бібліотека, у яку я ходив, була тією бібліотекою, що стояла в Джанкшн-Сіті, коли нею керувала тоді ще жива Арделія Лорц. Я думаю, що саме тому почувався в ній так дико і спантеличено. Це не було схоже на подорож у часі або на те, як я уявляю подорож у часі. Більше скидалося на те, що я на короткий час зазирнув до передпокою пекла. І він був справжнім. Я переконаний, що все було справжнім.

Сем зупинився, стукаючи пальцями по столу.

Звідки вона мені телефонувала? Невже в передпокої пекла є телефони?

Він довго глипав на список із перекресленими іменами, а тоді повільно вирвав жовтий аркуш з блокнота, зіжмакав його й жбурнув до кошика.

«Облиш це», — продовжувала бламати якась частина його свідомості.

Але він не слухав. То що тепер?

Подзвони комусь, кому довіряєш. Подзвони Расові Фрейму чи Томові Вікліфу. Просто зніми слухавку й набери номер.

Але він не хотів цього робити. Принаймні не сьогодні. Сем визнав, що керувався ірраціональним, напівзабобонним мотивом —

Йому здавалося, що за минулі кілька днів він передав і отримав по телефону дуже багато неприємної інформації, — але він був надто втомлений, щоб сьогодні з ним боротися. Якщо він зможе добре виспатися (а Семові здавалося, що він зможе, якщо знову залишить увімкненим світильник біля ліжка), то, можливо, завтра вранці, на свіжу голову, йому спаде на думку щось краще, щось суттєвіше. А далі, міркував він, можна було б спробувати перекинути нові мости до Наомі Гітгінс і Дейва Данкана... але спочатку треба дізнатися, чому саме згоріли старі.

Якщо це можливо.

РОЗДІЛ 9

БІБЛІОТЕЧНИЙ ПОЛІСМЕН (1)

Сем справді добре спав. Сни йому не наснилися, а наступного ранку в душі нова думка легко і природно прийшла до нього, як буває, коли тіло людини відпочило, а голова лишень нещодавно прокинулася і ще не встигла захараститися різним непотребом. Громадська бібліотека не була єдиним джерелом інформації, а коли йшлося про місцеву історію — недавню місцеву історію, — то шукати її слід було в набагато придатнішому для цього місці.

— «Вісник»! — вигукнув він і підставив голову під душ, щоб вимити з волосся мило.

Через двадцять хвилин Сем уже пив каву в кабінеті внизу, не одягнувши ще тільки краватку й пальто. Блокнот знову лежав перед ним, і в ньому з'явився новий список.

1. *Арделія Лорц* — хто вона? Або ким вона була?
2. *Арделія Лорц* — що вона зробила?
3. *Громадська бібліотека Джанкин-Сіті* — ремонт? Коли? Фото?

У цю мить хтось подзвонив у двері. Сем глянув на годинника і пішов відчиняти. Уже пів на дев'яту, час іти на роботу. Він міг забігти до редакції «Вісника» о десятій, коли зазвичай робив перерву на каву, і пошукати відповідей на кілька пунктів. На які? Він

обдумував це — на деякі гачки риба мусила зловитися швидше, ніж на інші — й одночасно шукав у кишені гроші для хлопця-газетяра. У двері подзвонили вдруге.

— Я вже йду, Кіте, я йду! — гукнув він, підступаючи до дверей у кухню й беручись за ручку. — Не треба виносити клятї дв...

У ту мить він підвів очі й побачив, що за віконцем у дверях, завішеним прозорою завіскою, височіла постать значно більша за Кіта Джордана. Семова голова була забита і більше стурбована думками про прийдешній день, аніж про ранковий ритуал плати газетяреві, але в цю мить крижана скалка раптового жаху пронизала ці розпорошені міркування. Йому не треба було бачити обличчя; навіть крізь завіску він упізнав цю фігуру, будову тіла... і, звісно, тренч.

Насичений, солодкий і нудотний смак червоної лакриці заповнив його рот.

Він відпустив ручку, але на хвилику пізніше, ніж слід було. Клямка клацнула, і в ту ж мить постать, що стояла на задньому ганку, вибила двері всередину. Сема відкинуло назад, до кухні. Він змахнув руками, намагаючись утримати рівновагу, і примудрився збити на землю всі три пальта з вішака коло дверей.

Бібліотечний полісмен, загорнутий у власну хмару холодного повітря, вступив до будинку. Він увійшов повільно, неначе мав скільки завгодно часу, і причинив за собою двері. В одній руці він тримав Семів номер охайно скрученого і складеного «Вісника». Він підняв його, як дрючка.

— Я приніз твою газсету, — сказав бібліотечний полісмен. Його голос був дивно далеким, неначе долинав до Сема крізь грубе скло. — Я сче хотів зсаплатити хлопцю, але він побіг далі, ніби позспісав. Цікаво, цого це він.

Він ступав кухнюю, ідучи в бік Сема, що спирався на стіл і глипав на непроханого гостя величезними шокованими очима переляканої дитини, якогось Простака Саймона з четвертого класу.

«Мені це ввижається, — подумав Сем, — або сниться кошмар — такий жахливий, що позавчорашній поруч із ним виглядає солодким сном».

Але то був не кошмар. Жахливий, але ніякий не кошмар. Семові раптом захотілося, щоб він таки був з'їхав із глузду. Божевілля теж не легка прогулянка парком, але ніщо не може бути таким же жахливим, як ця схожа на людину істота, що прийшла до його будинку, ступаючи всередині власного клину зимного повітря.

Семів будинок був старим і мав високі стелі, але бібліотечному полісменові довелося нахилити голову в дверях, і навіть на кухні корона його сірого повстяного капелюха ледве не човгала стелею. Це означало, що він був понад сім футів заввишки.

Його тіло було загорнуте в тренч полив'яного кольору туману в сутінках. Шкіру він мав білу. Обличчя застигло без духу, неначе воно ніколи не знало ані доброти, ані любові, ані милості. Рот завмер у виразі абсолютної, безпристрасної влади, і збентежений Сем згадав на мить, як виглядали зачинені двері бібліотеки — як щілина рота на обличчі гранітного робота. Очі бібліотечного полісмена здавалися срібними кружечками, пробитими дрібними шротинками. Їх облямовувала рожево-червоною шкіра, що, здавалось, от-от мала закровоточити. Вій не було. А найгіршим було те, що Сем *знав* це обличчя. Він знав, що це не вперше зіщулився від жаху під поглядом тих чорних дірочок, і десь глибоко в голові Сем почув голос із ледь вловимим сичанням: «Ходи-но зі мною, зсинку. Я зс поліцсії».

Шрам перетинав рельєф цього обличчя саме там, де підказала Семові його уява, — уздовж лівої щоки попід оком і через перенісся. Окрім шраму, перед ним стояв чоловік із плаката... чи ні? Сем уже не міг сказати напевне.

Ходи-но зі мною, зсинку. Я зс поліцсії.

Сем Піблз, улюбленець Ротаріанського клубу Джанкншн-сіті, написав у штани. Він відчув, як із його міхура полилася тепла хвиля, але це здавалося чимось далеким і неважливим. Важливим було те, що в його кухні стояло чудовисько, а найжахливішим — те, що Сем майже впізнав його обличчя. Він відчув, як двері з трьома засувами в його свідомості випнулися, готові щомиті вилетіти. Сем і не сіпнувся, щоб утекти. Він утратив

здатність думати про щось аж таке вигадливе. Він знову став дитиною. Дитиною, яку впіймали на гарячому,

(ця книжка — не «Порадник промовця»)

впіймали за чимось страхітливо поганим. Замість того щоб тікати,

(ця книжка — не «Улюблені вірші американців»)

він повільно скрутився навколо мокрої промежини й повалився на підлогу між двома стільцями, що стояли біля столу, мимоволі прикриваючи голову руками.

(ця книжка —)

— Ні, — мовив він хрипким безсилим голосом. — Ні, будь ласка... Будь ласка, не робіть цього, будь ласка, на кривдьте мене так.

От і все, на що він спромігся. Але це не допомогло; велетень у тренчі кольору туману

(ця книжка — «Чорна стріла» Роберта Льюїса Стівенсона)

тепер стояв просто над ним.

Сем опустил голову. Йому здалося, що вона важить тисячу фунтів. Він дивився на підлогу й недоладно молився, щоб, коли гляне вгору — коли матиме силу глянути вгору, — ця постать зникла.

— Глянь на мене, — наказав глухий далекий голос. То був голос якогось лихого божества.

— Ні, — задихано завищав Сем, а тоді вибухнув безпорадним плачем. Не через страх, хоч він і був достатньо справжнім і сильним. Під товщею страху залягла ще холодна глибинна течія дитячого переляку й сорому. Ці почуття отруйною патокою прилипли до того, чого він не наважувався пригадати, того, що якось стосувалося книжки, яку він ніколи не читав, — «Чорної стріли» Роберта Льюїса Стівенсона.

Лясь!

Щось вдарило Сема по голові, і він закричав.

— Дивись на мене!

— Ні, будь ласка, не примушуйте мене, — благав Сем.

Лясь!

Він подивився вгору, затуляючи сльозаві очі однією згумовілою рукою, саме вчасно, щоб побачити, як рука бібліотечного полісмена опускається знову.

Лясь!

Він бив Сема його власним примірником згорнутого «Вісника», лясаючи так, як цьвохкають шкідливе цуценя, що набурило на підлогу.

— Оце взе красче, — сказав бібліотечний полісмен. Він посміхався, вишкіривши гострі зуби — майже ікла. Він поліз до кишені тренча й витягнув шкіряну обгортку. Розкривши її, полісмен показав Семові зірку з багатьма променями. Вона блиснула в чистому ранковому світлі.

Сем безпорадно дивився на безжальне обличчя, на ті сріблясті очі з дробинками зіниць. У нього з рота текла слина, і він це розумів, але вдіяти нічого не міг.

— У тебе дві книжки, счо налезать нам, — сказав бібліотечний полісмен. Його голос і досі ніби долинав здалеку або крізь грубе скло. — Місз Лорцс дуже зсазсмуцена церезс вазс, містере Піблзс.

— Я загубив їх, — сказав Сем, заплакавши сильніше. Думка про те, щоб збрехати цьому чоловікові про

(«*Чорну стрілу*»)

книжки чи про щось інше, була неможливою. Він був владою, могутністю, силою. Він був суддею, присяжним і катом.

«Де доглядач? — недоладно подумав Сем. — Де доглядач, що перевіряє показники на циферблатах, а тоді повертається до нормального світу? Нормального світу, де такі речі не трапляються?»

— Я... Я... Я... Я... Я...

— Не хоцу зслухати твої дурні відмовки, — сказав бібліотечний полісмен. Він закрив посвідку й запах її до правої кишені. Одночасно поліз до лівої і витяг звідти довгого гострого ножа. Сем, що три літа працював на складі, заробляючи гроші на коледж, одразу його впізнав. То був ніж для картонних коробок. Безперечно, такий ніж був у кожній бібліотеці Америки. — Маєс цазсу до півноці. А тоді...

Він нахилився, витягуючи перед собою ножа в білій руці, схожій на мерцеву. Пелена пронизливо-холодного повітря накрила Семове обличчя, і воно заніміло.

Він спробував крикнути, але зміг видобути із себе лише млявий, безголосий шепіт.

Вістря ножа вколело його в горло, неначе бурулька. З-під нього витекла єдина багряна крапля й відразу замерзла, перетворившись на крихітну криваву перлину.

— ...тоді я прийду знову, — сказав бібліотечний полісмен отим дивним шиплячим голосом. — Красче вам зснайти те, що ви зсагубили, мізстере Піблзс.

Ніж знову сховався в кишеню. Бібліотечний полісмен випростався на повний зріст.

— І сче одне, — додав він. — Ви зоставили людям різні питання, мізстере Піблзс. Надалі нікого ні про що не питайте. Ви зсрозсуміли мене?

Сем хотів відповісти, але спромігся лише на глухий стогін.

Бібліотечний полісмен знову почав нахилитися до нього, штовхаючи перед собою холодне повітря, як плаский ніс баржі штурхає уламок річкової криги.

— Не лізьте в те, що вазс не обходить. Ви зсрозсуміли мене?

— *Так!* — закричав Сем. — *Так! Так! Так!*

— Добре. Бо я наглядатиму. І я не один.

Тоді розвернувся, зашарудівши тренчем, і перетнув кухню до виходу. Він і не глянув на Сема. Коли бібліотечний полісмен проходив яскраво освітлену ранковим сонцем частину підлоги, Сем побачив дивовижну й жахливу річ: той не відкидав тіні.

Він підійшов до задвіркових дверей. Взявся за ручку. І сказав, не обертаючись, страшним тихим голосом:

— Яксчо не хочете побачити мене знову, мізстере Піблзс — *зснайдіть ті книзки.*

Він прочинив двері й вийшов.

Єдине несамовите бажання заповнило Семову голову в ту мить, коли двері зачинилися і він почув кроки бібліотечного полісмена на затильному ґанку: треба замкнути їх.

Сем наполовину підвівся, а тоді його накрило сірою пеленою і він упав непритомним.

РОЗДІЛ 10

ХРО-НО-ЛО-ГІЧ-НО КАЖУЧИ

1

— Чи можу я... вам допомогти? — спитала секретарка в приймальні. Вона трохи затнулася, коли уважніше подивилася на чоловіка, який щойно підійшов до її столу.

— Так, — сказав Сем. — Я хочу глянути на кілька старих номерів «Вісника», якщо можна.

— Звісно, можна, — відповіла вона. — Але — пробачте, якщо пхаю носа, куди не слід, — з вами все гаразд, сер? Ви геть сірий на лиці.

— Можливо, підхопив щось, хтозна, — сказав Сем.

— Весняні застуди найгірші, правда? — мовила вона, підводячись. — Ходіть зі мною через дверцята на тому краю загородки, містере?..

— Піблз. Сем Піблз.

Секретарка, кругловида жінка років шістдесяти, зупинилася й нахилила голову набік, а тоді приклала до губ червоний ніготь.

— Ви страховий агент?

— Так, мем, — відказав він.

— Я так і подумала, що впізнала вас. Минулого тижня газета публікувала вашу фотографію. Отримали якусь нагороду?

— Ні, мем, — заперечив Сем. — Я виступив із промовою. У Ротаріанському клубі. — «І віддав би все на світі, щоб повернутися назад і змінити це, — подумав він. — Я б сказав Крейгові Джонсу запхнути промову собі в сраку».

— О, це ж чудово, — мовила вона... але нібито сумнівалася в цьому. — На фото ви якийсь інший.

Сем пройшов крізь дверцята.

— Я Дорін Макгіл, — назвалася жінка й простягла йому пухку руку.

Сем потиснув її й сказав, що радий познайомитися. Це було важко. Він боявся, що йому ще довго буде важко навіть говорити з людьми — а тим паче торкатися їх. Здавалося, що вся його колишня невимушеність зникла.

Дорін повела його встеленими килимом сходами й клацнула вмикачем. Сходи були вузькі, а світло над головою — тьмяним, і Сем відчув, що його знов обсідають страхи. Вони прибігли, як натовп, що збирається навколо того, хто роздає безкоштовні квитки на якийсь ажіотажний і давно розпроданий концерт. Унизу, в тій темряві, на нього міг чекати бібліотечний полісмен. З мертво-білою шкірою, червоною лише навколо кружалець сріблястих очей, і ледь чутною, але жахливо знайомою шепелявістю.

«Припини, — наказав він собі. — А як не можеш припинити, то, заради Бога, контролюй себе. Ти мусиш. Тому що це твій єдиний шанс. Якщо ти не зможеш зійти цими сходами у звичайний підвал, то що тоді робитимеш? Зіщулишся вдома й чекатимеш півночі?»

— Тут у нас морг, — сказала Дорін Макгіл, показуючи рукою. Певно, ця пані показувала пальцями на все, як траплялася нагода. — Треба тільки...

— Морг? — перепитав Сем, розвертаючись до неї. Серце почало гатитися об ребра. — Морг?

Дорін Макгіл засміялася.

— Усі кажуть це саме таким тоном. Жахливо, правда? Але так його в нас називають. Просто дурна традиція цієї газети. Не хвилюйтеся, містере Піблз, — там немає мертвих тіл; тільки нескінченні шпильки мікроплівки.

«Я б не був таким упевненим», — подумав Сем, ідучи за нею килимом сходів. Він був дуже радий, що вона йде попереду.

Зійшовши вниз, Дорін клацнула кількома вмикачами. У рядах заглиблень, схожих на перевернуті лотки для льоду з холодильника, загорілися флуоресцентні лампи. Вони освітили чимале

приміщення, застелене таким же темно-синім килимом, що й сходи. Кімната була заставлена полицями з маленькими коробками. Уздовж лівої стіни стояли чотири пристрої для читання мікроплівки, що скидалися на футуристичні сушарки для волосся. Вони були такі ж сині, як і килим.

— Як я вже казала, вам треба записатися в журналі, — продовжила Дорін. Вона знов показала пальцем, цього разу на великий журнал, прив'язаний до полочки біля дверей. — Треба написати сьогоднішню дату, час, коли ви зайшли, а зараз... — вона подивилася на наручному годиннику, — двадцять хвилин на одинадцятку, а також час вашого виходу.

Сем схилився до журналу й записався. Попереднє ім'я було «Артур Мічам». Містер Мічам спускався сюди 27 грудня 1989 року. Понад три місяці тому. Цією добре освітленою й оснащеною, прогресивною кімнатою, вочевидь, рідко коли користувалися.

— Тут затишно, чи не так? — вдоволено спитала Дорін. — Це тому, що федеральний уряд виділяє газетам субсидії на утримання моргів — тобто бібліотек, якщо це слово вам більше до душі. Мені воно точно миліше.

В одному з проходів між стелажми затанцювала тінь, і Семове серце знову почало гупати. Але тінь належала Дорін Макгіл; вона нахилилася, щоб перевірити, чи правильно він вписав дату і час, а...

а він, бібліотечний полісмен, не відкидав тіні. А ще...

Сем спробував приглушити продовження, але не зміг.

А ще я не можу так жити. Я не можу жити в такому страху. Якби так тривало надто довго, я б всунув голову в газову піч. Якщо воно справді триватиме — я так і зроблю. Не просто від страху перед ним — тим чоловіком, чи що воно таке. Хіба ж людина може протриматися довго, коли її розум аж волає від того, що все, у що вона вірила, легко тікає від неї геть?

Дорін вказала на праву стіну, коло якої на одній полиці стояли три фоліанти.

— Це січень, лютий і березень 1990 року, — сказала вона. — У липні газети за перші півроку надсилають до Гренд-Айленда,

штат Небраска, щоб їх перевели на мікроплівку. Те саме і по закінченню грудня. — Дорін простягла пухку руку й показала червоним нігтем на полиці, починаючи рахувати від тих, що праворуч, до тих, що стояли ліворуч — біля пристроїв для перегляду мікрофільмів. Здавалося, вона при цьому милувалася своїм манікюром. — Мікрофільми розкладені хронологічно, — вела Дорін, обережно вимовляючи це слово, надаючи йому трохи екзотичного звучання: *хро-но-ло-гіч-но*. — Сучасність — праворуч, прадавні часи — ліворуч.

Вона всміхнулася, щоб підкреслити жарт і, можливо, передати своє захоплення тим, як тут усе чудово впорядковано. Хро-но-ло-гіч-но кажучи, промовляла її усмішка, це я так вихваляюся.

— Дякую, — сказав Сем.

— Не варто. На те ми й потрібні. Принаймні це *одна* з причин. — Дорін приставила нігтя до куточка рота і знов усміхнулася до нього, як до дитини, з якою грають у піжмурки. — Ви знаєте, як переглядати мікроплівку на тих пристроях, містере Піблз?

— Так, дякую.

— Гарзд. Якщо вам буде потрібна допомога, то я нагорі. Не бійтеся питати.

— Ви... — почав Сем, але стулив рота, не давши вилетіти решті слів: «покинете мене тут самого?»

Вона підняла брови.

— Нічого, — запевнив він і провів її поглядом. Йому довелося боротися із сильним бажанням кинутися сходами слідом. Тому що, попри затишний вигляд синього килима, це була ще одна бібліотека Джанкшн-Сіті.

А на додачу вона ще й звалася моргом.

2

Сем повільно пішов до заставлених квадратними коробками з мікроплівкою полиць, не дуже розуміючи, звідки починати. Його дуже тішило, що лампи над головою були досить яскравими, щоб розсіяти більшу частину тривожних тіней у кутках.

Він не насмівився спитати в Дорін, чи знайоме їй ім'я Арделії Лорц і чи не знає вона, коли приблизно в міській бібліотеці провели реставрацію. «Ви ставили людям різні питання, — сказав йому бібліотечний полісмен. — Не лізьте в те, що вас не обходить. Ви зрозуміли мене?»

Так, Сем зрозумів. Він усе одно ризикував розгнівати бібліотечного полісмена тим, що лізе в те, що його не обходить... але формально він нікого ні про що не питає, і насправді це його таки обходило — аж до розпачу.

Я наглядатиму. І я не один.

Сем нервово глянув через плече і нічого не побачив, але все одно не міг наважитися рушити в будь-який бік. Він зайшов так далеко, але не знав, чи зможе зробити ще бодай крок. Він відчував не просто загрозу чи страх. Сем почувався знищеним.

— Ти мусиш це зробити, — суворо пробурмотів він і витер губи тремтячою рукою. — Ти просто *мусиш*.

Сем присилував себе ступнути лівою ногою. Якусь мить він стояв, розставивши ноги, наче людина, що переходить струмок. Тоді змусив праву ногу підтягтися до лівої. У такому нерішучому стилі він здолав увесь шлях до полиці, найближчої до оправлених фоліантів.

Табличка збоку полиці повідомляла:

1987—1989.

Йому, напевне, треба було шукати щось давніше — взагалі-то реставрація бібліотеки мала закінчитися ще до весни 1984, коли Сем переїхав до Джанкшн-Сіті. Якби її проводили пізніше, він помітив би робітників, чув би, як люди про це говорять, і читав би про це у «Віснику». Але, крім здогадки, що це мало статися десь в останні п'ятнадцять чи двадцять років (підвісна стеля не виглядала старшою), звзвити коло пошуків далі він не міг. Якби ж йому вдалося очистити думки! Але ні. Те, що сталося вранці, перепаскуджувало будь-яку спробу думати в нормальний, раціональний спосіб, так само, як активність на поверхні сонця порушувала радіо- і телепередачі на Землі. Реальність і нереальність зійшлися разом, як два величезні жорна, а Сем

Піблз — лише нещасна, крихітна людська піщинка, що борсається і перелякано кричить між ними.

Сем пройшов на два проходи лівіше, здебільшого через страх того, що коли він перестане рухатися, то замерзне остаточно, і підійшов до проходу з табличкою

1981—1983.

Сем узяв коробку майже навмання і переніс її до одного з пристроїв для перегляду мікроплівки. Він увімкнув його і спробував зосередитися на шпульці мікроплівки (шпулька також була синя, і Сем спитав себе, чи була якась особлива причина, щоб це в цьому чистому, добре освітленому місці добирати за кольором). Спочатку треба було насадити її на один зі шпинделів — готово; тоді засилити плівку — є; потім закріпити початок плівки в приймальній шпульці — гаразд. Пристрій був такий простий, що ці дії могла виконати восьмирічна дитина, але Семові знадобилося на це майже п'ять хвилин; руки в нього тремтіли, а думки бігали туди-сюди. Коли він нарешті закріпив плівку і прокрутив її до першого кадру, то побачив, що поставив шпульку не тим боком. Друковані аркуші показувалися перевернутими.

Він терпляче змотав плівку, розвернув шпульку і знову засилив плівку. Сем анітрохи не знітився через цю невелику затримку; повторивши всю процедуру вдруге, виконавши один за одним низку простих рухів, він наче заспокоївся. Цього разу перша сторінка номера «Вісника Джанкшн-Сіті» за 1 квітня 1981 з'явилася перед ним правильним боком. Заголовок передової статті сповіщав про несподівану відставку міського службовця, про якого Сем ніколи не чув, але його увагу швидко привернуло обрамлене повідомлення внизу сторінки. Усередині рамки надрукували таке:

РІЧАРД ПРАЙС І ВСІ ПРАЦІВНИКИ ГРОМАДСЬКОЇ
БІБЛІОТЕКИ ДЖАНКШН-СІТІ НАГАДУЮТЬ,
ЩО З 6 ДО 13 КВІТНЯ ПРОХОДИТЬ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТИЖДЕНЬ БІБЛІОТЕК. ПРИХОДЬТЕ ДО НАС У ГОСТІ!

«Невже я знав це? — замислився Сем. — Це тому я схопив саме цю коробку? Невже я підсвідомо пам'ятав, що другий тиждень квітня — Національний тиждень бібліотек?»

«Ходи-но зі мною, — відповів гнітючий шепіт. — Ходи-но зі мною, зсинку... Я зс поліції».

Він вкрився сиротами; його затрусило. Сем спустив із думки і своє питання, і той примарний голос. Урешті-решт, яка різниця, чому він вибрав номери «Вісника» за квітень 1981 року; важливий лише факт того, що він це зробив і що тут йому пощастило.

Начебто.

Він перемотав плівку до шостого квітня й побачив саме те, на що сподівався. Над назвою «Вісника» червоним шрифтом було надруковано:

НОМЕР МІСТИТЬ СПЕЦІАЛЬНИЙ БІБЛІОТЕЧНИЙ ДОДАТОК!

Сем перемотав на додаток. На першій сторінці було дві фотографії. Одна показувала бібліотеку ззовні. Інша зображала Річарда Прайса, головного бібліотекаря, що стояв за столом видачі й нервово усміхався на камеру. Він виглядав точно так, як його описала Наомі, — високий чоловік років сорока, в окулярах і з вузькими вусиками. Сема більше цікавив задній план. Він бачив на ньому підвісну стелю, що так вразила його під час другого візиту до бібліотеки. Виходить, реставрацію зробили раніше від квітня 1981 року.

Статті в додатку були якраз такими самовітальними бундючками, яких він і очікував — Сем читав «Вісник» уже шість років і добре ознайомився з передовицями на зразок «ну хіба ж ми з вами не загін бравих джейсійців?». Були серед них змістовні (й доволі пісні) статті про Національний тиждень бібліотек, Програму літнього читання, книгомобіль, що їздив вулицями Джанкшн-Сіті, а також про новий збір благодійних внесків, який тільки-но розпочався. Сем швидко все це продивився.

На останній сторінці додатку він знайшов набагато цікавішу замітку, написану самим Прайсом. Вона називалася

ГРОМАДСЬКА БІБЛІОТЕКА ДЖАНКШН-СІТІ
Сто років історії

Семове пожвавлення скоро вщухло. Про Арделію там не згадувалося. Він уже потягнувся до кнопки, щоб перемотати мікроплівку назад, але зупинився. Сем побачив згадку про проект реставрації — її провели в 1970-му, — а також знайшов іще дещо. Таке, що виглядало підозріло. Він почав перечитувати останню частину велемовної історичної довідки містера Прайса, цього разу уважніше.

Після закінчення Великої депресії міська рада ухвалила виділити 5000 доларів на відновлення бібліотеки після шкоди, якої вона зазнала під час повені 1932 року, а місіс Феліція Калнепер стала головною бібліотекаркою, працюючи на цій посаді без винагороди. Вона рішуче йшла до мети — повністю оновленої бібліотеки, що могла б слугувати містечку, яке швидко ставало містом.

У 1951 році місіс Калнепер передала посаду Крістоферові Левіну, першому бібліотекареві Джанкшн-Сіті, що мав ступінь з бібліотекознавства. Згодом містер Левін заснував Фонд імені Феліції Калнепер, який зібрав понад 15 000 доларів на придбання нових книжок лише за перший рік, і Громадська бібліотека Джанкшн-Сіті стала на шлях до сучасності!

Невдовзі після того, як у 1964 році я став головним бібліотекарем, своєю першорядною метою визначив масштабну реставрацію. Необхідні для цього кошти були, нарешті, зібрані наприкінці 1969 року, і хоч до перебудови прекрасної споруди, якою милуються сьогодні «книжкові хробаки» Джанкшн-Сіті, були залучені й кошти з міського і федерального бюджетів, цей проект не міг бути втілений без допомоги всіх тих волонтерів, що пізніше приходили сюди, щоб попрацювати молотком чи ножівкою під час акції «Побудуй свою бібліотеку» в липні 1970!

Іншими значними проектами в 1970-х і 1980-х стали такі...

Сем замислено відірвався від читання. Йому здавалося, що в Прайсовій докладній, монотонній розповіді про історію бібліотеки щось пропущено. Ні. Подумавши, він вирішив, що «пропущено» — неправильне слово. Судячи зі статті, Прайс був шпорталом першої величини — можливо, чудовою людиною, але все одно шпорталом, — а такі люди нічого не пропускають, особливо коли говорять про матерії, що, очевидно, так близькі їхнім серцям.

Отож не пропущено. Приховано.

Щось тут не збіглося, хро-но-ло-гіч-но кажучи. У 1951 році чоловік на ім'я Крістофер Левін заступив на посаді головного бібліотекаря ту святу Феліцію Калпепер. У 1964 році міським бібліотекарем став Річард Прайс. Чи замінив Прайс Левіна? Сем вважав, що ні. Він подумав, що десь протягом тих тридцяти неописаних років Левіна заступила на посаді жінка на ім'я Арделія Лорц. А Прайс, думав собі Сем, замінив її. Прайс не згадав її у своєму шпорतालському нарисі про історію бібліотеки, бо вона зробила... *щось*. Це не наблизило Сема до розуміння, чим оте «щось» могло бути, але дало йому певне уявлення про його масштаби. Що б тоді не сталося, воно було достатньо паскудним, аби Прайс заплющив очі на її існування і намагався її випарувати, ставши на горло своїй дуже очевидній любові до подробиць і послідовності.

«Убивство, — подумав Сем. — Це мало бути вбивство. Це ж єдина по-справжньому паскудна річ, щоб...»

І в ту мить на Сомове плече лягла чиясь рука.

3

Якби він закричав, то, безперечно, перелякав би власницю руки майже так само, як вона вже перелякала його, але Сем був не здатен крикнути. Натомість із нього вийшло все повітря, і перед очима знову посіріло. Семові здавалося, що його груди — це акордеон, який повільно розчавлює слоняча нога. Усі його м'язи наче перетворилися на локшину. Цього разу він не замочив штани. Певно, це єдине, чим він міг утішатися.

— Семе? — почув він чийсь голос. Здавалось, він долинає з чималої відстані — скажімо, з Канзасу. — Це ти?

Він розвернувся, ледь не впавши зі стільця перед пристроєм для перегляду мікроплівки, і побачив Наомі. Сем намагався відсапатися, перш ніж зможе щось сказати, але не спромігся на щось більше, ніж захеканий хрип. Кімната ніби захиталася перед його очима. Сіра пелена поволі розвіювалася.

Тоді він побачив, як Наомі відсахується назад, її очі розширюються, а рука піднімається до рота. Вона вдарилася об одну з полиць із мікроплівками й ледве її не перекинула. Та захиталася, дві чи три коробки глухо гупнулися об килим, а тоді полиця знову стала рівно.

— Омс, — спромігся він нарешті. Його голос пискляво шепотів. Він пригадав, що малим у Сент-Луїсі якось накрив бейсболкою мишу. Та метушилася під нею саме з таким звуком, шукаючи рятівну лазівку.

— Семе, що з тобою *трапилося*? — Вона теж говорила як людина, що зараз би закричала, якби не була настільки вражена, що їй дух забило. «Ох ми ж і пара, — подумав Сем. — Еббот і Костелло зустрічають чудовиськ»¹.

— Що ти тут робиш? — спитав він. — Ти налякала мене до всирачки!

«Ну от, — подумав Сем. — Знову вилаявся при тобі. І знову назвав тебе «Омс». Даруй мені». Йому трохи покращало, і він подумав, чи не підвестися, але вирішив не випробовувати свого щастя. Сем ще не був упевнений, що його серце зараз не вискочить із грудей.

— Я ходила до твоєї контори, щоб зустрітися з тобою, — розповіла вона. — Кемі Гаррінгтон сказала, що наче бачила, як ти заходив сюди. Я хотіла вибачитися. Мабуть. Спочатку я думала, що ти якось позбиткувався з Дейва. Він сказав, що ти б ніколи

¹ Бад Еббот і Лу Костелло — американський комедійний дует, популярний у 1940—1950-х роках, відомий низкою телефільмів, чимало з яких мали назву «Еббот і Костелло зустрічають ...», наприклад Франкенштейна, мумію, людину-невидимку, доктора Джекіла і містера Гайда і т.д.

такого не зробив, і я почала й собі думати, що на тебе це не схоже. Ти завжди здавався таким милим...

— Дякую, — сказав Сем. — Мабуть.

— ...і по телефону ти здавався таким... таким спантеличеним. Я спитала Дейва, що сталося, але він більше нічого не захотів говорити. Я знаю тільки те, що почула... і який він мав вигляд, коли балакав із тобою. Неначе привида побачив.

«Ні, — хотів заперечити Сем. — Це я побачив привида. А сьогодні вранці я побачив і дещо гірше».

— Семе, ти повинен знати дещо про Дейва... і про мене. Ну, гадаю, про Дейва ти це вже знаєш, але я...

— Здається, я знаю, — сказав їй Сем. — Я написав Дейву в записці, що нікого не бачив у «Домі Ангола», але це неправда. Спочатку я справді нікого не знайшов, але потім пройшов по-верхом, сподіваючись знайти Дейва. Я бачив вас на задвірку. Тож... я знаю. Але я дізнався не навмисне, якщо ти розумієш, про що кажу.

— Так, — мовила вона. — Усе гаразд. Але... Семе... милий Боже, що сталося? Твоє волосся...

— Що не так із моїм волоссям? — різко спитав він.

Вона поспіхом розкрила сумочку трохи тремтячими руками й витягла звідти пудреницю.

— Поглянь, — сказала вона.

Він подивився, хоч уже й здогадався, що зараз побачить.

З пів на дев'яту того ранку його волосся майже геть побіліло.

4

— Я бачу, ви знайшли свого друга, — сказала Дорін Макгіл до Наомі, коли вони піднялися сходами. Вона приклала нігтя до куточка губ і усміхнулася манірною усмішкою.

— Так.

— Ви не забули записатися на виході?

— Ні, — знову сказала Наомі. Сем забув, але вона зробила це за них обох.

— І повернули мікроплівки, які дивилися?

Цього разу Сем запевнив, що так. Він не пам'ятав, чи хтось із них відніс на місце ту шпульку, що він її брав, але йому було байдуже. Сем хотів лише одного: чимшвидше забратися звідси.

Дорін кокетувала далі. Постукуючи пальцем по краю нижньої губи, вона схилила голову набік і мовила Семові:

— Ви *справді* виглядали на фотографії якось інакше. Та я не можу збагнути, що не так.

Уже коли вони вийшли за двері, Наомі сказала:

— Він нарешті порозумнішав і перестав фарбувати волосся.

Уже на сходах назовні Сем вибухнув реготом. Сила нападу скрутила його вдвоє. Сміх був істеричний, такий, що лишень за півкроку від крику, але він не зважав. Йому було приємно. Він відчув, як сміх очищує найдальші куточки його душі.

Наомі стояла біля нього, і здавалося, що її не обходять ані Семові напади сміху, ані здивовані погляди, що на них кидали перехожі. Вона навіть підняла руку і помахала котромусь знайомому. Сем уперся руками в стегна, ще й досі не спроможний стримати вибухи реготу, але якась часточка його розуму змогла водночас тверезо подумати: вона не вперше бачить таку реакцію. Цікаво, де вона її вже бачила? Але відповідь прийшла до нього раніше, ніж це питання встигло повністю сформуватися. Наомі була алкоголіком, вона працювала з іншими алкоголіками, допомагала їм — це була частина її власної терапії. Певно, вона в «Домі Ангола» бачила чимало нападів істеричного сміху.

«Вона дасть мені ляпаса, — подумав він, ще й досі безпорадно завиваючи від сміху, уявляючи себе перед дзеркалом у ванній кімнаті, старанно розчісуючи по волоссю «Грецьку формулу»¹. — Вона дасть мені ляпаса, бо істерикові інакше не допоможеш».

Вочевидь, Наомі знала про це більше. Вона лише терпляче стояла поруч і чекала, поки він отямиться. Нарешті його сміх ущух до дикого пирхання й переривчастого гиготіння. М'язи Семового живота боліли, він усе бачив розмито, а його щоки змокрили від сліз.

¹ «Grecian Formula» — засіб для відновлення кольору сивого волосся.

— Тобі краще? — спитала вона.

— Ох, Наомі... — почав він, і в нього вирвався ще один коник реготу і поскакав кудись у ранкове сонце. — Ти й не уявляєш, *наскільки* краще.

— Чудово уявляю, — сказала вона. — Ходімо — поїдемо на моїй машині.

— Куди... — Він гикнув. — Куди поїдемо?

— До «Дому Ангела», — відповіла вона, вимовивши друге слово так, як задумував маляр. — Я дуже непокоюся через Дейва. Сьогодні вранці я спершу поїхала туди, але не застала його. Боюся, що він пішов пити.

— Це ж не вперше, чи не так? — спитав він, ідучи з нею сходами. Її «датсан» стояв на узбіччі, позаду Семової машини.

Вона глянула на нього. То був короткий погляд, але в ньому змішалось багато чого: роздратування, визнання, співчуття. Сем подумав, що якщо передати цей погляд словами, то вийде щось на кшталт: «Ти не знаєш, про що говориш, але це не твоя провина».

— Дейв уже майже рік як тверезий, але загалом його здоров'я не дуже міцне. Як ти сказав, він і раніше падав із воза, але цього разу падіння може його вбити.

— І це буде моя провина. — Джерело його реготу остаточно висохло.

Вона трохи здивовано подивилася на нього.

— Ні, — заперечила вона. — Це не буде чиясь провина... але це не значить, ніби я хочу, аби це сталося. Чи що це неодмінно має статися. Ходімо. Поїдемо на моїй машині. Можемо говорити й дорогою.

5

— Розкажи, що з тобою сталося, — запитала Наомі, коли вони вирушили до околиці міста. — Розкажи мені все. Річ не тільки у твоєму волоссі, Семе; ти наче постарішав на десять років.

— Нісенітниця, — буркнув Сем. У дзеркалі пудрениці Наомі він побачив не тільки волосся; насправді він роздивився себе

набагато краще, ніж хотів. — Скоріше на двадцять. А почувуюся я так, ніби на сотню.

— То що сталося? Що то було?

Сем розтулив рота, щоб розповісти їй, подумав, як це звучатиме, а тоді похитав головою.

— Ні, — сказав він. — Не зараз. Спочатку ти мені дещо скажи. Розкажи мені про Арделію Лорц. Кілька днів тому ти подумала, що я жартую. Тоді я цього не зрозумів, але тепер стало ясно. Розкажи мені, хто вона така і що вчинила.

Наомі зупинилася на узбіччі дороги біля старої гранітної будівлі пожежної станції Джанкшн-Сіті й подивилася на Сема. Її шкіра зблідла під макіяжем, а очі широко розплющилися.

— Ти *не жартував*? Семе, ти хочеш сказати мені, що *не жартував*?

— Саме так.

— Але ж, Семе... — Вона замовкла і якусь мить ніби не знала, як їй продовжувати. Нарешті вона заговорила дуже м'яко, ніби звертаючись до дитини, яка втнула щось, не підозрюючи, що це неправильно. — Але ж, Семе, Арделія Лорц померла. Вона померла тридцять років тому.

— Я знаю, що вона мертва. Тобто *тепер* знаю. Я хотів знати решту.

— Семе, кого б ти там не бачив...

— Я *знаю*, кого я бачив.

— Розкажи мені, чому ти такий упевнений...

— Спершу ти мені розкажи.

Вона знов увімкнула передачу, перевірила дзеркало заднього огляду й рушила до «Дому Ангола».

— Я не знаю багато, — розпочала вона. — Розумієш, коли вона померла, мені було лише п'ять років. Більшість із того, що я знаю, — це підслухані плітки. Арделія належала до пастви Першої баптистської церкви Провербії — принаймні вона туди ходила, — але моя мати про неї ніколи не згадує. Як і решта старих парафіян. Для них її наче ніколи не існувало.

Сем кивнув.

— І містер Прайс повівся так само, коли писав статтю про бібліотеку. Ту, що я саме читав, коли ти поклала руку мені на плече і вкоротила життя на двадцять років. Це також пояснює, чому твоя мати так розсердилася на мене, коли я згадав ім'я Арделії в суботу ввечері.

Наомі здивовано глянула на нього.

— То он чому ти дзвонив?

Сем кивнув.

— Ох, Семе, якщо раніше тебе й не було в маминому списку людей на букву «л», то зараз ти точно там опинився.

— О, я був там і раніше, але тепер, мабуть, піднявся на кілька щаблів. — Сем засміявся, а тоді скривився. Живіт йому й досі болів від нападу реготу на сходах газетної редакції, але він був дуже радий, що так сталося — ще годину тому Сем би ніколи не повірив, що зможе коли-небудь настільки відновити рівновагу. Ба більше, годину тому він був певен, що «Сем Піблз» і «рівновага» вже довіку будуть взаємовиключними категоріями. — Продовжуй, Наомі.

— Більшу частину того, що знаю, я почула на так званих «справжніх зустрічах» АА, — сказала вона. — Це коли люди збираються випити кави до і після зустрічі й балакають про все на світі.

Він подивився на неї запитливо.

— Як довго ти вже в АА, Наомі?

— Дев'ять років, — спокійно відповіла вона. — І вже минуло шість літ, як я востаннє не змогла втриматись. Але алкоголіком я була хтозна-відколи. П'яницями не стають, Семе. Ними народжуються.

— Ох, — недоладно мовив він. А тоді спитав: — Арделія Лорц теж брала участь у програмі?

— О Боже, ні — але це не значить, що в АА немає людей, які її пам'ятають. Здається, вона з'явилася в Джанкшн-Сіті в 1956 чи 1957 році. Вона пішла працювати в громадську бібліотеку до містера Левіна. Рік чи два по тому він несподівано помер — інфаркт чи інсульт, здається, — і місто віддало його посаду цій Лорц.

Казали, що вона дуже добре вправлялася з роботою, але, судячи з того, що сталося, найкраще в неї виходило дурити людей.

— Що вона зробила, Наомі?

— Убила двох дітей, а тоді й себе, — просто сказала Наомі. — Улітку 1960 року. Дітей розшукували. Ніхто не подумав шукати їх у бібліотеці, бо в той день вона була зачинена. Їх знайшли наступного дня, коли бібліотека не відчинилася, як звичайно. Там у даху є вікна...

— Я знаю.

— ...але нині їх видно лише ззовні, бо всередині бібліотеку перебудували. Підвісили стелі нижче, щоб зберегти тепло чи щось таке. Хай там як, а на тих вікнах були великі мідні засувки. Мабуть, ті засувки зрушували довгою жердиною, коли треба було прочинити ті вікна і впустити свіжого повітря. Вона прив'язала мотузку до однієї з тих засувок — мабуть, взяла для цього одну з драбин на коліщатках, що стоять при полицях, — і повисілася на вікні. Вона зробила це після того, як убила дітей.

— Ясно. — Сем говорив спокійно, але серце в нього гупало повільно й дуже сильно. — А як вона... як вона вбила тих дітей?

— Не знаю. Ніхто цього ніколи не розповідав, а я не питала. Мало бути жахливо.

— Мабуть, так.

— Тепер розкажи мені, що сталося з тобою.

— Спершу я хочу побачитися в притулку з Дейвом.

Наомі одразу напружилася.

— Я подивлюся, чи Дейв там, — сказала вона, — а ти посидиш у машині. Мені шкода тебе, Семе, і шкода, що ми не порозумілися вчора ввечері. Але я не дозволю тобі знову засмутити його.

— Наомі, але ж він *причетний* до цього!

— Це неможливо, — мовила вона різким тоном, що мав закінчити цю дискусію.

— Чорт забирай, та вся ця *справа* неможлива!

Вони вже наближались до «Дому Ангола». Перед ними прогуркотіла в бік Центру перероблювання вантажівка, з кузовом, наповненим картонними коробками з пляшками й бляшанками.

— Здається, ти мене не зрозумів, — продовжила вона. — Мене це не дивує: земляни рідко розуміють. Тож розкрий вуха, Семе. Я скажу тобі простими короткими словами. *Якщо Дейв вип'є — він помре.* Ти збагнув? До тебе дійшло?

Вона ще раз зиркнула на Сема, цього разу так люто, що ледь не обпекла його поглядом, і заглиблений у своє лихо Сем дещо зрозумів. Раніше, навіть коли вони з Наомі ходили на ті два побачення, він вважав її просто гарненькою. Тепер же він побачив, що вона прекрасна.

— Що значить «земляни»? — спитав він її.

— Люди, що не мають проблем із пійлом, колесами, травичкою, ліками проти кашлю чи будь-чим, що дурманить людині голову, — вона ледь не шипіла. — Люди, що можуть дозволити собі повчати й засуджувати.

Вантажівка попереду звернула з довгої розбитої під'їзної дороги, що вела до притулку. «Дім Ангола» бовванів попереду. Сем бачив щось припарковане біля ганку, але то була не машина. То був Дейвів візок.

— Зупинись-но на хвильку, — сказав він.

Наомі зупинилася, але не глянула на нього. Вона дивилася крізь лобове скло прямо вперед. І зуби зціпилися так, що м'язи на щелепі випнулися. Щоки почервоніли.

— Ти піклуєшся про нього, — сказав він, — і я радий, що так. А про мене ти піклуєшся, Саро? Попри те, що я землянин?

— Ти не маєш права називати мене Сарою. А я маю, бо це частина мого імені — мене охрестили Наомі Сарою Гітгінс. І вони мають, бо вони мені, певним чином, ближчі, ніж можуть бути кривні родичі. Взагалі ми і є кривні родичі — бо щось усе-редині робить нас такими, якими ми є. Щось у нашій крові. А ти, Семе, не маєш такого права.

— Може, й маю, — сказав він. — Може, я тепер один із вас. У вас пійло. А в Сема-землянина — бібліотечна поліція.

Тепер вона подивилася на нього великими й настороженими очима.

— Семе, я не розумію...

— Я теж. Я лише знаю, що потребую допомоги. Відчайдушно. Я взяв дві книжки в бібліотеці, якої вже не існує, і тепер тих книжок теж не існує. Я загубив їх. Знаєш, куди вони потрапили?

Вона похитала головою.

Сем показав уліво, туди, де двоє чоловіків вилізли з кабіни вантажівки й заходилися знімати з кузова коробки зібраного непотребу.

— Ось туди. Їх перетерли на кашку. Я маю час до півночі, Саро, а тоді бібліотечна поліція так само перетре мене. І мені здається, що вони не залишать від мене навіть обгортки.

6

Семові здавалося, що він просидів на пасажирському кріслі «датсана» Наомі Сари Гігінс дуже довго. Двічі він тягнувся до дверцят, але забирав руку. Наомі пом'яшала... трішки. Якщо Дейв хотів із ним говорити і коли він іще був у такому стані, щоб розмовляти з кимось, вона дозволить це. А як ні, то ні.

Нарешті двері «Дому Ангола» відчинилися. З них вийшли Наомі й Дейв Данкан. Вона підтримувала його за пояс. Дейв так човгав ногами, що Семове серце обірвалося, але, коли вони вийшли на сонце, Сем побачив, що Дейв не п'яний... принаймні не обов'язково п'яний. Його вигляд чудернацьким чином нагадав Семові власне відображення в дзеркалі пудрениці Наомі. Дейв Данкан, схоже, намагався пережити найсильніше потрясіння в житті... і в нього виходило не дуже добре.

Сем вийшов із машини й нерішуче завмер біля дверей.

— Виходь на ганок, — сказала Наомі. Її голос був примирливий і наляканий. — Здається, він не зможе зійти зі сходів.

Сем підійшов туди, де вони зупинились. Дейвові Данкану, певно, було близько шістдесяти. У суботу він виглядав на сімдесят чи сімдесят п'ять. «Через пійло», — подумав Сем. А тепер, коли в Айові саме звернуло з полудня, він виглядав старшим за будь-який вік. І Сем знав, що це його провина. Дейва вразило повернення того, кого він вважав давно похованим.

«Я ж не знав», — подумав Сем, але, які б ці слова не були правдиві, вони вже не могли його втішити. Окрім луснутих капілярів на носі й щоках, Дейвове обличчя нагадувало своїм відтінком дуже старий папір. Очі його були водянисті й застигли. Губи набрали блакитнуватого переливу, а в кутиках рота з'явилися маленькі крапельки слини.

— Я не хотіла, щоб він із тобою розмовляв, — сказала Наомі. — Я хотіла повезти його до доктора Мельдена, але Дейв відмовився їхати, поки ви не побалакаєте.

— Містере Піблз, — кволо промовив Дейв. — Мені шкода, містере Піблз, це все моя провина, чи не так? Я...

— Тобі нема за що просити пробачення, — сказав Сем. — Підходь сюди й присядь.

Вони з Наомі підвели Дейва до крісла-гойдалки в кутку ганку, і Дейв сповз у нього. Сем і Наомі підтягли й собі по стільцю з прогнутими плетеними сидіннями і сіли обабіч нього. Якийсь час вони мовчки сиділи й дивилися на залізничну колію і площину фермерської землі, що лежала за нею.

— Вона взялася за вас? — спитав Дейв. — Та курва з глибин пекла.

— Вона нацькувала на мене декого, — відповів Сем. — Декого з плакатів, які ти намалював. Він... Знаю, це звучить дико, але це бібліотечний полісмен. Він прийшов до мене сьогодні вранці. Він... — Сем торкнувся волосся. — Він зробив оце. І це. — Він показав на маленьку червону цятку посередині горла. — І він каже, що не один...

Дейв довго мовчав і дивився в порожнечу, дивився на рівний обрій, лінію якого порушували тільки високі силосні башти та ще, з північного краю, апокаліптичні обриси зернового елеватора «Продуктової компанії Провербії».

— Той чоловік несправжній, — сказав він нарешті. — Ніхто з них не справжній. Тільки вона. Та пекельна курва.

— Ти можеш розповісти нам, Дейве? — обережно спитала Наомі. — Якщо не можеш, то просто скажи. Але якщо тобі від цього стане краще... легше... тоді розкажи нам.

— Мила моя Саро, — сказав Дейв. Він узяв її за руку й усміхнувся. — Я люблю тебе — чи я колись казав тобі це?

Вона похитала головою, теж усміхаючись. Сльозинки блищали в її очах, як маленькі крихти слюди.

— Ні. Але я рада, Дейве.

— *Я мушу* розповісти, — сказав він. — І річ не в тому, краще це чи легше. Не можна допустити, щоб це тривало далі. Знаєш, Саро, що я пам'ятаю про свою першу зустріч з АА?

Вона похитала головою.

— Як було сказано, це — програма чесності. Також було сказано, що треба розповідати все, і не одному лише Богові, але Богові й іншій людині. Я подумав: «Якщо це потрібно, щоб жити тверезим життям, то з мене годі. Нехай мене краще викинуть до ями на «Вейверн Гілл», у тій частині кладовиська, яке виділяють для п'яниць і невдах, що ніколи не мали ані горщика, щоб у нього дзюрити, ані вікна, через яке все це вилити. Тому що я ніколи не зможу розповісти все, що бачив, і все, що робив».

— Ми всі так думаємо спочатку, — м'яко сказала вона.

— Знаю. Але мало ймовірно, щоб багато хто бачив те, що я бачив, або робив те, що я робив. Хоч я й намагався розповідати. Потроху я розповів усе, що зміг. Я довів свої справи до ладу. Але те, що я бачив тоді... про це я ніколи не розказував. Ані людям, ані людському Богові. Я знайшов у підвалах серця кімнату, поклав усе те до неї й замкнув двері.

Він глянув на Сема, і той побачив, як глибокими зморшками на старечих Дейвових щоках повільно і втомлено котилися сльози.

— Так я й зробив. А коли двері замкнулися, я забив їх дошками. А як забив, то обшив їх сталевими листами, міцно заклепавши. А як заклепав, то підпер усе комодом, а перед тим, як піти геть, я наскладав на комод цегли. І всі роки потому я казав собі, що забув про Арделію і пов'язані з нею страхиття, про те, що вона загадувала мені робити, й про те, що вона обіцяла, і про те, ким насправді була. Я пив багато ліків, щоб забути все, але вони так і не зробили своєї справи. А коли я потрапив до АА, саме це

й не давало мені змоги триматися. Оте, що залишилось у кімнаті. Воно має ім'я, містере Піблз, і це ім'я — Арделія Лорц. Після того як я трохи тверезів, мені починали снитися кошмари. Найчастіше мені снилися плакати, що я для неї малював, — ті, що так лякали дітлахів, — але то були не найгірші сни.

Його голос притих до тремтячого шепоту:

— Їм до найгірших було ще дуже далеко.

— Може, ти трохи відпочив би? — запропонував Сем. Він зрозумів, що, незалежно від того, що має сказати Дейв, якась частина Семової душі не хотіла цього чути. Вона боялася почути це.

— Забудьте про мій відпочинок, — сказав Дейв. — Доктор каже, що в мене діабет і паскудна підшлункова, а печінка розсипається на шматки. Дуже скоро я піду на постійні канікули. Не знаю, рай це буде чи пекло, але я переконаний, що бари й крамнички зачинені в обох місцях, слава Богові за це. Але зараз відпочивати не можна. Якщо я й розповім усе, то це мусить бути зараз. — Він уважно подивився на Сема. — Ви вскочили в халепу, чи не так?

Сем кивнув.

— Так. Але ви не знаєте, наскільки все погано. Саме тому я й мушу говорити. Гадаю, що іноді їй доводиться... лежати непорушно. Але зараз час її сплячки закінчився, і вона вибрала вас, містере Піблз. Ось чому я мушу говорити, хоч і не дуже хочу. Вчора ввечері, після того як Наомі пішла, я вийшов і купив собі бутель розливного вина. Я пішов із ним до сортувальної станції й сів там, де сидів багато разів, у траві, серед попелу й битого скла. Я відкрутив кришку, приставив бутель до носа і вдихнув. Знаєте, чим пахне розливне вино? Мені воно завжди пахне шпалерами в дешевих готелях або струмком, що протікає через міське звалище. Але я все одно завжди любив цей запах, бо він також пахне забуттям.

І увесь час поки я тримав і нюхав той бутель, я чув, як та курв'яча королева озивалася з кімнати, де я її замкнув. Говорила з-за цегли, комода, сталевих листів, дощок і дверей. Гукала, як міг би гукати з труни похований живцем. Трохи приглушено,

але я все одно добре її чув. Вона казала: «Отак, Дейве, оце і є твоя відповідь, єдина відповідь, що існує для таких людей, як ти, єдина, що допомагає, і це єдина відповідь, що тобі може знадобитися до того часу, коли всі відповіді стануть неважливими».

Я перехилив той бутель, щоб добряче ковтнути, а тоді, в останню мить, вино запахло *нею*... і я згадав її обличчя в останні дні, усе вкрите маленькими ниточками... і як змінився її рот... і викинув той бутель геть. Розбив його об шпали, тому що це лайно мусить припинитися. Я не дозволю їй знову висмоктувати це місто!

Його голос піднявся до тремтячого, але гучного старечого крику:

— Це лайно *і так уже тягнеться надто довго!*

Наомі поклала долоню на Дейвову руку. Її обличчя було злякане й сповнене турботи.

— Що, Дейве? Що тягнеться довго?

— Я хочу переконатися, — сказав Дейв. — Містере Піблз, спершу розповідайте ви. Розкажіть усе, що з вами трапилося, і нічого не пропусайте.

— Гарзд, — погодився Сем, — але за однієї умови.

Дейв легенько всміхнувся.

— Якої б то?

— Ти мусиш пообіцяти, що кликатимеш мене Семом... а я, натомість, ніколи більше не називатиму тебе Паскудним Дейвом.

Дейвова усмішка стала ширшою.

— Згода, Семе.

— Гарзд. — Він глибоко вдихнув. — В усьому винен той триклятий акробат... — почав він.

7

На розповідь довелося витратити більше часу, ніж Сем сподівався, але він відчув невимовне полегшення — майже радість, — коли розповів усе, нічого не приховуючи. Він розказав Дейвові про Дивовижного Джо, про дзвінок Крейга, коли той попросив виручити, про те, як Наомі порадила якось пожваввити промову.

Розповів їм про те, якою побачив бібліотеку, і про зустріч з Арделією Лорц. Поки Сем говорив, очі Наомі ширшали дедалі більше. Коли він дійшов у своїй розповіді до плаката з Червоною Шапочкою на дверях дитячої зали, Дейв кивнув.

— Це єдиний, що його малював не я, — сказав він. — Плакат у неї був із собою. Також б'юсь об заклад, що його так і не знайшли. Закладаюся, що він і досі в неї. Мої плакати їй подобалися, але то був її улюблений.

— Що ти маєш на увазі? — спитав Сем.

Дейв лиш похитав головою і сказав, щоб Сем продовжував.

Сем розповів їм про бібліотечний білет, про книжки, які взяв, і про ту дивну суперечку, що виникла між ними, коли він уже йшов.

— Оце й усе, — просто сказав Дейв. — Оце й усе, чим ти завинив. Можете не вірити, але я знаю її. Ти довів її до казу. Хай чорти мене візьмуть, коли не так. Ти її розсердив... і тепер вона націлилася на тебе.

Сем розповідав так швидко, як зміг, але, коли дійшов до візиту бібліотечного полісмена в імлісто-сірому тренчі, його голос уповільнився і майже завмер. Коли він закінчив, то майже ридав, і його руки знову почали тремтіти.

— Можна мені склянку води? — хрипко попрохав він Наомі.

— Аякже, — сказала вона й підвелася, щоб принести її. Вона відійшла на два кроки, а тоді повернулася й поцілувала Сема в щоку. Її губи були м'які й прохолодні. І перш ніж піти по воду, вона промовила йому на вухо три заповітних слова:

— Я тобі вірю.

8

Сем підніс до губ склянку і випив половину одним нападом, тримаючи її обома руками, щоб не розлити. Тоді опустив її й сказав:

— А ти, Дейве? Ти мені віриш?

— Так, — мовив Дейв. Він говорив майже неухважно, неначе почуте було відомо йому наперед. Сем підозрював, що для Дейва

так воно й було. Врешті-решт, він знав таємничу Арделію Лорц особисто, і його змарніле, надто старе обличчя давало підстави гадати, що їхні відносини не були ніжними.

Дейв іще трохи помовчав, але його обличчя набуло вже трохи звичнішого кольору. Він дивився за колю на зорані поля. За шість чи сім тижнів на них пробиватимуться паростки кукурудзи, але зараз вони видавалися пустищем. Його очі стежили за тінню від хмари у формі велетенського яструба, що пливла по-рожніми полями Середнього Заходу.

Нарешті він ніби розбуркав себе й повернувся до Сема.

— У мого бібліотечного полісмена — того, що я намалював для неї, — не було шраму, — сказав він.

Сем пригадав довгасте біле обличчя непроханого гостя. Шрам у нього точно був — тягнувся через щоку, під оком і через перенісся суцільною тонкою лінією.

— То й що? — спитав він. — Що це означає?

— Для мене воно нічого не означає, але гадаю, що має щось означати для вас... для тебе, Семе. Я знаю про жетон... той, що ти назвав зіркою з багатьма променями. Я знайшов її в книжці з геральдики в тій таки бібліотеці Джанкшн-Сіті. Вона називається мальтійським хрестом. Їх носили на грудях християнські лицарі, коли йшли в бій під час Хрестових походів. Вважалося, що вони мали чарівну силу. Мене так захопила ця форма, що я використав її на малюнку. Але... шрам? Ні. Не на моєму бібліотечному полісменові. Хто був твоїм бібліотечним полісменом, Семе?

— Я не... я не розумію, про що ти, — повільно мовив Сем, але знову почув у голові той голос — тихий, насмішкуватий, невідчепний: «Ходи-но зі мною, зсинку... Я зі поліції». І його рот знову наповнився тим смаком. Солодко-липким смаком червоної лакриці. Його смакові рецептори постискалися; шлунок скрутило. Але ж це було безглуздо. Абсолютно безглуздо. Сем ніколи не їв червоної лакриці. Він її не зносив.

Якщо ти її ніколи не їв, звідки ж ти знаєш, що не можеш її зносити?

— Я справді не розумію, про що ти, — повторив він, цього разу впевненіше.

— Ти починаєш *розуміти*, — сказала Наомі. — Ти схожий на людину, котру щойно копнули в живіт.

Сем роздратовано зиркнув на неї. Вона відповіла спокійним поглядом, і Сем відчув, що його серце забилося швидше.

— Облишмо це поки що, — сказав Дейв, — але ненадовго, Семе, — не можна забувати про це, якщо ти не хочеш утратити бодай якусь надію виплутатися. Я розповім свою історію. Я ніколи не розповідав її раніше і ніколи більше не розповім знову... але зараз настав час.

РОЗДІЛ 11

РОЗПОВІДЬ ДЕЙВА

1

— Я не завжди був Паскудним Дейвом Данканом, — заговорив він. — На початку п'ятдесятих я був просто собі Дейвом Данканом і подобався людям не гірше за інших. Я був членом того ж Ротаріанського клубу, у якому ти, Семе, виступав кілька днів тому. Чом би й ні? У мене була своя справа, яка давала гроші. Я малював вивіски, і то збіса добре. Я мав у Джанкшн-Сіті й Провербії стільки замовлень, скільки міг виконати, але іноді працював і в Сідар-Репідс. Якось я намалював для бейсбольної команди місцевої ліги рекламу цигарок «Лакі Страйк» на стіні їхнього стадіону в Омасі, чортзна-де звідси. На мене був чималий попит, і я був того вартий. Я добре малював, і нині мене, мабуть, називали б «графічним дизайнером», але тоді я був просто найкращим малярем вивісок у цих краях.

Я залишився тут, бо насправді мене цікавив серйозний живопис, і я подумав, що живописати можна будь-де. Я не здобув класичної художньої освіти — намагався, але мене відраховали, —

і я знав, що це, так би мовити, опускає мене в рейтингу, але я також знав, що деякі митці обходилися й без усього того навчання-шкварчання — бабуся Мозес¹, приміром. Вона, так би мовити, на права ніколи не складала, але до міста все одно їздила.

Я навіть міг досягти успіху. Я продав кілька полотен, але не багато — та мені й не треба було, бо ж я був неодружений і грошей мені вистачало і від вивісок. Також я залишив собі більшість натюрмортів із карафками, щоб улаштувати виставки, як і годиться художникам. І я навіть мав кілька. Спочатку тут, у місті, а тоді в Сідар-Репідс, а тоді в Де-Мойні. Про ту навіть написали статтю в «Демократі», і з їхніх слів виходило, що я — друге прищестя Джеймса Віслера².

Дейв на хвилинку замовк і замислився. Тоді підвів голову і знову подивився на порожні поля під перелогом.

— В АА розповідають про людей, що однією ногою стоять у майбутньому, а другою — в минулому, і тому тільки те й роблять, що обсцикають своє теперішнє. Але іноді важко не замислитися, що могло б статися, якби ти зробив усе трохи інакше.

Дейв глянув на Наомі майже винувато, а вона всміхнулася і стисла його руку.

— Бо я, знаєш, *мав* добрі шанси і мені справді майже *вдалося* чогось досягти. Але навіть тоді я сильно пив. Я не дуже про це задумувався — чорт, та я ж був молодим і міцним, та й хто ж не знає, що всі великі митці випивали? Принаймні так мені здавалося. І навіть так у мене все ще могло вийти — і тимчасово виходило, — але тоді до Джанкшн-Сіті прибула Арделія Лорц.

І коли вона приїхала, я пропав.

Дейв глянув на Сема.

— Я впізнав її з твоєї розповіді, Семе, але в мої дні вона мала інакший вигляд. Ти очікував, що бібліотекаркою буде якась літня пані, і її це влаштовувало, тож такою ти її й *побачив*. Але

¹ Анна Мері Робертсон Мозес (1860—1961), відома як «Бабуся Мозес», — американська художниця-аматорка, що почала малювати у віці 78 років.

² Віслер Джеймс (1834—1903) — англо-американський художник.

коли вона з'явилася в Джанкшн-Сіті влітку 57-го, її волосся було попелясто-білявим, а пухкенькою вона була лише в тих місцях, де жінці й годиться такою бути.

Я тоді жив у Провербії й ходив до Баптистської церкви. Був не надто релігійний, але серед пастви було чимало вродливих жінок. Серед них і твоя мама, Саро.

Наомі усміхнулася, як усміхаються жінки, коли їм говорять таке, у що важко до кінця повірити.

— Арделія відразу знайшла з нашими людьми спільну мову. Сьогодні, коли люди з тієї церкви згадують про неї — якщо згадують узагалі, — закладаюся, що вони кажуть щось на кшталт: «Я від самого початку знала, що з тією Лорц *щось* негаразд» або «Мені ніколи не подобався вираз очей тієї жінки», але кажу вам, усе було не так. Вони юрмилися навколо неї — і чоловіки, й жінки, — наче ті бджоли довкола першої весняної квітки. Вона отримала посаду помічниці містера Левіна, не пробувши в місті ще й місяця, але за два тижні до того Арделія вже навчала малечу в недільній школі в Провербії.

Не хочу думати, *чого саме* вона їх там навчала — можете битися об заклад на останній долар, що то було не Євангеліє від Матвія, — але вона їх учила. І люди просто не могли передати словами, як сильно малеча любила її. Діти теж у цьому присягалися, але, коли вони це говорили, в їхніх очах було щось таке... далеке. Наче вони не зовсім розуміють, де перебувають, чи навіть, *хто* вони такі.

Ну, вона впала мені в око... а я їй. Зараз, дивлячись на мене, цього не скажеш, але в ті дні я був доволі показним парубком. Від роботи надворі завжди засмаглий, м'язистий, волосся вигоріло майже до білявого, а живіт у мене був такий плаский, як твоя прасувальна дошка, Саро.

Арделія винаймала собі будиночок десь за півтори милі від церкви, не дуже просторий, але він потребував свіжої фарби так само, як ото людина в пустелі просить води. Тож якимось після церковної відправи, на другий тиждень після того, як я її там побачив, — а ходив я туди нечасто, і на ту пору серпень уже

наполовину минув, — я запропонував їй пофарбувати той будиночок.

Арделія мала такі великі очі, які тільки бувають на світі. Мабуть, більшість би сказала, що вони сірі, але коли вони дивилися на тебе пильно і прямо, то можна було заприсягтися, що вони сріблясті. І того дня після візиту до церкви вона пильно на мене подивилася. Арделія пахтилася такими парфумами, яких я не нюхав ніколи ані до того, ані опісля. Лавандові, здається. Не знаю, як вам їх описати, але вони завжди нагадували мені маленькі білі квіти, що цвітуть лише після того, як зайде сонце. Це мене вразило. Прямо тоді й там.

Вона стояла близько — так близько, що наші тіла майже торкалися. На ній була така старосвітська чорна сукня, які частіше носять літні пані, і капелюшок із невеликою вуаллю, а в руках вона тримала сумочку. Уся така пристойна та стримана. Але її очі не були стримані. Аж ніяк. І анітрохи не пристойні.

«Сподіваюся, ви не маєте наміру покрити весь мій новий будинок рекламами відбілювача й жуваального тютюну», — каже вона.

«Ні, мем, — кажу я їй. — Гадаю, тут потрібні два шари простої й надійної білої фарби. Я заробляю не фарбуванням будинків, але ж ви щойно приїхали до міста, тож я подумав, що можу запропонувати по-сусідському...»

«Аякже», — каже вона і торкається мого плеча.

Дейв глянув на Наомі, ніби просив пробачення.

— Гадаю, що повинен дати тобі можливість вчасно піти, якщо хочеш. Скоро я почну розповідати непристойні речі, Саро. Мені соромно за це, але я хочу викласти все так, як воно в мене з нею було.

Вона поплескала його по старій порепаній долоні.

— Розповідай, — тихо дозволила вона. — Кажі все, що мусиш.

Дейв набрав повні груди повітря й продовжив:

— Коли вона торкнулася мене, я знав, що мушу або здобути її, або пропасти. Від одного того доторку я відчув себе набагато краще — і шаленіше, — ніж від будь-якого жіночого доторку

за все моє життя. Арделія теж зрозуміла це. З очей було видно. Погляд її став лукавий і водночас недобрый, але саме це й розпалювало мене найбільше.

«Це було б дуже по-сусідському, Дейве, — каже вона, — і я хочу стати дуже хорошою сусідкою».

Тож я пішов проваджати її додому. Усі інші парубки, що стояли коло дверей церкви, можна сказати, аж кипіли й, мабуть, шпетили й кляли мене на всі заставки. Вони не знали, як їм пощастило. Ніхто з них не знав.

Мій «форд» тоді був у майстерні, а вона машини не мала, тож ми помалу почовгали пішки. Я був не проти, і вона, здавалось, також. Ми пішли по Трумен-роуд, яка в ті дні була ще ґрунтова, хоча раз на два чи три тижні нею їздила машина, що розпилювала мастило, аби прибити пилюку.

Пройшовши десь півдороги до свого будинку, вона зупинилася. Ми були лише удвох, стояли посеред Трумен-роуд у самий полудень літньої днини, з одного боку від нас тягнувся десь мільйон акрів кукурудзи Сема Ордея, а з другого — близько двох мільйонів акрів кукурудзи Білла Гумпе, і вся вона виросла вищою від людського зросту і шелестіла, як завжди шелестить кукурудза, навіть коли навколо і не дмухне вітерець.

Мій дід казав, бувало, що це вона з таким звуком росте. Хтозна, правда це чи ні, але той звук доволі лячний. Повірте мені.

«Дивись! — сказала вона мені. — Бачиш?»

Я подивився, але не побачив нічого, крім кукурудзи. Я так їй і сказав.

«Я покажу тобі», — каже вона і тікає в кукурудзу, у недільній сукні, на високих підборах. Вона навіть не зняла того капелюшка з вуаллю.

Я стояв там зо три секунди, наче оглушений. Тоді почув її сміх. Почув, як вона сміялася в кукурудзі. Тож я побіг за нею, почасти, аби подивитися, що вона там побачила, але головне, через її сміх. Він був такий похитливий, що не можу й переказати.

Я бачив її у своєму ряді, а тоді вона, сміючись, втекла до наступного. Я теж почав сміятися, і сам пішов крізь кукурудзу, не

надто переймаючись тим, що товчу врожаї Сема Ордея. Він би ніколи цього не помітив у тій тьмі акрів, яку мав. Але коли я, із кукурудзяними ниточками на плечах і зеленим листком на краватці, схожим на якийсь новий вид затискача, пройшов у сусідній ряд, то зразу перестав сміятися, бо її там не було. Тоді я почув її з іншого боку від себе. Я й гадки не мав, як вона туди перебігла так, що я не побачив, але вона змогла. Тож знову рвонув крізь кукурудзу, якраз вчасно, щоб побачити, як вона зникає в наступному ряді.

Ми грали в ці піжмурки десь із півгодини, і я не міг її впіймати. Я лише дедалі більше розпалювався і хтивішав. Я думав, що вона в наступному ряді попереду, пробивався туди й чув її за два ряди *позаду*. Іноді я бачив її ступню чи й ногу, і Арделія, звісно, залишала сліди на м'якому ґрунті, але з них не було користі, бо вони, здавалося, вели в усі боки одразу.

Тоді я вже почав шаленіти — спітнів у своїй найкращій сорочці, моя краватка розв'язалася, я набрав повні черевики землі — і от заходжу в наступний ряд і бачу її капелюшок, який висів на кукурудзі, а вітерець, що саме почав подувати, легенько ворушив на ньому вуаль.

«Ходи й візьми мене, Дейве!» — гукає вона.

Я схопив її капелюшка і рвонув до наступного ряду головою вперед. Арделія втекла — я бачив, як хилиталася кукурудза там, де вона пройшла, — але обидва її черевички залишилися тут. У наступному ряду я знайшов одну з її шовкових панчіх, що звисала з качана. І знову почув її сміх. Вона стояла позаду, поза моїм полем зору, і лише один Бог знає, як та курва там опинилася. Хоч на той час мені було все одно.

Я зірвав краватку і рвонув за нею, бігав кружкома і хакав, як дурний пес, якому не вистачає клепки в спекотний день, щоб лягти й не ворушитися. І ще одне скажу — я ламав кукурудзу скрізь, де б не пройшов. Залишав по собі втопані в землю поламані стебла. А *вона* не зламала жодного. Вони тільки хиталися там, де Арделія проходила, неначе це не вона, а літній вітерець.

Я знайшов її сукню, нижню спідницю і пояс із підв'язками. Тоді я надибав її станик і трусики. Я вже не чув її сміху. Вже не чув нічого, крім кукурудзи. Я стояв серед рядів, пахкав, як дір'явий котел, притискаючи до грудей жмут її одягу. Я вдихав її парфуми, і той запах зводив мене з розуму.

«Де ти?» — загорлав я, але відповіді не було. Ну, тоді я, нарешті, втратив і ту дрібку здорового глузду, що мав... а їй, звісно, тільки того й треба було. «У яку сраку ти провалилася?» — заволав я, і її довга біла рука витягнулася з кукурудзи прямо біля мене й погладила мою шию одним пальцем. Налякала мене до всирачки.

«Я чекала на тебе, — сказала вона. — Чого ти так довго? Хіба ти не хочеш побачити мене?» — вона схопила мене й протягла крізь кукурудзу — і ось вона, стоїть босими ногами в землі, ані ниточки на ній, а очі в неї срібні, як дощ у туманний день.

2

Дейв надовго приклався до води, а тоді заплющив очі й продовжив.

— Ми не кохалися в кукурудзі — за весь час, що я її знав, ми жодного разу не кохалися. Але ми робили *дещо інше*. Я мав Арделію в кожний спосіб, у який чоловік може мати жінку, і гадаю, ще в кілька таких, які можуть здатися неймовірними. Я не можу згадати всього, але пам'ятаю, яким білим було її тіло; які в неї були ноги; як у неї загиналися пальці на ногах і як вона ніби пестила ними стебла, що витикалися із землі; пригадую, як вона шкребла нігтями шкіру на моїх шиї та горлі.

Ми не зупинялися дуже довго. Не знаю, скільки було разів, але пам'ятаю, що я геть не зморився. Коли ми починали, я був такий розпалений, що міг би згвалтувати Статую Свободи, а коли закінчували, то все одно почувався так само. Мабуть, вона в цьому була схожа на пійло. Як я не старався, усе мені було мало. І вона теж знала це.

Але врешті-решт ми таки зупинилися. Вона заклала руки за голову і примостилася білими плечима на чорній землі, а тоді глянула на мене і каже: «То як, Дейве? Ми вже добрі сусіди?»

Я сказав їй, що хочу ще, а вона — щоб я не випробовував своєї удачі. Я все одно спробував на неї залізити, а вона зіштовхнула мене так легко, як мати відштовхує маля від цицьки, коли вже не хоче його годувати. Я спробував знову, і вона дряпнула мене по обличчю нігтями, розпанахавши шкіру в двох місцях. Це, нарешті, випустило з мене пару. Арделія була швидка, мов та кішка, і вдвічі сильніша. Коли вона переконалася, що я зрозумів її натяк, то вдяглася і вивела мене з кукурудзи. Я покірно йшов за нею, як ягня за Марією.

Ми пройшли решту шляху до її будинку. Ніхто нас не перестрів, і мабуть, воно було й на краще. Мій одяг увесь був у землі й кукурудзяних нитках, сорочка висмикнута, краватка стирчала із задньої кишені й ляскала мене ззаду, як хвіст, і в кожному місці, де одяг торкався тіла, шкіра в мене горіла. А от вона — Арделія — виглядала такою ж гладенькою та біленькою, як молочний коктейль у скляночці. Ані пасемця волосся не вибивалося із зачіски, ані цятки землі на черевиках, ані ниточки кукурудзи на спідниці.

Ми дійшли до того будинку, і, поки я оглядав його з усіх боків, щоб прикинути, скільки на нього піде фарби, вона винесла мені напій у високій склянці. З нього стирчала соломинка і гілочка м'яти. Я думав, що то холодний чай, аж поки не сьорбнув. То був чистий скотч.

«Господи!» — сказав я, ледь не захлинувшись.

«Хіба тобі не хочеться? — питається вона з трохи глузливою посмішкою. — Може, ти б радше випив холодної кави?»

«Та ні, мені хочеться», — кажу я. Але мені не просто хотілося. Мені це було *потрібно*. Я тоді ще намагався не пити серед білого дня, бо це ж тільки алкоголіки до такого опускаються. Але на тому мої намагання й скінчилися. Надалі увесь час, що її знав, я пив майже щодня. Для мене ті останні два з половиною роки, що Аїк Ейзенгауер був президентом, стали однією тривалою гулянкою.

Поки я фарбував її будинок — і, коли тільки міг, робив із нею все, що вона дозволяла, — Арделія обживалася в бібліотеці.

Містер Левін прийняв її без балачок і призначив відповідальною за дитячу залу. Я ходив туди щоразу, як випадала нагода, а це траплялося часто, бо я працював на себе. Містер Левін зауважив, скільки часу я там проводжу, тож я пообіцяв безкоштовно пофарбувати бібліотеку зсередини. Після того він дозволив приходити, коли мені заманеться. Арделія наперед сказала, що так буде, і, як завжди, не помилилася.

Мої спогади за той час, що я прожив під її відьомськими чарами, погано пов'язані — саме так, мене заворожила жінка, яка насправді зовсім не була жінкою. Я дещо призабув, але не через ті провали в пам'яті, що часом трапляються в п'яниці, а через мою жагу забути все, щойно воно скінчилося. Тож усе, що я пам'ятаю, — це окремі спогади, не пов'язані між собою, але вони начебто тягнуться ланцюжком один за одним, як ті острови в Тихому океані. Архипи-Лаки чи як вони звуться.

Я пам'ятаю, як десь за місяць до смерті містера Левіна Арделія повісила плакат із Червоною Шапочкою на двері дитячої зали, і пам'ятаю, як взяла одного хлопчика за руку й підвела його туди.

«Бачиш цю дівчинку?» — спитала Арделія.

«Так» — відповідає він.

«Знаєш, за що цей Лиходій хоче її з'їсти?» — питає Арделія.

«Ні», — відповідає малий, а очі в нього зробилися великі, серйозні й повні сліз.

«За те, що вона забула вчасно повернути книжки до бібліотеки, — каже вона. — Ти ж ніколи так не вчинив би, правда, Віллі?»

«Ні, ніколи», — каже малий, а Арделія йому: «Гляди мені».

А тоді вона, не відпускаючи його руки, повела малого до дитячої зали на Казкову годину. Малий — то був Віллі Клемарт, якого вбили у В'єтнамі, — озирнувся через плече туди, де я стояв на риштуванні зі щіткою в руці, і я так ясно побачив, що в них написано, наче то був заголовок у газеті. «Врятуйте мене від неї, — промовляли його очі. — Будь ласка, містере Данкане». Але як би я це зробив? Я навіть самого себе врятувати не міг.

Дейв витяг зі споду задньої кишені чисту, але дуже зім'яту хустинку і могутньо в неї просурмив.

— Містер Левін спочатку майже повірив, що Арделія може ходити по воді, але згодом змінив думку. За тиждень до його смерті вони добряче полаялися через той плакат із Червоною Шапочкою. Він йому геть не сподобався. Може, містер Левін не знав до пуття, що відбувається під час Казкової години — я до цього скоро дійду, — але й *геть* сліпим він теж не був. Він бачив, як діти дивилися на той плакат. Нарешті, він звелів його зняти. Тоді й почалася сварка. Я стирчав високо на риштуванні, а там акустика погана, тож почув не все, але достатньо. Містер Левін сказав щось про *зляканих* дітей, а вона відповіла, що плакат допомагає їй тримати під контролем «непокірні елементи». Арделія назвала це таким самим «виховним інструментом», як і різки.

Але він наполіг на своєму, тож, урешті, їй довелося зняти плакат. Того вечора у своєму будинку Арделія поводитися, як тигр у зоопарку, що його якийсь шибеник увесь день штурхав паличкою. Гола-голісінька, вона ганяла туди й сюди широченними кроками, аж волосся розліталось за спиною. Я лежав у ліжку, п'яний як чіп. Але пам'ятаю, як вона розвернулася, і її очі зі сріблястих стали яскраво-червоними, неначе в неї мізки загорілися, і рот у неї чудернацько скривився, неначе намагався відірватися від її обличчя чи щось таке. Я ледь не протверезів із переляку. Жодного разу я не бачив такого раніше й ніколи не хотів би побачити знову.

«Я про нього подбаю, — сказала вона. — Я подбаю про того гладкого старого кастрата, Дейві. От побачиш».

Я сказав їй не робити нічого зопалу, не давати гніву керувати собою і ще багато іншої маячні, що кролячого лайна була не варта. Вона трохи мене послухала, а тоді перебігла через кімнату так швидко, що... не знаю, як це сказати. В одну мить Арделія стояла аж біля дверей, а в наступну вже вистрибнула на мене зверху, червоні очі горять, губи ось-ось відірвуться від обличчя, наче вона так хотіла мене поцілувати, що в неї аж шкіра розтягнулася. Мені здалося, що цього разу Арделія не просто пошкрябає мене, а так зажене нігті в горло, що до хребта дістане.

Але вона цього не зробила. Арделія нахилилася до мого обличчя й подивилася на мене. Не знаю, що вона побачила — ма-

буть, те, який я наляканий, — але її, певно, це втішило, бо вона закинула голову назад так, що її волосся торкнулося моїх стегон, і засміялася.

«Годі базікати, заливаю нещасний, — сказала Арделія, — і встромися в мене. Тільки на це ти й здатен».

Тож я так і зробив. На той час я тільки й був здатний на те, щоб устромлятися в неї та ще пити. Карафок я вже давно не малював, права в мене забрали після того, як утретє затримали за нетверезе водіння — у 58-му чи 59-му — і про мене з'явилося кілька поганих відгуків. Мені, бачте, стала байдужою якість моєї роботи; я хотів тільки Арделію. Почали ширитися чутки, що Дейвові Данкану вже не можна нічого довірити... але люди казали, що це через пійло. Пліток про те, ким ми були одне одному, майже не було. Тут Арделія була обережна, мов той диявол. Моя репутація полетіла шолудивому собаці під хвіст, але на поділ її спідниці не впало ані краплинки бруду.

Гадаю, містер Левін щось підозрював. Спочатку він думав, що вона просто запала мені в серце, але не помічав, якими телячими очима я дивився на неї з риштування, а вже пізніше почав щось підозрювати. Але тоді містер Левін помер. Казали, що в нього стався серцевий напад, але я знаю про це більше. Наступного вечора після того, як це сталося, ми лежали в гамаку на її задньому ганку, і тієї ночі вона ніяк не могла насититися. Арделія гарцювала на мені, поки я не заволав «рятуйте». Тоді вона лягла поруч і подивилася на мене, як та кицька, котрій перепала ціла миска вершків, і в її очах знову з'явилося те багряне сяйво. І я кажу не про свою уяву чи що — я справді бачив червоний відблиск на шкірі своєї руки. І я відчував його. Я неначе сидів біля печі, яку спочатку добре натопили, а тоді дали трохи вихолонуті.

«Я ж обіцяла, що подбаю про нього, Дейві», — сказала вона недобрим, насмішкуватим голосом.

А я був п'яний і вже напівмертвий від злягання. Я ледве розумів те, що вона казала. Відчуття було таке, ніби засинав у ямі сипучого піску.

«Що ти з ним зробила?» — спитав я напівсонний.

«Пригорнула його, — сказала вона. — Я вмю пригортати по-особливому, Дейві. Ти не знаєш, що це значить, і якщо тобі пощастить, то ніколи й не дізнаєшся. Я заскочила його між стелажками, оповила руками й показала, як насправді виглядаю. Тоді він почав плакати — аж так злякався. Він плакав особливими сльозами, і я втерла їх поцілунками, а коли закінчила, він лежав у моїх руках мертвий».

«Його особливі сльози». Так вона їх називала. А тоді її лице... змінилося. Ним побігли брижі, ніби я дивився на нього крізь воду. І тоді я дещо побачив...

Дейв замовк і подивився на рівнину, на зерновий елеватор і просто в порожнечу. Руками він ухопився за поруччя ґанку. Раз за разом то напружував, то розслабляв їх.

— Не пам'ятаю, — сказав він нарешті. — Або не хочу пам'ятати. Окрім двох речей: воно мало червоні очі без повік, а навколо рота вільно звисало такими складками й брижами багато плоті, але то була не шкіра. Воно здавалося... небезпечним. А тоді плоть навколо рота почала якось рухатися, і я, здається, закричав. Тоді воно зникло. Усе зникло. Вона знову стала Арделією, що мружилася до мене й усміхалася, як гарненька й ніжна кицька.

«Не хвилюйся, — каже. — Тобі не доведеться цього бачити, Дейві. Поки ти робитимеш те, що я скажу. Поки ти лишатимешся серед Хороших діточок. Поки добре поводитимешся. Сьогодні я дуже щаслива, тому що той старий дурень нарешті зник. Міська рада призначить на його місце мене, і я вестиму справи так, як сама захочу».

«Боже, помилуй нас усіх», — подумав я, але вголос не промовив. І ви б теж не промовили, якби бачили поруч із собою ті пильні червоні очі, лежачи в гамаку посеред полів — так далеко від усього на світі, що ніхто не почує вашого крику, навіть якщо репетувати на всю горлянку.

Трохи пізніше вона пішла до будинку й повернулася з двома високими склянками, повними скотчу, і вже скоро я знову занурився на двадцять тисяч лье під воду, де вже ніщо мене не турбувало.

Арделія тримала бібліотеку зачиненою ще тиждень... «на знак пам'яті про містера Левіна», — як вона говорила, а коли відкрила її знову, то Червона Шапочка повернулася на двері дитячої зали. За тиждень чи два по тому вона сказала, що хоче, аби я намалював для дитячої зали кілька нових плакатів.

Дейв зупинився, а тоді продовжив тихіше й повільніше.

— Якась частина мене і досі хоче пом'якшити й прикрасити розповідь, показати мою роль із кращого боку, ніж було насправді. Я хотів би сказати, що опирався, сперечався, говорив їй, що не хочу залякувати купку дітлахів... але то була б неправда. Я одразу взявся робити те, що вона звеліла. Боже мене помилуй, я так і зробив. Почасти тому, що тоді вже боявся її. Але більшою мірою тому, що й досі шаленів за нею. І було ще дещо. Одній лихий, паскудній частині мене — не знаю, чи у всіх людей вона є, але гадаю, що в багатьох, — подобалося те, що вона замислила. *Подобалося.*

Ви можете запитати мене, а що ж я *зробив*, але я не можу розповісти вам усього. Я справді не пам'ятаю. Ті часи в моїй голові перемішані, як зламані іграшки в мішку, який віддають Армії Спасіння, щоб ті нещасні недобитки не захирашували горище.

Я нікого не вбивав. Це єдине, чого я певен. Вона хотіла цього... і я майже послухався її... але, врешті, відступив. Це єдина причина, завдяки якій я зміг і далі жити сам із собою, — те, що, на решті, зміг відповзти вбік. Вона забрала із собою частину моєї душі — може, найкращу частину, — але так і не отримала її всю.

Дейв замислено подивився на Наомі й Сема. Тепер він здавався спокійнішим, краще керував собою; може, навіть примирився з тим, що є, подумав Сем.

— Пам'ятаю, як зайшов туди одного дня восени 59-го — *здається*, то був 59-й — і як вона сказала, що хоче нового плаката для дитячої зали. Арделія детально все описала, і я погодився вельми охоче. Я не бачив у цьому нічого поганого. Я насправді думав, що це кумедно. Вона, бачте, хотіла, щоб я намалював на тому плакаті малого, якого розчавило на дорозі паровим котком. А під малюнком мав бути напис: «ПОСПШИШ — ЛЮДЕЙ

НАСМІШИШ! ПОВЕРТАЙТЕ КНИЖКИ ДО БІБЛІОТЕКИ ЗАВЧАСНО!»

Я думав, це такий жарт, як коли койота, що ганяється в мультфільмі за тією швидконогою зозулею, розмазує по землі товарняком або чимось інше. Тож я сказав, що гаразд. Вона була рада-радісінька. Я пішов до її кабінету й намалював плакат. Витратив небагато часу, бо це ж усього-на-всього карикатура.

Я гадав, що їй сподобається, але дарма. Її брови посунули вниз, а рот майже зник. Я намалював карикатурного хлопця з хрестиками замість очей, а щоб було смішно, додав ще хмарку з реплікою чолові'яги за кермом парового котка: «Якби мені марку, я міг би надіслати його замість поштівки», — казав він.

Вона навіть не усміхнулась.

«Ні, Дейві, — каже, — ти не розумієш. Цей малюночок не примусить дітей повертати книжки вчасно. Він їх тільки насмішить, а вони й без того роблять це надто часто».

«Ну, — кажу я, — мабуть, я таки не зрозумів, чого ти хочеш».

Ми стояли за столом видачі, тож нижче від пояса нас ніхто не бачив. І вона опустила руку, взяла мене за причандали й подивилася на мене тими великими сріблястими очима, промовивши: «Я хочу, щоб малюнок був більш *реалістичним*».

Я кілька секунд усе одно ще не міг збагнути, чого вона хотіла насправді. А коли таки зрозумів, то не повірив.

«Арделіє, — кажу, — ти ж не розумієш, про що говориш. Якщо хлопця справді *переїде* котком...»

Вона стисла мої причандали так, що аж заболіло, — неначе щоб нагадати, що я цілковито в її руках, — і сказала: «Я все розумію. А тепер зрозумій *мене*. Я не хочу, щоб вони сміялися, Дейві; я хочу, щоб вони *плакали*. То чом би тобі не повернутися до роботи й цього разу зробити все як слід?»

Я знову подався до її кабінету. Не знаю, що я хотів зробити, але дещо змусило мене вирішити дуже швидко. На столі лежав новий аркуш для плаката, поруч стояла висока склянка скотчу із соломинкою і гілочкою м'яти, а також записка від Арделії, у якій ішлося: «Д., цього разу використай багато *червоної фарби*».

Дейв подивився на Сема і Наомі тверезими очима.

— Але розумієте, вона за той час жодного разу туди не заходила. Навіть на хвилинку.

3

Наомі зайшла всередину, щоб принести Дейвові склянку свіжої води, а коли повернулася, Сем побачив, що її обличчя дуже бліде, а куточки очей наче почервоніли. Але вона тихенько сіла і подала Дейвові знак продовжувати.

— Я зробив те, що в алкоголіків виходить найкраще, — сказав він. — Вихилив склянку і вчинив те, що наказано. Мене охопило... якесь шаленство. Я дві години просидів за столом, працюючи з коробкою акварелі з крамниці «Все за десять центів», розляпуючи воду і фарбу по всьому її столу, начхавши на те, що й куди розліталось. Мені не хочеться пам'ятати те, що тоді вийшло... але я пам'ятаю. Там був хлопець, якого розплющило по всій Ремпоул-стріт, його черевики злетіли з ніг, а голову розмазало по дорозі, як шматок масла, що розім'якло на сонці. Водій котка тепер став лиш силуетом, але він дивився назад і недобре посміхався. Той чоловік знову і знову з'являвся на плакатах, що я малював для неї. Це він сидів за кермом машини на плакаті, про який ти питав, Семе, на тому, де написано не сідати в машину до незнайомців.

Мій батько залишив маму через рік після мого народження. Просто кинув та й годі. І тоді я починав розуміти, кого намагався намалювати на тих плакатах. Я називав його «темним силуетом», і гадаю, що то був мій татусь. Мабуть, Арделія якось видобула його з мене. І коли я виніс другий плакат, вона дуже зраділа й засміялася.

«Ідеально, Дейві! — сказала вона. — Малі шмаркачі так злякаються, що й думати забудуть про пустощі! Я повішу його прямо зараз!»

Вона так і зробила — повісила його перед столом видачі в дитячій залі. А як повісила, то я побачив дещо, від чого кров похолола в жилах. Бачте, я *впізнав* малого, якого намалював. То був

Віллі Клемарт. Я намалював хлопця, не замислюючись, а вираз його обличчя на малюнку був таким самим, що я побачив у нього того дня, коли вона взяла його за руку й повела до дитячої зали.

Я був у дитячій залі, коли малі зібралися на Казкову годину й побачили плакат уперше. Вони злякалися. Очі в них стали величезні, а одне дівча почало плакати. І я зрадів від того, що вони так нажахалися. Я подумав: «Це відразу ж навчить їх не пустувати. Це навчить їх, як перебігати дорогу, якщо вони не робитимуть те, що вона скаже. — А частина мене подумала: — Дейве, ти починаєш мислити, як Арделія. Скоро й ти станеш таким, як вона, і тоді пропадеш. Пропадеш навіки».

Але я котився собі далі. Мені здавалося, що в мене квиток в один кінець і що я не злізу, поки не доїду аж до кінцевої зупинки. Арделія найняла якихось студентів із коледжу, але завжди загадувала їм роботу в головній залі, з каталогом чи за столом видачі. Дітей вона залишила собі... бачте, їх злякати найлегше. І гадаю, що їхній переляк був найкращим, найситнішим для неї. Тому що вона, знаєте, на цьому жила — Арделія живилася їхнім страхом. А я малював інші плакати. Не пам'ятаю їх усіх, але пам'ятаю бібліотечного полісмена. Він був на багатьох плакатах. На одному — він називався «БІБЛІОТЕЧНИЙ ПОЛІСМЕН ТЕЖ ЇЗДИТЬ У ВІДПУСТКУ» — він стояв на березі струмка й рибалив. Тільки замість наживки на його гачку теліпався малий, якого діти називали Простаком Саймоном. На іншому він прив'язав Простака Саймона до ракети й натискав на кнопку, щоб запустити її у відкритий космос. На плакаті було написано: «ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ ПРО НАУКУ Й ТЕХНОЛОГІЇ В БІБЛІОТЕЦІ — АЛЕ НЕ ЗАБУВАЙ ЧЕМНО ПОВОДИТИСЯ І ВЧАСНО ПОВЕРТАТИ КНИЖКИ».

Ми перетворили дитячу залу на кімнату жахів для дітей, що туди ходили, — сказав Дейв. Він говорив повільно, і голос його тремтів від сліз. — Я й вона. Ми знущалися з дітей. Але знаєте що? Вони завжди поверталися. Їм завжди хотілося ще. І вони ніколи нікому не розповідали. Вона подбала про це.

— Але ж батьки! — раптом вигукнула Наомі, та так різко, що Сем аж підскочив. — Батьки ж точно бачили...

— Ні! — відповів Дейв. — Батьки не бачили *нічого*. Єдиний страшний плакат, що вони бачили, був отой із Червоною Шапочкою і вовком. Арделія не знімала його ніколи, але інші розвішувала тільки на Казкові години — у четвер після школи й у суботу зранку. Вона не була людською істотою, Саро. Ви мусите це зрозуміти. *Вона не була людиною*. Вона знала, коли мають прийти дорослі, і перед їхньою появою завжди знімала мої плакати, а замість них розвішувала інші — звичайні, з написами на кштат «ЧИТАЙ КНИЖКИ — ЦЕ ВЕСЕЛО!».

Я пам'ятаю ті рази, коли мені доводилося бачити оті Казкові години, — я був при ній, коли тільки міг, тобто майже постійно, бо я перестав малювати картини, усі мої постійні клієнти повідпадали, і я жив на той дріб'язок, який устиг назбирати. Ті гроші теж скінчилися швидко, тож мені довелося продавати майно — телевизор, гітару, машину і, нарешті, будинок. Але це не важливо. Важливо те, що я часто там бував і бачив, що коїлося. Малеча підтягувала собі стільці й сідала кружком біля Арделії. Я тримався позаду них, вмовившись на одному з дитячих стільців, найчастіше — у старому, заляпаному фарбою пильовику, п'яний як чіп, неголений, пропахлий скотчем. А вона читала нам свої особливі «казки від Арделії», а тоді раптом замовкала на півслові й схиляла голову на один бік, наче прислухалася. Діти схвильовано совалися на стільцях. Вони крутили головами — наче прокидалися від глибокого сну, у який вона їх занурила.

«У нас будуть гості, — казала Арделія, усміхаючись. — Хіба це не чудово, дітки? Чи хтось зі Слухняток зголоситься допомогти мені приготуватися до зустрічі наших дорослих гостей?»

Коли вона так казала, вони *всі* піднімали руки, бо хотіли бути Слухнятками. Мої плакати показали їм, що траплялося з Поганцями, які поводитися нечемно. Навіть я піднімав руку, сидячи п'яним у задній частині кімнати в брудному старому пильовику і скидаючись на найстарішу, найстомленішу дитину на світі. А тоді вони підводилися: одні знімали мої плакати, а інші діставали з шухляд звичайні. Діти міняли їх. Тоді вони знову сідали на свої місця, і замість тих страхіть, які Арделія розпо-

відала раніше, вона починала читати казочку на кшталт «Принцеси на горошині», а за кілька хвилин до кімнати обов'язково зазірала чиясь матуся і бачила, як Слухнятка чемно слухають милу міс Лорц, що читає їм казочку, усміхалася своїй дитині, а та всміхалася у відповідь, і все продовжувалося.

— Що означає «ті страхіття, які вона розповідала раніше»? — спитав Сем. Йому пересохло в роті, й голос прозвучав хрипко. Він слухав Дейва й відчував, як усередині наростають жах і відраза.

— Казки, — відповів Дейв. — Але вона перетворювала їх на історії жахів. Ви б здивувалися, якби знали, як мало треба змінити для цього в більшості казок.

— Я б не здивувалась, — похмуро сказала Наомі. — Я чула ті казки.

— Певно, що чула, — підтвердив Дейв, — але ти не чула, як їх розповідала Арделія. І дітям вони *подобалися* — якась часточка всередині них любила ці казки, і вони любили її, бо вона зачаровувала їх і притягувала до себе так само, як приваблювала мене. Ну, *не зовсім* так, бо до сексу в них не доходило — принаймні я так думаю, — але темрява в ній перегукувалася з темрявою в них. Розумієте, про що я?

І Сем, який пам'ятав, як його захоплювала історія Синьої Бороди й страхітливий танець мітел із «Фантазії»¹, подумав, що зрозумів. Діти ненавидять і бояться темряви... але ж вона й вабить їх, чи не так? Вона кличе їх

(ходи-но зі мною, зсинку),

чи не так? Вона виспіває

(я з поліції),

хіба не так?

Хіба не так?

— Я розумію, Дейве, — сказав Сем.

Дейв кивнув.

— Ти вже здогадався, Семе? Знаєш, хто твій бібліотечний полісмен?

¹ Класичний музичний мультфільм компанії Волта Діснея.

— Я все одно не розумію цю частину, — відповів Сем, але подумав, що десь глибоко він таки розумів. Неначе його розум був якоюсь глибокою водоюмою, на дні якої лежав затоплений корабель — але не просто корабель. Ні — то була піратська шхуна, повна награбованого добра і мерців, і тепер та шхуна почала соватися в намулі, що так довго тримав її на дні. Він боявся, що скоро ця примарна дірява посудина знову спливе на поверхню — з погнелими щоглами, обліпленими чорними водоростями, і досі прив'язаним до зогнилих залишків штурвала скелетом із вищиром на мільйон доларів.

— Мені здається, що таки розумієш, — сказав Дейв, — або починаєш розуміти. І воно неодмінно спливе, Семе. Повір мені.

— Я й досі не зрозуміла про ті казки, — озвалася Наомі.

— Однією з її улюблених, Саро, — і дітей теж, ви мусите це зрозуміти, повірити в це — була казка «Про Золотоволоску і Трьох Ведмедів». Ви її знаєте, але не так, як знають кілька жителів нашого міста — ті люди зараз дорослі, стали банкірами, юристами, заможними фермерами з цілими флотиліями комбайнів «Джон Дір». Бачите, глибоко в їхніх серцях збереглася версія казки Арделії Лорц. Може статися, що хтось із них розповідав ті самі казки своїм дітям, не знаючи, що є якісь інші версії. Мені не хочеться так думати, але в душі я розумію, що так і є.

У викладі Арделії Золотоволоска — Поганиця, що не хоче поводитися як слід. Вона приходить до Трьох Ведмедів додому і нівечить їхній будинок навмисне — зриває завіски мами-ведмедиці, заляпує випрану білизну багном, рве на клаптики журнали й ділові папери татка-ведмедея, м'ясним ножом пробиває дірки в його улюбленому кріслі. Тоді вона шматує всі їхні книжки. Гадаю, цю частину, де Золотоволоска псує книжки, Арделія любила найбільше. А ще вона не їсть кашу, ні! Не тоді, коли цю казку розповідала Арделія! У неї Золотоволоска діставала з горішньої полиці отруту для щурів і висипала її всю в кашу замість цукрової пудри. Вона нічого не знала про те, хто живе в будиночку, але все одно хотіла їх убити, бо така вже була Поганиця.

— Це жахливо! — вигукнула Наомі. Вона вперше втратила самовладання — по-справжньому втратила. Вона притисла долоні до рота й дивилася з-над них на Дейва великими очима.

— Так. Жахливо. Але це не кінець. Бачте, Золотоволоска так зморилася, поки нівечила будиночок, що коли пішла нагору, аби перевернути догори дриґом спальню, то заснула в ліжечку Ведмежати. А коли Три Ведмеді повернулися додому й побачили її, то кинулися на неї — Арделія так і казала, — кинулися на неї й з'їли ту негідницю живцем. Вони їли, почавши від ніг, а вона верещала і борсалася. Не з'їли вони тільки голову. Її ведмеді зберегли, бо знали, що вона зробила з їхньою кашею. Вони зачули отруту.

«Вони відчули її нюхом, дітки — ведмеді ж бо вмійють це робити, — казала було Арделія, а всі діти — її Слухнятка — кивали, бо розуміли, що ведмедям так і годиться. — Вони принесли голову Золотоволоски на кухню, зварили її й з'їли мізки на сніданок. Вона дуже припала їм до смаку... і жили вони довго та щасливо».

4

На ганку запала важка, майже мертва тиша. Дейв потягнувся до склянки з водою і ледь не перекинув її через поруччя тремтячими пальцями. Він ухопив склянку в останню мить і тепер приклався до неї, тримаючи обома руками. Тоді поставив її на місце і спитав Сема:

— Ти й досі дивуєшся, як я втратив контроль над випивкою? Сем похитав головою.

Дейв подивився на Наомі й сказав:

— Ти розумієш, чому я так і не зміг розповісти про це? Чому я замкнув спогади в тій кімнаті?

— Так, — видихнула вона тремтячим голосом, не гучнішим за шепіт. — І гадаю, що розумію, чому діти нікому нічого не казали. Деякі речі просто занадто... занадто страхітливі.

— Для нас — можливо, — сказав Дейв. — Але для дітей? Не знаю, Саро. Не думаю, що діти вмійють розпізнавати чудовиськ із першого погляду. Їх цього мусять навчати батьки. На користь

Арделії грало ще дещо. Пам'ятаєте, я казав про те, що коли приходив хтось із батьків, то діти немов прокидалися з глибокого сну? Так от, вони *справді* спали якимось чудернацьким сном. То був не гіпноз — принаймні я так не думаю, — але щось дуже *схоже* на нього. І коли вони йшли додому, то не пам'ятали або в усякому разі не усвідомлювали, що було в тих казках і на плакатах. А от десь глибоко, я гадаю, вони пам'ятали все чудово... як Сем глибоко в душі пам'ятає, хто такий його бібліотечний полісмен. Гадаю, вони всі й досі пам'ятають — банкіри, юристи, заможні фермери, — що були колись Слухнятками Арделії. Я й досі пам'ятаю, як вони, одягнуті у фартушки чи шортики, сиділи на тих стільчиках і дивилися на Арделію, що сиділа всередині кола, такими великими й круглими очима, що скидалися на чайні блюдця. Мені здається, що тепер, коли темнішає і налігає буря або коли вони лягають спати й бачать уві сні кошмари, ці дорослі знову стають дітьми. Гадаю, що таємні двері знову відчиняються і вони бачать, як Три Ведмеді — Три Ведмеді Арделії — дерев'яними ложками для каші вишкрібають мізки з голови Золотоволоски, а Ведмежа натягнуло на голову її скальп із довгими золотавими пасмами замість перуки. Думаю, вони прокидаються, спітнілі, немічні й налякані. От що вона лишила по собі нашому місту. Спадщину таємних кошмарів.

Але ми ще не дісталися до найгіршого. Бачте, ці казки — ну, іноді й плакати, але здебільшого казки — або лякали когось із дітей до плачу, або хтось із них утрачав здатність мислити чи непритомнів абощо. І коли таке траплялося, Арделія казала всім: «Опустіть голівки й відпочиньте, поки я відведу Біллі... чи Сандру... чи Томмі... до вбиральні, щоб йому або їй стало легше».

І вони куняли тієї самої миті. Неначе помирали. Коли я вперше побачив це, то почекав дві хвилини, після того як вона вийшла з якоюсь дівчинкою з кімнати, а тоді підвівся й підійшов до дітей, що сиділи кружечком. Спочатку я підступив до Віллі Клемарта.

«Віллі! — прошепотів я і тицьнув його в плече пальцем. — Віллі, усе гаразд?»

Він не поворухнувся, тож я тицьнув сильніше і знову гукнув його. Віллі не рухався. Я чув, як він дихає — трохи хропе чи сопе,

як часто буває з дітьми, бо вони ж постійно бігають застуджені, — але він усе одно скидався на мертвого. Його повіки були напіврозплющені, але я бачив тільки білки очей, а з нижньої губи в нього звисала довга нитка слини. Я злякався й підійшов іще до трьох чи чотирьох, але жодне дитя не подивилося на мене й не обізвалось ані звуком.

— Хочеш сказати, що вона їх зачарувала? — спитав Сем. — Щоб вони заснули, мов Білосніжка, після того як з'їла отруєне яблуко?

— Так, — погодився Дейв. — Саме на це й скидалося. Зі мною було трохи інакше, але теж схоже на це. Коли я вже приготувався взяти Віллі Клемарта за плечі й трусонути його так, щоб із нього лайно посипалося, то почув, що вона повертається із вбиральні. Я побіг на своє місце, щоб Арделія не піймала мене на гарячому. За себе я боявся набагато більше, ніж за них.

Вона ввійшла, і та дівчинка, що була півпритомна і сіра, як зачовгане простирадло, коли Арделія виводила її, тепер виглядала так, наче її по вінця залили найкращим заспокійливим на світі. Вона геть очуняла, на щоках розквітли троянди, а очі іскрилися. Арделія поплескала її ззаду, і та побігла на своє місце.

Тоді Арделія плеснула в долоні й сказала: «Підніміть голівоньки, Слухнятка мої! Соня почувається набагато краще, і вона хоче дослухати казочку, чи не так, Соню?»

«Так, мем» — цвірінькає Соня, жвавенька, як та вільшанка, що купається у водичці.

І тоді їхні голови піднялися. Ніхто й не здогадався б, що дві секунди тому кімната неначе була повна мертвих дітей.

Коли це трапилося втретє чи вчетверте, я дав змогу їй вийти, а тоді пішов назирці. Я знав, що вона навмисне лякає їх, і здогадувався *навіщо*. Я й сам був наляканий до смерті, але хотів дізнатися, у чому річ.

Того разу до вбиральні вона повела Віллі Клемарта. Він почав битися в істериці через «Гензеля і Гретель» у переказі Арделії. Я дуже обережно й тихо відчинив двері й побачив, що Арделія стоїть перед Віллі на колінах біля раковини. Він перестав плакати, але, крім цього, я нічого не бачив. Адже вона стояла до мене

спиною, а Віллі був такий низенький, що Арделія повністю затулила його собою, навіть стоячи на колінах. Я бачив його руки на плечах її джемпера і край рукава його червоного светрика, але це все. Тоді я почув дещо — звук смоктання, схожий на той, який чутно, коли висьорбуєш останні краплини молочного коктейлю через соломинку. Я тоді подумав, що вона... ну, розбещувала його. І вона таки розбещувала, але не так, як я уявляв.

Я пройшов трохи далі й правіше, йдучи лише на носках черевиків, щоб не стукнути підбором. Однак усе одно боявся, що вона мене почує — вуха в неї були, як бісові радари, і я думав, що Арделія от-от розвернеться і пришпилить мене тими червоними очиськами. Але я не міг зупинитися. *Я мусив побачити.* Я переходив правіше, і помалу картина почала відкриватися.

Обличчя Віллі поволі виринали з-за її плеча, як той місяць із затемнення. Спочатку я бачив лише її біляве волосся — нескінченні кучері, — але потім мені стало видно і її обличчя. І я побачив, що вона робить. Уся сила витекла з моїх ніг, як вода з раковини. Вони не могли мене побачити, хіба що я підняв би руку й почав гатити об труби, що йшли над головою. Їхні очі були заплющені, але річ була не тільки в цьому. Вони, бачте, занурилися в те, що робили, вони обоє зникли разом, тому що були пов'язані.

Обличчя Арделії вже не було людським. Воно розтануло, як тепле масло й набуло форми лійки. Її ніс розплющився, а очі витяглися в боки й стали геть китайські, і вона почала скидатися на якусь комаху... на муху чи, може, бджолу. Рот знову зник. Він перетворився на ту штуку, що я бачив після того, як вона вбила містера Левіна, того вечора, як ми лежали в гамаку. Він перетворився на вузький край лійки. Я побачив на ньому дивні червоні плями й спочатку подумав, що то кров чи, може, вени під шкірою, а тоді зрозумів, що то помада. У неї тепер не було зуб, але червона помада показувала, де вони були раніше.

І тим смокталом вона пила з очей Віллі.

Сем приголомшено дивився на Дейва. Якусь мить він думав, чи, бува, не збожеволів. Привиди — то одне; тут же було зовсім інше. Він не мав жодного уявлення, що саме. Але обличчя Дейва

світилося чесністю і правдивістю, мов той ліхтар, і Сем подумав: «Якщо він і бреше, то сам цього не усвідомлює».

— Девей, ти кажеш, що Арделія Лорц пила його сльози? — нерішуче спитала Наомі.

— Так... і ні. Вона пила особливі сльози. Її лице витягнулося до нього, воно пульсувало, як серце, і всі риси обличчя розгладилися. Воно нагадувало ті морди, що іноді малюють на торбинках, щоб зробити з них маску для Гелловіну.

Те, що сочилося з куточків очей Віллі, було смолисте й рожеве, наче криваві шмарклі або шматки м'яса, що розм'якли до напіврідкого стану. Вона всмоктувала їх і присьорбувала. Арделія пила його страх. Вона якось зробила його матеріальним, і таким сильним, що, якби він не вийшов назовні, ті страшні сльози вбили б його.

— То ти кажеш, що та Арделія була якимось вампіром? — спитав Сем.

Дейвові ніби полегшало.

— Так. Саме так. Коли я пізніше згадував той день — коли *наважувався* згадати, — то саме так про неї й думав. Усі ті старі історії про вампірів, що заганяють зуби в шиї людей і п'ють кров, помиляються. Не набагато, але в таких справах приблизної точності недостатньо. Вони п'ють, але не з шиї; вони живуть і гладшають із того, що витягують зі своїх жертв, але то не кров. Може, те, що вони смокчуть, у дорослих жертв червоніше й кривавіше. Може, вона висмоктала це з містера Левіна. Гадаю, що так. Але то не кров.

То страх.

5

Не знаю, скільки я там простояв, дивлячись на неї, але недовго, — вона ніколи не виходила з ними довше, ніж на п'ять хвилин. Трохи згодом рідота, що сочилася з очей Віллі, почала бліднішати, і її стало виходити менше. Я бачив, що той... ну, та її штука...

— Хоботок, — тихо підказала Наомі. — Гадаю, то був хоботок.

— Хіба? Ну, гаразд. Я бачив, як та хобоштука витягується дедалі сильніше, щоб не втратити ані краплини, і зрозумів, що вона от-от відірветься від малого. А тоді Арделія прокинеться й побачить мене. А по тому вже точно вб'є.

Я почав відходити назад, крок за кроком. Я не думав, що зможу, але нарешті вдарився спиною об двері вбиральні. Коли це сталося, то ледь не закричав, бо подумав, що це вона якось обійшла мене ззаду. Я був певен, що так, хоч і бачив, що вона стоїть на колінах прямо переді мною.

Я затулив рота долонею, щоб стримати крик, і штовхнув двері. А тоді стояв біля них, коли вони зачинялися на пневматичних завісах. Здавалося, що двері зачинялися цілу вічність. Після того я пішов до виходу з бібліотеки. Я напівзбожеволів; я хотів одного — втекти й повік не повертатися. Мені хотілося бігти й ніколи не зупинятись.

Я дістався передпокою, де Арделія поставила того знака, що ти його бачив, Семе — на якому написано «ТИХО!», — а тоді опанував себе. Якби вона привела Віллі назад до дитячої зали й побачила, що я зник, то зрозуміла б, що я бачив їх. Вона кинулася б за мною і схопила. Навряд чи їй довелося б докладати для цього багато зусиль. Я пам'ятав про той день у кукурудзі, як вона кружляла навколо мене і навіть не спітніла.

Тож натомість я розвернувся й пішов до свого стільця в дитячій залі. То було найважче, що я робив у житті, але якимсь чином я таки переміг себе. Не минуло й двох секунд, як я вмостив дупу на стілець, коли почув, що вони повертаються. І Віллі, звісно, став радісний і усміхнений, і вона теж. Арделія наче була готова вийти на ринг до Кармена Базиліо¹ і за три раунди заганяти його до смерті.

«Підніміть голівоньки, Слухнятка мої! — гукнула вона і плеснула в долоні. Вони всі підняли голови й подивилися на неї. — Віллі почувається набагато краще і хоче дослухати казочку. Чи не так, Віллі?»

¹ Базиліо Кармен (1927—2012) — американський боксер-професіонал, чемпіон у напівсередній і середній вагових категоріях, відомий своєю витривалістю.

«Так, мем», — сказав Віллі.

Арделія поцілувала його, і він побіг на своє місце. Вона продовжила розповідати. Я сидів і слухав. А коли та Казкова година закінчилася, я почав пити. З того часу й до самого кінця я вже не зупинявся.

6

— І як *усе* закінчилося? — спитав Сем. — Що ти знаєш про це?

— Не стільки, скільки б знав, якби весь час не був п'яний, як ніч, але більше, ніж мені хотілося б. Я навіть не пам'ятаю до пуття, скільки тривала ця остання частина. Гадаю, що близько чотирьох місяців, але могло бути й шість, і вісім. Я тоді вже не дуже зважав навіть на пори року. Коли такий п'яниця, як я, справді пускається берега, Семе, то він переймається тільки тією погодою, що всередині пляшки. Але я знаю тільки дві речі, що мають силу. Хтось таки сів їй на хвіст — це перша. І надходила пора, коли їй треба було залягати в сплячку. Це друга.

Пам'ятаю один вечір у неї вдома — до мене Арделія жодного разу не приходила, — коли вона сказала: «Я засинаю, Дейве. Я тепер увесь час сонна. Скоро прийде час мого спочинку. Коли він настане, я хочу, щоб ти спочив зі мною. Ти мені припав до душі».

Звісно, я був п'яний, але від її слів мене мов снігом обсіпало. Мені здалося, що я її зрозумів, але коли перепитав, то вона тільки засміялася.

«Ні, не *так*, — сказала вона й кинула на мене глумливий погляд. — Я кажу про сон, а не смерть. Але тобі треба буде поїсти зі мною».

Від цього я протверезів за мить. Їй здавалося, що я не знаю, про що вона говорила, але ж я знав. Я бачив.

Після того вона почала питати мене про дітей. Питала, котре з них мені не подобається, хто, на мою думку, був надто хитрий, а хто забагато галасував і хто був найбільшим шибеником.

«Це Непослухи, вони не заслуговують на життя, — казала вона. — Вони невиховані, шкідливі, після них у книжках *усе*

покреслено олівцем і бракує сторінок. Хто з них, по-твоєму, за-слуговує смерті, Дейві?»

От тоді я зрозумів, що мушу тікати від неї, і навіть якщо єдиний мій вихід — самогубство, то все одно мені краще втекти таким чином. Розумієте, з нею щось коїлося. Її волосся стало тьмянішим, а на шкірі, що завжди була бездоганною, з'явилися якісь плямки. Було ще дещо — я бачив ту *штуку*, в яку перетворюювався її рот, — тепер я бачив її постійно, прямо під шкірою. Але вона стала зморшкувата і схожа на індичу сержку, а ще її ніби вкривало павутиння.

Одного вечора ми лежали в ліжку й Арделія побачила, як я роздивляюся її волосся, і сказала: «Ти бачиш, як я змінююся, чи не так, Дейві? — Вона поплескала мене по обличчі. — Усе гаразд; це абсолютно природно. Так завжди буває, коли я готуюся до сну. Незабаром я знову засну, і, якщо ти хочеш приєднатися, тобі скоро треба буде дібрати дитину. Або двох. Або трьох! Укупі веселіше! — Вона залилася скаженим сміхом, а коли глянула на мене, її очі знову почервоніли. — Хай там як, я не хочу залишати тебе. Окрім усього іншого, це було б небезпечно. Ти ж розумієш це, правда?»

Я сказав, що розумію.

«Тож якщо ти не хочеш помирати, Дейві, то все треба зробити скоро. Дуже скоро. А якщо ти вирішиш залишитися, то скажи мені зараз. Ми можемо вже сьогодні закінчити наші стосунки в прийнятний і безболісний спосіб».

Вона схилилася наді мною, і я відчув запах з її рота. Він нагадував тухлий собачий корм, і я не міг повірити, що колись, тверезим чи п'яним, цілував губи, з яких линув цей сморід. Але якась частина мене — крихітна частина, — певно, будь-що-будь хотіла вижити, бо я сказав, що таки *хочу* приєднатися до неї, але мені потрібно більше часу, щоб підготуватися. Зібрати думки.

«Тобто, щоб випити, так? — сказала вона. — Тобі варто стати на коліна й уславити свої жалюгідні нещасливі зірки за мене, Дейве Данкане. Якби не я, ти б лежав у канаві вже за рік або й менше. Зі мною ж ти зможеш жити майже вічно».

Її рот витягся лише на мить, витягся і торкнувся моєї щоки. І якимось дивом я спромігся не заволати.

Дейв подивився на них втомленими, приреченими очима. А тоді усміхнувся. Сем Піблз назавжди запам'ятав, яка та усмішка була примарно-страшна; з тих пір вона переслідувала його в снах.

— Але то нічого, — мовив він. — Десь глибоко в душі я й досі безперестанку кричу.

7

— Хотів би я сказати, що врешті зміг звільнитися від її влади, але це неправда. То була просто проява — чи як там публіка з Програми називає найвищу силу. Вам слід розуміти, що на 1960 рік я був повністю відрізаний від решти міста. Пригадуєш, Семе, я сказав, що колись був членом Ротаріанського клубу? Так от, у лютому 60-го ті хлопці не довірили б мені навіть чистити унітази у своїх туалетах. З погляду Джанкшн-Сіті, я був іще одним Поганцем, що став волоцюгою. Люди, яких я знав усе життя, переходили на інший бік дороги, щойно мене забачивши. У ті дні в мене була статура бронзового орла, але пішло все одно роз'їдало мене зсередини, а що не забирало воно, те забирала Арделія Лорц.

Я не раз боявся, що вона кине́ться на мене, щоб підживитися, але Арделія жодного разу не зробила цього. Можливо, у цьому сенсі з мене було небагато користі... але гадаю, що насправді причина тут інша. Навряд чи вона любила мене — і не думаю, що Арделія була здатна когось любити, — але гадаю, що їй було самотньо. Думаю, що вона прожила — якщо можна назвати те, що вона робила, життям — дуже довго і що вона мала...

Дейв замовк. Його скоцюрблені пальці неспокійно барабанили по коліну, а очі знову відшукали на обрії елеватор, ніби його вигляд заспокоював цього чоловіка.

— Здається, найкраще підійде слово «супутники». Гадаю, що певну частину життя при ній були якісь компаньйони, але на час її появи в Джанкшн-Сіті вона, мабуть, уже дуже довго не мала нікого. Не питайте, що Арделія таке сказала і з чого я зробив ці висновки, бо я не пам'ятаю. Цей спогад утрачено, як і чимало інших. Але я майже переконаний, що це правда. І вона

вподобала мене на це місце. Я майже впевнений, що пішов би за нею, якби її не викрили.

— Хто її викрив, Дейве? — спитала Наомі, нахилившись уперед. — Хто?

— Заступник шерифа Джон Павер. У ті дні шерифом округу Гомстед був Норман Бімен, і Норм був найкращим доказом того, що шерифів треба призначати, а не обирати. Люди обрали його на цю посаду, коли він повернувся до Джанкшн-Сіті в 45-му з повною валізою медалей, які заслужив, коли армія Паттона йшла Німеччиною. Він був скажено задерикуватий, цього ніхто не міг заперечити, але як шериф був не впливовіший за того, хто пердить у бурю. Що він мав, то це найширшу, найбільшу усмішку, яку ви тільки бачили, і бездонний запас усіякої маячні, яку він верз при нагоді. І, звісно, Норм був республіканцем. Це в окрузі Гомстед завжди найбільше цінували.

Гадаю, що Норма й досі регулярно переобирали б, якби він не врізав дуба від інсульту в «Перукарні Г'юї» влітку 1963 року. Я дуже ясно це пам'ятаю; на той час Арделія вже давненько зникла і я трохи отямився.

Успіх Норма зумовлений двома секретами — окрім тієї усмішки й потоку маячні. По-перше, він був чесним. Наскільки мені відомо, він ніколи не привласнив й десяти центів. По-друге, Норм завжди дбав про те, щоб принаймні один із його помічників мав меткий розум і був позбавлений амбіцій скинути його з крісла. Він завжди грав із цими хлопцями чесно; кожен із них отримав залізні рекомендації, коли був готовий йти далі. Норм дбав про своїх. Гадаю, що, коли пошукати по Середньому Заході, можна знайти шість або й вісім міських шефів поліції чи полковників поліції штату, які прослужили два чи три роки в Джанкшн-Сіті, розгрібаючи лайно замість Норма Бімена.

Але Джона Павера серед них нема. Він помер. У його некролозі написано, що через серцевий напад, хоч йому не було ще й тридцяти і він не мав жодної з тих звичок, що передчасно глушать людські мотори. Я знав правду — серцевий напад Джона був не правдивіший за напад, що вбив Левіна. Його вбила вона.

— Звідки тобі це відомо, Дейве? — спитав Сем.

— Я знаю, бо в останній день у бібліотеці мали померти троє дітей.

Голос Дейва залишався спокійним, але Сем почув у ньому жах, із яким цей чоловік прожив так довго; жах, який був десь під поверхнею його голови, наче слабкий електричний заряд. Якщо бодай половина з того, що Дейв сьогодні розповів, була правдою, то він, певно, прожив ці тридцять років із такими кошмарами, які Сем не міг навіть уявити. Не дивно, що він тягнувся до пляшки, аби тільки притлумити їх.

— *Двоє* таки померли — Петсі Герріген і Том Гібсон. Третя мала стати моєю платою за вхід до того цирку, яким заправляла Арделія Лорц. Арделія найбільше хотіла саме ту третю, тому що саме вона спрямувала ліхтар на Арделію, коли тій понад усе треба було діяти в темряві. Та третя мала стати моєю, оскільки їй уже не дозволялося ходити до бібліотеки й Арделія не могла до неї підібратися. Тією третьою Поганицею була Тензі Павер, дочка заступника шерифа Павера.

— Ти ж не маєш на увазі Тензі *Раян*, правда? — спитала Наомі, майже благаючи.

— Саме так. Тензі Раян із пошти, Тензі Раян, що ходить із нами на зустрічі, Тензі Раян, що колись була Тензі Павер. Багато дітей, що приходили до Арделії на Казкові години, зараз ходять на зустрічі АА по всьому округу, Саро, — сама роби відповідні висновки. Улітку 1960-го я ледь не вбив Тензі Павер... і це ще не найгірше. Якби ж то так було.

8

Наомі перепросила, а коли минуло кілька хвилин, Сем підвівся, щоб піти за нею.

— Облиш, — сказав Дейв. — Вона чудова жінка, Семе, але їй потрібен час, щоб усе обміркувати й заспокоїтися. І тобі б він теж знадобився, якби ти дізнався, що хтось із найважливішої у твоєму житті спільноти колись ледь не вбив твого

найліпшого друга. Вона сама впорається. Сара повернеться — вона сильна.

За кілька хвилин Сара справді повернулася. Вона вмила обличчя — волосся на скронях і досі було мокре й прилизане — і тепер несла тацю з трьома склянками чаю з льодом.

— О, настав час випити чогось міцнішого, га, любя? — спитав Дейв.

Наомі з усіх сил намагалася відповісти усмішкою.

— Це точно. Я вже не могла опиратися далі.

Семові здалося, що її спроба усміхнутися була не просто непоганою, а справді блискучою, але лід усе одно дзенькав у склянках тоненьким дзвінким голосочком. Сем знову підвівся й узяв тацю з тремтячих рук Наомі. Вона вдячно на нього подивилася.

— Отож, — сказала Наомі, сідаючи. — Закінчуй, Дейве. Розкажуй до кінця.

9

— Значна частина того, що було далі, — це те, що розповіла мені вона, — продовжив Дейв, — тому що я не міг бачити все на власні очі. Десь наприкінці 59-го Арделія сказала, що мені не слід більше ходити до громадської бібліотеки. Сказала, що як побачить мене там, то вижене на вулицю, а як я вештатимусь надворі, то вона нацькує на мене копів. Арделія сказала, що я став надто зачовганим і коли б і далі приходив, то могли поповзти плітки.

«Плітки про нас із тобою? — спитав я. — Арделіє, та хто в це повірить?»

«Ніхто, — сказала вона. — Мене турбують плітки не про нас, йолопе».

«А про кого ж тоді?»

«Про тебе і дітей», — сказала вона.

Гадаю, що тоді я вперше зрозумів, як низько впав. За той час, що ми разом ходили на зустрічі АА, Сара, я ніколи не піднімався високо, але й так низько ти мене ніколи не бачила. І це тішить.

Тож залишався тільки її будинок. То було єдине місце, де мені можна було її бачити, а єдиним дозволеним для цього часом стало «коли добре стемніє». Арделія наказала не підходити дорогою ближче за ферму Ордея. Після того я мав зрізати шлях через поля. Вона сказала, що дізнається, якщо я схитрую, і я їй вірив — коли ті сріблясті очі червоніли, Арделія бачила геть *усе*. Я зазвичай приходив між одинадцятою і першою ночі, залежно від того, скільки мені довелося випити, і замерзав до самих кісток. Не можу розповісти про ті місяці багато, але точно скажу, що зима 1959 і 1960 років у штаті Айова видалася збіса холодною. Тоді випало чимало ночей, у які твереза людина задубла б у тих полях на смерть.

Але це не турбувало мене тієї ночі, про яку я хочу розповісти далі, — на той час уже настав липень 1960 року, і він випав гарячий, як ворота пекла. Я пам'ятаю, який тієї ночі зійшов над полями місяць — розпухлий і червоний. Здавалося, що кожен пес в окрузі Гомстед валував на той місяць.

Зайшовши тієї ночі до будинку Арделії, я наче потрапив у грозову хмару. На тому тижні — а може, й увесь той місяць — вона була сонна і повільна, але не того вечора. Того вечора вона була повністю пробуджена і скажена від люті. Я не бачив її такою з того дня, як містер Левін наказав їй зняти плаката з Червоною Шапочкою, бо той лякав дітей. Спочатку Арделія навіть не помітила, що я прийшов. Вона ганяла першим поверхом туди й сюди, так само гола, як і в той день, коли народилася — якщо вона колись народжувалася, — з опущеною головою і стиснутими кулаками. Була лютіша за ведмедя з болячкою на сраці. Зазвичай удома Арделія вкладала волосся в бабусин пучок, але коли я ввійшов у двері на кухні, вона так металася, що воно, розпушене, аж розліталось в неї за спиною. Я чув, як воно тихенько тріщить, наче наелектризоване. Її очі почервоніли, як кров, і світилися, мов залізничні ліхтарі, які запалювали давніми часами, коли колія попереду була перекрита. Здавалося, що вони от-от мають вискочити з лоба. Її тіло геть укрилося потом, і хоч від мене теж фіалками не пахло, я відчув її запах; від неї смерділо, як від тхора

в спеку. Пам'ятаю, що бачив великі маслянисті краплі, що стікали униз її грудьми й животом. Її губи й стегна аж блищали. Стояла одна з отих тихих задушливих ночей, які іноді випадають тут улітку, коли повітря пахне зеленню й тисне на груди, як гора брухту, і коли здається, що, вдихаючи, ти втягуєш носом кукурудзяні ниточки. У такі ночі хочеться, щоб заgrimіло, заблискало, щоб добряче линуло з неба, але завжди марно. Хочеться, щоб принаймні повіяв вітерець, і не для того, щоб тебе остудило, а тому, що тоді звук кукурудзи буде легше зносити... той звук, з яким вона пробивається із землі навколо, звук, із яким уранці підводиться з ліжка старий з артритом, що не хоче розбудити дружину.

Я помітив, що того разу вона була не лише сердита, але й злякана — хтось справді зумів нагнати на неї страху Божого. Арделія змінювалася дедалі швидше. Що б з нею не коїлося, воно перемкнуло її на верхню передачу. Не можу сказати, що вона почала старішати — вона, скоріше, зникала. Волосся здавалося тонким, наче пасма немовляти. Кризь нього було видно шкіру на голові. А на самій шкірі неначе виростала ще одна шкіра — таке ріденьке імлісте плетиво на щоках, навколо ніздрів, у куточках очей, між пальцями. Найкраще це було видно на складках шкіри. Воно трохи тріпотіло, коли Арделія рухалася. Розповісти вам дещо придуркувате? Коли до міста приїздить Окружний ярмарок, я і близько не можу підійти до яток із цукровою ватою, що стоять серед дороги. Ви бачили той апарат, у якому її роблять? Він схожий на бублик, що постійно обертається, а продавець опускає в нього паперову паличку і намотує на неї рожеву вату. Отак виглядала й шкіра Арделії — наче тоненькі волоконця намотаного цукру. Здається, я второпав, що коїться. Вона робила те саме, що робить гусинь, коли впадає у сплячку. Вона загорталася в кокон.

Я трохи постояв у дверях, стежачи, як Арделія ганяє будинком. Вона довго не помічала мене — надто її обпекла та кропива, у яку вона вскочила. Арделія двічі гупала кулаком об стіну і пробивала її наскрізь — шпалери, гіпс і дошку. Звучало так, ніби кістки ламалися, але здавалося, що їй зовсім не боляче, і кров ніде не проступала. Вона обидва рази верещала, але не від болю. Так кричить

роздратована кицька... але, як я вже казав, під гнівом іще був страх. І вона викрикувала ім'я заступника шерифа.

«Джон Павер! — верещала вона, і *трісь!* — кулак проходив крізь стіну. — *Чорти* б тебе взяли, Джоне Павер! Я навчу тебе не пхати носа туди, де не твоє діло! Хочеш на мене подивитися? Гаразд! Я тебе навчу! Я навчу тебе, дитинко моя маленька!»

І Арделія гасала далі, майже бігала, і так сильно гупала босими ногами, що, здавалося, увесь клятий будинок трусився. Вона ходила отак і бурмотіла під носа. А тоді її губи кривилися, очі спалахували червоним як ніколи яскраво, і *трісь!* — вона пробивала стіну кулаком, і з дірки вилітала хмарка тиньку.

«Джоне Павер, ти не посмієш! — гарчала вона. — Ти не посмієш ставати мені на дорозі!»

Але з її обличчя було ясно видно, як вона боїться того, що він таки *посмів*. І якби ви знали заступника шерифа Павера, ви б зрозуміли, чого вона злякалася. Він був розумний і нічого не боявся. Він був хорошим заступником шерифа, і зачіпатися з ним було не варто.

Арделія зайшла до кухні, коли оббігала будинок уже четверте або вп'яте, і раптом побачила мене. Вона зиркнула на мене, а її рот почав витягуватися в ту подобу рога — тільки цього разу оповитого тими павутинчастими, імлистими ниточками, — і я подумав, що пропав. Якщо вона не могла дістати Джона Павера, то порішить мене замість нього.

Арделія рушила на мене, і я стік на підлогу, як розтоплений віск. Вона побачила це і зупинилася. Червоний блиск зник з її очей. Вона змінилася в одну мить. Глянула на мене й заговорила так, ніби я прийшов до неї на коктейльну вечірку, а не вдерся до її будинку серед ночі й застав голу й таку сердиту, що аж стіни двигтіли.

«Дейві! — каже мені. — Я така рада, що ти прийшов! Візьми й випий скляночку. Або й дві!»

Вона хотіла вбити мене — я бачив це в її очах, — але я був їй потрібен, і вже не тільки як компаньйон. Вона хотіла, щоб я вбив Тензі Павер. Арделія знала, що зможе впоратися з копом, але

хотіла, щоб він перед смертю дізнався також про смерть дочки. І для цього їй був потрібен я.

«Часу лишилося небагато, — сказала вона. — Ти знаєш цього заступника шерифа Павера?»

Я сказав, що мені довелося з ним познайомитися. Він арештовував мене за сп'яніння в громадському місці з півдюжини разів.

«І що ти про нього думаєш?» — спитала вона.

«Кора на ньому дуже груба», — кажу.

«Та пішов він у сраку, і ти з ним заразом!»

На це я нічого не відповів. Це здалося мені розважливим.

«Це кляте вайло прийшло сьогодні в обід до бібліотеки й зажадало побачити мої рекомендації. І ставило інші питання. Захотіло знати, де я жила до того, як приїхала до Джанкшн-Сіті, де я ходила до школи, де росла. Бачив би ти, як він на мене дивився, Дейві, — але я навчу його, як слід дивитися на таких пані, як я. Навчу, от побачиш».

«Тобі краще дізнатися дещо про заступника Павера, — сказав я. — Мені здається, що він геть нічого не боїться».

«Боїться, ще й як — він боїться мене. Просто ще не знає цього», — сказала вона, але я знову помітив той спалах страху в її очах. Він почав ставити їй питання в найгірший час — вона, бачте, почала готуватися до сплячки й змінюватися, а це її якось ослаблювало.

— Арделія не розповідала, як він став на її слід? — спитала Наомі.

— Це очевидно, — відповів Сем. — Йому розповіла дочка.

— Ні, — заперечив Дейв. — Я не питав — не наважився розпитувати її в такому гуморі, — але не думаю, що Тензі щось розказала. Не думаю, що вона й могла — принаймні не детально. Розумієте, коли вони виходили з дитячої зали, то забували все, що Арделія там розповідала... і що з ними робила. І не просто забували — вона вкладала їм у голови інші, фальшиві спогади, тож вони приходили додому і весело цвірінькали. Більшість батьків вважала, що Арделія — це найкраще, що пов'язане з бібліотекою Джанкшн-Сіті за всю її історію.

Гадаю, батько Тензі нашорошив вуха через те, що Арделія в неї забрала, і думаю, що заступник Павер добряче все порознюхував, перш ніж пішов до Арделії в бібліотеку. Не знаю, яку зміну він помітив у Тензі, тому що діти не бліднішали й не в'яли, як люди, з котрих вампіри п'ють кров у кіно, і на їхніх шиях не залишалось слідів. Але щось Арделія в них таки забирала, і Джон Павер побачив або відчув це.

— А коли й побачив, то чому почав підозрювати Арделію? — спитав Сем.

— Я ж казав, що нюх він мав неабиякий. Гадаю, він поставив Тензі кілька питань — не прямих, а більше дотичних, якщо ви мене розумієте — і її відповідей мало б вистачити, щоб вказати йому правильний напрямок. Коли він прийшов того дня до бібліотеки, то *нічого* не знав... але *щось* підозрював. І підозрював достатньо, щоб Арделію наче кропивою під хвостом ужалило. Я пам'ятаю, що найбільше її доводило до сказу — і найбільше жахало — те, як він на неї дивився. «Я тебе навчу, як на мене дивитися», — казала вона, повторюючи це знову і знову. Уже пізніше я думав, що на неї, мабуть, ніхто не дивився зі справжньою підозрою вже дуже довго... ніхто давно не підходив до неї так близько, щоб винюхати її природу. Закладаюся, що це була в неї ще одна причина боятися. Закладаюся, що вона злякалася, чи, бува, не втратила своїх чарів.

— Він міг поговорити з іншими дітьми, — нерішуче мовила Наомі. — Порівняти їхні розповіді й побачити, що відповіді не дуже збігаються. Може, вони навіть бачили її кожен по-своєму. Як ви із Семом.

— Може бути — усе це може бути. Але що б то не було, її це сполохало й примусило прискорити виконання задуманого.

«Завтра я весь день буду в бібліотеці, — сказала вона мені. — Я подбаю, щоб мене там побачило якнайбільше людей. Але ти — ти навідаєшся до будинку заступника Павера, Дейві. Ти стежитимеш за ним і дочекаєшся, поки та мала не лишиться сама — не думаю, що чекати доведеться довго, — а тоді ти схопиш її й заведеш до лісу. Роби з нею що хочеш, але *насамкінець* ти обов'язково мусиш перерізати їй горло. А як перережеш, то покинь тіло там,

де його зможуть знайти. Я хочу, щоб той виродок дізнався про це, перш ніж я з ним зустрінуся».

Я не зміг нічого сказати. Мабуть, воно й на краще, що мені тоді відібрало мову, бо Арделія, певно, зрозуміла б будь-які мої слова не так і, найпевніше, відірвала б мені голову. Але я тільки сів за її кухонний стіл зі склянкою в руці й глипав на неї, а вона, мабуть, витлумачила моє мовчання як згоду.

Після того ми пішли до спальні. Тоді це сталося востаннє. Я пам'ятаю, як боявся, що не зможу їй нічого запропонувати, що наляканий чоловік не спроможеться настовбурчитися. Але все вийшло, хвала Богові. Арделія мала якись особливі чари. Ми гоцали без упину, і в якусь мить я чи то заснув, чи то втратив тяму. Наступне, що пам'ятаю, — як вона виштовхувала мене з ліжка босими ногами, скинувши мене на освітлену ранковим сонцем підлогу. Була чверть на сьому, мій шлунок здавався колбою з кислотою, а голова пульсувала, як розпухлий флюс на яснах.

«Тобі вже час братися до справи, — сказала вона. — Але не попадися нікому на очі, як повертатимешся до міста, Дейві, і пам'ятай, що я тобі сказала. Схопи її сьогодні вранці. Забери її до лісу й упорай. Ховайся, поки не стемніє. Якщо тебе спіймають раніше, я нічим не зможу тобі зарадити. Але якщо ти дістанешся сюди, то будеш урятований. Сьогодні я подбаю, щоб завтра до бібліотеки прийшло двійко дітей, хоч вона й буде зачинена. Я вже обрала їх, і це найгірші малі лобуряки в місті. Ми підемо туди разом... потім прийдуть вони... а коли решта дурнів знайде нас, то подумає, що ми всі померли. Але ми з тобою не помremo, Дейві; ми станемо вільні. Ми обведемо їх довкола пальця, чи не так?»

Тоді Арделія почала сміятися. Вона сиділа гола на ліжку, а я плазував коло її ніг, і мене млоїло, як пацюка, що нажерся отрути, а вона сміялася й сміялася без упину. Скоро її лице знову почало перетворюватися на комашине, з нього виперла та хобощтука, схожа на ріг на шоломі вікінга, а очі розсунулися в боки. Я знав, що зараз мене виверне, як рукавичку, тож рвонув до дверей і мене знудило під її плющ. Я чув, як вона сміялася десь позаду... і сміялась... і сміялась.

Я одягався коло будинку, аж коли вона заговорила до мене через вікно. Я не бачив її, але чув добре.

«Не підведи мене, Дейві — казала вона. — Не підведи мене, бо я тебе вб'ю. І то повільно».

«Не підведу, Арделіє», — сказав я, але не повернувся, щоб подивитися, як вона виглядала з вікна спальні. Я знав, що як побачу її ще бодай раз, то не витримаю. Я б тоді точно схибнувся. І все ж таки... щось у мені хотіло піти з нею, навіть якби спершу довелось збожеволіти, а більша частина мене вважала, що я таки піду. Хіба що вона придумала все це, щоб якимось мене підставити й спихнути провину на мене. Від неї можна було сподіватися й такого. Він неї можна було сподіватися всього.

Я знову подався до Джанкшн-Сіті через кукурудзу. Зазвичай від такої прогулянки я трохи тверезів, а більша частина похмілля виходила з потом. Але не того дня. Я двічі спинявся, і мене нудило, а за другим разом я подумав, що вже ніколи не перестану. Але я таки перестав, хоч і побачив кров на землі серед кукурудзи, де ставав на коліна. Коли я дістався міста, моя голова боліла як ніколи, а в очах двоїлося. Я подумав, що помираю, але все одно не міг спустити з думки її слів: «Роби з нею що хочеш, але насамкінець ти обов'язково мусиш перерізати їй горло».

Я не хотів кривдити Тензі Павер, але думав, що все одно доведеться. Я не зможу піти проти волі Арделії... і тоді буду проклятий навіки. А найгіршим, подумав я, буде те, що коли Арделія говорить правду і я житиму вічно... то вічно матиму це на серці.

У ті дні на залізниці було дві товарні станції, і вантажну платформу з північного боку другої використовували рідко. Я заліз під неї й заснув на кілька годин. Коли ж прокинувся, то почувався трохи краще. Я знав, що ніяк не зможу зупинити Арделію сам, тож пішов до будинку Джона Павера, щоб відшукати його дівчинку й викрасти її. Я пройшов центром міста, ні на кого не озираячись, і весь час тільки й думав: «Принаймні я можу зробити все швидко — я можу зробити це для неї. Я скручу їй шию в одну мить, і вона нічого не відчуже».

Дейв знову витяг хустинку й витер лоба сильно тремтячою рукою.

— Я дійшов аж до «Всього за десять центів». Зараз цієї крамнички вже нема, але в ті часи то була остання крамничка на О'Кейн-стрит, а за нею вже йшов житловий район. Мені залишалося пройти менш як чотири квартали, і я подумав, що коли дістануся будинку Паверів, то побачу Тензі на подвір'ї. Вона буде сама, а до лісу звідти недалеко.

Та коли я глянув у вітрину «Всього за десять центів», то закликав на місці. Там була купа мертвих дітей, з якої виглядали пильні очі, переплетені руки, повідривані ноги. Я тихенько скрикнув і міцно затулив рота долонями. Коли я подивився вдруге, то побачив купу ляльок, які місіс Сегер готувалася розставити на вітрині. Вона помітила мене і махнула на мене однією лялькою — мовляв, забирайся, старий п'янице. Але я стояв на місці. Я дивився на ті ляльки. Казав собі, що це ляльки та й годі; будь-хто міг це підтвердити. Але коли я міцно заплющував очі, а тоді розплющував, то знову бачив, що то мертві тіла. Місіс Сегер розставляла на вітрині крамниці «Все за десять центів» кілька малих трупиків і навіть не знала про це. До мене дійшло, що хтось намагається подати мені знак, і, можливо, навіть тоді для цього було ще не надто пізно. Я не знав, чи до снаги мені зупинити Арделію. Але коли й ні, то я принаймні міг не дати їй затягти мене до своєї ями.

Отоді я вперше молився по-справжньому, Саро. Я благав дати мені сили. Я не хотів убивати Тензі Павер, але ще важливіше — я хотів урятувати їх усіх, якщо можливо.

Я рушив назад, до заправки «Тексако», що була за квартал звідти — там, де зараз «Піглі-Віглі»¹. Дорогою я зупинився і підібрав кілька камінців із узбіччя. Біля заправки стояла телефонна будка — до речі, вона й зараз там стоїть. Я дістався туди

¹ Торгова мережа, примітна тим, що її крамниці стали першими супермаркетами в сучасному розумінні, у різні часи запровадивши індивідуальні цінники, каси при виході й візки для покупок. Перша крамниця була відкрита 1916 року.

й зрозумів, що не маю жодного цента. У розпачі я сягнув до лотка для видачі монети. Там лежала десятицентівка. З того часу, коли хтось каже мені, що не вірить у Бога, я пригадую, що відчув, коли заліз пальцями до того лотка і намацав ту монету.

Я подумав, що добре було б подзвонити місіс Павер, а тоді вирішив, що краще зателефонувати до поліційної дільниці. Хтось передав би повідомлення Джонові Паверу, і коли він справді мав ті підозри, яких боялася Арделія, то вжив би відповідних заходів. Я зачинив дверцята будки й пошукав номер — у ті часи в будках ще можна було знайти телефонну книгу, якщо пощастить, — а тоді, перш ніж набрати його, я запхнув камінці, що підібрав раніше, собі до рота.

Слухавку взяв сам Джон Павер, і гадаю, що саме тому померли Петсі Герріген і Том Гібсон... і сам Джон Павер... і чому Арделію тоді не спинили. Розумієте, я сподівався поговорити з диспетчером — і сказати їй те, що мусив сказати, а вона б уже передала це заступникові.

Натомість я почув голос, що сказав: «Поліційна дільниця, говорить заступник шерифа Павер, чим можу допомогти?» — хоч прозвучало це ніби «Не грайся зі мною, бо вуха повідриваю».

Я тоді ледь не ковтнув камінці, що тримав у роті, і якусь хвильку не міг сказати ані слова.

А він каже: «Бісові діти», — і я зрозумів, що він зараз кине слухавку.

«Стривайте! — кажу. Через камінці мій голос змінився, і здавалося, що я говорю з повним ротом вати. — Не кидайте слухавку, заступнику!»

«Хто говорить?» — спитав він.

«Це не важливо, — кажу йому я. — Якщо вам дорога ваша дочка, вивезіть її з міста і за *всюку ціну* не підпускайте близько до бібліотеки. Це серйозно. Вона в небезпеці».

Я поклав слухавку, і все. Якби мені відповіла Ганна, гадаю, що розповів би більше. Я б назвав імена — Тензі, Том, Петсі... й Арделія також. Але я злякався Павера — мені здавалося, що, коли б я продовжив розмову, він зміг би подивитися через

телефон і побачити на іншому кінці мене, що стояв у будці й тхнув, наче мішок із гнилими абрикосами.

Я виплюнув камінці на долоню і вибіг із будки. Її влада наді мною розвіялася — принаймні в цьому той дзвінок допоміг, — але я запанікував. Ви колись бачили пташку, що залетіла в гараж і крутиться колами, налітаючи на стіни й нестямно намагаючись вибратися назовні? От на кого я був схожий. Раптом я перестав перейматися долею Петсі Герріген, Тома Гібсона чи навіть Тензі Павер. Мені здавалося, що Арделія *дивиться* на мене і знає, що я зробив, тож тепер кинеться за мною.

Я хотів сховатися — дідько, я *мусив* сховатися. Я рушив уздовж Мейн-стрит, і коли досяг її кінця, то вже майже біг. На ту пору Арделія в моїй голові переплуталася з бібліотечним полісменом і темним силуетом — чоловіком, що керував паровим котком і машиною з Простаком Саймоном. Я вже чекав, що вони всі трое зараз вийдуть на Мейн-стрит у старому «б'юку» темного силуету, шукаючи мене. Я звернув до залізниці й знову заповз під вантажну платформу товарної станції. Там я скрутився і затремтів, навіть трохи поплакав, очікуючи, що вони прийдуть по мене і вколошкають. Я весь час думав, що ось зараз підніму очі й побачу її обличчя, що зазирає під бетонну платформу розжареними червоними очима, а її рот перетворюється на ту рогасту штуку.

Я заповз аж під саму стіну й знайшов під купою сухого листа і старого павутиння півбутля вина. Я приховав його там бознаколи й геть забув. Я випив вино трьома довгими ковтками. Тоді поповз назад, до передньої частини платформи, але вимкнувся десь на півдорозі. Коли прокинувся, то спершу подумав, що минуло небагато часу, бо світло і тіні були такі самі, що й раніше. Тільки голова перестала боліти, а шлунок гарчав і вимагав їжі.

— Ти проспав цілу добу, чи не так? — припустила Наомі.

— Ні, майже *дві* доби. Я телефонував до поліційної дільниці десь о десятій ранку в понеділок. Коли отямився під вантажною платформою, тримаючи в руці той порожній бутель з-під вина, якраз повернуло на восьму ранку середи. Та тільки я не спав, тобто не зовсім спав. Ви маєте пам'ятати, що я до того гуляв-

пиячив не одну добу і навіть не тиждень. Я два роки пив майже безперестанку, і це ще не все — були ще Арделія, бібліотека, діти й Казкова година. Я два роки катався на цій пекельній каруселі. Гадаю, що та частина мене, що й досі хотіла жити й залишалася при пам'яті, вирішила, що єдине, чим можна зарадити, — це висмикнути дрота й вимкнутися. А коли я прокинувся, все вже закінчилось. Тіл Петсі Герріген і Тома Гібсона ще не знайшли, але все закінчилось. І я зрозумів це ще до того, як висунув носа з-під тієї вантажної платформи. У мені з'явилася порожнеча, як порожня лунка в яснах після того, коли випаде зуб. Тільки це порожнє місце було в моїй голові. І я зрозумів. Її не стало. Арделії не стало.

Тож я виліз звідти й ледве не зомлів від голоду. Я побачив Браяна Келлі, що в ті дні був на залізниці наглядачем. Він рахував мішки чи щось таке на іншій платформі й робив помітки на якомусь бланку. Я спромігся підійти до нього. Він побачив мене, і на його обличчі з'явилася відраза. Бували часи, коли ми з ним пригощали один одного випивкою в «Доміно» — барі при дорозі, що згорів задовго до твого приїзду, Семе, — але ті дні давно минули. Він бачив у мені лиш огидного брудного п'яницю з листям і землею у волоссі, п'яницю, від якого тхнуло сечею і «Старим герцогом»¹.

«Забирайся-но звідси, татусю, бо я зараз копів викличу», — каже він.

Того дня ще дещо сталося зі мною вперше. От що можна сказати про життя п'яниці — ти завжди знаходиш якісь незвідані землі. Я вперше жебрав гроші. Я спитав, чи нема в нього четвертака, на який зміг би купити кави з тостами в кафетерії на 32-му шосе. Він поліз у кишеню й витяг звідти трохи дріб'язку. Він не висипав його мені в руку, а просто жбурнув десь у мій бік. Мені довелося повзати в пилюці, щоб зібрати його. Не думаю, що він жбурнув їх, аби принизити мене. Він просто не хотів мене торкатися. І я його не звинувачую.

¹ Дешеве кріплене вино.

Коли він побачив, що я зібрав гроші, то сказав: «А тепер щезни звідси, татусю. І якщо я побачу тебе тут знову, то справді викличу копів».

«Аякже», — сказав я і пішов своєю дорогою. Він так і не впізнав мого обличчя, і мене це тішить.

На півдорозі до того кафетерію я проминав стенд із газетами й побачив там свіжий номер «Вісника». Отоді я й зрозумів, що проспав два дні замість одного. Дата мені нічого не сказала — на ту пору я вже не дуже цікавився календарем, — але я знав, що Арделія востаннє випхала мене з ліжка в понеділок, і того ж дня я дзвонив до поліції.

Тоді я побачив заголовки. Виходило, що я проспав день найгучніших сенсацій, що коли-небудь випадали на долю Джанкшн-Сіті. «ПОШУКИ ЗНИКЛИХ ДІТЕЙ ТРИВАЮТЬ», — ішлося на одній сторінці. Під заголовком надрукували фотографії Тома Гібсона і Петсі Герріген. Заголовок на іншій сторінці сповіщав: «ЗАСТУПНИК ПОМЕР ВІД СЕРЦЕВОГО НАПАДУ, КАЖЕ ОКРУЖНИЙ КОРОНЕР». Під цим заголовком помістили фото Джона Павера.

Я взяв одну газету й залишив замість неї п'ять центів, як робили в ті часи, коли люди ще здебільшого довіряли одне одному. Тоді сів прямо на бордюр і прочитав обидві статті. Та, що про дітей, була коротша. Річ у тім, що за них іще не дуже хвилювалися — шериф Бімен трактував їх зникнення як утечу.

У діточках вона таки не помилилася; ті двоє справді були шибениками, а одного пера птиця разом табуниться. Приятелі вони були нерозлийвода, жили в одному кварталі; у статті також ішлося, що тиждень тому вони вже встрявали в халепу, коли мати Петсі Герріген спіймала їх у сараї з цигарками. У Тома Гібсона жив у Небрасці на фермі якийсь дядько, і Норм Бімен гадав, що туди діти й дременули, — я казав вам, що голова в нього микитила поганенько, але звідки ж він міг знати? І в одному він мав рацію — це були не ті діти, що можуть просто впасти в колодязь чи втопитися, плаваючи в Провербії-річці. Але я знав, де вони були, і знав, що Арделія знову встигла зробити своє. Я знав,

що їх знайдуть усіх трьох — пізніше того ж дня так і сталося. Я врятував Тензі Павер і себе, але це мені не додало багато втіхи.

Стаття про заступника Павера була довша. Вона розміщувалася на другій сторінці, бо Павера знайшли мертвим у понеділок по обіді. Про його смерть писали у вівторок, але про причину її — тільки сьогодні. Коли його знайшли, він лежав на кермі патрульної машини десь за милю від ферми Ордея. Те місце я добре знав, бо саме там зазвичай сходив із дороги в кукурудзу, прямуючи до Арделії.

Я досить легко міг заповнити білі плями. Джон Павер був не з тих, у кого на підшвах може вирости мох, тож він, певно, рушив до будинку Арделії відразу, як я поклав слухавку в тій будці коло заправки «Тексако». Можливо, Павер спершу подзвонив дружині й наказав їй не випускати Тензі з дому, поки він не зателефонує знову. Звісно, у газеті цього не було, але закладаюся, що він так і зробив.

Коли Павер дістався туди, Арделія мусила якось дізнатися, що я її виказав і що гру закінчено. Тож вона вбила його. Вона... вона стисла його в смертельних обіймах, так само, як і містера Левіна. Як я й сказав їй, кора на ньому була дуже груба, але вона тверда й на клені, та якщо загнати трубку на потрібну глибину, то і з нього можна добути сік. Гадаю, що вона загнала свою достатньо глибоко.

Коли він помер, Арделія, певно, відвела його машину до того місця, де її знайшли. Хоч тією дорогою — Гарсон-роуд — у ті часи майже ніхто не їздив, усе одно на це потрібна була неабияка хоробрість. Але що їй ще було робити? Зателефонувати до поліційної дільниці й сказати, що в Джона Павера стався серцевий напад, поки він із нею балакав? Це б викликало величезну купу запитань якраз у той час, коли їй хотілося, щоб про неї думали якомога менше. Розумієте, навіть Норм Бімен захотів би дізнатися, чого це Джон Павер із таким поспіхом рвонув поговорити з міською бібліотекаркою.

Тож Арделія відвезла його по Гарсон-роуд аж до ферми Ордея, завела машину в канаву, а тоді пішла додому тим шляхом, що ним завжди ходив я, — через кукурудзу.

Дейв перевів погляд із Сема на Наомі, а тоді знову на Сема.

— Закладаюся, що знаю, що вона робила далі. Арделія почала шукати мене.

Я не маю на увазі, що вона скочила в машину й почала їздити вулицями Джанкшн-Сіті, зазираючи до моїх звичних лігів; їй цього не треба було. За ті роки Арделія раз за разом або сама з'являлася коло мене, коли я був їй потрібен, або посилала когось із дітей зі згорнутою запискою в руках. Чи я сидів на купі коробок позаду перукарні, чи рибалив у струмку, чи лежав п'яний за товарною станцією — вона знала, де мене шукати. То був один із її талантів.

Але цього разу — коли Арделія найбільше хотіла мене знайти — у неї нічого не вийшло, і мені здається, що я знаю причину. Я казав вам, що не заснув і навіть не зомлів після того, як дзвонив у поліцію; це більше скидалося на кому або смерть. А коли Арделія наставила на мене те своє третє око, чи чим там вона шукала, то воно мене не побачило. Не знаю, скільки разів за ті день і ніч її око могло дивитися прямо на місце, де я лежав, і не хочу знати. Знаю тільки, що коли б вона мене знайшла, то до мене не прийшла б жодна дитина із запискою. Натомість вона прийшла б сама, і я навіть не уявляю, що б Арделія зробила зі мною за те, що я втрутився отак у її плани.

Вона, певно, все одно знайшла б мене, якби мала більше часу, але його якраз було обмаль. Арделія вже все підготувала. До того ж вона швидко втрачала енергію. Наближалася пора її сну, і вона не могла гаяти час на мої пошуки. Крім того, Арделія, певно, подумала, що ще матиме таку нагоду в майбутньому. І зараз це майбутнє настало.

— Не розумію, про що ти, — сказав Сем.

— Ще й як розумієш, — відповів Дейв. — Хто забрав книжки, через які ти потрапив у цю біду? Хто віддав їх на перероблювання разом із твоїми газетами? Я. Думаєш, вона цього не знає?

— Гадаєш, ти й досі їй потрібен? — спитала Наомі.

— Звісно, але не так, як був потрібен раніше. Тепер Арделія лише хоче вбити мене. — Він повернув голову, і його ясні зажурені очі зазирали в Семові. — Тепер їй потрібен *ти*.

Сем напружено засміявся.

— Я певен, що вона була запальною кралею тридцять років тому, — мовив він, — але ця пані постаріла. Мені не дуже подобаються такі жінки.

— Я бачу, ти таки не зрозумів мене, — сказав Дейв. — Вона не хоче з тобою *трахатися*, Семе; вона хоче тобою *стати*.

10

За кілька секунд Сем мовив:

— Стривай. Зажди-но трохи.

— Ти почув мене, але не взяв мої слова так близько до серця, як треба було б, — сказав йому Дейв. Він говорив терпляче, але втомлено — жадливо втомлено. — Тож дозволь я розкажу тобі щось іще.

Після того як Арделія вбила Джона Павера, вона завезла його так далеко тому, щоб не потрапити під підозру першою. Тоді поїхала й відчинила бібліотеку, як це робила завжди. Частково тому, що винувата людина виглядає підозрілішою, коли відхиляється від звичного розпорядку, але не тільки через це. Час її перевілення насувався дедалі швидше, і Арделії потрібні були життя тих дітей. І не питайте мене навіщо, бо я не знаю. Може, вона, як той ведмідь, мусить напхатися по саму зав'язку, перш ніж упасти в сплячку. Я лишень переконаний, що їй конче треба було провести Казкову годину того понеділка... і вона провела.

Під час тієї Казкової години, коли всі діти сиділи довкола неї в трансі, у який вона їх занурила, Арделія сказала Томові й Петсі, що хоче, аби вони прийшли до бібліотеки у вівторок зранку, хоч улітку бібліотека щовівторка і щочетверга була зачинена. І вони прийшли, і вона їх порішила, запавши потому в сплячку... яка так схожа на смерть. А тоді, через тридцять років, Семе, з'явився ти. Ти знав мене, а Арделія хотіла зі мною поквитатися, тож для неї це непоганий початок... але є дещо набагато краще за це. Ти також знаєш про бібліотечну поліцію.

— Я не знаю, звідки...

— Так, ти не знаєш, звідки ти про неї дізнався, і від цього їй тільки краще. Коли таємниці настільки страшні, що ми мусимо ховати їх від самих себе... для таких, як Арделія Лорц, це найкращі таємниці з усіх. До того ж поглянь на додаткові призи: ти молодий, неодружений, не маєш близьких друзів. Це правда, чи не так?

— До сьогодні я б так і сказав, — мовив Сем, трохи подумавши. — Я б сказав, що єдині друзі, яких я придбав із того часу, як приїхав до Джанкшн-Сіті, вже виїхали звідси. Але я, Дейве, вважаю тебе і Наомі своїми друзями. Дуже добрими друзями. Найкращими.

Наомі взяла Сема за руку і трохи її стиснула.

— Я ціную це, — сказав Дейв, — але це не важливо, бо Арделія має намір спровадити на той світ і мене, і Сару теж. Укупі веселіше, як вона сказала мені колись. Їй треба забирати життя, коли вона проходить через пору перевтілення... і пробудження також повинно бути такою порою.

— Ти хочеш сказати, що вона намагається якось заволодіти Семовим розумом, так? — спитала Наомі.

— Я припускаю трохи більше, Саро. Мені здається, що Арделія намірилася знищити всередині Сема те, що *робить його* Семом, — вона хоче вичистити його, як дітлахи вичищають гарбузи, щоб зробити з них гелловінські світильники, а тоді надягти його на себе, як ти надягаєш нову сукню. А коли це станеться — якщо станеться, — він продовжить видаватися чоловіком на ім'я Сем Піблз, але буде ним не більше, ніж Арделія Лорц колись була жінкою. Щось *нелюдське* ховалося під її шкірою, і, здається, я завжди знав це. Воно всередині тіла... але ніколи не всередині громади. Звідки прийшла Арделія Лорц? Де вона жила до своєї появи в Джанкшн-Сіті? Гадаю, якщо перевірити, то виявиться, що рекомендації, які вона показала містерові Левіну, — суцільна брехня і що ніхто в місті точно не знав, звідки вона взялася. Думаю, що бажання Джона Павера дізнатися про це й визначило його долю. Але гадаю, що колись була і *справжня* Арделія Лорц... десь у Пас-Кристьяні, штат Міссісіпі... чи в Герисберзі, штат Пенсильванія... чи в Портленді, штат Мейн... і воно заволоділо нею й одягло на себе. І тепер Арделія хоче зробити це знову. Якщо ми

дозволимо цьому трапитися, то гадаю, що трохи пізніше ніж цього року десь в іншому місті, скажімо в Сан-Франциско, штат Каліфорнія... чи в Б'юті, штат Монтана... чи в Кінгстоні, штат Род-Айленд... з'явиться чоловік на ім'я Сем Піблз. Більшості людей він подобатиметься. А найдужче його любитимуть діти... хоч, може, вони й будуть якось по-особливому боятися його, але самі цього не розумітимуть і не зможуть про це розповісти.

І він, звісно, буде бібліотекарем.

РОЗДІЛ 12

ЛІТАКОМ ДО ДЕ-МОЙНА

1

Сем глянув на годинника і з подивом зрозумів, що вже третя по півдні. До півночі залишалось лише дев'ять годин, а тоді високий чоловік зі сріблястими очима прийде знову. Він або Арделія Лорц. Або обоє разом.

— Як думаєш, що мені робити, Дейве? Піти на місцеве кладовище, знайти тіло Арделії й забити кілка в серце?

— Це був би першокласний фокус, — відповів той, — зважаючи на те, що цю пані кремували.

— Ох, — вихопилося в Сема. Він безпорадно зітхнув і сів на стілець.

Наомі знову взяла його за руку.

— У будь-якому разі ти не робитимеш це сам, — рішуче сказала вона. — Дейв каже, що вона хоче позбутися нас так само, як і тебе, але це не відіграє майже ніякої ролі. Друзі допомагають один одному в біді. *Ось що* важливо. Навіщо ж іще вони потрібні?

Сем підняв її долоню до губ і поцілував її.

— Дякую... але я не знаю, що ти можеш зробити. Та і я сам теж. Не бачу, що взагалі тут можна вдіяти. Хіба що... — Він із надією подивився на Дейва. — Хіба що я втечу?

Дейв похитав головою.

— Вона — чи воно — все бачить. Я вже казав тобі. Думаю, якби ти добряче натиснув і копи тебе не схопили, до півночі ти міг би доїхати майже до Денвера, але Арделія Лорц привітала б тебе там, коли ти виходив би з машини. Або на якійсь особливо темній ділянці дороги ти повернеш голову й побачиш, що бібліотечний полісмен сидить поруч на пасажирському місці.

Думка про це біле обличчя і сріблясті очі, освітлені лише слабким зеленкуватим сяйвом панелі приладів, змусила Сема здригнутися.

— То що ж тоді?

— Гадаю, ви обоє знаєте, що треба зробити спочатку, — сказав Дейв. Він допив чай із льодом і поставив склянку на ганок. — Зачекайте хвилику і зрозумієте.

Тоді вони всі трохи подивилися на зерновий елеватор. Семові думки наввипередки бігали туди-сюди; усе, на чому він міг зосередитися, були окремі уривки розповіді Дейва Данкана і той трохи шепелявий голос бібліотечного полісмена, що казав: «Не хочу слухати твої дурні відмовки... Маєш часу до півночі... А тоді я прийду знову».

Раптом обличчя Наомі просвітліло.

— Ну звісно! — вигукнула вона. — Як же це просто! Але...

Вона спитала щось у Дейва, і Семові очі розширилися від розуміння.

— У Де-Мойні є одне місце, наскільки я пригадую, — сказав Дейв, — «Книгарня Пелла». Якщо хтось і може вам допомогти, то це вони. Чом би тобі їм не зателефонувати, Саро?

2

Коли вона договорила, Сем сказав:

— Навіть коли вони й допоможуть, не думаю, що ми встигнемо дістатися туди раніше, ніж вони зачиняться. Звісно, можна спробувати...

— Я й гадки не мав, щоб ви їхали машиною, — озвався Дейв. — Ні, вам із Сарою треба дістатися аеропорту Провербії.

Сем блимнув очима.

— Не знав, що в Провербії є аеропорт.

Дейв усміхнувся.

— Ну... гадаю, я трохи перебільшив. Там є півмилі втрамбованого ґрунту, який Стен Соумз називає злітною смугою. Парадна вітальня будинку Стена також править за контору компанії «Аерочартер Західної Айови». Ви із Сарою маєте поговорити зі Стеном. У нього є маленький «навахо»¹. Він доправить вас до Де-Мойна і назад ще до восьмої вечора, максимум до дев'ятої.

— А що, як його не буде?

— Тоді доведеться придумувати щось іще. Одначе гадаю, що ви його застанете. Єдине, що Стен любить більше за польоти, — це фермерство, а коли настає весна, фермер не тікає далеко від поля. До речі, він, найпевніше, скаже, що не зможе вам допомогти, бо мусить поратися коло хазяйства, скаже, що вам слід було завчасно домовитися за кілька днів, щоб він попросив молодого Картера прийти й доглянути його дев'яносто акрів. У такому разі скажіть, що вас прислав Дейв Данкан і що Дейв казав: настав час заплатити за ті бейсбольні м'ячі. Запам'ятаєш?

— Так, але що це значить?

— Це не стосується нашої справи, — мовив Дейв. — Він візьме вас на борт, от що важливо. А коли прилетите, то не морчтеся з тим, щоб іти сюди. Рушайте із Сарою прямо до міста.

Семове тіло почало наливатися страхом.

— До бібліотеки?

— Саме так.

— Дейве, те, що Наомі сказала про друзів, дуже мило — може, навіть це й правда, — але гадаю, що від тієї миті я повинен діяти сам. Жоден із вас не мусить брати в цьому участі. Це я винен у тому, що знову розбуркав її...

Дейв простягнув руку й ухопив Сема за зап'ястя з несподіваною силою.

¹ Літак класу «Piper PA-31 Navajo», розрахований на 5—7 пасажирів.

— Якщо ти справді так думаєш, то ти не почув ані слова з того, що я розповів. Ти *ні в чому* не винен. На моїй совісті смерть Джона Павера і двох малих дітей — не кажучи вже про кошмари, від яких потерпали не знаю скільки інших дітлахів, — але я теж не винен. Насправді ні. Я не збирався ставати супутником Арделії Лорц, так само як і не готувався тридцять років змагатися з пляшкою. Так сталося. Але вона має на мене зуб, тож повернеться по мене, Семе. Якщо мене не буде поруч із тобою, коли Арделія з'явиться, то вона навідає мене першим. І не мене одного. Сара правильно казала, Семе. Не мені з нею треба триматися біля тебе, щоб захистити, а нам трьом треба триматися купи, щоб захистити одне одного. Хіба ти не розумієш? Адже Сара *знає* про Арделію. Якщо та ще й не знає цього, то довідається, коли з'явиться цієї ночі. Вона хоче вирушити з Джанкшн-Сіті під твоєю маскою, Семе. Гадаєш, вона залишить тут живих свідків, що знають її нову машкару?

— Але...

— Ніяких «але», — перебив Дейв. — Урешті-решт, усе сходиться до дуже простого вибору, такого, що його зрозуміє навіть такий старий заливаха, як оце я: або ми зустрінемо її разом, або загинемо від її рук. — Він нахилився вперед. — Якщо ти хочеш врятувати Сару від Арделії, Семе, забудь про геройство і почни згадувати, хто такий твій бібліотечний полісмен. Ти *мусиш*. Бо я не вірю, що Арделія може взяти будь-кого. У цій справі тільки один збіг, але він смертельний: колись у тебе теж був бібліотечний полісмен. І ти повинен згадати.

— Я намагався, — сказав Сем, але знав, що це неправда. Бо щоразу, як його думки зверталися до

(ходи-но зі мною, зсинку... я з поліції)

того голосу, він тікав геть. Сем відчував смак червоної лакриці, якої ніколи не куштував і яку завжди ненавидів... і це все.

— Ти повинен спробувати наполегливіше, — сказав Дейв, — інакше надії нема.

Сем набрав повні груди повітря й видихнув. Дейвова рука торкнулася його шиї ззаду й легенько стиснула її.

— Це ключ до всього, — сказав Дейв. — Може, ти навіть побачиш, що це ключ до того, що турбувало тебе все життя. Ключ до твоєї самотності й твого смутку.

Сем злякано подивився на нього. Дейв усміхнувся.

— О так, — мовив він. — Ти самотній, смутний і закритий для інших людей. Ти говориш усе правильно, але далі слів справа не йде. Аж до сьогодні я був для тебе ніким іншим, як просто Паскудним Дейвом, що приходив раз на місяць забрати газети, але такий, як я, багато бачить, Семе. Особливо коли бачить подібного собі.

— Ключ до всього... — Сем замислився. Він міркував, чи існують такі речі насправді, поза межами популярних книжок і фільмів, населених Хоробрими Психіатрами й Стурбованими Пацієнтами.

— Це правда, — наполягав Дейв. — Такі речі страшні своєю владою, Семе. Я не звинувачую тебе в тому, що ти не хочеш його шукати. Але знай, ти можеш знайти його, якщо захочеш. Цей вибір за тобою.

— Цього ти теж навчився в АА, Дейве?

Дейв усміхнувся.

— Ну, про це тут також говорять, — сказав він, — але, здається, саме цю частину Програми я знав завжди.

Наомі знову вийшла на ганок. Вона усміхалася, а її очі блищали.

— Хіба вона не прекрасна? — тихо спитав Дейв.

— Так, — сказав Сем. — Без сумніву. — Він ясно розумів дві речі: що він закохується і що Дейвові Данкану це відомо.

3

— Вони так довго перевіряли, що я вже почала хвилюватися, — зауважила вона, — але нам пощастило.

— Добре, — сказав Дейв. — Тоді ви двоє рушайте до Стена Соумза. Бібліотека впродовж навчального року й досі зачиняється о восьмій, Саро?

— Так, я майже переконана, що так.

— Тоді я зайду туди десь о п'ятій. Зустрінемося біля заднього входу, коло вантажної платформи, між восьмою і дев'ятою. Що ближче до восьмої, то краще — і безпечніше. Заради Бога, намагайтеся встигнути.

— Як ти зайдеш усередину? — спитав Сем.

— Та вже якось зайду, не переживайте. Рушайте вже.

— Може, нам зателефонувати цьому Соумзу звідси? — запропонував Сем. — Щоб упевнитися, що він буде вдома.

Дейв похитав головою.

— Це не допоможе. Стенова дружина покинула його й пішла до іншого чотири роки тому, казала, що він одружений на роботі — непоганий привід для жінки, котра захотіла щось для себе змінити. Дітей у нього нема. Він точно стирчить у полі. Ідїть-бо вже. Не марнуйте час.

Наомі нахилилася й поцілувала Дейва в щоку.

— Дякую, що розповів нам, — сказала вона.

— Я радий, що зробив це. Мені дуже полегшало.

Сем почав було підносити руку, щоб подати її Дейвові, але передумав. Він нахилився до старого й обійняв його.

4

Стен Соумз був високим кістлявим чоловіком із сердитими очима, що горіли на лагідному обличчі, чоловіком, що встиг по-літньому засмагнути, хоч календарна весна ще не тривала й місяця. Сем і Наомі знайшли його в полі за будинком, як Дейв і казав. За сімдесят ярдів від заляпаного грязюкою Стенового «Рототилера»¹, що дирчав на холостому ходу, Сем побачив щось схоже на ґрунтову дорогу... але оскільки на одному її кінці стояв невеликий, закритий брезентом літачок, а на іншому тріпотів на іржавій жердині конус вказівника вітру, він здогадався, що це і є єдина злітна смуга аеропорту Провербїї.

¹ Різновид моторизованого культиватора.

— Не можу, — сказав Соумз. — Цього тижня треба обробити п'ятдесят акрів, і, крім мене, цього ніхто не зробить. Вам треба було подзвонити за два-три дні.

— Це нагальна справа, — мовила Наомі. — Ситуація критична, містере Соумз.

Він зітхнув і розвів руками, ніби хотів охопити ними всю свою ферму.

— Хочете знати, що таке критична ситуація? — спитав він. — Це те, що наш уряд робить із фермами, як-от моя, і з людьми, як я. *Оце справжня критична ситуація, кузька її зжери.* Слушайте, у Сідар-Репідс живе один хлопець, що міг би...

— Ми не маємо часу, щоб їхати в Сідар-Репідс, — сказав Сем. — Дейв говорив нам, що ви, мабуть...

— Дейв? — Стен Соумз розвернувся до нього з більшою уважністю, ніж виявляв раніше. — Який-то Дейв?

— Данкан. Він сказав, що настав час заплатити за ті бейсбольні м'ячі.

Соумзові брови опустилися. Його долоні стиснулися в кулаки, і на якусь мить Сем подумав, що фермер зараз угріє його. А той раптом засміявся і похитав головою.

— Скільки років минуло, і от Дейв Данкан вискакує, як чорт із мішка, з моїм несплаченим векселем у руці! Хай йому грець!

Він пішов до «Рототилера». Повернувши до них голову, Соумз закричав, щоб переkritи жваве торохкотіння культиватора.

— *Ідіть до літака, а я поки що зажену цього звіра назад! Зважайте, щоб не зайти на болотисту ділянку в кінці смуги, бо черевики там залишите!*

Соумз погнав «Рототилер» геть. Через шум було важко сказати напевне, але Семові здалося, що фермер і досі сміявся.

— *Я вже думав, що той п'яний покидьок вріже дуба раніше, ніж я зможу з ним розквитатися!*

Мотоблок проревів повз них у бік сараю, а Сем із Наомі перезиралися.

— Про що це він говорив? — спитала Наомі.

— Не знаю — Дейв не захотів мені казати. — Він запропонував їй руку. — Мадам, чи не бажаєте прогулятися зі мною?

Вона взяла її.

— Дякую, сер.

Вони пильнували, щоб не зайти на грузьку ділянку, про яку попереджав Стен Соумз, але все одно трохи не догледіли. Нога Наомі вгрузла по кісточки, а грязюка стягнула з неї мокасин, коли вона сіпнула нею, щоб звільнитися. Сем нахилився, витяг його, а тоді підхопив Наомі на руки.

— Семе, ні! — закричала вона, розсміявшись від несподіванки. — *Спину надірвеш!*

— Ні, — сказав він. — Ти легенька.

Так і було... і раптом Семовій голові теж стало легко. Він доніс Наомі пологим схилом смуги до літака й поставив на ноги. Вона подивилася йому в очі спокійним і якимось променистожасним поглядом. Не довго думаючи, він нахилився до неї й поцілував. За мить вона обвила його шию руками й повернула поцілунок. Коли Сем знову подивився на неї, трохи засапавшись, Наомі усміхалась.

— Можеш називати мене Сарою, коли тільки захочеш, — сказала вона.

Сем засміявся й поцілував її знову.

5

Летіти в «наваху» за спиною в Стена Соумза було наче сидіти на спині в того, хто грає в класи. Вони підскакували й провалювалися вниз на неспокійних потоках весняного повітря, і Сем раз чи два подумав, що вони, можливо, зможуть надурити Арделію в такий спосіб, якого навіть ця дивна істота не могла б передбачити: розмазавшись об землю посеред айовського кукурудзяного поля.

Однак Стен Соумз наче не хвилювався; поки «наваху» мчав до Де-Мойна, пілот горлав таких сивочубих старих балад, як «Мила Сью» і «Вулиці Нью-Йорка». Наомі зачаровано виглядала

з вікна на дороги, поля й будинки внизу, приставивши до обличчя зігнуті долоні, щоб затулитися від відблисків сонця.

Нарешті Сем постукав її по плечу.

— Ти наче вперше летиш у літаку! — прокричав він, щоб вона почула його за настирливо-комариним гудінням двигуна.

Вона на мить розвернулася до нього й усміхнулася від захвату, як школярка.

— Так і є! — сказала Наомі й одразу повернулася до вікна.

— Чорт забирай, — вилаявся Сем і затягнув ременя тугіше, коли літак знову задер носа і вкотре зробив гігантський стрибок угору.

6

«Навахо» швидко низився і приземлився в Окружному аеропорту Де-Мойна двадцять хвилин на п'яту. Соумз підрулив до терміналу для цивільних літаків, вимкнув двигун, а тоді відчинив двері. Сем трохи здивувався, відчувши кольку ревності, коли Соумз узяв Наомі за талію, щоб допомогти їй спуститися.

— Дякую! — видихнула вона. Її щоки палали рожевим, а в очах танцювали блискітки. — Це було *дивовижно!*

Соумз усміхнувся, від чого замість шістдесяти зненацька почав виглядати на сорок.

— Мені й самому це завжди подобалося, — сказав він, — і це краще, ніж цілий день відбивати собі печінки за тим «Рототилером»... Ніде правди діти. — Він перевів погляд з Наомі на Сема. — Ви можете сказати, що у вас за критична ситуація? Я міг би вам іще чимось допомогти, бо винен Дейвові трохи більше, ніж перескочити з Провербії до Де-Мойна і назад.

— Нам треба поїхати до міста, — сказав Сем. — Там є крамничка, «Книгарня Пелла». Ми замовили там книжки.

Стен Соумз глянув на них розширеними очима.

— Що ти кажеш?

— «Книгарня Пелла»...

— Я знаю ту книгарню, — мовив він. — Нові книжки в головній залі, старі позаду. Найбільший вибір на Середньому Заході,

як говориться в рекламі. Я тільки хотів знати ось що: ви відірвали мене від роботи й захотіли прилетіти сюди, щоб купити кілька книжок?

— Це дуже важливі книжки, містере Соумз, — сказала Наомі. Вона торкнулася грубої фермерової руки. — Наразі вони — найважливіша річ у моєму житті... і в Семовому.

— І в Дейвовому, — додав Сем.

— А якби ви розповіли мені, що у вас коїться, — спитав Сем, — чи зміг би я це зрозуміти?

— Ні, — сказав Сем.

— Ні, — погодилася Наомі й легенько всміхнулася.

Соумз глибоко зітхнув через широкі ніздрі й заповхав руки в кишені штанів.

— Ну, гадаю, що не так воно мені й важливо. Я винен Дейвові послугу вже десять років, і були часи, коли це лежало на моїй душі доволі важкою каменюкою. — Він просвітлів. — І я зміг подарувати гарненькій молодій пані перший політ на літаку. Гарнішою за дівчину після першого польоту може бути тільки дівчина після першого...

Він замовк і почовгав черевиком об перон. Наомі стримано мовчала й дивилася кудись за обрій. А тоді підїхала вантажівка з паливом. Соумз швидко підійшов до неї й заговорив до водія.

Сем зауважив:

— Здається, ти справила неабияке враження на нашого безстрашного пілота.

— Може й так, — сказала вона. — Я почувуюся чудово, Семе. Хіба це не божевілья?

Він ніжно заправив непокірне пасмо волосся їй за вухо.

— Увесь день божевільний. Найбожевільніший із тих, що я пам'ятаю.

Але тоді заговорив його внутрішній голос — він долинув із тієї глибини, де рухалися літосферні пласти пам'яті, — і сказав йому, що це не зовсім так. У нього був іще один такий самий божевільний день. Навіть божевільніший. День «Чорної стріли» й червоної лакриці.

Сем знову відчув, як у ньому пробуджується та дивна, приглушена паніка, і закрився від того голосу.

Якщо ти хочеш урятувати Сару від Арделії, Семе, забудь про героїство і почни згадувати, хто такий твій бібліотечний полісмен.

Я не хочу! Не можу! Я... я не мушу!

Ти повинен згадати.

Я не повинен! Мені не можна!

Ти повинен спробувати наполегливіше, інакше надії нема.

— Мені вже треба йти додому, — пробурмотів Сем Піблз.

Наомі, яка відійшла пороздивлятися закрилки «навахо», почувла його і повернулася.

— Ти щось казав?

— Нічого. То пусте.

— Ти дуже блідий.

— Бо дуже напружений, — різко сказав він.

Стен Соумз повернувся до них. Він показав великого пальця водієві вантажівки з паливом.

— Довсон каже, що можна позичити його машину. Я відвезу вас до міста.

— Ми могли б викликати таксі... — почав Сем.

Наомі похитала головою.

— Часу замало, — сказала вона. — Дуже вам дякуємо, містєре Соумз.

— Ох, та дідько з ним, — Соумз осліпив її хлопчачою усмішкою. — Називайте вже мене Стеном. Ходімо. Довсон каже, що з Колорадо заходить область низького тиску. Я хотів би повернутися до Джанкшн-Сіті раніше, ніж почнеться дощ.

7

«Книгарня Пелла» містилася у великій, схожій на стайню будівлі на околиці ділового району Де-Мойна — цілковита протилежність мережевим книгарням із супермаркетів. Наомі спитала Майка. Її направили до столу для роботи з клієнтами,

невеликої ятки, що нагадувала кабінку митної служби, між зоною, де продавали нові книжки, і більшою територією, де стояли старі.

— Мене звуть Наомі Гігінс. Ми говорили з вами по телефону трохи раніше.

— О, так, — сказав Майк. Він пошукав рукою на захаращеній полиці й узяв звідти дві книжки. Перша була «Улюбленими віршами американців», друга — «Порадником промовця» за редакцією Кента Ейделмена. Сем Піблз ніколи в житті не радів так сильно, побачивши дві книжки, і йому довелося боротися з привом вихопити їх із рук продавця й притиснути до грудей.

— «Улюблені вірші» знайти легко. Але «Порадник промовця» перестали видавати. Гадаю, ми єдина книгарня звідси й до Денвера, де зберігся такий гарний примірник... окрім, звісно, бібліотечних екземплярів.

— Мені здається, що обидві просто чудові, — від щирого серця сказав Сем.

— Це для подарунка?

— Щось таке.

— Я можу загорнути його в подарунковий папір, якщо хочете; на це знадобиться лише секунда.

— Гадаю, що не потрібно, — мовила Наомі.

Обидві книжки коштували двадцять два долари п'ятдесят сім центів.

— Повірити не можу, — сказав Сем, коли вони вийшли з книгарні й рушили туди, де Стен Соумз припаркував позичену машину. — Не можу повірити, що все так просто... що ми просто повернемо книжки.

— Не радій, — зупинила Наомі. — Навряд чи все буде так просто.

8

Коли вони поверталися до аеропорту, Сем спитав Соумза, чи може він розповісти їм про Дейва і бейсбольні м'ячі.

— Якщо це особисте, то не треба. Нам просто цікаво.

Соумз глянув на торбу, що Сем тримав на коліні.

— А мені наче цікаво дізнатися про оте, — сказав він. — Хочете угоду? Та історія з бейсбольними м'ячами сталася десять років тому. Я розповім вам про неї, якщо ви розповісте мені про ці книжки через десять років.

— Згода, — кинула Наомі із заднього сидіння, а тоді додала те, про що подумав також Сем: — Звісно, якщо будемо живі.

Соумз засміявся.

— Так... Гадаю, деякі можливості не можна відкидати, га?

Сем кивнув.

— Іноді трапляються паскудні речі.

— Ще й як. Одна з них трапилася з моїм єдиним сином у 1980 році. Лікарі назвали її лейкемією, але взагалі це саме те, що ти щойно сказав, — одна з тих паскудних речей, які іноді трапляються.

— Ой, мені так шкода, — сказала Наомі.

— Дякую. Час від часу мені здається, що я вже навчився жити з цим, а тоді воно заходить ззаду і знову б'є мене по потилиці. Гадаю, деякі речі доводиться струшувати із себе дуже довго, а інші струсити взагалі неможливо.

Деякі речі струсити неможливо.

Ходи-но зі мною, зсинку... Я з поліції.

Мені вже треба йти додому... то мій штраф сплачено?

Сем приклав тремтячу руку до куточка губ.

— Що ж, чорт забирай, я знав Дейва задовго до того, як це сталося, — почав Стен Соумз. Вони проминули вказівник із написом «АЕРОПОРТ З МИЛІ». — Ми разом росли, разом ходили до школи, разом віддавалися нестямним захопленням молодості. Та тільки я показився й перестав, а Дейв так і не зупинився.

Соумз похитав головою.

— П'яний чи тверезий, він був одним із найкращих хлопців, яких я коли-небудь знав. Але так сталося, що він частіше був п'яний, аніж тверезий, і ми якось наче втратили одне одного з очей. Здавалося, що найгіршим часом для нього став кінець п'ятдесятих. У ті роки він був п'яним увесь час. Пізніше Дейв

почав ходити до АА і, здавалося, трохи вичухався... але він завжди знову падав із воза.

Я одружився в 68-му і хотів запросити його бути мені на весіллі за дружбу, але не наважився. Так сталося, що він прийшов тверезим — того разу, — але підстав сподіватися на це тоді не було.

— Я знаю, про що ви, — тихо сказала Наомі.

Стен Соумз засміявся.

— Ну, це навряд — така молода красунечка навряд чи знає, у які негаразди може загнати себе затятий пияк, — але повірте мені. Якби я запросив Дейва стояти коло мене під час весілля, то Лора — моя колишня — забризкала б піною все довкола. Але Дейв усе одно *прийшов*, і після того, як у 1970-му народився Джо, мій малий, я почав бачитися з Дейвом трохи частіше. Він якось по-особливому ставився до всіх дітей у ті роки, коли намагався витягти себе з пляшки.

Джо любив бейсбол понад усе на світі. Просто шаленів за ним — збирав альбоми для наліпок, картки із жувальних гумок... навіть набридав мені, щоб я купив супутникову антену, аби ми могли дивитися всі ігри «Роялз» — вони ж бо були його улюбленими, — а також ігри «Кабз», які можна було дивитися по чиказькому каналу «Дабл-ю-Джи-Ен». Коли йому виповнилося вісім, він знав середні показники всіх гравців основного складу «Роялз», а також статистику вдалих і невдалих подач майже кожного пітчера в Американській лізі. Ми з Дейвом три чи чотири рази водили його на ігри. Малий виглядав так, наче йому випала подорож до раю. Двічі Дейв возив його на ігри сам, коли мені доводилося працювати. У Лори від цього ставалися напади — вона казала, що Дейв повернеться п'яний як чіп і без малого, а той бродитиме вулицями Канзас-Сіті чи сидітиме десь у поліційному відділку, чекаючи, поки його хтось забере. Але нічого такого ніколи не ставалося. Наскільки я знав, Дейв не пив ані краплі, коли малий був поруч.

Коли Джо захворів на лейкемію, найгіршим для нього стало те, що лікарі заборонили йому їздити на ігри принаймні до

червня, а може, і назавжди. Це гнітило його більше, ніж те, що він захворів на рак. Коли Дейв прийшов до нього, малий розплакався через це. Дейв обійняв його і сказав: «Якщо тобі не можна ходити на ігри, Джо, то я приведу «Роялз» до тебе».

Джо глипнув на нього і каже: «Тобто самих гравців, дядьку Дейве?» Так він його називав — дядьком Дейвом.

«Цього я зробити не можу, — сказав Дейв, — але можу зробити дещо майже таке саме».

Соумз під'їхав до воріт терміналу цивільної авіації й посигналив. Ворота знову загуркотіли, зачинаючись, і машина рушила туди, де чекав «навахо».

Він вимкнув двигун і якусь мить просто сидів за кермом, дивлячись на руки.

— Я завжди знав, що Дейв — обдарований покидьок, — нарешті сказав Стен. — Але я так і не дізнався, як він зробив усе так *швидко*. Можу тільки уявити, що він працював удень і вночі, бо вправся за десять днів... і ті цяцьки були *чудові*.

Він знав, що мусить квапитися. Лікарі сказали нам із Лорою правду, а я сказав Дейвові. Джо мав мало шансів на одужання. Недугу виявили надто пізно. Вона вже бушувала в його крові, як степова пожежа.

Десь через десять днів після того, як Дейв дав свою обіцянку, заходить він у палату мого сина в лікарні з паперовим пакетом для покупок у кожній руці.

«Що це в тебе таке, дядьку Дейве? — питається Джо, сідаючи на ліжку. Він увесь той день сидів нахнюплений — гадаю, здебільшого через те, що втрачав волосся, бо, якщо в пацана в ті дні волосся не сягало принаймні плечей, його вважали не дуже крутим, — але коли ввійшов Дейв, Джо зразу прояснів.

««Роялз», що ж іще, — відповідає йому Дейв. — Хіба я тобі не казав?»

А тоді він поставив ті пакети на ліжку й висипав їх на ковдру. І ви ніколи, ніколи за все життя не бачили такого виразу на обличчі малого хлопця. Воно освітілося, як рідвяна ялинка... і... чорт, не знаю...

Голос Стена Соумза ставав дедалі глухішим. Тепер він так сильно схилився на кермо Довсонового «б'юйка», що ввімкнувся сигнал.

Стен витяг із задньої кишені велику хустину, витер нею очі, а тоді висякався.

Наомі також нахилилася вперед. Вона притулила долоню до Стенової щоки.

— Якщо вам надто важко розповідати, містере Соумз...

— Ні, — сказав він і трохи всміхнувся. Сем бачив, як сльоза, яку не витер Стен Соумз, крадькома збігала його щокою, виблискуючи в надвечірньому сонці. — Просто я так виразно згадав його. Яким він був. Це боляче, міс, але й приємно. Ці два почуття сплелися дуже тісно.

— Розумію, — мовила Наомі.

— Коли Дейв вивернув ті торбинки, звідти висипалися бейсбольні м'ячі — понад дві дюжини. Але то були не просто м'ячі, бо на кожному було намальоване обличчя одного з гравців бейсбольної команди «Канзас-Сіті Роялз» 1980 року. І то були, звичайно, не карикатури. Обличчя були намальовані не згірше за ті, які Норман Роквел малював на обкладинку «Сетеді Івнінг Пост». Я бачив Дейвові роботи — ті, що він малював перед тим, як по шию занурився в пляшку, — і вони були хороші, але й близько не такі хороші, як ці. Там були Вілкі Ейкенс і Френк Вайт, і Ю.Л. Вашингтон, і Джордж Брет... Віллі Вілсон і Еймос Отіс... Ден Квінсбері — та всі такі грізні, як ті стрільці у старих вестернах... Пол Спліторф і Кен Брет... я не пам'ятаю решти імен, але там була вся команда разом із тренером, Джимом Фреєм.

І десь у період між тим, як він їх намалював, і тим, як віддав моему синові, Дейв повіз їх до Канзас-Сіті й здобув підписи всіх гравців, крім одного. Єдиним, хто не підписав м'яча, був кетчер Дарел Портер. Його тоді не було, бо він лежав хворий на грип, але пообіцяв підписати м'яч зі своїм портретом, щойно тільки зможе. І підписав.

— Ого, — тихо сказав Сем.

— І все це зробив Дейв — той, з кого в місті сміються і називають Паскудним Дейвом. Кажу вам, іноді, коли чую, як люди його зневажливо називають, і згадую, що він зробив для Джо, коли той помирав від лейкемії, мені хочеться їх усіх...

Соумз не договорив, але його руки на широких стегнах самі стислися в кулаки. І Сем — що до сьогодні сам частенько використовував те прізвисько і сміявся разом із Крейгом Джонсом і Френком Стівенсом зі старого п'яниці з візком, повним газет, — відчув, як його щоки обпікає сором.

— Він зробив прекрасну річ, правда? — сказала Наомі й знову торкнулася щоки Стена Соумза. Вона плакала.

— Бачили б ви його лице, — замріяно мовив Соумз. — Як же він дивився на ті обличчя гравців «Роялз» у командних бейсболках на круглих головах — ви й уявити собі не можете. Я не можу описати, але ніколи цього не забуду.

Бачили б ви його обличчя...

Ближче до кінця Джо стало доволі кепсько, але ніколи не настільки погано, щоб пропустити гру «Роялз» по телевізору — або по радіо, — і ті м'ячі були розкладені по всій кімнаті. А підвіконня коло його ліжка було місцем особливої пошани. Там він викладав тих дев'ятьох, що саме грали, коли він дивився чи слухав гру. Якщо Фрей міняв пітчера, Джо теж знімав свого з підвіконня і клав туди заміну. А коли хтось відбивав, Джо тримав його м'яча в руках. Отож...

Стен Соумз урвав розповідь і сховав обличчя в хустині. Його груди двічі сіпнулися, і Сем побачив, як Стенові здавило в горлі від стримуваного ридання. Тоді він знову витер очі й запхав хустину в задню кишеню.

— Тож тепер ви знаєте, чому я сьогодні відвіз вас до Де-Мойна і чому погодився б летіти по дві книжки й до Нью-Йорка, якби вам було треба. Це не я зробив вам послугу — це був Дейв. Він особлива людина.

— Гадаю, і ви теж, — сказав Сем.

Соумз усміхнувся їм — дивною, перекошеною усмішкою — і відчинив дверцята Довсонового «б'юка».

— Що ж, дякую, — сказав він. — Дуже вам дякую. А тепер, гадаю, нам краще мастити п'яти салом, якщо ми хочемо випередити дощ. Не забудьте книжки, міс Гігінс.

— Не забуду, — пообіцяла Наомі, сідаючи в літак і тримаючи торбинку з намотаним на руку ременем. — Повірте мені, я не забуду.

РОЗДІЛ 13

БІБЛІОТЕЧНИЙ ПОЛІСМЕН (II)

1

Через двадцять хвилин після того, як вони вилетіли з Де-Мойна, Наомі відірвалася від вікна — вона стежила за 79-м шосе й милувалася іграшковими машинами, що мчали ним туди й сюди — і повернулася до Сема. Побачене злякало її. Він заснув, притуливши голову до одного з вікон, але на його обличчі не було спокою; Сем був схожий на людину, що страждає від глибокого й особистого болю.

З-під заплющених повік його обличчям повільно стікали сльози.

Наомі нахилилася вперед, щоб розбуркати його, і почула, як він сказав тремтячим голосом малого хлопчика: «Я вскочив у халепу, сер?»

«Навахо» тоді вже пробирався між хмарами, що купчилися над західною Айовою, і його почало підкидати, проте Наомі ледь зауважила це. Її рука на мить зависла над Семовим плечем, але вона одразу її прибрала.

Ким був ТВИЙ бібліотечний полісмен, Семе?

«Ким би він не був, — подумала Наомі, — здається, ти знову знайшов його. Здається, ти зараз із ним. Вибач, Семе... але я не можу тебе розбудити. Не тепер. Гадаю, зараз тобі слід бути

там... де ти повинен бути. Вибач, спи далі. І пам'ятай те, що наснилося, коли прокинешся. Пам'ятай.

Пам'ятай».

2

Сем Піблз бачив уві сні, як маленька Червона Шапочка рушає від імбирного будиночка з накритим кошиком у руці; вона прямувала до будинку бабусі, де засів вовк, який тільки й чекав, коли зможе з'їсти дівчинку, починаючи з ніг. Тоді б він здер із неї скальп і виїв би з голови мозок довгою дерев'яною ложкою.

Та тільки все в тому сні було неправильно, бо Червона Шапочка в його сні стала хлопчиком, а імбирний будиночок — будинком на дві родини в Сент-Луїсі, де він жив із матір'ю після смерті тата, а ще в його кошику не було їжі. У тому кошику лежала книжка, «Чорна стріла» Роберта Льюїса Стівенсона, і він прочитав її від початку й до кінця, і прямував не до бабусиного будинку, а до відділення Громадської бібліотеки Сент-Луїса, і дуже поспішав, бо перетримав книжку вже на чотири дні.

У цьому сні він міг тільки дивитися.

Він дивився, як маленький Біленький Сем чекав на розі Данбар-стрит і Джонстаун-авеню, поки перемкнеться сигнал світлофора. Він дивився, як хлопчик стрімголов кинувся через дорогу з книжкою в руці... на той час кошик із неї вже зник. Він дивився, як маленький Біленький Сем зайшов до крамнички на Данбар-стрит, і Сем опинився всередині разом із ним, і теж відчув старий мішаний запах камфори, солодоців і люлькового тютюну. Він дивився, як маленький Біленький Сем наблизився до прилавка з пакетом червоної лакриці «Булз-Ай» — його улюбленої. Сем побачив, як малий обережно витягнув доларову банкноту, яку поклала до кишенки всередині обгортки «Чорної стріли» його мати. Він побачив, як продавець узяв долара й повернув дев'яносто п'ять центів... більше ніж досить, щоб

сплатити штраф. Він бачив, як маленький Біленький Сем вишов із крамниці й зупинився на вулиці, щоб покласти решту грошей до кишені й розірвати зубами пакунок лакриці. Він дивився, як маленький Біленький Сем попростував далі — до бібліотеки залишилося лише три квартали, — жуучи довгасті солодкі прутики на ходу.

Сем намагався крикнути тому хлопчикові:

Стережись! Стережись! На тебе чигає вовк, хлопчику! Стережися вовка! Стережися вовка!

Але хлопчик ішов собі далі та їв червону лакрицю; він уже дістався Бріг'з-авеню, і бібліотека, величезна скеля з червоної цегли, бовваніла попереду.

У цю мить Сем — великий блідий Сем-у-літаку — спробував утекти з цього сну. Він відчув, що Наомі, Стен Соумз і решта справжніх речей на світі залишилися там, за тонкою шкаралупою яйця кошмару, у якому він опинився. Він чув гудіння двигуна «навахо» поверх шумів зі свого сну: машин на Бріг'з-авеню, жвавенького «дзинь-дзинь!» дзвіночка на велосипеді якогось хлопця, пташок, що чубилися в густих липневих кронах в'язів. Сем заплющив очі, занурившись у сон, і потягнувся до світу поза шкаралупою, до світу справжніх речей. Він навіть відчув, що зможе це зробити, зможе пробити шкаралупу.

«Ні, — сказав Дейв. — Ні, Семе, не роби цього. Не можна цього робити. Якщо хочеш урятувати Сару від Арделії, забудь про втечу з цього сну. У цій справі тільки один збіг, але він смертельний: колись у тебе теж був бібліотечний полісмен. І ти повинен згадати».

Я не хочу цього бачити. Не хочу знати. Мені й першого разу було так погано, що більше не треба.

Ніщо не може бути гіршим за те, що чекає на тебе, Семе. Ніщо.

Він розплющив очі — не зовнішні очі, а внутрішні — у сон.

Тепер маленький Біленький Сем іде бетонною доріжкою, що веде до східного боку громадської бібліотеки, до Дитячого крила. Він рухається неначе в зловісно-вповільненому кадрі, кожен

крок — наче тихий змах маятника в скляній горлянці прабатьківського годинника, і все навколо видно дуже ясно: крихітні блискітки кварцу й слюди на бетонній доріжці; густі зарості зелених кущів навколо будівлі; повіті плющем стіни з червоної цегли; дивний і чомусь моторошний латинський девіз «Fuimus, non sumus»¹, вирізьблений півколом над зеленими дверима з товстими шибками з армованого скла.

А ще коло сходів стояв бібліотечний полісмен.

Він не блідий. Він розчервонілий. На його лобі горять цятки прищів. Він не високого, а радше середнього зросту з надзвичайно широкими плечима. На ньому не тренч, а пальто, що дуже дивно, бо в південному місті Сент-Луїсі стоїть спекотний літній день. Можливо, очі в нього і срібні; маленькому Біленькому Семові їх не було видно, бо бібліотечний полісмен носив маленькі чорні окуляри — окуляри сліпого.

Це не бібліотечний полісмен! Це вовк! Стережись! Це вовк! Бібліотечний BOBK!

Але маленький Біленький Сем не чує. Маленький Біленький Сем не боїться. Врешті-решт, навколо ж білий день, а місто повне незнайомих — і часом дивовижних — людей. Він усе життя живе в Сент-Луїсі й не боїться його. Скоро це зміниться.

Він наближається до чоловіка, а підійшовши ближче, помічає шрам: тонку білу нитку, що починається високо на лівій щоці, тягнеться попід лівим оком через перенісся.

«Здоров, зсинку», — каже чоловік у круглих чорних окулярах.

«Здрастуйте», — каже маленький Біленький Сем.

«А розкажес мені счозсь про ту книжку, счо ти оцє незсес здавати? — питає чоловік. Його голос м'який і ввічливий, геть не загрозливий. У його мову вплітається ледь помітна шепелявість, перетворюючи свистячі звуки на шиплячі. — Я, зснаєш, працсюю в цій бібліотецці».

«Вона називається «Чорна стріла», — ввічливо відказує маленький Біленький Сем, — її написав містер Роберт Льюїс

¹ Fuimus, non sumus (лат.) — ми були, нас нема.

Стівенсон. Він уже мертвий. Помер від ту-бир-клу-льозу. Книжка дуже хороша. У ній добре описано битви».

Хлопчик чекає, поки чоловік у маленьких круглих чорних окулярах відступить убік і дасть йому пройти, але чоловік у маленьких круглих чорних окулярах не відступає. Він тільки нахилиється до хлопчика, щоб краще його роздивитися. Дідусю, а чого в тебе такі маленькі круглі чорні очі?

«Сче одне питання, — каже чоловік. — Ти цсю книжку, чазсом, не перетримав?»

Тепер маленький Біленький Сем лякається сильніше:

«Так... але не набагато. Лише на чотири дні. Розумієте, книжка дуже товста, а у мене ще бейсбол, і скаутський гурток, і...»

«Ходи-но зсі мною, зсинку... Я з поліції».

Чоловік у чорних окулярах простягає вперед руку. Якусь мить Сем ледь не побіг геть. Але він — дитина, а цей чоловік дорослий. Цей чоловік працює в бібліотеці. Цей чоловік — полісмен. І зненацька він — цей страшний чоловік зі шрамом і в чорних окулярах — стає Владою. Від Влади не можна втекти; вона скрізь.

Сем нерішуче підходить до чоловіка. Він піднімає руку — ту, в якій тримає пакунок із червоною лакрицею, тепер уже майже порожній, — а тоді, в останню мить, намагається її відсмикнути. Надто пізно. Чоловік хапає її. Пакунок лакриці «Булз-Ай» падає на доріжку. Маленький Біленький Сем більше ніколи її не їстиме.

Чоловік смикає Сема до себе, підтягує, як рибалка підтягує до берега форель. Рука, що замкнулася на Семовому зап'ясті, дуже сильна. Йому боляче. Сем починає плакати. Сонце й досі на небі, трава зеленіє, але раптом увесь світ видався Семові далеким, не ближчим за жорстокий міраж, у який йому було дозволено трохи повірити.

Він відчуває запах «Сен-Сена»¹ в подиху цього чоловіка.

«Я вскочив у халепу, сер?» — питає він, усіма фібрами душі сподіваючись, що чоловік відповідь «ні».

¹ Солодкі гранули для освіження подиху.

«Так, — відповідає чоловік. — Так, узскачив. У ЦИМАЛУ халепу. І яксчо ти хоцес ізс неї визскачити, зсинку, роби взсе, що я зскажу. Ти зсрозсумів?»

Сем не може відповісти. Він іще ніколи так не лякався. Він може лише дивитися на чоловіка великими сльозистими очима.

Чоловік трусить ним. «Ти зсрозсумів чи ні?»

«Та-ак!» — видихає Сем. Він уже ледь може стримувати обважнілий міхур.

«Давай я тобі докладно розкажу, хто я такий, — каже чоловік, видихаючи нові хвилі «Сен-Сена» Семові в обличчя. — Я — коп бібліотеки на Бріг'тз-авеню, і я відповідаю зса покарання хлопчиків і дівчаток, які повертають книжки ізс зсатримкою.

Маленький Біленький Сем починає плакати сильніше.

«У мене є гроші! — спромагається сказати він крізь шморганя. — У мене є дев'яносто п'ять центів! Можете взяти їх! Можете забрати їх!»

Він намагається витягти дріб'язок із кишені. У ту ж мить бібліотечний коп озирається на всі боки, і його широке обличчя раптом нагадує загострений писок лисиці чи вовка, що успішно залізли до курника, але тепер зачули небезпеку.

«Ходімо, — каже він і стягує маленького Біленького Сема зі стежки й волочить у густі кущі, що ростуть попід стінами бібліотеки. — Коли полісмен казсе тобі «ходи», то ХОДИ!»

Тут темно; темно і страшно. Повітря терпко пахне ялівцевими ягодами. Земля потемніла від прілого листя. Сем уже плаче дуже голосно.

«Зсакрий рота!» — буркає бібліотечний полісмен і сильно трусить Сема.

Кістки в Семовій руці боляче торохкотять одна об одну. Його голова теліпається на шії. Вони вже дісталися невеличкої галявинки серед нетрищ кущів, таємного місця, де ялівець витоптаний, а папороть повиривана, і Сем розуміє, що це не просто місце, про яке знає бібліотечний коп, — це місце, яке він собі сам витворив.

«Зсакрий рота, бо штраф тобі буде тільки поцатком! Мені доведеться телефонувати твоїй матері й розповідати, яким ти був поганим хлопцизськом! Хочес цього?»

«Ні! — скигнуть Сем. — Я заплачу штраф! Я заплачу його, містере, тільки, будь ласка, не кривдьте мене!»

Бібліотечний полісмен розвертає маленького Біленького Сема.

«Поклади руки на зстіну! Роззстав ноги! Давай! Швидко!»

Сем продовжує рюмсати, але його лякає думка, що матері скажуть, буцімто своєю негідною поведінкою він заслужив аж на таке покарання, тож маленький Біленький Сем робить так, як наказує бібліотечний коп. Червоні цеглини холоднуваті, вони вичахли в затінку кущів, що тягнуться вздовж цього боку бібліотеки перерослою, занедбаною скиртою. Він бачить вузьке віконце на рівні землі. За ним видно котельню бібліотеки. Голі лампи, накриті згори бляшаними кружечками, схожими на китайські капелюхи, звисають над велетенським котлом; труби розходяться в різні боки й відкидають чудернацьку восьминогу тінь. Сем бачить під дальньою стіною доглядача, він стоїть спиною до вікна, перевіряючи циферблати й занотовуючи щось до блокнота.

Бібліотечний коп хапає Семові штанці й стягує їх униз. Разом із ними стяглися і трусики. Сем здригається, коли холодне повітря обдуває його сідницю.

«Зстояти, — хекає бібліотечний полісмен. — Не рухайзся. Счойно зсплатиш борг, зсинку, все зскінчиться... і ніхто не дізнається».

Щось важке й гаряче притискається до нього знизу. Маленький Біленький Сем знову здригається.

«Зстояти», — каже бібліотечний полісмен. Тепер він хекає важче; Сем відчуває на лівому плечі гарячий віддих із запахом «Сен-Сена». Він уже сам не свій із переляку, але відчуває не лише перестрах — крім нього, ще є сором. Його затягли сюди, у тінь, його змушують відбувати це химерне, невідоме покарання, тому що він затримав «Чорну стрілу». Якби ж він тільки знав, що штрафи можуть бути такими високими!

Щось тверде впирається в нього знизу, розсуваючи сідниці в боки. Жажливий розривний біль пронизує маленького Біленького Сема знизу вгору. Він ніколи не відчував такого болю, ніколи у своєму житті.

Він кидає «Чорну стрілу» і боком запихає собі до рота зап'ясток, щоб заглушити власні крики.

«Зстояти, — пихкає бібліотечний Вовк, і тепер його руки лягають Семові на плечі, і він гойдається вперед і назад, всередину-назовні, вперед-назад, всередину-назовні. — Зстояти... зстояяти... ооо! Зстояааатиини!».

Хитаючись і хапаючи ротом повітря, бібліотечний коп загаляє Семові між сідниць щось таке, що здається величезним розжареним сталевим прутом; Сем широко розплющеними очима витріщається в підвал бібліотеки, який розташований в іншому, *правильному* вимірі, де таких жахливих речей ніколи не трапляється. Він бачить, як доглядач киває, бере блокнота під пахву і йде до дверей на іншому кінці кімнати. Якби він хоч трошечки повернув голову й підняв очі, то побачив би обличчя, що заглядало крізь вікно, зблідле, з величезними очима обличчя хлопчика з червоною лакрицею на губах. Маленька частина Сема хоче, щоб він так і зробив — щоб урятував його, як дроворуб визволив Червону Шапочку, — але більша частина знає, що доглядач лише гидливо відвернеться від нього, побачивши поганого хлопчика, який відбуває покарання, накладене на нього бібліотечним копом із Бріггз-авеню.

«Зстояяаааатиини!» — пошепки кричить бібліотечний Вовк, коли доглядач, не озираючись, відходить до дверей, за якими лежить решта його правильного виміру. Вовк заштовхується ще глибше, і на одну повну смертельної муки мить біль стає таким сильним, що маленький Біленький Сем не має сумніву, що його живіт зараз вибухне, що, чим би не наштрикував його бібліотечний коп, воно зараз просто вирветься спереду, випхнувши перед собою Семові тельбухи.

Важко хекаючи, бібліотечний коп осідає на Сема гіркою, спітнілою хмарою, і під його вагою Сем падає на коліна. Коли він

опускається, той масивний предмет — хоч тепер він уже не такий масивний — вилазить із нього, але Сем відчуває, що внизу скрізь мокро. Він боїться помацати там рукою. Він боїться, що коли гляне на ту руку, то побачить, що став маленьким Скривавленим Семом.

Бібліотечний коп раптом хапає Сема за руку й ривком розвертає його до себе. Його обличчя геть розчервоніле, щоким й лоб укриті набряклими, гарячковими смугами, наче бойовою фарбою.

«Глянь на зсебе! — каже бібліотечний коп. Його обличчя кривиться від зневаги й відрази. — Глянь, який ти, зстоїш зі зспущеними штанцями й вимахуєс зсвоїм цсюрциком! Тобі зсподобалозся, чи не так? *ТОБІ ЗСПОДОБАЛОЗСЯ!*»

Сем не може відповісти. Він може лише хлипати. Він підтягує трусики разом зі штанцями — так само, як їх стягували донизу. Сем відчуває, що вони просякли рідотою, що крапає з його згвалтованої сідниці, але не зважає на це. Він сахається від бібліотечного копа назад, поки не впирається спиною в червону цеглу стін бібліотеки. Сем наштовхується на тверді гілки плюща, що ніби кістки величезної, безплотної руки тицяють його в спину. На це він теж не звертає уваги. Його сповнюють лиш сором, жах і відчуття власної нікчемності, і сором із тих трьох відчуттів найсильніший. Сором, який неможливо передати.

«Брудний хлопчизсько! — кидає йому бібліотечний коп. — Малий брудний хлопчизсько!»

«Мені вже пора додому, — каже маленький Біленький Сем, і крізь його хрипкі ридання ледь пробиваються інші слова: — То мій штраф сплачено?»

Бібліотечний коп підповзає до Сема навкарачки, його круглі чорні очі зазирають хлопцеві в обличчя, мов сліпі очі крота, і це здається Семові найбільшим абсурдом з усього, що відбулося. Сем думає: «Він хоче покарати мене ще раз», — і в цю мить щось у його голові ламається, як перевантажена підпірка чи балка, і він майже чує її тріск. Він не плаче й не опирається; він уже

проминув цю стадію. Сем тільки мовчки й байдужно дивиться на бібліотечного копа.

«Ні, — каже бібліотечний коп. — Я прозсто відпузскаю тебе, от і взсе. Я позалію тебе, але яксчо ти розскажес бодай кому-небудь... бодай коли-небудь... я повернузся і зсроблю цсе сче разс. Я робитиму цсе, поки страф не буде зсплачено. І счоб я тебе більсе тут не бацив, зсинку. Ти зсрозсумів?»

«Так», — каже Сем. Звісно, якщо Сем розповість, полісмен прийде знову і зробить те саме. Він сидітиме глупої ночі в його шафі; під його ліжком; він засяде на дереві, як велетенська потворна ворона. Коли Сем зведе очі на похмуре небо, то побачить у хмарах зневажливе, скривлене обличчя бібліотечного полісмена. Той буде всюди; він буде скрізь.

Ця думка виснажує Сема, і він заплющує очі, щоб не бачити цього скаженого кротячого писка і решти світу.

Бібліотечний коп хапає його і знову трусить. «Счо «так»? — шипить він. — Счо «так», зсинку?»

«Так, я зрозумів», — каже Сем, не розплющуючи очей.

Бібліотечний полісмен забирає руку. «Добре, — каже він. — Гляди з не зсабудь. Коли погані хлопчики або дівчатка зсабувають, я вбиваю їх».

Маленький Біленький Сем сповзає стіною і довго сидить під нею із заплющеними очима, чекаючи, що бібліотечний коп зараз знову його покарає або й просто вб'є. Йому хочеться плакати, але сліз уже нема. Наступного разу він заплаче над чимось аж через багато років. Нарешті він розплющує очі й бачить, що залишився сам у лігві бібліотечного копа серед кущів. Бібліотечний полісмен зник. Тут залишився тільки Сем зі своїм примірником «Чорної стріли», що лежав розгорнутий корінцем донизу.

Сем починає навкарачки видиратися на денне світло. Листя лоскоче його спітніле, заплакане обличчя, гілки шкребуть спину й ляскають його по скривдженій сідниці. Він підбирає «Чорну стрілу», але не для того, щоб занести її до бібліотеки. Сем більше

ніколи не піде до цієї бібліотеки, до жодної бібліотеки — таку він дає собі обіцянку, поки повзе від місця покарання. Він обіцяє собі ще дещо: про цю жахливу подію ніхто й ніколи не дізнається, тому що Сем забуде, що вона взагалі сталася. Він відчуває, що зможе це зробити. Зможе, якщо дуже, дуже сильно постаратися — і він почне дуже, дуже сильно старатися просто зараз.

Коли Сем вибирається з кущів, то озирається, наче маленьке скривджене звірятко. Він бачить дітей, що йдуть галявиною. Ніде не видно бібліотечного копа, але це, звісно, ні про що не свідчить, бо бібліотечному копові видно *його*. Від сьогодні бібліотечний полісмен завжди буде поруч.

Нарешті галявина спорожніла. Малий скуйовджений хлопчик, маленький Біленький Сем, рачкувато вибирається з кущів, його обличчя замурзане, а до волосся начіплялося листя. Висмикнута сорочка звисає під ним надутим животом. Його очі розширені, вирячені й уже не зовсім нормальні. Він обережно підходить до бетонних сходів, зіщулюється, кидає переляканий погляд на загадковий латинський девіз, вирізьблений над дверима, а тоді обережно кладе книжку на сходинку, неначе дівчина-сирота, що залишає свою безіменну дитину на порозі незнайомців. Тоді маленький Біленький Сем уже не йде, а біжить, він мчить через галявину, повернувшись спиною до відділення Громадської бібліотеки Сент-Луїса на Бріггз-авеню, і біжить, але хоч як швидко він біжить, проте не може втекти від солодкого й цукрово-липкого смаку червоної лакриці на язичі й у горлі. Хоч як швидко він біжить, а бібліотечний Вовк, звісно, не відстає від нього, бібліотечний Вовк біжить просто за Семовим плечем, де його не видно, і шепоче: «Ходи-но зі мною, зсинку... Я з поліції», — і він завжди це шепотітиме, шепотітиме роками, у тих темних Семових снах, яких він не пам'ятатиме. Вовк усе одно шепотітиме це, а Сем завжди тікатиме від нього й кричатиме: «То мій штраф сплачено? Сплачено? Боже милий, то його СПЛАЧЕНО ЧИ НІ?» А відповідь завше буде та сама: «Його ніколи не буде зсплачено, зсинку. Його ніколи не буде зсплачено. Ніколи. Нік...»

РОЗДІЛ 14

БІБЛІОТЕКА (III)

1

Захід на посадку на ґрунтову смугу того, що Стен називав аеропортом Провербії, був труським і страшним. «Навахо» знизився, намацуючи спокійніший шлях між сердитих потоків повітря, і з брязкотом приземлився, струснувши Сема й Наомі востаннє. У цю мить у Сема вирвався змучений крик. Його очі широко розплющилися.

Наомі терпляче чекала на щось подібне. Вона одразу нахилилася до Сема, незважаючи на ремінь безпеки, що врізався їй у тіло, і обійняла його. Вона не звернула уваги на те, що Сем закрився від неї руками й інстинктивно хотів відхилитися, так само, як не звернула уваги на його перший після сну, неприємний і наляканий видих. Наомі заспокоювала чимало п'яниць, що тіпалися в нападах білої гарячки; теперішня ситуація ненабагато відрізнялася. Коли вона притислася до Сема, то відчула, як б'ється його серце. Здавалося, що воно підстрибувало й калатало просто під його сорочкою.

— Усе гаразд. Семе, усе добре — це я, ти прокинувся. То був просто сон. Ти прокинувся.

Якусь мить він іще намагався забитися в крісло глибше. По тому безсило зім'якнув. Сем підняв руки й обійняв її з панічною силою.

— Наомі, — сказав він сухим, здушеним голосом. — Наомі, ох Наомі, Господи милий, який же мені наснився жах, який страхітливий кошмар.

Стен зв'язався із землею по радію, і хтось прийшов, щоб увімкнути посадкові вогні. Зараз літак рулив між ними до кінця смуги. Вони таки не змогли випередити дощ; краплі глухо барабанили по фіюзеляжу. На передньому сидінні Стен горлав щось схоже на «Кемптонські перегони».

— Це був кошмар? — спитала Наомі й відхилилася від Сема, щоб зазирнути в його почервонілі очі.

— Так. Але це також правда. Це все правда.

— Там був бібліотечний полісмен, Семе? Твій бібліотечний полісмен?

— Так, — прошепотів він і зарився обличчям у її волосся.

— Ти знаєш, хто він такий? Тепер ти його знаєш, Семе?

Після довгої, довгої паузи Сем прошепотів:

— Знаю.

2

Стен Соумз глянув на Семове обличчя, коли вони з Наомі вибралися з літака, і відразу ж почав вибачатися.

— Даруйте за бовтанку. Я справді сподівався випередити дощ. Просто цей зустрічний вітер...

— Усе гаразд, — сказав Сем. Він мав уже кращий вигляд.

— Так, — підтвердила Наомі. — Дякую, Стене. Дуже дякую. І Дейв теж дякує.

— Ну, коли вже ви отримали те, що хотіли...

— Так і є, — запевнив його Сем. — Ми маємо те, що треба.

— Краще обійдімо смугу з іншого боку, — сказав їм Стен. — Бо якщо спробуємо зараз піти коротким шляхом через те болото, то воно нас по груди затягне. Зайдімо до мене. Вип'ємо кави. А до неї, здається, ще і яблучний пиріг є.

Сем глянув на годинника. Була чверть на восьму.

— Цього разу ми змушені відмовитися, Стене, — мовив він. — Нам із Наомі треба відвезти ці книжки до міста просто зараз.

— Та зайдіть на хвилику, щоб обсохнути. Бо ви ж до нитки змокнете, поки дійдете до машини.

Наомі похитала головою.

— Це дуже важливо.

— Ага, — сказав Стен. — На вас подивишся, і стає зрозуміло, що таки важливо. Просто не забудьте, що ви обіцяли мені розповісти цю історію.

— Не забудемо, — сказав Сем. Він глянув на Наомі й побачив у її очах відображення власних думок: «Розкажемо, якщо залишимося живі».

3

Сем вів машину й опирався бажанню вчавити педаль газу в підлогу. Він хвилювався за Дейва. Однак злетіти з дороги й перекинути машину Наомі в канаву було б не найкращим способом показати своє занепокоєння, та й дощ, під яким вони приземлилися, тепер лив як із відра, а чимраз рвучкіший вітер розбризкував навсідіч великі краплі. Очисники не витирали скло навіть у швидкому режимі, і світло фар сягало лише на двадцять футів, а тоді ніби впиралося в стіну. Сем не наважувався їхати швидше за двадцять п'ять миль на годину. Він глянув на годинника, а тоді подивився на Наомі, що сиділа з книжками на колінах.

— Сподіваюся, що ми встигнемо туди до восьмої, — сказав він, — але хтозна.

— Просто їдь так швидко, наскільки зможеш, Семе.

Світло від фар миготіло попереду так само, як світло від ліхтарів водолазів. Сем зменшив швидкість до десяти миль на годину і притиснувся вліво, коли повз них прогуркотіла трьохосна вантажівка, силует якої вони ледве роздивилися в дощовій темряві.

— Ти можеш розповісти про свій сон?

— Міг би, але не хочу, — мовив він. — Не зараз. Мить не дуже слухна.

Наомі згідливо кивнула.

— Гарзд.

— Я можу сказати лише те, що Дейв мав рацію. Діти справді смакують їй найкраще, і вона живилася їхнім страхом.

Вони дісталися околиці міста. За квартал далі проїхали перший світлофор. Крізь лобове скло «датсана» його вогник здавався розмазаною зеленою плямою, що мерехтіла в повітрі. Схожа пляма виблискувала й на мокрому асфальті.

— Перед бібліотекою мені треба заїхати в одне місце, — сказав Сем. — «Піглі-Віглі» ж нам по дорозі, так?

— Так, але якщо ми хочемо зустрітися з Дейвом під бібліотекою о восьмій, то часу в нас обмаль. Хочеш ти цього чи ні, але в таку погоду треба їхати повільніше.

— Знаю... проте це не затримає нас надовго.

— Що тобі там треба?

— Я не знаю напевно, — завагався Сем, — але гадаю, що зна-тиму точно, коли це побачу.

Наомі глянула на нього, і його вже вдруге вразила її особлива краса. Він не міг уторопати, як вона не впадала йому у вічі до сьогодні.

Ти ж зустрічався з нею, чи не так? Ти не міг НІЧОГО не помітити.

Але він не помітив. Сем зустрічався з нею, бо вона була гарненька, показна, незаміжня і приблизно його віку. Він зустрічався з нею, бо від парубків у містах, що насправді є лише трохи перерослими селищами, очікували, що вони ходитимуть на побачення... тобто якщо ці молодики були зацікавлені в тому, щоб знайти собі гідне місце в громаді. Бо коли ти не ходиш на побачення, то люди... дехто може подумати, що ти

(з поліції)

якийсь трохи не такий.

«Я ж і БУВ трохи не такий, — подумав Сем. Поміркувавши, він припустив: — Та навіть і не трохи, а ДОБРЯЧЕ. Але ким би я не був, гадаю, що тепер я трохи інший. І я бачу Наомі. Ось у чому річ. Я її по-справжньому бачу».

Що ж до Наомі, то її вразило, як зблідло Семове обличчя і як воно напружилось навколо губ і очей. Він виглядав дивно... але вже не перелякано. Наомі подумала: «Він схожий на людину, якій випала нагода повернутися до свого найгіршого кошмару... з якоюсь потужною зброєю в руках».

Вона подумала, що, можливо, закохується в це обличчя, і від цього їй стало дуже ніяково.

— Ця затримка... Це важливо, так?

— Гадаю, що так.

Через п'ять хвилин Сем зупинився на паркувальному майданчику біля «Піглі-Віглі». Він одразу вийшов із машини й помчав під дощем до дверей.

Сем зупинився на півдорозі. Телефонна будка, що стояла обіч паркувального майданчика, — безперечно та сама, з якої Дейв багато років тому дзвонив до поліційної дільниці Джанкшн-Сіті. Дзвінок із цієї будки не вбив Арделію... але він надовго вивів її з гри.

Сем увійшов до неї. Увімкнулося світло. Дивитися не було на що: то була звичайна телефонна будка з номерами й графіті, вишкрябаними на сталевих стінках. Телефонної книги в ній не було, і Сем пригадав Дейвові слова: «У ті дні ще можна було знайти в будці телефонну книгу, якщо пощастить».

Тоді Сем глянув на підлогу і побачив те, що шукав. То була обгортка. Він підібрав її, розрівняв і в тьмяному світлі лампи над головою прочитав написане на ній: червона лакриця «Булз-Ай».

Десь позаду Наомі нетерпляче натискала на сигнальну кнопку «датсана». Сем вийшов із будки з обгорткою в руках і побіг кризь дощ до крамниці.

4

Продавець у «Піглі-Віглі» здавався молодим парубком, якого криогенно заморозили в 1969-му і розморозили лише цього тижня. Його червоні й трохи затуманені очі виказували досвідченого курця травички. Він мав довге і перев'язане старозавітним шкіряним ремінцем волосся. На мізинці однієї руки красувався срібний перстень, на якому був вибитий символ миру. З-під уніформи «Піглі-Віглі» виднілася пожмакана сорочка з екстравагантним квітчастим візерунком. До її комірця було приколото значок із написом

МОЯ ПИКА ЛИНЯЄ ЗВІДСИ ЗА 5 ХВИЛИН,
ТОЖ НЕ БАРІТЬСЯ!

Сем сумнівався, що адміністратор крамниці схвалив би такі заяви... але вечір був дощовий і адміністратора ніде не було видно. Сем був єдиним покупцем, і, поки він підходив до полиць із солодощами й набирив червоної лакриці «Булз-Ай», продавець стежив за ним задурманеним і байдужим оком. Сем забрав усе, що знайшов, — десь двадцять пакунків.

— Ти не замало взяв, чуваче? — спитав продавець, коли Сем підійшов до прилавка й поклав на нього свою здобич. — Здається, у нас у комірчині ще стоїть ящик чи й два цього добра. Я знаю, як воно, коли пробиває чимось похрумкати.

— Має вистачити. Пробийте все, будь ласка. Я трішки поспішаю.

— Ага, такий наш гадський поспішальний світ, — сказав продавець. Його пальці стукали клавішами каси із замріяною повільністю систематично зачумленого.

На прилавку, поруч із розставленими бейсбольними картками, лежала гумова стрічка. Сем підібрав її.

— Можна мені взяти це?

— Бери на здоров'я, чуваче, — вважай це подарунком від мене, Принца «Піглі-Віглі», тобі, Володареві Лакриці, з нагоди дощу в понеділок увечері.

Коли Сем надягнув гумове кільце на руку (воно висіло на ній вільним браслетом), на будівлю налетів такий порив вітру, що аж вікна задвигтіли. На стелі заблмало світло.

— Ого, чуваче, — сказав Принц «Піглі-Віглі», задерши голову. — Такого в прогнозі не передавали. «Місцями зливи», казали. — Він подивився на касу. — П'ятнадцять сорок один.

Сем простягнув йому двадцятку з легкою й гіркуватою усмішкою.

— Коли я був малим, вони коштували бозна на скільки дешевше.

— Гаспидська інфляція, чуваче, — погодився продавець. Він повільно занурювався знову в ту м'яку озонову хмаринку, у якій перебував, коли Сем заходив до крамниці. — Ти, мабуть,

справді любиш це добро, друже. А от я наминаю старі хороші батончики «Марс».

— Люблю? — Сем засміявся і поклав решту до кишені. — Я його ненавиджу. Це не для мене. — Він знову засміявся. — Можна сказати, що це подарунок.

Тоді продавець раптом побачив щось у Семових очах і поспіхом відступив від нього подалі, ледь не перекинувши стенд із тютюном «Скоул Бендитс».

Сем пильно подивився в обличчя продавця й вирішив не просити торбинку. Він зібрав пакунки, порозпихав їх по кишенях пальта, яке вдягнув тисячу років тому, і вийшов із крамниці. Целофан діловито шарудів у кишенях із кожним Семовим кроком.

5

Наомі пересіла за кермо й вела машину решту шляху до бібліотеки. Коли вона виводила авто з паркувального майданчика, Сем витяг книжки з торбинки і якусь мить похмуро на них дивився. «Уся ця халепа, — думав він, — уся ця халепа через книжечку старих, як світ, віршів і посібник для жовторотих ораторів». Та, звісно, річ була не в них. Адже йшлося зовсім не про книжки.

Сем стягнув гумову стрічку з руки й натягнув її на книжки. Тоді дістав гаманця, витяг зі свого чимдалі меншого запасу готівки п'ятидоларову банкноту і теж запхнув її під гумку.

— А це для чого?

— Це штраф. Те, що я маю сплатити за ці дві книжки й іще за одну, яку винен уже дуже давно, — «Чорну стрілу» Роберта Льюїса Стівенсона. Я покладу цьому край.

Він поклав книжки між сидіннями й витяг із кишені пакунок червоної лакриці. Коли він розірвав його, цукристий запах лакриці відразу вдарив Семові в носа із силою ляпаса. Звідти він ніби перебрався просто всередину голови, а потім каменем упав у шлунок, котрий одразу міцно стиснувся в суцільний тугий кулак. Протягом однієї жажливої миті Сем думав, що його

знудить просто на власні коліна. Вочевидь, деякі речі не змінювалися ніколи.

Попри те, він продовжив розкривати пакунки лакриці, складаючи м'які, воскові на дотик солодкі палички в пучок. На наступному перехресті світлофор перемкнувся на червоне, і Наомі спочатку пригальмувала, а тоді зупинилася, хоч Сем і не бачив жодних машин із будь-якого боку. Їхнє маленьке авто шмагало вітром і дощем. До бібліотеки залишалось лише чотири квартали.

— Сем, заради всього святого, що ти робиш?

Сем і сам не дуже *розумів*, що він, заради всього святого, робив, а тому сказав:

— Наомі, якщо Арделія живиться страхом, то ми мусимо знайти щось інше — щось протилежне страху. Тому що це, чим би воно не було, стане для неї отрутою. Отож... як думаєш, що б то могло бути?

— Ну, навряд чи це червона лакриця.

Він нетерпляче замахав рукою.

— Звідки ти знаєш? Хрести начебто мають убивати вампірів — кровопитущих гадів, — але хрест — це ж просто дві дерев'яні палиці чи металеві пластини, скріплені під потрібним кутом. Може, капуста впоралася б не гірше... якби знати, як її застосовувати.

Світлофор перемкнувся на зелене.

— Може, якби капуста мала відповідну форму... — замислено сказала Наомі, рушивши далі.

— Правильно! — Сем підняв півдюжини довгих червоних паличок. — Мені лише відомо, що це все, що я маю. Може, це безглуздо. Певно, так і є. Але мені все одно. Їй-богу, це символ усього того, що забрав у мене бібліотечний полісмен, — любові, дружби, відчуття належності до чогось. Я все життя почувався вигнанцем, Наомі, і не міг зрозуміти чому. Тепер я знаю. Це просто одна з тих речей, яких він мене позбавив. Я раніше любив лакрицю. Тепер я ледве витримую її запах. Усе гаразд; я впораюся з ним. Але мені треба дізнатися, як її застосувати.

Сем почав качати лакричні палички в долонях, поступово перетворюючи їх на липку кульку. Він думав, що запах — це

найгірше, чим може його вдарити лакриця, але помилявся. Найгіршим був дотик... фарба сходила з неї на його долоні й пальці, забарвлюючи їх темно-червоним кольором. Однак він усе одно продовжував розкачувати палички лакриці, зупиняючись десь раз на півхвилини лише для того, щоб додати до м'якої маси вміст нового пакунка.

— Може, я шукаю надто глибоко, — сказав Сем. — Може, протилежність страху — це звичайна хоробрість. Відвага, інакше кажучи. Може, так і є? То як? Хоробрість — це те, що відрізняє Наомі від Сарі?

Питання заскочило її зненацька.

— Ти питаєш, чи те, що я кинула пити, було виявом хоробрості?

— Я не знаю, про що питаю, — мовив він, — але гадаю, що ти йдеш у правильному напрямку. Я не питаю про страх; я *знаю*, що це таке. Страх — це емоція, що паралізує й унеможливорює зміни. То чи було виявом хоробрості рішення кинути пити?

— Я так ніколи й не кинула, — відповіла вона. — Алкоголіки так не роблять. Вони не можуть. Натомість вони використовують багато трюків для зміни способу мислення. Усі ці «тихіше йдеш — далі будеш», «живи й допомагай жити іншим» і т. д. Але найголовніше в цьому ось що: ти перестаєш вірити в те, що можеш контролювати те, скільки п'єш. Ця думка — це казочка, яку ти собі розповідаєш, і *саме її* треба відкинути. Казочку. От і скажи мені — це хоробрість?

— Аякже. Просто не траншейна.

— Не траншейна, — сказала вона і засміялася. — Мені подобається. Але ти правильно сказав. Те, що я роблю — що ми робимо, — ми тримаємося подалі від першої склянки... і це зовсім інший різновид хоробрості. Що б там не показували у фільмах на кшталт «Втрачені вихідні»¹, думаю, те, що ми робимо, не настільки драматичне.

¹ Американська драма режисера Біллі Вайлдера, що показує кілька днів із життя письменника Дона Бернема, який страждає від алкоголізму.

Сем пригадав жахливу апатію, що охопила його після того, як його згвалтували в кущах під стінами бібліотеки на Бріггз-авеню в Сент-Луїсі. Згвалтував чоловік, що назвався полісьменом. Це теж було не дуже драматично, просто брудний фокус і все — брудний, тупий фокус чоловіка із серйозними психічними проблемами. Сем гадав, що коли все врахувати, то, слід визнати, йому пощастило — бібліотечний коп міг його і вбити.

Попереду замерехтіли під дощем білі кулі ліхтарів, що позначали Громадську бібліотеку Джанкшн-Сіті. Наомі нерішуче мовила:

— Гадаю, що справжньою протилежністю страху може бути чесність. Чесність і віра. Як тобі?

— Чесність і віра, — тихо повторив Сем, пробуючи слова на смак. Він стис у правій руці кульку червоної лакриці. — Думаю, непогано. Хай там як, але доведеться цим задовольнитися. Ми приїхали.

6

На приладовій панелі машини тьмяно світилися цифри 19:57. Вони таки встигли до восьмої.

— Можливо, нам краще почекати, поки всі підуть, перш ніж підійти ближче, — сказала вона.

— Гадаю, це слушно.

Вони заїхали на порожній паркувальний майданчик через дорогу від входу до бібліотеки. Кулі ліхтарів слабенько мерехтіли крізь дощ. Листя на деревах добряче шелестіло; вітер і далі набирив силу. Дуби стогнали, ніби вві сні, коли сниться тільки погане.

За дві хвилини до восьмої через дорогу від них зупинився фургон із ляльковим Гарфілдом і наклейкою «МАМИНЕ ТАКСІ» на задньому вікні. Загудів сигнал, і двері бібліотеки — навіть у цьому освітленні й близько не такі похмурі, як тоді, коли Сем прийшов сюди вперше, геть не схожі на рот велетенського гранітного робота — одразу відчинилися. Троє дітлахів, які, судячи з їхнього вигляду, щойно перейшли до старшої школи, вистриб-

нули з дверей і скочили на сходи. Поки вони бігли до «МАМИНОГО ТАКСІ», двоє з них натягнули на голови піджаки, щоб прикритися від дощу. Загуркотіли бокові двері фургона, і діти заскочили всередину. Сем чув їхній приглушений сміх і позаздрив йому. Він подумав, як добре було б виходити з бібліотеки й сміятися. Чоловік у круглих чорних окулярах позбавив його такої радості.

«Чесність, — подумав Сем. — Чесність і віра, — а тоді ще: — Штраф сплачено. Штраф сплачено, біс його бери». Він розірвав два останні пакунки лакриці й почав домішувати їхній вміст до липкої смердючої червоної кулі. Сем дивився на «МАМИНЕ ТАКСІ» і розминав лакрицю. Він бачив білий димок вихлопу, що виходив із фургона, і вітер одразу розривав його на клапті. Раптом Сем почав усвідомлювати, що саме надумав робити.

— Колись давно, у старших класах, — сказав він, — я бачив, як гурт хлопців пожартував над пацаном, який їм не подобався. У ті дні я тільки те й робив, що просто дивився. Вони взяли кавалок глини для ліплення з кабінету образотворчого мистецтва і запхали його у вихлопну трубу «понтіака» того хлопця. Знаєш, що трапилося?

Наомі невпевнено подивилася на нього.

— Ні... а що?

— Глушник розірвало на два шматки, — відповів він. — Вони розлетілися в обидва боки від машини, як та шрапнель. Розумієш, глушник виявився слабким місцем. Гадаю, якби гази дісталися аж до двигуна, то ними могло й циліндри позривати.

— Семе, про що ти говориш?

— Про надію, — сказав він. — Я говорю про надію. Гадаю, чесність і віра мають іти трохи пізніше.

«МАМИНЕ ТАКСІ» від'їхало від тротуару, висвітлюючи фарами сріблясті штрихи дощу.

Зелені цифри на приладовій панелі показували 20:06, коли двері бібліотеки знову відчинилися. З них вийшли чоловік і жінка. Чоловік, що незграбно застібав пальто, тримаючи під пахвою парасольку, був, безперечно, Річардом Прайсом; Сем одразу

впізнав його, хоч раніше тільки раз бачив його фото в старій газеті. Дівчина виявилася Синтією Беріген, помічницею бібліотекаря, з якою Сем говорив у суботу ввечері.

Прайс сказав щось дівчині. Семові здалося, що вона засміялася. Раптом він усвідомив, що сидить у «датсані» Наомі випростаний, мов цвях, і кожен його м'яз аж тріщить від напруження. Сем спробував розслабитися і зрозумів, що не може.

«І чого це мене не дивує?» — подумав він.

Прайс підняв парасольку. Вони удвох сховалися під нею і швидко пішли доріжкою, а Синтія на ходу ще пов'язала голову цератовою хустинкою від дощу. У кінці доріжки вони розійшлися в різні боки: Прайс пішов до старої «імпали» завбільшки з добрий моторний човен, а Синтія — до «юго», що стояв за півкварталу звідси. Прайс розвернувся через дорогу (Наомі трохи пригнулася, коли світло його фар зненацька ковзнуло по її машині) і коротко засигналив, коли проминав «юго». Синтія Беріген засигналила у відповідь, і вони роз'їхалися в різні боки.

Тепер залишилися тільки вони, бібліотека і, можливо, Арделія, що чекала на них десь усередині.

Разом із давнім Семовим приятелем — бібліотечним полісменом.

7

Наомі повільно об'їхала квартал і звернула на Веґмен-стріт. Проїхавши півкварталу, вони побачили непримітний знак біля невеликої прогалини в огорожі. На ньому був напис:

ТІЛЬКИ ДЛЯ БІБЛІОТЕЧНИХ ДОСТАВОК.

Їх шмагонуло таким поривом вітру, що «датсан» захитався на ресорах, а дощ забарабанив у вікно, як пісок під час бурі. Десь неподалік почувся тріск дерева — якась товста гілка або маленьке деревце не витримали сильного вітру. Потому ця гілка чи дерево гупнули на дорогу.

— Боже! — сказала Наомі тоненьким, збентеженим голо-
сом. — Мені це не подобається!

— Я й сам від цього не в захваті, — погодився Сем, хоч майже не почув Наомі. Він думав про те, як виглядав той шмат глини для ліплення. Як він випинався з вихлопної труби машини того хлопця. Наче натертий пухир на нозі.

Наомі повернула до знака. Вони підїхали короткою доріжкою до невеликої вантажної платформи. Над маленьким квадратом майданчика висіла єдина жовтогаряча натрієва лампа. Вона горіла сильним яскравим світлом, і рухливі гілки дубів, які оточували майданчик, кидали в цьому сьйві тіні, що зійшлися в шаленому танці на задньому фасаді будівлі. Дві з цих тіней на краю майданчика на мить наче зрослися, утворивши майже людську фігуру: здавалося, що там хтось чекав на них, а тепер вибирається на світло, щоб привітати.

«За якусь мить, — подумав Сем, — жовтогарячий спалах блисне на його окулярах — маленьких круглих чорних окулярах — і він подивиться крізь скло машини просто на мене. Не на Наомі — тільки на мене». Подивиться і скаже: «Здоров, зсинку. Я цікав на тебе. Я цікав на тебе взсі ці роки. Ходи тепер зі мною. Ходи-но зі мною, зсинку, бо я зс поліції».

Знову щось розчухнулося з гучним тріском, і на майданчик, не далі як за три фути від багажника «датсана», впала гілка, розкидавши на всі боки кору і тріски зогнилої деревини. Якби вона впала на машину, то зім'яла б її дах, як бляшанку з-під супу.

Наомі скрикнула.

Вітер, що посилювався, закричав їй у відповідь.

Сем потягся до неї, щоб заспокійливо обійняти, коли двері за майданчиком прочинилися, і з них виступив Дейв Данкан. Він притримував двері, щоб вітер не вирвав їх із рук. Обличчя старого здалося Семові надто білим і майже гротескно переляканим. Він несамовито замахав вільною рукою, підкликаючи їх до себе.

— Поглянь, Наомі, онде Дейв.

— Де..? О так, я бачу. — Її очі розширилися. — Господи, який він *страшний!*

Вона почала відчиняти дверцята. Порив вітру вирвав їх з її руки й залетів усередину «датсана» маленьким торнадо, піднявши в повітря обгортки лакриці й закружлявши їх у запаморочливому танку.

Наомі встигла прибрати руку, щоб її не вдарило — і, певно, не скалічило — зворотним ходом дверцят власної машини. Коли вона вискочила назовні, волосся й собі закружляло над її головою маленьким вихором, а спідниця миттю змокла й обліпила її стегна.

Сем штовхнув дверцята — вітер дув назустріч, тож йому довелося підставити плече — і таки пробився назовні. Він ще встиг подумати, звідки, в біса, взялася ця буря; Принц «Піглі-Віглі» сказав, що в прогнозах не було жодного натяку на таку видовищну виставу з вітром і дощем. «Місцями зливи», — сказав він.

Арделія. Мабуть, це її буря.

Немов підтверджуючи цей здогад, у мить тиші до них долинув голос Дейва:

— Давайте швидше! *Я скрізь чую її трикляті парфуми!*

Думка про те, що запах парфумів Арделії може передувати її власній матеріалізації, злякала його.

Сем уже пройшов півдороги до сходів на платформу і аж тоді зрозумів, що хоч і тримав у руках шмарклясту кулю лакриці, але книжки залишив у машині. Він повернувся, з натугою відчинив дверцята й дістав їх. І в цю мить світло від ліхтаря змінилося — з яскравого жовтогарячого на біле. Сем побачив цю зміну на шкірі рук, і на мить його очі ніби застигли. Він відскочив від машини з книжками в руках і рвучко розвернувся.

Жовтогаряча натрієва лампа зникла. Замість неї з'явився старий ртутний вуличний ліхтар. Дерев, що танцювали й стогнали від вітру навколо вантажної платформи, стали товстіші; серед них переважали поважні старі в'язи, що здіймалися набагато вище від дубів. Форма вантажної платформи змінилася, і тепер переплетені парості плюща дерлися вгору задньою стіною бібліотеки, яка мить тому була гола.

«Ласкаво просимо до 1960 року, — подумав Сем. — Ласкаво просимо до Громадської бібліотеки Джанкшн-Сіті часів Арделії Лорц».

Наомі зійшла на платформу. Вона щось говорила Дейвові. Той відповідав, озираючись через плече. Його тіло сіпнулося. У ту ж мить Наомі закричала. Сем кинувся до сходів на платформу так швидко, що пальто хвостом тріпотіло за ним у повітрі. Біжучи вгору, він побачив білу руку, що витяглася з темряви й лягла на Дейвове плече. Вона затягнула його всередину бібліотеки.

— Тримай двері! — загукав Сем. — Наомі, хапай двері! *Не дай їм замкнутися!*

Бодай у цьому вітер їм допоміг. Він широко розчинив двері, вдаривши Наомі в плече, від чого вона поточилася назад. Сем устиг вчасно добігти до них і вхопити, коли вони знову зачинялися.

Наомі глянула на нього величезними переляканими очима.

— То був чоловік, що приходив до тебе додому, Семе. Високий чоловік зі сріблястими очима. Я бачила його. Він схопив Дейва! Часу думати про це не було.

— Ходімо.

Він узяв Наомі за талію і повів до бібліотеки. Вітер позаду стих, і двері з грукотом зачинилися.

8

Вони опинилися в тьмяному, хоч і не зовсім темному куточку для каталогізації книжок. На столі бібліотекаря стояв невеликий настільний світильник під абажуром із червоною обляміркою. За цим куточком, що весь був заставлений коробками й пакувальними матеріалами (переважно пожмаканими газетами, на яких Сем побачив напис — 1960 рік, і той пінопластовий попкорн ще не винайшли), тягнулися полиці. В одному з проходів, між стелажми книжок з обох боків, стояв бібліотечний полісмен. Він із майже непомітним зусиллям підняв Дейва Данкана й утримував його за три дюйми від підлоги.

Полісмен подивився на Сема і Наомі. Його сріблясті очі блиснули, й на білому обличчі з'явився жовтуватий півмісяць посмішки.

— Ані кроку далі, — сказав він, — або я зсверну йому шию, як курцаті. Ви поцуєте, як вона хрузсне.

Сем подумав про це, але тільки одну мить. Він відчував густий і пересичений запах мішечка із сушеною лавандою. На вулиці завивав і гудів вітер. Довгаста, схожа на підйомний кран тінь бібліотечного полісмена танцювала на стіні. «Раніше він тині не відкидав, — усвідомив Сем. — Що це означає?»

Може, те, що бібліотечний полісмен став більш справжнім, більш *втїленим*... бо Арделія, полісмен і темна постать за кермом старої машини насправді були одним цілим. Це одна істота, а все інше — лише маски, які вона надягає і знімає так само легко, як їх міряють на себе діти на Гелловін.

— Гадаєш, я повірю, що ти залишиш його живим, якщо ми не підходитимемо? — спитав він. — Маячня.

Сем пішов на бібліотечного полісмена.

На обличчі полісмена з'явився вираз, що не пасував його справжньому обличчю. То було здивування. Він відступив назад. Поли тренча лягнули й ковзнули обкладинками фоліантів, що утворювали стіни вузького проходу, у якому стояв полісмен.

— Я попереджаю тебе!

— Іди до біса зі своїми попередженнями, — сказав Сем. — Він із тобою не сварився. Це зі мною в тебе незакриті рахунки. Гарзд — розрахуймося.

— Бібліотекар має рахунки зс цсим зстарим! — сказав полісмен, відступивши ще на крок. Щось дивне коїлося з його обличчям, і за мить Сем побачив, що саме. Срібний блиск в очах полісмена згасав.

— Тоді нехай вона їх і зводить, — мовив Сем. — А у мене рахунки з тобою, здоровило, і їм уже тридцять років.

Він проминув пляму розсіяного світла, що його відкидав настільний світильник.

— Ну гаразд! — гаркнув бібліотечний коп. Він напівобернувся і жбурнув Дейва Данкана далі в прохід. Дейв полетів, як мішок із ганчірками, видавши хрип страху і здивування. Він намагався затулитися однією рукою, перш ніж налетіти на стіну, але то був лише напівсвідомий рефлекс. Він налетів на вогнегасник, що був закріплений біля сходів, і Сем почув, як глухо хруснула зламана кістка. Дейв упав, а важкий вогнегасник накрив його зверху.

— *Дейве!* — заверещала Наомі й кинулася до нього.

— *Наомі, ні!*

Але вона не зважала на це. Бібліотечний полісмен знову посміхнувся; він схопив Наомі за руку, коли вона намагалася пробігти повз нього, і притиснув до себе, опустивши голову і на мить сховавши обличчя за її каштановим волоссям десь коло потилиці. Він дивно і приглушено кашлянув їй у шию, а тоді почав цілувати — принаймні так здавалося. Його довгаста долоня врзалася в її руку. Наомі знову заверещала, а тоді наче трохи осіла в його руках.

Сем уже дістався до проходу між стелажми. Він схопив першу-ліпшу книжку, смикнув її з полиці, розмахнувся і жбурнув нею. Вона полетіла сторчма — палітурка розкрилася, сторінки зашелестіли — і вдарила бібліотечного полісмена в голову. Той люто і здивовано скрикнув, підвівши очі. Наомі вирвалася з його рук і хитнулася вбік, вдарилася об один із високих стелажів і замахала руками, щоб утримати рівновагу. Стелаж нахилився від удару, а тоді впав із лунким гуркотом. Книги, що до тієї миті могли безтурботно простояти на своїх місцях роки, дощем посипалися донизу, падаючи на підлогу зі звуком, що дивним чином нагадував оплески.

Наомі не зважала на це. Вона кинулася до Дейва і впала біля нього на коліна, раз по раз викрикуючи його ім'я. Бібліотечний полісмен розвернувся в їхній бік.

— Вона з тобою теж не сварилася, — сказав Сем.

Бібліотечний полісмен знову розвернувся до нього. Його сріблясті очі змінилися маленькими чорними окулярами, що надали його обличчю сліпого, кротячого вигляду.

— Треба було вбити тебе першого разу, — процідив він і пішов на Сема. Його ходу супроводжувало якесь дивне човгання. Сем глянув донизу й побачив, що поділ тренча бібліотечного копа тепер волочився підлогою. Він став меншим на зріст.

— Штраф сплачено, — тихо мовив Сем. Бібліотечний полісмен зупинився. Сем підняв книжки з п'ятидоларовою купюрою під гумкою. — Штраф сплачено, а книжки повернуто. Усе скінчилося, курво... чи покидьку... чи хто ти є.

На вулиці наростало протяжне глухе завивання — вітер, пробігаючи під карнизами будівлі, вищав, як тарілка, яку шкребуть виделкою. Бібліотечний полісмен висунув язика і провів ним по губах. Той був дуже загострений і червоний. На щоках і лобі полісмена почали з'являтися плями. Шкіра вкрилася жирною плівкою поту.

А запах лавандового мішечка став набагато сильнішим.

— Неправда! — крикнув бібліотечний полісмен. — *Неправда!* Це не ті книжки, що ти брав! Я зснаю! Ті, що ти брав, зсанізіз чортзна-куди той зстарий п'яний гімнюк! Вони...

— ...знищені, — закінчив Сем. Він знову пішов уперед, наближаючись до бібліотечного полісмена, і запах лаванди дужчав із кожним його кроком. Семове серце гупало в грудях. — А ще я знаю, хто все це задумав. Ось тобі абсолютно прийнятна заміна. Візьми їх. — Його голос піднявся до суворого крику. — *Бери їх, чорти б тебе!*

Він простягнув книжки, і бібліотечний полісмен невпевнено і злякано потягнувся по них.

— Ні, не так, — сказав Сем, піднявши книжки над простягнутими білими руками. — *Отак.*

Він із розмаху опустив книжки на обличчя полісмена. Ще ніколи в житті Сем не відчував такого величезного задоволення, як тоді, коли «Улюблені вірші американців» і «Порадник промовця» вдарили бібліотечного полісмена в носа й зламали його. Круглі чорні окуляри злетіли геть і впали на підлогу. Під ними ховалися чорні очниці, частково заповнені білуватою рідиною. З тієї гнойовиці здіймалися вгору тоненькі ниточки, і Сем

пригадав розповідь Дейва: «А на самій шкірі неначе виростала ще одна шкіра», — сказав тоді він.

Бібліотечний полісмен заволав.

— *Ти не мозес!* — кричав він. — *Ти не мозес зсавдати мені скоди! Ти боїся мене! А сче, тобі зсподобалозся! ТОБІ ЗСПОДОБАЛОЗСЯ! ГИДКИЙ МАЛИЙ ХЛОПЦИЗСЬКУ, ТОБІ ЗСПОДОБАЛОЗСЯ!*

— Неправда, — сказав Сем. — Я ненавидів кожну мить. А тепер забирай книжки. Забирай їх і забирайся сам. Тому що штраф сплачено.

Він гупнув книжками в груди бібліотечного полісмена. А коли його руки вхопили їх, Сем рвучко заїхав коліном прямо йому в пах.

— Це тобі за інших дітей, — сказав він. — Яких ти гвалтував і яких вона жерла.

Істота заскиглила від болю. Книжки випали з ослаблих рук, і полісмен зігнувся навпіл. Його жирне чорне волосся впало на обличчя, сховавши порожні, затягнуті нитками очниці.

«Звісно, вони порожні, — встиг подумати Сем. — Того дня я так і не побачив очей за окулярами... тож ВОНА теж не могла їх побачити».

— *Твій борг* цим не сплатиш, — додав Сем, — але це вже крок у правильному напрямку, так?

Тренч бібліотечного полісмена затріпотів і збрижився, неначе під ним почалося якесь неймовірне перетворення. А коли він... воно... глянуло вгору, Сем побачив щось таке страшне й огидне, що відступив назад.

Чоловік, що наполовину зійшов із плаката Дейва, а на іншу половину витворився у Семовій пам'яті, тепер став покрученим карликом. Карлик перетворювався далі на щось інше, на якогось страхітливого гермафродита. На його обличчі й під тренчем, що сіпався й збирався складками, точилася битва статей. Одна половина волосся залишалася чорною; друга — стала попелясто-білявою. Одна очниця й досі була порожня, в другій блищало ненавистю дике блакитне око.

— *Я хочу тебе*, — прошипіло карликове створіння. — *Я хочу тебе, і я тебе отримаю.*

— Спробуй, Арделіє, — сказав Сем. — Потанц...

Він простягнув до істоти руку, але закричав і смикнув її назад, коли торкнувся тренча. То був не одяг, а якась жахлива обвисла шкіра, і дотик до неї був схожий на дотик до купи щойно використаних чайних пакетиків.

Воно подріботіло до нахиленого боку поваленого стелажа й забилося в тінь біля його дальнього краю. Запах лавандового мішечка раптом став набагато сильнішим.

З тіні долинув жорстокий сміх.

Жіночий сміх.

— Запізно, Семе, — сказала вона. — Уже запізно. Справу зроблено.

«Арделія повернулася», — подумав Сем, а з вулиці почувся приголомшливий, громовий гуркіт. Коли на будівлю впало древо, вона здригнулася, і світло згасло.

9

Цілковита темрява протрималася лише мить, що видалася набагато довшою. Арделія знову засміялася, і цього разу до її сміху додалося якесь дивне пугукання, ніби її сміх проходив крізь мегафон.

Тоді на одній стіні спалахнула єдина лампа аварійного освітлення, що кидала сніп блілого світла на цю частину стелажів, утворюючи скрізь плетиво чорних тіней. Сем чув, як гучно гула батарея цієї лампи. Він пішов туди, де Наомі стояла на колінах над Дейвом, і двічі ледь не впав, коли його ноги ковзали на купках книжок, що посипалися з перекинутого стелажа.

Наомі подивилася на нього. Її шокованим блідим обличчям стікали сльози.

— Семе, здається, він помирає.

Сем опустився на коліна поруч із Дейвом. Очі старого були заплющені, і він утягував повітря різкими, переривчастими

вдихами. Тонкі цівки крові стікали з обох його ніздрів і одного вуха. На лобі, трохи вище від правої брови, була глибока, увім'ята рана. Від її вигляду Семові стиснуло шлунок. Одна з Дейвових вилиць була, вочевидь, зламана, і на цьому боці обличчя яскравими тонами крові й синців вималювався відбиток ручки вогнегасника. Вона скидалася на татування.

— Семе, його треба відвезти до лікарні!

— Гадаєш, вона зараз випустить нас? — спитав він, і, ніби у відповідь, з-поза освітленого аварійною лампою кола в них полетіла велетенська книга — том на літеру Т «Оксфордського англійського словника».

Сем сіпнув Наомі назад, і вони обоє простяглися на запорошеній підлозі проходу. Сім фунтів табаско, технології, туману й трепана просвистіли в повітрі там, де мить тому була голова Наомі, а тоді вдарилися об стіну й плюхнулися на підлогу незграбною масою.

З тіні долинув пронизливий сміх. Сем піднявся на коліна саме вчасно, щоб побачити, як згорблена постать рвонула проходом за поваленим стележем. «Воно й досі змінюється, — подумав Сем. — Один Бог знає, на що воно перетворюється». Воно різко повернуло вліво і зникло.

— Дістань її, Семе, — хрипко попросила Наомі. І вхопила його за одну руку. — Будь ласка, дістань її.

— Я спробую, — сказав він. Він переступив через випростані ноги Дейва й увійшов до густішої тіні за перекинутим стележем.

10

Його дуже бентежив запах — аромат лавандового мішечка, змішаний із духом запилюжених книжок, що пролежали тут стільки років. Від цього запаху, а ще від виття вітру надворі, схожого на гудок товарняка, Сем почувався Мандрівником Герберта Веллса... а сама бібліотека, що була навколо нього, здавалася його машиною часу.

Він повільно йшов проходом, стискаючи в лівій руці кулю червоної лакриці. Книжки довкола, здавалося, образилися на нього. Вони здіймалися на висоту, вдвічі більшу за його зріст. Він чув, як стукають і риплять на старому лінолеумі його черевики.

— Де ти? — гукнув він. — Арделіє, якщо хочеш мене, то прийди й візьми! Осьде я!

Відповіді не було. Але ж вона мусила незабаром показатися, чи не так? Якщо Дейв не помилявся, якщо справді надійшла пора її зміни, то часу в неї небагато.

«Північ, — подумав він. — Бібліотечний полісмен дав мені часу до півночі, тож, може, у неї саме стільки в запасі. Але ж північ настане за три з половиною години».

Дейв навряд чи зможе чекати так довго.

А тоді в нього з'явилася ще одна, менш приємна, думка: а що як, поки він бродить тут у темних проходах, Арделія обійшла його збоку і повернулася до Наомі й Дейва?

Сем дійшов до кінця проходу, прислухався, нічого не почув і ступив до наступного. У ньому було порожньо. Він почув згорі тихий звук і подивився туди саме вчасно, щоб помітити, як півдюжини важких книжок зсовуються до краю полиці над його головою. Скрикнувши, Сем стрибнув назад, і книжки впали, вдаривши його по ногах. Він почув шалений сміх Арделії з того боку стелажа.

Сем уявив собі, як вона повисла там на полицях, мов надутий від отрути павук, і його тіло почало діяти раніше, ніж мозок устиг все обміркувати. Він обернувся на п'ятах, мов підпийлий солдат, що намагається виконати команду «кругом!», і вперся спиною об стелаж. Коли стелаж похитнувся під його вагою, сміх перетворився на здивований і зляканий крик. Він почув, як щось важко ляпнуло, коли химерна істота зістрибнула зі свого сідала. За мить стелаж перекинувся.

Сем не передбачив того, що сталося далі: стелаж, який він штовхнув, перехилився через прохід, водоспадом вивергаючи із себе книжки, і вдарився об наступний. Другий упав на третій, третій — на четвертий, а тоді вони всі попадали, як пластинки

доміно, — усі полиці в цьому велетенському, затіненому сховищі, грюкаючи, брязкаючи й розкидаючи книжки, починаючи від творів Мерієта¹ і аж до повного зібрання казок братів Грімм. Він чув, як Арделія знову закричала, а тоді Сем кинувся вгору тим стелажем, який перекинув. Він ліз по ньому, як по драбині, розкидаючи ногами книжки, щоб було на що спертися, і підтягуючи себе вгору однією рукою.

Сем спустився донизу з іншого краю стелажу й побачив білу, пекельно покручену істоту, що вибиралася з-під безладної кучугури атласів і путівників. Вона мала біляве волосся і блакитні очі, але на цьому вся подібність до людської істоти закінчувалася. Ілюзія зникла. Істота була голою гладкою потворою, з руками й ногами, що, здавалося, закінчувалися вузлуватими кігтистими лапами. З шиї звисав мішечок плоті, схожий на здутий зоб. Тонкі білі нитки несамовито ворушилися по всьому її тілу. У ній було щось страхітливо жукасте, і Сем раптом безгучно закричав — мовчазним, атавістичним криком, що ніби розлітався всім тілом по кістках. «Ось воно. Боже поможи, ось воно». Він відчув огиду, але раптом його страх зник; тепер, коли він справді міг роздивитися цю істоту, усе було не так погано.

А тоді вона знову почала змінюватися, і Семове відчуття полегшення згасло. У неї було обличчя не звичайної людини: під вибалушеними блакитними очима почала видовжуватися якась подоба рогу, витягуючись із обличчя з кімнати жахів обрубком слонячого хобота. Очі розплилися в боки, ставши спочатку китайськими, а тоді комашиними. Сем відчував, як хобот пригнувався, коли витягувався в його бік.

Його вкривали ворухкі попелясті ниточки.

Щось у ньому хотіло відсахнутися назад — верещало на нього, щоб він відскочив, — але Сем вирішив стояти. І коли м'ясистий хоботок химерної істоти торкнувся його тіла, він відчув незбагненну силу з боку цієї потвори. Сема сповнило летаргічне

¹ Фредерік Мерієт (1792—1848) — британський морський офіцер і один із перших письменників-мариністів.

відчуття, яке могло б стати ще приємнішим, коли б він перестав рухатися й дав змогу хоботкові робити своє. Вітер перемінівся на далеке примарне виття. Воно навіть трохи заспокоювало Сема, як і звук пилюмока, коли він був геть малим.

— Семе? — погукала Наомі, але її голос був далеким і байдужим. — Семе, з тобою все гаразд?

Невже він думав, що кохає її? Яка дурниця. Доволі сміховинна, якщо добре подумати... то це створіння було набагато краще.

Ця істота... могла розповісти багато історій.

Дуже цікавих історій.

Усе гнучке тіло білої істоти тепер тяглося за хоботком; вона згодувала йому саму себе, і хоботок видовжувався. Істота стала майже трубчастою формою, а решта тіла висіла, зайва й забута, як раніше висів на її шиї той мішечок. Уся її життєва сила перейшла тепер у цей м'ясистий ріг, цю трубку, через яку вона висмокче життєву силу і сутність Сема.

І це було приємно.

Хоботок ніжно ковзнув угору Семовими ногами, ненадовго притиснувся до його пахвини, а тоді піднявся вище, пестячи його живіт.

Сем упав на коліна, даючи йому змогу дотягтися до обличчя. Він відчув, як приємно закололо в його очах, коли якась рідина — не сльози, а щось густіше — почала сочитися з них.

Хоботок наблизився до Семових очей; він бачив у ньому рожеві пелюстки плоті, що зголоділо розгорталися й згорталися. Щоразу, як вони розкривалися, за ними проглядалася темрява, а тоді хоботок стискався й утворював отвір у пелюстках, трубку всередині трубки. Нарешті він чутливо ковзнув по його губах і щоках, до тієї липкої роси. Перекошені темно-сині очі зголоділо вдивлялися в нього.

Але ж мій штраф сплачено.

Зібравши останні рештки сили, Сем стиснув хоботок правою рукою. Той був гарячим і гидким на дотик. Тонкі ниточки, що вкривали його, впилися йому в руку.

Хоботок сіпався і намагався звільнитися. У якусь мить Сем ледь не випустив його, а тоді стиснув долоню в кулак, загнавши нігті глибоко в м'ясисту поверхню.

— Ось тобі! — вигукнув він. — Я дещо тобі приніс, курво! Я приніс його аж зі сходу Сент-Луїса!

Він розмахнувся лівою рукою і загнав липку кулю червоної лакриці прямо в отвір хоботка, запхнувши її всередину, як багато років тому хлопці запхнули глину у вихлопну трубу «понтіака» Томмі Ріда. Істота хотіла заверещати, але із забитого хоботка вирвалося лише гудіння. Тоді вона знову спробувала висмикнутися із Семових рук. Куля червоної лакриці випнулася зі зсудомленого хобота, мов кривавий пухир.

Сем зіп'явся на коліна, тримаючи рукою звивисту гидку плоть, і кинувся зверху на Арделію-потвору. Вона звивалася й билася під ним, намагаючись його скинути. Вони качалися на купі книжок. Сема жахала сила цієї істоти. Один раз він опинився з нею око до ока і ледь не зледенів від її ненависті й паніки.

А тоді відчув, як вона починає розбухати.

Він відпустив її й поспіхом відповз назад. Істота в заваленому книжками проході тепер скидалася на химерний пляжний м'яч із хоботом, укритий тонкими волосинками, що коливалися, як парості водоростей у набіглій хвилі. Вона качалася проходом, а її хоботок розбухав, як пожежний шланг, зав'язаний у вузол. Сем стежив, застигнувши від жаху, як істота, що називалася Арделією Лорц, задихалася від випарів власних нутроців.

Яскраво-червоне плетиво кровоносних судин здулося на її напруженій шкірі. Очі випнулися й тепер дивилися на Сема з приголомшеним подивом. Істота зробила останню спробу позбутися м'якої лакричної кулі, але її хоботок був так широко розкритий, коли тягнувся до їжі, що тепер видути з нього лакрицю стало неможливо.

Сем зрозумів, що зараз станеться, і прикрив обличчя рукою за мить до того, як істота вибухнула.

Шматки чужинської плоті розлетілися на всі боки. Згустки крові заляпали Семові руки, груди й ноги. Він скрикнув від одночасної огиди й полегшення.

За мить аварійний вогник блимнув і згас, знову зануривши їх у темряву.

Темрява й цього разу тривала зовсім недовго, але Семові вистачило цих кількох секунд, щоб відчутти зміну. Він збагнув її розумом — то було ясне усвідомлення того, що навколишня дійсність раніше була наче вивихнута із суглоба, а тепер знову стала на своє місце. Цього разу спалахнули всі чотири аварійні лампи. Замість гучного дзижчання, тепер їхні батареї тихо й розмірено гули, яскраво освітлюючи приміщення й заганяючи тіні до його найдальших куточків. Сем не знав, чи світ 1960 року, у який вони ввійшли, коли натрієвий ліхтар змінився ртутним, був справжнім, а чи лише марою, але тепер він зник.

Перекинуті стелажі знову стояли рівно. На підлозі проходу лежали книжки — близько дюжини, — але їх він міг збити на землю сам, коли зводився на ноги. Ревіння бурі надворі стихло до невиразного шелестіння. Сем чув щось схоже на дрібненький дощик, що падав на дах.

Арделія-потвора зникла. Ані на підлозі, ані на книжках, ані на собі Сем не побачив розбризканої крові чи шматків м'яса.

Від неї залишився лиш один знак: золота сережка, що вблискувала на підлозі.

Сем став на тремтячі ноги й копнув сережку подалі від себе. Очі йому затягло сірою пеленою, і він похитнувся, заплющивши повіки, й застиг, ледь не зомлівши.

— Семе! — Це була Наомі. Вона плакала. — *Де ти, Семе?*

— Тут! — Він підняв руку, міцно вхопився за волосся і смикнув угору. Може, то була й дурість, але вона допомогла. Пелена перед очима повністю не розвіялася, але трохи відступила. Сем рушив до кутка для каталогізації, ступаючи широкими й обережними кроками.

Там стояв той самий стіл — невиразний шматок дерева на коротких ніжках, — але лампу зі старомодним абажуром із китичками замінив флуоресцентний світильник. Пошарпану друкарську машинку і «Ролодекс»¹ змінив комп'ютер «Епл». Якщо в Сема й залишалися сумніви щодо того, у якому він зараз часі, то швидкий погляд на картонні коробки на підлозі переконав його остаточно; вони були повні пухирчастого поліетилену й пінопласту.

Наомі й досі стояла коло Дейва на колінах у кінці проходу, і коли Сем підійшов до неї, то побачив, що вогнегасник (хоч минуло тридцять років, здавалося, що він той самий) вже був міцно закріплений на стіні... але відбиток його ручки й досі виднівся на щоці й лобі Дейва.

Побачивши Сема, Дейв розплющив очі ширше й усміхнувся.

— Не... поганьсько, — прошепотів він. — Закладаюся, ти... й не знав, що... здатен на таке.

— Так і є, — сказав він. — Я не знав. — Сема охопило казкове, безжурне відчуття полегшення. Він нахилився й підніс три пальці до Дейвових очей. — Скільки ти бачиш пальців?

— Приблизно... сімдесят чотири, — прошепотів Дейв.

— Я викличу «швидку», — сказала Наомі й почала підводитися. Дейв ухопив її за зап'ястя, перш ніж вона встигла це зробити.

— Ні. Не зараз. — Він перевів очі на Сема. — Нахилися нижче. Я не можу кричати.

Сем схилився над старим. Дейв поклав тремтячу руку на його потилицю. Сем відчув дотик Дейвових губ до свого вуха, і йому довелося примусити себе не сіпатися — було лоскотно.

— Семе, — прошепотів він. — Вона чекає. Пам'ятай... вона чекає.

— Що? — спитав Сем. Він почувався майже повністю розрадженим. — Дейве, про що ти говориш?

¹ Пристрій для зберігання контактної інформації, який має вигляд барабана, до якого прикріплюються візитівки чи картки спеціальної форми.

Але Дейвова рука впала додолу. Він глянув на Сема, груди Дейва здіймалися швидко й неглибоко.

— Я йду, — сказала пригнічена Наомі. — Там, на столі для книжок, стоїть телефон.

— Ні, — зупинив Сем.

Вона розвернулася до нього, її очі спалахнули, і вона люто вишкірилася, показавши білі зуби.

— Як це «ні»? Чи ти здурів? У нього череп пробитий, і це щонайменше! Він...

— *Він* відходить, Саро, — м'яко сказав Сем. — Він відійде вже дуже скоро. Посидь із ним. Будь його другом.

Вона глянула вниз і побачила те, що бачив Сем. Зіниця лівого ока Дейва стислася до розмірів вістря голки, а зіниця правого збільшилася й застигла.

— Дейве? — налякано прошепотіла вона. — *Дейве?*

Але Дейв знову дивився на Сема.

— Пам'ятай, — шепотів він. — Вона че...

Його очі зупинилися й застигли. Груди здійнялися ще раз... опустилися... і більше не піднімалися.

Наомі почала схлипувати. Вона приклала руку до щоки й заплющила очі. Сем присів, боляче вдарившись колінами, й обійняв її за талію.

РОЗДІЛ 15

«ДІМ АНГОЛА» (III)

1

Тієї й наступної ночі Сем Піблз не спав. Він лежав у ліжку, ввімкнувши світло на всьому другому поверсі, й думав над останніми словами Дейва Данкана: «Вона чекає».

Над ранок другої ночі слова старого почали здаватися йому зрозумілішими.

2

Сем думав, що Дейва ховатиме Баптистська церква Провербії, і трохи здивувався, коли виявилось, що десь між 1960 і 1990 роками старий став католиком. Службу відправляли в костелі св. Мартина одинадцятого квітня. Був вітряний день, що ніяк не міг зробити вибір між хмарами й холодним сонячним промінням ранньої весни.

Після церемонії на кладовищі в «Домі Ангола» влаштували поминки. На ту пору, коли приїхав Сем, там зібралося вже майже сімдесят людей, що розійшлися маленькими групками по кімнатах першого поверху. Усі вони знали Дейва і говорили про нього з гумором, повагою і незмінною любов'ю. Усі пили імбирний ель із пінопластових стаканів і їли канапки. Сем ходив від однієї групи до іншої, обмінювався кількома словами зі знайомими, але не зупинявся для тривалішої розмови. Він рідко виймав руку з кишені темного пальта. По дорозі з церкви Сем заїхав до «Піглі-Віглі», і тепер в тій кишені шаруділо півдюжини целофанових пакунків: чотири довгі й тонкі, а решта — прямокутні.

Сари ніде не було.

Він уже хотів іти, коли помітив Люкі й Рудольфа, що сиділи разом у кутку. Між ними стояла дошка для крибеджу¹, але вони не грали.

— Привіт, хлопці, — сказав Сем, підходячи до них. — Ви, мабуть, не пам'ятаєте мене...

— Чого ж не пам'ятаємо, — мовив Рудольф. — Хто ми, по-твойому, такі? Двійко бевзів? Ти друг Дейва. Ти приходив того дня, як ми малювали плакати.

— Правильно! — підтвердив Люкі.

— Ти знайшов ті книжки, що шукав? — спитав Рудольф.

— Так, — усміхнувся Сем. — Таки знайшов.

¹ Карткова гра, підрахунок очок у якій традиційно ведеться на спеціальній дошці.

— Добре! — вигукнув Люкі.

Сем витягнув чотири тонкі целофанові пакунки.

— Я вам, хлопці, дещо приніс, — сказав він.

Люкі глянув, і його очі спалахнули.

— «Слім-Джими», Дольфе! — він вдоволено вишкірився. — Глянь! Хлопець Сари приніс нам усім сраних «Слім-Джимів!» Пречудово!

— Так, я краще їх заберу, диваче, — сказав Рудольф і схопив пакунки. — Цей пришелепко зжере їх усі зараз, а тоді, знаєш, усереться вночі прямо в ліжку, — пояснив він Семові. Рудольф розгорнув один «Слім-Джим» і подав його Люкі. — Бери, дурнику. Решту я збережу тобі на потім.

— Візьми й собі один, Дольфе. Бери.

— Та краще не треба, Люкі. Від них мені пече з обох кінців.

Сем пропустив цю сценку повз вуха. Він втупився поглядом у Люкі.

— Хлопець Сари? Де ти таке почув?

Люкі відкусив половинку «Слім-Джима» і підвів очі на Сема. Вираз його обличчя був водночас доброзичливий і лукавий. Він приклав пальця збоку до носа і сказав:

— У Програмі новини розходяться швидко, сонечку. Дуже, дуже швидко.

— Та нічого він не знає, — сказав Рудольф, допивши імбирний ель. — Він просто теліпає язиком, бо йому подобається звук.

— Дідька лисого! — заверещав Люкі, відкусивши ще один добрячий шмат «Слім-Джима». — Я знаю, бо мені Дейв сказав! Учора ввечері! Мені наснився сон, і в ньому був Дейв, і він сказав мені, що цей хлопець — Сарин любчик!

— А де Сара? — спитав Сем. — Я думав, що вона прийде.

— Я балакав із нею після благословення, — озвався Рудольф. — Сказала мені, що ти знатимеш, де її шукати, якщо пізніше захочеш побачити. Сказала, що ти її там уже бачив.

— Вона дуже любила Дейва, — додав Люкі. Раптова сльоза скотилася з його нижньої повіки. Він витер її тильним боком долоні. — Ми всі його любили. Дейв завжди так сильно нама-

гався триматися. Тому дуже й дуже прикро. Дуже зле. — І Люкі зненацька розридався.

— Я скажу вам дещо, — мовив Сем, присівши біля Люкі навпочіпки й подавши йому хустинку. Він був ладен і собі заплакати й боявся того, що йому зараз треба було зробити... або принаймні спробувати. — Врешті-решт, він таки зміг. Він помер тверезим. Хто б вам що не казав, пам'ятайте мої слова, бо це правда. Дейв помер тверезим.

— Амінь, — шанобливо сказав Рудольф.

— Амінь, — погодився Люкі. Він повернув Семові хустинку. — Дякую.

— Не варто, Люкі.

— Скажи... а в тебе нема більше тих сраних «Слім-Джимів», га?

— Нема, — сказав Сем і всміхнувся. — Знаєш, як кажуть, Люкі: одного забагато, а тисячі ніколи не вистачить.

Рудольф засміявся. Люкі також усміхнувся... а тоді знову приклав кінчик пальця до носа.

— А як щодо четвертака... четвертака зайвого не знайдеш, га?

3

Сем спершу подумав, що Сара могла піти до бібліотеки, але це не відповідало Дольфовим словам — вони з нею були в бібліотеці лише раз, у ту жакливу ніч, яка вже начебто сталася років десять тому, але вони ходили туди разом; Сем не «побачив» її там, як бачиш когось крізь вікно чи...

Тоді він пригадав, коли *побачив* Сару крізь вікно тут, у «Домі Ангола». Вона сиділа на задвірку разом із групою людей і робила те, що допомагає їм утриматися від пияцтва. Тож Сем пройшов кухню, як зробив і в той день, і привітався з іще кількома людьми. В одній із маленьких групок стояли Берт Айверсон і Елмер Бескін, вони пили пунш із морозивом і слухали літню жінку, котрої Сем не знав.

Він вийшов із кухні на задворовий ґанок. Надворі знову посіріло і здійнявся поривчастий вітер. Задвірок стояв порожнім,

але Сем наче помітив, як за кущами, що позначали його межу, промайнула пляма пастельного кольору.

Він зійшов сходами й перетнув задвірок, зауваживши, що його серце знову почало калатати. Його рука ще раз ковзнула до кишені й цього разу витягла два целофанових пакунки. То була лакриця «Булз-Ай». Сем розірвав обгортку й почав розминати лакрицю в кульку, набагато меншу за ту, яку качав у «датсані» в понеділок увечері. Від солодкого, цукристого запаху нудило не менше, ніж завжди. Сем почув, як здалеку наближається потяг, що нагадало йому про той сон, у якому Наомі обернулася на Арделію.

Запізно, Сем. Уже запізно. Справу зроблено.

Вона чекає. Пам'ятай... вона чекає.

У снах іноді так багато правди.

Як вона пережила ці роки? Усі роки, що минули з тих часів? Вони так і не подумали про це. Як вона переходила від однієї людини до іншої? Про це вони себе теж не спитали. Можливо, істота, що здавалася жінкою на ім'я Арделія Лорц, під маскою ілюзій і чарів була схожою на тих личинок, що замотуються в кокони на розгілках дерев, укриваються під захисним павутинням, а тоді вибираються з них і летять до місця своєї смерті. Личинка в коконі лежить собі мовчки, чекає... змінюється...

Вона чекає.

Сем ішов далі, продовжуючи розминати маленьку смердючу кульку того, що бібліотечний полісмен — його бібліотечний полісмен — украв і перетворив на кошмарну субстанцію. Тепер, за допомогою Наомі й Дейва, та речовина знову змінилася і стала засобом порятунку.

Бібліотечний полісмен притиснув до себе Наомі. Він приставив рота ззаду до її шиї, ніби хотів поцілувати. А натомість кашлянув.

Мішечок, що теліпався на шиї Арделії-потвори. Обвислий. Порожній.

Будь ласка, хоч би ще не було запізно.

Сем пройшов крізь рідкий рядочок кущів. Наомі Сара Гітгінс стояла з іншого боку, притиснувши долоні до грудей. Вона кинула

на Сема короткий погляд, і його вразили блідість її щік і змучений вигляд очей. Тоді вона знову подивилася на залізничну колію. Потяг наближався. Скоро вони зможуть його побачити.

— Привіт, Семе.

— Привіт, Саро.

Сем обійняв її за талію. Вона не заперечила, але її тіло під його рукою було заляклим, негнучким, непіддатливим. «Хоч би ще не було запізно», — знову подумав він, а тоді згадав Дейва.

Вони покинули його там, у бібліотеці, підперши відчинені двері на вантажній платформі гумовим бруском. Сем зателефонував із автомата за два квартали звідти й повідомив про відчинені двері. Коли диспетчер спитав його ім'я, він повісив слухавку. Тож Дейва знайшли і, природно, встановили, що смерть настала в результаті нещасного випадку, а деякі люди в місті зробили очікуваний висновок: іще один старий п'яничка відбув до великої винарні на небесах. Вони подумали, що він ішов собі вулицею з бутлем у руці, побачив відчинені двері, забрів усередину, упав і вдарився в темряві об вогнегасник. Кінець. Посмертний звіт, у якому йшлося про відсутність у крові Дейва алкоголю, анітрохи не міг змінити цих припущень — навіть серед поліції. «Просто всі чекають, що п'яниця помре смертю п'яниці, — подумав Сем, — навіть коли це не так».

— Як почувашся, Саро? — спитав він.

Вона втомлено подивилася на нього.

— Не дуже добре, Семе. Геть недобре. Не можу спати... не можу їсти... голова повна найжахливіших думок... це наче геть не мої думки... і я хочу випити. Це найгірше. Я хочу пити... і пити... і пити. Зустрічі не допомагають. Уперше в житті зустрічі мені не допомагають.

Вона заплющила очі й почала плакати. Сара схлипувала безсило й розгублено.

— Це зрозуміло, — м'яко погодився він. — Як же вони можуть допомогти? Ніяк, правда? Гадаю, вона дуже хотіла б, щоб ти знову почала пити. Вона чекає... але це не означає, що вона не голодна.

Сара розплющила очі й глянула на нього.

— Що... Семе, про що ти говориш?

— Мабуть, про живучість, — сказав він. — Про впертість зла. Як воно вміє чекати. Яким буває хитрим і сильним, як збиває з пуття.

Він підняв руку й повільно розтиснув кулак.

— Ти впізнаєш це, Саро?

Вона відсахнулася від кульки червоної лакриці, що лежала на його долоні. На мить її очі широко розплющилися й повністю опритомніли. Вони блиснули ненавистю й страхом.

І той блиск був сріблястим.

— Викинь її геть! — прошепотіла вона. — Викинь цю кляту гидоту геть! — Її рука метнулася до шиї ззаду, ніби захищаючи те місце, де її рудувато-каштанове волосся спадало на плечі.

— Я говорю до тебе, — твердо мовив він. — Не до неї, а до тебе. Я кохаю тебе, Саро.

Вона знову подивилася на нього, і жаклива втома повернулася до її очей.

— Так, — сказала вона. — Може, й так. І може, тобі не варто до цього звикати.

— Я хочу, Саро, щоб ти дещо для мене зробила. Я хочу, щоб ти повернулася до мене спиною. Он там їде потяг. Я хочу, щоб ти стежила за ним і не оберталася, поки я тобі не скажу. Зможеш це зробити?

Її верхня губа задерлася вгору. Вираз ненависті й страху знов оживив її змучене обличчя.

— Ні! Дай мені спокій! Іди геть!

— Ти хочеш цього? — спитав він. — Справді? Ти сказала Дольфові, де мені тебе шукати, Саро. Ти справді хочеш, аби я пішов?

Вона знов опустила повіки. Її тремтячі губи вигнулися від муки. Коли Сара знову розплющила очі, вони були сповнені загнаного жаху й блищали від сліз.

— Ох, Семе, допоможи мені! Зі мною коїться щось лихе, а я не знаю ані що воно таке, ані що з ним робити!

— А я знаю, що робити, — сказав він їй. — Довірся мені, Саро, і довірся тому, про що ти згадала, коли ми в понеділок їхали до бібліотеки. Чесність і віра. Це дві речі, протилежні страху. Чесність і віра.

— Це важко, — прошепотіла вона. — Важко довіритися. Важко вірити.

Він суворо дивився на неї.

Раптом верхня губа Наомі піднялася вгору, а нижня вигнулася назовні, на мить надавши їй ротові форми, схожої на ріжок.

— Іди в *сраку!* — вилаялася вона. — Іди в сраку і не вертайся, Семе Піблз!

Він суворо дивився на неї.

Вона підняла руки й притисла їх до скронь.

— Я не хотіла цього казати. Не знаю, чому сказала. Я... голова... моя нещасна *голова*, Семе! Здається, вона розколюється на дві частини.

Потяг під'їхав ближче, засвистів, перетинаючи місток через Провербію, і в'їхав до Джанкшн-Сіті. То був один із опівдених товарняків, які зазвичай пролітали крізь місто, не зупиняючись на шляху до скотарень Омахи. Сем уже бачив його.

— Часу небагато, Саро. Треба зробити це зараз. Розвернися й подивись на той потяг. Стеж за ним.

— Так, — раптом погодилася вона. — Гарзд. Роби, що задумав, Семе... А якщо побачиш... побачиш, що нічого не виходить... тоді штовхни мене. Штовхни мене під потяг. Скажеш усім, що я сама стрибнула... що це самогубство. — Вона благально глянула на нього — смертельно втомленими очима, що дивилися з виснаженого обличчя. — Усі люди з Програми бачили, що мені погано. Від них неможливо приховати свій стан. Минає трохи часу, і надурити їх стає просто неможливо. Коли ти скажеш, що я стрибнула сама, вони повірять тобі й не помиляться, бо я не хочу так жити далі. Але... Семе, річ у тому, що, здається, скоро я таки захочу.

— Тихіше, Саро, — сказав він. — Не будемо говорити про самогубство. Дивися на потяг і пам'ятай, що я кохаю тебе.

Вона розвернулася обличчям до потяга, до якого вже було не більше за милю. Він швидко скорочував цю відстань. Сара потягнулася руками до шиї й підняла волосся... Сем нахилився вперед... і побачив те, що шукав, воно засіло високо на чистій білій шкірі під лінією волосся. Він знав, що на якихось півдюйма глибше від цього місця залягав стовбур її мозку, і відчув, як шлунок йому скручує від огиди.

Він нахилився до пухиристого наросня, укритого павутинням, сплетеним із перехрещених білих ниток, але під ним виднілася рожевувата грудка, що пульсувала разом із ударами Сариного серця.

— Дай мені спокій! — раптом закричала Арделія губами жінки, яку Сем покохав. — Дай мені спокій, виродку! — Але руки Сари не сіпнулися, вона тримала волосся вгорі, щоб йому було зручніше.

— Тобі видно цифри на локомотиві, Саро? — пробурмотів він.

Вона застогнала.

Він втиснув великого пальця в м'який шмат червоної лакриці, роблячи в ній заглибину, трохи більшу за паразита, що засів у Сари на шиї.

— Прочитай мені їх, Саро. Прочитай мені цифри.

— Два... шість... ох, Семе, як болить голова... неначе величезні руки розривають мозок на дві частини...

— Читай цифри, Саро, — пробурмотів він і приставив лакрицю «Булз-Ай» до того огидного наросня, що бився живчиком.

— П'ять... дев'ять... п'ять...

Він обережно приклав лакрицю до її шиї. Раптом Сем відчув, як наростень сіпається під цукристою накривкою.

А що як воно лусне? Що як воно лусне, перш ніж я зможу зняти його з неї? Це ж концентрована отрута Арделії... що як воно лусне, перш ніж я його зніму?

Потяг знову засвистів ще ближче. Його свист приховав Сарин пронизливий болісний крик.

Стояти...

Сем одночасно почав підгортати лакрицю під наростень і прибирати її з шиї Сари. Він зняв його; той пульсував, загорнутий у цукерку, мов крихітне хворе серце. На шиї Сари залишилися три маленькі темні цятки, не більші за сліди від голки.

— *Воно зникло!* — закричала Сара. — *Семе, воно зникло!*

— Ще ні, — похмуро сказав Сем. Лакриця знову лежала на його долоні, і на її поверхню спливала бульбашка, що намагалася пробитися назовні. Потяг уже гуркотів повз станцію Джанкшн-Сіті, ту саму, де чоловік на ім'я Браян Келлі колись кинув Дейвові Данкану чотири монети й звелів щезнути. Потяг уже був менш ніж за триста ярдів від них і швидко наближався.

Сем обійшов Сару й став навколішки біля рейок.

— *Семе, що ти робиш?*

— *Іди сюди, Арделіє,* — пробурмотів він. — *Спробуй оце.* — Він ляпнув шматком лакриці, що пульсував, об одну з блискучих сталевих рейок.

У його голові почувся вереск невимовної люті й жаху. Сем відступив назад, стежачи за тим, як пнеться й виринається заліплена в лакрицю істота. Цукрова поверхня розірвалася... він побачив, як щось темнішого червоного кольору прагне виборсатися з лакриці... а тоді на нього накопилася багатотонна маса сталевих коліс опівденного потяга на Омаху.

Лакриця зникла, а вискучий крик у Семовій голові ніби відрізало ножем.

Він відступив і розвернувся до Сари. Вона хиталася, а її широко розплющені очі сповнилися приголомшеною радістю. Він обійняв її за талію і тримав, поки повз них, розвіваючи їхнє волосся, з гуркотом пролітали вагони, платформи й цистерни.

Вони стояли так, поки їх не проминув гальмівний вагон, маленькі червоні вогники якого віддалялися від них на захід. Тоді Сара трохи відхилилася назад — але так, щоб не вирватися з його рук навколо себе, — і подивилася на нього.

— *То я тепер вільна, Семе? Я справді звільнилася від неї? Мені здається, що так, у це важко повірити.*

— Ти вільна, — підтвердив Сем. — Твій штраф теж сплачено. Від сьогодні й навіки, твій штраф сплачено.

Її обличчя наблизилося до нього, і вона почала вкривати його губи, щоки й очі швидкими поцілунками. Вона не заплющувала очей, а весь час серйозно дивилася на Сема.

Нарешті він узяв її за руки й сказав:

— Може, повернемося всередину і віддамо останню шану Дейвові? Твої друзі дивуватимуться, що тебе нема.

— Вони можуть стати й твоїми друзями, Семе... якщо захочеш. Він кивнув.

— Я хочу. Я дуже цього хочу.

— Чесність і віра, — мовила вона й торкнулася його щоки.

— Золоті слова. — Він знову поцілував її, а тоді запропонував їй руку. — Може, прогуляєтеся зі мною, пані?

Вона взялася за його руку.

— Куди скажете, пане. Куди завгодно.

І вони повільно пішли рука в руку задвірком до «Дому Ангола».

СОНЯЧНИЙ ПЕС

Четверта після півночі

На згадку про Джона Д. Мак-Доналда.
Я сумую за тобою, давній друже, —
і ти мав рацію щодо тигрів

ВСТУПНЕ СЛОВО ДО «СОНЯЧНОГО ПСА»

Час від часу хтось та й питає мене: «Коли ж ти нарешті стомишся писати ці свої страшилки, Стіве, та візьмешся за щось серйозне?»

Я був схильний вважати, що завуальована образа в цьому питанні радше випадкова, та з плином років переконаюся дедалі більше, що то не так. Я спостерігаю за обличчями людей, що закидають мені цей гачок, і, бачте, більшість із них нагадує мені бомбардирів, що очікують побачити, чи, бува, остання вервечка бомб упаде повз ціль, чи все ж таки влучить прямо в яблучко — завод чи, може, склад боєприпасів.

А вся справа в тому, що майже все з написаного мною — а це стосується і кумедніших речей — було написано в цілком серйозному настрої. Я пригадую вкрай мало випадків, коли сидів за друкарською машинкою, нестямно регочучи над деякими шаленими дрібничками, котрі саме наштампував. Мені ніколи

не бути Рейнолдсом Прайсом чи Ларрі Вейвуді¹ — бо я не такий, — але це зовсім не означає, що я менше шаную те, що роблю. Маю робити те, що можу, та все ж таки — як сказав про це Нільс Лофгрєн² — «Маю бути паскудним собою... джайву від мене вам не діждатись».

Якщо *реальне* — тобто !!ЩОСЬ, ЩО МОЖЕ СПРАВДІ СТАТИ-СЯ!! — це ваше визначення серйозного, ви помилилися з місцем, тож вам час покинути будівлю. Та йдучи, пам'ятайте, що тут я такий не один; Франц Кафка мав тут офіс, і Джордж Орвелл, і Ширлі Джексон, і Хорхе Луїс Борхєс, і Джонатан Свіфт, і Льюїс Керролл. Побіжно зиркнувши на вказівник у лобі, побачите, що серед теперішніх орендарів тут Томас Бергер, Рей Бредбері, Джонатан Керролл, Томас Пінчон, Томас Діш, Курт Воннегут, Пітер Страуб, Джойс Керролл Оутс, Ісаак Башевіс Зінгер, Кетрін Данн та Марк Хелпрін.

Те, що роблю, я роблю, керуючись найсерйознішими чинниками: любов, гроші та одержимість. Історії, сповнені ірраціонального, для мене — найпритомніший спосіб змалювати світ, у якому я живу. Ці історії завжди слугували для мене одночасно засобами метафори та моралі; вони продовжують бути найліпшим відомим мені просвітом на таємницю того, як ми відчуваємо світ, а отже — таємницю наших вчинків, здійснених і нездійснених, спираючись на наші відчуття. Я досліджував ці питання, як тільки міг і наскільки давали змогу мої хист і розум. Я, може, й не вдостоений Національної книжкової премії чи Пулітцерівської, та будьте певні, я серйозний. Якщо іншому не вірите, то вірте цьому: коли я беру вас за руку, мій друже, то щирий у кожному слові.

Багато з того, що я маю сказати — ті Справді Серйозні Речі, — стосується світу маленьких містечок, у якому я виріс і де живу

¹ Рейнолдс Прайс (1933—2011) — американський письменник, драматург та публіцист; Ларрі Вейвуді (нар. 1941 р.) — американський письменник, автор романів та розповідей, чий твори друкували такі відомі видання, як «Харперз Мегезін», «Есквайр» та «Нью-Йоркер».

² Нільс Лофгрєн (нар. 1951 р.) — американський рок-музикант, автор пісень, мультиінструменталіст.

й досі. Розповіді та романи є макетами того, що ми, кепкуючи, називаємо «реальним життям», і я переконаний, що життя, прожите в маленьких містечках, є моделлю того, що ми, сміючись, називаємо «суспільством». Ця думка, певна річ, відкрита для полеміки, та й полеміка цілком слухна (інакше багато вчителів літератури та критиків зосталося б без роботи); я лише кажу, що письменникові потрібен своєрідний стартовий майданчик разом із твердою впевненістю, що історія може існувати як самодостатня цілісність. Для мене таким майданчиком є уявлення про маленьке містечко як соціальний і психологічний мікрокосм. Я почав досліджувати такого роду речі в «Керрі», продовживши це на значно амбітнішому рівні в «Салемз-Лот». Та вперше повною мірою я виклався з «Мертвою Зоною».

Це, гадаю, перша з моїх Касл-Рокських історій (а Касл-Рок, насправду, є лише містечком Джерусалемз-Лот, хіба що без вампірів). За роки, що збігли з часу її написання, Касл-Рок щораз більше й більше ставав «моїм містом», на кшталт того, чим міфічне місто Айсола є для Еда Майкбеяна¹, чи містечко Глорі, що в Західній Вірджинії, для Девіса Грабба². Мені раз по раз кортіло повернутися туди, щоб укотре дослідити життя тамтешніх мешканців і ті місцини, що, здавалося б, керують їхнім життям, — Касл-Гілл та Касл-В'ю, Касл-Лейк і Таун-Роадз, що звиваються навколо міста, сплітаючись на його західній околиці.

З плином часу мене дедалі більше вабило — мов зачарованого — таємниче життя цього міста, ті приховані стосунки, що поставали чимраз яснішими. Значна частина цього життєпису досі застається неписаною чи невиданою: як покійний шериф Джордж Баннерман утратив цноту на задньому сидінні автівки

¹ Майкбеян Ед (1926—2005) — американський письменник та сценарист (справжнє ім'я — Сальваторе Альберт Ломбіно). Айсола є вигаданим містом у серії детективних творів письменника «87-ма дільниця», прототипом якому слугує Нью-Йорк.

² Девіс Грабб (1919—1980) — американський письменник. Глорі, штат Західна Вірджинія, є вигаданим містечком, де відбуваються події його роману «Голоси Глорі» (*The Voices of Glory*, 1962).

померлого батька, як чоловік Офелії Тодд був убитий мандрівним вітряком чи як помічник шерифа Енді Клаттербак лишився без указівного пальця лівої руки (його відтягло вентилятором, а потому пальця з'їв родинний собака).

Услід за «Мертвою зоною», яка частково присвячена психопатові Френку Додду, я написав повість «Тіло»; «Куджо» — роман, де добряга шериф Баннерман врізав дуба; та ще купу розповідей і коротких повістей, присвячених місту (найкращими з них, принаймні для мене, є «Об'їзд місіс Тодд» та «Вантажівка дядечка Отто»). Усе б нічого, утім таке зачарування вигаданими місцинами може зіграти злий жарт із письменником. Фолкнеру та Дж. Р. Р. Толкіну з успіхом вдалося цього оминати, та інколи декілька винятків лише підтверджують загальне правило, та й до того ж ми з ними граємо в різних лігах.

У якусь мить я вирішив — спочатку десь на підсвідомому рівні, думаю, саме там, де відбувається вся Справді Серйозна Робота, — що час уже перегорнути сторінку Касл-Рока, штат Мейн, де жило й помирало так багато моїх улюблених персонажів. Гарненького, зрештою, потроху. Час рушати далі (хтозна, може, й до сусідів у Харлоу, ах-ах). Та мені не хотілося взяти й отак-от усе кинути; я хотів піти, гучно ляснувши дверима.

Крок за кроком я збагнув, як це можна було б утілити в життя, тож приблизно останні чотири роки був заклопотаний написанням Трилогії Касл-Рока, або — *останніх* історій Касл-Рока. Писані вони були без якогось ладу (часом гадаю, що «безладдя» — то історія мого життя), тепер вони закінчені й вийшли досить серйозними... та сподіваюся, що не надто сумними чи нудними.

Першу з цих історій, «Темна Половина», опубліковано 1989 року. І хоч насамперед це історія Теда Бомонда, що значною мірою розгортається в місті Ладлоу (місті, де мешкало сімейство Квід із «Кладовища Домашніх Тварин»), Касл-Рок усе ж таки згаданий в оповіді, а книга слугує знайомству з чоловіком Аланом Пенгборном, котрий прийшов на зміну шерифові Баннерману. Шериф Пенгборн перебуває в центрі останньої зі згаданих історій, величнього роману «Необхідні Речі», що вийде друком

наступного року та завершить мої діяння з містом, котре місце-ві називають Скелею.

Сполучною ланкою для цих довших робіт є історія, що відбуватиметься далі. У «Сонячному пси» вам трапляться хіба що деякі з чільних постатей Касл-Рока, утім, матимете змогу познайомитися з Батею Мерріллом, чий небіж — міський шибеник (і за сумісництвом ненависник Горді Лашанса з «Тіла») Ейс Меррілл. «Сонячний пес» закладає підґрунтя для завершального залпу феєрверків... і, я сподіваюся, стане для вас захопливою історією, яку ви залюбки прочитаєте, навіть якщо вам по цимбалах «Темна Половина» чи «Необхідні Речі».

Ще зазначу: кожна історія має власне таємне життя, цілком відокремлене від місця її дії, і «Сонячний пес» є історією про фотокамери та знімки. Десь років п'ять тому моя дружина, Табіта, зацікавилася фотозніманням, виявила, що має до того хист, і серйозно захопилася цим, набиваючи-набиваючи-набиваючи руку методом проб і помилок. Сам я в цьому ділі слабак (я з тих хлопців, яким завжди вдається відтяти комусь голову на знімку чи вхопити мить, коли людина розтулила рота, а часом і те, й інше), але шаную тих, хто знається на цьому... та й процес загалом мене зачаровує.

У ході власних дослідів моя дружина придбала фотокамеру «Полароїд», простеньку та доступну в користуванні навіть для таких беззів, як я. Я був зачарований цією камерою. Певна річ, я й раніше користався камерами моментального знімання, але ніколи *не надавав* їм значення, та й не дуже уважно розглядав ті знімки, котрі виходили. Що більше я про них думав, то загадковішими вони мені видавалися. То ж, зрештою, не просто зображення чогось, а застигли миті часу... і є в тому щось *чудернацьке*.

Ця історія завітала до мене майже цілком однієї ночі, влітку 1987-го, але роздуми, що уможливили її, тривали ледве не рік. Гадаю, на цьому з мене досить. Радий був знову побути з вами всіма, та не думайте, що я вже відпускаю вас по домівках.

Щось мені підказує, що нас зачекалися на дні народження в маленькому місті Касл-Рок.

РОЗДІЛ 1

15 вересня було Кевіновим днем народження, і отримав він саме те, чого бажав: Сонце.

Вищезгаданим Кевіном був Кевін Делеван, який святкував свій п'ятнадцятий день народження, а за Сонце слугувала «Сан-660», камера «Полароїд», котра в руках початківця хіба що сандвічі з болонською ковбасою не майструвала, а так — була здатна геть на все.

Звісна річ, були й *інші* подарунки; сестра Меґ подарувала йому сплетену самотужки пару рукавиць, ще було десять доларів від бабусі з Де-Мойна, а його тітка Гільда надіслала — як і завжди — краватку-боло з гидким затискачем. Уперше Кевін отримав таку, коли йому виповнилося три, тож він уже назбирав у шухляді колекцію з дванадцяти таких-от краваток із гидкими застібками, якими ніколи й не користувався, що от-от поповниться цією — щасливою тринадцяткою. Хоч він ніколи жодну з них не одягав, викидати їх йому було заборонено. Тітка Гільда жила в Портленді. Вона жодного разу не приїздила на дні народження Кевіна чи Меґ, але ж, хто зна, може, їй і заманеться якимось це зробити. Бог свідок, то цілком можливо; Портленд лише за п'ятдесят миль на південь від Касл-Рока. І от, припустімо, вона *таки* приїжджає... і просить Кевіна показатися в одній із *отих* краваток (або ж Меґ у тих її шарфах, якщо вже на те пішло). На деяких родичів відмовки ще, може, подіяли б. Однак тітка Гільда — то вже інша справа. Зоря надії зринала там, де перетиналися дві найсуттєвіші риси тітки Гільди: вона була Багата, а ще була Стара.

Одного дня, на глибоке переконання Кевінової мами, тітка ПОТУРБУЄТЬСЯ про Кевіна та Меґ. Було зрозуміло, що цю ТУРБОТУ вони відчують уже по тому, як тітонька Гільда вріже

дуба, у вигляді окремого пункту в її заповіті. Тому наразі було вирішено за краще притримати бридкі краватки та настільки ж бридкі шарфи. Отож номер тринадцятий (на застібці якого була пташка, у якій хлопець розпізнав дятла) приєднається до решти, а Кевін напише тітці Гільді листа-подяку, зовсім не тому, що цього хотітиме мати, й не тому, що він думав чи переймався тим, що тітка Гільда, можливо, одного дня ПОТУРБУЄТЬСЯ про нього та його молодшу сестру, а тому — що взагалі був чуйним хлопчиком, мав гарні манери й був позбавлений якихось вад.

Він подякував своїй сім'ї за всі подарунки (його мати й батько, звісно, подбали про безліч приемних супутніх дрібничок, хоч саме «Полароїд» був родзинкою їхнього привітання, і їх втішало, що син був задоволений), не забувши цьомнути Мег у щічку (вона захихотіла й вдала, що стерла братів цьом, та видно було, що й сестра втішена) та запевнивши її, що рукавиці стануть у пригоді, коли взимку настане час для лиж, — утім його увага була прикута до коробки «Полароїд» і додаткових фільмпаків, що йшли в комплекті. Він гречно покуштував святковий торт і морозиво, хоч і було цілком ясно, що йому вже кортить випробувати камеру на ділі. Як тільки випала слушна нагода, так він і вчинив.

Тоді й почалися негаразди.

Згоряючи від нетерпіння, Кевін, наскільки міг, ретельно прочитав буклет з інструкцією, потім заправив плівку в камеру, під наглядом своєї рідні, чії очі були сповненні очікування та невідомого остраху (буває, що саме найжаданіші подарунки схильні підводити в останню мить). Усі гуртом зітхнули — радше чмихнувши, аніж пихнувши, — коли камера слухняно виплюнула картонний квадратик на упаковку з плівкою, як і було обіцяно в буклеті з інструкцією.

На корпусі фотокамери, відокремлені зигзагоподібною блискавкою, були розміщені дві цятки — одна червона, друга — зелена. Коли Кевін заправив камеру, червона цяточка загорілася. Декілька секунд не було жодних змін. Завмерши в мовчазному подиві, сім'я спостерігала, як «Сан-660» зі свистом вбирає світло. Потому червона цятка згасла й уривчасто заблимав зелений вогник.

— Готово, — промовив Кевін тим намагаюся-звучати-неви-
мушено-та-не-дуже-виходить тоном, що й у Ніла Армстронга,
коли той уперше ступив на поверхню Місяця. — Чом би вам усім
не стати гуртом?

— Ненавиджу, коли мене фотографують! — скрикнула Мег,
прикриваючи обличчя з театральною міною, що поєднувала
тривогу й насолоду, на котру спроможні лише дівчатка-підлітки
та дуже бездарні акторки.

— Та годі тобі, Мег, — промовив містер Делеван.

— Не будь дурненькою, Мег, — додала місіс Делеван.

Мег облишила обличчя (та свої примхи), і трійця вишику-
валася в кінці столу, на якому й досі лежали залишки недоїде-
ного торта.

Кевін поглянув крізь видошукач:

— Підсунься трохи ближче до Мег, мамо, — проказав він,
жестикулюючи лівою рукою. — Тату, ти теж. — Цього разу жес-
тикулюючи правою.

— Ви ж *зачавите* мене! — вигукнула Мег до батьків.

Кевін поклав палець на кнопку спуску затвора, відразу при-
гадавши побіжно прочитану заувагу в інструкції про те, як
легко відтяти голову тим, кого фотографуєш. «Геть без голів», —
подумав він, то було би весело, та з якоїсь причини він відчув
легеньке поколювання в основі хребта, що з'явилося та вмить
зникло, заледве він устиг його відчути. Кевін трохи підняв ка-
меру. Отак. Усі були в кадрі. Добре.

— Гарзд! — проспівав він. — Усміхніться й скажіть «злягатися»!

— *Кевіне!* — скрикнула його мати.

Батько голосно зареготав, а Мег зайшлася скаженим смі-
хом, на який спромоглася б не кожна бездарна акторка; дівчатка
у віці від десяти до дванадцяти років мають виключне право на
цей смішок.

Кевін натиснув кнопку.

Лампа-спалах, живлена батареєю у фільпаку, на мить затопи-
ла кімнату сліпучим білим сяйвом.

«Вона моя», — подумав Кевін, коли саме мала настати кульмінаційна мить його п'ятнадцятого дня народження. Разом із цією думкою до нього повернулося те химерне легеньке поколювання. Цього разу воно було відчутнішим.

Фотокамера видала шумний звук, щось середнє між вереском і дзижчанням, звук, котрий заледве можна описати, проте знайомий більшості людей: звук камери «Полароїд», з якої вивергається те, що, може, і не є мистецтвом, але зазвичай припадає до смаку і майже завжди забезпечує миттєве задоволення.

— Дай-но глянути! — попросила Мег.

— Притримай коней, пундику, — промовив містер Делеван. — Їм потрібно трохи часу, щоб проявитися.

Мег пильно придивлялася до сіруватої поверхні майбутнього знімка із зосередженою увагою ворожки, що вдивляється в кришталеву кулю.

Решта сім'ї зібралася довкола, повітря наповнилося тривожним вичікуванням того ж штибу, що й під час церемонії Заправлення Камери: життя Американської Сім'ї, що застигла в очікуванні перевести подих.

Кевін відчув жакливу напругу, що сковувала його м'язи, цього разу не в змозі її знехтувати. Він не міг цього пояснити... та відчував її виразно. Кевін не міг відвести очей від суцільного сіруватого квадрата, облямованого білою рамкою, що стане межами фотознімка.

— Я наче бачу себе! — радісно вигукнула Мег. Потім, за якусь мить: — Ні. Уже наче й не бачу. Здається, бачу...

У цілковитій тиші вони стежили, як сірість розсіювалася, мов тумани в кристалі провидця, відкриваючи їм зображення на знімку.

Містер Делеван порушив тишу першим.

— Що це таке? — запитав він, не звертаючись ні до кого конкретно. — Якийсь жарт?

Кевін розгублено опустив камеру на стіл, чимближче до краю, щоб роздивитися, як проявляється знімок. Мег побачила знімок

і ступила крок назад. На її обличчі не було ані переляку, ані зачудування — лише звичайний подив. Одна її рука піднялася, коли вона обернулася до батька. Зводячи руку, Мег зачепила камеру й скинула її зі столу на долівку. Місіс Делеван дивилася на фото немов у трансі, вираз її обличчя нагадував чи то жінку, чимось глибоко збентежену, чи то жінку, котрій саме почала дошкуляти мігрень. Звук удару камери об підлогу сполохав її. Вона злегка скрикнула й відскочила, перечебившись об ногу Мег і похитнувшись. Містер Делеван потягнувся до неї, ненароком штурхнувши Мег, що й досі стояла поміж ними. Він не лише зловив дружину, але й зробив це певною мірою витончено; у цю мить із ними вийшов би справді гарний знімок: мама й тато, наче щойно закохані, немов завмерли під останній акорд запального танго; вона задерла одну руку вгору, відкинувшись назад, а він схилився над нею в тій неоднозначній чоловічій позиції, яку можна витлумачити, якщо заплющити очі на обставини, чи то як прояв турботи, чи як хтивості.

Одинадцятирічна Мег була значно менш граційною. Вона поточилася вперед, до стола, вдарившись об нього животом. Удар був достатньо сильним, щоб завдати їй болю, проте останні півтора року вона тричі на тиждень відвідувала балетні курси в YWCA¹. Грації їй, може, й бракувало, та балет вона любила, тож танці, на щастя, загартували м'язи її живота достатньо, щоб витримати удар, не гірше ніж автомобільні амортизатори, що пом'якшували поїздку дорогою, помережану ковб'янами. Та все ж таки наступного дня від удару в неї проступила чорно-синя смуга над стегнами, якій знадобилося майже два тижні щоб спочатку зарожевіти, потім зжовкнути і лише тоді зникнути... зворотний шлях знімка від «Полароїда».

¹ YWCA — міжнародний жіночий рух, спрямований на підтримку різних суспільних ініціатив, зокрема захисту прав людини, соціальної та економічної рівності, сталого розвитку тощо. Заснований 1855 р. як Християнська Асоціація Молодих Жінок (Young Women's Christian Association), з роками рух значно розширив поле власної діяльності, тому таке розшифрування аббревіатури не є актуальним, проте саму аббревіатуру вирішено було залишити задля впізнаваності бренду.

Коли відбулася ця аварія Руба Голдберга¹, Мег до пуття й не втятила, що сталося; вона просто врізалася в стіл і скрикнула. Стіл нахилився. Святковий торт, що потрапив на передній план першого Кевінового знімка, зробленого новою камерою, зісковзнув зі столу. Місіс Делеван не встигла навіть запитати: «Мег, із тобою все гаразд?», коли решта торта впала на «Сан-660» зі смаковитим *чвак!* — і солодкі бризки вкрили їхнє взуття та плінтус попід стіною.

Видошукач, весь перемашений голландським шоколадом, виглядав мов перископ. Оце й усе.

З днем народження, Кевіне.

Того вечора Кевін і містер Делеван сиділи у вітальні на дивані, коли зайшла місіс Делеван, розмахуючи двома пошарпанними аркушами паперу, скріпленими докупи. І Кевін, і містер Делеван тримали на колінах розгорнуті книги («Найкращі та найкмітливіші» — батько, «Стрілянина в Ларедо» — син), але вони майже не читали, а витріщалися на камеру «Сан», що, потрапивши в неласку, лежала на кавовому столику посеред купи полароїдних фотознімків. На всіх знімках проступило точнісінько те саме зображення.

Мег сиділа перед ними на підлозі, дивлячись по відику взятий на прокат фільм. Кевін не був певен, що то була за стрічка, але, судячи з натовпу людей, що галасували й метушилися, він припускав, що то якісь жахи. Мег їх просто обожнювала. Батьки вважали це проявом поганого смаку (містер Делеван, зокрема, часто обурювався, називаючи їх «дешевим непотребом»), але сьогодні ніхто й слова не сказав. Кевін гадав, що вони просто вдячні, що Мег, нарешті, припинила скаржитися на забитий живіт і розмірковувати вголос, які ж саме симптоми розірваної селезінки.

— Ось де вони, — промовила місіс Делеван. — Я знайшла їх з другої спроби на дні моєї сумочки. — Вона простягнула папери —

¹ Голдберг Руб (1883—1970) — американський карикатурист, скульптор, письменник та інженер-винахідник. Відомий запровадженням поняття «машина Руба Голдберга» (складного, громіздкого пристрою, що виконує прості функції), а також пов'язаних із цим курйозів, що часто виникали на сторінках авторських карикатур.

розрахункову квитанцію з «ДжіСі Пенні»¹ та чек «Мастер-Кард» — своєму чоловікові. — От коли треба, ніколи не можу знайти нічого з першої спроби. Напевно, ніхто не може. Це наче якийсь закон природи.

Вона глипнула на чоловіка та сина, взявшись у боки.

— У вас такий вигляд, наче хтось сімейного котика зачавив.

— У нас немає kota, — відказав Кевін.

— Ну, ви мене зрозуміли. Шкода, звісно, але з тим якось дамо собі раду. У «Пенніз» її охоче обмінюють....

— Щодо цього я не певен, — мовив Джон Делеван. Він підняв камеру, роздивившись її з відразою (майже глузливо), потому знову відклавши. — Коли вона вдарилася об підлогу, то надщербилася. Бачиш?

Місіс Делеван зиркнула краєм ока:

— Що ж, якщо не захочуть у «Пенніз», то я переконана, що це зробить компанія «Полароїд». Я про те, що є очевидним — справа тут зовсім не в її падінні. Перший знімок був такий самий, як і всі інші, а Кевін зробив його, перш ніж Мег звалила камеру зі столу.

— Я не хотіла, — сказала Мег, не обертаючись. На екрані крихітна постать — зловісна лялька на ім'я Чакі, якщо Кевін правильно її розпізнав, — наздоганяла маленького хлопчика. Чакі був одягнутий у синій комбінезон і розмахував ножом.

— Знаю, любя. Як твій живіт?

— Болить, — відказала Мег. — Трішки морозива втамує біль. Ще залишилося?

— Так, думаю, що так.

Мег обдарувала матір своєю переможною посмішкою:

— Можеш принести мені трохи?

— У жодному разі, — люб'язно відповіла місіс Делеван. — Піди й сама візьми. І що ти таке жахливе дивишся?

— «Дитяча гра», — пояснила Мег. — Тут про ляльку Чакі, що оживає. Чудово.

¹ «ДжіСі Пенні» (J. C. Penney, раніше відомі як Penney's) — американська мережа універмагів, заснована 1902 року.

Місіс Делеван зморщила ніс.

— Ляльки не оживають, Мер, — озвався батько. Він промовив це якось байдуже, ніби знаючи наперед, що то марна справа переконувати дочку.

— А Чакі ожив, — сказала Мер. — У фільмах будь-що може трапитися. — Вона скористалася дистанційкою, фільм на екрані завмер, та пішла по морозиво.

— Чого їй так кортить дивитися цю гидоту? — майже жалібно запитав містер Делеван у своєї дружини.

— Гадки не маю, любий.

Однією рукою Кевін підняв камеру, другою взявши декілька проявлених фото — загалом вони зробили їх майже дюжину.

— Щось я не певен, що хочу відшкодування, — промовив він.

Його батько вирячився на нього:

— Що? Господи Ісусе.

— Ну, — почав виправдовуватися Кевін, — я лише кажу, що, може, варто про це подумати. Тобто це ж не звичайний дефект, правда? Якби знімки виходили перетримані... або недопроявлені... або просто чорні... це одна річ. Але як може бути щось подібне? Те саме зображення раз по раз? Ось погляньте! І тут вулиця зображена, а ми ж їх усі в будинку робили!

— Просто якийсь розіграш! — відповів йому батько. — Мусить бути. Треба негайно обміняти цю кляту штуку на іншу та забути про неї.

— Не думаю, що це розіграш, — сказав Кевін. — По-перше, якось це занадто *хитромудро* для розіграшу. Як налаштувати камеру робити той самий знімок знов і знов? Плюс психологія якась неправильна.

— Психологія, кажеш, — мовив містер Делеван, пустивши очі під лоба та поглянувши на дружину.

— Так, психологія! — твердо відповів Кевін. — Коли хтось підлаштовує сигарету, щоб та вибухнула, чи дає тобі перцеву гумку, то швендяє десь поблизу, щоб побачити все на власні очі, хіба ні? Тому, якщо це не якісь ваші з мамою жарти...

— З твого батька кепський жартівник, любий, — промовила місіс Делеван, м'яко констатуючи очевидне.

Містер Делеван дивився на Кевіна, міцно стиснувши губи. Це був той погляд, що завжди з'являвся на його обличчі, коли він спостерігав, як син поволі рухається до тієї частини бейсбольного поля, де завжди відчувається як удома: ліве поле. Дальнє ліве поле. Була в Кевіна якась неусвідомлена, інтуїтивна риса, що завжди спантеличувала та бентежила його. Він не знав, звідки вона йому дісталася, та був певен, що то не від його сім'ї.

Кевін зітхнув і знову поглянув на камеру. Шматочок чорного пластику надщербився в лівій частині корпусу, а ще була тріщина, не товстіша за людську волосину, від центру й донизу на об'єктиві видошукача. Тріщина була настільки тоненькою, що цілком зникала, якщо підняти камеру врівні з оком, намагаючись зробити знімок, якого ніколи не вийде, — те, що таки *вийде*, лежало на кавовому столику, а ще близько дюжини прикладів — у їдальні.

Те, що виходило, було чимось схожим на втікача з місцевого притулку для тварин.

— Гаразд, ну і що ж, у біса, ти будеш із нею робити? — запитав він. — Це я до того, Кевіне, що треба все добре обміркувати. Яка користь із камери, що раз по раз робить той самий знімок?

Проте Кевін міркував не про практичну користь. Насправді він зовсім не думав. Він відчував... і пригадував. У мить, коли він натиснув спуск затвора, одна чітка думка

(вона моя)

заповнила його розум настільки, наскільки миттєво білий спалах освітив його очі. Ця думка, довершена і водночас непоясненна, супроводжувалася потужною сумішшю емоцій, котрі Кевін і досі не міг до пуття розпізнати... проте він гадав, що страх та хвилювання переважали.

Та й до того ж — його батько *завжди* волів дивитися на речі виважено. Йому ніколи не збагнути Кевінової інтуїції чи зацікавленості Меґ ляльками-убивцями на ім'я Чакі.

Меґ повернулася із величезним тарелем, повним морозива, та знову ввімкнула фільм. Цього разу хтось намагався підсма-

жити Чакі паяльником, та це не завадило йому й далі вимахувати ножем.

— Ви двоє ще й досі сперечаєтесь?

— У нас дискусія, — відказав містер Делеван. Його губи були стиснуті ще дужче, ніж завше.

— Ага, звісно, — мовила Мег, всідаючись на долівку та схрещуючи ноги. — Ти так завжди кажеш.

— Мег? — люб'язно звернувся до сестри Кевін.

— Що?

— Якщо трощитимеш стільки морозива, зважаючи на розірвану селезінку, помреш уночі жахливою смертю. Звісно, може, твоя селезінка і не розірвана, та все ж таки...

Мег показала йому язика та повернулася до свого фільму.

Містер Делеван дивився на сина зі змішаним виразом любові та роздратування:

— Послухай, Кеве, це твоя камера. Щодо цього жодних заперечень. Роби з нею, що хочеш. Але...

— Тату, тобі аніскілечки не цікаво, чому вона робить той самий знімок?

— Ні, — відповів Джон Делеван.

Тут уже Кевін закотив угору очі. Тим часом місіс Делеван спостерігала то за тим, то за тим, наче людина, яка щиро насолоджується гарним тенісним матчем. Це, до речі, було не далеким від правди. Вона вже роками спостерігала, як син і чоловік сперечаються, і їй це й досі не набридло. Іноді місіс Делеван переймалася тим, чи Джон і Кевін хоч колись зрозуміють, наскільки вони подібні.

— Що ж, я хочу все обміркувати.

— Чудово. Але май на увазі, я можу заскочити завтра до «Пенніз» та обміняти її — якщо, звісно, ти захочеш і вони погодяться обміняти пошкоджену одиницю товару. Хочеш її залишити, хай буде так. Я вмиваю руки. — Він притьмом обтрусив долоні на підтвердження сказаного.

— Припускаю, що моя думка нікому не цікава, — промовила Мег.

— Усе правильно, — відказав Кевін.

— Ну, звісно, цікава, Мег, — озвалася місіс Делеван.

— Я думаю, що камера надприродна, — проказала дівчинка. Вона злизала морозиво з ложки. — Гадаю, що то Маніфестація¹.

— Цілковита маячня, — відразу відповів містер Делеван.

— Ні, не маячня, — заперечила Мег. — Так уже виходить, що це єдине можливе пояснення. Ти так не думаєш лише тому, що не віриш у такі речі. Тату, якщо б до тебе колись підлетів привид, то ти б його і не помітив. Що думаєш, Кеве?

Якусь мить Кевін не міг відповісти. Відчуття було таке, наче ще одна лампочка спалахнула, цього разу десь у нього в голові, а не в кімнаті.

— Кеве? Земля викликає Кевіна!

— Думаю, щось у цьому є, курдуплю, — повільно мовив він.

— О Боже милий! — Джон Делеван підвівся. — Це просто помста Фредді та Джейсона² — моя дитина гадає, що її подарунок на день народження переслідуваний привидами. Я йду спати, але перед тим наостанок хочу сказати ще дещо. Камера, що робить знімки тієї самої речі раз по раз — особливо чогось настільки звичного, як на цих зображеннях, — *нудотна* маніфестація надприродного.

— Усе ж таки... — проказав Кевін. Він тримав фото в руках як карти, наче й не певний, чи грати йому цю партію.

— Думаю, нам час уже всім іти спати, — бадьоро промовила місіс Делеван. — Мег, якщо ти вже вирішила завершити перегляд цього кінематографічного шедеву, то можеш зробити це вранці.

— Але вже майже *кінець!* — заскиглила Мег.

¹ Різновид паранормального явища, коли потойбічна сутність намагається здобути фізичне втілення в реальному світі. Поширений сюжет багатьох стрічок і творів про надприродне.

² Натяк на двох культових персонажів горагоррор-індустрії: Джейсона Вурхіза — маніяка-вбивці, що переслідує відпочивальників табору Кристал-Лейк із серії стрічок «П'ятниця 13-е», та Фредеріка «Фредді» Чарльза Крюгера — привида спаленого живцем серійного вбивці, що переслідує своїх жертв уві сні, являючись їм у жахіттях, із серії стрічок «Кошмар на вулиці В'язів».

— Я піднімуся разом із нею, мамо, — сказав Кевін, і за п'ятнадцять хвилин, коли зі зловісним Чакі було покінчено (принаймні до виходу сиквелу), він так і зробив.

Та тієї ночі сон не одразу прийшов до Кевіна. Він довго пролежав у кімнаті, дослухаючись до звуку пізньолітнього вітру та шарудіння листя надворі, які пошепки говорили одне з одним, розмірковуючи про те, що могло змусити камеру робити той самий знімок знову й знову і що б це могло значити. Кевін лише почав поринати в сон, коли усвідомив, що вже вирішив: він залишить камеру «Полароїд-Сан», принаймні ще на трішки.

Вона моя, знову спало йому на думку. Він перевернувся на бік, заплющив очі і вже за сорок секунд міцно спав.

РОЗДІЛ 2

Посеред клацання й цокання, які, здавалося, лунали від щонайменше п'ятдесяти тисяч годинників, Реджинальд «Батя» Меррілл, аніскілечки на них не зважаючи, посвітив пучком променів із гаджета, навіть тоншого за лікарський офтальмоскоп, у Кевіновий «Полароїд-660», поки хлопець стояв поряд. Батині окуляри, які для роботи зблизька йому були не потрібні, наразі підпирали його лису макітру.

— У-угу, — пробурмотів він, вимкнувши світло.

— Отже, ви знаєте, що з ним не так? — запитав Кевін.

— Не-а, — відповів Батя Меррілл, різким порухом закривши тепер уже порожній відсік для плівки. — Гадки не маю. — І до того, як Кевін устиг бодай щось сказати, годинники почали вибивати четверту, і на якусь мить подальша розмова здалася абсурдною.

«Я хочу все обміркувати», — сказав він батькові того ж вечора, як йому виповнилося п'ятнадцять, — тепер уже три дні тому — та заява ошелесила їх обох. У дитинстві він узяв собі за звичку *не* замислюватися над природою речей, тож містер Делеван у глибині душі сподівався, що Кевін ніколи *не стане* думати про якісь такі речі... Обоє вони, як це нерідко буває з батьками та синами,

були переконані, що їхня поведінка й різні способи мислення ніколи не зміняться, а їхні стосунки таким чином закріпляться назавжди... і дитинство триватиме нескінченно. «Я хочу все обміркувати» — безкраїй всесвіт можливих змін таївся в цій заяві.

Ба більше, як людська істота, що всі попередні роки свого життя ухвалювала більшість рішень, керуючись радше інстинктами, аніж логічними висновками (а він був із тих щасливців, чиї інстинкти майже повсякчас підказували йому правильні рішення, — тобто з тих, хто збиває розсудливих людей із пантелику), Кевін був здивований і заінтригований відкриттям, що опинився на Рогах Дилеми.

Ріг № 1: йому хотілося мати камеру «Полароїд», він нарешті її отримав на свій день народження, але, чорт забирай, він-бо хотів справну камеру «Полароїд».

Ріг № 2: його надзвичайно заінтригувало, як Меґ завела мову про *надприродне*.

Від його молодшої сестри за милю віяло чудернацтвом, проте вона аж ніяк не була дурненькою, та й Кевінові не здалося, що вона сказала про це якимось байдуже чи бездумно. Його батько, котрий радше походив із племені Розсудливих, аніж Інстинктових, звісно, поглузував, але Кевін зрозумів, що не може вчинити так само... принаймні поки що. Те слово. Те чарівливе, екзотичне слово. Воно обернулося на постамент, довкола якого блукав його розум.

Я думаю, що то Маніфестація.

Кевін був зачудований (навіть трохи зажурений), що то лише Меґ вистачило розуму — чи відваги — висловити те, що спало на думку їм усім, зважаючи на те, якими дивними були знімки, що робив «Сан», та, правду кажучи, у тому й не було нічого дивного. Побожною сім'єю вони не були; церкву відвідували лише кожного третього Різдва, коли приїздила тітка Гільда, щоб разом із ними відсвяткувати. Щодо решти родичів, то за винятком нечастих весіль чи похоронів то було й усе. Якщо хтось із них і вірив у прихований від ока світ — то була Меґан, якій спокою не давали воскреслі трупи, живі ляльки та автівки, що оживали й збивали тих, кого не вподобали.

Жоден із батьків не мав зацікавлення химерним. Уранішніх гороскопів у газетах ніхто з них не читав; вони б нізащо не сплутали комету чи падучу зорю з посланням Всемогутнього; коли якась парочка і могла б розгледіти лик Ісуса в рештках енчилади, то Джон і Мері Делевани побачили б лише пересмажену енчиладу.

Тож не дивно, що Кевін, котрий навіть гадки не мав, що в кратерах Місяця можна розгледіти фігури й обличчя (бо ж ані мама, ані тато не гралися з ним у Чоловічка на Місяці¹), так само не міг навіть припустити можливість *надприродної Маніфестації* в камері, що знімала те саме зображення знову й знову, чи то в приміщенні, чи надворі, чи навіть у стінній шафі його спальні, допоки цю думку не озвучила його сестра, що якось надіслала фанатського листа Джейсонові та отримала у відповідь глянцевиий фотознімок з автографом — того самого хлопця в закривавленій хокейній масці.

Коли на таку можливість усе ж таки було вказано, не думати про неї стало складно; як колись сказав Достоевський, тямущий старий росіянин, своєму молодшому братові, коли обоє ще були тямущими *молодими* росіянами, спробуй-но *не* думати наступні тридцять секунд про блакитноокого полярного ведмеда.

Зробити це надзвичайно важко.

Тож він провів два дні, блукаючи довкола того постаменту у своїх думках, силкуючись прочитати ієрогліфи, яких там, заради Бога, і *не було* навіть, намагаючись вирішити, чого ж він прагнув дужче: справної камери чи стати свідком Маніфестації. Або, інакше кажучи, чи хотілося йому яскравих сонячних спалахів камери «Сан»... чи все ж таки розгледіти чоловічків на Місяці.

Наприкінці другого дня (навіть для п'ятнадцятирічних, котрим, без сумнівів, судилося бути в племені Розсудливих, дилема

¹ Чоловічок на Місяці (The Man in the Moon) — давня гра-забавка, що походить з європейського фольклору. Суть гри полягає в тому, що, уважно розглядаючи кратери Місяця, часом можна побачити різноманітні фігури та обличчя. Крізь століття гра обросла численними повір'ями та переказами. Насправді ж цей феномен зумовлений парейдольною ілюзією — схильністю людей убачати ілюзорні образи на основі деталей реальних об'єктів.

не триває довше ніж тиждень) він усе ж таки обрав чоловічків на Місяці... вартувало принаймні спробувати.

Він це вирішив у класі під час сьомого уроку і, коли пролунав дзвоник, одночасно знаменуючи закінчення уроку та навчального дня, попрямував до вчителя, якого поважав найбільше — містера Бейкера, — й спитав, чи не знає той когось, хто ремонтує фотокамери.

— Але не хтось пересічний із фотомайстерні, — намагався пояснити Кевін. — Радше хтось... ну знаєте... тямовитий.

— Мудрагель діапазонів? — запитав містер Бейкер. Його одвічна звичка говорити чудернацькі слова була однією з причин, чому Кевін так шанував його. Ці його фрази були просто крутяцькими. — Знавець затворів? Діафрагмовий алхімік? Може...

— Хтось, хто чимало в житті бачив, — ухильно відказав Кевін.

— Батя Меррілл, — промовив містер Бейкер.

— Хто?

— Він власник «Емпоріум Галоріум».

— О. *Того* місця.

— Еге ж, — відповів містер Бейкер, посміхаючись. — *Того* місця. Це, звісно, якщо ти шукаєш щось на кшталт майстра-самоука.

— Гадаю, що це саме те, що треба.

— У нього там чого тільки нема, — сказав містер Бейкер, і Кевін не міг не погодитися.

Хоч Кевін навсправжки ніколи там усередині й не був, він проминав «Емпоріум Галоріум» п'ять, десять, а може, навіть п'ятнадцять разів на тиждень (у містечку завбільшки з Касл-Рок доводиться проминати безліч разів *усе*, і, на скромну думку Кевіна, то було навдивовижу нудно), заглядаючи у вітрину. Здавалося, уся крамниця була вщерть наповнена різноманітними штученціями, здебільшого механічними. Утім, його мати зневажливо називала те місце «лавкою лахмітника», а батько казав, що містер Меррілл надбав статок, «ошукуючи літніх відпочивальників», тому Кевін ніколи туди й не заходив. Якби то *тільки* була «лавка лахмітника», він, може, й зайшов би; справді,

точно зайшов би. Але робити те саме, що й відпочивальники, або купувати щось там, де цих літніх людей «ошукали», було немислимо. Це було рівнозначним тому, щоб вирушити в школу в блузці та спідниці. Відпочивальники могли чинити, як їм заманеться (що ті й робили). Усі вони були шалені, та й манера поведінки в них була такою ж. *Існувати* поруч із ними, гаразд. Але *плутатися* з ними? Ні, ні і ще раз ні, *сер*.

— Чого тільки нема, — повторив містер Бейкер, — і більшість із того, що має, він зладнав власноруч. Він думає, що той його образ простакуватого філософа — окуляри на лобі, мудрувата мова, — усе те здатне заморочити людей. З тих, хто з ним знається, усі йому підігрують. Сумніваюся, що хоч хтось насмілився б присікатися до нього.

— Чому? Що ви маєте на увазі?

Містер Бейкер знизав плечима. Чудернацька посмішка з'явилася на його вустах.

— Батя — тобто містер Меррілл — доклав рук багато до чого в цьому місці. Ти й не повіриш, Кевіне.

Кевінові було байдуже, куди й до чого саме докладав своїх рук містер Меррілл. У нього було лише одне важливе запитання, оскільки відпочивальники вже роз'їхалися і він, либонь, міг би прокрастися в «Емпоріум Галоріум» непоміченим завтра вдень, якщо скористається правилом, яке дозволяло всім учням, окрім першачків, пропускати останній урок двічі на місяць.

— Мені звертатися до нього Батя чи містер Меррілл?

Містер Бейкер урочисто відповів:

— Гадаю, він прибив би кожного молодшого від шістдесяти, хто б насмілився звернутися до нього Батя.

Тієї миті Кевінові чомусь здалося, що містер Бейкер не жартує.

— То ви і справді не знаєте? — промовив Кевін, коли цокотіння годинників стало стихати.

Сталось це зовсім не як у кіно, де всі вони розпочинають цокотіти та стихають враз; ці годинники були справжнісінькі, та й він гадав, що більшість із них — як і решта причандалля в «Емпоріум Галоріум» — не стільки навіть справно йде, скільки

лежить там без діла. Розпочали вони, згідно з його власним кварцовим «Сейко»¹, о 3:58. Їхнє звучання почало поволі набирати темпу й гучності (мов стара вантажівка, що, перелаштовуючись на другу передачу, втомлено торохкотить і здригається). Була мить, може, чотири секунди, коли всі вони, здавалося, *таки* почали цокотіти, дзвеніти, брязкати та дзеленчати, куючи водночас, мов зозуля, утім, чотири секунди — то й уся синхронність, яку вони могли із себе вичавити. Та й не те, щоб вони почали «вщухати». Вони радше стихали, наче вода, що, врешті, згоджується дзюрчати донизу майже запрудженим водостоком.

Кевін і гадки не мав, чого почувався таким розчарованим. Чи очікував він іншого? Що Батя Меррілл, якого містер Бейкер змалював як простакуватого філософа та майстра-самоука, витягне якусь із пружин зі словами: «Ось воно — ця паскуда винна в тому, що той пес з'являється завше, коли ти тиснеш на спускову кнопку затвора. Це собако-пружина на зразок тих, які є в іграшкових песиках, що діти їх заводять, а вони собі ходять, трохи дзявкуючи; якийсь дотепник на конвеєрній лінії «Полароїд Сан-660» вмонтовує такі собако-пружини в клятї фотокамери».

Чи очікував він чогось такого?

Ні. Але він очікував бодай... *чогось*.

— Не маю ні найменшого уявлення, — бадьоро повторив Батя. Він потягнувся назад, видобувши «кукурузку»², як у Дугласа Мак-Артура, із держака у формі кріселка, і почав набивати в люльку тютюн із кисета, зробленого зі шкірозамінника, на якому було вибито слова ПОГАНСЬКЕ ЗІЛЛЯ. — Розумієш, таку крихітку навіть не вдасться розібрати.

— Не вдасться?

— Ні, — відказав Батя. Він щебетав так бадьоро, мов птах. Батя зробив паузу, щоб підчепити великим пальцем край дроту

¹ «Seiko Holdings Corporation» — японська компанія, що виготовляє годинники, електронні та оптичні пристрої.

² «Кукурузка» — тип люльки для паління, виготовленої з кукурудзяних качанів. Характерною рисою славетного воєначальника США Дугласа Мак-Артура (1880—1964) було саме куріння з такої люльки.

між неоправленими лінзами власних окулярів, і смикнув за нього. Окуляри зісковзнули з його лисої макітри на своє місце, прикривши червоні плями обабіч носа. — Старіші ще можна було розібрати, — провадив він далі, дістаючи сірника «Даймонд» із блакитним кінчиком¹ зі свого жилета (певна річ, він був одягнутий у жилет) і притискаючи товстий жовтий ніготь правиці до голівки сірника. Так, то був чоловік, що міг завиграшки ошукати відпочивальників навіть однією вільною рукою (звісно, якщо це була б саме та рука, якою він спершу виловлював, а потім і запалював свої сірники). Кевін навіть у свої п'ятнадцять це виразно бачив. Батя Меррілл мав *стиль*. — Це я про «Полароїд Ленд». Коли-небудь бачив одну з цих красунь?

— Ні, — відповів Кевін.

Батя, тернувши, запалив сірника з першої ж спроби, хоч інакше просто не могло й бути, та приклав його до «кукурузки». Кожне його слово супроводжували димові сигнали, гарненькі на вигляд і страшенно смердючі на запах.

— Отож-бо, — проказав він. — Вони були схожі на ті старомодні камери, що їх іще люд, як-от Метью Бреді², використовував до початку сторіччя — ну або в усякому разі до того, поки «Кодак» не представив свою першу бокс-камеру «Брауні». Власне кажучи, я це до того, — Кевін швидко зрозумів, що то був улюблений вираз Баті Меррілла; він його використовував, як ото деякі дітлахи в школі полюбляли вживати «ну, знаєш» для означення, виокремлення та підсилення сказаного, ну й принагідно — як паузу, щоб зібрати до купи думки, — що вони причепурили їх трохи, вбрали бічні панелі у хром та натуральну шкіру, але така камера все одно мала старомодний вигляд, як ті камери, якими робили дагеротипи. Коли відкрити одну зі старих «Полароїд Ленд», то вистромлялася шийка-акордеон, оскільки

¹ Сірник із блакитним кінчиком — різновид всюдизапального сірника, що загоряється від тертя об будь-яку шорстку поверхню.

² Бреді Метью (1822—1896) — один із перших професійних американських фотографів, знаний передусім завдяки фотознімкам подій громадянської війни в США.

лінзам потрібно було десь із півфута, може навіть дюймів з дев'ять, щоб сфокусувати зображення. Ті камери виглядали до біса старомодно порівняно з «Кодаками», що виходили наприкінці сорокових та п'ятдесятих, а з іншого боку, ще й нагадували старезні дагеротипні камери — вони робили лише чорно-білі знімки.

— Он воно як? — зацікавлено проказав Кевін.

— Йой, атож! — промовив Батя, щебечучи, мов гаївка. Його блакитні очі дивилися на Кевіна крізь дим із люльки, яка куріла, мов паруючий баняк, з-поза неоправлених окулярів. Це був погляд, що свідчив або про гарний настрій, або про жадобу. — Власне кажучи, я це до того, що люди насміхалися з тих камер, на кшталт того, як вони насміхалися з «фольксвагенів-жуків», коли ті лише з'явилися... але вони все одно купували ті «Полароїди», так само як і «фольксвагени». А все тому, що «жуки» економно використовували пальне і не знецінювалися так часто, як американські авто, а «Полароїди» робили одну штуку, на яку ані «Кодаки», ані «Нікони», ані «Мінолти», ані «Лейки» були не здатні.

— Робили миттєві знімки.

Батя всміхнувся.

— Ну... не зовсім. Власне кажучи, це я до того, що робиш свого знімка, а потім смикаєш за краєчок і дістаєш його. Не було там мотора, камера не «чавкала», як теперішні «Полароїди».

Отже, цей звук таки можна було описати. Виявляється, треба було лише знайти Батю Меррілла, який би це для вас зробив: виявляється, камери «Полароїд» «чавкали», коли випльовували кінцевий продукт.

— Ну а потім треба було засікти час, — проказав Батя.

— Час?

— Йой, атож! — вдоволено відповів Батя, життєрадісний, мов пташеня, що отримало обіцяного хробачка. — Це я до того, що в ту пору в них не було всіх цих автоматизованих прибабасів. Смикаєш і дістаєш смужку, яку кладеш на стіл абощо, і засікаєш рівно шістьдесят секунд на своєму годиннику. Мало б бути шістьдесят, принаймні десь так. Якщо менше — маєш недопроявлений знімок. Більше — і маєш перетриманий.

— Ого, — шанобливо промовив Кевін. І шана та була не підробленою, щоб, мовляв, присмішками змусити старого повернутися до суті розмови, яка вже точно була не про купу давно віджилих своє камер, що колись були дивовижею, а про його власну камеру, бісову норовливу «Сан-660», що вместилася на робочому столі Баті, де праворуч від неї лежали нутрощі старого семиденного годинника¹, а ліворуч — щось підозріло схоже на дилдо. Повага була не підробленою, і Батя це знав, і йому на думку спало (чого точно не спало б на думку Кевінові), яким насправді скороминущим був той славетний білий бог Передова Технологія; років десять, думалося йому, і сам вислів уже застаріє. Із захопленого виразу обличчя хлопчика могло здатися, що він слухає про щось настільки ж антикварне, як-от дерев'яні зубні протези Джорджа Вашингтона, аніж про камеру, котру лише років тридцять п'ять тому вважали останньою новинкою. Але, певна річ, цей хлопчина перебував у неторкнутій порожнечі тридцять п'ять років тому, був собі часточкою жінки, яка ще не встигла зустріти чоловіка, який би став її другою половиною.

— Власне кажучи, це я до того, що то була звичайнісінька темна кімната між знімком і його проявленням, — продовжив Батя. Його знову охопило щире зацікавлення темою (думки про те, хто ж батько малого, і чого цей малий міг би бути вартий для нього, і про ті дивацтва, що виробляла камера малого, не йшли йому з голови). — І от за хвилину доводилося віддирати покриття зі знімка — і це треба було робити обачно, тому що покриття було у в'язкому слизові, як-от желе, і якщо шкіра в тебе хоч трішки чутлива, то можна було добряче обпектися.

— Крутяк, — проказав Кевін. Із широко розплющеними очима, він був схожий тепер на хлопчину, що вперше почув про існування двомісних нужників, які для Баті та всіх його колег дитячих років (майже всі вони були колегами; раніше він мав декількох друзів іще з дитячих літ у Касл-Року, певно, ще тоді

¹ Годинник, циферблат якого, окрім секунд, хвилин та годин, також показує день тижня.

готуючись завчасно до майбутньої роботи з ошукування відпочивальників, і решта дїтлахїв якось це відчувала, наче невиразний запах скусна) були звичною річчю, коли в гарячу пору літа треба було завершити чимскорїш свої справи, оскїльки одна з ос, що завжди кружляли десь там між манною та двома дїрками, якї й були тими небесами, з яких та манна сипалася донизу, могла будь-якої митї встромити жало в одну із твоїх тендїтних малих хлопчачих «щїчок»; так само швидко пораючись і глибокої зими, тому що згаданї тендїтні малї хлопчачї «щїчки», цілком їмовїрно, могли замерзнути, якщо чогось не робити. «Що ж, — думав собі Батя, — ось тобі й маєш Камеру Майбутнього. Тридцять п'ять рокїв, і для цього малого вона настїльки цікава, наскїльки цікавим може бути задвїрковий сральник».

— Негатив залишався на покритті, — сказав Батя. — Ну а позитив був чорно-білим, та то були чудовї чорне з білим. Знімок був настїльки ж чїтким та ясним, якого можна було лише бажати навіть нинї. Була ще така рожевувата штукенція, завбїльшки десь зі шкїльну гумку. Наскїльки пригадую, з неї видушувався якийсь хїмїкат, що пахнув наче ефір, його треба було чимшвидше розтерти по знімковї, бо інакше він згорнувся б, як рулон туалетного паперу.

Кевїн гучно розреготався, вдоволений цікавими подробицями зі свїту старожитностей.

Батя зробив чималу паузу, щоб знову розкурити люльку. Зробивши це, він провадив далї:

— Нїхто, крім людз з «Полароїда», насправдї не розумїв, як працює така камера, *та вона все ж таки була механїчною. Її можна було розїбрати.*

Він трохи зневажливо зиркнув на Кевїна.

— І коли така камера псувалася, це те, що й було потрібно. Паруб'яга приходив до тебе з нею і казав, що вона зовсїм не працює, і скиглив, що коли доведеться відправляти її до «Полароїда», щоб полагодили, то ремонт, певно, триватиме місяцї, тож чи не зможу я поглянути на неї. «Що ж, — казав я в такі митї, — певно, нїчого з цим не зроблю; це я до того, що нїхто достоту й не знає нїчого про

ці камери, крім люду з «Полароїда», а вони ж бо близько, та я можу глянути». Я здогадувався, що то, найпевніше, лише кепсько прикручений гвинт у затворній коробці, чи, може, засмічена пружина, чи, збіса, малеча замастила арахісовим маслом відсік для плівки.

Одне його жваве пташине око швидко й пустотливо примружалося до Кевіна. Можна було б подумати, міркував собі хлопець, якби не знати, що Батя ошукує відпочивальників, що то лише витвір хворобливої уяви, або й узагалі нічого не помітити.

— Власне кажучи, це я до того, що ситуація складалася якнайліпше, — мовив Батя. — Якщо ти міг полагодити її, то був просто схибленим чарівником. Яюсь, синку, я поклав до кишені вісім доларів п'ятдесят центів, доставши декілька дрібних шматочків картопляних чипсів поміж спусковою кнопкою і пружиною затвора, і жінка, що ту камеру принесла, чмокнула мене в губи. Прямісінько... в... губи.

Кевін спостеріг, як очі в Баті знову миттєво заплющилися по той бік напівпрозорої завіси блакитного диму.

— Ну і, звичайно ж, якщо то було щось таке, чого не вдавалося полагодити, вони не ображалися, тому що, власне кажучи, не сподівалися, що ти таки зможеш його відремонтувати. Ти був лише останнім засобом перед тим, як, запаковуючи камеру в коробку, напихати довкола неї газет — щоб вона не зламалася ще на пошті, і відправити її в Скенектаді. Але ж ця камера, — він промовив це тим ритуально-відразливим голосом, котрим користаються всі простакуваті філософи, чи то катаючись у діжці вулицями античних Афін, чи, як-от зараз, стоячи в містечковій крамниці лахмітника, щоб висловити своє бачення всесвітньої ентропії, не збочуючи на манівці, щоб назвати речі своїми іменами: — Її, синку, ніхто до купи не складав. Її просто *вилили*. Я, може, й зміг би зняти лінзи, і коли хочеш, то таки зніму, і *вже* глянув на плівкотримач, хоч і знав, що нічого там не знайду, — принаймні я це визнаю, — і таки не знайшов. На тому й усе. Можу хіба що взяти молотка і ним підрихтувати. Власне кажучи, це я до того, що *зламати* можу, але полагодити? — він розвів руками в клубах тютюнового диму. — Ніяк.

— Що ж, тоді, гадаю, мені доведеться... — «таки її повернути», хотів було сказати Кевін, та Батя втрутився.

— Хай там що, а я думаю, що ти й сам усе знав. Я це до того, що ти хлопчина тямущий, певно ж, бачиш, коли щось не так. Не думаю, що ти приніс камеру, щоб її *лагодити*. Гадаю, хай би ти й думав, що з нею щось *не так*, та людині, напевно, не під силу *того* виправити, а надто з викруткою в руках. Думаю, ти прийшов запитати, чи не знаю я, що з нею коїться.

— Знаєте? — запитав Кевін. Він аж напружився.

— Може, й так, — спокійно проказав Батя. Він схилився над купкою знімків, їх тепер уже було двадцять вісім, враховуючи ті, що зробив Кевін, аби продемонструвати дивну поведінку камери, і ті, які зробив Батя, щоб пересвідчитися в тому, що щось не так. — Вони впорядковані?

— Не зовсім. Але майже. Це важливо?

— Думаю, так, — відказав Батя. — Усі вони трішки відрізняються, хіба ні?

— Ага, — промовив Кевін. — Я можу помітити різницю в *деяких*, але...

— Який із них перший, знаєш? Я, певно, й сам міг би це з'ясувати, але час — це гроші, синку.

— Це легко, — сказав Кевін, потягнувшись по один зі знімків у невеличкій невпорядкованій купці. — Бачите таку склисту поволоку? — Він показав на маленьку коричневу пляму на білому краєчку знімка.

— Здоров.

На цятку глазури Батя ледь зиркнув. Він пильно вдивлявся у фото, і за якусь мить відчинив шухляду свого столу. Всередині були безладно розкидані інструменти. В одному кутку, відокремлено, лежав якийсь предмет, загорнутий у клапоть оксамиту. Батя витягнув його, відгорнув тканину і дістав велику лупу з перемикачем на ручці. Він схилився над «Полароїдом» та клацнув перемикача. Яскраве коло світла опустилося на поверхню знімка.

— Дивовижно! — вигукнув Кевін.

— Здоров, — повторив Батя. Кевін бачив, що для Баті все навколо перестало існувати. Той прискіпливо досліджував знімок.

Якби хтось сторонній поглянув на фото, й гадки не маючи про чудернацькі обставини його походження, то навряд чи зрозумів би, чому йому приділяють стільки уваги. Як і більшість знімків, зроблених доброю камерою на якісну плівку і достатньо тямущим фотографом, що не забув прибрати пальця з лінз, цей був чітким, зрозумілим та... як і більшість полароїдів, надивовижу непоказним. Це був знімок, на якому запросто можна було назвати кожен предмет, але зображення було таке ж пласке, як і поверхня фото. Композицію було дібрано не дуже вдало, але гандж був зовсім не в композиції — невиразна пласкість узагалі навряд чи могла б бути *вадою*, як і будь-який день звичайного життя не можна було назвати неправильним лише тому, що протягом нього не сталося нічого вартого уваги, хай навіть пересічного кіно по телику. І як у багатьох полароїдах, речі на знімку наче *там* і були, як-от порожній стілець на ганку чи незайнята дитяча гойдалка на задвірку, чи порожнє авто, що примостилося біля звичайного тротуару, і навіть жодна шина не спущена, щоб надати знімку бодай якоїсь цікавості чи винятковості.

Незвичним у фото було *відчуття*, що щось у ньому не таке. Кевін пригадував той неспокій, який відчув, скликаючи всіх зібратися для знімка, що він саме *мав* зробити, ті крижані дрижаки, що напали на нього, поки сліпучий зблиск фотоспалаху ще не встиг розсіятися, як він подумав: «*Це моє*». Саме це й було незвичним, і як уже не можеш збайдужіти до тих чоловічків, котрих бодай раз угледів на місяці, так само, розумів він, не можеш *збайдужіти* до певних почуттів... і коли мова йшла про ці знімки, то почуття були кепські.

Кевінові спало на думку: *неначе вітерець — такий легкий, такий прохолодний — повіває з тих знімків*.

Уперше за весь час думка про те, що це може бути щось *надприродне* — що це була частина Маніфестації, — уже не просто інтригувала його. Уперше Кевін ловив себе на думці, що волів би покинути цю річ, коли б зміг. *Моє* — ось, що він подумав,

коли вперше натиснув пальцем кнопку затвора. Тепер же він почав гадати, чи не трапилося все навпаки.

Воно лякає мене. Те, на що воно здатне.

Це зводило його з розуму, тож Кевін перехилився через плече Баті Меррілла, нишпорячи понуро очима, мов людина, що загубила діамант у кучугурі піску, рішуче налаштований, що, хай там що він побачить (без упину припускаючи, що *мав* побачити там щось нове, хоч так і не думав; він достатньо довго вивчав ці знімки, щоб дійти висновку, що розгледів у них кожну цятку), усе одно *дивитиметься* на зображення, досліджуватиме його, за жодних обставин не дозволяючи собі стерти його з пам'яті. Навіть якби він міг... а насуплений голос усередині наполегливо втовкмачував, що Кевін уже не зможе забути це зображення, можливо, й ніколи.

На знімку був зображений великий чорний пес біля білого паркану. Паркану ще не довго було залишатися білим, хіба якщо хтось у тому пласкому Полароїдному світі не пофарбує чи бодай не побілить його. Це здавалося малоімовірним; на вигляд паркан був недоглянутим і занедбаним. Вершки деяких дощок понадщерблювалися. Інші розхиталися й похилилися назовні.

Пес стояв на доріжці перед парканом, повернутий задніми ногами до глядача. Його хвіст, довгий і пухнастий, обвис. Здавалося, що він обнюхав одну з дощок — либонь, думав Кевін, тому, що паркан був, як це називав його батько, «листозвалищем», місцем, де безліч псів підіймали задню лапу та лишали по собі загадкові жовтуваті цівки повідомлень, перед тим як рушати далі.

На думку Кевіна, пес був безпритульним. Його шерсть була довгою і сплутаною, та ще й усіяною реп'яхами. Одне з вух мало пошарпаний вигляд бойового шраму. Його довгаста тіль розтягнулася, вилізаючи навіть за межі рамки, порослим бур'янами плямистим газоном по той бік паркану. Тіль навела Кевіна на думку, що знімок було зроблено невдовзі після світанку або незадовго до заходу сонця; не маючи уявлення, у якому напрямку стояв фотограф (який *іще* фотограф, ха-ха), було неможливо сказати точніше, хіба лише те, що він (або вона) на кілька градусів відхилився від напрямку на схід чи на захід.

У віддаленому лівому кутку знімка було щось подібне до червоного дитячого гумового м'яча. Він був за парканом, позаду одного з тьмяних жмутиків трави, тож сказати напевно було важко.

На тому й усе.

— Упізнаєш що-небудь? — запитав Батя, повільно проводячи лупою туди-сюди понад знімком. Ось задні лапи пса розбухли до розміру пагорків, порослих диким і зловісно-екзотичним підліском; ось три чи чотири пошарпані дошки стали завбільшки як старий телефонний стовп; ось предмет позаду жмутика трави раптом став дитячим м'ячиком (хоч під лупою Баті він виглядав, як добрячий футбольний м'яч): Кевін навіть міг розгледіти зірочки, що оперізували м'яча посередині опуклими гумовими смужечками. Тож лупа Баті викрила щось нове, а за кілька митей Кевін і собі побачить щось нове, уже без неї. Але то буде потім.

— Заради Бога, — мовив Кевін. — Звідкіля мені щось знати, містере Меррілл?

— Тому що тут повно *речей*, — терпляче проказав Батя. Лупа почала водити далі. Кевін пригадав фільм, який бачив одного разу, де копи вислали за в'язнями-втікачами оснащений прожектором гелікоптер. — Пес, тротуар, паркан — який добре було б пофарбувати чи, може, й розібрати, — газон, який не завадило б трішки впорядкувати. З тротуару багато не візьмеш — його навіть усього не видно, — а будинок, хоч би фундамент, не потрапив у кадр, але я до того, власне кажучи, що ось пес. *Його* ти впізнаєш?

— Ні.

— Паркан?

— Ні.

— А як щодо червоного гумового м'ячика? Як щодо нього, синку?

— Ні... але ви так дивитеся, наче я мав би.

— Я так дивлюся, бо думаю, що ти *міг* би, — мовив Батя. — І ти ніколи не мав такого м'яча, коли був пуцьвірінком?

— Та щось не пригадую такого, ні.

— Ти казав, що маєш сестру.

— Меґан.

— У неї такого м'яча ніколи не було?

— Та не думаю. Я ніколи особливо й не приглядався до іграшок Мег. Вона мала колись «Боло-баунсер»¹, і от прикріплений до нього м'ячик був червоним, але іншого відтінку. Темнішого.

— Звісно. Я знаю, який той м'яч на вигляд. То не такий. А газон часом не ваш?

— Бо ж... тобто лишенько, ні. — Кевін почувався трохи ображеним. Разом із татом вони дбайливо доглядали за газоном довкола будинку. Він був насичено-зеленим і залишатиметься таким навіть під опалим листям щонайменше до середини жовтня. «Та ми, до речі, й паркану не маємо».

«Та якби й мали, — подумав він, — то він не був би схожим на це місиво».

Батя забрав пальця з перемикача на лупі і дбайливо загорнув її в оксамитову матерію, потім поклав у шухляду. Він пильно подивився на Кевіна. Потім відклав люльку вбік, тож дим більше не заступав його очей, які й надалі пильно дивилися.

— Власне кажучи, я це до того, чий це міг би бути будинок перед тим, як став вашим, як думаєш? Років десять тому...

— Він і десять років тому був нашим, — збентежено відказав Кевін.

— Що ж, двадцять? Тридцять? Це я до того, чи ти впізнаєш свій газон? Виглядає так, наче він трохи вищий.

— Наш газон... — Хлопець замислився, захитавши головою. — Ні, наш плаский і трохи похилий. Певно, саме тому в підвалі збирається вода, якщо весна видається волога.

— Атож, атож, може бути. А як щодо задвірка?

— Там немає ніякої доріжки, — згадав Кевін. — А на узбіччі... — він затнувся. — Ви хочете дізнатися, чи камера не робить знімки минулого! — вигукнув Кевін, уперше навсправжки перелякавшись. Він ковзнув язиком по піднебінню, відчувши металевий присмак.

¹ «BoLo Bounser» — американська марка іграшки, яка складається з ракетки та м'ячика, прикріпленого на резинці до центру однієї зі сторін ракетки.

— Я лише розпитую. — Батя потарабанив пальцями біля знімків, і коли заговорив, то здалося, що звертався він більш до себе, аніж до Кевіна: — А знаєш, — промовив він, — до біса кумедні речі можуть часом трапитися з двома приладами. Не стану казати, що все саме так і насправді; та якщо ні, то у світі багато брехунів і затятих пройдисвітів.

— Що за прилади?

— Магнітофони та камери-полароїди, — відказав Батя, досі промовляючи чи то до знімків, чи до себе, наче й не було ніякого Кевіна в сповненому цоканням годинників запиленому закутку «Емпоріум Галоріум». — От, приміром, узяти магнітофони. Ти хоч уявляєш, скільки людей переконані, що зафіксували на плівку голоси небіжчиків?

— Ні, — відповів Кевін. Він не мав наміру стишувати голосу, але мимоволі так і вийшло; з тієї чи іншої причини здавалося, що й повітря в легенях зовсім не стало.

— Я також, — мовив Батя, копирсаючись у купі знімків одним пальцем. Він був згрубілим і вузлуватим, та й виглядав так, наче був створений для якихось незграбних рухів і дій — штрикати людей, перевертати вази зі столів та викликати кровотечу з носа, якби тільки його власникові заманулося виколупати засохлі шмарклі зі своєї ніздрі. Утім, Кевін пильно спостерігав за руками цього чолові'яги і думав, що в одному тому пальці, ймовірно, більше граційності, аніж у цілісінькому тілі Мерґ (та, певно, і його; клан Делеванів ніколи не був відомий своєю граційністю чи майстровитістю, що, мабуть, і було причиною того, чому та мить, коли його батько так спритно підхопив матір, що ледь не впала, закарбується Кевінові в пам'яті, певно, навіки). Палець Баті Меррілла виглядав так, наче от-от змете всі фото на долівку; отакій-от незграбний палець завжди мав би штрикати, стукати й щипати мимоволі — та не робив того. Полароїди хіба що злегка ворушилися у відповідь на його неспокійні порухи.

«Надприродне», — знову подумав Кевін, злегка здригнувшись. Здригнувся несподівано й збентежено, ба навіть трохи знічено, хай Батя і не помітив цього.

— Відомий навіть спосіб, як вони це роблять, — мовив Батя так, наче Кевін щось його запитав, додавши: — Хто? Побий мене грім, якщо знаю. Думаю, що частина з них — то «дослідники-парапсихологи», принаймні так вони себе називають, та, гадаю, для більшості з них, ймовірно, це пустопорожні витівки, наче для люду, що на вечірці грається з дошкою Віджа¹.

Він похмуро глянув на Кевіна так, ніби щойно його побачив.

— Маєш Віджа вдома, синку?

— Ні.

— Грався колись із такою?

— Ні.

— І не варто, — мовив Батя ще похмурише. — Ті йобські штуки небезпечні.

Кевін не насмівся сказати старому, що не мав ані найменшого уявлення про дошки Віджа.

— Власне кажучи, вони встановлювали магнітофон для запису в порожній кімнаті. То мав би бути, либонь, старий будинок, з Історією, так би мовити, якщо, звісно, можна було знайти такий. Ти розумієш, про що я, коли кажу з Історією, синку?

— Та певно... такий, щоб із примарами? — відповів Кевін. Він зрозумів, що трохи пітніє, як минулого року, щораз, коли місіс Віттакер оголошувала бліц-опитування на уроці алгебри.

— Ну, щось на кшталт цього. Ці... люди... люблять, щоб будинок мав *Насильницьку* Історію, але вже як вийде. Тож вони встановлюють магнітофон і записують на плівку порожню кімнату. По тому наступного дня — вони невдоволені, якщо не можуть зробити того вночі або опівночі — вони прослуховують записане.

— Порожньої кімнати?

¹ Дошка Віджа — дошка з планшеткою-вказівником, яку використовують для проведення спиритичних сеансів, на яку нанесені літери абетки, цифри від 1 до 9 та нуль, варіанти відповідей «Так» і «Ні». Створена американським підприємцем Елайджею Бондом наприкінці XIX ст. як невинна забавка без жодного стосунку до окультизму, вона з часом набула популярності (особливо в часи Першої світової війни) як спосіб спілкування з потойбічними істотами.

— Часом, — мовив Батя задумливим голосом, що, може, маскував, а може, й не маскував якесь глибше почуття, — чутно голоси.

Кевін знову здригнувся. На постаменті таки були ієрогліфи. Нічого такого, що хотілося б прочитати, але... так. Вони були там.

— *Справжні голоси?*

— То все уява, — зневажливо відказав Батя. — Проте, бувало, чував від людей, яким довіряю, що ті чули справжнісінькі голоси.

— Але ви не чули?

— Одного разу, — коротко відрізав Батя, довго нічого не кажучи, що Кевін почав було думати, що на тому й усе, додавши: — То було єдине слово. Ясне, як Божий день. Записали його у вітальні покинутого будинку в Баті¹. У сорок шостому чоловік порішив там свою дружину.

— Що то було за слово? — запитав Кевін, заздалегідь знаючи, що ніхто того не скаже напевно, як і те, що жодна сила на цій землі не змогла б утримати його від запитання.

Та Батя *таки* відповів.

— Раковина.

Кевін кліпнув.

— Раковина?

— Атож.

— Та це ж нічого не значить.

— Може, й значить, — спокійно мовив Батя, — якщо знати, що він перерізав їй горлянку, а потім підтримував голову над раковиною, аби стікала кров.

— О Господи!

— Атож.

— Справді?

Батя не відповів.

— А запис не міг бути підробкою?

Батя відповів жестом, вказавши люлькою на полароїди: «А вони?»

¹ Бат (Bath) — поширений у Сполучених Штатах топонім, часто — назва населених пунктів. Найпевніше, у тексті йдеться про містечко Бат у штаті Мен.

— Боро́ни Бо́же!

— Тож поларо́ди... — продовжив Батя, мов оповідач, що несподівано перейшов до наступного розділу роману з назвою «Тим часом, по інший бік лісу», — мені доводилося бачити знімки, де зображені люди, дехто з яких божитьься, що там їх не було, коли знімали. А ще є один — це вже відомий, — який одна пані зробила в Англії. Вона зазнімкувала якихось мисливців на лисів, що проти ночі верталися додому. Їх видно, десь людей із двадцятєро загалом, коли вони крокують невеличким дерев'яним мостом. По обидва боки мосту обса́джені деревами путівці. Ті мисливці, що попереду, вже зійшли з мосту. І праворуч згори на знімку, обабіч дороги, стоїть пані у довгій сукні та капелюшку з вуаллю, тож її обличчя не видно, а на руці в неї сумочка. Йо, можна навіть розгледіти, що в неї на грудях висить медальйон чи то, може, годинник.

Тож коли пані, що зробила знімок, це вгледіла, то страшенно засмутилася, і нікого й не було, хто міг би її винуватити, синку, бо, власне, вона хотіла зробити знімок саме тих-таки мисливців на лисів, що поверталися додому, бо більше нікого поблизу й *не було*. От тільки на знімку все не так. І коли добре придивитися, то крізь дерева можеш розгледіти ту пані.

«Усе він вигадує, бере мене на кпини, а коли піду, то він собі добряче нарегочеться», — думав Кевін, знаючи, що нічого подібного Батя Меррілл не робив.

— Пані, що зробила той знімок, зупинилася в одному з тих чималих англійських будинків, як-от ті, що їх показують по освітніх каналах, і коли вона показала цей знімок, то, як я чув, господар дому зомлів. Ну, ця частина історії, може, й вигадана. Найімовірніше. *Звучить*, наче вигадана, хіба ні? Та я той знімок бачив у статті, поряд із намальованим портретом прабабусі того чолов'яги, і то цілком могла бути вона, еге ж. Напевно сказати важко через ту-таки вуаль. Але *цілком* могла.

— Це може бути й круті́йство, — несміливо проказав Кевін.

— Може, — байдуже відповів Батя. — Люди вдавалися й не до таких витівок. Узяти, наприклад, хоча б мого небо́жа Ейса, —

Батя наморщив носа. — Відбуває чотири роки в Шоушенку, і за що? Учинив дебош у «Захмеленому Тигрі». Тож шериф Пенгборн потурбувався, щоб той заgrimів у буцегарню. Мале серло отри-мало по заслугі.

Кевін, проявивши нечувану для свого віку мудрість, змовчав.

— Однак коли примари показуються на знімках, синку, — або, як ти сам сказав, те, що люди *приймають* за примар, — то майже завжди на знімках «*Полароїда*». І майже завжди це здається випадковим. Не так, як ті знімки з летючими тарілками чи Лох-Несським чудовиськом, ті ледь не завше з'являються на тих інших. Таких, що їх чолов'яга може задля сміху втнути у фотолабораторії.

Він утретє підморгнув Кевінові, натякаючи на всі ті витівки (що б воно не було), котрі несумлінний фотограф може втнути в добре оснащених фотолабораторії.

Кевінові закортіло спитати Батю, чи можна було втнути щось таке з віжжі, але вирішив й далі тримати рота на замку. Це здавалося наймудрішою тактикою.

— Інакше кажучи, думав спитати тебе, чи не бачив ти чогось знайомого на *цих* знімках із «*Полароїда*»?

— Та от не бачив, — промовив Кевін настільки поважно, що, здалося, Батя неминуче вирішить, що той бреше, як і його мама думала кожного разу, коли він допускав тактичну помилку у своїй звичній дикції.

— Атож, атож, — відказав Батя настільки байдуже, що Кевін ледь не образився.

— Що ж, — озвався Кевін після короткої мовчанки, якщо не зважати на цокання п'ятдесяти тисяч годинників. — Гадаю, то й усе, га?

— Може, й ні, — сказав Батя. — Власне кажучи, я з цього приводу маю невеличку думцю. Ти не проти зробити ще кілька знімків тією камерою?

— Який у цьому сенс? Вони ж такі самі.

— У тому-то й суть. Не такі.

Кевін було роззявив рота, а потім стулив його.

— Я навіть скинуся на плівку, — запропонував Батя, а коли побачив здивований вигляд на обличчі Кевіна, то уточнив: — Принаймні частково.

— І скільки вам потрібно знімків?

— Ну... скільки? Двадцять вісім уже є, правильно?

— Так.

— Ще тридцять, — відказав Батя, подумавши.

— Нащо?

— Нічого не казатиму. У всякому разі зараз. — Він дістав гаманець, що був пристебнутий залізним ланцюжком до петельки на поясі. Розкрив його і дістав десятидоларову купюру. Тоді, вагаючись, знехотя додав ще два бакси. — Гадаю, це покриє половину витрат.

«Ага, аякже», — подумав Кевін.

— Якщо ти *таки* справді зацікавлений дізнатися, що ця камера робить, то, думаю, розщедришся на решту, хіба не так? — Очі Баті зблиснули, наче в старого, досвідченого kota.

Кевін розумів, що старий не просто очікував, що він погодиться; Батя навіть не сподівався, що він відмовиться.

«Якщо я навіть відмовлюся, він того просто не почує; так і скаже «Добре, отже, домовилися», і я все одно опинюся на доріжці з його грошима в кишені, хочу того чи ні», — подумав Кевін.

Та він і *досі* мав гроші ще з дня народження.

Хай там як, а треба було ще поміркувати про прохолодний вітерець. Той вітерець, що, здавалося, повівав не з поверхні, а прямисінько зсередини тих знімків, попри їх оманливо пласку й блискучу поверхню. Він відчував від них подув того вітерцю, навіть незважаючи на їхнє беззвучне запевнення: «*Ми полароїди, хай там що, а ми здатні усвідомлювати, ба навіть розуміти, що показуємо невиразні поверхні речей*». Той вітерець там був. Що ж із тим вітерцем не так?

Кевін вагався ще якусь мить, а проникливі очі за неоправленими окулярами пильно подивилися на нього. «Я тебе не питатимуся, чи ти чоловік, чи ти мишак, — промовляли очі Баті Меррілла. — Тобі п'ятнадцять років, і я, власне кажучи, до того, що в п'ятнадцять ще, може, й не на часі бути чоловіком, тобто зарано,

та ти вже збіса дорослий, щоб бути мишаком, і ми обоє це знаємо. Та й до того ж ти не звідкілясь; ти хлопець тутешній, як і я».

— Звичайно, — відповів Кевін удавано безтурботним голосом. Нікого він тим не обдурив. — Плівку я міг би дістати, гадаю, сьогодні ж, а знімки занести завтра, після школи.

— Не-а, — відказав Батя.

— Ви завтра зачинені?

— Не-а, — відповів Батя, і оскільки він був хлопець місцевий, то Кевін терпляче вичекав: — Ти думаєш зробити всі тридцять знімків зараз, хіба ні?

— Гадаю, що так, — та Кевін *не* думав про це; таке рішення видавалося йому очевидним.

— Це не те, чого я від тебе очікував, — мовив Батя. — Не важливо, *де саме* ти їх робитимеш, важливо, *коли саме*. Гм. Дай-но поміркувати.

Батя поміркував, потому навіть склав графік, який Кевін поклав до кишені.

— Що ж! — Батя бадьоро потер долоні, від чого виходив такий звук, наче хтось тер разом два шматки наждачного паперу. — Побачимось... ну, днів за три?

— Так... думаю, що так.

— Гадаю, ти охоче зачекаєш до понеділка, в усякому разі поки не скінчаться заняття, — сказав Батя. Він підморгнув Кевінові вчетверте, повільно, хитро й напрочуд зверхньо. — Тож, сподіваюся, твої друзяки не помітять тебе та не обдеруть.

Кевін зашарівся, опустивши очі до робочого стола, і почав збирати полароїди, щоб хоч чимось зайняти руки. Коли він закінчив, й далі почувуючись ніяково, то хруснув пальцями.

— Я... — спробував він безглуздо заперечувати, навряд чи зможу хоч когось переконати, і затнувся, потупившись на один зі знімків.

— Що? — запитав Батя. Уперше з часу їх знайомства Батя говорив цілком спокійно, та Кевін заледве чув його слова, на відміну від невиразної тривоги в його голосі. — Тепер ти виглядаєш достоту так, наче примару побачив, хлопче.

— Ні, — відповів Кевін. — Жодних примар. Я бачу, хто зробив знімок. Хто *справді* його зробив.

— Про що ти, заради Бога, торочиш?

Кевін вказав на тінь. Він, його батько, його мати, Мег, і, либонь, сам містер Меррілл прийняли її за тінь дерева, що не потрапило в кадр. Та це було не дерево. Тепер Кевін це бачив, а що побачиш раз — з пам'яті не зігреш.

Більше ієрогліфів на постаменті.

— Гадки не маю, що ти там угледів, — сказав Батя. Та Кевін знав, що старий розумів, що він таки *щось* угледів, тому й говорив так знічено.

— Гляньте спершу на тінь пса, — промовив Кевін. — А тепер подивіться знову ось сюди, — він постукав пальцем по лівому боці знімка. — На фото сонце або ховається, або сходить. Тому й усі тіні довгі, тож важко сказати, що їх відкидає. Але тепер для мене все раптом стало на свої місця.

— *Що* стало на місця, синку? — Батя потягнувся до шухляди, певно, збираючись дістати лупу і знову нею присвітити... та враз спинився. Умить вона стала йому непотрібною. Він усе побачив і без лупи.

— Це тінь чоловіка, хіба ні? — запитав Батя. — Горіти мені в пеклі, якщо то не чоловіча тінь.

— Чи жіноча. Важко розібрати. То, певно, ноги. Та, може, вони й жіночі, просто особа в штанах. Чи навіть дитячі. З такою довгою тінню...

— Атож, важко розгледіти.

— Це тінь того, хто зробив знімок, чи не так? — промовив Кевін.

— Авжеж.

— Але то був *не я*, — сказав Кевін. — Їх зробила моя камера — кожен із них, — та я їх не знімав. Хто ж тоді, містере Меррілл? Хто?

— Називай мене Батя, — байдуже промовив старий, роздивляючись тінь на знімку, і Кевін відчув, як його грудьми розлилося тепло, коли ті з годинників, що й досі трохи випереджали час, почали повідомляти решті, що хай там які вони стомлені, але вже пора пробити половину.

РОЗДІЛ 3

Коли Кевін у понеділок після школи повернувся зі знімками до крамниці «Емпоріум Галоріум», листя вже почало міняти свої барви. Минуло майже два тижні, як йому виповнилося п'ятнадцять, і відчуття нового вже розвіялося.

Відчуття новизни від постаменту, дотику *надприродного*, звісно, zostалися, та жодне з них він до дарунків долі не зараховував. Кевін завершив робити знімки згідно з розкладом, котрий йому дав Батя, і ближче до кінця визначеного терміну він уже чітко розумів — у всякому разі достатньо чітко, — чому Баті заманулося, щоб він робив знімки з інтервалами: перші десять щогодинно, далі дати камері відпочити, наступні десять кожні дві години, а третій десяток із тригодинним інтервалом. Останні декілька штук Кевін зробив того ж дня у школі. Він помітив ще дещо, щось, що вони обоє *не змогли* розгледіти спершу; воно залишалося невиразним, допоки не дійшла черга останніх трьох знімків. Вони нагнали на Кевіна такого жаху, що, перш ніж вирушити до «Емпоріум Галоріум», він вирішив позбутися своєї «Сан-660». Але не обміняти її, хіба що в крайньому разі, оскільки тоді це означало б, що разом із камерою Кевін позбувся б і будь-якого контролю над нею. Цього він допустити не міг.

«Вона моя», — саянула йому думка, яка щоразу наvertsалася знову, але думка *справжньою* не була. Але навіть якби й була — і якби його «Сан» лише робив знімки непородистого пса попід білявим парканом, коли він, Кевін, спускав кнопку затвора, — то ще півбіді. Та все було зовсім інакше. І якими б мерзотними не були чари всередині «Сан», але він не єдиний, хто їх прикликав. У його батька вийшов такий самий (ну, *майже* однаковісінський) знімок, як і в Баті Меррілла, як і в Мег, коли Кевін дозволив їй зробити декілька знімків, згідно з чітким розкладом Баті.

— Ти пронумерував їх, як я просив? — запитав Батя, коли Кевін приніс їх йому.

— Так, від одного до п'ятдесяти восьми, — відказав Кевін. Він перегортав фотознімки, показуючи Баті невеличкі обведені числа

в нижньому лівому кутку кожного знімка. — Та не знаю, чи має це якесь значення. Я вирішив позбутися камери.

— Позбутися? Гадаю, ти не це маєш на думці.

— Ні. Думаю, що ні. Я збираюся розтрити її кувалдою.

Батя зиркнув на нього своїми проникливими маленькими оченятами.

— Он як?

— Так, — відповів Кевін, витримавши пильний погляд Баті. — Ще тиждень тому я б кепкував із самої ідеї, але тепер мені не до сміху. Вважаю, що ця річ небезпечна.

— Що ж, може, ти й маєш рацію. Гадаю, ти міг би прив'язати заряд динаміту до камери й підірвати її до бісової матері, якби схотів. Вона ж твоя. Але чом би тобі не притримати коней ще трохи? Я хочу дещо спробувати з цими знімками. Можливо, тобі буде цікаво.

— Що саме?

— Поки що мовчатиму, — відповів Батя, — про всяк випадок, якщо нічого не вийде. Та, можливо, я дещо матиму вже до кінця тижня, що допомогло б розв'язати твою проблему.

— Я вже вирішив, — сказав Кевін, постукавши по тому, що проступило лише на останніх двох зображеннях.

— Що це? — запитав Батя. — Я роздивлявся знімок своєю лупою і, здавалося, *мав би* знати, що воно таке — наче як ім'я, що все ніяк не пригадаєш, а воно так і крутиться на думці, от я про що, — та воно до рук мені не дається.

— Думаю, я міг би ще почекати до п'ятниці, — сказав Кевін, вирішивши не відповідати на питання старого. — Та довше чекати мені не хотілося б.

— Злякався?

— Так, — просто відповів Кевін. — Я злякався.

— Своїм розказав?

— Не все, ні.

— Що ж, може, й варто. Це я до того, що треба, либонь, хоч батькові розповісти. Маєш іще час усе обміркувати, поки я зроблю те, що надумав.

— Що б ви собі там не надумали, я в п'ятницю хочу розтросити її батьковою кувалдою, — промовив Кевін. — Я вже навіть *не хочу* камеру. Ані «Полароїд», ані жодну іншу.

— Де вона зараз?

— У шухляді комода. Там вона й залишиться.

— Заскоч до мене в п'ятницю, — запропонував Батя. — І прихопи із собою камеру. Ми обміркуємо ту думоньку, що мені повернулася, а потому, якщо тобі все ж таки кортітиме розтросити цю кляту штуківину, я тобі сам дам кувалду. Задурно. Маю навіть пенька на задвірку, на який зможеш її покласти.

— Згода, — відповів, усміхнувшись, Кевін.

— Що саме ти *таки* розповів своїм?

— Що й досі не визначився. Не хотів їх тривожити. Особливо маму, — Кевін запитливо глянув на нього. — А чому ви вважаєте, що мені слід розповісти все татові?

— Потрошиш ту камеру, то твій батько сердитиметься, — відказав Батя. — У такому разі він, певно, думатиме, що ти трохи дурень. Чи пешена цяця, дрібненький злодюжка, що ние поліції про скрипучу дошку.

Кевін трохи зашарівся, згадуючи, як розсердився його батько, коли зайшла мова про надприродне. Під таким кутом зору він про це не міркував, але тепер, подумавши, вирішив, що Батя, певно, має рацію. Думка про розлюченого батька його не тішила, та він би зміг із цим якось змиритися. А от думка про те, що батько вважатиме його боягузом, дурнем чи й тим і тим... його добряче бентежила.

Батя пильно дивився на нього, читаючи його думки, немов передовицю бульварної газетки, настільки виразно вони проступали на обличчі Кевіна.

— Як гадаєш, ви могли б зустрітися тут, скажімо, десь по четвертій у п'ятницю?

— Ні, — відказав Кевін. — Він працює в Портленді. Рідко коли дістається додому раніше ніж о шостій.

— Можу йому дзенькнути, якщо хочеш, — сказав Батя. — Він прийде, якщо я подзвоню.

Кевін виричався на нього.

Батя загадково всміхнувся.

— О, ми знаємося, — промовив він. — Ще здавна. Він не дуже любить про це балакати, як, до речі, й ти, і я це розумію. Я це, власне, до того, що ми знаємося. Я знаюся з багатьма людьми в цьому місті. Ти й не повіриш, синку.

— Звідки?

— Зробив йому якимось послугу, — відповів Батя. Він одним рухом пальця запалив сірника, заховавши свої очі за такою димовою завісою, що й не втнеш, що в них проступає — чи то втіха, чи, може, іронія.

— І що за послугу?

— А це, — мовив Батя, — вже залишиться нашою таємницею. Як ця наша оборудка, — він жестом указав на купку знімків, — залишається між нами. *Ось*, власне, про що я.

— Що ж... гаразд... Мені щось йому казати?

— Не-а, — прощобетав Батя. — Дозволь про це потурбуватися мені.

І на якусь мить, попри клубки диму, в очах Баті Меррілла з'явилося щось таке, до чого Кевінові Делевану не було жодного діла. Кевін вийшов вельми збентежений, знаючи напевно лише одне: він волів, аби все це чимшвидше скінчилося.

Коли хлопець пішов, Батя просидів незворушно майже п'ять хвилин. Він дозволив своїй люльці згаснути, тарабанячи пальцями, які були майже такими ж вправними, як і в скрипалі, однак уміло замасковані під причандали, що краще б пасували копачеві канав чи муляреві, аніж годилися для перебирання купки знімків. Крізь дим, що вже трохи розсіявся, чітко проступили його очі, що були холодні, як калюжа в грудні.

Зненацька Батя поклав люльку на держак і зателефонував до відеосалону в Льюїстоні. Він поставив два питання. Відповідь на обидва була «так».

Батя поклав слухавку, продовжуючи тарабанити пальцями по столу поряд із купкою полароїдів. Те, що він задумав, було не дуже вже й порядним щодо хлопчини, але той вчепився за кра-

ечок чогось, на чому не лише не знався, але й *не захотів* би за жодну ціну дізнатися.

Порядно це чи ні, та Батя не мав наміру дозволити хлопцеві вчинити так, як той надумав. Він поки не вирішив, що сам збирався робити, але хотів підготуватися.

Це *завжди* потрібно.

Він сидів і тарабанив пальцями, гадаючи, що ж такого хлопець угледів на знімках. Вочевидь, Кевін вирішив, що Батя мав би це знати — чи міг би знати, — та Батя й гадки про це не мав. Можливо, хлопець скаже йому в п'ятницю. А може, й ні. Та якщо не скаже хлопець, то батько, якому Батя якось позичив чотириста доларів, щоб покрити ставку на баскетбольний матч, яку той успішно програв, не повідомивши дружину, точно скаже. Звісно, коли щось знатиме. Навіть найліпші з батьків майже нічого не знали про своїх синів, коли тим виповнювалося п'ятнадцять, та Батя гадав, що Кевінові лише *віднедавна* п'ятнадцять, тож його батько, певно, знав про нього майже все... чи бодай міг знати.

Він усміхнувся, й далі тарабанячи пальцями, а всі годинники почали втомлено вибивати п'яту.

РОЗДІЛ 4

Батя Меррілл повернув вивіску, що висіла на дверях, із «ВІДЧИ-НЕНО» на «ЗАЧИНЕНО» о другій дня по обіді в п'ятницю, шість-нур за кермо свого «шевроле» 1959 року, за яким от уже четвертий рік бездоганно доглядали на «Тексако» Сонні, та ще й за безцінь (це завдяки ще одній невеличкій позиції, а Сонні Джакет — черговий городянин, який радше б зголосився на розпечене вугілля біля власних п'ят, аніж визнав би, що заборгував Баті Мерріллу, котрий витягнув його з безнадійної халепи в Нью-Гемпширі в шістдесят дев'ятому), прямуючи на Льюїстон, місто, яке люто ненавидів, тому що, здавалося, там лише дві вулиці (ну, може, три) не були однобічними. Добирався він туди, як і завше, коли Льюїстон, і лише Льюїстон, міг йому зарадити: не доїжджаючи до самого міста, а стаючи десь поблизу нього, потім повільно, зигза-

гами, рухаючись тими сраними односторонніми вулицями, поки йому не здавалося, що він дістався максимально близько. Решту шляху високий худорлявий чоловік із лисою головою, неоправленими окулярами, у чистих, але пожмаканих штанах-хакі з манжетами та блакитній спецівці з позастібуваними до самого комірця гудзиками проходив пішки. На вітрині «Твін-Сіті — Камери та Відео» висіла вивіска, на якій намальований чоловічок боровся з клубком кіноплівки і програвав. Здавалося, що чолові'язі от-от увірветься терпець. Слова над та під зображенням проголошували: **НЕСИЛА БОРОТИСЯ? ПЕРЕПИШЕМО ВАШІ 8-МІЛІМЕТРОВІ ФІЛЬМИ (МОМЕНТАЛЬНІ ФОТО ТЕЖ!) НА ВІДЕОКАSETУ!**

Черговий бісів пристрій, думав Батя, відчиняючи двері та заходячи досередини. Світ із них конає.

Та він був із тих людей — світ із них конає, — що не гребували користуватися тим, що шельмували, коли воно виявлялося придатним. Він коротко перекинувся словами з клерком. Той зв'язався із власником. Вони були знайомі багато років (либонь, ще з тих часів, як Гомер морякував винно-темним морем¹, як сказали б якісь дотепники). Власник запросив Батю до затильної кімнати, де обоє вони спершу пригубили чарчину.

— Це, до біса, дивна купа знімків, — мовив власник.

— Атож.

— Відеозапис, що з них вийшов, ще дивніший.

— Закладаюся.

— Більше нема чого сказати?

— Авжеж.

— Тоді хрін із тобою, — відказав власник, і обоє вони зареготали своїм пронизливим старечим гелготом. Клерк за прилавком здригнувся.

Батя покинув крамницю за двадцять хвилин із двома предметами: відеокасетою та новісінькою, іще запакованою камерою «Полароїд Сан-660».

¹ Автор натякає на Гомера, автора епічних поем «Іліада» та «Одіссея», та його опис Егейського моря, як «винно-темного».

Коли він дістався до власної крамниці, то зателефонував до будинку Кевіна. Батя не здивувався, коли слухавку підняв Джон Делеван.

— Якщо ти найобуєш мого малого, я прикінчу тебе, гадюка ти стара, — без прелюдій сказав Джон Делеван, і Батя віддалено почув ображений окрик хлопчика: «*Та-ам!*»

Батя вишкірився, оголюючи зуби — криві, роз'їдені, пожовклі, та все ж таки, заради лисого Христа, його власні, — і якби Кевін бачив його в ту мить, то, либонь, не просто *гадав би*, чи Батя Меррілл, бува, не розіграє Касл-Рокську версію Люб'язного Старого Мудрія з Діжки: він би *знав це* напевне.

— Тож, Джоне, — промовив Батя. — Я лише намагався *допомогти* твоєму хлопчині з тією камерою. Присягаюся, то й усе, що я намагався зробити. Пригадуєш, як того разу, коли я допоміг тобі, коли ти надміру заповзявся вболівати за «Севенті-Сіксерс»¹.

Цілковита тиша по той бік слухавки означала, що Джонови Делевану є багато чого сказати з *цього* приводу, та в кімнаті був Кевін, що, мов той кляп, стримував його мову.

— Тож твій малий нічого про *те* не знає, — сказав Батя, чия бридка посмішка ширшала в цокотливому мороці «Емпоріум Галоріум», де панували запахи старих журналів і мишачого посліду. — Я сказав йому, що це його зовсім не обходить, на відміну від наших із ним справ. Я б того навіть не згадав, якби був інший шлях тебе сюди затягти. І ти мусиш побачити те, що я маю, Джоне, бо ж інакше не зрозумієш, чого хлопчина вирішив розтрошити ту камеру, яку ти йому купив...

— *Розтрошити!*

— ...і чого я гадаю, що то слухна думка. Тож ти прийдеш сюди з ним чи як?

— А схоже, трясця, що я в Портленді?

¹ «Філадельфія Севенті-Сіксерс» (Philadelphia 76ers) — професійна американська баскетбольна команда, заснована 1939 р., що базується у Філадельфії, штат Пенсильванія.

— Не зважай на вивіску «ЗАЧИНЕНО» на дверях, — промовив Батя безтурботним тоном чоловіка, що роками отримував бажане й очікував, що так триватиме й надалі. — Просто постукай.

— Хто, на біса, розповів моєму малому про тебе, Меррілле?

— Я його не питаю, — відповів Батя тим самим дратівливо-безтурботним тоном і поклав слухавку, проказавши до порожньої кімнати: «Я знаю тільки, що він прийшов. Вони завжди приходять».

Чекаючи, він дістав «Сан-660», котру придбав у Льюїстоні, з коробки, відразу поховавши картонку глибоко в сміттевому бачку поруч із робочим столом. Батя задумливо подивився на камеру, потім заправив стартовий пакет на чотири знімки, який був у наборі з нею. Покінчивши з тим, він розпакував саму камеру, вивільнивши об'єктив. Червона цяточка зліва від зигзагоподібної блискавки загорілася на якусь мить, поступившись миготливому зеленому вогнику. Батя не дуже здивувався, відчувши, як усе його тіло сповнює тремтіння.

«Що ж, — подумав він, — Бог ненавидить боягузів», і натиснув на кнопку спуску. Гармидер сарайкуватого інтер'єру «Емпоріум Галоріум» умить освітив неймовірно білий спалах. Камера видала звичний коротенький чавкотливий звук і виплюнула те, що мало стати полароїдним знімком — достоту досконалим, але якому чогось бракувало; знімок, що зображав би світ, де кораблі неодмінно ходять на паровій тязі, зісковзуючи з химерно-зміястих урвищ на краю світу, якщо заплисти задалеко на Захід.

Батя роздивлявся знімок із тим самим зачудованим виразом, котрий відбивався на обличчях клану Делеванів, коли ті чекали, поки проявиться перший Кевінів знімок. Він говорив собі, що ця камера нічого подібного не робитиме, та все одно заціпенів від напруги. Тож стріляний птах він чи ні, а якби в ту мить якась дошка випадково зарипіла, то він майже напевно закричав би.

Та жодна дошка не зарипіла, і коли знімок проявився, то показав саме те, що й мав: зібрані й розібрані годинники, тостери, перев'язані мотузкою кучугури журналів, лампи — з настільки страхітливими тінями, що хіба тільки британки з найвищого класу могли їх щиро вподобати, — поліці, напхані щокварталь-

никами (шість за бакс) із заголовками на кшталт «По тому як впаде темрява, люба моя», «Полум'я плоті», «Мідяний кекс»¹, та запилене переднє вікно трохи на віддалі. Можна було прочитати літери «ЕМПОР» ззаду наперед до того місця, де громіздкий силует комода загороджував решту назви крамниці.

Ані тобі незграбного створіння, що повстало з могили; ані тобі ляльки в блакитному платтячку, що тримає ножаку в руці, лише камера. Він припускав, що примха, котра перед тим змусила його зробити знімок, задля певності показувала, як глибоко ця річ пробралася йому під шкіру.

Батя зітхнув, поховавши знімок у сміттєвому бачку. Він висунув широку шухляду робочого столу й дістав звідти невеличкий молоток. Міцно затиснувши камеру в лівій руці, Батя коротко змахнув молотком. Значних зусиль не докладав, оскільки в цьому не було потреби. Ніхто більше по-справжньому не оцінював майстерності. Усі собі балакали про чудеса сучасної науки, синтетику, новітні сплави, полімери і бозна про що. Це було не важливо. Шмарклі. Ось із чого все *насправжки* робилося в ці дні, і не потрібно було багато сили, щоб розтрити камеру, зроблену зі шмарклів.

Об'єktiv розколовся. Скалки пластику розлетілися навсібіч, і це нагадало Баті дещо інше. То був лівий чи правий бік? Він насупився. Лівий. Так йому здавалося. Вони й так не помітять, та й не пригадають, який то був бік, хоч об заклад бийся, та Батя своє гніздо побудував не на аби та якщо. Варто було приготуватися заздалегідь.

Завжди варто.

Він поклав молоток на місце, потім скористався маленькою щіткою, щоб змести надщерблені шматки скла та пластику зі столу на підлогу. Поклавши її, дістав восковий олівець із тонким

¹ «По тому як впаде темрява, люба моя» (After Dark, My Sweet, 1955) — «крутий» детективний роман американського письменника Джима Томпсона; «Полум'я плоті» (Fire in the Flesh, 1958) — детективний роман Девіда Гудіса, американського автора, що писав у жанрі детективу-нуар; «Мідяний кекс» (The Brass Cupcake, 1950) — «крутий» детективний роман американського письменника Джона Макдональда.

кінчиком та ніж «Екс-Акто»¹. Батя намалював на око приблизну форму шматка пластику, що відщербився від камери «Сан» Кевіна Делевана коли Мег перекинула її додолу, потому скористався ножом «Екс-Акто», щоб зробити надрізи вздовж ліній. Коли йому здалося, що достатньо глибоко прорізав пластик, він поклав «Екс-Акто» назад до шухляди, а камеру «Полароїд» скинув зі столу. Що трапилося раз, має трапитися знову. Надто із завбачливо прорізанними лініями розлому.

Спрацювало все так, як і було задумано. Батя оглянув камеру, у якої тепер з одного боку не вистачало шматка пластику та був потрощений об'єктив, задоволено кивнув і відклав її під робочий стіл. Потім Меррілл знайшов шматочок пластику, що вищербився з камери, й викинув його у смітник, де він упокоївся разом із коробкою та єдиним зробленим знімком.

Тепер залишалося тільки чекати на прибуття Делеванів. Батя відніс відеокасету нагору, до тісної маленької квартирки, у якій мешкав. Поклавши її на відик, який купив, щоб дивитися фільми з траханиною, які тепер можна було вільно купити, він усівся читати газету. Батя прочитав, що в Пакистані сталася авіакатастрофа. Загибло сто тридцять людей. Бісові дурні завжди знаходили, як заподіяти собі смерть, думав Батя, але то нічого. Як не крути, але добре, коли у світі стає трішки менше вошей. Далі він перегорнув газету на спортивну сторінку, щоб прочитати, як справи в «Ред Сокс». Вони й досі мали нічогенькі шанси перемогти в Східному Дивізіоні.

РОЗДІЛ 5

— Про що мова? — запитав Кевін, коли вони вже готувалися йти. Будинок залишився на них самих. Мег пішла на заняття з балету, а в місці Делеван саме був день бриджу з друзями. Вона завше приходила додому о п'ятій, із великою запашною піцою

¹ «Х-Акто» — американський бренд, під яким випускають різноманітні різальні інструменти й товари для офісу.

та новинами про те, хто мав розлучитися чи принаймні подумував про це.

— Тобі до того зась, — грубо проказав містер Делеван.

День видався прохолодний. Містер Делеван усе шукав свою куртку-бомбер. Ось він спинився, розвернувся й поглянув на сина, який стояв позад нього, одягнений у свою куртку, і тримав у руці камеру «Сан».

— Гаразд, — промовив Джон Делеван. — Я ніколи не забивав тобі баки цим лайном, тож, думаю, і тепер не стану. Ти знаєш, про що я.

— Так, — сказав Кевін, подумавши: *«Власне, я геть-чисто тебе розумію»*.

— Твоя мати нічогісінько про це не знає.

— Я їй не казатиму.

— Не кажи такого, — різко мовив батько. — Не ступай на слизький шлях, бо більше з нього не зійдеш.

— Але ти ж сказав, що ніколи...

— Ні, я ніколи їй не казав, — відповів батько, нарешті знайшовши куртку і надягнувши її на себе. — Вона ніколи не питала, тож я ніколи й не казав. Якщо вона тебе ніколи не запитає, то ти не повинен їй нічого казати. Що скажеш, звучить як гівняна обмовка?

— Ага, — мовив Кевін. — Правду кажучи, таки звучить.

— Нехай, — сказав містер Делеван. — Нехай... але так ми й учинимо. Якщо ця розмова колись зрине, ти — ми — *мусимо* все розказати. А ні, то й ні. Саме так ми й чинимо у світі дорослих. Звучить калічно, знаю, інколи воно і є калічно, але так ми й чинимо. Зможеш із цим жити?

— Так. Гадаю, що так.

— От і добре. Ходімо.

Вони йшли під'їзною доріжкою пліч-о-пліч, застібаючи куртки. Вітер куйовдив волосся на скронях Джона Делевана, і Кевін уперше для себе завважив — із тривогою у серці, — що в батька почала проступати сивина.

— Це й так була незначна обгородка, — мовив містер Делеван. Із Батею Мерріллом завжди так. Він не з тих крутійкуватих цабе, якщо ти мене розумієш.

Кевін кивнув.

— Він вельми заможний чоловік, щоб ти знав, та аж ніяк не через ту свою лавку лахмітника. Батя — Касл-Рокська версія Шейлока¹.

— Кого?

— Не зважай. Рано чи пізно ти й так прочитаєш цю п'єсу, якщо освіта ще не зовсім зійшла на пси. Він позичає людям гроші під відсоткові ставки, що вищі, аніж дозволяє закон.

— То чого люди позичають у нього? — спитав Кевін, коли вони крокували до середмістя, йдучи попід деревами, з яких повільно донизу осипалося червоне, пурпурове й золотаве листя.

— Тому що, — кисло промовив містер Делеван, — їм більше нема де.

— Тобто з кредиток жодної користі?

— Щось таке.

— Але ми... *ти*...

— Так. Зараз справи йдуть добре. Але добре вони *не завжди* йшли. Коли ми з твоєю матір'ю одружилися, то наші справи були за горами і ланами від «добре».

Він знову замовк на якийсь час, і Кевін не став його зачіпати.

— Тож якось одного року був собі хлопець, який страшенно чванився із «Селтікс»², — промовив старший Делеван. Він дивився під ноги, наче боявся наступити на крижину і зламати мамі спину³. — Вони мали зійтися в плей-оф із «Філадельфія Севенті-Сіксерс». Вони, тобто Селтікс, за всіма прогнозами мали б перемогти, але того року їхні шанси були не дуже високі. Я передчував, що «Севенті-Сіксерс» утруть їм маку, що то був їхній рік.

¹ Шейлок — персонаж п'єси Вільяма Шекспіра «Венеційський купець», заможний венеційський єврей-лихвар, що виступає головним антагоністом у творі.

² «Бостон Селтікс» (Boston Celtics) — професійна американська баскетбольна команда, заснована 1946 р., що базується в місті Бостон, штат Массачусетс.

³ Наступити на крижину і зламати мамі спину (Step on a crack, break your mother's back) — перші рядки з пісеньки до давньої дитячої гри-забавки. Діти стрибали на бруківці, той, хто наступав на прогалини між нею, вилітав, допоки не залишався останній гравець, якого й визнавали переможцем.

Він похапцем зиркнув на сина, ледь не крадучи свій погляд, як той магазинний злодюжка, що потягнув маленький, однак доволі цінний предмет і заховав собі в пальто, і знову втупився поглядом у щілини між бруківкою. Тепер вони крокували вниз по Касл-Гілл, прямуючи до єдиного в місті світлофора на перетині Нижньої Мейн-стрит та Вотермілл-лейн. Батько із сином проминули розв'язку, як тутешні називали місцину, де міст Тінбридж перетинав струмок Касл. Його конструкція розтинала темно-синє осіннє небо на акуратні геометричні форми.

— Я думаю, саме це передчуття, ця *певність*, отруєє ті нещасні душі, що спускають на вітер власні банківські рахунки, домівки, авто, навіть той одяг, у якому приходять у казино та підпільні покер-салони. Це передчуття, наче ти отримав телеграму від Господа. У мене таке було лише раз, і я вдячний за це Богові.

У ті дні я за компанію з кимось міг зробити якусь несерйозну ставку на футбольний матч чи Світову серію. Щонайбільше, гадаю, доларів п'ять, а зазвичай і ще менше, щось суто символічне, четвертак чи може пачку цигарок.

Цього разу вже Кевін скрадливо зиркнув на батька, тільки от містер Делеван той позирк упіймав.

— Так, у ті дні я ще й куриє. Тепер я ані цигарок не палю, ані ставок не роблю. Після останнього разу. Той останній мене зцілив.

Тоді ми з твоєю матір'ю вже зо два роки були одружені. Тебе ще не було. Я працював помічником землеміра, приносячи додому щотижня близько ста шістнадцяти доларів заробітку. Принаймні десь стільки виходило.

Хлопча, що так чванився із «Селтікс», був одним з інженерів. Він навіть на роботу вдягав зелену спортивну куртку «Селтікс», таку, де ззаду трилисник. За тиждень до плей-оф він безперестану говорив, що хотів би знайти когось настільки хороброго та дурного, хто наважився б поставити на «Севенті-Сіксерс», оскільки він поставив чотириста доларів і дочекатися не міг дивідендів.

Мій внутрішній голос ставав дедалі гучнішим і гучнішим, і в переддень початку чемпіонату я підійшов до нього під час обідньої перерви. Серце вистрибувало з грудей, я був страшенно наляканий.

— Бо ти не мав чотирьохсот доларів, — промовив Кевін. — Той інший мав, а ти — ні.

У цю мить він щиро дивився на батька, зовсім забувши про камеру, уперше з того часу, як зустрів Батьку Меррілла. Захват від того, на що була здатна «Сан-660», розчинився — принаймні тимчасово — у цьому новому, палкішому захопленні: молодим чоловіком був його батько, який утнув щось навдивовижу дурнувате, щось таке, що робили й інші чоловіки, і, може, він колись також щось таке втне, коли стане дорослим і поряд не буде жодного представника племені Розсудливих, щоб уберегти його від якоїсь жахливої спокуси, якогось згубного інстинкту. Здавалося, що його батько якийсь час і собі побув у племені Інстинктових. Повірити в це було важко, але хіба все це не слугувало доказом?

— Отож-бо.

— Але ти поставив проти нього.

— Не одразу, — відказав батько. — Я сказав йому, що переконаний у тому, що саме «Севенті-Сіксерс» здобудуть чемпіонство, але чотириста баксів — то завеликий ризик для хлопця, який є лише помічником землеміра.

— Але ти так і не зізнався, що не маєш таких грошей.

— Боюся, що все зайшло навіть далі, Кевіне. Я натякнув, що маю їх. Я сказав, що не можу дозволити собі програти чотириста доларів, і то було, щонайменше, лукавством. Я сказав йому, що не став би ризикувати такою сумою навіть при зрівноваженій ставці. Як бачиш, я його не обманював, та все ж таки поволі зісковзував до краю брехні. Розумієш?

— Так.

— Не знаю навіть, що б сталося — може, й нічого, — якби в ту мить виконроб дзвоником не закликав нас повертатися до роботи. Але він таки закликав, тож цей інженер розвів руками і мовив: «Я згоден на два-до-одного, хлопче, якщо ти цього хочеш. Мені все одно. Чотириста баксів будуть у моїй кишені». І не встиг я усвідомити, що сталося, а ми вже скріпили це ручканням, півдюжини свідків довкола, і хай уже там що, а мої справи були кепськими. Вертаючись того вечора додому, я думав про твою матір, що вона

сказала б, якби дізналася, тож я спинив на узбіччі свого старого «форда», на якому їздив тоді, і виблював крізь прочинені дверцята.

Поліцейське авто виринуло й повільно покотилося по Харрінгтон-стрит. Норіс Ріджвік кермував, а побік нього вмовстився Енді Клаттербак. Клат підніс руку, коли їхній «крузер» звертав ліворуч по Мейн-стрит. Джон і Кевін Делевани також махнули йому у відповідь. Осінь лагідно дрімала навколо них, так, наче Джон Делеван ніколи й не сидів із відчиненими дверцятами свого старого «форда», блюючи на закіптюжену дорогу.

Вони перетнули Мейн-стрит.

— Ну... в усякому разі мої грошики не те, щоб дуже й плакали. «Сіксерс» билися аж до останніх секунд сьомої гри¹, а тоді один із тих ірландських паскуд — уже й не пригадаю котрий — перехопив м'яча в Гела Гріра й попрямував із ним до кошика. І чотириста доларів, яких я не мав, пішли котові під хвіст. Коли наступного дня я виплатив усе тому бісовому інженерові, він сказав, що «трохи захвилювався ближче до кінця». Ото й усе. Я б тоді залюбки вичавив його баньки своїми пальцями.

— Ти виплатив усе наступного ж дня? Як тобі це вдалося?

— Кажу ж, на мене наче гарячка напала. Як тільки ми скріпили заклад ручканням, гарячка й минула. Я мов навіжений плекав надію на перемогу, але знав, що варто застрахуватися на випадок програшу. На кону було значно більше, аніж чотириста доларів. Під питанням, зрозуміло, була моя робота, і що трапилося б, якби я не виплатив хлопцеві його гроші? Він був інженером, тобто, технічно, моїм босом. Той чоловік був ще тим курвалем, і міг би домогтися мого звільнення, якби я не сплатив заставу. Звісно, не через саме парі, та він би щось таки знайшов, і те щось пішло б до моєї трудової книжки, ще й великими червоними літерами. Та не це було моїм найбільшим клопотом. Аж ніяк не це.

— А що тоді?

¹ Сьома гра — це фінальна вирішальна гра в турнірах на зразок «кращий-із-семи» (бейсбол, хокей та баскетбол), де команда-переможець має здобути перемогу саме в останній, сьомій грі, щоб перемогти на чемпіонаті чи просунутися далі. Через свою специфіку сьома гра додає драматизму до спортивних змагань.

— Твоя мати. Наш шлюб. Коли ти молодий і в тебе ані горщика, куди посцяти, ані вікна, куди то все можна вилляти, то шлюб повсякчас під загрозою. І не важливо, наскільки сильно ви одне одного кохаєте, бо шлюб, як перевантажений в'ючний кінь, і ти знаєш, що він може впасти на ноги чи й дуба врізати, якщо всі гадані паскудства стануться в скрутну мить. Не думаю, звісно, що вона б розлучилася зі мною через заклад у чотириста доларів, та я все ж таки радий, що так того й не дізнався напевне. Тож коли та гарячка минулася, я усвідомив, що, либонь, заклавав щось більше, аніж чотириста доларів. Я заклавав своє цілісіньке кляте майбутнє.

Вони наближались до «Емпоріум Галоріум». Скраю порослого травною міського парку стояла лавка, і містер Делеван жестом запропонував Кевінові сісти.

— Це не забере багато часу, — сказав він і розсміявся. То був приглушений, притлумлений звук, наче недосвідчений водій узявся за коробку передач. — Варто тільки розім'ятися, а вже все болить, навіть після всіх цих років.

Так вони й сиділи на лавці, поки містер Делеван завершував історію власного знайомства з Батею Мерріллом, міряючи очима міський парк, посеред якого здійсмався поміст.

— Я пішов до нього тієї ж ночі, як зробив ставку, — промовив він. — Сказав твоїй матері, що вийшов по цигарки. Пішов затемна, щоб ніхто мене не побачив зі знайомих. Вони б допетрали, що я вскочив у якусь халепу, а я не хотів цього. Коли я зайшов, то Батя запитав: «Що така працюювата людина, як ти, робить у такому місці, як це, містере Джоне Делеван?», тож я розповів, що зробив, а він відказав: «Ти побився об заклад і вже накрутив себе думками про програш?» — «Якщо я таки програю, — відповів я, — хочу переконатися, що не втрачу більше нічого».

Він розреготався. «Я шаную мудрих людей, — промовив Батя. — Гадаю, можу тобі довіряти. Якщо «Селтікс» переможуть, то завітаєш до мене. Я подбаю про тебе. Маєш чесне лице».

— Ото й усе? — запитав Кевін. У восьмому класі в них був урок із математики, присвячений позикам, і більшість із вивче-

ного матеріалу він пам'ятав і досі. — І що, Батя не вимагав жодного завдатку?

— Люди, які звертаються до Баті, не мають коштів на завдаток, — відповів батько. — Він не з тих лихварів, що ти бачив у кіно; і він не ламає жодних ніг, якщо не сплачуєш. Та в нього свої шляхи впливу на людей.

— Які шляхи?

— Не зважай, — сказав Джон Делеван. — Коли та остання гра скінчилася, я підійнявся нагору сказати твоїй матері, що саме збираюся вийти по цигарки — знову. Утім вона вже заснула, позбавивши мене таким чином потреби брехати. Було вже пізно — в усякому разі для Касл-Рока — виходити об одинадцятій, та світло в його крамниці й досі горіло. Я знав, що горітиме. Він видав мені гроші десятками, діставши їх зі старої бляшанки «Кріско»¹. І всі десятки. Це я добре пригадую. Вони були зіжмакані, та він їх розрівняв. Сорок десятидоларових купюр. Батя перераховував їх, наче банківський клерк із тією своєю люлькою та окулярами, зсунутими на голову, і на якусь мить я відчув нестерпне бажання повибивати йому всі зуби. Натомість подякував. Тобі важко уявити, як часом непросто вичавити із себе слова подяки. Сподіваюся, що й не доведеться.

Він сказав: «Ти розумієш умови, чи ж не так?» Я відповів, що так. Він сказав: «От і добре. Я за тебе не хвилююсь. Власне, це я до того, що в тебе чесне лице. Тож іди й залагодь свої справи з тим чолов'ягою на роботі, а потім розрахуєшся зі мною. І не роби більше жодних ставок. Вистачить й одного погляду на твоє лице, щоб зрозуміти, що мати тебе народила не гравцем».

Тож я узяв гроші, пішов додому і поклав їх під килимок старого «шеві», влігся біля своєї матері й цілісіньку ніч не зімкнув повік, тому що почувався гидезно. Наступного дня я віддав десятки тому інженерові, з котрим закладався, *він* їх перерахував, потім перегнув навпіл і запхнув у одну з кишень сорочки,

¹ Американська торгова марка, представлена 1911 р., під якою випускають широкий асортимент кулінарних олій і масел.

застібнувши її. Здавалося, що вся та готівка значила для нього не більше від чека за бензин, який він віддасть головному підрядникові наприкінці дня.

Далі він поплескав мене по плечу і сказав: «Що ж, ти хороша людина, Джонні. Краща, ніж я думав. Я виграв чотири сотні, але програв двадцятку Біллу Антемаєру. Він заклався, що ти прийдеш із грошвою сьогодні ж уранці, а я побився об заклад, що не побачу тебе до кінця тижня. Якщо й побачу колись».

«Я сплачую свої борги», — відповів я.

«Ну, легше», — сказав він, поплескавши мене по плечі.

Гадаю, тоді я *таки* ледь себе стримав, щоб не вичавити йому очей.

— Який відсоток виставив тобі Батя, тату?

Батько уважно подивився на Кевіна:

— Він тобі дозволяє так себе називати?

— Так, а що?

— Тоді стережися його, — відповів містер Делеван. — Він зміюка.

Батько зітхнув, немов визнаючи, що сам напросився на запитання.

— Десять відсотків.

— Це не так уже й ба...

— Із щотижневим приростом, — додав містер Делеван.

На якусь мить Кевін затнувся, а тоді вигукнув:

— Це ж нелегально!

— Свята правда, — сухо відказав містер Делеван. Він помітив напружений вираз на обличчі сина, і настороженість на його власному обличчі зникла. Джон засміявся та поплескав сина по плечі. — Це лише слово, Кеве. — додав він. — Урешті, це стається з будь-ким.

— Але ж...

— Але ж нічого. Такою була ноша, і він знав, що я завдам її собі на плечі. Я дізнався, що на заводі в Оксфорді наймали на зміну від третьої до одинадцятої. Я вже казав, що приготувався до програшу, і похід до Баті — то не єдине, до чого я вдався. Я б побалакав із твоєю матір'ю, сказав би, що, певно, наймуся на ту зміну на

якийсь час. Урешті-решт, їй би захотілося мати новіше авто чи перебратися в кращу квартиру, та й відкласти трохи в банк на випадок фінансових негараздів. — Він розреготався. — Що ж, фінансові труднощі на той час я вже відчув, от тільки вона про це не знала, а я готовий був чортові на роги лізти, але правди їй не казати. Не знав, чи вдасться це мені, та був готовий. Вона ж уперлася, як кілок у тин. Казала, що я занапащу своє здоров'я, гаруючи по шістнадцять годин на день. Казала, що ті заводи небезпечні, у газетах тільки й читаєш, як хтось руку чи ногу втратив, ба навіть був розчавлений на смерть обертальними валками. Я просив її не хвилюватися, пообіцяв, що знайду роботу в сортувальному цеху, і хоч там мінімальна зарплатня, зате робота не на ногах, а якщо не витримуватиму, то покину. Вона все одно була проти. Сказала, що й сама піде на роботу, але я відрадив її. Знаєш, я дуже цього не хотів.

Кевін закивав.

— Я сказав їй, що кину ту роботу за шість, ну, щонайбільше за вісім місяців. Тож я пішов туди і мене таки найняли, та зовсім не в сортувальний цех. Я отримав роботу в прокатному цеху, пускати сировину в машину, що була схожа на чавилку величезного прасувального котка. Робота була небезпечна; не доведи Господи послизнутися чи відвернутися — а втриматися від того було важко, тому що робота була в біса одноманітна, — тоді можеш утратити руку чи ще щось або й узагалі попрощатися з білим світом. Якось я бачив, як чоловік позбувся руки, яка потрапила під обертальний вал, і більше такого бачити не хотів. Виглядало це так, наче шашка динаміту вибухнула в гумовій рукавиці, начиненій м'ясом.

— *От же ж бляха*, — мовив Кевін. Він рідко вживав це слово в присутності батька, але той наче й не помітив.

— Хай там як, а я отримував два долари вісімдесят центів на годину, і після двох місяців ця сума зроста до трьох доларів десяти центів, — пояснив старший Делеван. — То було пекло. Я працював над дорожнім проектом увесь день — добре, що була рання весна, а отже, не спекотно, — а потім одразу мчав на завод, женучи свій «шеві», щоб не спізнитися. Я стягував із себе

хакі й відразу ж застрибував у блакитні джинси, надягав футболку і працював у цеху з третьої до одинадцятої. Діставався додому близько півночі, і найгірше було тоді, коли твоя мати мене дожидалася — це було двічі-тричі на тиждень — і мені доводилося вдавати із себе радісного й безжурного, хоч насправді я ледве ходив, настільки був стомлений. Та якби вона це побачила...

— То змусила б тебе покинути цю додаткову роботу.

— Так. Змусила б. Тому я вдавав веселого й бадьорого, розказуючи їй кумедні історії про сортувальний цех, де я фактично не працював. І часом гадав, що ж трапиться, якщо їй раптом закортить якось уночі підвезти мені гарячу вечерю чи провідати? Я старався на славу, та вона й далі казала мені, що я дурник, що даю себе заганяти за такий дріб'язок — і мій зарібок і *справді* видавався якоюсь мізерною фігнуєю, потому як своє дзьобнув спершу уряд, а потім іще й Батя. Скидалося саме на те, що чолові'гя міг заробити в сортувальному цеху на мінімальній зарплатні. Вони платили щосереді після обіду, і я завжди знімав готівку до того, як дівчатка з офісу розходилися по домівках.

Твоя мати жодного разу не бачила того чека. Першого ж тижня я виплатив Баті п'ятдесят доларів — з яких сорок становив відсоток, і десять покривали ті чотири сотні, з яких несплаченими зоставалися триста дев'яносто. Я ходив як зазомбований. На дорожній роботі я сидів у машині під час ланчу, з'їдав свій сандвіч і спав, допоки виконроб не калатав своїм клятим дзвоником. Я того дзвоника *ненавидів*.

Наступного тижня я сплатив п'ятдесят доларів — тридцять дев'ять становив відсоток, одинадцять пішло на сплату боргу — він скоротився до трьох сотень сімдесяти дев'яти доларів. Я почувався як пташка, що клювала гору, видзьобуючи по камінчику.

Третього тижня я ледь сам не опинився між валками, і це настільки мене перелякало, що на якусь коротку мить я прозрів — принаймні промайнула така думка, тож, гадаю, то було приховане благословення. Я мусив покинути палити. Не міг утямити, як раніше цього не докумекав. Тоді пачка курива коштувала сорок центів.

Я скурював дві пачки на день. То було п'ять доларів шістдесят центів на тиждень!

Ми мали перекур кожні дві години, і, глянувши на свою пачку «Тарейтон», я побачив, що в мене лишилося ще десять, а може, двадцять цигарок. Я протягнув на них півтора тижня, не купивши відтоді жодної пачки.

Місяць пережив, не знаючи, витримаю чи ні. Були дні, коли будильник загравав о шостій і я відчував, що не зможу і що варто про все розповісти Мері й вислухати, що вона мені скаже. Та коли вже почався другий місяць, я знав, що, найпевніше, впраюся. Я й досі гадаю, що додаткові п'ять шістдесят щотижня — на додачу до всіх пляшок з-під пива та соди, які стояли на узбіччі дороги і які можна було здати — дали мені змогу поступово виплатити борг. Я скоротив його до трьох сотень, і тепер щотижня міг зменшувати суму позики на двадцять п'ять, двадцять шість доларів, а згодом і навіть більше.

Тоді, у квітні, ми завершили дорожній проект і отримали тиждень оплачуваної відпустки. Я сказав Мері, що вже майже готовий покинути роботу на заводі, і вона подякувала Господу за це. Той тиждень відпустки зі своєї офіційної роботи я провів на заводі, гаруючи щосили, щоб отримувати півтори ставки. Зі мною ніколи не траплялися нещасні випадки. Проте я був свідком, як вони приключалися з обачнішими за мене новачками, але не зі мною. Чого, я й сам не знаю. Наприкінці тижня я віддав Баті Мерріллу сто доларів і завчасно написав заяву про звільнення із заводу. Останній робочий тиждень дав змогу достатньо закрутити гайки, щоб можна було настругати решту з моєї постійної зарплатні, не повертаючи увагу твоєї матері.

Він глибоко зітхнув.

— Тепер тобі відомо, звідки я знаюся з Батею Мерріллом і чого йому не довіряю. Я провів десять тижнів у пеклі, а він пожинав чужі лаври завдяки тим десятидоларовим купюрам, які, без сумніву, дістав із тої бляшанки «Кріско» чи якоїсь іншої, перекинувшись на якогось іншого телепня, котрий ускочив у таку ж халепу, що й я.

— Ой, лишенько, та ти мав би ненавидіти його.

— Ні, — відповів містер Делеван, підводячись. — Я не ненавиджу його, та й себе не ненавиджу. Я вхопив гарячку, ото й по всьому. Могло б бути й гірше. Мій шлюб міг загнутися через це, а ви з Меґ ніколи б не народилися, Кевіне. Та я й сам міг загнутися. Батя Меррілл став цілющою пігулкою. Гіркою пігулкою, але дієвою. От що важко пробачити, то це його манеру поведінки. Він узяв кожного цента і записав його в книгу, що ховав у шухляді під касовим апаратом, дивився на кола під моїми очима, бачив, як мої штани поволі почали обвисати на ногах, і — ані пари з уст.

Вони попрямували до «Емпоріум Ґалоріум», пофарбованої тим запиленним вицвілим жовтуватим кольором, що й містечкові вивіски на занедбаних вітринах. Поруч із крамницею Поллі Чалмерс підмітала власну доріжку, балакаючи з Аланом Пенґборном, шерифом округу. Від неї віяло молодістю й свіжістю; від нього — молодістю й героїзмом. Та вигляд часом буває оманливим; ба навіть Кевін у свої п'ятнадцять це добре тямив. Шериф Пенґборн утратив дружину та молодшого сина в автокатастрофі тієї весни, а Кевін чував, що й міс Чалмерс, молода вона чині, потерпала від артрити. І не мине й багато років, як вона може зостатися калікою. Вигляд часом буває оманливим. Ця думка змусила його знову поглянути в бік «Емпоріум Ґалоріум»... тоді придивитися до своєї подарованої камери, котру він ніс у руках.

— Він навіть послугу мені зробив, — розмірковував містер Делеван. — Змусив мене кинути палити. Та все ж таки я йому не довіряю. Стережися його, Кевіне. І хай там що, але говоритиму я. Тепер я вже знаю його трохи ліпше.

Біля дверей своєї крамниці на них чекав Батя Меррілл, зсунувши окуляри на лису макітру й маючи про всяк випадок ще декілька козирів у рукаві.

РОЗДІЛ 6

— Що ж, ось і ви, батько й син, — промовив Батя, обдарувавши їх захопленою дідусевою посмішкою. Його очі зблиснули поза серпанком диму з люльки, і на якусь мить, хоч він і був чисто

виголений, Кевінові здалося, що Батя подібний до Санта Клауса. — Славний у вас хлопчак, містере Делеван. *Славний.*

— Знаю, — кинув Джон Делеван. — Щоправда, я засмутився, коли довідався, що Кевін зв'язався з вами, бо хочу, щоб він і надалі таким залишався.

— Різко, — сказав Батя з ледь відчутним відтінком докору. — Різко, і це від чоловіка, котрий у скрутний час прийшов...

— Із тим покінчено, — відрізав містер Делеван.

— Атож, атож, це я до того й вів.

— Та із цим ще ні.

— Скоро буде, — мовив Батя. Він тримав простягнуту до Кевіна руку, і хлопець віддав йому камеру «Сан». — Сьогодні ж, — він підняв камеру, обертаючи її в руках. — Ото витвір. *Що воно таке, гадки не маю, та твій хлопчина надумав розтрощити його, бо певен, що воно небезпечне. Гадаю, він має рацію. Та я сказав йому: «Ти ж не хочеш, щоб батько вважав тебе плаксієм, правда?»* То був єдиний спосіб змусити його притягти тебе сюди, Джоне...

— Мені більше «містере Делеван» до вподоби.

— Гарзд, — мовив Батя, зітхнувши. — Бачу, що на серці в тебе не посвітлішає і минулих кривд ти не пробачиш.

— Ні.

Кевін переводив заклопотаний погляд з одного на другого.

— Що ж, уже як є, — відповів Батя; раптово його голос і обличчя стали холодними, і він уже зовсім не був схожий на Санта Клауса. — Коли я сказав, що минуле зосталось у минулому і що зроблено, те зроблено, я мав це на увазі... окрім випадків, коли це шкодить справам. Та ось що я скажу, містере Делеван: я не якийсь махляр, і тобі це відомо.

Цю розкішну побрехеньку Батя переповів так невимушено, що вони обоє повірили йому; містер Делеван навіть трохи засомнівся, хоч і важко було повірити в щирість Меррілла.

— Наші справи — то наші справи. Ви сказали мені, чого хочете ви, а я сказав, чого потребуватиму натомість, і ви дотримали слова, ото й по всьому. Це вже інша справа. — Тоді Батя придумав іншу побрехеньку, ба навіть розкішнішу, що не можна

було йому не повірити. — Мені з того зиску ніякого, містере Делеван. Усе, чого я хочу, так це допомогти вашому хлопчику.

Він усміхнувся, і Санта повернувся так швидко й рішуче, що Кевінові здалося, наче той нікуди й не зникав. Що більше, Джон Делеван, який місяцями батракував у цеху, знемагаючи від утоми й наражаючи себе на небезпеку, аби виплатити непомірну ціну, яку запросив цей чоловік, також забув про того іншого Батю.

Батя провів їх звивистими проходами крізь сморід зотлілого газетного паперу та цокіт годинників і байдуже поклав «Сан-660» на робочий стіл, ближче до краю (як і Кевін у власному домі, коли тільки зробив перший знімок), а сам попрямував до сходів, що підіймалися до його квартири. На стіні в тому місці висіло старе запилене дзеркало, і Батя подивився в нього, стежачи, щоб батько або син не чіпали камери. Звісно, він не думав, що вони її торкатимуться, та хотів переконатися в цьому.

Делевани лише неухважно зиркнули на неї, а Батя, ведучи їх нагору вузькими сходами зі старезними роз'їденими гумовими східцями, потайки посміхнувся, подумавши: *«Трясця, та я ще нівроку!»*

Він прочинив двері, й вони увійшли до його квартири.

Ані Джон, ані Кевін Делевани ніколи не бували в помешканні Баті, та й Джон ніколи не чув, щоб хоч хтось бував. Зрештою, це й не дивувало; нікому б і на думку не спало визнати Батю взірцевим городянином. Джон гадав, що, цілком *імовірно*, старий хрін мав одного чи двох друзяк — дивацтв у світі, звичайно, вистачає, — але він про них ніколи не чув.

А Кевін мимоволі згадав про містера Бейкера, свого улюбленого вчителя. Хлопець подумав, чи, бува, не потрапляв містер Бейкер у халепу того штибу, з якої тільки б Батя і міг витягнути. Йому це здавалося настільки ж малоімовірним, як для його батька те, що в Баті були друзі... та втім, якусь годину тому думка, що його батько...

Що ж. Либонь, краще про це не думати.

Батя *мав* друга (чи то давнього приятеля) або й двох, та сюди їх не приводив. Не хотів. Це був його закуток, що багато чого міг

розказати про справжнє нутро Меррілла, чого тому зовсім не хотілося. Усе довкола справляло враження охайності, проте лише позірно. На шпалерах де-не-де виднілися плями від води, що розбурхували примарні думки. У старомодній глибокій раковині купчилися вкриті кіркою тарілки. І хоча стіл був чистим, а пластиковий смітничок закритий кришкою, у повітрі відчувався запах сардин і чогось іще, наприклад нечистих ніг. Утім це був не дуже виразний запах, як, до речі, і водяні плями на шпалерах.

Вітальня була маленькою. Тут пахло не сардинами і, може, нечистими ногами, а затхлим димом із люльки. Два вікна виходили на провулок позаду Молбері-стрит, і хоч шибки й виглядали начебто помитими — принаймні такими, що їх вряди-годи протирали, — вони в кутках усе одно були заплямовані кіптявою, що роками осідала на них. Усюди витала аура сміття, заметеного під вицвілий плетений килим і передпотопові світло-зеленаві крісло та диван, що зовсім не пасували одне одному.

Єдиними новими речами в кімнаті були великий телевізор «Міцубісі» з двадцятип'ятидюймовим екраном і відик на тумбочці поряд. Зліва від тумбочки був стелаж, який привернув Кевінів погляд, оскільки на ньому нічого не було. Батя подумав, що ліпше буде заховати понад сімдесят трахофільмів на якийсь час у шафу.

Лише одна відеокасета покоїлася на верхівці телевізора.

— Всідайтеся, — сказав Батя, порухом указавши на опецькуватий диван. Він підійшов до телика й видобув касету з коробки.

Містер Делеван, скривившись, поглянув на диван, наче гадаючи, що там були клопи, тоді сторожко сів. Кевін примостився поряд. Страх повернувся, сильніший, аніж будь-коли.

Батя ввімкнув відик, просунув у нього касету, потому закрив касетоприймач.

— Я знаюся з одним чолов'ягою в місті, — почав він (для мешканців Касл-Рока й сусідніх містечок цим «містом» завжди був Льюїстон), — який уже двадцять років тримає відеосалон. У цьому бізнесі він уже давненько. Казав, що то буде нова хвиля майбутнього. Умовляв і мене долучитися, та я подумав, що в нього геть дах зсунувся. Ну, власне, у цьому я помилився, я це до того, але...

— По суті, — сказав батько Кевіна.

— Та спробую, — Батя ображено виричався. — Якщо дозволять.

Кевін злегка штрикнув батька ліктем у бік, і містер Делеван більше нічого не казав.

— Отже, кілька років тому він дізнався, що давати людям касети на прокат — то не єдиний спосіб підзаробити грошви на цих штуках. Якщо ти був готовий викласти не менше ніж вісім сотень баксів, то можна було брати в людей фотознімки і переписувати зображення на плівку. Так значно ліпше переглядати.

Мимовільний вигук вихопився з вуст Кевіна, і Батя, усміхнувшись, кивнув.

— Атож. Ти зробив п'ятдесят вісім знімків своєю камерою, і ми бачили, що кожен наступний трохи відмінний від попереднього. Гадаю, ми розуміли, що це означає, але я хотів переконатися. Власне, це я до того, що не конче бути з Міссурі, щоб просити спершу показати.¹

— Ви спробували зафільмувати ті знімки? — запитав містер Делеван.

— Не пробував, — відказав Батя. — *Зробив*. Тобто зробив мій приятель. Але задум суто мій.

— То це кіно? — запитав Кевін. Він розумів, що саме зробив Батя, і десь на споді душі навіть відчув смуток, що сам до цього не додумався, але його вразив такий задум.

— Сам поглянь, — мовив Батя, ввімкнувши телик. — П'ятдесят вісім знімків. Коли цей чолові'яга має справу зі знімками простих людей, то зазвичай записує кожен протягом п'яти секунд — достатньо, щоб добре роздивитися. Каже, що не встигаєш знудитися, поки перейдеш до наступного. Я сказав, що хочу, аби кожен із них був секундним і щоб запис ішов підряд, без затримок.

¹ Відома в США крилата фраза «Я з Міссурі, ви спершу покажіть» (*I'm from Missouri, you've got to show me*), яка, за переказами, належить конгресменові Вілларду Данкану Вандайверу (1854—1932) зі штату Міссурі; є втіленням славнозвісного міссурійського скептицизму та обачності, за яку штат отримав прізвисько Покажіть-Штат.

Кевін пригадав гру, у яку бавився в початковій школі, коли закінчувався урок, а до початку наступного ще лишалося трохи часу. У нього був малий копійчаний блокнот, який він називав Райдуговий Школо-Кнот, тому що перші тридцять аркушів були жовтими, наступні тридцять — рожевими, ще наступні тридцять — зеленими і так далі. Щоб зіграти, треба було перегорнути сторінки до найостаннішої і внизу намалювати чоловічка-патичка в мішкуватих шортах із піднятими руками. На наступній сторінці треба було намалювати того-таки чоловічка в тих-таки мішкуватих шортах, але вже з трохи вище піднятими руками. І так на кожній сторінці, допоки руки не склалися над головою чоловічка. Потім, якщо ще був час, можна було й далі малювати чоловічка, але вже з руками, що опускалися донизу. Після всього, якщо гортати сторінки дуже швидко, виходив грубенький такий мультик, у якому боксер святкував нокаут: здійняв руки над головою, стиснув їх, а потім опустив.

Кевін здригнувся. Батько поглянув на нього. Хлопець похитав головою і пробурмотів: «Пусте».

— Тож я, власне, до того, що запис триває близько хвилини, — сказав Батя. Вдивляйтеся уважніше. Готові?

«Ні», — подумав Кевін.

— Гадаю, так, — промовив містер Делеван. Він усе ще намагався бути різким і байдужим, та Кевін бачив, що й батько мимохіть зацікавився.

— Гаразд, — сказав Батя Меррілл, натиснувши на кнопку «ВІДТВОРИТИ».

Кевін раз по раз повторював собі, що почуватися наляканим — то дурниця. Проте не дуже виходило.

Він знав, що побачить, тому що вони з Меґ обоє помітили, що «Сан» не лише відтворював, як копіювальний апарат, те саме зображення щоразу; кожний наступний знімок відображав рух.

— Поглянь, — мовила Меґ. — Пес рухається!

Замість того щоб відповісти одним із дружніх-втім-роздратованих дотепів, які він завше приберігав для молодшої сестри, Кевін відказав:

— *Схоже* на те... та напевно не скажеш, Мег.

— Ні, скажеш, — заперечила вона.

Вони були в його кімнаті, де він засмучено розглядав камеру. Вона лежала на столі посеред нових шкільних підручників, які він усе збирався обгорнути. Мег вигнула шийку настільного світильника так, щоб коло яскравого світла утворилося посеред столу. Вона посунула камеру вбік і розмістила перший знімок — той, що з плямкою поливи — у центрі світлового кола.

— Полічи стовпчики паркану поміж псом і правим краєм знімка, — промовила вона.

— То кілки, а не стовпчики, — відказав він їй. — Як те, що в горлі стоїть, коли все остогидло.

— Ха-ха. Лічи.

Кевін полічив. Він бачив чотири і частину п'ятого кілка, хоча задні ноги пса й загороджували більшу його частину.

— Тепер поглянь на цей.

Вона виклала перед ним четвертий полароїд. Тепер Кевін бачив п'ятий кілок повністю, а також частину шостого.

Тож він знав — чи сподівався, — що побачить щось середнє між стареньким мультиком та однією з горталок, що робив їх у початковій школі, коли час тягнувся страшенно повільно.

Останні двадцять п'ять секунд запису справді так і виглядали, хоча Кевінові здалося, що горталки, які він малював у другому класі, виглядали краще... ті рухи боксера, піднімання й опускання рук, були відточенішими. На останніх двадцяти п'яти секундах відеозапису всі рухи були уривчастими, на їхньому тлі навіть Поліцейські з Кістоуна¹ здавалися шедевром новітнього кінематографа.

Але ключовим словом було «рухи», і всі гуртом — навіть Батя — сиділи мов заворожені. Вони переглянули хвилинний

¹ Поліцейські з Кістоуна (*Keystone Cops*, часто пишуть із помилкою — *Keystone Kops*) — некомпетентні поліцейські, персонажі німих комедій початку ХХ століття. В одній зі стрічок — «Мисливець на грабіжників» (*A Thief Catcher*, 1914 — свого часу втрачений і лише нещодавно відновлений) — роль одного з поліцейських зіграв Чарлі Чаплін.

запис тричі, не промовивши ні слова. Не чутно було нічого, окрім дихання: швидкі й розмірені подихи Кевіна крізь ніс, глибше батькове дихання, мокротний клекіт із вузьких грудей Баті.

А перші тридцять секунд...

Кевін очікував якогось руху, припускав, що він буде; адже рух був у горталках й у недільних ранкових мультиках, які були трохи досконалішими за ті ж таки горталки, та він аж ніяк не очікував, що перші тридцять секунд запису все зовсім виглядало не так, як швидке перегортання сторінок блокнота чи примітивний мультик на кшталт «Припустимий Посум»¹ по телику: тридцять секунд (точніше — двадцять вісім) його поодинокі знімки-полароїди були надзвичайно схожими на справжній фільм. Не голлівудський, певна річ, навіть не з тих низькобюджетних страшилок, що Меган часом канючила взяти на прокат і переглянути на їхньому відику, коли мами й тата не було ввечері вдома; це був, радше, фрагмент домашнього відео, знятого якимсь аматором на щойно придбану восьмиміліметрову камеру.

У ці перші двадцять вісім секунд чорний непородистий пес ішов, ледь помітно переступаючи, вздовж паркану, позначаючи п'ять, шість, сім кілків; він навіть спинився обнюхати вдруге один із них, очевидночки вчувши одну з отих собачих телеграм. Потім ішов далі, похнюпивши голову, убік паркану, задніми ногами до камери. Під час перегляду першої частини Кевін помітив дещо, чого не помічав раніше: фотограф, певно, рухав камерою, щоб пес і далі потрапляв у загальний план. Якби не ці його (чи її) дії, то пес би просто вийшов із кадру і тоді там залишився б хіба лише паркан. Кілки в дальньому правому полі на перших двох чи трьох знімках зникали за правим краєм зображення, тоді як зліва виринали нові. Це було помітно, вершечок одного з тих правіших кілків був надщербленим. Тепер його не було в кадрі.

Пес знову почав обнюхувати... а тоді підняв голову. Здорове вухо напружилося; те, що було роздертим і скаліченим у якійсь

¹ Possible Possum (Припустимий Посум) — один із персонажів серії популярних дитячих мультіків, що виходили з 1917 до 1971 року.

давній бійці, спробувало зробити те саме. Звуку не було, та Кевін здогадався, що пес почав гарчати. Він відчув когось чи щось. Кого чи що?

Кевін поглянув на тінь (наче як гілка дерева чи телефонний стовп), яку хтось чи щось спочатку відкинули, і зрозумів.

Голова пса почала повертатися... і саме тоді почалася друга частина цього чудернацького «фільму», тридцять секунд напруженого дійства, від якого заболіла голова й запекло в очах. У Баті було якесь відчуття, подумав Кевін. Хай там як, але воно справдилося, і слова тут уже були зайві. Коли знімки були зроблені один за одним, рухи в саморобному «кіно» майже пливли. Не зовсім, але майже. Та коли знімки робили з проміжками, те, що вони бачили, ставало нецікавим, бо хотілося зосередитися або на рухомих картинках, або на послідовності нерухомих зображень, а натомість виходило ні те ні се.

Час минав у тому пласкому Полароїдному світі. Не з тою ж швидкістю, що й у

(справжньому?)

цьому, бо сонце б зійшло (чи зайшло) вже разів зо три, і те, чого пес не намірявся зробити, вже було б зроблено (якщо й *узгаля* в нього був якийсь намір), а якщо ні, то його вже там не було б і в кадрі зостався б лише непорушний і, здавалося, віковичний розхитаний паркан, що стояв на сторожі безбарвного плямистого газону, але час таки минав.

Голова пса поверталася, щоб поглянути на фотографа, власника тіні, але поверталася так, наче її затиснули в лещатах: у якусь мить морду затулило обвисле вухо; потім можна було побачити одне чорно-коричнєве око, облямоване круглястим і трохи бруднуватим кільцем, яке наштовхнуло Кевіна на думку про зіпсуту яечню; тоді з'являлося півписка зі злегка зморщеними губами, так, наче пес збирався гавкати чи гарчати; і вже наостанок можна було розгледіти три чверті морди, яка чомусь здавалася огиднішою, аніж насправді. Судячи з білих цяток уздовж писка, пес був уже немолодим. Наприкінці запису було видно, що собака вишкіряється. Помітно було й відблиск чогось білого, що, на думку

Кевіна, могло бути іклом. Він побачив його лише під час третього перегляду. Його увагу привернуло око. Від нього віяло чимось убивчим. Напевно, цей непородистий пес був хитрий. А ще він не мав клички. Кевін, безсумнівно, розумів, що жоден Полароїдний чоловік чи Полароїдна жінка, чи Полароїдна дитина не називали того Полароїдного пса. Він був бродячим, таким народився, виріс і дожив до старості. Це був аватар усіх безіменних і безхатніх псів, що колись вешталися землею, загризаючи курчат, пожираючи недоїдки з бляшанок, ночуючи в рівчаках та під ганками покинутих будинків. Його розум поступово затьмарювався, та інстинкти були такі ж гострі і криваві. Він...

Коли Батя заговорив, Кевін настільки глибоко занурився у власні думки, що від переляку ледь не скрикнув.

— Чоловік, що зробив ті знімки. Як гадаєте, що з *ним* трапилося? — запитав він.

Батя клацнув пультом, і останній кадр завмер. Зображення вкрилося брижами статички. Кевінові хотілося, щоб вони зачепили псяче око, яке визирало на них, злісне й бездумно вбивче — ні, не бездумно, не зовсім. Саме це робило його не просто моторошним, а страшним. Запитання Баті так і лишилося без відповіді. Більше не потрібно було знімків, щоб зрозуміти, що сталося далі. Пес, певно, щось відчув. Кевін це знав. Він почув те тихеньке чавкотливе завивання.

На наступних знімках пес і далі розвертався, заповнюючи кожний кадр щораз більше, аж поки не залишилося нічого, окрім самого пса — ані безбарвного плямистого газону, ані паркану, ані тротуару, ані тіні. Лише пес.

Який збирався напасти.

Який збирався вбити, якщо вдасться.

Пересохлий голос Кевіна доносився звідкись здалеку.

— Гадаю, він не любив фотографуватися, — промовив Кевін.

Короткий смішок Баті прозвучав як тріск в'язанки сухих галузок для розпалу, яку хтось переламав об коліно.

— Перемотай, — сказав містер Делеван.

— Ви ще раз хочете на це подивитися? — запитав Батя.

— Ні, лише останні десять секунд чи приблизно так.

Батя дистанційкою відмотав назад, потім увімкнув знову. Пес повернув голову, наче старий іржавий робот, що вже на ладан дихає, але ще й досі небезпечний, і Кевінові закортіло промовити до них: «Спиніться. Просто спиніться. Досить уже. Спиніться й поламаймо цю камеру». Тому що там було ще щось, правда ж? Щось таке, про що йому зовсім не хотілося думати, та невдовзі таки доведеться незалежно від його волі; він відчував, як воно проникало у його розум, наче широка спина кита.

— Ще раз, — сказав містер Делеван. — Кадр за кадром цього разу. Можете це зробити?

— Атож, — відповів Батя. — Клятий агрегат усе робить, хіба що не пере.

Цього разу один кадр, одне зображення зараз. Тепер це не було схоже на робота, принаймні не дуже. Це був радше химерний годинник, якому місце серед інших Батиних годинників. Круть. Круть. Круть. Голова повертається. Скоро на них знову дивитиметься безжальне, не-таке-вже-й-ідіотське око.

— Що це? — запитав містер Делеван.

— Що, де? — запитав Батя, наче й не знав, що це саме те, про що хотів побалакати з ним минулого разу Кевін. Та річ, він був переконаний, змусила хлопця знищити камеру раз і назавжди.

— Під його шиєю, — проказав містер Делеван, тицяючи пальцем. — На ньому нема нашійника чи бирки, але навколо його шиї щось є на шворці чи тонкій мотузці.

— Хто його зна, — незворушно відповів Батя. — Може, хлопча знає. У молодих гостріший зір за наш, стариганів.

Містер Делеван повернувся до Кевіна.

— Можеш розібрати? — Він замовк. — Воно справді ледь помітне.

Подумки Кевін повернувся до того, що сказав йому батько, коли вони виходили з дому. *Якщо вона тебе ніколи не запитає, то ти не повинен їй нічого казати... Саме так ми й чинимо у світі дорослих.* І ось тепер він запитав Кевіна, чи може він розібрати, що то таке на шиї у пса. Кевін не відповів на запитання, він сказав

щось зовсім інше. *Воно справді ледь помітне.* Так воно й було. А от той факт, що йому було відомо, що воно таке... що ж...

Як там його батько назвав це? Зісковзуючи до краю брехні?

Та й справді він *не міг* розібрати, що то таке. Не *до останку*. Та все одно він знав. Око бачить лише обриси, а от серце розуміє. Як його серце, що промовляло до нього: якщо це правда, якщо він не помиляється, то камера мусить бути знищена. *Мусить*.

У ту мить Батю Меррілла раптом осяяло натхнення. Він підвівся й вимкнув телик.

— Я там унизу маю знімки, — промовив він. — Забрав їх назад, разом із відеокасетою. Я й сам бачив ту річ, навіть розглядав під лупою, та все одно не розібрав... але воно *таки* видається знайомим, трясця його матері. Я скочу за знімками та шкельцем.

— Якщо вже так, то й ми підемо донизу, — сказав Кевін. Цього, звичайно, Батя не очікував почути, але втрутився Делеван, хай Бог його милує, і сказав, що хотів би ще раз переглянути запис, потому як вони роздивляться останні декілька знімків під лупою.

— Я туди й назад, — відказав Батя і чкурнув, немов пташка, що скаче гілками яблуні. Ні батько, ні син не встигли навіть щось сказати.

Кевін того вже точно не бажав. Та думка, врешті, страхливою стрілою пронизала його розум, і хотів він того чи ні, але мусив на неї зважати.

Вона була і простою, як і спина кита — принаймні для людини, що не присвятила свого життя дослідженню китів, — і водночас колосальною.

Це була навіть не думка, радше констатація. Щось було незвичайне в тій чудернацькій пласкості і двовимірності, притаманній «Полароїдам». Ті предмети на *його* знімках, що показували йому те, чого він ніколи й не бачив крізь видошукач своєї «Сан», були саме такими: пласкуватими і двовимірними.

Окрім самого пса.

Пес не був пласким. Він не був *безглуздою витребенькою*, що залишала вас байдужими. Пес не просто наводив на думку про три виміри, він *існував* у них, на кшталт реалістичної голограми

чи одного з тих 3D фільмів, де треба було надягати спеціальні окуляри, щоб сприйняти подвійне зображення.

Це не Полароїдний пес, — спало на думку Кевінові, — і йому не місце у світі, зображеному на полароїдах. Це якийсь божевілля, я знаю, але й так само знаю, що то правда. Але що тоді? Чого моя камера раз по раз робить ці знімки... і що за Полароїдний чоловік чи Полароїдна жінка Це знімають? Чи можуть вони взагалі його бачити? Якщо це таки тривимірний пес у двовимірному світі, то, певно, він чи вона й не можуть його побачити... Кажуть, що для нас час — то четвертий вимір, ми знаємо, що він є, але побачити його не можемо. Та навіть відчутти його плин не спроможні, хоча інколи нам видається, що це можливо.

І навіть якщо в усьому розібратися, це може й не мати жодної ваги. Ці питання, звичайно, були заскладними для нього. У нього були й інші питання, значно нагальніші — питання життя, а можливо, навіть і смерті.

Приміром, чому пес опинився в його камері?

Йому щось потрібно саме від нього чи на його місці міг би опинитися будь-хто? Спочатку Кевін гадав, що відповідь була «будь-хто». Адже «будь-хто» міг робити знімки. Але той предмет довкола його шиї, те, що не було нашійником... воно стосувалося його, Кевіна Делевана, і нікого більше. Псові нащось потрібен він? Якщо відповідь на це запитання ствердна, то про решту можна забути, тому що й так зрозуміло, чого бажав пес. Відгадка крилася в його каламутному оці й гарчанні, що зароджувалося в напіврозкритій пащі. Кевін подумав, що воно бажало дві речі.

По-перше, втекти.

А потім убивати.

Деся там чоловік чи жінка із камерою, що, певно, й не бачить того пса, — думав Кевін, — і якщо фотограф не бачить пса, то, може, й пес не бачить фотографа, отож фотограф у безпеці. Та якщо пес усе ж таки тривимірний, то, може, він бачить те, що ззовні — можливо, він бачить, хто використовує мою камеру. Може, то й не я; можливо, його мішенню міг стати будь-хто з камерою.

Та все ж таки — той предмет, який він носив довкола шиї. Що це?

Кевін подумав про темне око псяри, про ту зловісну іскрину, що відділяла його від безодні нестями. Невідомо, як пес потрапив у той Полароїдний світ. Та коли його знімок було вперше зроблено, він угледів *вихід* і жадав звідти *вибратися*. Кевін справді вірив, що пес хоче вбити насамперед його. Той предмет довкола його шиї *вказував*, що саме Кевін помре першим. А після нього?

Ну, а після Кевіна може бути вже будь-хто.

У певному сенсі це було схожим на іншу дитячу гру, правда ж? Наче Величезний Крок¹. Пес проходжувався вздовж паркану. Він зачув «Полароїд», те тихеньке чавкотливе завивання. Розвернувся і побачив... що? Власний світ чи всесвіт? Світ чи всесвіт, достатньо *схожий* на його рідний, тож він угледів чи відчув, що зможе там жити й полювати? Це було не важливо. Тепер щоразу, як хтось робив знімок, пес ставав усе ближче. Ближче й ближче, аж поки... власне, аж поки що? Поки якимсь чином не прорветься назовні?

— Дурня якась, — пробурмотів він. — Він же й не вліз би.

— Що? — перепитав його батько, вирваний із власних роздумів.

— Пусте, — відказав Кевін. — Я просто говорив до се...

Тоді знизу пролунав приглушений вереск Баті Меррілла. У ньому вчувалося водночас і збентеження, і роздратування, і подив: «Отже ж, срака-банька, гімно-камізелька. *Тряяаясяця!*»

Кевін і його батько перелякано перезирнулися.

— Ходімо глянемо, що трапилося, — сказав батько. — Сподіваюся, він не впав і не забив собі руку чи ще дещо. Якась частина мене хотіла б, щоб *таки* впав, але... ну, ти розумієш.

Кевін подумав: «А що, як це він робив знімки? Що, як там унизу пес?»

¹ Дитяча гра, яка в оригіналі називається «Мамо, дозвольте?» (Mother May I?), рідше — «*Капітане, дозвольте?*» чи «*Батьку, дозвольте?*». Діти вишиковуються рядком на певній відстані від гравця, якого обрано грати «матір», і по черзі запитують, чи можна їм наблизитися вперед, на певну кількість кроків. Крім того, можна просити робити незвичні кроки — Комашиний, Величезний, Стрибковий тощо. «Мати» самостійно вирішує, чи давати гравцям таке право, та може вносити корективи до їхніх прохань. Усі гравці мають беззаперечно виконувати її вимоги. Перемагає той гравець, що першим дістанеться «мами».

У голосі старого не чутно було страху, та й, певна річ, пес, який на вигляд був десь завбільшки із середню німецьку вівчарку, жодним чином не міг би пролізти ані через таку малу камеру, як «Сан-660», ані через один зі знімків. Це те саме, що пропихати пральну машину крізь щілину.

Утім його переляку вистачило б на них обох, коли він услід за батьком спускався сходами донизу.

Сходячи вниз, Батя Меррілл тішився, як молюск під час припливу.

Він уже приготувався провести обмін у них на очах, якби виникла така потреба. Це, може, було б важко, коли б довелось мати справу із самим хлопцем, якому ще рік чи й більше до того, щоб вважати себе за всезнайка, та Кевінів батько... Ах, обкрутити *того* молодика — то як у дитини цукерку відібрати. Чи розповів він хлопцеві про ту веремію, у яку колись утравив? Судячи з того, як хлопчина тепер поглядав на нього — інакшим, боязким поглядом, — Батя гадав, що таки розповів. І що ж іще батько розповів синові? Ну, помірковано. *«Він тобі дозволяє називати себе Батя? Отже, він намірився пошити тебе в дурні»*. Це на початок. *«Він надлюча зміюка у траві, сину»*. Це вже потім. Ну і, звісно, перлина насамкінець: *«Говоритиму я, хлопче. Я знаю його ліпше за тебе. Довірся мені, і я все владнаю»*. Чоловіки на кшталт містера Делевана були для Баті Меррілла наче гарненька тарілочка смаженої курятини для когось — ніжний, ласий, соковитий смаколик, такий, що пальчики оближеш. Був час, коли Делеван і сам заледве вбрався в пір'я, тож йому ніколи не втямити, що то не Батя винен у тому, що він ускочив вище халяв, але він сам. Чолов'яга міг звернутися до дружини, та б завдала клопоту своїй пліткуватій тітоньці, чия дупа була вкрита стодоларовими купюрами, і Делеван якийсь час побув би в неласці, та з часом у неї б потеплішало на серці. Він не лише не розглядав цього під таким кутом; він упритул цього не бачив. А нині лише завдяки дурнуватою часу, який наставляв і минав без чужої помочі, він утовкмачив собі, що знав Реджинальда Меріона Меррілла як облупленого.

Це Баті було лише до вподоби.

Та що вже там казати, він міг би натомість махнути камери місьцями просто під носом у Делевана, і той би ні чорта й не помітив — настільки був певен, що розкусив старого Батю.

Але так було ліпше.

Ніколи нізащо не проси вибачення в Пані Фортуни; вона звикла підводити чоловіків саме тоді, коли конче їм потрібна. Та коли вона сама приходить у гості... що ж, тоді варто облишити всі справи й закликати її в гості, шанувати й частувати. Вона з тих курв, що дають, як добре попросити.

Тож він рвучко попрямував до робочого столу, нахилився й дістав «Полароїд-660» із розбитим об'єктивом із затемненого закутку. Батя поклав камеру на стіл, видобув із кишені брелок із ключами (хутко зиркнувши через плече, щоб переконатися, чи раптом хто з них не надумав таки спуститися) і вибрав маленького ключа, що відчиняв замкнуту шухляду, котра займала весь лівий бік стола. У ній лежала купка золотих Крюгеррандів¹; альбом із марками, найдешевша з яких коштувала шість сотень доларів, згідно з останнім каталогом «Скотт»²; колекція монет, вартістю приблизною дев'ятнадцять тисяч доларів; дві дюжини глянцевиx знімків зі статевими зносинами між знеможеною на позір жінкою та шотландським поні; і ще готівка на суму дві тисячі доларів.

Готівка, яку він зберігав у консервних бляшанках, була позиковою грошвою Баті. Джон Делеван упізнав би купюри. Усі вони були зіжмаканими десятками.

Батя помістив «Сан-660» Кевіна на зберігання у свою шухляду, замкнув її й поклав брелок із ключами назад до кишені. Потому він зіштовхнув камеру із розбитим об'єктивом з краю робочого столу (знов) і загорлав: «От же ж, срака-банька, гімно-камізелька. *Тряяаяаяся!*» — достатньо гучно, щоб вони почули.

¹ Крюгерранд — південноафриканська золота монета, уперше викарбувана 1967 р., аби сприяти поширенню південноафриканського золота. Назва монети утворилася зі сполучення слів «Крюгер» (на честь президента Республіки Трансвааль Поля Крюгера) та «ранд» (офіційна валюта Південноафриканської Республіки).

² Каталог «Скотт» — англомовний американський каталог поштових марок, який видають щорічно з 1868 року.

Потім напнув на обличчя вираз збентеженості та розчарування, вичікуючи, поки ті прибіжать, щоб подивитися, що сталося.

— Батю? — гукнув Кевін. — Містере Меррілі? З вами все гаразд?

— Атож, — відказав він. — Нічо не постраждало, крім моєї гордості. Від тої камери таки сама невдача. Це я до того, власне, що схилився, щоб відчинити шухляду з інструментами, і перекинув ту йобську штуковину прямисінько на підлогу. Тільки не схоже, щоб теперки так само пронесло. Не знаю навіть, чи мені вибачатися, чи як. Але ти ж і так збирався...

Він вибачливо простягнув камеру Кевінові, котрий узяв її, роздивляючись розбитий об'єктив та пощерблений пластик на корпусі довкола нього.

— Ні, усе добре, — мовив Кевін, обертаючи камеру в руках — та він не пильнував її так само делікатно та обачно, як раніше: наче вона була виготовлена не з пластику та скла, а з чогось на кшталт вибухівки. — Я так чи інакше збирався її розтрити.

— Видно, я вберіг тебе від клопоту.

— Я почувався б краще... — почав Кевін.

— Атож, атож. У мене так само з мишами. Можете сміятися, та коли я хоча б одну впімаю і вона виявиться вже мертвою, то все одно духопелю її мітлою. Це я до того, що пересвідчитися не зайве.

Кевін ледь усміхнувся, а тоді глянув на батька.

— Він казав, що в нього є пеньок на задвірку, тату...

— Маю ще й добрячу кувалду в коморі, якщо її ще ніхто не забрав.

— Ти не проти, тату?

— Твоя ж камера, Кеке, — відповів Делеван. Він метнув недовірливий погляд на Батю. Цей погляд промовляв, що він йому зовсім не довіряв. — Якщо тобі від цього хоч трохи полегшає, гадаю, що рішення правильне.

— Добре, — мовив Кевін. Він відчув, як із плечей упав величезний тягар — ба ні, радше камінь *із серця* скотився.

Із розбитим об'єктивом користі, звісно, з камери вже ніякої... та він не заспокоїться, допоки не побачить її розтриті шматки. Кевін крутив її в руках, спереду назад і ззаду наперед, зди-

вований і задоволений від того, наскільки її поламаний вигляд зігрівав йому серце.

— Гадаю, я маю компенсувати вам вартість цієї камери, Делеване, — сказав Батя, знаючи напевне, якою буде відповідь.

— Ні, — заперечив Делеван. — Розтрощімо її й забудьмо про цей божевільний випадок... — Він затнувся. — Я ледь не забув — ми ж хотіли переглянути ті останні знімки під вашою лупою. Я хотів упевнитися, чи зможу розібрати, що надягнуте на пса. Не дає спокою думка, що воно видається знайомим.

— Ми зможемо це зробити, коли вже позбудемося камери, правда? — запитав Кевін. — Добре, тату?

— Звісно.

— А тоді, — сказав Батя, — може, варто було б і знімки попалити. Можна прямисінько в мене на плиті.

— Думаю, то блискуча ідея, — погодився Кевін. — Як гадаєш, тату?

— Гадаю, що місіс Меррілл дурників не виховувала, — відповів його батько.

— Ну, — мовив Батя, загадково посміхаючись крізь клуби блакитного диму, — взагалі-то нас було п'ятеро.

Коли Кевін із батьком підходили до крамниці, то небо надворі було яскраво-синім; справжній осінній день. Тепер, о четвертій тридцять, майже весь небокрай укрили хмари, і скидалося на те, що до настання темряви ще може піти дощ. Перша справдешня осіння прохолода торкнулася рук Кевіна. Якби він трохи довше побув надворі, його руки швидко б почервоніли, та хлопець цього не хотів. Його мати буде вдома за півгодини, і Кевін уже почав гадати, що вона скаже, коли побачить, що вони з батьком були разом, і що батько скаже їй.

Та на все свій час.

Кевін поставив «Сан-660» на пенюк, що на задвірку, і Батя Меррілл вручив йому кувалду. Її держак уже був добряче потертим від ужитку, залізо вкрилося іржею, наче хтось забував прибрати її, коли йшов дощ. Та для поставленого завдання й така згодиться. У цьому Кевін не сумнівався. «Полароїд»

із розбитим об'єктивом і пощербленим корпусом мав беззахисний вигляд на опецькуватій і потрісканій поверхні пенька, де звичніше було б побачити купку попелу чи кленове поліно.

Кевін узявся руками за гладенький держак кувалди.

— Ти впевнений, сину? — запитав містер Делеван.

— Так.

— Гаразд, — батько Кевіна зиркнув на свій годинник. — Тоді зроби це.

Батя стояв збоку із затиснутою поміж зубів люлькою, запхнувши руки в задні кишені. Він пильно перевів погляд із хлопчика на чоловіка, потім знову на хлопчика, не вимовивши ні слова.

Кевін підніс кувалду і, збентежений від раптового усвідомлення того, наскільки він усе ж таки розгніваний на камеру, опустив її щосили.

«Занадто, — подумав він. — Промажеш. Це ще добре, коли ноги не розтрощиш, а камера й далі лежатиме собі, звичайнісінький шмат порожнистого пластику, який мала дитина завиграшки розплющить. А якщо й поталанить не зачепити собі ногу, то Батя зневажливо погляне на тебе. Він нічого не скаже, і не треба. Усе промовлятиме його погляд».

А ще Кевін подумав: «Не важливо, чи я таки вдарю по ній. Це чари, якась зачаклована камера, і мені НЕ ПІД СИЛУ її зламати. Навіть якщо влучиш прямісінько в ціль, кувалда просто відскочить від неї, як кулі від Супермена».

Та часу думати більше не було, і кувалда поцілила прямісінько в камеру. Кевін і *справді* розмахнувся надто сильно, та йому пощатило. Кувалда все ж таки не відскочила назад, щоб угатити йому поміж очі й убити, як у типовому фіналі страшної Оповідки.

«Сан» не те що розтрощилася, вона розлетілася. Чорний пластик валявся довкола. Довгий прямокутник із блискучим чорним квадратом з одного боку — знімок, якого ніколи не зроблять, припустив Кевін — лежав біля пенька.

На якусь мить повисла настільки дзвінка тиша, що вони чули не лише авто на Нижній Мейн-стрит, а й дітлахів, що бавилися у квача за півкварталу від них, на паркувальному майданчикові

позаду бакалійної крамниці «Ворделз», яка збанкрутувала два роки тому й тепер пустувала.

— Оце тобі й маєш, — сказав Батя. — Замахнувся кувалдою, як Пол Баньян¹, Кевіне! Якщо ти цього не зробиш, то я вже точно якусь льоху з радості цьомкну.

— Про сміття можете не турбуватися, — звернувся Батя до містера Делевана, який почав визбирувати надщерблені шматочки пластику з ретельністю чоловіка, що збирає уламки келиха, який перекинув на підлогу й розбив. — Маю пацана, який приходить і прибирає двір щотижня. Знаю, що про це не скажеш з його вигляду, але якби не той малий... Божечки!

— То, може, нам слід скористатися вашою лупою та поглянути на ті знімки, — сказав містер Делеван, підводячись. Він пожбував ті декілька шматочків пластику, що підібрав, в іржавий сміттєспалювач, що стояв поряд, обтрусивши долоні.

— Згода, — відповів Батя.

— Потім їх спалимо, — нагадав Кевін. — Не забувайте про це.

— Не забуду, — сказав Батя. — Я так само почуватимусь ліпше, коли їх не стане.

— Ісусе, — мовив Джон Делеван. Він схилився над робочим столом Баті Меррілла, розглядаючи під увімкнутим світлом лупи передостанній знімок. Саме на ньому предмет на шиї пса виступав найчіткіше; на останньому знімку предмет знову гойднувся у зворотному напрямку. — Кевіне, поглянь і скажи мені, чи це те, про що я подумав.

Кевін узяв лупу й подивився. Він, звісно, знав, та все ж таки поглянув. Клайд Томбо², певно, вперше розглядав справжній знімок планети Плутон саме з таким зачудованим виразом. Томбо знав, що вона десь там; розрахунки, що показували схожі

¹ Пол Баньян — велетенський лісоруб, персонаж американського фольклору.

² Томбо Клайд Вільям (1906—1997) — американський астроном, знаний передусім за відкриття великої кількості астероїдів і першого об'єкта в поясі Койпера — карликової планети Плутон. З часу відкриття 1930 р. і аж до 2006 р. Плутон вважали планетою, проте згодом дійшли висновку, що це карликова планета; на час написання твору, 1990 р., Плутон іще вважали планетою.

викривлення в орбітах Нептуна та Урана, не лише допускали існування Плутона, а й чітко на нього вказували. Утім, знати, що там щось було, навіть *що* воно таке... ані на децицію не применшило подиву від можливості вперше *побачити* це.

Кевін відпустив перемикач і віддав лупу Баті.

— Еге ж, — сказав Кевін батькові. — Це те, про що ти подумав. — Кевінові здавалося, що його голос був настільки ж пласким, наче... наче всі ті предмети в Полароїдному світі, і раптом йому закортіло зареготати. Він стримався не тому, що було б недоречним зареготати в цю мить (хоча, на його думку, таки було б недоречно), а тому, що сміх вийшов би... пласким.

Батя трохи зачекав, а коли йому стало зрозуміло, що їх слід розворушити, промовив:

— Ну, не змушуйте мене тупцятися! Що воно на біса таке?

Кевін не хотів казати йому цього раніше і почувався так само й зараз. На це не було жодної причини, проте

Та облиш ти бути таким туполобим! Він поміг тобі, коли ти потребував цього, це його справа, як він заробляє собі на хліб. Розкажи йому, поспалюйте ті знімки і забирайтеся звідси, допоки всі ті годинники не почали вибивати н'яту.

Так. Якби він був поряд, коли *все* те сталося, то гадав би, що то вже останній штрих; він би блекоти наївся, і нехай би вони відторохкотіли його на візку до «Джуніпер Гілл»¹, поки він горлатиме про справжніх псів у Полароїдному світі й камери, що раз по раз роблять ті самі, та не зовсім, знімки.

— Камера «Полароїд» була одним подарунком на день народження, — почув він знову, мов збоку, свій сухий голос. — Та штука довкола його шиї була іншим.

Батя повільно зсунув окуляри собі на лоба і скоса подивився на Кевіна.

— Щось я не встигаю за тобою, синку.

¹ «Джуніпер Гілл» — вигадана Стівеном Кінгом психлікарня, яка фігурує в численних творах письменника. Зокрема, одним із її пацієнтів був Генрі Баверз, персонаж роману «Воно».

— У мене є тітка, — пояснив Кевін. — Узагалі-то вона мені двоюрідна бабуся, та нам її так не можна називати, бо вона ще не вважає себе старою. Тітка Гільда. Хай там як, а тітчин чоловік залишив їй у спадок чимало коштів — мама каже, що вона вартує більше як мільйон доларів, — та насправді вона скнара.

Кевін замовк, давши можливість батькові заперечити, та містер Делеван лише криво посміхнувся й кивнув. Батя Меррілл, який був добре про це поінформований (у Касл-Року й на його околицях було не так уже й багато речей, про які Батя бодай трохи не знав), лише сумирно чекав, поки хлопчик перейде до справи.

— Вона приїздить і святкує з нами Різдво кожного третього року, і це чи не єдиний випадок, коли ми йдемо до церкви, тому що вона ходить до церкви. У нас повно броколі, коли приїздить тітка Гільда. З нас ніхто її не любить, а сестру від неї заледве не нудить, та тітка Гільда її дуже любить, тож маємо її повно. На літо нам давали прочитати одну книгу, «Великі сподівання»¹, і от у ній була одна пані, дуже подібна до тітки Гільди. Вона втішлася, вихваляючись своїми статками перед родичами. Її звали міс Гевішем, і коли міс Гевішем казала підстрибувати, то всі питали, як високо. Ми теж підстрибуємо, та й, гадаю, решта родичів так само.

— Ой, та поряд із дядьком Ренді твоя мати ще легкодух, — несподівано озвався містер Делеван. Кевінові здалося, що батько хотів промовити це цинічно-жартівливим тоном, та натомисть це прозвучало з глибоко-ядучою гіркотою. — Коли тітка Гільда каже підстрибувати в домі Ренді, то вони там усі ледь не акробатичне шоу під стелею їй улаштовують.

— Хай там що, — продовжив Кевін, — вона надсилає ту саму річ мені на день народження щороку. Тобто щоразу різні, та насправді всі вони однакові.

— І що ж вона тобі надсилає, хлопче?

¹ «Великі сподівання» (Great Expectations) — роман Чарльза Діккенса, виданий 1860 року. Історія зростання та змужніння хлопця-сироти Філіпа. Роман зняний передусім за свою критику безчесності та манірності аристократії.

— Краватку-боло, — відповів Кевін. — На кшталт тих, що їх носять ті давнішні кантрі-гурти. На затискачі щороку щось інше, та це завжди краватка-боло.

Батя схопив лупу і схилився над знімком.

— Бляха-муха! — вигукнув він, випростовуючись. — Краватка-боло! То он воно що! Як же я цього раніше не розгледів?

— Певно, тому що собаки зазвичай їх не носять, — промовив Кевін здерев'янілим голосом. Вони провели тут лише сорок п'ять хвилин, але йому здавалося, що він став старшим на п'ятнадцять років.

«Важливо пам'ятати, — знову й знову повторював йому розум, — що камери не стало. Самі лише уламки. Не зважай на всю королівську кінноту і всю королівську рать; навіть тим хлопцям, що виробляють «Полароїди» на заводі в Скенектаді, цю крихітку до купи не зібрать»¹.

Хвала Богові. На цьому крапка. Що ж до Кевіна, то добре було б, якби йому більше не довелося стикатися з надприродним аж до вісімдесяти.

— Крім того, вона дуже мала, — сказав містер Делеван. — Я був поряд, коли Кевін дістав її з коробки, та й ми всі знали, який то буде подарунок. Загадкою було хіба те, що ж цього року опиниться на затискачі. Ми навіть жартували з цього приводу.

— А що на затискачі? — запитав Батя, знову вдивляючись у знімок... Кевін був готовий свідчити в будь-якому суді на землі, що вдивлятися у полароїд було просто нісенітницею.

— Пташка, — відповів Кевін. — Майже певен, що то дятел. І саме це довкола шиї у пса на знімку. Краватка-боло з дятлом на затискачі.

— Ісусе! — мовив Батя. Він був одним із найкращих у світі акторів, та цього разу зімітувати здивування йому не вдалося.

¹ Фраза є жартівливим натяком-покликанням на віршик про Хитуна-Бовтуна (або ж, у пізніших перекладах, Шалама-Балама) — класичного англійського персонажа, який, зокрема, фігурує в книзі Льюїса Керролла «Аліса в задзеркаллі», у вигляді великого людиноподібного яйця з краваткою. Рядки віршика подано в перекладі Олега Короля.

Містер Делеван зненацька згріб усі полароїди докупи.

— Запахаймо ці кляті знімки до печі, — сказав він.

Коли Кевін та його батько повернулися додому, було вже десять хвилин по п'ятій, починало мрячити. Дворічної «тойоти» місіс Делеван на під'їзній доріжці не було, але вона вже встигла приїхати й відїхати. На кухонному столі лежала записка, притиснута сільницею та перечницею. Коли Кевін розгорнув її, зсередини випала десятидоларова купюра.

Любий Кевіне,

під час бриджу Джейн Дойон запитала, чи ми з Мег часом не проти по вечеряти з нею у «Бонанца»¹, оскільки її чоловік поїхав до Пітсбурга у справах і вона нудиться вдома на самоті. Я сказала, що ми були б тільки раді. Особливо Мег. Ти ж знаєш, як вона хоче бути «однією з дівчат»! Сподіваюся, ти не проти поїсти «в гордій самоті». Чом би тобі не замовити собі піцу й трохи содової, а батько замовить собі сам, коли прийде додому. Він не любить розігріту піцу, і ти знаєш, що він захоче собі пива.

*Люблю тебе,
мама*

Вони поглянули одне на одного, ніби промовляючи: «Що ж, принаймні про це турбуватися не треба». Очевидно, ані вона, ані Мег не помітили, що авто містера Делевана й досі було в гаражі.

— Хочеш, щоб я... — почав Кевін, та потреби закінчувати не було, оскільки батько перервав його на півслові:

— Так. Перевір. Негайно.

Кевін піднявся сходишками, ступаючи через одну, і ввійшов до кімнати. Там у нього були комод і стіл. Нижня шухляда стола була забита тим, що Кевін називав просто «всячина»: речі, які він не міг викинути, проте й користі від них не було жодної. Тут

¹ «Бонанца» (Bonanza Steakhouse) — американська мережа ресторанів-стейкгаусів. Разом зі спорідненою мережею «Пондероза» названа на честь класичного телесеріалу-вестерну «Бонанца».

лежав дідів кишеньковий годинник, важкий, візерунчастий, гарний... і настільки заржавілий, що ювелір у Льюїстоні, якому вони з матір'ю принесли його показати, ледь зиркнувши на нього, похитав головою і відштовхнув назад через прилавок. Були також два набори однакових запонок із двома сирітками без пари, розворот журналу «Пентгаус»¹, книжка «Сороміцькі жартики» в м'якій обкладинці й «Соні-Волкман», який чомусь заховував касети, замість того щоб програвати. Усяка всячина, та й по всьому. Кращого слова годі дібрати.

Частиною тієї всячини були, певна річ, тринадцять краваток-боло, що їх тітка Гільда надсилала йому щороку на дні народження.

Він дістав їх одну за одною, перерахував, вийшло дванадцять замість тринадцяти, перерив шухляду ще раз, знову перерахував. Усе одно дванадцять.

— Немає?

Кевін, сидючи навпочіпки, скрикнув і схопився на ноги.

— Вибач, — сказав містер Делеван. — Вийшло по-дурному.

— Усе гаразд, — відповів Кевін. На мить він задумався, як швидко серце людини може битися до того, коли вона спалить свого двигуна. — Я просто... на голках. Дурня.

— От і ні. — Батько зосереджено поглянув на нього. — Коли я проглянув той запис, то настільки перелякався, що думав, мабуть, доведеться пхати пальці в рота, щоб заштовхати шлунок назад.

Кевін вдячно глянув на батька.

— Її там немає, правда? — спитав містер Делеван. — Тієї, що з дятлом чи що воно таке має там бути?

— Ні. Немає.

— Ти в тій шухляді камеру тримав?

Кевін повільно похитав головою.

¹ «Пентгаус» (Penthouse) — американський еротичний журнал для чоловіків, який відрізняється від «Плейбою» відвертішим сексуальним змістом. Моделі, зображені на розворотах журналу, знані як Кішечки (Penthouse Pets).

— Батя — містер Меррілл — звелів давати камері час від часу відпочити. Це була частина складеного ним розкладу. — Щось у його голові заворушилося, потому зникло. — Тож я запхав її туди.

— Лишенько, — тихо мовив містер Делеван.

— Ага.

Вони дивилися одне на одного в темряві, тоді раптом Кевін усміхнувся. Неначе промінчик сонця прорізався крізь хмари.

— Що?

— Я пригадував, як воно було, — сказав Кевін. — Я замахнувся кувалдою так сильно...

Містер Делеван також посміхнувся.

— Я гадав, що ти розіб'єш собі бісову...

— ...і від удару пролунав такий ХРУСТЬ!..

— ...розліталися в усі боки...

— БУМ! — завершив Кевін. — Нема!

Вони обоє зареготали, і хлопчині на якусь мить навіть здалося, що він майже — *майже* — радий, що все це трапилося з ним. Почуття полегкості було настільки ж невимовне й водночас довершене, як і те, що людина відчуває, коли чи то за щасливим збігом обставин, чи то завдяки провидінню вона змогла почестати саме те місце на спині, яке дуже свербить.

Саме такими були відчуття в Кевіна, пов'язані з камерою та його батьком, який тепер про все знав.

— Її вже нема, — мовив Кевін. — Правда ж?

— Не стало як Хіросіми, коли Енола Гей скинув на неї атомну бомбу, — сказав містер Делеван, додавши: — Розчавлена на гівно.

Кевін витріщився на батька, а тоді вибухнув потоком дзвінкого — ледь не крикливого — сміху. Батько долучився до нього. Невдовзі потому вони замовили собі піцу з начинкою. А коли Мері та Мег Делеван повернулися додому двадцять на восьму, вони ще сміялися.

— Ну, ви маєте такий вигляд, наче якусь каверзу втнули, — трохи спантеличилася місіс Делеван. Щось у їхніх веселощах уразило її жіночу сутність. Зовні вони були схожі на чоловіків, що ледь не потрапили в автомобільну аварію. — Не хочете розповісти дамам?

— Просто два парубки гарно провели час, — сказав містер Делеван.

— *Разюче* гарно, — підкреслив Кевін, а батько докинув «власне, ми це до того», вони презирнулися і знову почали хихотіти. Мег, щиро збентежена, глянула на матір:

— Мамо, чого вони так поводяться?

Місіс Делеван відповіла:

— Тому що мають пеніси, люба. Іди й почепи своє пальто.

Батя Меррілл провів Делеванів, *pere et fils*¹, до виходу, а тоді зачинив за ними двері. Він повимикав усе світло, окрім лампи над робочим столом, відшукав ключі і відчинив власну шухляду, повну всякої всячини. Витягнув звідти камеру «Полароїд Сан-660» Кевіна Делевана, пощерблену зовні, але всередині неушкоджену, і пильно на неї подивився. Вона перелякала обох, батька і сина. Це для Баті було зрозуміло; його вона теж налякала і лякала й досі. Та покласти таку річ на пеньок і розтрощити її?

То дурість.

Була змога заробити на цій штукенції копійчину.

Така можливість завжди була.

Батя замкнув її в шухляді. Він переспить із цією думкою ніч, а на ранок знатиме, що робити далі. Правду кажучи, він уже мав до біса гарну ідейку.

Батя піднявся, вимкнув лампу і крізь морок кімнати попрямував до сходів нагору. Він рухався впевненою ходою, породженою роками практики.

На півдорозі Батя спинився.

Він відчув спонуку, надзвичайно сильну спонуку повернутися й знову поглянути на камеру. Нащо, заради Бога? У нього ж навіть *плівки* для цієї безбожної штукенції не було... не кажучи вже про те, щоб знімати нею. Якщо комусь закортить нею знімати, спостерігаючи за рухами пса, то радо просимо покупця це робити.

¹ Батько і син (*фр.*).

Caveet emperor¹, як він завше казав. Хай той клятий покупець *caveet* чи не *caveet*, уже як собі захоче. Що ж до нього, то він радше вступить до клітки з левами навіть без батога та стільця.

Та все ж таки...

— Облиш це, — грубо кинув він у темряві, і звук власного голосу налякав його, змусивши таки піднятися не озирючись.

РОЗДІЛ 7

Рано-вранці наступного дня Кевінові Делевану наснився настільки жахливий кошмар, що він пригадував його лише уривками, наче відокремлені рядки пісеньки, почутої колись по радіо з несправним динаміком.

Кевін крокував обшарпаними вулицями промислового містечка. Очевидно, він був волоцюгою, бо мав на спині торбу. Місто називалося Оутлі, і Кевін підозрював, що то було або у Вермонті, або на півночі Нью-Йорку. «*Не знаєте часом, хто наймає працівників тут в Оутлі?*» — запитав він старого, що пхав поперед собою візок уздовж пощербленого тротуару. У візку не було жодних харчів; він був переповнений усіляким непотребом, і Кевін зрозумів, що той чоловік пияк.

«*Забирайся!* — закричав п'яниця. — *Геть! Жодій! Йовський жодій! Йовський ЖОДІЙ!*»

Кевін побіг, чкурнувши через вулицю, більше наляканий безумною реакцією цього чоловіка, ніж думкою, що хтось може повірити в те, що він, Кевін, був злодієм. Випивака гукав йому вслід: «*Це не Оутлі! Це Гільдасвіль! Забирайся з міста, йовський жодій!*»

Саме тієї миті він усвідомив, що це не Оутлі чи Гільдасвіль, чи жодне інше містечко з нормальною назвою. Як може абсолютно ненормальне місто мати нормальну назву?

¹ Типово для Баті, він неправильно промовляє давній купівельний принцип *caveat emptor* (з лат. — нехай покупець пильнує), за яким відповідальність за перевірку якості товару перед його придбанням покладено саме на покупця.

Усе — вулиці, будівлі, авто, знаки, нечисленні пішоходи — було двовимірним. Предмети мали висоту, ширину... та їм бракувало товщини. Він проминув жінку, котра виглядала, як учителька балету, у якої навчалася Мег. На ній були слакси кольору жувальної гумки «Базука»¹. Як і пияк, вона штовхала візок для покупок. Одне з коліс рипіло. Він був заповнений камерами «Полароїд Сан-660». Жінка підозріло поглянула на Кевіна, коли вони порівнялися. У ту мить, коли вони пройшли тротуаром одне повз одного, жінка зникла. Її *тінь* і дотепер була там, він і досі міг чути ритмічне скрипіння, та її там більше не було. Тоді вона знову з'явилася, озираючись своїм товстим пласким недовірливим лицем, і Кевін зрозумів, чому вона раптово зникла. Це тому, що концепції «бічного зору» насправді не було і *не могло* бути в ідеально пласкому світі.

«Це Полароїдсвітль, — подумав він із полегкістю, яка напрочуд дивно змішувалася із жахом. — А це означає, що все навколо лише сон».

Тоді він угледів білий паркан, і пса, і фотографа, що стояв у казані. На його лобі стирчали неоправлені окуляри. Це був Батя Меррілл.

«Що ж, синку, ти його знайшов, — мовив двовимірний Батя Кевінові, не відводячи ока від затвора. — Ось і пес, ондечки. Той, що пошматував те хлоп'я у Скенектаді. Власне, це ТВІЙ пес».

А тоді Кевін прокинувся у своєму ліжку, злякавшись, що кричав уві сні, проте більше був стурбований не сном, а потребою переконатися, чи він *увесь, тривимірний, перебував там*.

Ні він тут. Одначе щось було не так.

«Дурнуватий сон, — подумав Кевін. — Викинь його з голови, чого опиратися? Усе скінчено. Знімки спалено, усі п'ятдесят вісім. А камеру розтр...»

Тривожна думка, ніби щось *негаразд*, скресла, мов крига, й знову піддрочувала його.

¹ «Базука» — бренд жувальної гумки, започаткований 1947 року. Популярним рекламним персонажем гумки був Базука Джо, персонаж комікс-стріпів, поміщених усередині.

«Це ще не кінець, — подумав він. — Це н...»

Та до того, як Кевін устиг сформулювати думку, його поборов глибокий, позбавлений сновидінь сон. Наступного ранку він ледве міг пригадати цей кошмар.

РОЗДІЛ 8

Два тижні після придбання Кевінового «Полароїда Сан» були найбільш дражливими й *принизливими* в житті Баті Меррілла. У Касл-Року не бракувало людей, які б сказали: те, що сталося, не могло не статися з такою людиною, як Батя. Навряд чи в місті було багато тих, хто знав про це... і то була чи не єдина втіха для Баті. Утім, це слабка втіха. Дуже слабка, грічно вам дякую.

Та й хто міг би подумати, що Капелюшники зможуть так його підвести?

Він був за крок до того, щоб подумати, чи часом не почав по-троху здавати.

Хай Господь милує.

РОЗДІЛ 9

Ще у вересні він не мав жодних сумнівів, чи вдасться йому збути «Полароїд»; його лише цікавило, як скоро і за скільки. Делевани надуживали слівцем *надприродне*, і Батя не став їх виправляти, хоча й знав: те, що відбувалося із «Сан», дослідники-парапсихологи скласифікували б радше як паранормальне, аніж надприродне явище. Він міг би їм це сказати, та якби *сказав*, вони б почали допитуватися, звідки власникові містечкової крамниці вживаних товарів (і лихвареві за сумісництвом) про це відомо. А факти були такі: Батя багато знав, тому що багато знати — це *прибуткова* справа, а *прибутковою* вона була через людей, яких він подумки називав «мої Капелюшники».

Капелюшники були людьми, які робили аудіозаписи порожніх кімнат на дорозі обладнання, та не заради жартів чи витівок на п'яну голову, а тому, що або щиро вірили в прихований світ

і намагалися довести його існування, або ж палко жаждали налагодити контакти з друзями чи/та родичами, які «відійшли» в засвіти («відійшли»: саме так вони це завжди називали; Капелюшники ніколи не мали родичів, котрі могли зробити таку простецьку штуку, як померти).

Капелюшники не лише володіли й користалися дошками Віджа, а й постійно спілкувалися зі своїми «духовними наставниками» з «того світу» (не «небеса», «пекло» чи «місце упокоєння мертвих», а саме «той світ»), які допомагали налагодити зв'язок із друзями, родичами, королевами, мертвими зірками рок-н-ролу, навіть заклятими ворогами. Батя знався з Капелюшником у Вермонті, котрий кожні два тижні гомонів із Гітлером. Той повідав йому, що все то гидкий наклеп, а насправді він домагався миру із січня 1943 року, а той бісів син Черчилль йому відмовив. А ще Гітлер сказав йому, що Пол Ньюман¹ був прибульцем із космосу, народженим у печері на Місяці.

Капелюшники ходили на сеанси настільки ж регулярно, як наркомани ходять до своїх дилерів по дозу. Вони купували кришталеві кулі та амулети, що мали б зробити їхню долю кращою; організовували власні спілки й досліджували всі чутки про будинки з привидами, шукаючи їхні типові ознаки: телеплазму, стукіт по столах, столи й ліжка, що ширяли в повітрі, холодні плями, ну й, звісно, самих примар.

Вони фіксували все, справжнє чи уявне, із захватом відданих своїй справі птахівників.

Більшість із них досить добре проводила час. Дехто — ні. Був серед них, наприклад, чолов'яга з Вулфборо. Він повисівся у сумнозвісному Будинку Текумсе, де поважний фермер у 1880-х та 1890-х причащав своїх ближніх удень, а вночі сам причащався, вечеряючи ними в підвалі. Стіл стояв посеред смердючої долівки, у якій були захоронені кістки й зогнілі трупи принаймні дванадцяти, а то й тридцяти п'яти молодих чоловіків, безхатків.

¹ Пол Ньюман (1925—2008) — відомий американський актор, режисер, гонщик і філантроп.

Чолов'яга з Вулфборо залишив коротеньку записку у своєму записникові побіч дошки Віджа: *«Не можу покинути будинок. Усі двері зачинені. Я чую, як він їсть. Пробивав бавовну. Не допомагає».*

«І бідолашний схилений гівнюк, напевно, щиро в це вірив», — розмірковував Батя, почувши цю історію.

Ну а ще був чолов'яга в Данвічі, штат Массачусетс, якому Меррілл одного разу продав за дев'яносто доларів так звану «спіритичну трубу». Чоловік узяв її із собою на Данвіцький цвинтар і, певно, таки почув щось надзвичайно неприємне, бо й досі, уже майже шість років, репетує в оббитій повстю камері в Аркгеми¹, цілком утративши глузд. Коли він зайшов на кладовище, його волосся було чорним; коли ж його крики розбудили кількох сусідів, що мешкали неподалік від кладовища, а ті викликали поліцію, яка вивела бідолаху звідти, то його волосся, як і скривавлене обличчя, побіліло.

А ще була жінка в Портленді, яка втратила око під час катастрофічної сесії з дошкою Віджа, коли все пішло шкереберть... чоловік у Кінгстоні, Род-Айленд, котрий позбувся трьох пальців на правій руці, коли задні двері автівки, у якій двоє підлітків скоїли самогубство, раптом зачинилися... старенька пані, що опинилась у Меморіальному госпіталі Массачусетсу фактично без одного вуха, коли її стара кицька Клодетт буцімто знавісніла під час сеансу...

Дечому з цього Батя йняв віру, дечому — ні, та здебільшого утримувався від якихось оцінок — не тому, що йому не вистачало переконливих доказів для якоїсь із чуток, а лише тому, що він глибоко в дупі мав усіх тих привидів, сеанси, кришталеві кулі, спіритичні труби, біснுவатих кицьок чи легендарний корінь Іоанна Завойовника². Тож якщо запитати Реджинальда Меріона

¹ Аркгеми і Данвічі — вигадані містечка з творів американського письменника Говарда Філіпса Лавкрафта, з його циклу «міфи Ктулгу». Місто Аркгеми відоме передусім завдяки Міскатоніцькому університету та Аркгемиській психлікарні — установам, що відіграють помітну роль у творах автора.

² Корінь Іоанна Завойовника (John the Conqueror root) — напівміфічна рослина. За повір'ями, сприяє в азартних іграх.

«Батьо» Меррілла, як він ставиться до Капелюшників, то вони, на його думку, можуть пиздувати зі своїми чарами хоч на Місяць.

Доти, певна річ, доки хтось із них був готовий здати свої дорогоцінні квиточки заради камери Кевіна Делевана й почекаати наступного шатла.

Батя називав цих ентузіастів Капелюшниками не через їхню зацікавленість потойбічним життям; він називав їх так тому, що переважна більшість із них — інколи він мав спокусу сказати, що й усі, — здавалося, були заможними самотниками, які тільки й чекали, поки їх обдеруть як липку. Якщо ви витерпите п'ятнадцять хвилин, киваючи й погоджуючись, поки вони переконуватимуть вас у тому, що здатні відрізнити фальшивого медіума від спеца, лише ввійшовши до кімнати, не кажучи вже про сам сеанс, або якщо стільки ж часу із подивом на обличчі слухатимете нерозбірливі шуми магнітофонного запису, що, може, є словами, а може, й ні, то зможете збути їм чотиридоларове прес-пап'є за сотню, сказавши, що одного разу чоловік побачив у ньому відображення покійної матері. Посміхнетеся їм — і вони випишуть вам чек на дві сотні доларів. Скажете обнадійливе слівце — і вони випишуть вам чек на дві тисячі доларів. А як зробите і те, й те, то вони передадуть чекову книжку вам і попросять вписати туди потрібну суму.

Це завше було настільки ж просто, як у дитини цукерку відібрати.

Дотепер.

Батя не тримав у себе в кабінеті папки із заголовком «КАПЕЛЮШНИКИ», як не було там і папок «НУМІЗМАТИ» чи «ФІЛАТЕЛІСТИ». У нього й картотеки *не було*. Найближчим їй відповідником був пошарпаний старенький телефонний записник, який він носив у задній кишені (котрий, як і його гаманець, роками опирався вигинові миршавої сідниці, до якої прилягав). Усі необхідні відомості Батя зберігав там, де це *повинні* робити всі представники його професії: у голові. Було вісім дозрілих Капелюшників, із якими він роками вів справи, люди, які не просто забавлялися окультизмом, а занурилися в нього з головою. Найбагатшим був пенсіонер-промисловець на ім'я Мак-Карті, котрий

жив на власному острові за дванадцять миль від узбережжя. Цей чоловік нехтував човном, тому винайняв собі особистого пілота і літав туди й назад із материка, коли йому заманеться.

Батя звернувся до нього 28 вересня, наступного ж дня, як отримав від Кевіна камеру (він не вважав — не міг вважати, — що це крадіжка; хлопчина, зрештою, мав намір потовкти її на лайно). Він підїхав до приватної злітної смуги, трохи північніше від Бузбей-Гарбор, у своєму старенькому, проте бездоганно доглянутому авто, тоді зціпив зуби й примружив очі, щосили вчепившись руками за сталевий сейф із «Полароїдом Сан-660», коли «Бічкрафт»¹ Капелюшника відскочив із ґрунтової злітної смуги, мов дикий кінь, і злетів у повітря, і, коли Батя вже ладен був заприсягтися, що вони зірвуться зі стрімчака й розіб'ються об скелі внизу, полетів у осінні емпіреї. До цього він уже двічі був у подібній мандрівці і щоразу божився, що більше ніколи не залізе в цю клятву летючу труну.

Дорогою струшувало й підкидало, а менш ніж за п'ятсот футів унизу простягався пожадливий Атлантичний океан. Пілот же бадьоро теревенив протягом усього шляху. Батя кивав і відказував «атож», коли це здавалося слухним, хоча його й турбувала більше власна неминуха загибель, а не балаканина пілота. Тоді попереду виринув острів із жахливою, самогубно-короткою посадковою смугою та будиночком із червоного дерева й плитняку. Пілот скерував літак додолу, від цього старий бідолашний кислотно-зморщений шлунок Баті опустився до самого низу. Вони з гуркотом сіли, а тоді вже якимсь дивом проїхали до зупинки, живі й неушкоджені, а Батя міг і далі собі вірити, що Бог — то лише чергова вигадка Капелюшників... принаймні до тієї миті, коли доведеться залізти в той чортів літак на зворотному шляху.

— Гарна днина для польотів, еге ж, містере Меррілл? — запитав пілот, спускаючи перед ним східці.

— Найліпша, — гмикнув Батя, закрокувавши доріжкою до будинку, де святкова індичка вже нетерпляче чекала на нього.

¹ «Бічкрафт» (Beechcraft) — американська компанія-виробник цивільних і військових літаків.

Батя пообіцяв «найчудакуватішу штуkenцію, яка будь-коли траплялася», тож Седрік Мак-Карті аж зі штанів вистрибував. Він, думав Батя, побіжно зиркне, аби очі відвести, а тоді розрахується зеленню. На материк Батя повернувся через сорок п'ять хвилин, заледве реагуючи на струшування й підкидання, навіть тряску, від якої живіт у вузол скручувало, коли «Біч» час від часу потрапляв у повітряні ями. Він був стриманим, розсудливим чоловіком.

Батя спрямував «Полароїд» на Капелюшника і зробив його знімок. Доки вони чекали, поки знімок проявиться, Капелюшник зробив фото Баті... і коли спрацював спалах, то чи почув він щось? Чи почув низьке, потворне гарчання чорного пса, чи, може, то лише витвір уяви? Уява, найпевніше. Батя за своє життя повернув декілька дивовижних об'єктів, а для цього треба мати уяву.

Та все ж таки...

Седрік Мак-Карті, *головно* пенсіонер-промисловець, а за *сумісництвом* екстраординарний Капелюшник, дивився з дитячим захватом, як проявляються знімки, і коли зображення, врешті, проступило, він виглядав вдоволено і навіть трохи іронічно, тож Батя добре знав, спираючись на свій багаторічний досвід, що жодні вмовляння, лестощі, ба навіть завуальовані натяки на те, що він має іншого клієнта, який *слинить* за цією камерою, не матимуть на Седріка впливу. Велика помаранчева вивіска «НЕ ЦІКАВО» зринула в голову Седріка Мак-Карті.

Але чого?

Трясця, чого?

На знімку, що його зробив Батя, у тому відблиску, поміченому ще Кевіном на зморшкуватій морді пса, тепер виразно можна було розгледіти зуб — хіба що саме слово *зуб*, як не крути, не дуже тут пасувало. То було *ікло*. А на тому знімкові, що зробив Мак-Карті, помітні були й наступні зуби.

«*Йобана псина має пащу, як ведмежий капкан*», — подумав Батя. Мимохіть у голові зринула думка про його руку у псовій пащі. У його уяві пес не кусав, не *жер* йому руку, а *перемелював* її, наче зубчики деревоподрібнювача перемелювали кору, листя

й невеличкі галузки. «Скільки б це зайняло?» — подумав він, глянувши на ті каламутні очі, що визирали на нього із зарослої морди, і зрозумів, що недовго. Або припустімо, пес ухопив би його за промежину? Припустімо...

Та Мак-Карті щось запитав і очікував на відповідь. Батя глянув на чоловіка, і рештки надії, що йому таки вдасться переконати його купити камеру, випарувалися. Екстраординарного Капелюшника, котрий би залюбки перебув із вами день, силкуючись прикликати привид вашого любого спочилого дядька Неда, не було. Замість нього з'явився інший Мак-Карті: твердолобий реаліст, який потрапляв до списку багатіїв Америки журналу «Форчун»¹ дванадцять років поспіль — не тому, що був дурником, якому судилося успадкувати чималі статки, багато грошей і чесний, сумлінний персонал, а тому, що був генієм у галузі аеродинамічного конструювання. Він був не настільки багатим, як Говард Г'юз² у розквіті своєї кар'єри, та й не настільки схибленим, як Г'юз наприкінці життя. Коли справа доходила до парапсихічних явищ, Мак-Карті був неабияким Капелюшником. Проте за межами цієї зони він був акулою, на тлі якої подібні до Баті Меррілла виглядали немов пуголовки в ковбані.

— Перепрошую, — сказав Батя. — Я тут трохи витаю в хмарах, містере Мак-Карті.

— Кажу, що це дивовижно, — мовив Седрік. — Особливо певні ознаки того, що між кожним знімком час по той бік минає. Як це працює? Камера в камері?

— Не дуже петраю, про що ви.

— Ні, не камера, — відповів Мак-Карті, говорячи сам до себе. Він підняв камеру і струснув біля вуха. — Імовіріше, якийсь роликівий пристрій.

¹ «Форчун» («Fortune») — міжнародний діловий журнал, заснований 1929 року. Висвітлює події бізнесу та економіки, конкурує з такими відомими виданнями, як «Форбс» і «Блумберг Бізнесвік».

² Говард Г'юз-молодший (1905—1976) — американський промисловець і підприємець, новатор та піонер авіації, продюсер і кінорежисер, один із найбагатших людей свого часу.

Батя витріщився на чоловіка й гадки не маючи, про що той торочить... хай там як, а вивіска й далі показувала «НЕ ЦІКА-ВО». Та клята безбожна подорож у маленькому літаку (яка невдовзі повториться), і все марно. Але чого? Чого? Він був настільки певен у цьому чолові'язі, який би повірив вам на слово, коли б ви сказали, що Бруклінський міст був примарним міражем із «тамтого боку». Тож чого?

— Звісно ж, гнізда! — вигукнув Мак-Карті, радий, мов дитина. — *Гнізда!* Там круговий ремінь, натягнутий на шків у середині корпусу, а в нього вбудовані гнізда. У кожному гнізді проявлений полароїд із зображенням пса. Безперервність свідчить, — він пильно поглянув знову на знімки, — що пса, певно, зняли, а полароїди нарізали з окремих кадрів. Коли затвор спрацьовує, знімок випадає з гнізда і виходить. Батарея живить механізм приводу ремня, щоб той переміщав наступний знімок, і — вуаля!

Умить приємний вираз на його обличчі зник, і Батя побачив чоловіка, який виглядав так, наче проклав свій шлях до успіху через понівечені, скривавлені тіла своїх суперників...

— Джо приставить вас назад, — сказав він. Його голос звучав прохолодно й збайдужіло. — А ви мастак, містере Меррілл, — цей чоловік, похмуро усвідомив Батя, більше ніколи не називатиме його Батею, — я це визнаю. Ви, нарешті, спіткнулися, та довгий час вам удавалося мене обманювати. Скільки ж ви з мене видурили? Усе то були пусті балачки?

— Я з вас ані щербатої копійки не вдурих, — збрехав Батя, не змигнувши оком. — Жодного разу такого не було, щоб я продав вам якийсь липовий товар. Це стосується також камери.

— Мені гидко з вами розмовляти, — відповів Мак-Карті. — Не тому, що я вам довіряв; я й раніше довіряв тим, хто виявлявся фальшивкою й підбрюшкою. Не тому, що ви брали мої гроші; не така то вже була значна сума. Мені гидко, бо саме такі, як ви, гальмують науковий поступ парапсихічних досліджень, відкидають їх у темні віки, перетворюють їх на посміховисько, царину недоумків і бовдурів. Єдина втіха в тому, що рано чи пізно всі

ви спотикаєтеся. Ви стаєте жадібними і пробуєте підсунути щось таке безглузде, як *оце*. Геть з-перед очей, містере Меррілл.

У Баті в роті була люлька, а в тремтливій руці він тримав сірника «Даймонд» із блакитним кінчиком. Мак-Карті тицьнув у нього пальцем, а крижані очі понад ним зробили його схожим на ствол пістолета.

— А якщо тільки надумаете підпалити ту смердючу штуку тут, — промовив він, — то я негайно скажу Джо висмикнути її вам із рота й засипати вугілля вам у штани. Тож, якщо хочете покинути мій будинок із непопеченою дупою, я пропоную...

— Та що на вас *найшло*, містере Мак-Карті? — пробелькотів Батя. — Ці знімки не були проявлені! *Ви ж на власні очі бачили, як вони проявлялися!*

— Емульсія, яку будь-який хлопчак із дванадцятидоларовим набором для хімії може приготувати, — холодно відказав Мак-Карті. — Не з фіксованим каталізатором, як у хлопців із «Полароїда». Ви проявляєте ваші полароїди — або нарізаєте з кінофільму, — а тоді в темній кімнаті замальовуєте. Коли висохнуть, тоді закладаєте. Коли вони вискакують, то виглядають так, як усі інші полароїди, що не почали проявлятися. Суцільна сірість із білою облямівкою. Тоді вже світло потрапляє на вашу саморобну емульсію, запускаючи хімічну реакцію, і вона випаровується, показуючи знімок, який ви самотужки зробили за години, дні або й тижні до того. Джо?

Доки Батя розкривав рота, щоб промовити хоча б слово, його взяли попід руки і виштовхали з просторої заскленої вітальні. Та й, зрештою, сказати йому було нічого. Та все ж таки йому хотілося прокричати: «Якась тупорила лярва з фарбованим волоссям і кришталевою кулею, яку замовила з журналу «Фейт», змушує книгу, лампу чи нотний аркуш літати затемненою кімнатою, і на тебе це гівно впливає, а коли я тобі запропонував камеру, що робить знімки якогось іншого світу, то ти мене за барки і на вулицю! Та ти скажений, мов Капелюшник! Ну то й пішов на хер! У морі ще повно риби!»

Так він принаймні думав.

5 жовтня Батя вмовстився у своє бездоганно доглянуте авто й поїхав до Портленда відвідати Гноїстих Сестер.

Гноїсті Сестри були близнючками і мешкали в Портленді. Їм було по вісімдесят чи приблизно стільки, але виглядали вони старшими за Стоунгендж. Сестри безперестанку палили цигарки «Кемел» ще відтоді, як їм виповнилося по сімнадцять, про що вони б вам радо повідали. Вони ніколи не кашляли, попри шість пачок, які викурювали на двох кожного божого дня. Їх повсюди возили — у ті рідкісні дні, коли вони вибиралися зі свого колоніального маєтку з червоної цегли, — у «Лінкольн Континенталь» 1958 року випуску, що своїм похмурим блиском нагадував катафалк. Кермувала автомобілем чорношкіра жінка, лише трохи молодша за самих Гноїстих Сестер. Ця жінка-шофер була, найпевніше, німою, проте вона цілком могла бути і котроюсь із тих неговірких жінок, яких ніколи не бракувало. Батя цього напевно не знав й ніколи в них про це не питав. Він вів справи зі старенькими от уже майже тридцять років, і та чорна жінка супроводжувала їх увесь цей час, переважно кермуючи автівкою, інколи миючи її, часом скошуючи траву на газоні чи підрізаючи живопліт довкола будинку, часом крокуючи до поштової скриньки на розі з листами Гноїстих Сестер, адресованих бозна-кому (він також не знав, чи чорна жінка бодай колись заходила до будинку, і чи їй узагалі було дозволено туди заходити, проте він ніколи не бачив її всередині), і впродовж того часу він жодного разу не чув, що б це чудесне створіння заговорило.

Їхній колоніальний маєток розташовувався в портлендському районі Бремголл, який був для Портленда тим, що й квартал Бікон-Гілл для Бостона. В останньому з названих міст, де, за переказами, полюбляють квасоллю й тріску, говорять лише до Ловелів, а Ловели говорять тільки з Богом¹, натомість Гноїсті Сестри та їхні нечисленні ровесники, що zostались у Портленді,

¹ Посилання на відомий чотирирядковий вірш Джона Коллінса Босціді «Boston Toast», у якому він в іронічній манері викриває звички та усталену поведінку аристократичної верстви Бостона, відомої як «Бостонські брахмани».

охоче запевняли, що Ловели взяли собі таку моду лише через роки потому, як це вже робили Діри з Портленда.

Ну і, звичайно ж, жодна розумна людина не стала б, дивлячись на їхні однаковісінькі обличчя, називати їх Гноїстими Сестрами, так само як не стала б лікуватися від набридливої сверблячки носа, пхаючи його під стрічкову пилку. Тож Гноїстими сестри були лише поза очі (та й тоді, коли всі були певні, що поруч немає пліткаря чи пліткарки), а їхні справжні імена були міс Єлевсиппа Дір та місіс Мелевсиппа Веріл. Їхній батько, прагнучи поєднати свою щиру побожність та глибоку ерудованість, назвав їх іменами двох із трьох канонізованих трійнят... але, як на лихо, ті були *чоловіками*.

Мелевсиппин чоловік загинув багато років тому під час битви в затоці Лейте в сорок четвертому¹. Та вона й далі вперто називалася його ім'ям, що унеможливило спростити їм обом життя та просто звертатися до обох «пані Дір». Ні, треба було обов'язково вправлятися у вимові тих клятих покручених імен, аж поки вони не виходили так само гладко, як гівенце з навощеної дупи. Варто хоч раз було проїбитися, як вони того вже не забудуть, і можна було вже попрощатися із замовленнями від них на півроку, а то й на рік. Проїбися двічі — і вже можеш не дзвонити. Повік.

Батя їхав зі сталевую коробкою, у якій зберігав камеру «Полароїд», що лежала на сидінні позаду нього. Він раз по раз тихенько промовляв їхні імена: «Єлевсиппа. Мелевсиппа. Єлевсиппа та Мелевсиппа. Атож. Усе гаразд».

Та, як виявилось, ото й усе, що було гаразд. «Полароїд» їм був потрібен не більше ніж Мак-Карті... хоч Батя і був настільки вражений попередньою зустріччю, що був ладен узяти на десять тисяч доларів менше, чи то лише п'ятдесят відсотків від тієї суми, на яку сподівався від продажу камери.

Літня чорна жінка згрібала листя, відкриваючи очам газон, котрий, незважаючи на жовтень, був так само зелений, як повсть

¹ Битва в затоці Лейте (23—26 жовтня 1944 р.) — бій під час Другої світової війни, що відбувся в морях довкола філіппінського острова Лейте між союзними силами США та Австралії проти Імперського флоту Японії.

на більярдному столі. Батя кивнув їй. Вона глянула на нього — подивилася крізь нього, — продовжуючи згрібати листя. Батя натиснув на дзвінок, і десь углибині будинку залунав дзенькіт. «Маєток» — підхоже слівце для домівки Гноїстих Сестер. Хоча він був значно меншим за деякі старі будинки в районі Брем-голл, проте через одвічні сутінки, що панували всередині, він здавався значно більшим. Дзенькіт дзвінка справді наче виринав із глибини кімнат і коридорів, і його звук завжди викликав у пам'яті Баті особливий образ: підвода, повна мерців, поволі рухається вулицями охопленого моровицею Лондона, керманіч безперестану калатає дзвоником і горлає: «Тягніте сюди померлих! Тягніте сюди померлих! Ради Йсуса, тягніте сюди померлих!»

Гноїста Сестра, котра відчинила двері за секунд тридцять після дзвінка, виглядала не лише мертвою, а й забальзамованою; мумія, котрій поміж губи хтось заради сміху тицьнув недопалок, який ледь жеврів.

— Меррілл, — промовила пані.

Її сукня була темно-синьою, волосся пофарбоване, що якраз пасувало їй. Вона намагалася говорити з ним, як вельмишановна пані стала б розмовляти з торговцем, що зайшов не в ті двері, та Батя бачив, що вона була схвильована, як і той скурвий син Мак-Карті; але річ у тім, що Гноїсті Сестри народилися в Мейні, тут вони виростили, тут і спочинуть, тоді як Мак-Карті був родом десь із Середнього Заходу, де мистецтво й ремесло стриманості, певно, не вважали за чесноту в справі виховання дітей.

У коридорі, ближче до вітальні, промайнула ледь примітна тінь. От і друга. Йо, та цікавість випромінює з їхніх очей. Батя подумав, а чи не спробувати здоїти з них дванадцять штуцерів. Може, навіть чотирнадцять.

Батя знав, що міг би сказати: «Я маю честь звертатися до міс Дір чи місіс Веріл?» — і це б було б із його боку цілком слушно та гречно. Та він уже мав справу з цими ексцентричними бабами раніше і знав, що йому треба сказати, аби не втратити принаймні тисячі. Вони неабияк пишалися своїми чудернацькими чолові-

чими іменами й прихильніше ставилися до того, хто видавався їм переможеним, аніж боягузом.

Тож, швидко промовивши подумки молитву, щоб язик не відмовив у цю відповідальну мить, він постарався все сказати без помилок, зрадівши, коли імена зринули з його вуст як по нотах.

— То Єлевсиппа чи Мелевсиппа говорить? — запитав він, даючи зрозуміти, що він ані на макове зерня не хвилювався, щоб правильно вимовити їхні імена, так наче то були прості собі Джоан і Кейт.

— Мелевсиппа, містере Меррілл, — відповіла вона. О, це вже краще, тепер він був *містером* Мерріллом. Батя був певен, наскільки може бути впевненою людина, що все й надалі піде так само гладко. — Чом би вам не зайти?

— Сердечно дякую, — відказав Батя, ступивши в похмурі нетрі маєтку Дірів.

— О, *Боже*, — мовила Єлевсиппа Дір, коли полароїд почав проявлятися.

— *Але й звірюга!* — промовила Мелевсиппа Верріл, сповненим щирої збентеженості та страху голосом.

Пес *насправді* ставав потворнішим, і Батя був змушений це визнати, та було дещо, що тривожило його навіть більше: поступальність знімків дедалі пришвидшувалась.

Він посадив Гноїстих Сестер на їхній диван, виготовлений у стилі королеви Анни, для показового знімка. Камера зблиснула сліпучим білим світлом, на якусь коротку мить перетворивши кімнату з клаптика чистилища, між світом живих і світом мертвих, де ці обидві старезні реліквії ще й досі якось існували, у щось пласке й обманне, неначе поліцейський знімок музею, де щойно було скоєно злочин.

Щоправда, знімок зображав зовсім не Гноїстих Сестер, які посідалися на дивані у своїй вітальні, наче два чоботи на одну ногу. Натомість знімок зображав чорного пса, що тепер розвернувся і в анфас дивився на камеру та фотографа, достатньо божевільного, щоб і далі стояти там і знімати пса. Тепер уже всі його зуби вишкірилися в шаленому, вбивчому вищирі, а голова ледь помітно і хижо нахилилася вліво. «Та голова, — думав Батя, — продовжуватиме

нахилитися доти, доки він не кине́ться на свою жертву, приховавши вразливу ділянку шиї від можливого зустрічного випадку, і як тільки зуби намертво зімкнуться на плоті, він зможе вертити нею навсібіч, видираючи шматки м'яса зі своєї мішені».

— Яке жахіття! — сказала Єлевсиппа, кладучи одну зі своїх муміфікованих рук на померезану шкіру своєї шиї.

— Як *страхітливо!* — ледь не простогнала Мелевсиппа, підпалюючи чергову «Кемел» напівзітлілим недопалком попередньої, її рука тремтіла так сильно, що вона ледве не припала потрісканий лівий кутик свого рота.

— Це просто не-СКАЗ-ен-но! — переможно промовив Батя, думаючи: «Аби ти був тут, Мак-Карті, пихатий гівнюк. Аби ти був. Ось де дві пані, які за життя бачили не одного смаленого вовка і не вважають, що клята камера — дешевий карнавальний викрутас!»

— Воно показує те, що вже сталося? — прошепотіла Мелевсиппа.

— Чи щось таке, що ще станеться? — пошепки додала Єлевсиппа.

— Та хто його зна, — відповів Батя. — Я достатньо побачив всякої чортівні в житті, але такого, як ці знімки, й близько не бачив.

— Я не дивуюся, — сказала Єлевсиппа.

— Я теж, — мовила Мелевсиппа.

Батя вже хотів поговорити стосовно ціни. Це делікатна справа, з ким би ти не торгувався. Щодо Гноїстих Сестер, то коли справа доходила до торгівлі, то обидві були мов пара незайманок — втім, наскільки було відомо Баті, принаймні одна з них такою була. Він саме хотів розпочати з «*Почнімо з того, що я ніколи й не збирався щось таке продавати, та от...*» (прийом, старший навіть за Гноїстих Сестер — хоча й не набагато, якщо добре до них придивитися, — та коли маєш справу з Капелюшниками, то це й не важливо; насправді їм *подобалося* це чути, так само як малим дітям до вподоби слухати знову й знову ті самі казки), коли Єлевсиппа ошелешила його, сказавши:

— Не знаю, як моя сестра, містере Меррілл, та я не почуватимуся спокійно, поки ви не сховаєте ту... ту камеру чи що воно, на Бога, таке... назад до свого авто.

— Не можу не погодитися, — додала Мелевсиппа, гасячи недокурунену «Кемел» у попільничці-рибині, яка була придатна для чого завгодно, але не для гасіння недопалків.

— *Примарні* фотознімки, — мовила Єлевсиппа, — це одна справа. Їм притаманна певна...

— *Гідність*, — підказала Мелевсиппа.

— Так! Гідність! Але той пес... — стара навсправжки затремтіла, — він виглядає так, наче зараз вистрибне зі знімка і вчепиться в когось із нас.

— У кожного з нас! — уточнила Мелевсиппа.

Аж до цієї репліки Батя був переконаний — мабуть, тому, що йому хотілося в це вірити, — що сестри просто почали торгуватися. Та інтонація їхніх голосів, така ж однакова, як і їхні обличчя та фігури (якщо й можна було сказати, що вони взагалі мали ті фігури), промовляла інше. Вони ні на мить не сумнівалися, що «Сан-660» показувала паранормальну поведінку... але це було занадто паранормально для них. Вони не торгувалися, не прикидалися, не грали з ним у жодні ігри, щоб збити ціну. Вони сказали, що їх не цікавить ані камера, ані те, на що вона здатна, утримавшись навіть від нетактовних припущень, що Меррілл насправді хотів продати цю камеру.

Батя оглянув вітальню. Вона була схожа на кімнату однієї старенької з фільму жахів, який він якось дивився по відику — якась нісенітниця під назвою «Спалені приношення»¹, де кремезний дужий чолов'яга пробував втопити власного сина в басейні. У тієї жінки вся кімната була заповнена, точніше — захарашена старими та новими фотознімками. Одні в різноманітних рамках стояли на столі та камінній полиці, інші ледь не повністю вкривали стіни, отож годі було розібрати, що за чортівня зображена на шпалерах.

Вітальня Гноїстих Сестер була не настільки занедбаною, та все одно світлин було вдосталь, може, навіть із півтори сотні

¹ «Спалені приношення» («Burnt Offerings», 1976) — американський фільм жахів Дена Кертіса, адаптація однойменного роману 1971 р. Роберта Мараско. Історія розгортається навколо сім'ї, котра заселилася в старий будинок, який живиться життєвою енергією мешканців, коли ті поранені або страждають.

набралося, хоча складалося враження, що в такій крихітній і затемненій кімнатці, як ця, їх утричі більше. Батя бував тут досить часто, щоб завважити більшість із них бодай побіжно, а деякі знав навіть дуже добре, бо саме він продавав їх Єлевсипі та Мелевсипі.

Вони мали значно більше тих «примарних фотознімків», як Єлевсиппа Дір називала їх, може й тисячу вкупі. Та, певно, навіть сестри зрозуміли, що кімната завбільшки з їхню вітальню мала певні обмеження з погляду експозиційних якостей, не кажучи вже про питання смаку. Решта фото була розподілена між іншими чотирнадцятьма кімнатами маєтку. Батя бачив їх усі. Він був одним із тих небагатьох щасливців, кому це було дозволено. Та саме в цій вітальні вони виставляли перлини «примарних фотознімків». Тут була і перлина з-поміж перлин, котра приваблювала око вже хоча б тим, що стояла в самотній величі на верхівці закритого кабінетного роялю «Стейнвей»¹, у кутку біля еркера. На ній труп ширяв у повітрі понад труною, перед очима п'ятдесяти чи шістдесяти скорботних людей. То, певна річ, була підробка. Дитина десяти — та де там, восьми років — зрозуміла б, що то підробка. Порівняно з ним, ті фото ельфів-танцівників, які так зачарували сердешного Артура Конан Дойля на схилі його віку, виглядали надзвичайно вишукано. Обвівши очима кімнату, Батя побачив лише два знімки, які не були безсумнівними підробками. Необхідно було пильніше придивитися до них, щоб зрозуміти, яке крутіство там застосоване. Попри те, ці дві старезні піхви, які колекціонували «примарні фотознімки» все своє життя і вважали себе неабиякими знавцями на цій ниві, повелися, як двоє дівчаток-підлітків під час перегляду страшилки, коли він показав їм не просто паранормальний фотознімок, а, трясця стрибучому Ісусу, паранормальну камеру. Вона не просто разок викинула коників, та й по всьому, як та, що зробила знімок примарної пані, котра дивилася, як мисливці на лисиць повертаються додому,

¹ «Стейнвей» («Steinway & Sons») — американо-німецька фірма, що виготовляє високоякісні піаніно та роялі. Заснована 1853 р. німецьким емігрантом Генріхом Енгельгардом Штайнвегом.

а робила це раз по раз. Але ж скільки вони витратили на це нічогісінько не варте барахло? Тисячі? Десятки тисяч? Сотні ти...

— ...показати нам? — питала його Мелевсиппа.

Батя Меррілл змусив свої губи скривитися, надавши їм подоби Звичної Щиросердної Посмішки, оскільки на обличчях сестер не відбилося ані подиву, ані підозр.

— Даруйте, люба пані, — мовив Батя. — Я трохи забагато витав думками у хмарах. Гадаю, те станеться з нами всіма, коли зістаримося.

— Нам по вісімдесят три, і в обох розум ясний, як місяць, — роздратовано відказала Єлевсиппа.

— Як місяць у повню, — додала Мелевсиппа. — Я запитала, чи маєте ви нові знімки, які б хотіли показати нам... звичайно, як тільки заберете ту нікчемну річ.

— Ми вже давненько не бачили справді гарних новинок, — сказала Єлевсиппа, запалюючи чергову «Кемел».

— Минулого місяця ми відвідали Конференцію Медіумів і Таро Нової Англії, — повідомила Мелевсиппа, — і попри лекції, що видалися повчальними...

— ...і піднесеними...

— ...чимало знімків було *суцільними підробками!* Навіть дитина десяти...

— ...або *семи!*..

— ...років їх би розпізнала. Тож... — Мелевсиппа спинилася. Її обличчя набуло виразу розгубленості, наче це завдало їй болю (м'язи на обличчі давно вже атрофувалися, вони могли лише виражати помірне задоволення та безтурботну цікавість). — Я збентежена, містере Меррілл.

— Я саме це збиралася сказати, — мовила Єлевсиппа.

— Нащо ви *принесли* цю жахливу річ? — запитали Мелевсиппа та Єлевсиппа в гармонійній двоєдності, порушеній лише нікотиновим скрипінням їхніх голосів.

Батя настільки сильно захотів відказати їм: «*Бо ж я не знав, які ви дві пересрані старі манди*», що на якусь мить йому здалося, що він таки сказав це. Він затнувся, очікуючи, що обурені крики

близнючок заповняють тьмяну святість вітальні. Крики, що залунають, як вереск іржавих стрічкових пилок, що вриваються в основи стовбур, і продовжуватимуть наростати, допоки скло в рамі кожного фальшивого фото в кімнаті не лусне від агонії вібрації.

Враження, що Батя вимовив таку жахливу думку вголос, протривало лише частку секунди, та коли він пізніше пригадував цю історію безсонними ночами, поки годинники внизу сонливо шурхотіли (а «Полароїд» Кевіна Делевана скрутився від безсоння в зачиненій шухляді робочого столу), то здавалося, що все тяглося довше. У ті безсонні години він інколи шкодував, що не сказав їм того, гадаючи, чи не втратив іще глузду.

Натомість Батя зреагував зі швидкістю та підступністю інстинкту самозбереження. Вихлюпнувши свою злість на Гноїстих Сестер, він би отримав величезне задоволення, та, на жаль, воно було б *нетривале*. Якби він помазав медом слова — а саме цього вони й очікували, оскільки по самі вуха в тому медові купалися (хоча це ні чорта їхній шкірі не дало), — то, можливо, зміг би продати їм за три-чотири тисячі доларів іще й копійчані «примарні фотознімки», коли б, звісно, сестри на той час не померли від раку легень, який мав би забрати одну з них, а то й обох принаймні дюжину років тому.

Та, зрештою, у мисленевій картотеці Баті були ще й інші Капелюшники, хоча й не так багато, як він собі думав у той день, коли вирушив зустрітися із Седріком Мак-Карті. Побіжна перевірка встановила, що двоє вже померли, а один наразі вчився плести кошики в розкішному притулку в Північній Кароліні, де догоджали неймовірно заможним людям, які позбулися власного глузду.

— Насправді, — мовив він, — я взяв із собою камеру, щоб ви, пані, могли на неї поглянути. Власне, це я до того, — він квапливо продовжував далі, спостерігаючи за виразом тривоги на їхніх обличчях, — що мені відомо про ваш досвід на цій ниві.

Тривога змінилася задоволенням; сестри обмінялися втішеними поглядами, і Баті раптом захотілося обливи декілька їхніх пачок «Кемел» розпалювачем для барбекю і, черкнувши сірни-

ком, встромити охоплені вогнем віхті у їхні тугі старечі дупи. Тоді вони закуряться, як забиті димарі.

— Я гадав, що ви порадите мені, як краще вчинити із камерою, — сказав він.

— Негайно знищить її, — відказала Єлевсиппа.

— Я б скористалася динамітом, — додала Мелевсиппа.

— Спершу кислота, *тоді* динаміт, — мовила Єлевсиппа.

— Правильно, — завершила Мелевсиппа. — Вона небезпечна. Не треба навіть дивитися на того гаспида-пса, щоб це розуміти. — Та вона все ж глянула; вони обидві подивилися — і однако-вісінькі вирази відрази й жаху перекривили їхні обличчя.

— Можна відчути, як від неї віє *злоом*, — промовила Єлевсиппа таким страшним голосом, наче школярка, що грає відьму в «Макбеті». Можна було б засміятись, проте зовсім не було смішно. — Знищить її, містере Меррілл. Поки не сталося чогось жахливого. Поки — ймовірно, завважте, я лише кажу, що це, ймовірно — вона не знищить вас.

— Ну, ну, — відказав Батя, роздратований тривогою, яку мимохіть відчув, — не передаваймо куті меду. Я, власне, до того, що це ж лише камера.

Єлевсиппа Дір тихо мовила:

— Планшетка, якою Колеті Сімайно вибило око кілька років тому, теж була лише шматком ДВП.

— Принаймні поки ті дурні, дурні, дурні люди не наклали на неї свої дурні пальці й не розбудили, — додала Мелевсиппа ще тихіше.

Здавалося, казати вже було нічого. Батя взяв камеру, обачно зачепивши її за ременя й не чіпаючи самої камери, переконуючи себе, що то лише заради цих двох старих піхов, і звівся на ноги.

— Що ж, ви експерти, — сказав він.

Дві старенькі подивилися одна на одну й напрудилися.

Так, це відступ. Відступ був відповіддю... принаймні наразі. Та із ним ще не покінчено. Колись і в його віконце засяє сонце, він був готовий битися об заклад.

— Не хочу більше забирати у вас часу і вже точно не хочу вас обтяжувати.

— О, ну що ви! — відповіла Єлевсиппа, також підвівшись.

— У нас так мало гостей цими днями! — додала Мелевсиппа, також уставши.

— Запхайте її до авто, містере Меррілл, — мовила Єлевсиппа, — а тоді...

— ...повертайтеся й вип'ємо чаю.

— *Почаюємо!*

І хоча найбільше у світі Баті хотілося забратися звідти (і сказати їм на це: «Спасибі, але ні, дякую. Я хочу з'їбти вже звідси»), він увічливо відмовився:

— То було б радістю для мене, — сказав він, — та, на жаль, поспішаю на іншу зустріч. Шкода, що буваю в місті рідше, ніж хотілося б.

Коли вже намірився брехати про щось, то вже можеш і не соромитися, часто казав Баті його батько, і цю пораду він запам'ятав. Батя діловито подивився на годинник.

— Я вже й так загаявся. Боюся, що ви, дівчата, затримали мене, та, гадаю, я не перший, кого це спіткало з вами.

Вони захихотіли й обидві зашарілися, зажеврили, немов дуже старі-престарі троянди.

— Ну що ви, містере Меррілл! — зашебетала Єлевсиппа.

— Запропонуйте наступного разу, — сказав він, усміхнувшись так, що ледь обличчя не луснуло. — Наступного разу запропонуйте, ради гаспида! Ви тільки скажіть, і побачите — одразу ж погоджуся, не встигнете й оком змигнути.

Батя вийшов, а коли одна з них поспішно зачинила за ним двері (певно, гадаючи, що сонце повипалює всі їхні фальшиві фото, сердито подумав Батя), розвернувся й клацнув «Полароїдом» стару чорну жінку, яка й досі згрібала листя.

Зробив він це імпульсивно, наче як жорстока людина, що може крутнути кермом, маючи намір збити скунса чи єнота на сільській дорозі.

Верхня губа чорної жінки сіпнулася у вищирі, і Батя, приголомшений, побачив, що вона скрутила йому вслід «козу».

Він сів в авто і швидко від'їхав назад під'їзною доріжкою.

Задньою частиною автівка вже наполовину виїхала на вулицю, і Батя саме обернувся, щоб подивитися на дорогу, коли його погляд наштовхнувся на щойно зроблений полароїд. Він ще до кінця не проявився; у нього був безбарвний, молочно-білий вигляд, властивий знімкові-полароїду, що й досі проявлявся.

Та зображення вже проступило досить чітко, і Батя аж витріщився на нього. Йому перехопило подих, наче забракло повітря в легенях. Здавалося, що навіть серце спинило своє биття.

Те, що Кевін собі науявляв, зараз почало втілюватися в життя. Пес уже обернувся, тож тепер почав незворушно й упевнено підступати до камери й того, хто її тримав... ах, та цього разу саме він *тримав* її, чи ж не так? Він, Реджинальд «Батя» Меррілл, підняв її та клацнув стару чорну жінку в миттєвому пориві, наче відлупцьований хлопчисько, котрий вистрілив у пляшку з-під содової зі свого пневматичного пістолетика, бо ж у батька не може поцілити, хоча в ту принизливу, дупоболісну мить після лупцювання він би залюбки це зробив.

Пес наближався. Кевін знав, що так воно й буде, та й Батя міг би про це дізнатись, якби добре помізкував. Відтепер йому буде важко зосередитися на чомусь, коли він думатиме про камеру, ті думки заповнюватимуть його час дедалі більше вві сні і наяву.

«Він іде, — думав Батя, відчуваючи крижаний жах, який пронизує людину, коли вона стоїть у темряві, коли Щось незбагненне й жахливе наближається зі своїми гострими, як леза, кігтями та зубами. — Господи Боже, він наближається, пес наближається».

Та він не просто *наближався* — він *змінювався*.

Неможливо було сказати, як саме. Батині очі боліли, прикипівши до того, що мали бачити, і того, що бачили насправді. Здавалося, ніби хтось замінив об'єктив на камері з нормального на риб'яче око¹, тож лоб пса з грудками сплутаної шерсті неначе одночасно випинався й западав, а вбивчі очі палали червоним

¹ Риб'яче око (або, як його ще часто називають, фішай, від англ. — fisheye) — об'єктив, особливістю якого є дуже широкий кут знімання, що створює сильне викривлення зображення.

блиском, наче іскри від спалаху «Полароїда», якими часом світяться очі в людей.

Тіло пса немов витягнулося, проте не тоншало; навпаки, воно видавалося товстішим, точніше — м'язистішим.

І його зуби були більші. Довші. Гостріші.

Батя раптом упіймав себе на тому, що думає про сенбернара Джо Кемберса, Куджо — того, котрий прикінчив самого Джо і того старого пияка Гарі Перв'є та Великого Джорджа Баннермана. Той пес сказився. Загнав жінку та малого хлопчика в їхнє авто, неподалік від домівки Кемберса, а через два чи три дні малий помер. Тож тепер Батя гадав, чи це було саме те, що вони, замкнені в задушливій печі власного авто, бачили в ті нестерпно довгі дні й ночі; це або щось подібне: каламутні червоні очі, довгі гострі зуби...

Нетерпляче завищав звуковий сигнал.

Батя скрикнув — його серце закалатало, наче двигун автівки «Формули-1».

Фургон обігнув седан, який досі однією половиною стояв на під'їзній доріжці, а другою — на вузькій вулиці. Водій фургона висунув руку з відчиненого вікна, показавши середній палець.

— *За члена мене вкуси, лярвін сину!* — крикнув йому Батя.

Він від'їхав назад до кінця, та авто так трусило, що він ударився в бордюр на дальньому боці вулиці. Батя розлючено викрутив кермо (мимохить зачепивши кнопку звукового сигналу), а тоді поїхав геть. Та вже через три квартали йому довелося з'їхати на узбіччя й просто посидіти за кермом десять хвилин, чекаючи, поки припиняться дрижаки і він зможе кермувати далі.

От тобі й Гноїсті Сестри.

Наступні п'ять днів Батя перебирав решту імен у своєму мисленевому списку. Затребувана ним ціна, яка спершу становила двадцять тисяч доларів (у випадку з Мак-Карті) і впала до десяти (для Гноїстих Сестер), впевнено падала й далі, поки збігав відведений йому час. Зрештою, залишився тільки Еморі Чаффі, на якому він міг заробити хіба що двадцять п'ять сотень.

Чаффі був дивовижним парадоксом: за весь час спілкування Баті з Капелюшниками Еморі Чаффі був єдиним, хто вірив у «той

світ». Це вражало. Його віра в потойбіччя здавалася чимось неймовірним, а те, що він віддавав чималі гроші за предмети, пов'язані із загробним життям, Батю взагалі приголомшувало. Але так було, і Батя поставив би Чаффі значно вище у своєму переліку, якби не той дошкульний факт, що Еморі був найбіднішим із-поміж тих, кого Батя вважав своїми «багатенькими» Капелюшниками. Якось він давав собі раду, та його справи були кепськими. Те, що колись було великим сімейним статком, поволі розсотувалося. Отож Баті треба було сподіватися на черговий значний спад затребуваної ціни щодо Кевінового «Полароїда».

«Утім, — подумав він, піднімаючись на своєму авто занехаяною під'їзною доріжкою до того, що ще в двадцятих роках було одним із найпрестижніших літніх будиночків біля Себаго-лейк, а тепер майже перетворилося на одну з найзanedбаніших цілорічних садиб (спадковий маєток Чаффі в Портлендському Бремголлі було продано через податки ще п'ятнадцять років тому), якщо вже хто й купить цю срану штуківину, то це, гадаю, буде Еморі».

Єдиною річчю, яка справді його засмучувала — щораз більше й більше, поки він безрезультатно перебирав власний список, — була демонстрація товару. Він міг змальовувати на словах, що камера робить хоч до посиніння, та навіть такий унікум, як Еморі Чаффі, не стане викладати чималі гроші за цю річ, опираючись лише на її словесний опис.

Іноді Батя думав, що його рішення примусити Кевіна робити всі ті знімки, щоб потім створити відеозапис, було дурницею. Та коли вже розбиратися, де заритий собака, то він і не був певен, що це мало якесь значення. Час минав по той бік, у тому світі (бо, як і Кевін, Батя саме так уже про нього думав: справжній світ), і минав він відчутно повільніше, ніж у цьому... та чи не пришвидшувався він разом із наближенням пса? Батя був у цьому певен. Рух пса попід парканом спершу був ледь помітним; тепер лише сліпець не побачив би, що пес підбирався чимраз ближче, щоразу як спускали затвор. Різницю у відстані можна було помітити, навіть клацнувши два знімки один за одним. Так, наче час по той бік намагався... намагався синхронізуватися з часом по цей бік.

Якби то було все, то й це було б кепсько. Та це було не все. То був не пес, чорти б його забрали.

Батя не знав, що воно було таке, та він розумів настільки ж чітко, що то не пес, як і те, що його мати похована на цвинтарі «Отчий Край».

Він гадав, що то був пес, що винюхував собі шлях попід парканом, який тепер був за добрих десять футів позаду нього; він і виглядав як пес, хоч і надзвичайно лютий, коли лишень повернув голову настільки, щоб можна було розгледіти його морду.

Але тепер для Баті він не скидався на жодну істоту, що бодай колись пересувалася Божою землею чи навіть товклася в Люциферовому пеклі. Ба більше, його бентежило інше: ті кілька людей, для яких він робив демонстраційні знімки, здається, його не бачили. Ніхто з них навіть не припустив, що пес із Кевінової «Сан-660», наближаючись до фотографа (наближаючись до лінз об'єктива, які, цілком можливо, були своєрідним порталом між тим світом і цим), обертався в чудовисько.

Батя знову подумав (як і Кевін): «Та йому не прорватися. Ніколи. Якщо вже щось і трапиться, то я скажу тобі, що то буде, тому що та істота ТВАРИНА, хай до біса потворна і страшнюча (може, навіть із тих, які уява переляканої дитини малює в шафі, коли матуся вимкне світло), та все одно ТВАРИНА, тож якщо щось і трапиться, то це буде останній знімок, де не буде нічого, крім розмитої плями, бо ж гаспид-пес уже стрибне; і після цього камера, найпевніше, вже не зніматиме, а якщо й буде, то замість знімків виходитимуть темні квадрати, бо ж не можна зробити знімок камерою з розбитим об'єктивом, а якщо той таємничий власник тіні впусить камеру, коли гаспид-пес на нього стрибне (а я певен, що так воно й буде), то вона, ймовірно, впаде на тротуар і, очевидно, все-ТАКИ розіб'ється. Врешті-решт, то лише шматок пластику, а пластик та асфальт або бетон — кепські друзі».

Еморі Чаффі вийшов на свій критий ґанок, на дошках якого вже почала лущитися фарба, самі ж дошки від часу покоробилися, а металеве покриття ганку поступово набувало іржавого кольору запеченої крові, і де-не-де в ньому зяяли дірки; Еморі

Чаффі був одягнутий у блейзер, колись ошатно синій, та тепер, після численних чищень, він набув непоказного сірого кольору, як однострій ліфтера; Еморі Чаффі з його високим чолом, що здіймалося дедалі вище й вище, аж поки, врешті, не ховалося під дрібним жмутом волосся, вишкірився своєю «Привіточки, яке щастячко, старенький, яке щастячко, як ся маш, як ся маш?» усмішкою, яка оголювала його величезні передні зуби, роблячи Еморі подібним, як гадав Батя, на Баґза Банні¹, наче той потерпав від якоїсь розумової недуги.

Батя взяв камеру за ремінь — Господи, як же та штука в'їлася йому в печінки! — і, вийшовши з авто, вимушено, через силу, помахав рукою та всміхнувся у відповідь.

Зрештою, справи є справи.

— Гидкеньке щеня, скажи?

Чаффі розглядав полароїд, який майже повністю проявився. Батя пояснив, що саме робить камера, збудьорений щирим захватом і зацікавленням Чаффі. Тоді він простягнув камеру Еморі, принадажуючи його самого зробити якийсь знімок.

Еморі Чаффі, всміхаючись тією своєю відразливою зубатою посмішкою, спрямував «Полароїд» у бік Баті.

— Крім мене, — поспіхом кинув Батя. — Мені ліпше рушницю до голови пристав, аніж ту камеру.

— Коли набивати ціну, то вже набивати, — захоплено мовив Чаффі, та все ж послухався, направивши «Сан-660» у бік широкого панорамного вікна з краєвидом на озеро. Чудовим краєвидом, і тепер таким пишним, як колись було сімейство Чаффі в ті повоєнні роки, після Першої світової, у золоту добу, що обернулася бронзовою близько 1970-го.

Він натиснув на кнопку затвора.

Камера чавкнула.

Батя скривився. Він зауважив, що відтепер кривився щоразу, як чув той звук — те коротеньке чавкотливе квиління. Він

¹ Баґз Банні (англ. *Bugs Bunny* — Кролик Баґз) — персонаж мультфільмів і коміксів, говіркий та безтурботний кролик.

силкувався контролювати свою міміку, та, на превеликий жаль, йому це не вдавалося.

— Так, пане, страшенно гидезна псяра! — повторив Чаффі, роздивившись проявлений знімок, і Батя відчув терпке задоволення від того, що та відразлива зубата — шо-по-чим, трохи-вскочив-на-слизьке — посмішка нарешті зникла. Що ж, принаймні на це камера спромоглася.

Так, йому було очевидно, що чолов'яга не бачить того, що він, Батя, бачив. Меррілл був готовий до такого повороту; утім, як не крути, він був сильно збентежений, хоч і приховував свої почуття за незворушною маскою янкі. Батя був переконаний, що якби Чаффі міг (бо, здавалося, у цьому й полягала заковика) побачити те, що бачив він, то погнав би до найближчих дверей на найвищій швидкості.

Пес — що ж, то був не пес, уже ні, та якось же його треба було називати — ще не розпочав свого стрибка на фотографа, та вже ладнався до цього; його задні ноги згиналися та водночас зводилися до купи в бік потрісканої безіменної доріжки. У цю мить Баті на вернула думку юнацька автівка, яка, прокачана педаллю газу, здригається, ледве втримуючись на місці в останні секунди червоного світла; стрілка на тахометрі вже показує 60 × 10, гуркіт двигуна виривається крізь хромовані труби, товсті шини з глибокими протекторами готові подарувати палкий поцілунок щebenевій дорозі.

Писок пса тепер годі було впізнати. Він викривився та спотворився в якусь карнавальну-жаску маску, на якій залишилося лише єдине темне й лихе око, ані кругле, ані овальне, а якесь рідкувате, наче жовток яйця, який проштрикнули виделкою. Ніс перетворився на чорний дзьоб із просвердленими з боків глибокими зяючими ніздрями. Чи справді з тих отворів струменів дим — наче пара з кратера вулкану? Може. А може, то була лише його уява.

«Це не важливо, — подумав Батя. — Ти ще більше клацай тим затвором, а чи давай це робити таким бовдурам, як Чаффі, і тоді вже напевне дізнаєшся, правда ж?»

Та він не хотів цього знати. Батя поглянув на чорну страшну істоту, у шерсть якої заплуталося не менше як дві дюжини реп'яхів, від чого здавалося, що вона вкрита живими шпичаками, з хвостом, подібним на середньовічну зброю. Він уважно вдивлявся в тінь, яку зміг розтлумачити лише той клятий шмаркатий малий, і побачив, що вона змінилася. Одна із затінених ніг наче відступила назад — це був дуже довгий крок, навіть зважаючи на ефект від сонця, що сходило чи сідало (та воно опускалося; Батя чомусь був глибоко переконаний, що воно сідало, що в тому світі наставала ніч).

Фотограф у тому світі врешті зрозумів, що його натурник зовсім не збирався сумирно сидіти. Ця потвора хотіла кинутися й розірвати свою жертву. Таким був її задум.

Розірвати і, можливо, якимось незбагненим чином утекти.

«Дізнайся! — іронічно подумав він. — Уперед! Продовжуй робити знімки! То й дізнаєшся!»

— А ви, пане, — казав Еморі Чаффі, — до біса гарний торговець!

Згадка про Мак-Карті ще й досі зринала в думках Баті, дошкуляючи йому.

— Якщо гадаєте, що то підробка... — почав він.

— Підробка? Ні, зовсім ні! Зовсім... *ні!* — зубата посмішка Чаффі розкрилася у своїй відразній величі. Він розвів руками в певновиглузуєте жесті. — Та боюся, що справи з цим конкретним об'єктом не буде, містере Меррілл. Мені шкода вам це казати, та...

— Чому? — перебив його Батя. — Якщо ви не вважаєте, що ця бісова штуковина — підробка, чого ви, бляха, її не хочете купити? — Він відчув, як у його голосі наростає лють. Раніше з ним такого ніколи не було, ніколи у всесвітній історії, Батя Меррілл був певен цього, і не трапиться знову. Але виходило так, що він не міг збути цю річ.

— Але ж... — Чаффі виглядав збентеженим, наче не знав, як краще про це сказати, тому що те, про що він думав, видавалося йому таким очевидним. У ту мить він виглядав, як вихователь дошкільнят, що намагається навчити дитину зав'язувати взуття. — Але ж вона нічого не робить, хіба ні?

— Нічого не робить? — ледь не скрикнув Батя. Він не йняв віри, що втратив самовладання. Що з ним робилося? Чи, точніше, що та бісова *камера* робила з ним? — Нічого не робить? Ви що, сліпий? Вона робить знімки *іншого світу!* Вона робить знімки, що передають рух! А та... та істота... те *чудовисько*...

О ні! О лишенько! Він таки зробив це. Він зайшов надто далеко. Він зрозумів це з того, як Чаффі подивився на нього.

— Але ж це лише пес, хіба ні? — сказав тихо Чаффі. Таким голосом можна було спробувати заспокоїти навіженого, поки медсестри мчали в кабінет по шприци та сильнодійні ліки.

— Атож, — повільно та втомлено мовив Батя. — Лише пес, та й по всьому. Але ви самі сказали, що то страшенно гидезна псяра.

— Правильно, правильно, сказав, — відповів Чаффі.

Батя подумав, що коли Еморі й далі посміхатиметься, то він побачить, як верхні три чверті голови цього ідіота спадуть йому до колін.

— Та... певен, ви розумієте, містере Меррілл... якою проблемою це може бути для поштового колекціонера.

— Ні, гадаю, що не розумію, — відказав Батя. Та, погортавши подумки цілий список Капелюшників, який спершу здавався таким багатонадійним, він, зрештою, починав розуміти. Йому й справді відкрилася ціла *низка* проблем, які становив «Поляроїд Сан» для колекціонера. Що ж до Еморі Чаффі... Бог його зна, що там Еморі собі думав.

— Безумовно, існують такі речі, як примарні знімки, — сказав Чаффі таким педантичним голосом, від якого Баті захотілося задушити його. — Та це не примарні фото. Це...

— Та вже ж, трясця, вони не *звичайні!*

— Цілком згоден, — відповів Чаффі, злегка насупившись. — Та що ж то за знімки *такі?!?* Так і не розбереш, правда? Начебто маємо цілком нормальну камеру, що робить знімки пса, який ніби збирається стрибнути. А коли він стригне, то зникне з кадру. Тоді камера почне, можливо, робити нормальні знімки, тобто знімки того, на що спрямована, або взагалі більше не зніматиме. Єдине її завдання — фотографувати (хтось навіть скаже — *документувати*)

того пса — буде виконане; або ж вона й далі робитиме знімки білого паркану та занедбаного газону позаду нього. — Він спинився й додав: — Я припускаю, що хтось, може, й потрапить у кадр у якусь мить після сорока — або чотирьохсот — зніmkів, та якщо фотограф не змінить ракурсу, чого він наче не робив у жодному фото, то перехожого буде видно лише до пояса. — І, наслідуючи Кевінового батька — навіть не знаючи, хто він такий, — Чаффі додав: — Ви вже вибачте, містере Меррілл, та ви показали мені щось таке, чого, думав, і не побачу — незбагненне й майже бездоганне паранормальне явище, яке насправді є досить нудним.

Ця дивовижна та, судячи з усього, щира ремарка змусила Батю знехтувати можливими подальшими думками Чаффі та запитати його:

— То це лише пес, так ви гадаєте?

— Звісно, — відповів Чаффі трохи здивовано. — Бездвірний нечистокровець, який виглядає винятково роздратованим. — Він зітхнув. — Ну і, певна річ, ніхто цього серйозно не сприйме. Це ж до того, що ніхто з людей не сприйме цього поважно, не знаючи вас особисто, містере Меррілл. З людей, не обізнаних із вашою чесністю та надійністю в цих питаннях. Воно виглядає як фокус, розумієте? І то не дуже вдалий. Щось на кшталт дитячої магічної вісімки.

Ще два тижні тому Батя завзято заперечував би таку ідею. Та це було до того, як він не просто пішов, а був вигнаний із будинку того паскуди Мак-Карті.

— Що ж, якщо то ваше останнє слово... — сказав Батя, підводячись та беручи камеру за ремінь.

— Мені дуже шкода, що вам довелося стільки проїхати намарно, — вибачився Чаффі... а тоді на його обличчі знову з'явився той жахливий вишкір, пружні вуста та величезні зубиська, що виблискували слиною. — Я саме збирався зробити собі сандвіч зі «Спамом»¹, коли ви приїхали. Може, приєднається, містере Меррілл?

¹ «Спам» (Spam, інколи — SPAM) — американська торгова марка консервованих м'ясних продуктів, представлена ще 1937 року. Популярність цього бренду привела до того, що в 1990-х рр. так було названо небажану електронну кореспонденцію, знану відтепер як спам-листи.

У мене, правду кажучи, вони виходять непогано. Додаю дрібку хрину та бермудської цибулі — то мій секрет, — а тоді я...

— Я пас, — відрізав Батя. Як і у вітальні Гноїстих Сестер, усе, чого йому зараз хотілося, то це забратися звідси якомога швидше й подалі від цього усміхненого ідіота. У Баті була виразна алергія на місця, де він грав і програвав. Останнім часом їх було забагато. — Я вже поп'їв. Я це, власне, до того, що мені вже час збиратися.

Чаффі посміхнувся.

— Праця робітників на винограднику важка, та дає щедрі плоди¹, — мовив він.

«От тільки не останнім часом, — думав Батя. — Останнім часом вона жодного йобаного плоду не дала».

— Таке вже життя, — відповів Батя і, зрештою, таки покинув будинок Чаффі, усередині якого відчувалися сирість і мишачий, цвілий запах — від зітлілих штор чи диванних чохлах... а може, то був запах від залежаних грошей. Йому здавалося, що жовтневе повітря, змішане з легким ароматом озера та сильнішим запахом глици, ніколи ще не було таким духмяним.

Батя сів в автівку й завів її. Еморі Чаффі, на відміну від Гноїстої Сестри, котра довела його до дверей, поспіхом зачинивши їх, як тільки він вийшов (наче боялася, що сонце може спалити її й перетворити на попіл, як вампіра), стояв на ґанку, шкірячись своєю дурнуватою посмішкою і махаючи йому вслід, наче відправляючи Батю в бісів океанський круїз.

І, як і раніше, не думаючи, він клацнув Чаффі та будинок, що саме-починав-трухлявіти, який був усім, що залишилося від сімейного майна Чаффі. Батя не пам'ятав, як узяв камеру із сидіння, куди з відразую пожбував її перед тим, як зачинити дверцята, не усвідомлював навіть, що камера була в його руках і чи затвор був спущений до того, як почув квиління механізму, що виштовхував знімок назовні, немов язик, укритий м'якою сірою

¹ Натяк на притчу про робітників у винограднику — одну з притч Ісуса Христа, що містяться в Євангелії від Матвія.

рідиною — молоком магnezії¹. Той звук, здавалося, лунав тепер і в його нервових закінченнях, примушуючи їх кричати.

Боковим зором він бачив, що Чаффі регоче, наче то найкращий жарт у світі. Батя вихопив знімок зі щілини камери з якимсь шаленим острахом, переконуючи себе в тому, що йому приверзлося те раптове невиразне гарчання, як той звук, що його чути, коли наближається моторний катер, а ваша голова й досі занурена під воду; переконуючи себе в тому, що йому лише здалося, нібито камера випнулася в його руках так, наче колосальний тиск зсередини на мить виштовхував її боки назовні. Він гепнув по кнопці бардачка, запхнув досередини знімок, а тоді зачинив його з такою силою, що зідрав собі нігтя аж до м'яса.

Батя рвучко рушив, ледь не заглухнувши, а тоді ледве не врізався в одну із сивуватих старих смерек, що росли поряд із виїздом з довгої підїзної доріжки до будику Чаффі, і всю дорогу йому ввижалося, що він чує регіт Емори Чаффі, голосний недомкуватобадьорий оглушливий сміх: *Ха! Ха! Ха! Ха!*

Серце в грудях калатало, а в голові наче хтось гатив кувалдою. Жили в скронях невпинно пульсували.

Він потроху заспокоювався. За п'ять миль малий чоловічок у його голові перестав гепати кувалдою. Десять миль (наразі він був майже на півдорозі до Касл-Рока) — і вже його серцебиття відповідало нормі. Батя сказав собі: «Ти на нього не дивитимешся. НЕ БУДЕШ. Хай ця клята штука згниє собі там. Нема тобі чого на неї дивитися, ти більше не робитимеш знімків. Час уже списати цю штуку як непотріб, що завдає лише збитків. Час уже зробити з камерою те, що хлопець мав зробити з нею спочатку».

Батя дістався відпочинкової зони Касл-В'ю, майданчика, з якого, здавалося, можна було розгледіти весь західний Мейн та половину Нью-Гемпширу. Він завернув туди й вимкнув двигун, відчинив бардачок і дістав звідти знімок, що механічно

¹ Гідроксид магнію — неорганічна хімічна сполука, яка в стані суспензії має подібний до молока вигляд, через що й отримала назву «молоко магnezії».

зробив його (його так само могла зробити людина, прокинувшись посеред ночі). Фото, звісно, проявилось; хімікати на тому оманливо пласкому квадратику ожили й зробили свою справу. Темно чи світло — для полароїда було байдуже.

Собакоїстота вже припала до землі. Курок зведено. Зуби вже не вміщалися в її пащі — як її губи стуляться з таким зубиськами? Як ті щелепи зможуть жувати? Істота виглядала тепер радше як химерний вид дикого вепра, аніж пес. Батя ніколи не бачив чогось подібного до неї. Від погляду на неї він відчував головний біль. Меррілл почувався так, наче втрачає глузд.

«Чом би не позбутися камери просто тут? — раптом спало йому на думку. — Ти міг би. Лишень вийди, підійти до поручня онде, та й пожбур її. І нема. До побачення».

Та це був би імпульсивний вчинок, а Батя Меррілл душею й тілом належав до племені Розсудливих. Він не хотів робити нічого зопалу, про що потім міг би пошкодувати.

Якщо цього не зробиш, *то потім точно пошкодуєш.*

Та ні. Ні. Ні. Людині не перебороти власної натури. То було б неприродно. Йому треба подумати. Щоб остаточно зважитися.

Натомість Батя жбурнув знімок у вікно і швидко поїхав далі. Якусь хвилину чи дві здавалося, що він виблює, та все обійшлося. Він почувався вже трохи ліпше. Безпечно доставшись кранниці, Меррілл відчинив сейф, дістав звідти «Сан», ще раз перебрав свої ключі й відшукав потрібний для шухляди, де він тримав «особливі» предмети. Батя почав було класти камеру досередини... і спинився, насупивши брови. Образ пенька зринув у його думках із такою ясністю — кожна деталь була чітко викарбувана, — наче то був знімок.

Він подумав: «Не зважай на всю ту дурню, буцімто людині не здолати власної натури. Лайно це все, і тобі це відомо. Людині не властиво їсти багнюку, та зможеш хоч цілу миску зжерти, якщо тобі хтось до скроні приставить пістолета і накаже це зробити. Ти знаєш, котра година, друзяко, — час зробити те, що раніше мав зробити ще той хлопець. Зрештою, ти ж не ризикуєш власними внесками».

Але тоді інша частина його розуму обурено запротестувала: «А от і маю! Я маю внесок, бодай тебе чорти взяли! Хлоп'я розтросило ідеально новенький «Полароїд»! Він, може, про те й не знав, але це не змінює факту, що я прогорів на сто тридцять дев'ять баксів!»

— Ай, гівно на паличці! — збуджено пробурмотів він. — Справа не в тому! Справа не в йобських грошах!

Ні, це не через йобські гроші. Принаймні він міг собі зізнатися, що справа не в грошах. Батя міг це зробити. Він і справді міг багато чого зробити, включно із власним маєтком у Портлендському районі Бремголл та новеньким «мерседес-бенцом». Меррілл ніколи не придбав би тих речей — він рахував кожну копійчину і вважав свою ледь не патологічну скнарість справжньою ощадливістю янкі, — та це зовсім не означало, що він узагалі не міг би їх придбати.

Справа не в грошах, а в чомусь набагато важливішому за гроші. Важливо було не дати себе обібрати. Батя заробляв на хліб, не даючи себе обчистити, і в ті рідкісні миті, коли комусь це вдавалося, він почувався як чоловік, у черепі якого рояться червоні мурахи.

Узяти, наприклад, хоча б той випадок із фріцівським програвачем. Коли Батя довідався, що антиквар із Бостона — його звали Донаг'ю — отримав за нього на п'ятдесят баксів більше, ніж насправді вартував грамофон «Віктор-Графф» 1915 року випуску (який, як виявилось пізніше, був значно поширенішою моделлю 1919 року), то, прогорівши на три сотні доларів, геть позбувся сну, продумуючи різні шляхи помсти (кожен відчайдушніший та безглуздіший за інший), клянучи свою дурноголовість, якщо вже такий хлопака з міста, як Донаг'ю, може його обібрати. А часом Батя уявляв, як той пришелепок розказуватиме своїм друзякам за покером, як то було просто, чорт, та вони всі там купка селяків. Донаг'ю, мабуть, вважав, що коли спробувати продати «Бруклінський міст» такому сільському телепню, як Меррілл із Касл-Рока, то цей дурень хіба що запитає: «Скільки з мене?» Тоді він та його друзяки ледь не попадають зі своїх стільців навколо покерного столу (чого йому завжди в цьому хворобливому сні ввижався

саме покерний стіл, Батя не знав, але так уже було), смалячи дешевенькі сигари, регочучи, як зграя тролів.

Справа з «Полароїдом» в'їдалася в нього, наче кислота, та він усе одно ще не міг зважитися розпрощатися з цією річчю.

Поки ще ні.

«Ти божевільний! — гримнув на нього голос. — Ти божевільний, щоб далі її тримати в себе!»

— Хай мені грець, якщо я це так проковтну, — пробурмотів Батя до того голосу й до порожньої затемненої крамниці, яка м'яко цокала, наче бомба у валізі. — Хай мене тоді грець вхопить!

Та це не означало, що він має стрімголов мчати в ті дурні кляті поїздки, намагаючись продати ту лярвину дочку, і вже *точно* не означало, що він зніматиме нею. Меррілл припускав, що залишалося ще зо троє безпечних спроб, може, й навіть усі сім, та він не мав наміру цього з'ясовувати власноруч. Ото вже ні.

Усе ж таки щось ще може підвернутися. Ніколи не знаєш. Та й яка з неї буде шкода в зачиненій шухляді, правда ж?

— Не-а, — бадьоро погодився Батя. Він опустив камеру до середини, замкнув шухляду, поклавши до кишені ключі, а тоді пішов до дверей і повернув із «ЗАЧИНЕНО» на «ВІДЧИНЕНО». У ту мить Меррілл виглядав як людина, що нарешті залишила якусь набридливу проблему позаду.

РОЗДІЛ 10

Батя прокинувся о третій наступного ранку. Протираючи очі, залиті потом, він сторожко вдивлявся в темряву. Годинники саме почали черговий щогодинний забіг.

Та розбудив його не цей звук, хоча й цілком міг би, оскільки він був не нагорі в ліжку, а внизу, у самій крамниці. «Емпоріум Галоріум» була печерою мороку, оточеною незграбними тінями, породженими вуличними ліхтарями знадвору, які примудрялися спрямовувати стільки світла крізь брудні шибки вікон, щоб створити неприємне відчуття, ніби щось таки криється за межами зору.

Його розбудили не годинники — то був спалах.

Батя жажнувся, збагнувши, що стоїть у піжамі біля свого робочого столу з «Полароїдом Сан-660» у руках. «Особлива» шухляда була відчинена. Він чітко усвідомлював, що, хоч і зробив лише один знімок, його палець натискав кнопку спуску затвора знову, й знову, й знову. Меррілл зробив би значно більше знімків, ніж той один, що стирчав зі щілини внизу камери, якби не щасливий збіг. У фільмпаку, заправленому наразі в камеру, залишався лише один знімок.

Батя почав опускати руки — він тримав камеру, націленою в передню частину крамниці, видошукач із ледь помітною, тоненькою тріщиною притиснутий до розплющеного заспаного ока, — і коли вони вже опустилися до його грудей, то почали тремтіти, а м'язи, що втримували його лікті в суглобах, здавалося, зовсім ослабли. Його руки обвисли, пальці розтулилися, і камера з гуркотом впала в «особливу» шухляду. Знімок, який він зробив, випав зі щілини. Зачепивши краєчок відчиненої шухляди, він гоїднувся спочатку в один бік, наче збирався вслід за камерою, а тоді в інший. Врешті, він упав на долівку.

«Серцевий напад, — невиразно подумав Батя. — Зараз ухоплю Ісусів бісів серцевий напад».

Він спробував підняти праву руку, намагаючись помасажувати лівий бік грудей правицею, та рука не слухалася. Правиця мляво бовталася, наче мрець у зашморгу. Світ перед його очима то розпливався, то чіткішав. Звук годинників був ледь чутний. Тоді біль у грудях ущухнув, світло стало трохи яскравішим, і Батя зрозумів, що ледь не зомлів.

Він хотів сісти на стілець на коліщатках позаду робочого столу. Процес сидання, як і опускання камери, почався добре, але потім суглоби, що з'єднували його стегна та гомілки в колінах, настільки ослабли, що він просто звалився на стілець. Відкотившись на фут назад, стілець ударився об ящик зі старими примірниками журналів «Лайф» та «Лук» і спинився.

Батя опустил голову, відчуваючи легке запаморочення. Він гадки не мав, скільки минуло часу. Можливо, Батю на якийсь час знову зборов сон. Та коли він підняв голову, то почувався вже більш-менш добре. Батя відчував мляву пульсацію в скронях

та позаду чола, напевно, тому, що кров ударила в його клятий казанок. Коли він відчув, що таки може встати, то вже чітко знав, що має зробити. Якщо вже та штуkenція настільки заволоділа ним, що може примусити блукати вві сні, а тоді ще й змушувала (його розум спробував опиратися тому «змушувала», та він йому заборонив) робити нею знімки, то цього вже було задосить. Він і гадки не мав, що то за клята штуковина, але одне знав напевне: бавитися з нею не варто.

Час уже зробити те, що мав раніше зробити з нею той хлопець.

Так. Але не сьогодні. Батя був змучений, його очі заливав піт, він увесь тремтів. Батя розумів, що він має змусити себе піднятися сходами до квартири (яке вже там розмахування кувалдою). Він подумав, що міг би впоратися й тут, просто діставши камеру із шухляди та жбурнувши нею об підлогу, та була якась внутрішня пересторога, і краще до неї прислухатися: вдруге перед камерою йому сьогодні не вистояти. Зранку буде вдосталь часу... а до тієї пори камера не завдасть ніякої шкоди, хіба ж ні? У ній уже не було плівки.

Батя зачинив шухляду та замкнув її. Тоді повільно піднявся (він був схожий на чолов'ягу, якому майже вісімдесят, тоді як насправді йому було близько сімдесяти) і неквапом почвалав до сходів. Батя піднімався поволі, сходинка за сходинкою, тримаючись однієї рукою за поручня, щораз спиняючись перепочити, у другій руці стискав важку в'язку ключів на сталевому кільці. Нарешті він дістався верху. Зачинивши за собою двері, відчув себе трохи впевненіше. Батя забрався в ліжку, як завше не помічаючи гострого, згірклого запаху поту й старості, яким потягло, коли він улігся, — він змінював простирадла кожного першого числа місяця, почуваючись задоволеним.

«Я зараз не засну, — подумав він, а тоді: — А от і заснеш. Заснеш, бо можеш, а можеш тому, що завтра вранці ти візьмеш кувалду і роз'ібениш ту штуkenцію на дрібні кавалки, ото й по всьому».

Ця думка й сон на вернулися одночасно, і решту тієї ночі Батя проспав без сновидінь, майже не ворухнувшись. Коли він прокинувся, то здивовано зауважив, як годинники внизу відбивають,

здавалося, один зайвий раз — вісім замість семи. Угледівши світло, що спадало на підлогу та стіну злегка нахиленою продовгастою смужкою, він зрозумів, що вже й справді восьма; Батя проспав уперше за десять років. Тоді згадав ніч напередодні. Тепер, при денному світлі, усе те, що сталося, здавалося менш химерним. Він ледь не зомлів? Чи, може, то була природна слабкість іще сонної людини, коли та тільки-но розплющила очі?

Та звісно ж, так воно й було, хіба ні? Але трохи яскравого ранкового світла не змінить головного: він блукав уві сні, зробив принаймні один знімок і зробив би й більше, якби в камері була плівка.

Батя піднявся, одягнувся і спустився, маючи намір ще до ранкової кави потрошити ту штуку.

РОЗДІЛ 11

Кевін волів би, щоб його *перші* відвідини двовимірного містечка Полароїдсвіль були б останніми, та не судилося. Протягом тринадцяти ночей після тієї першої він бачив той самий сон. Якщо те дурнувате сновидіння й брало відгул на ніч (*маленька відпустка, Кеве, та скоренько здибаємось, гаразд?*), то варто було очікувати його двічі наступної ночі. Він завжди знав, що то був сон, і як тільки той починався, Кевін казав собі, що треба лише прокинутися — *бляха, та прокинься нарешті!* Часом він таки пробуджувався, часом сновидіння розтавало в глибині снів, та змусити себе прокинутися йому не вдалося жодного разу.

Тепер то щоразу був Полароїдсвіль — ніколи Оутлі, чи Гільдасвіль. Як і знімок, кожен сон сягав трохи далі. Спочатку був чоловік із візком, який ніколи не був порожнім, а повним усякого мотлоху... переважно годинників, та всі вони були з «Емпоріум Галоріум», і всі мали той жаский вигляд несправжніх речей, а радше їхніх фотознімків, які хтось повирізав із журналу, а тоді якось незбагненно напхав у магазинний візок, котрому, так само двовимірному, як і решта предметів, бракувало об'єму, щоб їх умістити. Та все ж таки там вони й були, а старий, немов охороняючи, згорбився над ними, наказуючи Кевінові забира-

тися геть, називаючи його «йовським жодієм»... та тільки тепер він сказав Кевінові, що коли він не забереється, то: «Я нацькую Батину псину на тебе! Ото побациш!»

Потім була огрядна жінка, яка насправді не могла бути гладкою, оскільки була ідеально пласкою. Вона з'являлася, пхаючи поперед себе возика, наповненого камерами «Полароїд Сан». Жінка теж говорила до нього, коли він минав її. «Стережися, хлопче, — казала вона гучним та невизначним голосом зовсім глухої людини, — Батин пес зірвався з припони, то люта звірюка. До того як заскочив сюди, він пошматував трьох чи чотирьох людей на фермі Трентонів у Камбервілі. Його важко сфотографувати, та й того ніхто не зробить, якщо тільки не має камери».

Вона нахилилася, щоб узяти одну камеру, інколи навіть її простягала, а він тягнувся по камеру, не знаючи, чого жінка вирішила, що саме він мав робити знімок того пса ... чи, може, він просто намагався бути чемним?

У будь-якому разі це було не важливо. Вони обоє рухалися з вайлуватістю підводних плавців, як то часто буває із сонними примарами, тож щоразу уникали доторку. Коли Кевін міркував про цю частину свого сну, йому часто спадала на думку відома картина про Бога й Адама, яку Мікеланджело намалював на стелі Сікстинської капели: вони обоє з простягнутою рукою, обоє випростили свої долоні, їхні вказівні пальці майже — не зовсім, та *майже* — торкаються.

Тоді примара на мить зникала, тому що не мала об'єму, а коли виринала знову, то була вже далеко. «Ну то й повернися тоді до неї», — думав Кевін кожного разу в цій частині сну, та не міг. Його ноги нестямно й рішуче вели вперед, до облущеного білого паркану, Баті і пса... от тільки пес більше не був псом, а якимсь жаским покручем, що пашів і димів, мов дракон, мав зуби й криве, порубцьоване рило дикої свині. Батя та Сонячний пес тоді поверталися до нього, і Батя тримав камеру — *його* камеру, Кевін знав про це, тому що з одного боку вона була надщерблена, — при тулену до правого ока. Його ліве око було примружене. Неоправлені окуляри виблискували в імлістому світлі сонця в нього на

голові. Батя та Сонячний пес перебували в трьох вимірах. Вони були єдиними такими істотами в цьому занедбаному, страхотливому маревному місті.

— Он де він! — вигукнув Батя пронизливим, лячним голосом. — Він злодюжка! Фас на нього! *Повидирай його блядські тельбухи!*

Як тільки він прогорлав це, холодна блискавка розітнула повітря, коли Батя натиснув кнопку затвора. Блимнув спалах, а тоді Кевін кинувся бігти. У цю ж мить сон обірвався, саме тоді він бачив його вдруге. Тепер, кожного наступного разу, все було трохи інакше. Кевін знову рухався з тою млявістю виконавця підводного балету. Він відчував, що якби міг побачити себе ззовні, то й *виглядав* би як танцівник, його руки оберталися, наче лопаті рухомого гвинта, сорочка рухалася в такт із тілом, туго напнувшись на грудях та животі. Водночас Кевін відчув, як низ сорочки на спині висмикнувся з-за штанів із гучним скреготом, наче наждак. Тоді він біг назад тим самим шляхом, яким прийшов, ноги одна за одною зринали в повітря, по тому маревно пливучи («*Певна річ, маревно, дурню, а як іще?*» — думав він щоразу в цю мить) донизу, ступаючи на пощерблене й невиразне покриття доріжки, підшви снікерів сплющувалися від ваги його тіла, здіймаючи маленькі хмарки пилюки, які рухалися так повільно, що він навіть міг роздивитися окремі часточки, які оберталися, наче атоми.

Кевін біг повільно, а Сонячний пес, безіменне безпритульне потворисько Грендель¹, яке виринуло нізвідки, поволі його наздоганяв... та не аж так поволі.

На третю ніч сновидіння розчинилося в нормальному сні, коли Кевін саме почав повертати голову в тому глевкому уповільненому русі, щоб побачити, наскільки випередив пса. Сновиддя оминуло його наступної ночі. Натомість чергової ночі воно повернулося — двічі. У першому сновидінні він повернув голову лише до половини, щоб бачити, як вулиця зліва розчинялася позаду нього, коли Кевін пробігав повз; у другому (він прокинувся,

¹ Грендель — чудовисько з англосаксонської епічної поеми «Беовульф».

коли задзвенів будильник, зіщулившись у позі зародка на краю ліжка) Кевін повернув голову достатньо, щоб побачити пса, коли той саме ступав передніми лапами на його власний слід, і він бачив, як ті лапи проривають пазурами маленькі пухкі кратери в бетоні... ззаду кожного суглоба ноги стирчав довгий кістяний шпичак, що виглядав, наче шпора. Каламутне червонясте око істоти було прикутим до Кевіна. Тьмяний вогонь скрапував із його ніздрів. «Господи, Ісусе Христе, у нього й ШМАРКЛІ палають», — подумав Кевін, а коли прокинувся, то з жахом усвідомив, що пошепки промовляє знову й знову дуже швидко: «...Шмарклі палають, шмарклі палають, шмарклі палають».

Щоночі пес його наздоганяв, поки Кевін мчав доріжкою. Навіть коли він не обертався, щоб поглянути, то чув, як Сонячний пес дихає йому в спину. Кевін відчував, як тепло проникає у його пах, і знав, що достатньо наляканий, аби обмочитися, хоча те відчуття й було невиразне і притуплене, як і його рухи в цьому світі. Він чув, як лапи Сонячного пса вдаряють об бетон, відчував його сухий тріск, а також гаряче сапання потвори.

І в ту ніч, коли Батя, прокинувшись, дізнався, що він не лише блукав уві сні, а ще й зробив принаймні один знімок, Кевін уперше відчув подих Сонячного пса: теплий потік повітря на своїй сідниці, наче подув пекучого вітру, що тягнеться за вагоном метро крізь станцію, де той не зупиняється. Він знав, що пес був досить близько, аби скочити йому на спину, і саме це й станеться. Кевін відчує ще один подих, цього разу не теплий, а гарячий, такий же гарячий, як і гостре відчуття розладу шлунка в роті, а тоді та покручена жива паща-ведмежий-капкан вгризеться глибоко в його спину, між лопатками, здаючи шкіру та плоть із його хребта. Чи гадав він, що то лише якийсь сон?

Кевін прокинувся від цього останнього сну, коли Батя саме діставався верхівки сходів до своєї квартири, відпочиваючи перед тим, як зайти всередину та забратися до ліжка. Цього разу Кевін прокинувся сидячи, випроставшись у ліжку, простирадло й покривало, які були на ньому, лежали зіжмакані коло пояса, шкіра покрилася потом, сироти мільйоном шкарубких маленьких

пухирців вкрили, немов стигмати¹, йому живіт, груди, спину і руки. Здавалося, що навіть його щоки вкриті ними.

Кевін думав не про сон, у його голові раптом зринула інша думка: «Неправильний, номер неправильний, там указано три, але не може...»

Тоді він плюхнувся назад і, як це притаманно дітям (бо навіть у п'ятнадцять він був іще дитиною і в той день знову-таки залишатиметься нею якийсь час), поринув у царство сну.

Будильник розбудив його о сьомій тридцять, як завше, коли треба було йти до школи. Кевін знову сидів у ліжку, вирячивши очі. Він зненацька все склав до купи. Та «Сан», що він розтрощив, була не його камерою, і саме тому він і далі бачив ті самі шалені сні знову й знову по колу. Батя Меррілл, той люб'язний старий простакуватий філософ і майстер-ремонтник камер, годинників та малих побутових приладів, ошукав його з батьком так мистецьки, як крутій із порома обробляє новачка у вестернах.

Його батько!

Він почув, як двері внизу зачинилися, і вискочив з ліжка. Хлопець ступив два розгонистих кроки в бік дверей, ще раз подумав, розвернувся, смикнув угору вікно та закричав «*Тату!*» в ту мить, коли його батько саме забирався в авто, щоб їхати на роботу.

РОЗДІЛ 12

Батя витягнув брелок із ключами зі своєї кишені, відімкнув «особливу» шухляду й дістав звідти камеру, вкотре обачно беручи її лише за ремінь. Він із певною надією дивився на передню панель «Полароїда», гадаючи побачити розбитий об'єктив після останнього падіння камери, потайки сподіваючись, що ця клята штуkenція нарешті зосталася, так би мовити, без ока. Його батько любив приказувати, що нечистому фортуна всміхається повсякчас, і так воно, здавалося, й було з бісовою камерою

¹ Стигмати — болючі кровоточиві рани, що відкриваються на тих ділянках тіла, де згодом були рани в розіпнутого Христа.

Кевіна Делевана. Надбите місце на боці камери пощербилося ще трохи, але то й усе.

Батя засунув шухляду і, повертаючи ключ, побачив, що той знімок, зроблений ним уві сні, лежить догори дригом на долівці. Не в змозі відмовити собі зиркнути на нього, як і Лотова дружина не змогла втриматися під останнього погляду на руйнацію Содома, він підняв його своїми грубими пальцями і поглянув на зображення.

Собакоїстота розпочала свій ривок. Її передні лапи ледь відірвалися від землі, та Баті було видно, як уздовж її деформованої спини та в напнутих м'язах під шкірою з чорною шерстю, що стирчала, немов жорсткі волосини з чорної металевої щітки, струменіють потоки кінетичної енергії, яким, нарешті, дали волю. Її морда та голова на цьому фото були трохи розмитими, оскільки істота ширше розкрила пащу, і Батя чув, наче звук кризь скло, як зі знімка долинали тихе гарчання, що ось-ось переросте в рев. Здавалося, що тінефотограф, задкуючи, намагався ступити ще крок назад, та це вже було не важливо. Дим струменів із дірок на мордяці пса-почвари, а також шугав із його роззявленої пащі, кризь ті щілини, де закінчувався кривущий і потворний частокіл її зубиськ. Кожна людина задкувала б від такого жахіття, а потім, розвернувшись, кинулася б навтьоки, та Баті вистачило й одного погляду, щоб сказати, що той чоловік (звісно, то був чоловік, а може, хлопець, підліток), котрий випадково зробив свій знімок, перелякано натиснувши пальцем... зовсім не хотів фотографувати цієї потвори. Але що ж тепер, це вплине лише на те, як він сконає: стоячи на ногах чи впавши на дупу.

Батя зіжмакав знімок, а ключі запхав собі до кишені. Він розвернувся, тримаючи за ременя те, що колись було «Полароїдом Сан-660» Кевіна Делевана, а тепер стало його «Полароїдом Сан-660», і попрямував у затилля крамниці, спинившись лише, щоб захопити із собою кувалду. А коли Батя підійшов до дверей комори, то раптом десь на споді його мозку зблиснув сліпучий і безгучний спалах. Він повернувся назад, тепер його очі були порожніми, як очі людини, тимчасово осліпленої яскра-

вим світлом. Меррілл пройшов повз робочий стіл, обережно тримаючи в руках камеру, наче несучи обітну урну або якусь реліквію. На півдорозі між робочим столом та вітриною магазину стояло бюро з годинниками. Зліва від нього була опорна балка, зі встромленого в неї гака звисав іще один годинник, схожий на німецький дзигар із зозулею. Батя узяв його за дашок і зняв із гака, не зважаючи на противаги, які відразу ж заплуталися в ланцюгах, і маятник, котрий відірвався, зачеплений одним із ланцюгів. Маленькі дверцята під дашком годинника розчахнулися навстіж, дерев'яна птаха виткнула назовні свого дзьоба й одне налякане око. Вона приглушено кукнула, немов протестуючи проти такого грубого поводження, а тоді сховалася назад.

Батя підвісив «Полароїд» ременем на той гак, де висів годинник, тоді розвернувся і знову попрямував у затилля крамниці. Він тримав годинник за дашок, байдуже розмахуючи ним туди-сюди, не чуючи ні калатання, ні цокотіння його механізму чи приглушеного звуку (то, може, птаха намагалася втекти, не помітивши, як одна з противаг зачепилася об край старого ліжка, відірвалася й закотилася під нього, залишивши глибокий слід у пилюці, що збиралася тут роками). Батя рухався з бездумною рішучістю робота. Він спинився лише в коморі, щоб узяти кувалду. Тримаючи її руками, Батя лівим ліктем спробував підняти гачок із клямки, щоб відчинити двері комори та вийти.

Він підійшов до пенька й поклав на нього фальшований німецький годинник із зозулею. Якусь мить він стояв, дивлячись на нього, обома руками обхопивши кувалду. Його обличчя залишалось байдужим, очі були затуманені й ошелешені, але частина його розуму не лише мислила, але й переконувала його, що він мислить і чинить зважено. Вона бачила перед собою не маловартісний годинник із зозулею, який мав бути потрощений, а «Полароїд» Кевіна. Ця частина його розуму щиро вірила, що він спустився донизу, дістав із шухляди «Полароїд» і рушив прямісінько на задвірок, зупинившись лише, щоб узяти кувалду.

Ця частина й далі пригадуватиме все замість нього... якщо він тільки не захоче згадати якусь інакшу правду.

Батя Меррілл підняв кувалду і чимдуж опустив її — не так сильно, як Кевін, але достатньо, щоб виконати роботу. Він поціливів прямісінько у дашок фальшованого німецького годинника із зозулею.

Годинник не так зламався чи потрощився, як *порснув*: шматочки пластику, маленькі шестірні та пружини розлетілися навсібіч. І та крихітна частинка Баті, яка дивилася на це, пригадає (якщо, звісно, не спробує пригадати все інакше) лише, як шматки *камери* бризками розліталися довкола.

Він забрав кувалду з пенька і якусь мить стояв, утупившись своїми зачудованими, невидючими очима в недобитки. Птаха, яка для Баті виглядала точнісінько, як відсік для плівки в «Полароїді Сан», лежала на спині, задерши догори маленькі дерев'яні ніжки. Він трохи подивився, тоді розвернувся й попрямував назад до дверей комори.

— Маєш, — пробурмотів Батя собі під ніс. — І так годиться.

Навіть якби хтось стояв поряд, то, певно, все одно не зміг би розібрати змісту його слів, але важко було б не відчутися те немиле полегшення, з яким вони були вимовлені.

— *Справу зроблено*. Більше немає про що турбуватися. Що в нас далі? Тютюн і люлька, еге ж?

Та коли він через п'ятнадцять хвилин дістався магазину на іншому боці кварталу, то попросив не тютюну для люльки (хоча саме так він усе й *пам'ятатиме*). Він попросив плівку.

Для «Полароїда».

РОЗДІЛ 13

— Кевіне, я спізнюсь на роботу, якщо я не...

— А може, зателефонуєш? Можеш? Зателефонуй і скажи, що спізнився чи й узагалі не вийдеш сьогодні. Наче трапилося щось дуже, дуже, дуже важливе.

Містер Делеван насторожено запитав:

— Що саме щось?

— Можеш?

Тепер у дверях спальні Кевіна стояла місіс Делеван. За нею була Мег. Обидві вони допитливо розглядали чоловіка в діловому костюмі та високого хлопця в плавках.

— Гадаю я... так, скажімо, міг би. Та я не стану, поки не поясниш, у чому справа.

Кевін стишив свій голос і, позираючи на двері, сказав:

— Це щодо Баті Меррілла. І камери.

Містер Делеван, який спершу лише спантеличено стежив за порухом синових очей, тепер пішов до дверей. Він щось пробурмотів дружині, яка кивнула йому. Тоді зачинив двері, майже не звернувши уваги на протестне ниття Мег, принаймні не більше, аніж звернув би на пташину, яка виспівувала на телефонному дроті за вікном спальні.

— А що ти мамі сказав? — запитав Кевін.

— Що в нас чоловіча розмова, — злегка всміхнувся містер Делеван. — Гадаю, вона подумала, що ти хочеш поговорити про мастурбацію.

Кевін зашарівся.

Містер Делеван стривожився:

— Ти ж не цей, правда? Ну тобто, ти ж знаєш...

— Знаю, знаю... — поспіхом мовив Кевін. Він не збирався казати батькові (та й не був певен, що зміг би зібрати правильні слова докупи, навіть якби захотів), що його збило з пантелику зовсім не те, що було відомо про дrouchіння не лише *батькові* — що наче й не мало б його жодним чином дивувати, та все ж таки дивувало, — але й *мамі* також.

Не важливо. Це жодного стосунку не мало до його нічних жахів чи до тієї несподіваної думки, яка закралася йому до голови.

— Це стосовно Баті і моїх поганих снів. Та здебільшого це щодо камери. Бо Батя її якимсь чином украв, тату.

— Кевіне...

— Я потрощив її на шматки, знаю. Та то була не моя камера. То була інша. Проте не це найгірше. Найгірше те, що він досі користується моєю, щоб робити знімки! І пес вибереться звідти!

І коли те станеться, гадаю, він мене вб'є. У тому іншому світі він уже почав с-с-с....

Кевін не зміг закінчити. Він знову сам себе здивував — цього разу заплакавши.

На той час, коли Джон Делеван нарешті заспокоїв свого сина, була вже за десять хвилин восьма, і він змирився з думкою, що спізниться на роботу. Батько обійняв сина — що б то не було, воно справді стривожило хлопця.

Поки Кевін схлипував, містер Делеван підійшов до дверей і обережно їх прочинив, сподіваючись, що Кейт забрала Мег донизу. Забрала, коридор був порожнім. «Один на нашу користь», — подумав він і повернувся до Кевіна.

— Уже можеш говорити? — запитав містер Делеван.

— Батя має мою камеру, — хрипко сказав Кевін. Його почервонілі, вологі від сліз очі втупилися в батька. — Він якимсь чином заволодів камерою і користується нею.

— І це тобі *наснилося*?

— Так... і дещо я пригадав.

— Кевіне... то була твоя камера. Мені шкода, синку, але така твоя. Я навіть бачив ту маленьку щербину збоку.

— Він, напевне, якимось це повернув...

— Кевіне, це, здається, досить надум...

— Послухай, — наполегливо мовив Кевін, — можеш просто *послухати*?

— Гарзд. Так. Я слухаю.

— Я пригадав, коли він вручив мені камеру — тоді, коли ми збиралися її розтовкти, пам'ятаєш?

— Так... і я дещо згадав.

— Я поглянув на маленьке віконце, де камера показує, скільки ще знімків залишилося. І там було три, тату! *Трійку* показувало!

— Ну? І що з того?

— У ній іще й плівка всередині була! *Плівка!* Я знаю, тому що пам'ятаю, як одна з тих блискучих чорних штук підстрибнула, коли я вгатив по камері. Вона підстрибнула, а тоді, перевертаючись, упала.

— І що?

— У моїй камері не було плівки, коли я давав її Баті! От що. Я мав двадцять вісім знімків. Він хотів, аби я зробив ще тридцять, щоб було загалом п'ятдесят вісім. Я, може, купив би більше плівки, якби знав, що в нього на думці, хоч, мабуть, не став би. Але тоді я дуже перелякався ...

— Ага. Я теж трохи.

Кевін із повагою подивився на батька:

— Справді?

— Так. Продовжуй. Здається, я розумію, на що ти натякаєш.

— Він хотів дати і свої гроші на плівку, але трохи — навіть не половину. Він безсовісний жмикрут, тату.

Джон Делеван усміхнувся:

— Ще й який, сину. Один із найвідоміших у світі. Завершуй швидше. Страшне, як *темпус фугітуе*.

Кевін зиркнув на годинника. Була вже майже восьма. Ніхто з них не знав, що Батя прокинеться трохи менш ніж за дві хвилини й розпочне свої ранкові справи, з яких майже нічого потім не пригадає.

— Гарзд, — сказав Кевін. — Я це все до того, що не зміг би придбати більше плівки, навіть якби захотів. Усі гроші, що мав, я витратив на купівлю трьох фільмпаків. Я навіть у Меган позичив один бакс, дозволивши їй познімати трохи.

— І ви двоє зробили всі світлини?

— Так! Так! Він навіть сказав, що їх було п'ятдесят вісім! Ні після того, коли я закінчив робити всі знімки, ні тоді, коли ми пішли поглянути на той запис, що зробив Батя, я жодної плівки не купував. Камера була порожнісінька, коли я її приніс, тату! Позначка в маленькому віконці показувала нуль! Я бачив, я пам'ятаю! Тож, якщо то була моя камера, як сталося, що вона показувала цифру три у віконці, коли ми вже спустилися?

— Він не посмів би... — батько затнувся, його обличчя набуло понурого виразу, коли він усвідомив, що Батя таки наважився б і що правда полягала ось у чому: він, Джон Делеван,

не хотів вірити, що Меррілл таки насмілився; що Батя цілком міг замилити очі як йому, так і Кевінові.

— Що не посмів би? Про що ти думаєш, тату? Якась же думка тобі сяйнула?

Якась сяйнула, це правда. А саме, як Батя поспішав спуститися сходами і взяти оригінальні полароїди, щоб вони разом могли поглянути на той предмет довкола шиї пса, предмет, який виявився останнім із подарованих Кевінові тіткою Гільдою затискачів для краваток, тим, що з пташкою, найпевніше, з дятлом.

«Якщо вже так, то й ми підемо донизу», — сказав Кевін, коли Батя запропонував піти по фото. Хіба тоді Меррілл не підскочив, цвірінькаючи, мов синиця? «Я туди й назад», — мовив старий.

— Я не пильнував, — сказав собі містер Делеван, — що він говорив чи робив, тому що хотів переглянути той клятий запис знову. — Але правда полягала ось у чому: Баті не було потреби витівати щось у них на очах — хоча, протерши очі, містер Делеван був ладен повірити, що старий скурвий син був і до цього підготований, і, очевидно, йому й це *вдалося б*, незважаючи на те що Мерріллу мало виповнитися сімдесят. Коли вони були нагорі, а він унизу, буцімто беручи фотознімки Кевіна, Батя безперешкодно міг би замінити *двадцять* камер.

— *Тату?*

— Гадаю, що він цілком міг би, — сказав містер Делеван. — Але нащо?

Кевін не знав навіщо. Може, чесним людям і *не треба* було завчати прості істини цього світу знову й знову, може, деякі з тих істин, зрештою, запам'ятовувалися назавжди. Містерові Делевану треба було лише запитати, щоб отримати відповідь. Нащо Баті Меррілли цього світу робили те, що робили? Заради наживи. То й була причина. Кевін хотів знищити її. Проглянувши відеозапис Баті, містер Делеван цілком із цим погоджувався. Хто з них трьох міг поглянути на все у перспективі?

Певна річ, Батя. Реджинальд Меріон «Батя» Меррілл.

Джон Делеван сидів скраю Кевінового ліжка, обійнявши сина за плечі. Тепер він підвівся:

— Одягайся. Я йду донизу й зателефоную на роботу. Скажу Брендону, що, найімовірніше, спізнюся, проте хай на мене краще не чекають.

Він був заклопотаний думкою про роботу, подумки вже ведучи розмову з Брендonom Рідом, але не настільки, щоб не помітити вдячності, яка засяяла на стурбованому обличчі сина. Містер Делеван злегка посміхнувся і відчув, що його понурий настрій поступово розвіявся. Його син був ще не настільки дорослим, щоб ставитися до батька, як до якоїсь вищої сили, яка може допомогти вирішити певні проблеми, та й він був ще не настільки старим, щоб тішитися спокоем свого сина.

— Гадаю, — сказав містер Делеван, йдучи до дверей, — що нам варто відвідати Батьо Меррілла. — Він зиркнув на годинник на нічному столику Кевіна. Було десять хвилин по восьмій, у ту мить на задвірку «Емпоріум Галоріум» кувалда опускалася на фальшований німецький годинник із зозулею. — Зазвичай він відчиняється о восьмій тридцять. Думаю, десь на ту пору ми туди й дістанемося. Якщо, звісно, ти не баритимешся.

Містер Делеван раптом спинився, і коротка непривітна усмішка промайнула на його вустах. Проте адресована вона була не Кевінові:

— Гадаю, Батя забув нам дещо пояснити.

Містер Делеван вийшов, зачиняючи за собою двері. Кевін хутко почав одягатися.

РОЗДІЛ 14

Аптечний супермаркет Касл-Рока «Ла-Вердьер» був чимось більшим, аніж просто аптечним супермаркетом. Іншими словами, аптечним він був лише принагідно. Це ніби хтось помітив у останню мить — скажімо, перед урочистим відкриттям, — що одним зі слів на вивісці було саме «Аптечний». Той хтось міг би подумки це зауважити і сказати комусь у керівництві компанії, що вони, відкриваючи черговий «Ла-Вердьер», через необачність забули вкотре виправити напис на вивісці, щоб він читався

простіше й точніше — «Магазин Ла-Вердьер»... а тоді після того зауваження той хтось, відповідальний за такі речі, відклав би урочисте відкриття на день чи два, щоб вони встигли засунути рецептурний стіл завбільшки з телефонну будку в найвіддаленіший і найтемніший закуток будівлі.

Аптечний супермаркет «Ла-Вердьер» був радше копійчаним універмагом, аніж чимось іншим. Останнім у місті справжнім універмагом — довгою затемненою кімнатою, повною зношених, поцяткованих мухами куль, що звисали на ланцюгах зі стелі й невиразно відбивалися на поверхні рипливої та часто навощеної підлоги — була «Крамниця Бена Франкліна». Та й вона віддала Богові душу в сімдесят восьмому, щоб поступитися місцем аркадному гральному автоматові «Галаксія» та відеопрокату «І-Зі», де щовівторка був «Дубль-День», а молодших за двадцять не пускали до тильної кімнати.

У «Ла-Вердьер» усе було так само, як і в старому «Бені Франкліні», але тут крам купався в безжальному світлі флуоресцентних ламп, від якого кожна одиниця товару гарячково виблискувала, наче промовляючи: *«Купи мене! Купи мене або помреши! Або дружина твоя помре! Або ваші діти! Або ваш найліпший друг! Може, й усі разом! Чого? Звідки мені знати? Я лише тупий товар, який лежить на розкладній полиці «Ла-Вердьер». Та хіба це не здається правдою? Ти знаєш, що так і є. Тож купи мене і купи мене ВЖЕ... ЗАРАЗ!»*

Там був ряд побутових дрібниць, два ряди з товарами першої необхідності та бальзамами, ряд із відео- та аудіокасетами (як чистими, так і записаними). Був довгий стелаж із журналами, що змінювалися книжками в м'яких обкладинках, вітрина із запальничками під одним із цифрових касових апаратів та вітрина з годинниками — під другим (третій апарат містився в темному закутку, де серед довгих тіней заховався фармацевт). Іграшковий ряд був майже весь забитий цукерками на Гелловін (та іграшки не лише повернуться після Гелловіну, а й через деякий час заповнять цілих два ряди, тимчасом як наблизяться Різдво). І наче як щось особливо вишукане, у передній

частині магазину, у головній виставковій зоні, стояв ошатний стелаж «ОСІННЄ СВЯТО СВІТЛИНИ».

Експозиція складалася з кошика, повного барвистого осіннього листя, що спадало яскравим потоком на долівку (надто великим потоком, щоб повірити, що він витік із того кошика, як зазначив би уважний споглядач). Поміж листям було кілька камер «Кодак» і «Полароїд» — серед яких декілька «Сан-660» — і ще повно всілякого причандалля: футляри, альбоми, лампи-спалахи. Посеред цього дивного рогу достатку здійсмався старомодний триніжок, височіючи, наче одна з машин смерті Герберта Веллса над руйновищем Лондона. На ньому висів знак, який проголошував для всіх замовників, що не полінувалися бодай глянути на нього, що цього тижня ви можете отримати «СУПЕР-ЗНИЖКИ НА ВСІ КАМЕРИ МИТТЄВОГО ДРУКУ & АКЕСУАРИ».

О восьмій тридцять того ранку, півгодини потому, як «Ла-Вердьер» відчинився, «усі замовники» — а то був лише Батя — вже були там. Меррілл не звернув уваги на експозицію, а пройшов прямо до єдиного відкритого прилавка, де Моллі Дарем тільки-но скінчила розкладати годинники на сукно «під оксамит».

«О, ні! Старі Баньки прийшли», — подумала вона, скривившись. Батин задум полягав у тому, щоб підкрастися до прилавка, за яким працювала Моллі (він завжди вибирав саме її, навіть коли треба було вистояти чергу; Моллі гадала, що йому так навіть більше подобалося), і купити пачку тютюну «Принц Альберт». Звичайному чолові'язі вистачило б на це, певно, секунд тридцять, та якщо їй вдавалося спекатися *Баньок* за три хвилини, то здавалося, що справи її йдуть добре. Він тримав свої гроші в грубуватому шкіряному гаманці на ланцюжку, витягав його з кишені — даруючи солодкі відчуття своїм йончикам, як здавалося Моллі, — а тоді відкривав його. Гаманець щоразу видавав *скриши-шип!* І, чесне слово, ви сподівалися побачити, як звідти, тріпаючи крильцями, вилетить міль, як у тих мультиках про скнар. Згори в гаманці була купа паперових грошей, купюр, що виглядали так, наче їх ліпше не торкатися, ніби вони вкриті якимись хвороботворними бактеріями, а знизу побрязкувало срібло.

Батя виловлював звідти доларову купюру, а тоді притискав решту паперових грошей до одного боку отим своїм грубезним нігтем, щоб дістати дріб'язок знизу — він ніколи не дав вам і пари баксів, ха-ха, тоді б усе надто швидко завершилося. Увесь той час його очі були зосереджені на гаманцеві, шмигаючи туди на хвилику й даючи пальцям визбирати потрібні монети, поки його баньки ковзали цицьками Моллі, її животом, стегнами, а тоді знову верталися до цицьок. Ніколи його погляд не здіймався до обличчя Моллі, не доходив навіть до її рота, хоча це теж була частина дівчини, до якої більшість чоловіків, здавалося, не були байдужими. Батя Меррілл був зацікавлений суто в долішній частині жіночої анатомії. Коли він, нарешті, завершував — і хай як швидко це було, для Моллі це завжди здавалося втричі довшим — і під три чорти забирався з крамниці, їй завжди кортіло піти й помитися під душем.

Тож вона пересилила себе, напнула коронну лише-восьма-тридцять-у-мене-ще-сім-з-половиною-годин-попереду посмішку і стояла біля прилавка, поки Батя наближався. Моллі подумала: *«Він лише витріщається на тебе, хлопці роблять це з тих пір, як ти набубнявіла»*. І це, звісно, правда, але з Батею було інакше. Бо він не був такий, як більшість хлопців, що ковзали оченятами її струнками та надивовижку привабливими формами от уже десять років. Частково тому, що він був старий, але не тільки це. Річ у тім, що деякі хлопці дивляться на тебе, а деякі — лише деякі — немовби начиняють тебе своїми очиськами, і Меррілл був одним із таких. Його погляд неначе мав вагу. Коли він нишпорив у своєму гаманці, Моллі справді відчувала, як його очі совгали туди-сюди її передком, торували собі дорогу до її горішніх горбиків, а тоді безсило зісковзували вниз, до її западини, змушуючи дівчину жалкувати, що вона не вдягла того дня чернечої рясни, а чи, може, лицарського обладунку.

Та її мати любила примовляти: *«Чого не побореш, із тим живеш, любя Моллі»*. Тож, поки хтось не винайде метод зважування поглядів, щоб такі паскудні чоловіки, як молоді, так і старі, опинилися поза законом, або, що ймовірніше, поки Батя Меррілл не зробить усім у Касл-Року послугу й не вріже дуба, і те

його більмо, пастка для роззяв-туристів, закрийється, їй доведеться змиритися з тим, що є.

Але сьогодні її очікував приємний сюрприз — чи так принаймні здавалося. Завше пожадливий позір Баті був навіть не змовницький, як зазвичай. Він видавався цілком порожнім. Річ навіть не в тім, що Меррілл дивився крізь неї чи його погляд ковзнув по ній і відскочив. Моллі здавалося, що він настільки поринув у свої думки, що його завжди проникливий погляд навіть не дістався до неї, а промандрувавши півдороги, замер — як у людини, що силкується встежити неозброєним оком зірку у віддаленому кутку галактики.

— Чи можу я вам допомогти, містере Меррілл? — запитала вона, і ноги її вже так і свербіли рвучко розвернутися й піти туди, де лежав тютюн для продажу. Це Батине прохання Моллі намагалася виконати чимскоріш, бо ж коли вона розверталася й ішла, то відчувала, як його очі ласо повзуть по її дупці, швидко зісковзуючи на ноги, а тоді знову повертаються до сідниці з прихованим бажанням її обмацати, а може, якщо вдасться, то й ущипнути.

— Так, — відказав Батя спокійно й збайдужіло, наче розмовляючи з автоматичною машиною. Та Моллі це влаштовувало. — Я б хотів... — а тоді пролунало слово, яке вона чи то не розібрала, чи то воно прозвучало як якась нісенітниця. Якщо це була таки якась дурня, то в її серці спалахнула надія, що, може, якісь частини тої складної мережі з гребель і порогів, яку старий бевзь звів проти бурхливого моря старості, нарешті почали піддаватися.

Це слово прозвучало так, наче він сказав «тютюпівка», чого точно не було серед її товарів... хіба що то були якісь ліки, зазначені в рецепті абощо.

— Перепрошую, містере Меррілл?

— Плівка, — промовив він так чітко й виразно, що Моллі аж засмутилася. Так, він просив саме плівку, а її вуха неправильно розчули. Може, то її греблі й пороги стали потроху втрачати свої властивості.

— Яку саме ви бажаєте?

— «Полароїд», — відповів він. — Два паки.

Вона не була остаточно певна, що саме відбувалося, та, поза всяким сумнівом, перший на весь Касл-Рок хтивець був сьогодні несповна тями. Його очі не були зосередженими, а слова... вони нагадували їй про щось пов'язане з її п'ятирічною небогою Еллен, та Моллі ніяк не могла дотумкати, що саме.

— Для якої моделі, містере Меррілл?

Її голос зазвучав якось не по-справжньому, удавано, та Батя Меррілл цього не помітив.

Хвильку поміркуювавши і навіть не глянувши на неї — здавалося, що він утупився в полицю з цигарками за її лівим плечем, — Батя кинув:

— Для камери «Полароїд Сан». Модель 660.

І тоді до Моллі дійшло, хоч вона і мусила сказати йому, що їй треба підійти до експозиції. Її небога мала велику м'яку іграшкову панду, котру вона невідомо чому назвала Полетт. Усередині Полетт були електронна плата й чип пам'яті, у якій зберігалось близько чотирьох сотень коротких, простеньких фраз на зразок: «Люблю обійматись, а ти?» чи «Бажаю, щоб ми були завжди разом». Якщо тицьнути Полетт над пухнастим маленьким пупком, наставала коротка пауза, а тоді лунала одна з тих зворушливих реплік, озвучена якимсь відчуженим та байдужим голосом, інтонація якого наче заперечувала зміст сказаного. Еллен гадала, що Полетт навіжена. На думку Моллі, щось у цьому було моторошне. Вона щоразу очікувала, що лялька-панда колись вразить їх усіх (крім тітки Моллі з Касл-Рока), сказавши, що в неї *справді* на думці: «Сьогодні вночі, як ви всі поспнете, я вас усіх подушу» чи, може, просто: «Я маю ніж».

Цього ранку голос Баті Меррілла звучав саме так, як голос Полетт, ляльки-панди. Його порожній погляд був жаским, достоту як у Полетт. Моллі сподівалася, що, врешті-решт, позирк старого зміниться. Вона помилялася.

Моллі схилилася над експозицією, уперше не зауваживши, що її задок виткнувся. Вона намагалася якомога швидше знайти те, що було потрібне старому. Моллі була переконана, що, коли обернеться, Батя дивитиметься на будь-що, але не на неї. Цього разу

вона вгадала. Коли Моллі взяла плівку й рушила назад (змівши декілька заблукалих осінніх листків, що лежали на якійсь коробці), Батя й досі пильно дивився на стелаж із цигарками, наче проводячи інвентаризацію. Дівчина побачила в тому погляді морок.

«Прошу, забирайся звідси, — подумки заблагала Моллі. — Будь ласка, бери свою плівку й забирайся. І не чіпай мене. Прошу».

Моллі подумала, що якщо він торкнеться її, то вона зарепетує. Чого заклад був порожнім? Чого тут не було бодай ще одного покупця, бажано шерифа Пенгборна? Але оскільки він наразі мав інші клопоти, то міг би бути будь-хто інший. Вона припустила, що містер Константайн, фармацевт, був десь у крамниці, та лікарський прилавок, здавалося, був щонайменше за милю звідси. І хоч вона й знала, що він не міг бути так далеко, але це все одно було б задалеко для нього, якби старигань Меррілл вирішив її помацати. А якщо містер Константайн пішов на каву до «У Нен» із містером Кітоном з міськуправи? Що більше вона думала про таку можливість, то ймовірнішою вона їй здавалася. Коли щось траплялося настільки чудернацьке, то хіба не могло бути так, що поряд ані душі?

У Баті стався якийсь розумовий розлад.

Вона із удаваною бадьорістю сказала:

— Тримайте, містере Меррілл.

Моллі поклала плівку на прилавок, відразу шмигнувши вліво, за касовий апарат, який стояв між ними.

Ветхий шкіряний гаманець виринув зі штанів Баті Меррілла, і її тремтячі пальці неправильно вибили чек, тож довелося очистити касовий апарат і почати наново.

Він простягнув їй дві десятидоларові купюри.

Моллі подумала, що вони *зіжмакані* від того, що затиснуті іншими купюрами в тому маленькому гаманці, насправді, може, й не старі, хоча й здавалися такими. Утім це не спинило її заведений розум, який таки наполягав, що гроші були не лише *зіжмакані*, а *зіжмакані й слизуваті*; що слово *старі* тут недоречне. Для таких-от папірців не підійшло б навіть слово *ветхі*. То були доісторичні десятки, надруковані ще до Христового

народження й зведення Стоунгенджу, ще до того, як перший малорозвинений, тупий неандерталець виповз зі своєї печери. Вони належали до часів, коли ще Бог був малям.

Моллі не хотіла їх торкатися.

Але вона *мала* їх торкнутися.

Чоловік очікуватиме решту.

Зібравши всю силу волі, Моллі взяла купюри й швидко запхнула їх у касовий апарат, при цьому сильно вдарившись пальцем і зідравши майже весь ніготь. Вона, перебуваючи в стані глибокої стривоженості, й не відчує надзвичайно гострого болю, аж поки не мине деякий час... і відчує саме тоді, коли достатньо дошкулить своєму запопадливому розуму, картаючи себе, що поводитися, наче тюхтіювате мале дівчисько перед своїм першим менструальним циклом.

Однак у ту мить Моллі зосередилася лише на тому, щоб якомога швидше запхнути купюри до апарата, забравши звідти руку, та навіть по тому вона згадає, які були ті десятки на доторк. Відчуття було таке, наче вони повзали й ворушилися під пучками її пальців; наче мільярд мікробів, величезних, майже таких, що їх можна було побачити й неозброєним оком, ковзали по пальцях, намагаючись її заразити.

Та чоловік очікуватиме решту.

На тому Моллі й зосередилася — вуста стиснулися так міцно, що аж зблідли; чотири доларових монети не бажали витикатися з-під валика, який затискав їх у касовому апараті. Тоді дайм¹, але, ти-вже-боже-поможи, жодних даймів не було, і що, трясця, з нею не так, що вона такого накоїла, що змушена терпіти цього дивакуватого старого того єдиного в усій задокументованій історії людства ранку, коли він насправді хотів чимшвидше звідси забратися?

Моллі видобула нікель², відчуваючи зовсім поряд Батин смердючий дух (їй здавалося, що коли вона таки підведе голову, то побачить, що він ближче до неї, що він перехилився через

¹ Дайм (dime) — монета в США, вартість якої становить 10 центів.

² Нікель (nickel) — монета в США, вартість якої становить 5 центів.

прилавок), тоді три пенні¹, чотири, п'ять... та останній упав назад в апарат, до четвертаків, тож їй довелося діставати його своїми холодними, заціпенілими пальцями. Він ледь не випорснув від неї. Моллі відчувала, як піт зрошував її потилицю, а ще маленьку смужку шкіри між її носом та верхньою губою. Тоді, міцно стискаючи монети в жмені, подумки благаючи Бога, щоб Меррілл не простягнув свою руку за ними і їй не довелося торкатися його висохлої, рептильної шкіри, та знаючи, інтуїтивно відчуваючи, що він таки це зробить, вона підвела очі, чуючи, як яскрава та радісна посмішка-«Ла-Вердьер» напружує м'язи її обличчя на взір завмерлого крику. Моллі намагалася витримати навіть це, кажучи собі, що то востаннє, незважаючи на той образ, що її дурний, наполегливий розум вималював собі, — образ тієї висохлої руки, яка раптом дуже міцно вчепилася в її руку, наче кіготь якогось старого й жахливого птаха, який вишукує стерво. Вона твердо сказала собі, що не бачить тих образів, зовсім НЕ бачить, але вони все одно лізли їй в очі. Тоді Моллі звела погляд із тою посмішкою-криком на обличчі, але крамниця була порожньою.

Батя зник.

Він пішов, коли вона шукала йому решту.

Моллі аж пересмикнуло. Якби їй був потрібен беззаперечний доказ, що зі старим дідуганом трапилося щось не те, то ось він. То був безсумнівний, найчистішого ґатунку доказ: уперше на її пам'яті (і, вона готова була закластися, на пам'яті містечка) Батя Меррілл, який відмовлявся давати чайові навіть у тих рідкісних випадках, коли був змушений їсти в ресторані, де не було замовлення на винос, полишив магазин, не дочекавшись решти.

Моллі спробувала розкрити долоню і відпустити чотири доларові монети, нікель і п'ять пенні. Приголомшена, вона зрозуміла, що не може. Їй довелося розтискати пальці другою рукою. Батина решта посипалася на скляну поверхню каси, і вона змела її вбік, не бажаючи навіть до неї торкатися.

І Моллі більше ніколи не хотіла бачити Батю Меррілла.

¹ Пенні (penny) — найдрібніша монета в США вартістю 1 цент.

РОЗДІЛ 15

Порожній погляд не полишав Батю, коли він пішов із «Ла-Вердьер». Не полишав, коли він перетинав вулицю з упаковками плівки в руці. Меррілл зів'яв, перетворившись на втілення тривожної настороженості, як тільки ступив у рівчак... і спинився, стоячи однією ногою на тротуарі, а другою посеред купи розчавлених недопалків і порожніх пачок із-під чипсів. Це був інший Батя, якого Моллі також не впізнала б, хоча були й такі, що, випивши через старого гірку чашу, впізнали б його погляд одразу. То був не Меррілл-ласолюб і не Меррілл-робот, а Меррілл-лютий звір. Тепер він постав у всій красі, що рідко міг дозволити собі на людях. Вивертати своє справжнє нутро на людях не було, на думку Баті, гарною ідеєю. Попри те, цього ранку він був як сам не свій, а на вулиці й так не було нікого, щоб його побачити. Та якби хтось і був, та людина не побачила б говіркого простакуватого філософа Батю чи навіть Батю-ділка, а радше вгледіла б самісіньке його ество. Стоячи там у ту мить, Батя скидався на вуличного пса, заблукалого скаженого звіра, що спинився в розпалі бійні в курнику. Обідрані вуха настовбурчені, голова піднята, скривавлені зуби — вищиряються, коли він чує якісь звуки з оселі фермера, думаючи про дробівницю з її зяючими чорними отворами, наче перевернута кимось вісімка. Псу нічого не відомо про вісімку, та навіть собака може впізнати тьмяну постать вічності, якщо його інстинкти достатньо гострі.

Через міську площу він бачив зжовклий, кольору сечі, фасад «Емпоріум Галоріум», що стояв трохи осторонь від своїх найближчих сусідів: порожня будівля, у якій ще на початку року містилася пральня «Балія Віледж», ланчонет «У Нен», а ще «Шиття-буття», невеликий бутик, яким заправляла Поллі, праправнучка Евві Чалмерса¹ — жінка, чию історію ще буде розказано.

Спереду всіх крамниць на Нижній Мейн-стрит були розмічені паркувальні місця, але вони були порожніми... окрім одно-

¹ Поллі Чалмерс — героїня роману «Потрібні речі» («*Needful Things*», 1991).

го, на яке саме заїхав «форд-універсал», який Батя впізнав. Легкий гуркіт його двигуна дзвінко лунав у ранковому повітрі. Тоді він обірвався, стоп-сигнали згасли, і Батя висмикнув ногу, яка стояла в рівчаку, завбачливо заховавшись за рогом «Ла-Вердьер». Там він і стояв, як той пес у курнику, що нашорошив вуха, почувши ледь розбірливі звуки, якими б у вбивчому запалі легко знехтували молодші й дурніші за нього пси.

Джон Делеван вибрався з-за керма універсалу, а Кевін — з пасажирського сидіння. Вони рушили до дверей «Емпоріум Галоріум». Чоловік почав нетерпляче стукати, настільки гучно, що звуки грюкання долинали до Баті, як раніше гуркіт автомобільного двигуна. Джон спинився, Кевін прислухався, а тоді містер Делеван знову взявся за своє, уже не стукаючи, а гупаючи у двері, і не треба було до ворожки ходити, аби втямити, що він розлючений.

«Вони дізналися, — подумав Батя. — Якось довідалися. Як, бляха, добре, що я розтрощив ту йобську камеру».

Меррілл простояв іще якусь мить, не ворухнувши ані м'язом, окрім своїх схованих очей, а тоді човгнув за ріг аптечного магазину й далі в провулок між ним та сусіднім банком. Він зробив це так плавно, що навіть чоловік, років на п'ятдесят молодший од нього, міг би позаздрити його майже бездоганній спритності.

«Цього ранку, — подумав Батя, — обачніше буде вернутися додому через задвірок».

РОЗДІЛ 16

Так і не дочекавшись жодної відповіді, Джон Делеван утретє підійшов до дверей, гупаючи так сильно, що аж шибки в трухлявих порохнявих рамах почали дзвінко деренчати, а рука щеміти. Саме біль у руці дав йому зрозуміти, наскільки ж він розлючений. Певною мірою його гнів був виправданий, якщо Меррілл таки утнув те, про що думав Кевін. І що більше він про це думав, то більше Джон Делеван переконувався, що Кевін усе ж таки мав рацію. Та містерові Делевану було незрозуміло, як він досі не розпізнав тієї люті, що в ньому нуртувала.

«Здається, ранок сприятиме самопізнанню», — подумав він, і було в тому щось досить менторське. Це спонукало його посміхнутися і трохи розслабитися.

Кевін не посміхався і не виглядав розслабленим.

— Схоже, що трапилося одне з трьох, — промовив містер Делеван до сина. — Меррілл ще не прокинувся; вирішив не подавати голосу або ж зрозумів, що ми наступаємо йому на п'яти, і дав драла з твоєю камерою. — Він затнувся, а тоді зайшовся сміхом. — Припускаю, є й четвертий варіант. Може, він помер уві сні.

— Він не помер, — тепер Кевін стояв, притуливши голову до брудного скла дверей, щиро жалкуючи, що взагалі колись переступив цей поріг. Він склав долоні дашком довкола очей, щоб прикритися від світла, яке, підіймаючись зі сходу над міською площею, гостро зблискувало в склі. — Поглянь.

Містер Делеван і собі приклав долоні до лоба й притулився носом до скла. Вони стояли пліч-о-пліч, спиною до площі, вглядаючись у морок «Емпоріум Галоріум», немов найвідданіші у світі покупці.

— Що ж, — мовив він за кілька секунд, — якщо Меррілл і накивав п'ятами, то все своє лайно залишив тут.

— Та так, але я не про це. Ти бачиш?

— Що саме?

— Звисає на стовпі. Тому, що біля бюро, обвішаного годинниками.

За якусь мить містер Делеван таки побачив: камера «Полароїд» звисала на ремені з гака на стовпі. Йому навіть здавалося, що він може розгледіти надщерблений кутик, хоча це могло лише ввижатися.

Тобі це не привиділося.

Посмішка зів'яла на його обличчі, коли він усвідомив, що починає відчувати те, що відчував Кевін: химерну й тривожу певність, що якась проста, але до біса небезпечна машинерія працювала на повному ході... і, на відміну від більшості годинників Баті, була наперед заведеною.

— Як гадаєш, він сидить нагорі й чекає, поки ми підемо? — запитав містер Делеван. Замок на дверях видавався новим і дорогим... та він був готовий закластися, що коли хтось із них — очевидно, Кевін, бо він був у кращій формі — вдарить двері досить сильно, то проб'є старі дошки. Мимохить зринула думка: «Новий замок старої брами не вбереже. Люди не думають головою».

Кевін повернув своє напружене обличчя до батька. У ту мить Джон Делеван був настільки вражений виразом Кевінового обличчя, як допіру Кевін його. Містер Делеван подумав: «Цікаво, чи багатьом батькам випадає нагода побачити, якими чоловіками стануть їхні сини? Він не завжди виглядатиме так, як це напружене, насуплене хлоп'я — дасть Бог, ні, — він виглядатиме інакше. Господи, який він буде вродливий!»

Джонові, як і Кевінові, у ту напружену мить навернулася думка, якої він ніколи не забуде і завжди згадуватиме.

— Що? — хрипко запитав Кевін. — Що, тату?

— Хочеш, ми виб'ємо їх? Я не заперечуватиму.

— Не зараз. Гадаю, нам і не доведеться. Думаю, його тут немає... та він близько.

Ти не можеш того знати. Не можеш навіть припускати.

Та саме так його син і думав, і Джон вірив, що Кевін має рацію. Між батьком і сином виник своєрідний зв'язок. «Своєрідний» зв'язок? *Та будь серйознішим.* Він чудово знав, що то був за зв'язок. То була та йобська камера, що висіла на стіні, і що довше це все тривало, то більше обертів набирала та машинерія, її зубці скреготали, а жакливі шестерні оберталися, проте це йому подобалося.

«Зламати камеру, зламати камеру», — подумав Джон Делеван і сказав:

— Ти певен, Кеве?

— Обійдімо ззаду. Спробуємо тамті двері.

— Там же ворота. Він би їх замкнув.

— Може, вдасться перелізти.

— Гарзд, — погодився містер Делеван. Він услід за сином зійшов східцями «Емпоріум Галоріум» і пірнув у провулок, розмірковуючи на ходу, чи не втратив, бува, глузду.

Ворота не були замкнені. У якусь мить Батя, певно, забув це зробити. І хоча містерові Делевану не була до вподоби ідея перелізти через огорожу, цілком імовірно відірвавши собі яйця, проте відімкнуті ворота подобалися йому ще менше. Хай там як, а вони з Кевіном увійшли крізь них до засміченого задвірка Баті, де, крім усього іншого, височіли кучугури осипаного осіннього листя.

Кевін прокладав собі шлях крізь купи всякого мотлоху, який Баті вже був не потрібний, але він полінувався кинути його до смітника. Містер Делеван ішов слідом. Вони дійшли до комірчини приблизно тоді, коли Меррілл виходив із задвірка місіс Алтеї Лінден на Молберрі-стрит, за квартал на захід од них. Він пройде Молберрі-стрит, поки не дістанеться офісу лісозаготівельної фірми «Вовча паща». Попри те що лісовози фірми вже роз'їжджали дорогами західного Мейну, а виття й ревіння бензопил лісорубів мало здійматися над щораз меншими лісами приблизно з шостої тридцяти, в офісі ніхто не з'явиться аж до дев'ятої, до якої було ще десь хвилин з п'ятнадцять. Позаду невеличкого задвірка лісозаготівельної фірми була висока дерев'яна огорожа. Ворота наразі замкнуті, та в Баті був ключ. Він відімкне ворота і знайде крізь них до власного задвірка.

Кевін попрямував до комірчини. Містер Делеван рушив за ним. Він розтулив було рота запитати, що, на біса, це все означає, але передумав. Він зрозумів це і без Кевінової допомоги. Недобре було допускати такі думки, *неприродно*, і він знав зі свого гіркого досвіду (у якому свою роль відіграв і Реджинальд Меріон «Батя» Меррілл, про що Джон Делеван нещодавно розповів синові), що чинити щось зопалу — це пряма стежка до неправильних рішень і необачних вчинків, та це вже було не важливо. Хоч він і не міркував такими категоріями, та було б справедливо зауважити, що містер Делеван щиро сподівався, коли все це скінчиться, на повторне зарахування до племені Розсудливих.

Спочатку йому здалося, що він дивиться на потрошені рештки камери «Полароїд». Та, певна річ, то лише його розум вимальовував таку картину. Те, що лежало довкола пенька, навіть і приблизно не було схоже на камеру «Полароїд» чи якусь іншу. Усі ті

шестерні та коліщатка могли повипадати лише з годинника. Тоді він побачив мультяшну пташку і навіть зрозумів, що то був за годинник. Містер Делеван відкрив рота, щоб запитати Кевіна, чому, на Бога, Баті треба було виносити годинник із зозулею на задвірок, а тоді розкувалдити його. Він знову обміркував усе й вирішив, що, зрештою, про це можна й не питати. Джон Делеван і сам здогадався. Розгадка вказувала на якесь страшне божевілля Меррілла.

Годинник із зозулею треба було на щось повісити. І на чому ж його повісити? Ну так, певна річ, на гак.

Може, той, що стирчить із балки.

Наче тої балки, на якій висів Кевінів «Полароїд».

Тепер він заговорив, і його слова, здавалося, долинали з якоїсь далечіні:

— Що з ним, трясця, не так, Кевіне? Він що, з глузду з'їхав?

— Не з'їхав, — відповів Кевін, і його голос так само, здавалося, долинав із якоїсь далекої відстані, поки вони стояли довкруг пенька, роздивляючись потрощений дзигар. — *Геннувся* з нього. Камера штурхонула.

— Ми маємо її розбити, — сказав містер Делеван. Голос наче долинув до його вух після того, як прозвучали слова.

— Не зараз, — відповів Кевін. — Спершу треба піти до аптечного магазину. Там зараз на них спеціальні знижки.

— Там зараз спеціальні знижки на щ...

Кевін торкнувся до його руки. Джон Делеван поглянув на сина. Кевін підвів голову. Він виглядав наче олень, що зачув полум'я. У ту мить хлопець здавався не так вродливим, як майже божественним. Він був як юний поет перед смертю.

— Що? — наполегливо запитав містер Делеван.

— Ти щось чув? — настороженість заступив сумнів.

— Авто на вулиці, — сказав містер Делеван. «Наскільки я старший від свого сина?» — раптом замислився він. Двадцять п'ять років? Ісусе, може, вже час ставитися до нього як до дорослого?

Джон Делеван намагався мобілізувати свою мужність, і йому це але вдалося лише трохи. Мужність була йому так само невластива, як, наприклад, потріпане пальто.

— Ти певен, що то все, тату?

— Так. Кевіне, ти дуже стривожений. Опануй себе. Опануй себе, бо... — Бо що? Він напружено посміхнувся. — Бо ми як ті двійко полохливих кроликів.

Кевін на мить задумливо глянув на батька, наче пробуджуючись від глибокого сну, може навіть трансу, а тоді кивнув:

— Ходімо.

— Кевіне, чого? Що ти надумав? Може, він нагорі, просто не відповідає...

— Скажу, як будемо там, тату. Ходімо, — і ледь не виволік батька із засміченого задвірка у вузький провулок.

— Кевіне, ти вирішив вирвати мені руку? — запитав містер Делеван, коли вони дійшли до тротуару.

— Він був там, — сказав Кевін. — Ховався. Вичікував, поки ми підемо. Я відчув його.

— Він був... — містер Делеван затнувся, а тоді почав знову: — Що ж... скажімо, що був. Уявімо на мить, що таки був. Хіба ми не повинні повернутися й схопити його? — А тоді запитав: — А де він був?

— По інший бік огорожі, — відповів Кевін. — Його очі ніби блукали. Містерові Делевану все це подобалося дедалі менше. — Він уже був. Він уже дістав те, що йому потрібно. Доведеться поквапитися.

Кевін попрямував до краю тротуару, наміряючись перетнути міську площу в напрямі до «Ла-Вердьер». Містер Делеван рушив услід й ухопив його, як провідник хапає парубків, котрі намагаються прошмигнути на потяг без квитка.

— Кевіне, про що ти торочиш?

Тоді Кевін поглянув на нього і сказав:

— Він наближається, тату. Прошу. Це моє життя. — Обличчя в Кевіна було бліде, а очі якісь мов зачаровані. — Пес наближається. Уже запізно вриватися до Баті й забирати камеру. Прошу, не зупиняй мене. Це моє життя.

Містер Делеван доклав неймовірних зусиль, щоб не піддатися цьому божевіллю... але з головою занурився в нього.

— Ходімо, — мовив він, торкнувшись ліктя сина, ледь не тягнувши його в бік площі. — Що б то не було, покінчімо з ним, — він затнувся. — У нас достатньо часу?

— Я не певен, — відповів Кевін. А тоді пригнічено: — Я так не думаю.

РОЗДІЛ 17

Батя вичікував за дощаним парканом, спостерігаючи за Делеванами крізь шпарину. Тютюн він запахав у задню кишеню, щоб вільно стискати й розтискати руки, стискати й розтискати.

«Ви на моїй землі», — прошепотів його розум, і якби він мав силу вбивати, то вмить би загнав їх на той світ.

Ви на моїй землі, трясця, ви на моїй землі!

Він мав би зараз піти по старого Джоні Законника¹ й привести його сюди, спустивши на їхні чепурні Касл-Рокські голови. Саме це Батя й повинен був зробити.

І він би, певна річ, так і вчинив, одразу ж, якби вони не стояли над уламками камери, яку хлопець буцімто самотужки розтרוшив із благословення Баті два тижні тому. Він думав, що, може, варто спробувати побрехеньками виборсатися з цього лайна, та добре знав, як вони до нього ставилися в цьому містечку. Пенґборн, Кітон, усі решта. Наволоч. Ось як вони про нього думали. Наволоч.

Звісна річ, поки в них дупи не тріщали і їм не потрібна була швидка позика, а сонце заходило за обрій.

Стиснув, розтиснув. Стиснув, розтиснув.

Вони говорили одне з одним, та Батя не дослухався, про що саме. Його розум був немов задимлена кузня. Черговою літанією² стало: «Вони на моїй бісовій землі. Грім би їх побив! Вони на моїй бісовій землі!»

¹ Джоні Законник (John Law) — збірний образ-персоніфікація правоохоронних органів.

² Літанія — благальна молитва.

Нарешті вони пішли. Почувши рипіння воріт у провулку, Батя відімкнув ті, що були в дощаному паркані. Він прослизнув у них і кинувся через двір до затильних дверей — метнувся зі спритністю молодика, а не чоловіка, якому близько сімдесяти. Однією рукою Меррілл ляскав себе по правій нозі, неначе йому дошкуляв ревматизм. Насправді ж Батя не відчував жодного болю. Він просто хотів, щоб не було чутно брязкоту ключів у кишені й копійок у гаманці. Про всяк випадок, якщо Делевани були ще поряд. Батя не здивувався б, якби вони таке втнули. Коли маєш справу зі скунсами, то сподівайся смороду.

Він витягнув ключі з кишені. Вони брязнули, і хоча звук був приглушеним, але йому він видавався гучним. Меррілл зиркнув на мить ліворуч, певен, що побачить банькату баранячу мармизу шибеника. Вуста Баті скривилися в напруженій переляканій посмішці. Там нікого не було.

Принаймні поки що.

Він знайшов потрібного ключа, встромив його в замок, відчинив двері й увійшов. Батя обачно не став розчиняти двері комори навстіж, тому що завіси пронизливо вищали.

Він люто засмикнув засув, а тоді ввійшов до «Емпоріум Галоріум». Серед цих тіней він почувався як удома. Меррілл зміг би завиграшки мандрувати цими вузькими захаращеними коридорами навіть уві сні... що насправді вже було, та, як і багато іншого, зараз вислизнуло з його голови.

У передній стіні магазину було маленьке забруднене віконце, яке виходило на вузький провулок, яким Делевани прошмигнули на його задвірок. А ще з нього, під гострим кутом, можна було розгледіти пішохідну доріжку та міський парк.

Батя проліз до цього вікна між купами непотрібних журналів, які випорскували в повітря музейну порохняву. Він поглянув на провулок, той був порожнім. Зиркнув праворуч і крізь брудну шибку побачив розмиті постаті Делеванів, що перетинали парк трохи нижче від сцени. Батя не стежив за ними. Він гадав, що Делевани прямують до «Ла-Вердьер», а оскільки вони вже тут побували, то розпитуватимуть про нього. Що та

мала касирка-шльондра їм скаже? Що він прийшов і пішов. А чи ще щось?

Що він придбав лише два пакунки тютюну.

Меррілл усміхнувся.

Це навряд чи викопає йому яму.

Він узяв коричневий пакет, вийшов на двір і попрямував до комірчини, щось поміркував, а тоді рушив до воріт у провулку. Удруге бути необачним він не хотів.

Потому як ворота було замкнено, Батя взявся визбирувати шматочки потрощеної камери «Полароїд», кидаючи їх у пакет. Працював швидко, але ретельно.

Він повизбирував усе, окрім крихітних уламків і скалок, у яких годі було розпізнати щось інше, ніж звичайне сміття. Підрозділові криміналістів із поліційної лабораторії, може, і вдалося б розпізнати дещо з цих решток. Якось Батя дивився телешоу про злочинців (коли, звісно, не сидів перед відиком, дивлячись «кіно для дорослих»), де ті метикуваті парубки прочісували місце злочину з маленькими щіточками, пирососами і навіть пінцетами, збираючи все в маленькі пластикові пакети, та департамент шерифа Касл-Рока такого підрозділу не мав. Та й, правду кажучи, Меррілл сумнівався, що шерифові Пенгборну вдалося б умовити поліцію штату відправити до них пересувну лабораторію, і це ще в тому разі, якби вдалося вмовити самого Пенгборна. Делевани не могли звинуватити його в чомусь більшому, аніж викрадення камери, не пошивши себе в дурні. Навівши лад, Батя повернувся досередини, відімкнув «особливу» шухляду і помістив туті коричневий пакет. Потім замкнув шухляду й поклав ключ до кишені. От усе й гаразд. Він також знав усе про ордери на обшук. Пекло швидше захолоне, ніж Делеванам удасться вмовити Пенгборна поскаржитися на нього в окружний суд. Навіть якби вони й спробували, то решток клятої камери вже не буде задовго до того, як у них бодай щось вийде. Позбутися цих уламків просто зараз було небезпечніше, аніж залишити їх поки що в замкнутій шухляді. Делевани повернуться й піймають його на гарячому. Краще перечекати.

Бо вони таки повернуться.

Батя Меррілл знав те, як «отченаш».

Пізніше, може, коли весь той рейвах й дурисвітство вщухнуть, він зможе піти до хлопця й сказати: «Так. Усе правильно. Усе, що ти подумав про мене, то правда. А тепер чому б нам не забути про цю історію, вдавши, що ми не знайомі... Гарзд? Нам це під силу. Ти, може, так і не думаєш, принаймні так одразу, та нам це під силу. Поміркуй сам: ти хотів її розтрошити, бо гадав, що вона небезпечна, а я — продати, бо думав, що вона цінна. Виявилось, ти мав рацію, а я помилявся. Хіба тобі ще потрібна якась помста? Якби ти знав мене краще, то зрозумів би, що не потрібна: у цьому містечку не багато людей, які чули, щоб я таке казав. Я це до того, що воно живцем мене гризе, та це не важливо; коли я помилюся, то визнаю це, як би воно мені не допікало. Зрештою, хлопче, я зробив те, що ти хотів іще від початку. Усі ми вийшли на одній зупинці, тож не згадаймо про минуле. Я знаю, що ти про мене думаєш, і знаю, що думаю про тебе я, і жоден з нас не обрав би другого гранд-маршалом щорічного параду на честь четвертого липня, але то пусте; уже якось із тим проживемо, правда? Я це, власне, ось до чого: ми обоє раді, що клятої камери вже немає, тож квит за квит і по домівках».

Та це буде потім, можливо. Зараз це було б недоречно. Їм треба час, щоб охолонути. Просто зараз Делевани захочуть урвати шмат із його дупи, як

(пес на знімку)

як... що ж, біс із ним, як хто. Важливо бути тут, коли вони повернуться, діловитим, як завжди, й невинним, як маля.

Тому що вони *таки* повернуться.

Та то нічого. То було нічого, тому що:

— Усе під контролем, — прошепотів Батя.

Тепер він попрямував до вхідних дверей і повернув вивіску із «ЗАЧИНЕНО» на «ВІДЧИНЕНО» (тоді хутко повернув її назад на «ЗАЧИНЕНО», та цього Батя не помітив, не згадає про це й пізніше). Що ж, це було розумно. Що ж далі? Діяти так, як і в будь-який інший звичайний день. Йому треба мати при-

голомшений вигляд, коли вони повернуться, готові луснути від злості, головою накласти за те, що вже й так знищене, мертва, мов камінь.

Тож... що він робитиме, коли вони повернуться з шерифом Пенгборном чи без нього? Очі Баті зосередилися на годиннику із зозулею, що висів на балці поряд із гарненьким бюро, яке він прихопив на розпродажі майна в Себаґо місяць чи, може, тижнів шість тому. Цей годинник не дуже-то й хороший. Його, певно, придбав за торгіві купони якийсь бідак, що намагався бути ощадливим (на думку Баті, люди, які намагаються заощаджувати, це бідні, збентежені душі, що дрейфують життям постійно розчаровані). Та втім, якщо він зуміє налаштувати його, то, може, потім зміг би збути його комусь із лижників, що з'являться тут за місяць чи два, комусь, хто хотів придбати годинник собі в котедж чи в лижний будиночок. Адже остання обладка зірвалася. Батя й досі не розумів (та й, певно, ніколи не зможе), що чергове крутістьство — це не відповідь, а початок проблеми.

Баті було б шкода ту людину, і він би з нею торгувався дуже чемно та не розчарував би покупця. *Caveet emperor* він казав не лише задля красного слівця, йому ж бо ще й треба було на щось жити, хіба ні?

Так. Тож він просто сидітиме собі за робочим столом й копірситиметься в тому годиннику, погляне, чи зможе його накрутити, а коли Делевани повернуться, то за цією роботою його й застануть. Може, вже на той час тут з'являться потенційні клієнти. Він сподівався на те, хоча то й була досить млява пора року. Хай там як, а кожен покупець буде для нього ласим шматочком. Важливо, який це матиме вигляд: простенький чолов'яга, якому нічого приховувати, борсається у буденній рутині свого звичного дня.

Батя підійшов до балки й обережно зняв із гака годинник із зозулею, намагаючись не зачепити противаг. Він повернувся із ним до робочого столу, трохи наспівуючи. Поставив його, тоді відчув щось у задній кишені. Свіжий тютюн. То теж незле.

Батя подумав, що за роботою можна буде попихкати трохи люлькою.

РОЗДІЛ 18

— Та ти *не можеш* знати, чи він був тут, Кевіне! — нерішуче заперечував містер Делеван, коли вони ввійшли до «Ла-Вердьер».

Не зважаючи на нього, Кевін рушив одразу до прилавка, де стояла Моллі Дарем. Нудота вже минула, тож вона почувалася значно краще. Ця ситуація тепер здавалася трохи дурнуватою, наче нічне жахіття, від якого відразу прокидаєшся, а заспокоївшись, гадаєш: *«І ОЦЕ мене так налякало? Як я могла взагалі подумати, що ОЦЕ зі мною може трапитися, навіть уві сні?»*

Коли малий Делеван зупинився біля прилавка, вона, побачивши його вимучене, бліде обличчя, зрозуміла, як можна злякатися. Людину може налякати навіть якесь безглуздя, яке трапилося з нею лише уві сні. Моллі здалося, що вона знову занурилася у власний химерний сон.

Річ у тім, що на обличчі Кевіна Делевана прозирав той самий збайдужілий вираз: наче він був десь дуже далеко звідси.

— Батя Меррілл був тут, — запитав він. — Що він купив?

— Прощу вибачити моєму синові, — сказав містер Делеван. — Він відчувається не до...

Тоді він побачив обличчя Моллі й затнувся. Вона виглядала так, наче щойно стала свідком, як людині на заводі відтяло у верстаті руку.

— Ой! — вихопилось у неї. — Хай Бог милує!

— То була плівка? — запитав її Кевін.

— Що з ним не так? — запитала Моллі. — Я знала, що щось не так тієї ж миті, як він увійшов. Що? Невже він... накоїв щось?

«Ісусе, — подумав Джон Делеван. — Він ТАКИ знає. Отже, це все правда».

У ту мить містер Делеван ухвалив героїчне рішення: він остаточно здався, цілковито звірившись на свого сина.

— Саме плівку, правда ж? — допитувався Кевін. Його вольове обличчя картало її за тремтіння і слабкість. — Плівку для «Полароїда». Он *звідти*, — він указав на експозицію.

— Так. — Її обличчя було білим, мов порцеляна; рештки рум'ян, якими вона підфарбувалася зранку, проступали гарячковими плямами. — Він був таким... дивним. Наче говірка лялька. Що з ним не так? Що...

Кевін крутнувся, попрямувавши назад до батька.

— Мені потрібна камера, — відрізав він. — Потрібна просто зараз. «Полароїд Сан-660». Вони їх мають. На них навіть є знижки. Бачиш?

Попри ухвалене рішення, рот містера Делевана до останку не хотів піддаватися вцілілим решткам здорового глузду.

— Чого... — почав було він, та то й усе, що Кевін дав йому сказати.

— *Я не ЗНАЮ чого!* — викрикнув він, а Моллі Дарем застогнала. Вона не хотіла виблювати прямо тут. Кевін Делеван був наляканим. Моллі ж зараз найбільше хотілося піти додому й заповзти до ліжка, вкрившись із головою.

— *Та нам вона просто необхідна, і час майже вичерпався, тату!*

— Дайте-но мені одну з тих камер, — сказав містер Делеван, дістаючи тремтячими руками гаманець і не помічаючи, що Кевін уже помчав до експозиції.

— Візьміть, — мовила вона тремтячим голосом, зовсім не схожим на її власний. — Просто візьміть і йдіть.

РОЗДІЛ 19

По інший бік площі Батя Меррілл, переконаний, що спокійно лагодить годинник із зозулею, невинний, як мале дитя, насправді завершував заправляти Кевінову камеру одним із фільмпаків. Клацнувши, він закрив її. Вона у відповідь коротенько чавкнула.

Клята зозуля цвіркає так, наче має задавнений ларингіт. Десь, гадаю, відійшла шестірня. Що ж, проти цього маю ліки.

— Я тебе полагоджу, — сказав Батя, піднявши камеру.

Він притис одне безтямне око до видошукача з тоненькою тріщиною, яка була настільки крихітною, що й не розгледиш.

Камера була спрямована на передню частину крамниці, та це було не важливо. Куди її не наводь, вона все одно була націлена на певного чорного пса, який уже точно не був Божим творінням, у маленькому містечку, названому, за браком ліпшого слівця, Полароїдсвілем, так само не створеному Богом.

СПАЛАХ!

Кевінова камера видала коротеньке чавкотливе квиління, виштовхуючи новий знімок.

— Ось, — промовив задоволено Батя. — Може, вдасться не лише тебе розговорити, пташко. Я, власне, до того, що, може, й розворушу тебе до співів. Не обіцятиму, та вже докладу зусиль.

Батя оцирився в стриманій посмішці й знову натиснув кнопку.

СПАЛАХ!

Делевани саме перетнули половину площі, коли Джон побачив, як безгучний спалах білого світла осяяв вікна «Емпоріум Галоріум». Світло було безгучним, та вслід за ним, немов повторний поштовх землетрусу, долинув тихий, похмурий гуркіт, який, здавалося, долинав із крамниці старого... та лише тому, що ця крамниця була єдиним місцем, де він міг вирватися на волю. Насправді ж він наче линув із-під землі... чи, може, це лише так здавалося тому, що земля — це єдине місце, достатньо величезне, щоб умістити в собі власника того голосу?

— Біжи, тату! — закричав Кевін. — *Він почав це робити!*

Спалах повторився, осяюючи вікна, наче холодний удар блискавки. За ним знову йшло ледь розбірливе гарчання, відлуння звукового удару в аеротрубі, жакливе невимовне ревіння якоїсь звірини, якій перебили сон.

Містер Делеван, не в змозі себе спинити, заледве тямлячи, що він робить, розтулив рота, щоб сказати синові, що таке сліпуче й об'ємне світло просто не може йти від вбудованого спалаху камери «Полароїд», та Кевін уже кинувся бігти.

Джон і собі побіг, чітко розуміючи, що він збирався зробити: наздогнати сина, вхопити його за комір й відтягнути геть, поки не трапилося щось немислимо страшне, непіддатливе його розумінню.

РОЗДІЛ 20

Другий знімок-полароїд, зроблений Батею, виштовхнув перший із щілини. Той, перевертаючись у повітрі, із глухим звуком упав на стіл. Проте здавалося, що цей звук був значно важчий від того, який міг видати квадратик обробленого хімікатами картону. Сонячний пес заповнив собою вже весь кадр. На передньому плані була його неймовірна голова, чорні прірви очей, повні зубиськ щелепи. Його череп, здавалося, видовжувався вперед, наче куля чи крапля води, швидкість собакоїстоти, поєднана зі щораз коротшою відстанню між нею та об'єктивом, зробили зображення ще менш розбірливим. Тепер лише можна було розібрати верхівку паркану позаду потвори. Її масивні зігнуті плечі заступили решту кадру.

Знизу зображення, відбиваючи млисте світло, з'явилася краватка-боло з Кевінового дня народження, яка лежала поряд із камерою «Сан» у його шухляді.

— Майже дістав те, лярвин син, — сказав Батя високим знавісним голосом. Його очі були засліплені світлом. Він не бачив ані пса, ані камери. Він бачив лише безголосу зозулю, котра стала місією його життя. — Ти в мене, бляха, співатимеш! Я тебе *змушу!*

СПАЛАХ!

Третій знімок виштовхнув другий зі щілини, який упав надто швидко, радше як уламок каменю, аніж квадратик картону. Коли він ударився об стіл, то вгризся в старезний потріпаний нотатник. У повітрі розлетілися дрібні скалки з дерев'яної поверхні столу.

На цьому знімку голова пса була ще менш виразною. Тепер це було довге пасмо плоті, що надавало зображенню химерного, майже тривимірного вигляду.

На третьому знімку, що й досі стирчав зі щілини внизу камери, писк Сонячного пса знову чіткішав. Це було неймовірно, оскільки він стояв уже впритул до об'єктива, настільки близько, що це нагадувало морду якоїсь морської потвори.

— Трясця, досі щось не те, — сказав Батя.

Його палець знову натиснув кнопку спуску «Полароїда».

РОЗДІЛ 21

Кевін, біжучи, підіймався східцями «Емпоріум Галоріум». Джон Делеван потягнувся до нього, але, захопивши лише повітря за дюйм від розтріпаного краю Кевінової сорочки, спіткнувся й упав на долоні. Вони зісковзнули з другої верхньої сходинки. Численні дрібні скалки пов'їдалися в його руки.

— Кевіне!

Кевін підвів погляд, на якусь мить світ майже потонув у одному з тих сліпучих білих спалахів. Цього разу ревіння було гучнішим. Це був звук скаженої тварини, яка от-от розламає ґрати власної клітки. Містер Делеван побачив Кевіна з опущеною головою, що рукою прикривав очі від сліпучого блиску. Він бачив, як тріщини блискавично розповзаються вікнами вітрини.

— *Кевіне, стереж...*

Шибка луснула назовні блискотливими бризками, тож містер Делеван прикрив голову. Скло з пронизливим звуком пролітало повз нього. Він відчував, як воно впинається в його волосся, обидві щоки були роздряпані. Та жодний уламок скла не уп'явся надто глибоко ані в чоловіка, ані в хлопця, оскільки майже всі відламки були дуже дрібними.

Почувся хрускотливий тріск. Підвівши погляд, Джон побачив, що Кевін зайшов у приміщення, саме так, як раніше він і пропонував хлопцеві. Кевін штовхнув тепер уже незасклені двері плечем, проломивши старі, трухляві дошки.

— *КЕВІНЕ, ЩОБ ТЕБЕ!* — заревів Джон. Він звівся, ледь не впавши, на одне коліно, тоді нахилився вперед і помчав за сином.

Батя подумав, що щось трапилося з дурнуватим годинником із зозулею. Щось недобре.

Він вибивав знову й знову. Це було погано, але це ще не все. Поки Батя тримав його, він важчав... і так само, здавалося, щомиті ставав нестерпно пекучішим.

Меррілл поглянув на нього, і зненацька йому закортіло на всю горлянку заревіти від жаху, та щелепи, здавалося, були міцно стягнуті мотузкою.

Він раптом усвідомив, що осліпнув, а також збагнув, що в його руках зовсім не годинник із зозулею.

Батя спробував розтиснути руки, що мертвою хваткою взяли за камеру, і з жахом зрозумів, що не може розчепити пальців. Вага камери наче непомірна зроста. Крім того, ця клята штукенція й далі ставала щораз жаркішою. Сірий пластик корпусу камери почав диміти між посинілими пальцями Баті.

Його правий вказівний палець, як скалічена муха, поповз угору до червоної кнопки затвора.

— Ні, — пробурмотів він, а тоді знову, благаючи: — *Будь ласка...*

Та палець на те не зважав. Він доповз до червоної кнопки і саме намацав її, коли Кевін ударом плеча вибив двері. Скло з дверних шибок тріснуло й розлетілося бризками.

Батя не натиснув кнопки. Навіть осліплий, навіть відчуваючи, як шкіра на його пальцях почала обвуглюватися, він знав, що не натискав тої кнопки. Та коли його палець намацав її, сила тяжіння, здавалося, подвоїлася, а тоді потроїлася. Він силкувався втримати пальця подалі від кнопки. Та це було наче спробувати поприсідати на поверхні Юпітера.

— Покинь! — закричав малий десь із глибин темряви. — Покинь її, покинь її!

— *Ні!* — відгукнувся Батя. — *НЕ МОЖУ!*

Червона кнопка повільно почала переміщуватися у вихідну позицію.

Кевін стояв, розсунувши ноги, схилившись над камерою, яку вони із батьком принесли з «Ла-Вердьер», коробка з-під неї валялася біля його ніг. Він зумів натиснути кнопку, яка вивільняла передню частину камери на шарнірі, відкривши широкий отвір для заправлення плівки. Кевін намагався запхнути туди один із фільмпаків, але той не залазив — так, наче камера теж виявилася зрадником, що, можливо, співчував своїй сестричці.

Батя знову закричав, та цього разу не було жодних слів, лише невиразний крик болю й страху. Кевін зачув запах гарячого пластику й обпеченої плоті. Він підвів погляд і побачив, що «Полароїд» плавився, навсправжки плавився, у задерев'янілих руках

старого. Його квадратний силует перетворювався на химерний покороблений обрис. Якимсь неймовірним чином скло з видошукача та лінз об'єктива також обернулося на пластик. Замість того щоб луснути чи вискочити з деформованого контуру камери, ті скельця видовжилися й обвисли, перетворившись на пару гротескних очей, неначе ті, що на масці трагедії.

Темний пластик, немов гарячий віск, густими потічками стікав пальцями й долонями Баті, випікаючи борозенки в його плоті. Хоч пластик і припікав рани, та Кевін бачив, як кров цівками збігала обабіч цих потічків, скрапуючи на поверхню столу гарячими крапельками, що шкварчали, мов розпечений жир.

— *Та плівка ще досі загорнута!* — загукав позаду нього батько, вивівши Кевіна із заціпеніння. — *Розгорни її! Дай сюди!*

Джон обхопив його руками, штовхнувши так сильно, що ледь не повалив додолу. Він вихопив фільмпак, що ще й досі був в обгортковому папері, і надірвав краєчок. Тоді зняв його.

— *ДОПОМОЖІТЬ!* — заверещав Батя.

— Хутчіш! — вигукнув Джон Делеван, давши Кевінові новенький фільмпак. — Хутчіш!

Шкварчання гарячої плоті. Парування гарячої крові на столі, яка забила фонтанами після того, як більші вени та артерії в пальцях і на долонях Баті почали розлазитися. Розплавлений пластик розтікся його лівим зап'ястям і пучком вен, що прилягали до поверхні шкіри. Вони спочатку порскали кров'ю, наче вода крізь зогнилу прокладку, що почала протікати в декількох місцях, а тоді, під невтримним тиском, просто розпалися на клапті.

Батя завищав немов тварина.

Кевін спробував знову запхнути фільмпак, викрикнувши «*Блядство!*», коли той знову не хотів залазити.

— *Не тим боком!* — закричав містер Делеван.

Він спробував вихопити камеру в Кевіна, але хлопець відсахнувся, полишивши батька з клаптиком своєї сорочки. Кевін дістав фільмпак. На якусь мить той затремтів, ледь не впавши додолу у його пальцях, яким — він відчував — так і кортіло стиснутися в кулак і розтрощити його.

Тоді Кевін зосередився, повернув його, вставив фільмпак і міцно заклацнув передок фотокамери, який безвільно звисав донизу, наче якась істота з поламанною шиєю.

Батя знову завищав, і раптом
СПАЛАХ!

РОЗДІЛ 22

Цього разу Кевін неначе побував у самому серці сонця, що вмить спалахнуло надною зорею. Він почувався так, ніби його тінь відмежували від п'ят і прикували до стіни. Що, принаймні частково, було схоже на правду, оскільки всю стіну позаду нього за якусь мить затопило спалахом, який пронизав її тисячами божевільних променів, окрім тієї ділянки, куди падала його тінь. Його чіткий контур, мов вирізьблена аплікація, вкрив татуюванням стіну, на якій виднівся Кевінів лікоть, здійнятий у швидкому порусі, попри те що рука, яка відкинула те завмерле зображення позаду, підносила затиснуту в руці камеру до його обличчя.

Верхівка камери в Батиних руках відокремилася від решти корпусу з глухим звуком, наче дуже огрядний чоловік прочищав своє горло. Сонячний пес гарчав, і вже цього разу той басовитий грім був достатньо гучним, чітким і близьким, щоб від нього порепалося скло в кожному годиннику, а також на дзеркалах та картинних рамах, розлетівшись по всій підлозі дивовижно красивими кришталевиими уламками.

Цього разу камера не стогнала й не скиглила. Звук, виданий її механізмом, тепер був криком, високим і пронизливим, наче крик жінки, що помирає в агонії невдалих пологів. Паперовий квадрат, що виліз назовні з розірваного отвору, парувал і курився, а сам почорнілий отвір камери почав плавитися. Один її бік звисав донизу, другий — зморщився догори, щілина зяяла, мов беззуба паща. На блискучій поверхні останнього фото, яке й досі звисало з розкритого отвору каналу, яким «Полароїд Сан» народжував усі свої фотознімки, бубнявила булька.

Поки Кевін, завмерши, дивився крізь завісу миготливих цяток, якими останній вибух засліпив йому очі, Сонячний пес заревів знову. Щоправда, тепер цей звук був тихішим, позбавленим відчуття, що лунає десь із-під низу чи й звідусіль, та водночас більш смертоносним, бо здавався значно реальнішим, значно ближчим.

Частина розтопленої камери чвиркнула навспак великим сірим кавалком, влучивши Баті Мерріллу в шию й розтікшись по ній намистом. Зненацька стінки яремної вени й сонної артерії Баті випарувались, порскаючи навсібіч багряно-червоними фонтами крові. Голова Баті безвільно відкинулася назад.

Булька на поверхні знімка більшала. Сам знімок почав здригатися в зяючому отворі внизу безголової камери. Його краї ширшали, так наче знімок був не картонний, а з якоеь гнучкого матеріалу на кшталт трикотажного нейлону. Він гойдався туди-сюди в щілині, і Кевінові спали на думку ковбойські чоботи, які йому подарували на день народження два роки тому, і як йому треба було трясти ногою, бо вони були трохи завузькі.

Краї знімка дійшли до щілини отвору, де мали б міцно застрягти. Та камера більше не була твердою. Вона майже втратила колишню подобу. Краї знімка розтинали її, мов вигострене лезо двосічного ножа крає м'яке м'ясо. Вони легко пройшли крізь те, що колись було корпусом «Полароїда», бризкаючи сірими краплинами гарячого пластику. Одна з них впала на купу потріпаних старих журналів «Молекулярна Механіка», пропівши в них обвуглену дірку, з якої сочився дим.

Пес заревів знову лютим, бридким звуком — крик істоти, одержимої лише вбивством. Знімок, погойдуючись, звисав із краю в'язкої щілини, яка тепер була більше схожою на розтруб якогось спотвореного духового інструмента, аніж на відповідну частину камери, потім, відірвавшись, упав на стіл зі швидкістю каменя, кинутого в колодязь.

Кевін відчув руку, що впиалася йому в плече.

— Що воно робить? — хрипко запитав його батько. — Ісус Христос Вседержитель, Кевіне, що воно робить?

Кевін почув, як відповідає віддаленим, майже байдужим голосом:

— Народжується.

РОЗДІЛ 23

Батя Меррілл помер, відкинувшись на спинку стільця за своїм робочим столом, де він просидів не одну годину, смалячи люльку й лагодячи якісь речі, щоб вони ще бодай трохи пропрацювали і він мав змогу збувати їх різним дурноголовим; позичаючи гроші необачним.

Він помер, витріщившись на стелю, з якої скрапувала його власна кров, укриваючи йому щоки й розплющені очі.

Стілець хитнувся, і його обм'якле тіло впало на підлогу, почувся брязкіт гаманця і в'язки ключів.

Останній полароїд продовжував метушливо вовтузитися на столі. Його краї розросталися, і Кевін, здавалося, відчував, як невідома істота, одночасно жива й безживна, стогнала в жахливих, незбагнених муках пологів.

— Нам треба звідси вшиватися, — захекавшись, мовив містер Делеван і шарпнув Кевіна.

Широко розплющені й повні жаху очі Джона Делевана були прикуті до того верткого, рухливого знімка, який уже вкривав половину столу Баті.

Проте це вже не був знімок. Його краї випиналися, як щоки істоти, що намагалася засвистіти. Блискуча булька, тепер уже заввишки з фут, набухала й здригалася. Її поверхня переливалася химерними барвами. Здавалося, що на ній проступив маслянистий піт. Той рев, сповнений зневіри, бажання й шаленого голоду, в'їдався в мозок знову й знову, загрожуючи йому смертю або безумством.

Кевін відсмикнув руку, розірвавши вздовж плеча сорочку. Його голос був сповнений глибокого незвичного спокою:

— Ні, тоді воно піде за нами. Я думаю, воно жадає мене, бо навіть якби хотіло Батю, то з ним уже покінчено. До того ж

я першим володів камерою. Але на цьому воно не спиниться. Воно й тебе забере так само. І може, піде й далі.

— *Тобі нічого не вдіяти!* — закричав батько.

— Так, — сказав Кевін. — У мене є один шанс.

І підняв камеру.

Кінці знімка дісталися краю робочого столу. Замість того щоб обвиснути, вони згорнулися, продовжуючи вигинатися й розширюватися. Тепер вони нагадували химерні крила, які мали левені, що, сповнені страждань, намагалися дихати.

Це була суцільна поверхня аморфної маси, яка постійно пульсувала й розбухала. Те, що мало би бути рівною площиною, обернулося на жаску пухлину. Її грудкувата й поцяткована оболонка сочилася гидотною рідиною. Він неї відгонило слабким душком зельцу¹.

Ревіння пса стало безперервним. Це був хижий гвалт пекельного гончака, що поривається втекти. Спровоковані тим моторошним звуком, деякі з годинників покійного Баті Меррілла почали вибивати знову й знову, немов протестуючи.

Гарячкове бажання до втечі полишило містера Делевана. Він відчував, як його охоплює глибока й небезпечна кволість, ненача смертельна сонливість.

Кевін притис видошукач камери до ока. Його лише кілька разів брали полювати на оленя, та він пам'ятав, що відчував, вичікуючи, причаївшись із гвинтівкою, поки напарники-мисливці блукали лісом поперед тебе, навмисно галасуючи, сподіваючись виманити звіра з-за дерев на галявину, якраз туди, де ти його й чекаєш. Твій кут обстрілу чітко прорахований і не зачепить чоловіків, що спереду. Тобі не варто хвилюватися за них, тобі слід думати лише про оленя.

Була мить, коли ти гадав, чи влучиш у нього, коли він з'явиться, а також, чи стане в тебе духу взагалі вистрілити. Сподівався, що оленя може й не бути, тож, можливо, не доведеться проходити

¹ Зельц — варений пресований ковбасний виріб в оболонці, який готують із свинячого, рідше яловичого м'яса, шпикю, а також інших субпродуктів.

це випробування... і так воно завжди й траплялося. Одного разу, коли олень таки з'явився, татів друг, Білл Роберсон, лежав у мисливському сховку. Містер Роберсон влучив кулею саме туди, куди слід, у точку між шиєю та плечем, а тоді лісник фотографував їх на фоні здобичі, великого рогатого оленя, яким би залюбки хвалився кожен чоловік.

«Певно, жалкуєш, що то не ти був у хащах, правда ж, синку?» — запитав тоді, скуйовдивши Кевінове волосся, лісник (на той час йому було дванадцять, і до того стрибка у зрості, який почався сімнадцять місяців тому й уже дотягнув його ледве не до шести футів, залишався ще майже рік... а отже, він був іще замалий, щоб обурюватися на чоловіків, що куйовдили йому волосся). Кевін кивнув, тримаючи таємницю при собі: він був радий, що випала не його черга сидіти в хащах, що не його гвинтівка винна у зробленому чи не зробленому пострілі... і якби й виявилось, що він таки зважився на постріл, то його нагородили б іншим клопітким обов'язком — добити оленя. Він не знав, чи зміг би всадити ще одну кулю в звірину, якщо попередня її не вбила, чи вистачило б сили вистежити його за слідом із крові й іще теплих фекалій і закінчити розпочате, якщо олень тікатиме.

Кевін посміхнувся до лісника, кивнувши, а його тато клацнув їх на фотоапарат. Кевін ніколи не відчував потреби розповісти татові, що думка, яка роїлася за тим піднятим чолом, коли рука лісника куйовдила йому волосся, була така: «Ні, не жалкую. Світ повен випробувань, та дванадцять — то зарано, щоб за ними полювати. Я радий, що то був містер Роберсон. Я ще не готовий до чоловічих випробувань».

Та тепер він опинився у сховку; і звір чигав на нього; і цього разу то була не якась собі жуйна тварина, хіба ні? То була машина смерті, досить велика й люта, щоб проковтнути цілісінького тигра, і вона намірялася вбити його. І лише Кевін міг її зупинити.

Йому спало на думку передати «Полароїд» батькові, та то була лише мить. Щось глибоко всередині нього знало правду: передавши камеру батькові, він міг спричинити його смерть і водночас загинути сам. Його батько на щось сподівався,

та того було замало. Камера не спрацює для його батька, навіть якби той спромігся вирватися з теперішнього ошелешеного стану й спустити затвор.

Вона спрацює лише для нього.

Тож Кевін чекав на своє випробування, дивлячись крізь видошукач камери, немов у приціл гвинтівки, на знімок, поки той розширювався, роздуваючи одночасно ту блискучу тремтячу бульку.

А тоді Сонячний пес почав реально народжуватися. Камера, набравши ваги, здавалося, стала свинцевою, коли ця потвора знову заревіла. Цього разу звук був схожий на цьвохкання нагайки. Камера в руках Кевіна здригалася, він відчував, як його вологим, слизьким пальцем кортіло розчепіритися й відпустити її. Піт залив одне око, миттєво роздвоївши побачене. Кевін відкинув голову назад, прибравши волосся з чола й брів, а тоді притиснув видошукач до ока, якраз у ту мить, коли гучний звук, наче чийсь сильні руки роздирали на шмаття цупку тканину, заповнив «Емпоріум Галоріум».

Блискуча поверхня бульки розверзлася. Зсередини повалив червоний дим, що нагадував випари з чайника в червоному неоновому світлі.

Істота знову заревла страшенним, сповненим жаги вбивства риком. Велетенська паща з покрученими зубиськами вирвалася зі зморщеної мембрани бульки, що тепер розлазилася, наче пащека гринди¹, що вириває з глибин. Вона виривалася, жвакаючи й гризучи мембрану, видаючи плюскотливі звуки.

Несамовито, шалено вицокували годинники.

Батько знов ухопив Кевіна, цього разу так сильно, що зуби хлопця вдарилися об пластиковий корпус камери і він ледве не випустив її з рук.

— *Знімай його!* — кричав батько, незважаючи на несамовите ревіння потвори. — *Знімай, Кевіне, якщо можеш. ЗНІМАЙ УЖЕ, Боже милостивий, воно збирається...*

Кевін висмикнувся з батькових рук.

¹ Гринда — велика морська тварина, родич дельфіна.

— Ще ні, — промовив він, — ще поки н...

Істота завищала, вчувши Кевінів голос. Сонячний пес рвонувся вгору, розтягуючи знімок ще сильніше. Знімок, стогнучи, розтягувався й напинався. Тоді цей звук знову перейшов у тріск тканини, яку роздирали.

Раптом перед очима Делеванів постав Сонячний пес. Його голова, чорна й кудлата, висовувалася крізь діру в реальності, наче чудернацький перископ. Чітко проглядалися його гудзувата металева поверхня і яскраві, сліпучі лінзи... та тільки то був не метал. Кевін побачив кострубату, шпичасту шерсть, а замість лінз перископа — божевільні, розлючені очиська.

Пес вистромив шию, шпичаки на його шкірі розтинали краї діри, що тепер скидалася на химерний візерунок сонечка. Він знов заревів, нудотлива слина жовто-червоного полум'я скрапувала з його пащі.

Джон Делеван відступив на крок, наштовхнувшись на столик із грубими примірниками «Дивних історій» та «Фантастичного всесвіту»¹. Столик перехилився, і Джон безпорадно впав на нього догори дригом. Столик із гуркотом перекинувся, накривши собою містера Делевана. Сонячний пес знову заревів, а тоді, граційно схиливши голову, рвучко продер мембрану, яка стримувала його. Мембрана затріщала. Потвора гавкнула, з її пащі вирвався тоненький вогняний струмінь, який підпалив мембрану, обернувши її на попіл. Звір кинувся вперед, і Кевін побачив, що на краватці довкола його шиї був не затискач, тепер із неї звисало ложкоподібне приладдя, яким Батя Меррілл прочищав собі люльку.

У ту мить Кевін почувався дуже спокійно. Його батько закричав, силкуючись вибратися з-під столика, який його накривав, та Кевін не зважав на це. Той крик, здавалося, лунав десь звіддалік.

¹ «Дивні історії» («Weird Tales») — культовий американський журнал, що публікує твори в жанрах містики, жахів, фентезі та наукової фантастики, заснований 1923 року. Одне з найвпливовіших видань, що стояло біля витоків літературного жанру жахів у теперішньому розумінні; «Фантастичний всесвіт» («Fantastic Universe») — американський журнал, що публікував науково-фантастичні твори, виходив друком у період із 1953 до 1960 року.

«Усе гаразд, тату, — подумав він, надійніше фіксууючи звіра у віконці видошукача. — Усе гаразд, хіба не бачиш? У всякому разі все може бути гаразд... бо чари, накладені на нього, відступили».

Йому спало на думку, що, може, й Сонячний пес має господаря і той утямив нарешті, що Кевін більше не здобич.

Може, у тому химерному потойбічному містечку Полароїдсвілі був ще й гицель¹. Мав би бути, інакше чого б у його сні з'являлася та гладка жінка? Саме вона самохіть сказала йому, що треба робити, або ж гицель послав її, щоб Кевін помітив жінку: двовимірну огрядну жінку, з її двовимірним візком, повним двовимірних камер.

Стережися, хлопче. Батин пес зірвався з припони, то люта звірюка... Його важко сфотографувати, та й того ніхто не зробиць, якщо тільки не має камери.

А тепер у нього була камера. Певності він не мав, та принаймні була камера.

Пес спинився, безцільно вертячи головою... поки його каламутний, смертоносний погляд не прикипів до Кевіна Делевана. Чорні губи вишкірилися, оголюючи покручені кабанячі ікла, пащека роззявилася, відкриваючи канал замість рота, з якого валувала пара. Він завив високим, пронизливим ревом. Старезні кулі, що звисали зі стелі, освітлюючи вночі Батину крамницю, лускали підряд одна за одною, засипаючи все дощем з матового, запаскудженого мухами, скла. Пес знову кинувся, його широкі, напружені груди проривалися крізь мембрану між світами.

Палець Кевіна спинився на кнопці затвора «Полароїда».

Пес поривався знову, тепер вивільнивши передні лапи з тими твердими кістяними шпичаками, що, мов велетенські шипи, шкрябали й дряпали поверхню столу. Вони продирали довгі рубці у грубих кленових дошках. Кевін міг чути лише притишене шкрябання задніх лап, що борсалися десь там унизу (де б те *«там унизу»* не було), і він знав, що то збігають уже останні миті, коли пес залишався ув'язненим. Наступний такий судомний ривок вивільнить його, і як тільки він пролізе крізь діру, то буде рухатися рідкою

¹ Гицель — людина, що виловлює безпритульних тварин: кішок і собак.

смертю, пожираючи відстань між ними, спалюючи його штани своїм вогненним подихом за якісь миті до того, як роздерти його.

Кевін скомандував:

— Посміхнися, виблядку.

А тоді клацнув «Полароїдом».

РОЗДІЛ 24

Спалах був настільки яскравим, що пізніше Кевін не міг навіть подумки його відтворити, та й справді ледве його пригадував. Камера, яку він тримав, не стала гарячою й не розплавилася. Натомість пролунало три чи чотири швидких тріскотливих звуки всередині неї, коли матові лінзи об'єктива луснули, а його пружини або порепалися, або ж просто випарувалися.

У сліпучому післяспалаху він бачив завмерлого Сонячного пса, ідеальний чорно-білий полароїдний знімок: голова відкинута назад, кожна звивиста складка і вм'ятини в неймовірно кошлатій шерсті закарбовані, мов висохла річкова долина на топографічній мапі. Його зуби відблискували вже не тьмяно-жовтим, а брудно-білим відтінком, мов у старого кістяка на споді русла, де вода сплинула свій плин ще тисячі років тому. Білосніжним, мов тіло грецької статуї, було лише набрякле око. Гарячі шмарклі скрапували з його розширених ніздрів, збігаючи цівками розпеченої лави.

Цей знімок не був схожий на жоден полароїд, який Кевін будь-коли бачив. Чорно-білий замість кольорового, тривимірний замість двовимірного. Хлопець став немовби свідком того, як істота вмить обернулася на камінь, необачно зиркнувши на голову Медузи.

— Тобі кінець, скурвий сину! — закричав Кевін істеричним голосом. І, наче погоджуючись, хватка завмерлих передніх лап потвори ослабла, пес почав зникати в дірі, з якої з'явився, спочатку повільно, а тоді швидше. Він щез зі звуком, що нагадував зсув ґрунту.

«Що я побачу, якщо зараз підбіжу до тієї діри? — невизивно подумав Кевін. — Чи побачу я той будинок, той паркан, старого з його візком, що витріщиться на хлопчєня, яке дивитиметься

на нього крізь зяючий обвуглений отвір у небесах? Чи мене засмокче туди?»

Кевін випутив «Полароїд», піднявши руки до обличчя.

Лише Джон Делеван, лежачи на підлозі, бачив фінальний акт цього дійства: покручена мембрана зморщилася всередину, а тоді провалилася (чи *засмокталася*).

Повітря пронизав верескливий звук, який зростав, наче свист чайника, що закипає.

Мембрана щезла, наче її й не було.

Повільно звівшись на тремтливі ноги, містер Делеван побачив, як повітряний струмінь із діри засмоктав усередину нотатник з усіма полароїдами, які зробив старий.

Його син стояв посеред кімнати і, закривши обличчя руками, схлипував.

— Кевіне, — тихо промовив Джон Делеван, обійнявши свого хлопчика.

— Я мав зробити його знімок, — сказав крізь сльози Кевін. — То був єдиний спосіб його спекатися. Я мав зробити знімок того курв'ячого пса.

— Так, — містер Делеван обійняв Кевіна міцніше. — Так, і ти це зробив.

Кевін поглянув на батька розплющеними і зволженими очима:

— *Тільки так* я міг його клацнути, тату. Розумієш?

— Так, — мовив батько. — Так, я це розумію. — Він знов поцілував сина у гарячу щоку. — Ходімо додому, синку.

Джон Делеван міцніше обійняв сина за плечі, бажаючи вивести його за двері, подалі від задимленого скривавленого тіла старого (Кевін добре його й не розгледів, подумав містер Делеван, та якщо побуде тут ще трохи, то неодмінно його помітить). На якусь мить Кевін спинився.

— А що *скажуть* люди? — запитав він таким серйозним тоном, що містер Делеван засміявся.

— Хай кажуть, що їм заманеться, — відповів він Кевінові. — Вони ніколи не збагнуть істини, та й не думаю, що хтось справді

намагатиметься. — Він затнувся. — Знаєш, ніхто його й не любив по-справжньому.

— Я *не хочу* й близько підходити до істини, — прошепотів Кевін. — Ходімо додому.

— Так. Я люблю тебе, Кевіне.

— Я тебе теж люблю, — хрипко сказав Кевін, і вони вийшли із задимленого, просяклого затхлим смородом старих речей, приміщення назустріч яскравому світлу дня. Позаду них спалахнула вогнем купа старих журналів... і вогонь, не гаючись, охопив там усе своїми пожадливими жовтогарячими пальцями.

ЕПІЛОГ

То був Кевінів шістнадцятий день народження, і отримав він саме те, чого бажав, — комп'ютер «ВордСтар 70» з текстовим процесором. То була іграшка вартістю сімнадцять сотень доларів, і колись би батьки не спромоглися на такий подарунок, та в січні, десь за три місяці після завершальної сутички в «Емпоріум Галоріум», тітка Гільда тихо відійшла уві сні. Вона справді ПОТУРБУВАЛАСЯ про Кевіна й Мег, і навіть НЕЗЛЕ ПОТУРБУВАЛАСЯ ПРО ЦІЛУ РОДИНУ. Після того як на початку червня заповіт набув чинності, Делевани виявили, що розбагатіли майже на сімдесят тисяч доларів... і це після сплати податків.

— Боже, чудово! Дякую! — скрикнув Кевін, цілуючи матір, батька й навіть чмокнувши сестру Мег (яка захихотіла, бо ж була на рік старша, але поцілунку його не стирала; Кевін не міг сказати, чи з його боку то було кроком у правильному або хибному напрямі). Лець не весь полудень він пробув у своїй кімнаті, пораючись із комп'ютером і намагаючись розібратися з тестовою програмою.

Десь о четвертій Кевін спустився донизу й побачив батька:

— А де мати й Мег? — запитав він.

— Вони поїхали на ярмарок ремесел у... *Кевіне*, що трапилося?

— Тобі ліпше піднятися нагору, — глухо відповів Кевін.

Біля дверей до кімнати він повернув своє бліде обличчя до так само зблідлого обличчя батька. «Ще треба буде за щось доплачувати, — думав містер Делеван, ідучи за сином сходами. — Ну звісно ж. І чи не від Реджинальда «Баті» Меррілла він те перейняв? Власний борг завдав тобі болю».

Та *цікавість* узяла гору.

— Ми можемо ще один такий купити? — запитав Кевін, тисцяючи пальцем на лептоп, що стояв розкритий на столі, випромінюючи загадковий жовтуватий прямокутник світла.

— Навіть не знаю, — відказав містер Делеван, рушивши до стола. Кевін, блідий, стояв позаду нього. — Гадаю, *якби* довелось...

Він затнувся, дивлячись на екран.

— Я завантажив програму текстового процесора й надрукував «прудкий бурий лис через лінивого сплячого пса стріба»¹, — мовив Кевін. — Та тільки з принтера вийшло оте.

Містер Делеван стояв, мовчки читаючи надруковані рядки. У руках і чолі почало поколювати. Там було написано:

Пес знову на волі.
Він не спить.
Він не лінивий.
Він іде по тебе, Кевіне.

Отже, твій борг завдав тобі болю, та гору взяла цікавість. Два останні рядки промовляли:

Він голоднючий.
Та ДУЖЕ злющий.

¹ В оригіналі використано відому англomовну фразу «The quick brown fox jumped over the lazy sleeping dog» (досл. прудкий бурий лис через лінивого сплячого пса стріба) — панграму, тобто вислів, що містить усі літери абетки. Цю фразу часто використовують для перевірки справності друкарських машинок і клавіатури комп'ютерів.

ЗМІСТ

Рівно північ. Вступне слово	5
--	---

ЛЕНГОЛІЕРИ

Перша після півночі. Вступне слово до «Ленголієрів»	13
--	----

Розділ 1. Погані новини для капітана Інґала.

Сліпа дівчинка. Запах леді. Банда Далтонів прибуває в Тумстон. Дивна халепа з рейсом № 29.	16
--	----

Розділ 2. Темрява і гори. Розсипи скарбів. Під Горло з носом.

Коли жоден собака не гавкне. Паніки не дозволено. Зміна пункту призначення.	45
---	----

Розділ 3. Дедуктивний метод. Випадковості і статистика.

Уявлені можливості. Тиск у проваллях. Проблема Бетані. Зниження починається.	74
--	----

Розділ 4. У хмарах. Ласкаво просимо до Бенгора.

Аплодисменти стоячи. Сковзанка та конвеєрна стрічка. Коли жоден телефон не дзвякне. Креґ Тумі відлучається від решти. Застереження сліпої дівчинки.	109
---	-----

Розділ 5. Книжечка картонних сірників. Пригоди сендвіча

з салями. Черговий приклад дедуктивного методу. Аризонський Юдей грає на скрипці. Єдиний звук у місті.	146
--	-----

Розділ 6. У скруті. Сірники Бетані. Попереду двобічний рух.

Експеримент Алберта. Западає ніч. Темрява і ніж.	179
---	-----

<i>Розділ 7.</i> Дайна в Долині Тіней. Найметкіший тостер на схід від Міссісіпі. Наввипередки з часом. Нік приймає рішення.	201
<i>Розділ 8.</i> Дозаправка. Ранне світло світанку. Поява ленголієрів. Янгол ранковий. Доглядачі вічності. Зліт.	235
<i>Розділ 9.</i> Прощавай, Бенгоре. Курс на захід крізь дні і ночі. Бачити очима інших. Безкінечне провалля. Проріха. Застереження. Рішення Браяна. Посадка. Тільки летючі зірки.	265

ТАЄМНЕ ВІКНО, ТАЄМНИЙ САД

Друга після півночі.

Вступне слово до «Таємного вікна, таємного саду».....	325
<i>Епілог</i>	492

БІБЛІОТЕЧНИЙ ПОЛІСМЕН

Третя після півночі.

Вступне слово до «Бібліотечного полісмена».....	505
<i>Розділ 1.</i> Заміна.....	509
<i>Розділ 2.</i> Бібліотека (I).....	516
<i>Розділ 3.</i> Семова промова.....	542
<i>Розділ 4.</i> Загублені книжки.....	552
<i>Розділ 5.</i> «Дім Ангола» (I).....	561
<i>Розділ 6.</i> Бібліотека (II).....	570
<i>Розділ 7.</i> Нічні страхіття.....	580
<i>Розділ 8.</i> «Дім Ангола» (II).....	591
<i>Розділ 9.</i> Бібліотечний полісмен (I).....	602
<i>Розділ 10.</i> Хро-но-ло-гіч-но кажучи.....	608
<i>Розділ 11.</i> Розповідь Дейва.....	632
<i>Розділ 12.</i> Літаком до Де-Мойна.....	679
<i>Розділ 13.</i> Бібліотечний полісмен (II).....	696
<i>Розділ 14.</i> Бібліотека (III).....	707
<i>Розділ 15.</i> «Дім Ангола» (III).....	734

СОНЯЧНИЙ ПЕС

Четверта після півночі.

Вступне слово до «Сонячного пса»	745
<i>Розділ 1</i>	750
<i>Розділ 2</i>	761
<i>Розділ 3</i>	785
<i>Розділ 4</i>	789
<i>Розділ 5</i>	794
<i>Розділ 6</i>	806
<i>Розділ 7</i>	833
<i>Розділ 8</i>	835
<i>Розділ 9</i>	835
<i>Розділ 10</i>	868
<i>Розділ 11</i>	871
<i>Розділ 12</i>	875
<i>Розділ 13</i>	878
<i>Розділ 14</i>	883
<i>Розділ 15</i>	892
<i>Розділ 16</i>	893
<i>Розділ 17</i>	899
<i>Розділ 18</i>	904
<i>Розділ 19</i>	905
<i>Розділ 20</i>	907
<i>Розділ 21</i>	908
<i>Розділ 22</i>	911
<i>Розділ 23</i>	913
<i>Розділ 24</i>	919
<i>Епілог</i>	921

Літературно-художнє видання

КІНГ Стівен
Чотири після півночі
Збірка

Керівник проекту *М. Г. Шакура*
Координатор проекту *С. І. Мозгова*
Відповідальний за випуск *О. В. Стратілат*
Редактор *Ю. Ю. Гаврилова, Т. М. Віланова*
Художній редактор *Т. О. Волошина*
Технічний редактор *І. О. Гнідая*
Коректор *С. О. Вербич*

Підписано до друку 10.01.2017. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Minion». Ум. друк. арк. 48,72.
Наклад 10 000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у ПРАТ «Харківська книжкова фабрика «Глобус»»
61012, м. Харків, вул. Різдяна, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

• за телефонами довідкової служби
(050) 113-93-93 (МТС); (093) 170-03-93 (life);
(067) 332-93-93 (Київстар); (057) 783-88-88

• на сайті Клубу: www.bookclub.ua

• у мережі фірмових магазинів
див. адреси на сайті Клубу або за QR-кодом
Надсилається безплатний каталог

**Запрошуємо авторів, перекладачів,
художників, редакторів до співпраці**

e-mail: publish@bookclub.ua

**Для гуртових
клієнтів**

Харків

тел./факс +38(057)703-44-57

e-mail: trade@bookclub.ua

www.trade.bookclub.ua

Київ

тел./факс +38(067)575-27-55

e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеса

тел./факс +38(067)572-44-28

e-mail: odessa@bookclub.ua

Кінг С.

К41 Чотири після півночі : збірка / Стівен Кінг ; пер. з англ.
О. Красюка, О. Любенко, В. Ракуленка, Є. Гіріна. — Харків :
Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. — 928 с.

ISBN 978-617-12-2717-0 (PDF)

ISBN 978-617-12-1662-4 (укр.)

ISBN 978-1-5011-4349-6 (англ.)

Уникаєте подорожувати літаком? У пошуках креативу боїтеся повторити навіть самого себе? Заховали дитячі страхи так глибоко, що не можете згадати? Чи підігруєте ви своїм страхам, чи намагаєтеся їх приховати або ігнорувати — Зло все ж трапляється... І фобії найкраще розкажуть, ким ми є насправді. Вони оживуть у плакатах зі стін провінційної бібліотеки, у полароїдних знімках чи написаних колись оповіданнях, затягнуть у себе, як тріщина в розгерметизованому літаку, яку не затулити долонею, — так, як своїх відданих прихильників затягує у жаский світ потойбічного Король горору Стівен Кінг...

УДК 821.111(73)

ББК 84(7Спо)

СТІВЕН КІНГ

МІСТЕР МЕРСЕДЕС

ЩО ВПАЛО, ТЕ ПРОПАЛО

КІНЕЦЬ ЗМІНИ

11/22/63

СЯЙВО

ДОКТОР СОН

ЗОНА ПОКРИТТЯ

ПІД КУПОЛОМ

МІЗЕРІ

ЯРМАРОК НІЧНИХ ЖАХІТЬ

ВОНО

ВІДРОДЖЕННЯ

ЛОВЕЦЬ СНІВ

КУДЖО

ТЕМНА ВЕЖА (ЦИКЛ)

ЧОТИРИ СЕЗОНИ

КРАЇНА РОЗВАГ